קנאת סופרים

תולדות (ביאגראפיען) גדולי ישראל וספריהם ע"ס
למשפחותיו, מקום מולדתם ומעלות רבנותם
ותלמידיהם ומי חבריהם ותלמידיהם, גם שנת
לידתם ופטירתם מן העולם.

מאת

אלעזר הכהן ש"ב בבאכאלין

לעמבערג

שנת היא תרנ"ב לפ"ק

קנת סופרים

תולדות (ביאגראפיען) גדולי־ישראל וספריהם עשו למכביר, מקום מולדתם וממשלת רבנותם, ותלמידי־מי הם ורעיהם ותלמידיהם, גם שנות היותם ופטירתם מהעולם.

מאתי

אלעזר הכהן שו״ב בבאטאשאן.

לעמבערג

שנת ה״א תרנ״ב לב״ע.

קנת סופרים

תולדות גדולי המחברים וספריהם עשו למכביר . מקום
מולדתם וממשלת רבנותם. ותלמידי-מי הם ורעיהם ותלמידיהם.
גם שנות היותם ונסעם מהעולם עד העולם העליון. הכל
צח בספירת וקציר״ת האומ״ר

ונספח אל הקנו״ת דרוש נכבד **יכהן פאר** יכונה.

כל זה סדרתי אני הדל כהן הדיוט מחוסר בגדים מגשש כעור קיר מזנח

אלעזר בלאאמו״ר יעקב יוסף הכהן ז״ל
שו״ב בבאטאשאן.

ספר בלא חתימתי גנוב הוא מאתי.

לעמבערג
נדפס בהוצאות המחבר.

קנת סופרים תרבה חכמה (תרנ״ג) לפ״ק.

Kinath Sofrim.

Verlag von L. Margosches.

Nachdruck vorbehalten.

Lemberg. Druck von Felix Bednarski 1892.

מנחת כהן

מוקטרה מוגשה

לכבוד

וירא בסבלותם משה וירא כו' אמר הקב"ה אתה הנחת עסקיך והלכת לראות בצערן של ישראל ונהגת בהם מנהג **אחים** אני מניח את העליונים ואת התחתונים ואדבר עמך (ש"ר פ"א):

האדון נשיא אלהים, רבים אליו כמהים, אותו לראות ואתו למלל, עשיר ודל כבודו להלל, ואם בעיניו חן ימצאו, על כנפי ספרותם כבוד שמו ישאו, הוא זה האיש גביר ישראל, נר אלהים עליו יהיל, איש תמים, העומד לנס עמים, זה שמו וזה זכרו, סיר משה המכונה מאריטץ הי"ו באראן דע הירש מפאריז, *) מפזר ונוסף, ורעיתו העדינה עזרו מעם ה', ה' עליכם תחיו חיים ארוכים ונעימים, בשם טוב מבנים ובנות, לתשועת אחיכם ועמיכם לחנות, עדי ביאת משיחנו גואל רוחנו ·

אקוה בטח אדונים נכבדים; כי תשעו למנחתי, ולמען תנום אנחתי, ולמצוא מנוחתי, תצוו נא, לקטן עבדיכם להודיעני שורות שתים אם נשא חן בעיניכם החוברת, ותהי לי לעטרת תפארת :

---

*) בהעמדם הי אחנו יחד שלושה שרי לאום ישראל, השר ר' יצחק **אברהם** המכונה אדאלף קרעמיע מפאריז (שנולד בניוענש בצרפת יום ג' א' אייר תקנ"ד ונ' יום ד' כ"ח שבט תר"ם), והשר הצדיק סיר משה ב"ר יוסף אליהו ב"ר משה חיים מנטיפיורי (באיטליא) בארא[נ]עט בלונדען (לונדרים) בענגלאנד (שנולד בלעגהארען באיטליא בש"ק ח' חשון כ"ב אקטאבער תקמ"ה וחיבר „משה וירושלים" ספור מסעו השביעית לירושלים ונ' בראמסגאטע בענגלאנד יום ג' ט"ז אב תרמ"ה ואשתו העוברת נדת משה יהודי"ת אחות אשת ר' נתן מאיר ראטהשילד, ואחרון חביב השר הגדול ליהודים הרב החכם הכולל בשלמות מהולל צדיק ונשגב לא קם כמוהו צדיק תומך ביראת אלקים זה שמו וזכרו שמעון וואלף המכונה ווילהעלם הי"ו באראן דע ראטהשולד מפראנקפורט די מאיין.

אמרתי אז שנתקיים בם מארז"ל הנאמר בחולין (דצ"ב ע"א) ע"פ ובגפן שלושה שריגים אלו ג' שרי גאים היוצאים מישראל בכל דור ודור (יעו"ש שם)!

וגם עתה זולת השר הצדיק הבאראן ראטהשילד הי"ו, לאחי' שלח ה' לנו צור מושיע, יודע כמניא למעלה הבאראן מ. הירש, ויט משה ידו ויכה באלפיו ורבבותיו, להציל אומת ישראל הנפרצה, אשר כמעט כלה ונחרצה. בצרות צרורות אשה אל אחותה, מחולה ונימה. זה משה האיש ידענו מה הי' לו, בש' עזי זמר"ת יה ויהי לישועה בשפכו דמי"ם כמים לכונת המטרה הנוראה אשר אכלה חלי בטורכ"ו הרמים ואשר טרף ה' בעירנו בשני שלישיה ביום ה' ח' תמוז 3 יולי, בסך חמשים אלף פראנקים ותחי רוחנו ברוח קדשה. —

לכן אנא אל! האריך ימיו בדשן ושיבה, ושכר נשנות אשר צדקות פזרונו בישראל, יפעלו לטובת אומתנו ודתה, כי הוא על נדיבות יעץ ועל נדיבות יקום בתי-ישיבות ללמוד „התלמוד" (כמו בית הת"ת מפה הדלה ומרנה בזה וריקה ובלתי סיפ"ק הדפקת מתאמלים על פתקי-נדיבים לתת שכר למציאיהם לחיי העולם הבא !), כי הוא „התלמוד" רוח אפנו ותפארת אומתנו, ולא הי' תפארתנו בלכתנו בתשלומות הלמודים כל הימים כהאומות אשר בארצם נחנו מתגוררים, ותורתנו לשמה ושמלה תהי', חלילה לאדוני לתת הצעירה לפני הבכירה, ואמת זאת רגזה ארץ שפחה כי תירש גבירתה, וגדול „התלמוד" שמביא ליד (תורה) מע"ה וכל נועם ידידות ומדות נכונות.

בשם ה׳.

הסכמות ותעודות הרבנים הגאונים והחכמים השלמים מפיקים נוגה כשמש מאירים *), לאומת״ם משבחים ואומרים ברוך הבא בבריכ״ת קני״ם והדו״ר סופרים:

קן קולמוסא וקן מגילתא שמעתי מתהלך בגן החכמה לרוח היום, ירדתי הגנה לבצור שנים שלשה גרגרים בראש האמיר לעשות הלולים, באתי עד קרית ספר מצאתי ספרי החיים וספרי המתים פתוחים, לפני המחבר האברך המופלג בתו״י השלם מו״ה **אלעזר הכהן** נ״י שו״ב פה׳ ליכנם לפני ולפנים לשאוב מספריהם וכל יקר ראתה עינו הבדולח, דבר צוה לאלף דור, דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו, הוסיף הפליא רכש לו נפשות לחוק זכרונם בעט ברזל ועופרת, יעלו לרצון על משבח הדפוס ויהיו לזכר עולם לאות ולנס. כ״ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה כו״ה יום א׳ לסדר זאת תורת הקנ״ת תרנ״ב באטאשאן, **מאיר מאירזאהן** 1) רב דפה.

כבוד ידידי האברך המופלג צורב שוקד בחוקי חורב כ״ש מו״ה **אלעזר הכהן** נ״י שו״ב מפה, נולד על ברכי יוסף כבוד ידידי הרב המופלג בתו״י גם בהצנע לכת מו״ה יעקב יוסף ז״ל, בא לפני עם הספר הנפלא **קנאת סופרים** אשר ידו יסד וימינו טפח, שם גדולי הדורות אדירי התורה מאורי אור ובאורם נראה אור יקננו, איש על מחנהו ואיש על דגלו׳ לקדושים אשר בארץ החיים מצא בספרו בית נכון ונשא ועל סדר תולדותם באותות לבית אבותם׳ ובזה השער גם צדיקי עולם יבואו, ויגיד צדקתם צדקת ה׳ אשר עשו לדור נולד, קורא הדורות מראש שבטי ישראל רבינו סעדיה גאון הגאונים ז״ל עד גדולי חקרי לב שבדורינו ועל ספרו כולם יכתבו, כהן נושא שמותם ושמות חיבוריהם שכוננו, מונה מספר שנותיהם וקורות ימיהם, וכתב זאת זכרון בספר, בשפה ברורה ובלשון צח ונקי כדרך נקיי הדעת, ועוד הפליא עצה הגדיל תושיה לעשות זר זהב למחברתו, והציב בתחתית איזה הערות בהלכה ואגדה ממה שחננהו ה׳. ובא הכהן ודרש ממני הסכמתי ולהלל בשערים מעשהו כי טוב עשה בעמיו, מה

---

*) בידי עוד תעודות נכבדות מגאוני דורנו וגרא״ס ממחותני הגאון האמתי כו׳ כקש״ת מו״ה אברהם מענדל שטיינבערג נ״י האבד״ק בראד״ן שמו׳ בספרנו בהערה 1592, אמם לדאבון נפשי אחרו הפעמים לבוא וישלחו גם לי אחר שהדפסתים כעת.

1) מו׳ בספרנו בהערה 1411.

שהוא ללא צורך, יען כל עין הרואה יראה כמה יגיעות יגע אדם זה עד כי כתב ספרו, לדעת דור דור ודורשיו דור דור ומנהיגיו, ולמנות ימיהם כבן הודע, בשגם כי שלשה ספרים נפתחים „סדר הדורות״ „שה״ג הישן והחדש״ „שפתי ישנים״, כל קוראיו מליו יבחן כי ברור מללו בבקיאות הפלא ופלאי כל לבב חכמה בלבבו יבין לקוח את ספרו היקר ממנו ליהנות מאורו, למען יראה סימן ברכה בעמל ידו ויהי׳ שכר לפעולתו גם בזה, ולא באתי רק לגדור גדר בפני עושי עול, למען לא ישלחו בעולתה ידיהם; מה שהוא נגד חוק התורני והמוסרי, לדפוס על קנו ולהדפיס ספרו בלי הרמן ורשות ממנו, ולהשומע ינעם ותבוא עליו ברכת טוב מהאל הטוב והמטיב לכל, כו״ח ביועש״ק לסדר והניף אותם הכהן תנופה לפני ה׳ ה׳ תרנ״ב באטאשאן.

הצעיר **חיים טויבש** האבד״ק הנ״ל והגליל 2).

וזה לך האות כי עיני שטטו בספרך הנכבד. בהערה בדל״ז ע״ב הטיבות לדבר בפי׳ מאמרם ז״ל במס׳ ברכות דל״ג ע״ב אטו יראה מילתא זוטרתא היא כו׳, עי׳ תקוני זוה״ק בהקדמה א׳ בדרגא תמינאה ביראת ה׳ (מאור ושמש פ׳ עקב) וזה כריב״ל בבבלי ע״ז ב׳ ע״ב וירושלמי שקלים עתוס׳ שם ד״ה ענוה לא כר״פ בן יאיר חותנו. בהערה דנ״א הבאת דברי התוס׳ בחולין ד ט א׳ וכתבת בכוונתם שחילקו בין אסור לטומאה דלטומאה הוי כנזל״ג, ידידי לא זו הדרך דגזל ג הוי כההוא דרפב״ה לגזור העלאה בבש״ע אטו אכילה וכשבת י״א לענין שיעמוד ברה״י וישתה בכרמלית ובריש ביצה משא״כ אם נאסר באכילה דהוי נבלה דרבנן ממילא מטמא נמי טומ״נ מדרבנן, אמנם כוונתם לדאמרינן בביצה ד״ז א׳ דאפי׳ לר׳ יעקב דשלל חשוב בבשר ה״מ לאסור אכילה אבל לטומאה דרבנן אפושי טומאה דרבנן לא מפשינן ע״ש ה״נ נהי דאסור באכילה מ״מ האסור הוא מטעם סמוך לחז״א דהוי דרבנן כמ״ש מהרש״א די״א ד״ה אלא ועתוס׳ בכורות כ׳ ד״ה ואב״א דרק לר״מ הוי מה״ת ובתוס׳ יבמות דקי״ט א׳ ד״ה מחוורתא דר״ל שגם לר״מ ל״א סמוך רק מדרבנן ואפושי טומאה דרבנן ל״מ, אלא דאיסוד דבריהם קשה הא ראב״י סובר חז״ט ל״א א״כ אינו מטמא וכקושית יריעות שלמה שהבאת, אמנם י״ל דק״ל נהי דראב״י סובר דחז״ט ל״א יטמא טומ״נ דסמוך מעוטא לחזקת סימנים שלמים ע׳ פמ״ג י״ד סכ״ה בשפ״ד סק״א לז״כ דמהך חזקה מה״ת שרי ואסור מדרבנן ואפושי טומאה דרבנן ל״מ ותנא דברייתא סובר נמי הכי רק שסובר דבחז״ט נמי אמרינן ובב׳ חזקות נגד הרוב אמרינן סמוך מה״ת כמ״ש הריב״ש לענין משאל״ס ענוב״י חא״ה בתק״ע אף דהתם קיי״ל דנשאת ל״ת הרי דאינו רק מדרבנן התם החזקות בתרי גופים משא״כ הכא דשניהם בחד גופא, דוק שקצרתי במקום שיש להאריך.

2) מ׳ סס נכהפי 1509.

הסכמות ותעודות

עין בעין ראינו נר... החושה אל העין עיניך הרואות, כת הקודמים שמים להם זכו להיות ראשי ומוסדי הדורות, לבם היה פתוח כרהבו של אולם אשר ברחובות, ועיניהם מאירות והיו למאורות, להאיר על הארץ באור יקרות, להם העוז והמשרה על שכמם בכתף ישאו משא כל העם לדון ולהורות. החוקים והתורות מיד ולדורות, ואתייקורי מתייקרי זמן זמנם זמניהם יקר היה בעיניהם מכל הון ומטמונים שבמסגרות, חשו לאבידת הזמן בלי לאבדו בדברים של מה בכך לבקש חשבונות, עכ"ז לא העלימו עיניהם וישיתו אל לבם לב חכמים לזכור ימות עולם ולעשות ספר זכרונות, ולהבין שנות דורים והמה נקראים קוראי הדורות, כמו סדר עולם רבא וזוטא וס' יוחסין ושפתי ישנים ושה"ק וסה"ד וקורא הדורות ושה"ג להחיד"א כאו"א מהם צלל במים אדירים והראה תוקפו וגבורתו כאיש גבורות, וברוך יאמרו לעומתם, על רב טוב פעולתם, והתועלות הנמשכות מזה כאשר בא פורש הלא בספרתם, גם עתה קם ונתעודד כבוד ידידי עוז האברך הרב המופלג בתוי"ר החכם השלם ובר אבהן וידעתיו מנעוריו לאוהב ושוקד על דלתי התורה והיראה נקוב שמו הה"ר אלעזר רב כהנא בהמנוח כבוד הרב המופלג החסיד באמת ה"ר יעקב יוסף ז"ל, מלאכתו מלאכת הקודש שו"ב בבאטושאן, ובימי עלומיו בעודו היה צעיר לימים נפשו אותה ויעש מטעמים סדר חדש ונפלא מאוד בתהלוכות ראשי הדורות מימות רס"ג עד דורינו זה, והוא כהן שדעתו יפה ומתכוון לגמור השם בזכרון שמותיהם ומשך שני חייהם ומקומות מושבותיהם ומחצב תולדותיהם וספרי חיבוריהם ופרטי ויכוחיהם ותשובותיהם, ובהקדמתו העריך הכהן כמה תועליות אשר יופעל בחיבורו זה, וברצונו להביאו על משבח הדפוס להפיצו על פני תבל וליהנות מיגיעו אשר יגע ועמל בזעת אפים מלא חפנים, לא יום או

ב"ה י"ב אייר תרנב"ל טשערנאוויץ.

ברכתי תעלה לראש ידידי האברך הרב המופלג בתורה האדם השלם היקר והנעלה מחמד וסגולה כש"ת מו"ה אלעזר הכהן נ"י שו"ב בבאטושאן.

שני קונטרסי מחברתו הנעימה **קנת סופרים** השיגה ידי, והנה עד מקום שיד החלק מגעת להעיד על הכלל כולו, רואה אנכי כי הוא מלאכת אמן, פרי שקידה רבה ומיטב הגיון, וע"כ אקוה, כי ימצא חן בעיני כל אשר חננו אלקים בעין בוחנת ולב מבין, וכל אשר חשקה נפשו לדעת תולדות גדולי עמינו, דור דור וחכמיו, ומכ־ב לב עמוק אברכהו, כי מחברתו הנחמדה תעלה לרצון לפני כל יודעי תרה וחובבי גדוליה, כנפש המוקירו ומכבדו באמת, **בנימין אריה הכהן ווייס**

אבדפקהנ"ל והגליל 3).

---

3) מ"ס בספ' 1770.

יומים ושנה או שנתים, מצורף לזה כמה מילי מעליותא חידושי תורתו ופטטייא דאורייתא בבאורי מאמרי חז"ל, וביקש גם אותי לאצטרופי בצירופא דרבנן שכבר קדמוני ובהסכמה עלו להוציא לאור חיבורו הנוכחי, ומלאתי רצונו ומבוקשו, ובמטותא מנייכו משכו וקחו לכם הספר הנחמד הזה בכסף מלא, ומהראוי נוצר תאנה יאכל פריה, ובזה אסיים הכ"ד המדבר באמת לכבוד התורה ולומדיה דב"ר צו"ה לאל"ף ד"ר לפ"ק. הק' **אורי אבד"ק פאדולאי** 4).

בעה ה' ! יום ג' מ"ב למב"י שנת שאל זקניך והם יגידו לך לפ"ק. באטושאן יע"א.
ברכת שמים מעל תחול על ראש ידידי האברך הרב המופלג
תורתו אומנתו ויראת ה' עוז מבטחו.
כבוד חכמינו יחקור ועושה מטעמי' לספרותינו
תש"כ מוה' אלעזר הכהן סו"ב הי"ו .

אחר שקראתי הקונטרסים מספרו המפואר קנת סופרים בשום לב, ומצאתים כי כתובים המה ברוח נכונה ובטוב טעם ודעת, מלאים חקר חכמינו ז"ל במיטב הגיון; לא אמנע מלהיות נדרש לשאלתו: כי אחוה גם אנכי דעתי ומשפטי על ספרו היקר הנ"ל, והנני ממלא חפצו ויהי' כהנא מסייעא כהנא לחלק כבוד להמחבר היקר נגד כל אחי ועמי, וארשום את הגיוני לבי על יקרת תכונת ספרים כאלה מענין הזה בכלל. וגם על יושר מלאכתו מלאכת שמים שעבד אותה בחריצות בהשכל ודעת בפרט.

ענף הראשי בכל תולדות לאום ולאום אשר לו שם ויד יותר בין העפאים מעץ הדעת הזה, הוא התולדה מהחכמים ומהגבורים שהצטינו לאנשי שם אשר בכל עם ועם, כי אך אלה המה שהיו למו למופת, ומהם ראו לעשות כפעולתם, וכפי רבות מספרם כן גדול ג"כ ערך תולדות העם, אולם אם נערוך יפה ענף הזה מתולדות ישראל מול הזה מתולדות עמים אחרים, אז נוכח לדעת, כי יותר שאת להענף הזה מתולדותנו, מזה אשר בתולדותם,"" והוקר התולדות בלב נכון ובאהבת האמת יראה ויתבונן כי חכמי העמים וגבוריהם אשר פעלו על עמם לרוב רק על חומרתם, כגמדים הם לעומת ענקי יהודה בתוצאות מעשיהם, אשר שררו בכח תורתם יראתם "" וחכמתם על עמנו על החומר והרוח גם יחד, ולא על עמנו לבד כי אם גם על כל יושבי תבל; וכחגבים המה מול האריות שעתקו וגברו חיל בעם ישרון, כי לא כגבורי העמים אדירי ישראל המה! הראשונים על חרבם חיו ובשדי—קטל הראו כח גבורתם לשפוך דם רב בחרב נוקמת ולהרוס ולנתוץ, לא כן האחרונים המה כתתו החרבות לעטים והיו לעט סופר בידם להפיח רוח - חיים, רוח חכמה

4) מ' בספרנו בהע' 1496.

חסכמות ותעודות

ובינה בגו העם ליסד לבנות ולנטוע. ומה רב המספר מאלה אשר בנו ישראל מאלה אשר בהם. אם בעמים יאמר זה ילד בו, בישראל יאמר זה זה וזה ילד בנו, כי בהנחל ה' עליון גוים אז ראה ראשית לו להיות זרע יעקב לסגלתו, ויהודה היתה לקדשו להיות לממלכת כהנים ללמד ע"י יקר תורתו שגלה לו ה' ע"י הנביאים, את התועים בינה, וכהני ה' נקראו להראות לכל העמים שהלכו חושך ופורעי מוסר, את סגלת תפארת תורתו, את אורה ויפיה בתורת אמונה הנשגבה והטהורה, למען ישליכו כל שקוציהם וגלוליהם ולהאמין באל עליון יוצר—כל להראותם אהבתה והמלתה בתורת החיים ובאהבת החסד, אשר עת בכל העמים שלטו גבוריהם איש ברעהו לרע לו, חמסו ורצחו נפש, הודיעה ולמדה היא בראשונה באמריה הנעימים את דרכי החסד והיושר אשר יעשה האיש לכל אדם וחי בהם!

מי ימנה את כל המאורות הגדולים וכבבי זהר שדרכו ביעקב, המזהירים באורם החזק זה אלפי שנה על שמי ישרון ועוד מפיקים נוגה גם בעת—החיה הזאת? ומי יספור את כל שרי התורה אדירי החכמה ואבירי המחקר והמליצה שהתפקדו בראש צבאות ישראל, ואשר הנשיאים האלה הביאו תמיד שמן זית זך להעלות את מאור התורה והדעת בלב אחיהם? היש לאום בתבל שגם הוא יוכל להתפאר בי יש לו שבט ומשפחה שיעלה יחוסו עד שנות קדם מבלי שנפסל זרעו ונפגם משפחתו. כעם ישראל בשלשלתו הגדולה ויחוסו בקדש למעלה ראש עד ארבעת אלפים שנה לאחור? מה תתעורר ותתרומם נפש איש יהודי כאשר כונן לבו לחקר זקניו, נביאיו, שופטיו, מלכיו, אנשי-כנסת הגדולה, תנאיו אמוראיו רבנן סבוראיו, גאוניו, ות"ח מבכל דור ודור שרבו מלספור? ואם אבוא להזכיר רק אחד מאלף, אז יתהפך מכתבי זה מאגרת לספר יוחסין. ואת מי אזכיר ואת מי לא אזכיר הלא כלם שוים לטובה, כלם גבורים בתורה ובדעת כלם חכמים ונבונים. מה ינהרו פנינו ויעלוז לבנו בהביטנו אל כל הטבעות מיחס שלשלתינו הגדולה והארוכה מאד מאד, המשובצות באבני-חן יקרות המלאות זיו התורה ואור הדעת?

לכן ספרים כאלה המזכירים לנו ומעבירים לפנינו את כל דור דור ודורשיו, דור דור חכמיו וסופריו, היו בכל עת קנין יקר לבית ישראל, אף כי בדורנו, אשר לדאבון לב כל איש ישראל האוהב תורתו ועמו יראה כי תשכח חלילה התורה מהרבה בני עמנו, ועוד יבוזו מקור מחצבתם, ולא נוכל לדבר דבר לדור זה הטהור בעיניו, אף כי גדול הכאב מאד, כי בטרם ידע הנער לדעת התורה אשר היא מורשה לקהלת יעקב, מלעיטים אותו כגמל בכל למודים אחרים, כמו השביע אותו המלאך בעת שסטרו על פיו בטרם צאתו מרחם אמו להשכיחו התורה, כי ילמוד אח"כ כל החכמות שבעולם חוץ מחכמת ישראל. על כן בעת רעה הזאת נחוצים לנו עוד יתרה מאד ספרים

הסכמות ותעודות

כאלה, אשר תוכנם יכיל פרשת וגדולת אנשים מצוינים בעמנו, למען ידעו האצילים והגבורים אנשי מופת שהיו בישראל לכל איש ואיש. *) והנה התעורר עתה איש נכבד פה התורני ויר"א מו"ה אלעזר הכהן נ"י לבוא השדה הזה אשר ברכו ה' ולקט בעמל רב וביגיעת נפש שבלים מלאות וטובות ונשא ברנה האלומות מתולדות גדולי חכמינו ז"ל להעשיר ולהרחיב ספרות ישראל בענין הזה בספרו היקר „קנת סופרים" כאשר נוכחתי לדעת מהעלים שנתנם לידי לשום עיני בהם ומה חזיתי בהם? אלקים ראיתי עולים מחדר־החיים הזה, וכל עוד שהרבתי והוספתי לקרוא בהם יותר ויותר את מתנה אלקים פגשתי בהם. מכל מאמר ומאמר תראה עבודת המחבר היקר, אשר פעל עבודתו בתמימות ובחריצות, *) והתאמץ להרבות ולהגדיל עוד השלשלת מיחוסנו ע"י גדולי הרבנים החכמים היראים והשלמים שחיו בדור העבר וגם עם אלה המתנוססים לתפארת בדור הזה. כי קבצם כלם כעמיר גורנה מיושבי שבת תחכמוני בספרו היקר הזה. וגם השאלתיו ספר עמודי העבודה והעיר ממנו בקונטרסו האחרון תקון סופרים.

בטרם אשים קנצי למלין אומר להמחבר לבל יפול לבו עליו, אם יקימו מבקרים מהפשי עולות שרעה עינם במלאכת אחרים ונקל להם לבקר מלחבר, ויחתרו למצוא בספרו מגרעות, הלא אדם הוא ולא אל ואין חמה בלי צל, ואשרי למי ששגגותיו ספורות, וספרו בכלל הוא" אוצר נחמד לנו, וראוי ונכון שנחזיק טובה להמחבר הנכבד ר אליעזר הדולה ומשקה מתורת רבותינו לבני עמו (יומא כ"ח). ויען כי חוסה הוא בצל התורה לא בצל הכסף, לכן חובה עלינו לקרבהו בסבר פנים יפות להעניקהו ולתמכהו כל איש ממאודו במחיר כסף ביד נדיבה בכבוד וחן, למען יראה שכר טוב בעמלו הרב שיגע לטובת ספרותנו. דברי החובב עמו תורתו וספרותו ומכבד דורשיה **הלל כהנא** 5).

---

*) לכי להמבקרים!

ידעתי בסנבה המלאכה הנכבדה הזאת לרך בשנים.
אל נא תבואו עלי כמרי נפש לטרוף טרף בשנים.
אם תוסיפו מעט או תגרעו אם תקדימו שנה לדור או תאחרו.
עשו נא בכבוד ואהבה וחן ואך משפט האמת וטובת העם תבחרו.

המחבר.

5) נו"ם בהעי' **1411**.

הקדמת המחבר

ראיתי רבים דברו וחברו בידיעה המועילה והרמה הזאת תולדות גדולי
ישראל, מהם מאיזה גדולים ההיו עד זמנם ואחריהם באו ופילאו
דורותיהם זעיר שם זעיר שם, כמו סדר עולם רבא וזוטא קבלת הראב"ד יסוד
עולם (מאמר ד' פי"ח) יוחסין שו"ת רש"ל (סי' כ"ט) שלשלת הקבלה צמח
דוד קורא הדורות שפתי ישנים ב"ח סדר הדורות שם הגדולים סדר הדורות
חדש שם הגדולים החדש שם הגדולים מאבי מורי ז"ל שאזכירהו לפנינו,
מהם יגעו כל ימיהם עדי חברו תולדות גאון ורב אחד בפרטיהן, אמנם גם הם
א באו אל תכונתה, כי כן תכוניה העקרים כאשר שמתים למטרתי ואחשבם
לאה, והם באיזה מהקוטבים כל אחד מהם רק ש"ם רמ"ז וה"ן מספר מעש"ה
"ב מקורותיהם האמתים וזולתם, אשר המה אם גם יקרו בעיני כל משכיל, אכן
חרי יודעינו זאת מהם וגם עשות ספורי"ם אין קץ, לכל גאון חכם צדיק ורב
והזכרתי לאלפים, כי רבו גם רבו קורו"ת בתינו הרזי"ם והדלים בתבל ההבל
זאת אחת למעלה ושבע למטה, ועתה אין לפני הקורא תולדות רב אחר בשלימות
אופנים, וגם אין חובר חבר שיחבר כל הגאונים החכמים הצדיקים והרבנים
עשות אגודה אחת מכל המפורסמים המוכרחים אלינו בידיעתם גם יחד, ובאמת
גבה המלאכה הזאת מכח האנושי אשר קצרה דעתו מהבין את גוו משכן רוהו.
שר על כן יגעתי ומצאתי זה יותר מעשר שנה ונפל ממני רב, ואין להמנות
בבות החבורים והידיעות שמנהם ברותי ואספתי אל קני. ואלה הם מקוטבי
חברתי.

א) לדקדק בשמות המחברים. (ב) ביחוס אבותיהם שבטיהם שאריהם מחותניהם
חותניהם גיסיהם אחיהם בניהם חתניהם נכדיהם מוריהם רעיהם ותלמידיהם
נה לפניך יחוס שלמעלה אמצעי ושלמטה, הן בתולדות שאר הן בתולדות
במה, ולהיות מדבר בעדם בתולדתם בדקדוק וקצור רב. (ג) מקום וזמן שבו
לדו. (ד) מקומות רבנותם, שהיו דרשנים מגידי מישרים ראשי ישיבות ורבנים
סדרם לזמניהם. (ה) מקום וזמן שבו נפטרו, וקננת"י עליהם איכה היתה
פטיר"ה, אם כמות כל אדם כתבתי שנפטרו, ואם בריאה יְבִיאו בחרבות ממבקשי
נפשם כתבתי שנהרגו, ואם במשרפות בקדוש השם וכדומה כתבתי שנשרפו, גם
רבה לא נקברו במקום מיתתם כתבתי נפטר ב- ונקבר ב-. הנה כתבתי לך שלשים
ו בזמנם, תולדתם, היותם ופטירתם. (ו) רוב העירות באיזה מדינה הם וחלק
בל, ובמעוטם זמן בנינם, וכל שנוי שפותם. (ז) מערכת ספרותיהם הגהותיהם
נתקותיהם מכתביהם וקונטרסיהם, הנדפס ואשר לא נדפס"ה, הכל כאשר לכל
כן כפי כחי בעזרת בוראי בסדר הא"ב. (ח) במה עניני כל ספר וקונטרס,
קצתם סמנתי ברמ"ז והתויתי תיו להתבונן מדוע נקרא ככה (אם גם לא פרשו
ת עלי ספרימו), כמו שפת"י כהן (מר' שבת"י כהן) שפת"י חכמים שפת"י
שנים (מר' שבת"י שבהע' 1114) בנ"י אהובה (מר' יהונתן בן נתן נטע אייבשיץ)
בושי שר"ד (ר' דוד שלמה) נאות דש"א (דור שלמה אייבשיץ) אמר"י א"ש
' מאיר א"ש) ודומיהם. (ט) שנוי שמותיו שנקרא כן או כן. (י) כמה חלקים
דרושים כללים מאמרים סימנים פרקים שערים ושרשים, כמו ד"ח (ד' חלקים)
ד (ד' דרושים) ד"כ ד"מ ד"ס ד"פ ד"ש ודומיהם. (י"א) ליופי המלאכה
צבתי למטרה לבלי לערוך בפנים שמלמעלה, מאותם שחברו פחות מארבעה

ספרים

הקדמת המחבר

ספרים, כי שם דברתי מאותם שחברו ספרים רבים, ושחברו פחות מזה
אזכירם אצל אשר קרבו״ת יחפצון, הן מקרבת בית-אב, הן מקרבת הורם חכמה,
או מזמן, שהיו או נפטרו בזמן אחד. (י״ב) לא כתבתי בפנים משאריהם כו'
ושהיו בזמנם יתר משנים, ויתרונם הצגתי בהערה למטה. (י״ג) לשלמות הידיעה
הזכרתי מראש קצת חכמינו שלפני הגאונים וחתימת התלמוד (אם כי גדר מחברתי
לדבר מהגאונים ולמטה) המועילים בהמשך הענינים ונכון לזכרם. (י״ד) וחכמי
אומות ופלסופי יון הראשונים, למען לא יחסר כל בה. (ט״ו) בהזכירי כפעם
בפעם רב או ספר או עיר וכדומה שפקורו במקום אחר רשמתי המקום שנז' שם,
למען תרגל נפש הקורא ויעלה בזכור״ו את כל ונוכחת.

ואל יקל בעיניך קורא נעים! הידיעה הזאת, כי היא מלמודים הרמים לכל
עם וחכמת—חכמיו, והיא החלק הנכבד בינות ספורי—תבל (וועלט
געשיכטע), גם משה רועינו רמזה בשירתו האדירה לפני מותו „זכור ימות עולם
בינו שנות דור ודור!", ובמחברים שהיו עד הנה תמצא למרבה מִסְפרי—
תועלות הידיעה הזאת. וזולת כל אלה בראותינו ממשלת החכמים בכל דור
וספריהם בחכמות רמות ושונות, ואשר בילו ימיהם ושנותיהם לתורה ותעודה
לחכמה ויראה למוסר ודעת, וכמו חלב ודשן שבעה בם נפשם, בראותינו הרחקת
הזמן מהחכמים הקדמונים, והם בדעותיהם ספרותיהם שיטותיהם ושמותיהם יעמדו
כמו חי אתנו היום, יפעם זאת בקרבנו ויעורר רגש קודש לבלי- בלות גם ימינו
לריק, לא נרדוף אחר עד״ן עדני״ם וְפַל״ג עד״ן, נחוקק בנפשותינו תיבות שלושה
„מה יקר מהזמן"? ולרגעים נבחנהו, נחנן לבוראינו שישמרנו מפרוע פרעות
ובטולים מתורתו, ולא יעבור עלינו יום בלי תורה ומצות אשר יום זה איננו בא
בימים כי יום אי-חיים יקרא *), יאיר עינינו ויעיר אזנינו לשמוע בלמודים. —
זה עשר שנים (בהיותי בן חמש עשרה כי נולדתי פה יועש״ק י״ב חשון
תרכ״ה) מעת החלתי עבודתי זאת בש' תר״ם, חברתי אז עת הזמיר המכיל
ט״ו שירי מוסר חכמה וקינים והגה וגהי, ואלה ראש דברי- שיר הראשון

„הבחרות והזקנה!"

ב	א
כן האדם! בעת הִוָלדו קטן הנה בלא דעת הוא כשור וחמור בתוך שנותיו ה' אהב חפץ דעה לעת זקנתו כיונק יהיה, סדור דור ואחרי	השמש בבוקר משפלת-רקיע יוצאת בצהרים תקרין אל ראש כל גבר לערב, כממקום שיצאה שם היא שוקעת אז! כל אדם אלי-משכבו עובר.

---

*) כהרז״ל בשבת ד״ל ע״א ת״ד במתים חפשי כיון שמת אדם נעשה חפשי מתו״מ
ובע״ז ד״ג ע״ב מה דגים הים כיון שפורשין ליבשה מיד מתים אף ישראל שפורשין כו'
וכ״כ אשר יעשה אותם האדם וחי בהם, ולז״א רשעים אפי' בחייהם נקראים מתים בפ״
דברכות. ובדרך פטפוטא ביארתי מ״ש בפסחים ד״נ ע״א אשרי מי שבא לכאן ותלמודו
בידו, עד״ש בכתובות די״ז מבטלין ת״ת להוצאת המת כו' נטילתה כנתינתה מה נתינה
בששים רבוא כו', וכרש״י ז״ל נטילתה של תורה היינו כשמת ותלמודו בטל, לז״א (ושמ
מנין לו בכתובות שם) אשרי מש״ל ותלמודו בידו שנטילה ונטילתו אין כאן ונטילה ת״
אין כאן. אך לדיקים יודו לשמך כי קיים הם עד העולם! ועמ״ש בזה בדרו
יבהן סאר.

הקדמת המחבר

חרי מלאתי רצונך קורא נעים בכל אלה, אבקשך לבלתי האשימני על אשר לא ערכתי תוארי-הכבוד היאותים לכל חכם צדיק ורב שהזכרתי בפנים, אמר החכם (משלי ב׳-ח׳) לפי שכלו יהולל איש !, כי לא היה ביכולתי בות מספרם שכללתים שם, וכבר ידעת אמרם פ״ק דברכות מקום שאמרו צר אין אתה רשאי להאריך, וגם מי אנכי ואיככה אנטה קו לקו זעיר ש״ם ום שמו״ת בארש״י אר״ש ברזל לארזי הלבנון אדירי-התורה אשר גדול מרבן שמם ? וכללא הוא כל המוסיף גורע. —

ראתי שם מחברתי קנת סופ״ים, כי שם סופרי״ם יקננו חסידי״ם ורוזנים שם ביתם, וקנת סופרים תרבה חכמה יֻדע כמובא למעלה, וגם „בקנת פרים״ נרמז מספר שמי ושם אמו״ר ז״ל „אלעזר ב״ר יעקב יוסף הכהן״ *) ושם האחד „אלעזר״ במ״ק עולה הכל תתקמ״ת.

תה אתה ידידי הקורא ! קנה אמת ועל קן סופ״ר יניעו רחמיך אשר קנג״ז מעשי ידי למענך.

א ה׳ ! יגעתי לתת כבוד לאוהבי שמך ולומדי תורתך, עזרני וברכני גם אני אבי אני וזרעי עד עולם לא ימוש ספר התורה מפינו. דברי בן אדם מט״ט ורפש, לעבדי ה׳ מתרפס אלעזר הכהן שו״ב פה באטאשאן.

---

*) הנולד בפאפין י״ז תמוז תר״ה, וחיבר ברכת הכהנים להג״ך בדרוש וקבלה הנהים ניות חדושי ש״ס חי׳ שטה״מ י״ד קונץ הג׳ ספרים שו״ת בשם הגדולים חדשים גם ישנים ספר חברהו שיה יצא השנה הנכפ׳ 1202) והנאתי מדבריו נשמו כמרז״ל בפ״ק דושין מכבדו בחייו ומכבדו במותו, והי׳ שו״ב בליטויא בנתרביא, וכ׳ בעלותיו בויען בפ״ק כ״ר כסליו תרל״ח, בן יחידי להרבני הנגיד ר׳ יצחק יהודא הכהן נ״י אשר גדלני גם נותי מבטן אמי הוא, וזקנתי אשה יראת ה׳ היא תתהלל מ׳ חיהקעלי הנלנ״ה הכ׳ א׳ ואמתנן ז׳ אב תרמ״ה והספדתיה בשם יקרא דתיה גם הרב הספיד ר׳ משה חיים שו״ב מפאפין הכ׳ בצאת כ״ה אייר תרי״ס.

סולם הזקן

רבינו (רס״ג) סעדיה גאון ב״ר
״ יוסף. אל-פיומי. ד״א תש״ב
״ שמואל הכהן אבן חפני.
״ מרומלום ד״א תשצ״ד.
״ (רה״ג) האי ב״ר שרירא
״ גאון. מרומא תשצ״ז.
״ יהודא ב״ר דוד חיוג
״ הרופא. מפאסי ת״ת.
״ (ר״ח) חננאל ב״ר חושיאל
״ גאון. מאל-קירון. תת״י.
״ (רשב״ג) שלמה ב״ר יהודא
״ ן׳ גבירול. מסרגוסה. תת״ל.
״ יהודא בן ברזילי.
״ אל-ברצלוני. תת״ל.
״ יהודא ב״ר מרינום
״ ן׳ גנאח. מקרדובה תת״ם.
״ (ריצב״ג) יצחק ב״ר יהודא
״ ן׳ גיאות. מאליסנה. תתמ״ט.
״ (רש״י) שלמה ירחי ב״ר
״ יצחק. מטריוש. תתס״ה.
״ (ריט״ע) יוסף ב״ר שמואל
״ טוב עלם. מצרפת תת״פ.
״ יהודא ב״ר שמואל הלוי.
״ מאנדלוזיא תת״ק.
״ יהודא ב״ר שמואל הכהן.
״ ן׳ תבון. מספרד תתקכ״ט.
״ (ר״ת) יעקב ב״ר מאיר הלוי.
״ מרומריג תתק״ל.
״ אברהם ב״ר שמואל הלוי
״ ן׳ חסדאי. מברצלוני תתקל״ב.
״ (ראב״ע) אברהם ב״ר מאיר
״ ן׳ עזרא. מרומא תתקל״ד.
״ (ראב״ד א׳) אברהם ן׳
״ דיאור. מספרד. תתק״ם.
״ (ריק״ם) יוסף ב״ר יצחק
״ קמחי. מנרבונה תתק״ם.
״ (רז״ה א׳) זרחיה ב״ר יצחק
״ שחוליא הלוי. מלוניל.
״ תתקמ״ו.

רבינו (רמ״ק א׳) משה ב״ר יוסף
״ קמחי. מנרבונא. תתקנ
״ (ראב״ד ב׳) אברהם ב״ר
״ דוד הלוי. מפסקיורס תתקנ׳
״ (רמב״ם) משה ב״ר מיימון
״ הרופא. מקורדבא תתקס
״ שמואל ב״ר יהודא הכהן
״ ן׳ תבון. מלוניל תתק׳
״ (רד״ק) דוד ב״ר יוסף קמחי.
״ מנרבונא תתקצ׳
״ אברהם ב״ר משה מיימון.
״ ממצרים תקצ״
״ (ראבי״ה) אלעזר ב״ר
״ יהודא. מגרמיזא תתקצ׳
״ (רי״ד) ישעיה ב״ר מלכיאל.
״ די טרעני. ה
״ (רמ״ה) מאיר ב״ר טודרוס
״ הלוי אבולעפיא. מבורגים
״ (ר״י) יונה ב״ר אברהם.
״ מגירונדה. כ״
״ (רש״ט א׳) שם טוב ב״ר יוסף
״ ן׳ פלקיראה. ממונפליירא. כ״
״ (רמב״ן) משה ב״ר נחמן
״ הרופא. מגירונדא. כ״
״ משה ב״ר שמואל הכהן
״ ן׳ תבון. ממונפלידא ל
״ יצחק ב״ר אברהם ן׳
״ לאטיף. מפורטגאל. ל
״ מנחם די ריקאנטא. נ
״ בחיי ב״ר אשר. מסרגוסה. נ״
״ (רא״ה) אהרן ב״ר יוסף הלוי
״ הנשיא. מברצלונה. נ״
״ (מהר״ם ב״ב) מאיר ב״ר ברוך
״ מרוטענבורג נ״
״ ידעיה פניני ב״ר אברהם
״ בדרשי. מפראבונצה נ״ז
״ יהודא ב״ר שלמה אל-
״ חריזי. מצרפת ס
״ (מאירי א׳) מנחם ב״ר שלמה
לבית

רבינו לבית מאיר. מספרד ה"א ס"ו.
" (רשב"א א') שלמה ב"ר
אברהם ן' אדרת. מברצלונא ע"ב.
" (רא"ש) אשר ב"ר יחיאל
אשכנזי מאשכנז פ"ח.
" יצחק ב"ר יוסף הישראלי צ'.
" (בעה"ט) יעקב ב"ר אשר
אשכנזי מאשכנז ק"א.
" יוסף ב"ר אבא מרי
ן' כספי. מספרד ק"ה.
" (רלב"ג) לוי ב"ר גרשום.
מפרבונצה ק"ל.
" שמואל ב"ר יצחק אריפול
מספרד ק"ל.
" (רמב"ח א') משה ב"ר שם
טוב ן' חביבא. מספרד ק"ל.
" (ר"ן) נסים ב"ר ראובן
הרופא. מגירונדה קל"ד.
" (ריטב"א) יום טוב ב"ר
אברהם אשבולי. מספרד קל"ה.
" (רש"ט ב') שם טוב ב"ר
יצחק ן' שפרוט. מטולטילא ק"ס.
" (רש"ט ג') שם טוב ב"ר
יוסף ן' רש"ט. מספרד ק"ץ.
" (רשב"ץ) שמעון ב"ר צמח
דוראן הרופא. מברצלונא ר"ד.
" (רשב"ש) שלמה ב"ר
שמעון דוראן. מאלגיר רכ"ז.
" (מהרא"י) ישראל איסרלן
אשכנזי מאוסטרייך. רכ"ז.
" (ב"ע) יצחק ב"ר משה
ן' עראמה מספרד. רנ"ב.
" (מהרי"א א') יצחק אבוהב
מקשטיליא רנ"ג.
" יוסף ב"ר חיים יעבץ.
מספרד. רנ"ג
" (מהרי"א ב') דון יצחק ב"ר
יהודא אברבנאל. מנאפולס
רס"ט.

רבינו (רא"ם) אליהו פרנס ב"ר
אברהם מזרחי. מספרד. " רס"ט.
" אברהם ב"ר
שמואל זאקוטי. מסרגוסא רס"ט.
" (רי"ג) יוסף ב"ר אברהם ן'
גיקטלא. מסאלה. רס"ט.
" יואל ן' שועב. מתטילא. רס"ט.
" אברהם שמסולי. מפורטגאל. רס"ט
" (ע"י) יעקב ב"ר שלמה
ן' חביב. מסמירה רע"ו.
" משה ב"ר יעקב אל-בולדה.
מספרד. רע"ו.
" אליהו ב"ר בנימין הלוי.
מרומניא ר"פ.
" (רע"ב) עובדיה המון.
מספרד. ר"ץ
" (מאירי ב') מאיר ב"ר
יצחק ן' עראמה. מסרגוסא ר"ץ.
" יוסף ב"ר שלמה טאיטאצק.
מספרד. רצ"ג.
" דון יוסף ב"ר דוד ן'
יחייא. מפלורענציא. רצ"ט.
" שלמה ב"ר יצחק לבית
לוי. מפורטגאל. רצ"ט.
" (תשבי) אליהו בחור ב"ר
אשר אשכנזי. מרומא. ש"ט.
" עובדיה ב"ר יעקב הרופא.
מספורני. ש"י.
" (רדב"ז) דוד בן אבי
זימרא. מספרד. שכ"ה.
" שלמה משה ב"ר יצחק
אל-אשקר. מאזיא שכ"ו.
" (רמ"ק ב') משה ב"ר יעקב
מקורדוואירו ש"ל.
" שלמה ב"ר משה הלוי
ן' אל-קבץ של"א.
" משה ב"ר ברוך
אל-משונינו. מויניצאה של"א.
" דוד דרשן של"א.

סולם הקן

רבינו (האר"י) יצחק ב"ר שלמה
לוריא אשכנזי. מירושלים של"ב.
" (רמ"א) משה ב"ר
ישראל איסרליש. מקראקא של"ג.
" (מהרש"ל א') שלמה ב"ר
יחיאל לוריא. מוירמייזא של"ג.
" (מהרי"ק) יוסף ב"ר אפרים
קארו ספרדי. מניקופיל, של"ה.
" (שטמ"ק) בצלאל ב"ר
אברהם אשכנזי. של"ו.
" (מהרנ"ש א') נתן בר"ש
שפירא אשכנזי. מהורדנא של"ז.
" (מהרמ"ט) משה ב"ר
יוסף דטראני. מסלנוקי ש"ם.
" יצחק ב"ר שלמה יעבץ
שמ"ג.
" שמואל ב"ר יצחק
אל-גאזי מקנדיאה שמ"ז.
" יצחק ב"ר אברהם חיות
אלט-שולר. מפרובנצא.
שמ"ז.
" חיים ב"ר בצלאל
הלוי מוארמייז. שמ"ח.
" (ש"ק) גדליה ב"ר יוסף ן'
יחייא מרוינה. ש"ן.
" משה ב"ר חיים
ן' אלשיך שנ"ב.
" (יפ"ת) שמואל ב"ר יצחק
יפה אשכנזי שנ"ו.
" שמואל ב"ר יוסף
הכהן מחלב שנ"ח.
" מנחם ב"ר משה
רבא מויניציאה. שס"ה.
" ישראל ב"ר משה
נגארה מדמשק. שס"ה.
" אהרן ב"ר אברהם
ן' חיים מפאס. שס"ו.
" (רמ"ג) משה ב"ר מרדכי
גילאנטי מרומא. שס"ח.
" (מהר"ל) יהודא ב"ר בצלאל

רבינו ליווא מוארמייז ה"א שס"ט.
" וידאל צרפתי שס"ט.
" (מהרש"ל ב') שמואל ב"ר
אברהם לאניאדו מסוריא ש"ע.
" (רמ"י) מרדכי ב"ר אברהם
יפה אשכנזי מפיהם שע"ב.
" (מהרו"ך) יהושע ולק
ב"ר אלכסנדר כ"ץ
אשכנזי מוארמיים שע"ד.
" (מהרמ"ל) מאיר ב"ר
גדליה מלובלין שע"ו.
" יוסף ב"ר חיים
צרפתי מא"י שע"ו.
" שלמה אפרים ב"ר
אהרן מלונטשיץ שע"ט.
" (מהרח"ו) חיים ב"ר יוסף
ויטאל קלאפרים. ממצרים ש"פ
" (רמ"ע) מנחם מנואל עזריה
מפאנו ש"פ
" (רמד"ל) מנחם ב"ר יהודא
די לונזאנו. מקוסטנטינא ש"פ
" (של"ה) ישעיה ב"ר
אברהם שעפטיל'ס
הלוי הורויץ. מלבוב שפ"ג.
" (ריא"ף) יאשיהו ב"ר יוסף
מפינטו שפ"ח
" (מהרימ"ט) יוסף ב"ר משה
דטראיני ממצרים שצ"ט
" (ב"ח) יואל ב"ר שמואל
סירקי"ש מקראקא ת"א.
" אברהם ב"ר מרדכי
אזולאי מפאס ת"ד.
" (מהרח"ש) חיים שבתי
מסלנוקי ת"ז.
" שמשון ב"ר פסח קאריצער
מאוסטראפאלי ת"ח.
" (הבונה) יהודא אריה ב"ר
יצחק ממודינא ת"ח.
" (תי"ט) יום טוב ליפמאן ב"ר
נתן הלוי וואלירשטיין

סולם הזקן

רבינו אשכנזי, מאשכנז " ת"ד.
" חיים ב"ר אברהם כהן
מסוריא " תט"ו.
" יוסף שלמה ב"ר אליהו
הרופא דל-מדיגו
מקנדיאה " ת"ז.
" (רמב"י) השר מנשה ב"ר
יוסף הרופא ן' ישראל
מפורטגאל " ת"ז.
" יעקב ב"ר חיים צמח
הרופא מפורטגאל " ת"ח.
" בצלאל ב"ר משה
הלוי מקאברין " ת"ט.
" (ש"ך) שבתי ב"ר מאיר כ"ץ
מוילנא " ת"ך.
" שאול הלוי ספרדי
מורטעירא " ת"ך.
" (רמ"פ) מאיר ב"ר יהודא
ליב פאפירוש כ"ץ
אשכנזי. מירושלים " תכ"ב.
" (רנ"ש ב') נתן ב"ר ראובן
דוד טעביל שפירא
אשכנזי. מקראקא " תכ"ד.
" יעקב ב"ר יצחק צהלון
הרופא מספרד " תכ"ה.
" נתן נטע ב"ר משה האנובר
אשכנזי מפרייסען " תל"א.
" יהושע ב"ר ישראל בנבשת
" תל"ב.
" (כנה"ג) חיים ב"ר ישראל
בנבשת מסמירנא " תל"ג.
" יעקב ב"ר שמואל האגיז
מפורטגאל " תל"ד.
" (מהרש"ק א') אהרן שמואל
ב"ר ישראל קאיידנוור. תל"ט.
" שלמה ב"ר אברהם אל-גאזי
מאיזמר " ת"ם.
" משה רפאל די אגילאר
ספרדי. מאמסטרדאם " תמ"א.
" (מג"ן) משה ב"ר יהונתן

רבינו גאלאנטי מירושלים. " תמ"ט.
" (רמב"ח ב') משה ב"ר שלמה
ן' חביב מסלנוקי " תמ"ט.
" דוד ב"ר אריה ליב
לײדא אשכנזי. מזוואלין. " ת"נ.
" (רמ"ז) משה ב"ר מרדכי
זכותא. מאמסטרדאם. " תנ"ת.
" יעקב ב"ר אהרן ששפורטש
מהאלעה. " תנ"ה.
" " יוסף חמיץ " " תנ"ח.
" " יוסף ב"ר שלמה דרשן
מפוזנא " תנ"ט.
" " ישראל ב"ר אהרן יפה
מאומאן " תס"ג.
" " אהרן ב"ר חיים אברהם
כהן פרחיא " תס"ג.
" " שלמה די אוליוורה
ספרדי, " תע"ג.
" (רא"ב) אברהם ב"ר שאול
ברודא " תע"ז.
" (רנ"ך) נפתלי ב"ר יצחק
כ"ץ. " תע"ט.
" (סה"ד) יחיאל ב"ר שלמה
לוריא היילפרין. משקלאב " תפ"ד.
" יצחק ב"ר יעקב חיות
" תפ"ו.
" (מל"מ) יהודא רוזאנים
" תפ"ז.
" אליהו ב"ר שלמה אברהם
הכהן " " תפ"ט.
" (פר"ח) חזקיה ב"ר דוד די
סילוה. מליוארנה " ת"ץ.
" (רב"ך) אליהו בנימין ב"ר
אליעזר הכהן. מאליסנדרא " ת"ץ.
" משה יקותיאל קויפמאן ב"ר
אביגדור כ"ץ. מקראטשין. " תצ"א.
" (שבו"י) יעקב באק ב"ר יוסף
רישר. מפראג. " תצ"ב.
" (רד"א) דוד ב"ר אברהם
אופנהיים. מוירמייסא. " תצ"ז

סולם הקן

רבינו יהושע אייזק חריף ב"ר
יחיאל מסלאנימא. "תרכ"ח.

" (מהרש"ק ב') שלמה ב"ר
יהודא אהרן קלוגר.
מקאמרוב. " תרכ"ט.

" יעקב יוקב ב"ר אהרן
עטלינגער. " תרל"ב.

" אברהם ב"ר אליעזר
ליפמאן ליכטשטיין. " תרל"ג.

" צבי הירש ב"ר יעקב

רבינו יהושע הלוי הורויץ.
מזילאזיץ. " תרל"ג.

" (מהרי"ש) יוסף שאול ב"ר
אריה ליבוש הלוי
נאטענזאהן. מברעזאן. תרל"ה.

" (מלבי"ם) מאיר ליבוש
ב"ר יחיאל מיכל.
מוואלטשיסק. " תר"ם.

" שלמה ב"ר יוסף
גאנצפריעד. " תרמ"ז.

ספרי רבינו (רס"ג [1]) סעדיה גאון ב"ר יוסף. מאפים (פיתום) במצרים באפריקא. בגראד (בלתוך) בבל החדשה. מבני שילה בן יהודא. נכד ר"ח בן דוסא. אבי ר' דוסא אגרת לר' חסדאי הנשיא שפרוט. בזמן רב חנניא ב"ר יהודאי גאון [2]) וסדר רב עמרם בר שישנא סדור תפלות [3]). ראש ישיבה במתא מחסיא בזידיען סוריא אשור ארם צובה. נפטר שם ה"א תש"ב ונקבר אצל הר סיני בערב [4]):

אבן הפלסופים. אגרון, מדקדוק. אזהרות, לתרי"ג מצות. האמונות והדעות, יוד מאמרים בערבית. הלכות יצירה, במחקר. חבור טהרות ואסורי ביאה. חבור שטרות [5]). היסוד או סוד העבור. לשון עברית, מדקדוק. מתנות. סדור תפלות

1) נולד תרכ"ב. ומהמפורסמים אליכו גאונים מקברים הקודמים לפניו (שהיו אחרי רבנן סבוראי שהתחילו שנת רל"ו [מ"ע שנה אחרי הֵחֵל רב אשי לחבר תלמוד בבלי וכ' אז ש' קפ"ז וכ"ד קודם חתימתו ע"י תלמידו רבינא ר' אבינא ש' ר"ם וכ' אז ושיתנך אבינה לאחריהם ע"ר אחר חתימת תלמוד ירושלמי בש' ג"א תתק"ץ ער' יוחנן שנ' ד"א ל"ע י"ב אחר חבור המשנה שנחשע' 130] ונטלו בשנת ש' מ"ע לפני ישיבות הגאונים) ר' שמעון קיירא שחיבר הלכות גדולות *) ד"א תק"א, אחריו רב אחאי משבחא בבבל שחיבר שאילתות לתלות תורה ש' תק"י תלמיד מר שמואל ריש כלה (שנחשע' 2) וכ' בא"י, ואחריו רב יהודאי גאון סג"כ שנולד בסוריא תת"ט ב"ר נחמן ואחי ר' דודאי שנולד שם ת"ם ר"י שם וחיבר בספר על גבי גללים מפסקים וטעמם הלכות פסוקות קי' ה"ג הנז' שו"ת בתשובות הגאונים ר"י בפומבדיתא וכ' תקכ"ג. ועיר נגדת שפנים בנאה המלך פליקום (פלינקום פוליקום) שביב ש' ג"א תם"ז י"ע תמכין סטרות שהסל ש' תת"ח אלף ליל"ת : 2) אביו ר"י בפומבדיתא כ' תרע"ו בן מר שמואל ריש כלה שם, ושוא נ"י שם זכ' תם"ב, אבי רב שרירא שנולד תרפ"ח וחיבר הלכות מגלת סתרים לאגדות (מאור עינים פט"ו) פרושים שו"ת ר"י בפרוז שבור ונתלה בש' תשפ"ח כ"ם הקדמונים, והיא לא עת האשי"ף מש' תרמ"ד שכ' שנולד תרע"ה וכ' תם"ס. ור"ח שפרוט שפנים נז' בשע' 333 : 3) נולד תקע"ה, ר"י במתא מחסיא וכ' במין (ק"ם חא"מ סט"ז ועפ"ע 29) תם"ב : 4) שס"ד נשם גבולות א"י : 5) מאור פ"ד דמליעא. ודע דבתום' נדה דל"ז א' ד"ה אביי ודם"ז א' ד"ה פתחה ובגטין ד"ב מביאים ס' נדה ממנו, ואולי זהו בכלל אסורי ביאה? : שבילי

*) במאור פי' ב"ת כ' שרש"ק בעל הלכות ראשונות מנהג קדמונינו הבאים אחרי הרי"ף לסמוך עליו כאשר ישאל איש בדבר האלהים וממנו פשט המנהג בינינו ככהוג היום ונחנו מה לחלוק ולשנות וע"כ אנחנו יולאים בעקבי הראשונים, ובתום' פא"ע דמ"ז א' ד"ה אי כ' שבל דבריהם דברי קבלה וכ"כ ר"ם גאון בר"ם שערי לדק על הגאונים, אך התום' וסמ"ג ומרדכי מיחסים סה"ג לרב יהודאי שפנים, וכ' המרדכי במ"ק ר"ס אבילות לא שמכינן אהא מילתא דר"י גאון מאור עינים הוי ופעמים שהיו תלמידיו כותבים לפניו משמו אשר לא ילא מפיו ולא עלה על לבו, ובת' רמ"ע סל"ב כ' שבה"ג שבידינו משרובות הרבה, ובת"ם סמ"ח אות ד' דנוסחתן בה"ג כמתניתא דלא אתנייא בי ר"ח ור' הושעיא שאין לסמוך להקל ! — בדרישה יו"ד רסל"ע התעורר אמ"ם הב"י ממרדכי בשם בה"ג שלריך לאפוקי לריאה ולמיבדקה בנפיחה ואלע"ס ספק טריפה וברסל"ו הביא מהרא"ם אמ"ם בה"ג דאיגלד הריאה דכשרה והוא דלא מפקא זיקא דהיינו בדיקת נפיחה משמע דל"ב נפיחה רק בריעותא, ושו"ע בזה כל האחרונים, ונפלאתי מדוע לא תמהו אמ"ם ברסל"ע משעטור שהוא מהמתירין כאבדה הריאה דלא כבה"ג הנז' ובעלמו הביא בסל"ו בדין אטום שמלריך לכל ריאה להוליאה ולנפחה ?, ונלע"ד בפשיטות דאף שכ' שלריך לנפחה מ"מ ל"ב בבה"ג דאלע"ס ש"ע בדיעבד, ואף דבט"ז רסל"ע כ' דגם לבה"ג כשר בנאבדה, הא כתב דהב"י לא נחית לזה, וככר כ"ע בת"ם רסל"ו וכי שרי למיכל ספק טריפה :

תפלות 6). הפרות והפורקן או התחיה והפדות, מהגאולה והתחיה. פירוש ס' יצירה, מאברהם אבינו. פי' מקרא. פתרון חלומות. צחות, דקדוק. שו"ת. שימות תלמוד. שיר למנין האותיות. שרח המקרא. תרגום ערבי לתנ"ך 7). תפסר, פסקים 8). התשובה. תשובות לקראים 9):

ס"ר שמואל הכהן ב"ר חפני גאון. מרומה 10) באיטליא. חותן רה"ג. בזמן רב שרירא גאון 11) ור' חנוך ב"ר משה השבוי הספרדי 12). ר"י

במתא מחסיא, נ' שם תשצ"ד:

דינים 13). המבוי 14). המצרנות. מקח וממכר. מתנה. פרושים. שו"ת. השותפות. שערי ברכות 15).

ס"ר (רה"ג 16) האי ב"ר שרירא גאון. מבני זרובבל בן שאלתיאל. נ' רבה בר אבוה ובה"ג 17). חתן ר"ש חפני. גיסו דר' אליהו הזקן אזהרות לתריג"מ. רבו דר' נסים גאון ב"ר יעקב ן' שאהון 18) ומבוא התלמוד

בזמן

---

6) שבילי עולם ח"ב מאמר פ"ו דיותא ואבודרהם, וגם בכלל תפלה אשמנו מכל עם ואתה הוא ה' לבדך: 7) ונודע לנו לתורה ישעיה ירמיה א"יב: 8) בכ"ז זכ' וכי אמין כתבתי ככה, ובשבי"ע שם תניא מכפתור ופרח (שנהע' 263) פי"א שהוא פי' תנ"ך בערבית (וכ"כ באמונות שלו שפי' כל המקרא והזכרתיו נפנים וכ' בשבי"ע שמפרשי רד"ק ופירושו נראה שהיה בידו לכל כה"ק ושהראב"ע תניא משם הוא ורב קיר"א ראה פרושו לתורה מדפוס ישן) וכ"מ במכתב התחיה כשמביאו, ונמצא לפ"ם דביאל עזרא ד"ס: 9) קבלת הראב"ד: 10) היא מגדיאל מזמן שהפלגה שנתורה, ונראה אח"כ רומלים תלך אשור על שמו בפ' ג"א ר"ו, שהם למלוכת יחזקיהו (קל"ט) שנולד קע"ד וכ' רכ"מ כ' דוד המלך (שנהע' 18) ואני מגיה שנהע' 404. וזה רומלים הוא ואחיו רומילאום הי' שמם יוניעם מייאם והם הוסיפו להיונים (שמלפנים היתה תקופת שנהם שמונה חדשים) שני חדשים על שמם „מאי" „יוני": 11) שנהע' 2: 12) חיבר שיטות תלמוד ר"י בקורטבא (קורדבה) בספרד וכ' כ"א תשרי תשע"ה, רבו דר' שמואל ב"ר יוסף הלוי הנגיד ן' ניקיטיליא מקורטבה מילוקא (מאלקה שנהע' 37) שחיבר הלכתא גברוותא מבוא התלמוד השער פרוסים שירים וכ' תתע"ו אבי ר' יוסף הנגיד אגרנאטה (גירונדה שהיו בה הרי"י והרמב"ן ור"ן שבז"ל) חתן רנס"ג (שנהע' 18) ונהרג שם בש"ק ט' טבת תתכ"ד אבי ר' עזרא ור' אברהם שנתלה בק"ס זקן ר' יעקב גיקטליא שני בתרגומא (עה"ע 37) ש' ה"א: 13) אל-זאם אל-אחכים בערבית, קוה"ד תמ' ר"ס אלסקר סט"ז: 14) שם המעטור שאלל ראב"ד א': 15) כד' מקירוב בויען, וחיבר עוד ביתר הלכות ולהקדמונים היו נמצאים: 16) נולד תשכ"ח וכ' יום ג' כ"ב ניסן ובקנה"ר כי בעי"ט האחרון דפסח. כי נל"ד שהרבין תורה בישראל יותר מכל הגאונים ולאורו הלכו דורשי התורה ממזרח שמש עד מבואו (זהו גם בקנה"ר) וכמוהו לא היה לפניו בגאונים והוא סוף הגאונים. אביו כז' בהע' 2: 17) שנהע' 1 וע"ש, ופה המכוון לרב יהודאי שקי' הה"ג: 18) ת' ג"כ לר' חושיאל שנהע' 31, ואבי ר"ח שחיבר עץ חיים פסקים והעיר אמז"ל שבז' בת' תשרי"ל סע"ז ושלה"נ כ"ד דברכות אות י"ז (מז"ה בידך ספקיו זולת תמונות כדעת שה"נ) וב"ב ר"פ מי שמת והוא כ"י באיטליא, וכ' באלקרון (עמ"ס אלל ז"ח) תת"י, ותחבוריו מגלת סתרים להלכות מפתח לשיטות ב"מ (ח"א בארים וח"ב כ' חלקים לבאר שיטות תלמוד מתקום למקום) מעשיות או חבור יפה מהישועה חבור עלבי"ם ותשועת ה' אחריהם לגאם דונם אחנו מעלבון בנו. והוא לדעתי ר' אדונים הלוי ן' לבראט המערבי אפשם (עמ"ע 28) שחיבר דרור יקרא פיוט בר"ת דונם מחברת דונם מפרשים בערבית והשיבו ר' מנחם ן' סרוק ספרדי ב"ר יעקב בלשון לתודים ערוכי סרסים (כ"י ובז' בספ"י) מחברת מנחם תפרשים ותלמידיהם השיבו זל"ז (רב קיר"א ראה תשובותם בריניער באיטליא

באיטליא עם המחברות בעברית ומקרוב כד' תשובות בויען) ובא הכות"ג השלישי הק"ת יכריע ביניהם. והיו ר"ד ור"מ בזמן אחר כשרש"י בישפיה כ"ז — י"א „השיב לו דונש". וזה ר"ת סרוק ב' מנחם בן סרוק סופר בירושלים שהיה בס' ג"א תתכ"ה (כ"ה אחר ר' ידידיה האלכסנדרי המכונה פילאן היהודי מירושלים שחיבר הקדמוניות ושנחשו היוסיפון שבתלמוד) ח' הלל הזקן הבבלי הנשיא בירושלים (ב' שפטיה בן אביטל וזקן רבי שנהפע' 130) בנז' בתחכי' במגילת דע"ז א' "אילא מנחם„ וביוסיפון פנ"א ; והוא לפ"ט מר' יוסף הכהן שנולד תשכ"ו (כ"כ ל"ד ונפלאתי שמיוספון מוכח שנולד ת"כ שנפט"ו כ' שנולד קל"ד לאיתפראום ואחכ"כ שמנת ד"א ת"ע לב"ע היא קפ"ד לאיתפרום ?) וחיבר עוד יוזעפוס לרומים באריכות ומזכירו בספרו עם כמה חבוריו בחכמות והיה ס' תתכ"ם. אחי חזקיה (אבי חנניה ונקדימון בן גוריון בן כלבא שבוע מירושלים חותן ר' עקיבה בן יוסף (ב' מיסרא) שני' תת"פ ונולד תש"ם *) ת"ז ללידת רבן יוחנן בן זכאי (ת' הקטן להלל הנז') בס' תשי"ג שני' תתל"ג. בזמן טיטוס בן אספסיאנוס שנולד תשד"ם וכ' תתמ"ד והחריב בעו"ה בט' מנחם אב תתכ"ח בית שני שנבנה ת"ח (ע' אחר חורבן בית ראשון בס' מחזום של"ח אם בעלמותי יירדנה ע"י נבוכד נצר הב' שנבנה שלמה ב"א תתקכ"ח ד' למלוכתו תתקכ"ד במות אביו דוד בן ישי תנית הלחמי שנולד תשכ"ד **) . בזמן אלכסנדרוס מלך מוקדאן שנולד במוקדוניאה (כ"כ יוספון הנז' בפ"ו והיא מוקדון מלידוניאה ביון ולא במאורעות לבי מצריכי ש"ן שני' בפלנוקי) תכ"ג ובנה בס' תמ"ט (אמון מנוא או מנוא אמון שבתנ"ך על שמו) אלכסנדריאה של מצרים שבתלמוד (ואז נבנו באיטליא ויראלא וירארה פלורענציא קרימונא) והומת בס' תכ"ד, ת' אריסטוטלים שנולד במלידוניאה תכ"ב וחיבר אגרם המוסר האויר אותות השמים בעלי חיים ההקש החוש והמוחש השי ההנהגת המלכות המאמרית המדות המופת המליצה הסעדים מראות הפנים הנפש השנות סוד הסודות וירא-ארמינייאם המליצה השמים והעולם השמע והטבע בהתפוח (שנהפע' 89) תחברת במה שאחר הטבע (פיזיק) ולמעלה מהטבע (אלהית, מעשה-פוזיק, טעאלוגיא, ועה"ע 40) ב' תע"ד בן ניקומאקו מסטאגירו וח' אפלאטון מאקרימונא ביון ושרופא איסקולאפום בן אפרלאניזקים חולב פסלים שנולד באתיני (מטעני ביון שנבנית ב"א תי"ג בזמן כלב בן יפונה שנולד ת"י) שבתלמוד ג"א רל"ב והומת שם לשנת הפריעו דרך כהני-אליל בס' שמ"ב (כ"ם „פעדאן" רעו ולא כש"ק שני' שפ"ה) אחרי-התחקו ביום זה עם תלמידיו על דרשי-מופתי-השארת-הנפש (ונפלא מאוד מותר ברלון והשון !) , והם פלאטון וסקרטום (ובתורת העולם מרת"א ת"א שפי"א הביא שסוקראט האלהי שהתליא בהתפלספותו שים כמלא כגדל קבל החכמה מאסף הקרחי ואחיתופל ? ע"ש) תלמידי הרופא פיתאגורום מקרטינבה (שנבנית ב"א תתל"ז בלפון אפריקא בים התיכון כנגד סיקיליאה ביליליאה שבאיטליאה , וכ' בל"ד ת"ב-רל"ה שקרטינבא נקראת כעת טונים עה"ע 345, ובמאור עינים

---

*) א' לפני מספרם שהחל בס' תשס"א מלידת ישוע הנוצרי מבית לחם יהודא ואז כ' ,הורדם, שהוא תקל"ב לפני מכין הישמעאלים בס' ד"א שכ"ג כ"א לפני ממשלת ע ה ת ד מלכם ונביאם ס' שע"ד :

**) לידת דוד דאתא לידן כיתא בה מילתא. בברכות ד"ז ב' מאי רות א"ר"י שזכתה ויצא ממנה דוד שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות, וקשה דבתנ"ך מצאנו קריאות שמות הנולדים מתאורע אבותם ושלהם ופה שם האבות על בנים לשלשים ורבעים ?, ומביתי אמרתי בדרך לאות דביבמות דע"ז א' דרש רבא מ"ד פתחת למוסרי רות המואביה ובעתי עמונים כו' ומשבחותיך אליבו תלמד שהקבעם ישב כו' אז אמרתי כו' התם (בנות לוט שיצא מהם עמון ומואב) כתיב הנמלאות כו', הרי דכל אלה הודה דוד להי"ת שהיתרו לקהל מלכות אף שיצא מרות המואביה, ולז"א שזכתה (ע"ד ולא זכיתי במחכי' ספ"ק דברכות) שיצא ממנה כו' בשירו"ת על היתרה ושיתרו, משא"כ בעתי שהודתו שהיתרה היתה לרחבעם ב"ב כדדרש מלמד כו', וכ"א בזיר דכ"ג ב' ארשב"א אר"י לעולם יקדים אדם לדבר מצוה שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה זכתה וקדמה ארבעה דורות בישראל למלכות, ופרש"י ז"ל עובד ישי דוד שלמה ואלו לצעירה עד רחבעם מנעמה העמונית :

[19]). בזמן ר' אברהם קסבי. ר"י בפרוז שבור בנהרדעא בבבל. נ' שם תשצ"ז ונ' אצל ה"ס 20) :

באור טהרות 21). בקשה שמע קולי, במחזור הספרדים. הדינים 22). לקוטי רה"ג, קבלה 23). המאסף, דקדוק 24). מוסר השכל או שערי מוסר השכל, פסקים. המקח והממכר והמשכון, ס' שערים. משפטי שבועות. פי' ברייתא דמלאכת המשכן. פי' ברכת יעקב, במדרש רבה 25). פי' מקרא, בשרשים מרד"ק. פי' תלמוד, בערוך. הפקדון. קול ה' בכח, קבלה. הקמיצה, קבלה. שו"ת. שירים, בבית הבחירה ח"ב מרי"י הלוי. שמוש תהלים 26). שערי שבועות או נתאווי, בערבית :

ס"ר יהודא 27) ב"ר דוד חאיוג. מפאס 28) במאראקא בבארבאריא באפריקא. בזמן ר' מרינוס ן' גנאת ור' גרשום מאור הגולה ב"ר יהודא רגמ"ה ממגענצא 29). נ' ת"ת :

אותיות הסתר והמשך, מאותיות. אהו"י וזולתם . הנוח (אותיות הנחים. ההרכבה. הכפולים. הנקודות), מדקדוק ד"ס

שנים פי"א ול"ד-תתפ"ג כי השיא תרים, ונזכרים בשרשיו ובספרי"ע ח"ג כ' שתרשיש היה טארזוס מארצות בספרד) שהיה בשנת ה' כ"ם ל"ד מהש"ק ואח"כ הביא מהיוחסין שהיה הוא ואפיקרוטס מאתיכי בש' ת"א בימי מרדכי ואסתר, וזה אפיקרוט חיבר אפיריזמוס והגדת עתידות (עה"ע 877) העביר (שער השמים מא"ט) פרקי אפיקרוט מרפואות (פירשם גאלינוס הרופא שחיבר עוד המזג מלאכה קטנה השמים [שעה"ש מא"ד] תחבולת הבריאות והיה ש' תתנ"ג בזמן בטלמיאוס „אל מגיאסטי" תכונה עשר אחר ר' יוסי ברבי ב"ר חלפתא מצפורי בא"י שחיבר סדר עולם רבה מזרע יונדב בן רכב) אבי אקלידוס מאתיכי שחיבר היסודות הנדסה (חשבון ארטימעטיקא, למודית מאטהמאטיק, חשבורת געאמעטריאה אלגעברא) ותכונה (אסטראנאמיע, אסטראלאגיעה) טו"ב, ובנ"ם פעלאן הנז' כ' אקלידים ממעגארא ח' שקרטוס ורבו דאריסטו ושאח"כ היה באיטליא: 19) שנה"ע 12, ורגמ"ה שנה"ע 29, ור"ח הנז"ל: 20) שה"ד מגא"י הנז': 21) רש"י בעין דכ"ח: 22) ש"ק. ובאזרת רענן (שנה"ע 1243) הביא ה' לילית ממנו בערבית: 23) לולא דמסתפינא אמינא שהחלף רה"ג מרי"ג הנז"ל' ובקדמונים באמת לא כתיבה אליו לקוטים רק לרי"ג, אך לא אחליט. ואומר"ל כי שמא הוא קול ה' בכח שממנו: 24) קיה"ד מראב"ע במאזנים ורז"ה ב' בשק' שערי תורה: 25) קוה"ד: 26) אמז"ל בשם זרע ברך הני שנה"ע 603: 27) כ' בש"ם קנה"ד שהשיב לה"ק על בוריו אחר שנשכח בכל הגולה, וראב"ע במאזנים קוראהו מדקדק הראשון, ובס' ר"ש אלשקר שכ"ז ספר הראשון בדקדוק: 28) היא ממלכת פאס פעז: 29) ח' רה"ג ור"ח הנז"ל וגדולי לותיר ור' אליסר הזקן (גיסור דה"ג) ור' יהודה ליאונטין (עה"ע 78 שליאון הוא אריה) ב"ר מאיר כהן הזקן, ור"ע ר' שמעון הגדול (ברי"ל ב"ר אבון ות' רי"ף) ממגנצא שחיבר סליחות עדינות בקבלה פיוט ברוך אדני יום יום פיוטים במחזור כ' שם מתנ"ו ור' אליעזר הגדול בכדו ותלמידו שחיבר ארחות חיים מוסר אבי בעל פסיקתא זוטרתא עה"ע 64, ורבו דר' יעקב ב"ר יקר שחיבר פי' תפלות שיטות תלמוד רבו דרש"י שנז"ל וכ' תת"ל והערוך (שנה"ע 33) ור' יהודה ב"ר משה הכהן שחיבר ס' דינים טו"ח בא"ז ח"ל פי' תרל"ד וחתם בפי' מסדר"ש עם (?) הא"ז שנה"ע 168, וחיבר סליחות פי' תלמוד טו"ח בא"ז שם פי' תרל"ג ובשבלי הלקט תקנות בטו"ח רמב"ב שנז"ל ובכל בו ובז' ברש"י בכורות דכ"ב, ובהשה"ג משמע ליה משנה"ל שחיבר פסקי הלכות ואיסמתיכתיה שהתוס' פא"ש ורקא פי' שפ"ג הביאו ה' טרפות ממנו ובתמים דעים שקנ"א הביא ריב"א פסקיו, כ"י שם וכ' ת"ת או תת"ל . מגנצא היא מענץ (ע"ש המלך מאן כשמוך וים מיאנץ עיר הבירה בהעססען באשכנז) מיין (וים מען בלרפת) מינץ בעלזאס באשכנז ובגאה אותה ווארמייזא וירמייזא

ר"ס. הרקח והילדים, מדקדוק 30):

ס"ר (ר"ח) חננאל ב"ר חושיאל 31). מאל-קירון (אלקורען צירענא) בבארבריא באפריקא. תלמיד רה"ג ור' חושיאל אביו. ריע רנס"ג ורגמ"ה. רבו דרי"צ ב"ר יעקב כהן אל-פאסי מקלעה חמאד הלכות רי"ף. קי' הלכות תלמוד הנוהגות בזה"ז נ"ח 32) ור' נתן ב"ר יחיאל הערוך (לעקסיקאן) מערוכי מלות תלמוד 33). בזמן מבוא התלמוד ואבו-אל-חסן עבד אללה בן סיני הערבי הקאנון הגדול מנתוח ורפואה ה"ס 34). ר"י שם. נ' שם תת"י:

הלכות שחיטה 35). חפץ' דינים. מגדל חננאל, שיטת מכות. המקצעות, דינים. פי' התורה. פי' תלמוד. שו"ת:

ס"ר (רשב"ג 36) שלמה ב"ר יהודא ן' גבירול. מסרקוסטה (סארגוסא סארגוזה) בספרד 37). בזמן רגמ"ה ור' יוסף טוב עלם הא' תשובות הגאונים. נ' בבבול (בלונצה סמוך לאושא

(וירמייזא באשכנז שמקדש בשם גרמיזא תכונה) ושטראסבורג שבעלזאס המלך אמן (בן אשכנז הראשון שבתורה שנקרא אצל האשכנזים טייזקן וע"ש נקראה ארץ אשכנז טויזק לאנד ונשתרבב בשם טייטש לאנד דייטש-לאנד) בש' אלף התקכ"ה ז' אחר לידת אברהם אבינו התקמ"ח. ובש' ת"ת הנז' כ' דון יחייא הראשון ן' יעיש מפורטוגאל מגזע ישי ואבי דון יהודא משם אבי דון יוסף אליסבונה שחיבר פי' גמרא ונאבד אבי דון שלמה אבי דון גדליה מפורטוגאל קסטיליא וכ' בטוליטולא (אבי דון עוזרם שהי' ש קי"ג ודון דוד בעל דינא טרפיות שנפט' 335) ודון יוסף שחיבר פסקי תלמוד ונשרפו ונז' בת' ריב"ש סי' שמ"ש ר"י בקסטיליא ת"ח לרשב"א שנז"ל והעיד עליו קיכ"ה שהועתקה בש"ק וחי יותר מל' שנה אבי דון שלמה, ודון יחייא: 30) מאזנים. ודע שבעלי הכפל והרפיון שממנו הם הכפולים והנחים שבפנים: 31) ר"י באלקרון, רבו דרנס"ג שנפט' 18, ור"ח בנו: 32) ק"ח הוא כפר בפאסי שנפט' 28. ומ"ש שהוא כהן ככה נכתב על קברו כ"ש בהק' האלפסי. נולד תשע"ג, הלכותיו הן לברכות והלק"ט מועד נשים נזיקין חולין ונדה. בפ"ב דשבועות, וחיבר עוד באור ג' הלכות בערבית סו"ת ס"ך, ר"י באליסונא בספרד, וכ' יום א' י"א אייר (כ"כ ל"ד תהק' האלפסי וש"כ יום שבת ובקבה"ר ויוחסין כ' בניסן וכ"כ בציון לנכ"ע יום ה' יוד ניסן ובדיואן מרמב"ע שנפט' 42 ודרך תמים שנפט' 526 כ' יום ג' י' אייר ובתשב"ץ ח"א סע"ב ופד"ל בש"ם אבני זכרון בהע' ב' לכרם חמד כ' יום ג' י' סיון) תתס"ג, ת' ג"כ לרנס"ג הנז', ואחי ר' יוסף, וזקן רי"ל ב"ר ראובן שחיבר שערי שבועות כ"ש שהיה בש' תתקמ"ה, ורבו דר"ש הגדול שנפט' 29, ורא"ש ר' יוסף ב"ר מאיר הלוי ן' מיגאש שנולד בגראנטה (עה"ע 12) אדר א' תתל"ז והיה באישבילא בספרד וחיבר הפלאת נדרים לנדרים מגלת סתרים (מאור פ"ק דחולין) קינה לאביו סו"ת שיטת בתרא שבועות ר"י באלוסינא הנז' וכ' אייר תתק"א רבו דרמב"ם ואביו ואבי ר' מאיר (אבי רי"ל מטוליטולא הנז' בתחכמוני שער מ"ו ותחת במנהיג פי' קנ"א לפני רת"ם ומנהיג) ודוד ר' מאיר, ור' אפרים ברי"ל מרעגענספורק (רעגענסבורג רעגענסבורג בביירען עה"ע 57 ובנאה בראשונה המלך הערמאן ע"ש הערמינוס על נהר טינא דונאי הנז' ביוספון פ"א בש' ב"א תקי"ו שנה אחר בנין טרויאה בתוגרמה בזמן עתניאל בן קנז שופט הבני לישראל) שחיבר השגות לי"ף פיוטים פי' תורה אבות סו"ת סו"ת בא"ז הנז' וכ' תתקל"ה אבי ר' אברהם הנז' בפסקי רקנטי: 33) ת' ג"כ לרנס"ג הנז', ורגמ"ה הנז', ור"נ הדרשן שנפט' 40, ר"י ברומא וכ' תתס"ו: 34) העתיקו הרמב"ם לעברית. והוא ן' ליגא שחיבר עוד הרבה ספרים בערבית ומהם אבן סינא מתכונה ארגוזה שירי רפואה (פרשם ן' רש"ד שנפט' 40) התפלה המכונה שבור מהנשמה ה"ח ובשעה"ש תא"ג שער א' מזכיר ממנו הישיבה והיקילה ובתגמולי הנפש ס' סיפי מטבעים: 35) מרדכי פא"ש סי' תרי"ד: 36) נולד תשפ"א: 37) היא אספמיא אושפאניא שפניא, והיא ופורטוגאל ואורגאן נכנו

בימי

לאושא) באי״ תת״ל :

אזהרות, לתרי״ג מצות. כתר מלכות, שירי-יום מימי השבוע, במחזור הספררים, פיוטים. מקור חיים, פלסופיא. סליחות ופיוטים. שי״ השירים אשר לשלמה. שירים וזמירות, השנה שירה שקולה. תקון מדות הנפש כ״ש בערבית :

ס״ר יהודה הנשיא ב״ר ברזילי. אל-ברצלוני בפריונצה (פראבונצה) בשפניא. ת׳ רי״צ ב״ר ראובן אל-ברגלוני 38). בזמן ר׳ יעקב ב״ר יקיר 39) ור׳ משה הדרשן הנרבוני. מטולושא יסוד התורה לתורה 40). תת״ל :

ארון העדות, דרושים. יחוס שאר בשר, דיני נשים. העתים, למועדים : פי״ס יצירה. תקון שטרות :

ס״ר יהודא ב״ר מרינוס ן׳ גנאח. מקרדובה (קורטבא) בספרד. אחי ר׳ יונה הרקמה מדקדוק 41). בזמן ר׳ משה ברי״צ ן׳ עזרא מגראנטה ערוגת הבושם מפיוטי מועדים 42). תת״ם. ההכלמה, דקדוק. ההערה, דקדוק. ההשגה, דקדוק. ההשואה, דקדוק. השרשים, דקדוק: ס״ר

ביתי נחור סנולד אלף תתמ״ט וכ׳ תתקל״ז אבי תרח סנולד תתקמ״ח אבי אברהם אבינו סנהעי׳ 29. ובסה׳ג ססוא ממדינת מאלקה אנדלוזיא, וסוא הוא: 38) או אל-ברצלוני. נולד בפים (פיסא פיזא פיסארו באיטליא) תת״י, ריע רי״ף הנז׳ ורילב״ג סנז׳ל, וחיבר אזהרות לתריג״ת הע׳ התקה והתתכר תרה״ג פיוט ליל ז׳ דפסח סיטת כתובות, אבי ר״כ אבי רמב״ן סנז״ל : 39) סנהעי׳ 29 : 40) ת״ם מטולוסא כ״כ רס״י באזינו והוא טילוזא סבכרבונא בספרד ע״ע 93, כ׳ תת״כ. ויש עוד ר׳ תסה תנרבונא ב״ר יהוסע וחיבר הע׳ הסגחה אלהית אלהים יחוד אלהים תועלת ההגיון מאלגזלי (סנהעי׳ 87) פי׳ כוונת הפלסופים תתכו פי׳ אגרת הדבקות והדרוסים מאבירועס הקורטבי ן׳ רס״ד סחיבר אגרת אלמגסטי (סנהעי׳ 18) אגרת הדבקות (לדבק סכלו בסכל הפיעל העליון) הדרוסים תסתחלת הטבע ההגיון (דיא לעקטיקא לויאיקא) ההויה וההפסד ההטעה והסלצה (ריטוריקא) הפלת הספלה (להפלת הפלסופים תאלגזלי הנז׳) יר״פ חבור תהככבים חכמת התדיכית (פי׳ הכהגת התלכות תאריסטו סנהעי׳ הנז׳) התבוא להגיון הנלוה פי׳ ארגוזה תן׳ סינא (סנהעי׳ 34) פי׳ ס״ט תבעלי חיים תאריסטו הנז׳ פי׳ התופת והסיקה פי׳ תחברת בתה סלתעלה תהטבע פי׳ הנפס פי׳ הסתע והטבע תתט קי׳ החוס והתוחס תתכו סאלות ע״ס אריסטו הראסוכים הסתים והעולס פי׳ הסו״ה תאריסטו, ור׳ תסה בר״ד נרבוני ספי׳ איכה והתורה (דיבר עליו סרה באוה״ת לר״י יעבץ פ״ט) וכ׳ אסיף תית״ד סנולד ס׳ וכ׳ קכ״ב, ובספ״י כול״ו ערו״ב דב״ר, ובס״ק כ׳ ר״ת ברי״ל כרבוני ת׳ רמב״ן ור״י פי׳ התורה ורי״ף, ואתז״ל הביא עהערוך וקיה״ד סשס אבי ר״ת הדרשן תנרבונא ר׳ יעקב ב״ר תסה, ועה״ע 123 : 41) העתיקו רי״ן תבין סנז״ל. חיבר עוד הקירוב והיסר תדקדוק (סעתיקו לעברית ר׳ יעקב רומא סחיבר תאזני תסקל תאלף סת״ק תיני סירים וכד׳ סניהם נקוסט׳) והעתיק סרסים תערבית לעברית ותזכירו הרלב״ע בפ׳ ויחי ובכ״ת, רבו דר׳ יעקב ב״ר יקר סנהעי׳ 29 : 42) אחי רי״ל ור׳ יהודא ור׳ יוסף (כ״כ בס״ם קנה״ר ובס״ק הקדיס יוסף ליהודא) וחיבר עוד אל—תחלדא ואל—תדכרה (תוסב החכתה וזכרונה) בערבית דיואן סירים (כ״י, ותזכירו סד״ל בס״ם א״ז בהעי׳ ב׳ לכ״ח) סליחות ותחזור לר״ה וסדר יו״כ (כ״י ונז׳ בהק׳ יין לבנון) הענק תסירים קינת ליון תעוז קרית (רוו״ה בתבוא הפיוטים) סתרסים תסירים בתספר תרסי״ס. וכ׳ בס״ם קנה״ר סהוא תזרע התסחס וחכס גדול בתורה וחכתת יונית ובעל סירות ותסבחות כל הסותע אותס ירך לבנו ויתלא תיראת יולרו, ובדרסי בת׳ רסב״א סי׳ ת״ית כ׳ סבספרו הקטן ערה״ב יונא תאוד בעקבות הפלסופים בדברים רבים, כ׳ תת״ס כ״ס ס״ק ול״ד. ובהאסיף תס׳ תרת״ד כ׳ ר״ת ב״ר יעקב (כ״כ ג״כ

ס״ר יצחק ב״ר יהודא ן׳ גיאות׳
סאליסאנה בספרד. אבי ר׳ יעקב
עבץ דינים. ת׳ מבוא התלמוד 43)
רגמ״ה. 44) ריע רי״ף 45) ורי״צ
אלברגלוני 46)· רבו דרש״י ור׳ יוסף
ב״ר יעקב ן׳ סהל עשרת הדברות 47).
וזמן ר׳ מאיר ברי״צ ש״ץ סוארטיים
מקדמות פיוט למ״ת וסליחות. ר״י שם
׳ בקורטבא ונק׳ באליסנה תתמ״ט :

גר, ה׳ הבדלה 48)· חדושי תלמוד.
יוטים, במחזור ספרדים· פ׳ קהלת
4). שירה נעימה, לפורים בארמית.

שערי שמחה, פסקי הלכות :

ס״ר (רש״י [50]) שלמה יצחקי ב״ר
יצחק· מטריוש (טריוס) בצרפת
פראנקרייך· ג״ר יוחנן הסנדלר. ב״א ר׳
קלונימוס ב״ר יהודא ור׳ שמעון הזקן
51)· חותן ר׳ יהודא ב״ר נתן שו״ת
ריב״ן 52) ופסקי ר׳ אפרים. זקן רשב״ם
ור״ת. ת׳ ריצב״ג ור׳ יעקב ב״ר יקר
53). ת״ת דרה״ג ורגמ״ה. ריע ר׳ יוסף
קרא פ׳ תנ״ך ור׳ אליקים הלוי פ׳
ד״ס תלמוד. רבו דשו״ת ושיטות ר׳ שמריה
משפירא ור׳ שמחה ב״ר שמואל מויטרי
מחזור

״כ נקרא״ר הם ורוו״ה הם ואני כתבתי מהש״ק) כ״ע חיבר הענק או התרפים ונולד
ת״ל וכ׳ המג״ע ונזו דומה להיוחסין הכ׳ הנ׳ קרוב לס׳ תמ״ס: 43) הנהע׳ 12 : 44)
הנהע׳ 29. וכ״ת מהג״מ ס״ה אתן : 45) הנהע׳ 32 : 46) הנהע׳ 38 : 47) רב
קרטונא, וכ׳ הם כיסן תתפ״ד. ועה״ע 217 · 48) אמז״ל, נהם נדרהי בשו״ת רשב״א הנז׳, ומובא ג״כ ביקוו המים
בלבו ס״ה שבת: 49) אמז״ל, נהם נדרהי בשו״ת רשב״א הנז׳, ומובא ג״כ ביקוו המים
רמ״ן תבון הנז״ל : 50) נולד הס״ל (נאסיף הנז׳ כי ח״ת) וכ׳ יום א׳ כ״ע אמוז. הוא
אם הפרשנים, וקדמונים יכנוהו פרשן=דתא עה״ע 58, ור״ת כנהו אמר „כפירוש זקני
תלמוד גם לי ביכולתי כפרושו לתנ״ך לית בקילי״. ונשה״ג הביא „אם רבו לוחמיו, זיינים
עליו, ותשובתו נגדו, מדבריו, מעלתו ניכרת ליחידים, כי גמלה אחת יכלול לפעמים תרולים
ושבילי-קושיות אך לא כיון ל הק״. ועתא דנ״ל בדרך לאות שביתיו טיפת די״ו זה״ב :
5) אחי אמו ות׳ רגמ״ה, רש״י שבת דפ״ה ב׳ : 52) חיבר עוד פי׳ כזיר והשלמת פרש״י
מכות פסקים בשבולי הלקט תוס׳ תלמוד (כ״מ בתוס׳ ב״מ ד״ע א׳ ד״ה דקא וככ״ה
הרמ״ל). ואחנו הראשון ר׳ מאיר ב״ר שמואל הלוי מרומריג בצרפת שחיבר ג״כ תוס׳
תלמוד, ת׳ גדולי ליתיר הנהע׳ 29, ואבי רשב״ם ר׳ שמואל מרומריג ת׳ רש״י וריע ר׳
יוסף קרא (שמזכירו בפ׳ ויחב והוא רי״ק שנפנים שמזכירו ג״כ רש״י במשלי ס״ד-ד׳ ה׳-
״ו ו׳-כ״ב י״ח-כ״ב ושנה״ל ח״ב ס״ט ותוס׳ ערכין דע״ו ב׳) וחיבר הג׳ רי״ף פי׳ אבות
ורים תלמוד וכ׳ תתקל״ה אבי ר׳ יוסף פורת (ע״ש בן פורת יוסף) שחיבר תוס׳ תלמוד
תוס׳ כתובות ד״ע א׳ ד״ה ה״נ), ור״ת הנז״ל. וריב״ש רי״ל שחיבר סליחות פיוטים שו״ת
יסות וכ׳ לפני רשב״ם ור״ת, וחותן ר׳ שמואל ב״ר שמחה (הנהע׳ 54) ואבי ר״י בעל
תוס׳ הנהע׳ 78 : 53) הנהע׳ 29, והוא רבו הזקן. והיה ג״כ ת׳ רגמ״ה הנז״ם (כ״ה
לת וכ׳ שהיה ח״ת הר״י ב״ר יקר ת׳ רגמ״ה), ורי״ל ב״ר יהודא אשכנזי ת׳ רה״ג, ולוי״ה
״ל ב״ר אשר (אולי הוא ר׳ אשר שהביא בתוס״ל סוף שער הנעמין שהכם ר״א ז״ל
גולו בענין אין מזל לישראל, הנז׳ בתוס׳ שבת דקנ״ו ומ״ק דכ״ח בשם תוס׳, ומשתפקני
ם כוונו אליו התוס׳ במ״ק, הכ״פ כז׳ שם תוס׳ הרב, ותוס׳ מ״ק הוא תוס׳ שלנו ליתר
המסכתות שמזכירם שם ובדכ״ב א׳ ד״ה אמר מזכיר תשובותיו והוא כי רי״ל כש״ם כ״פ
מזכיר תשובותיו ושהוא ת׳ ריב״א הנהע׳ שלאחרים כש״ם בדי״ם ב׳ ד״ה אתיא כ״ג א׳
״ה כל) שבן לויה (כאמז״ל אלל מהרי״ל שהלוים שמותיים שנ״ל ר״ת שבן לוים שמהרי״ל
רים תשובותיו כ׳ ה״ל בלא ג׳, וכ״ת במהרי״ק שורש קפ״ז ער״י עיין הנהע׳ 388)
מויטרי גרמיזא (עה״ע 29) שחיבר פיוטים אבי (שו״ת רש״ל הכ״ט) ר׳ יעקב יעבץ רבו
דראב״ן

מחזור ויטרי ב"ח 54). בזמן רי"ף 55) ור' אברהם ב"ר חייא הלוי הנאזי ספרדי משורטא 56). ר"י שם. איטליא. יון (גריכענלאנד). א"י. פרס באזיא. וארמיים (וירמייזא) באשכנז. נ' בפראג 57) בבעהמען תתס"ה :

האורה, פסקים קכ"ח. לשון למודים, דקדוק. סדור תפלה. סליחות. פיוט ליל שמורים, לפסח. פי' אבות. פי' הגדה של פסח. פי' מדרש רבה. פי' תלמוד, ג' מהדורות. פי' תנ"ך.

פרדס הגדול, שו"ת שכ"ו. הפרנס. רפואות. שו"ת, בשבלי הלקט :

ס"ר (ריט"ע 58) יוסף ב"ר שמואל טוב עלם. מצרפת. ת' רש"י. ריע רשב"ם ור"ש מחזור ויטרי. רבו דר"ת. בזמן ר' משה כהן ז' גיקטליא מקרטובה זכרים ונקבות מדקדוק 59) וראב"ן 60). תת"פ :

בן פורתא, דינים. סדר תנאים ואמוראים. סדר תקון שטרות 61). פיוט אלהי הרוחות, לשה"ג 62). פי' תורה. שו"ת :

ס"ר

דראב"ן שבהעי' 162 : 54) שדרשי לפני רש"י כ"ה מרדכי פ' החולץ ח' מהרי"ק שורש קע"ג שה"ג בשם תוס' ישנים ברכות דל"ה, כ"י באיטליא. הוא ר"ש משפירא (שפייאר בצרפת שבכנית ד"א ע"ב), ומחבר עוד מחזור הפסח להגש"פ סדר עולם מפסקים סליחה כי על רחמיך הרבים שו"ת בא"ז ח"א ובהש"ל וכו' ברקח, וכ' תתס"ה, אבי ר' שמואל חתן ר"ת מרומרינג (שבהעי' 52) וגיסו דרשב"ם ואחיו שנז"ם ואבי רי"ל הזקן שבהעי' 78, וריע רשב"ם הנז', ור' שמעיה מפליזא בצרפת שחיבר פיוטים פי' מדות, ור' שמעון שחיבר לקט מפסקים, ור' שמואל מבומבורג (לאמירו) בצרפת שחיבר פרדס, ותוס' ריב"א רי"ל ב"ר אשר הלוי שנולד ביום פטירת זקנו ריב"א שהן לויא (שבהעי' שלפניה) וקראוהו ע"ש ע"ד וזרח השמש וגו', ור' נתן המכירי שבהעי' 162, ורבו דרוקה שנז"ל, ושו"ת ר' אביגדור ב"ר אליהו כהן מויען שהשיבו בא"ז שם*) אחי ר' אליעזר שהועתקה תשובתו שם סי' תרמ"ז**) ור"ח ות"ר שמרים שנפנים ג"כ ולר' אליעזר ב"ר שמואל מוירונא שבהעי' 191 : 55) שבהעי' 32 : 56) ויש ר' אברהם הנשיא שחיבר העבור. וממאור הפ"ב דר"ה נראה שאחד הוא אברהם ב"ר חייא הנשיא, ארכביה אחרי ריכשי על שתי כתפות וחיב"ר גדר האדם (בדרשי בת' רשב"א סי' ת"ח) חשבון המלכות (מאור עינים פכ"ג) מגלת המגלה מחשים ותח"ע העבור צורת הארץ פר"ח ותבנית כדורי רקיע י"ם הקלים (ראב"ע דניאל), וכ' תתס"ה. ונאסף תמ' תרמ"ד כי שנולד תת"ל וכי תתנ"ו) : 57) כ"ה ש"ק ושפ"י (רי-רש"י) ומארית ישראל שפי"ד, וקלת כי בוארמי"ם. בנאה (לפראג) לאשוכה בש' ג"א תכ"ה ב"י"א מלך אשכנ בייארען (במדינתו בייאהם או בייהם פיהם בעהמען שנה מאריענבאד קארלסבאד טעפליץ רעגענסבורג שבהעי' 32) וקראה בנהיים ובש' ג"א תשע"א קראה מארבאטע מלך אשכנ ע"ש מארבאדו ובש' ד"א תפ"ב חדשה המלכה ליבושא שבנאה עיר לבושא ע"ש והיא עתה קעלין קאללין בפרייסען פרוסיא. ותפרנקרייך שנפנים מה"ע 779 : 58) הוא הנ' והראשון הנ' תת"ל הזכרתיו אצל רשב"ג, ושמזכירו רש"י הוא הא'. בשה"ג מ"א-רש"י הביא מכללי ר"מ דאנון (שבהעי' 382) בשם הקדמונים „כל פרושי צרפת השלך לאשפתא לבר מפרשן-דתא (רש"י כ"ה בהעי' 50) ובן פורתא". ולא מן הש"ס הוא זה לאמור הנ פורתא פי' תורה אך מפורשם קנורו ב"פ היה, ואולי ר"י פורת קרו ליה ע"ש בן פורת יוסף כ"ה עכ"י בן רשב"ם בהעי' 52 : 59) כי במאזנים שביאר ספרי הדקדוק הקדמונים והוסיף ענינים לא ידעום הקדמונים, והעיר אמז"ל שמזכיר פרושו רש"ן תמון ביקוו שמי פי"ד לך פ"ח, ובשבי"ע ח"ב-פאהם הביא שגם' תתק"ח העתיק הרשים מהרופא אבו זכרי מערבית לעברית: 69) שבהעי' 162 : 61) אמז"ל, מתוס' גטין דפ"ה ב': 62) הוא ה"

בקלרה

---

*) וחיבר שערי מוסר. **) וחיבר אגרת המוסר.

ר יהודא (63) ב"ר שמואל הלוי.
מאנדלוסא (אנדלוזיא) בספרד.
ר יהודא הלוי הא'. חותן ראב"ע. בזמן
' טוביה ב"ר אליעזר ממענץ לקח טוב
סיקתא זוטרתא לתוחמ"ג (64) ור' בחיי
דיין ב"ר יוסף בן בקודה ספרדי חובת
לבבות ממוסר חכמה י"ש בערבית (65).
נ' בירושלים תת"ק:

דון חסדך, פיוט לאסתר. אדון חסדך,
פ' זכור. בית הבחירה, שירים ב"ח.
ן זקונים, שירים. בתולת בת יהודא,
ירים. דיואן, שירים ב"ח. הכוזרי,
לסופיא אמונית ה"מ בערבית (66).
מחזור הספרדים, קלבריזי. מלך רב, או
לחמת החכמה והעושר. מנחת יהודא,
שנאת הגשים. קינה לציון האלפסי.
שירים וזמירות, השנה:

ס"ר יהודא ב"ר שמואל הכהן ן' תבון. מלוניל ברמון ספרד (67).
אבי ר' שמואל (68). זקן ר' משה (69).
בזמן ר' שמעיה מפליזא (70). תתקכ"ט:

העתקת האמונות והדעות, מרס"ג לעברית. הע' חובת הלבבות (71), לעברית. הע' הכוזרי (72), לעברית. הע' מבחר הפנינים (73), לעברית. הע' מדות הנפש, מרשב"ג לעברית. הע' רוח חן, כללי פלסופיא למור"נ יא"פ ובאור השמות לעברית. הע' הרקמה, מרי"ן גנאח. צוואה, לבנו (74):

ס"ר (ר"ת 75) יעקב ב"ר מאיר הלוי.
מרומריג בצרפת הצפונית.
אורליאנוס בענגלטירא (76). נ' רש"י.
אחי

קלרה, ושמו בסופו יוסף הקטן ב"ר שמואל, ואיננו ר"י בן הרמב"ם הנז' כדמיון העולם,
' תוס' ע"א דע"ד ב' ד"ה דרש שיסדו ריט"ע, ופירשו ר"ש מפליזא בא"ז פסחים עה"ע
7 168. וחיבר עוד פיוטים. 63) ראש המשוררים, בדרשי בס' רשב"א סי' ת"ח.
שפ"י יכנהו ב"ר שבתי הלוי, אכן זאת אדע ברור. שבעל השירים אביו ר' שמואל בקורא'
נו, וכה שמה ברוב שיריו ולא כ"מ רש"ז (שבהע' 260) בהק' יין לבנון בשם הד"ר לונץ
שוא רי"ש ליפמאן המכונה לעפאלד לונץ הנולד בדעטמאלד בזאקסען באשכנז י"ד אב
קכ"ד וחיבר חבורים באשכנזית וכ' תרמ"ה). ובר שנתי אולי הוא ר"י הלוי הא' או ריב"ש
רומה הכ' בשארית ישראל שהיה בזמן ר"ם מולכו שבהע' 438. ועל הלוי בעל השירים
במאור עינים פל"ו השמר לך פן תעזוב את הלוי: 64) בפי' שמות הביא בש' תח"ן
וביו ר' אליעזר הגדול ז"ל, ואדמה שהוא הנז' בהע' 29: 65) מהעתקתו לעברית עה"ע
7 110, ועה"ע 237 238: 66) וכוח החבר רי"ל הנגרי עם יוסף מלך כוזר שהיה
מן רס"ג עה"ע 333, והעתיקו לעברית רי"ן תבון כש"ל: 67) עה"ע 115: 68) כז"ל:
6) כז"ל: 70) שבהע' 54: 71) שבהע' 65: 72) שבהע' 66: 73) מהתפקני בהעתקתו,
מחברו הבדרשי היה בזמן רשב"א כמוכח מתשובתו סי' ת"ח ? זולת שנכחים השפ"י
אמר שרי"ן תבון חברו, או שהוא מבחה"פ מריק"ם הנז"ל, אולם אנכי בשתים ולא עלתה לי,
לא מצאתו שחיבר ריב"ת מחברת פרטית וגם שיעתיק זולת ספרי חכמה ומוסר הרמים.
נתה מצאתי לר' יונה בפי' אבות פ"ב מ"ו שהביאו, א"כ ע"ה בידך שאיננו מבדרשי שר"י
דמהו בזמן והוא רבו דרשב"א; ואולי ר' ידעיה פניני לחוד ור"י בדרשי לחוד, והפניני
דמהו במאמר הפניניס? ובס"ק כי ר"י פניני חיבר הלכותיו בדור רשב"א. ובשפ"י
רבה יחד להפניני והבדרשי כדרכו עה"ע 40: 74) הדפיסה בס' הר"ב המבקר ר' משה
שטיינשניידער. ובהע' רו"ח שבפנים מתפקנו ג"כ, שהוא להמורה שנחבר בש' תתקס"ג
ה"ע 127, ובהק' חובת הלבבות (שבהע' 566) יחסהו לרש"ן תבון בנו: 75) נולד תת"ם
' ד' תמוז, אסיף תרע"ד: 76) ס"ק, ועתה היא בצרפת. ונקראה ככה ע"ש בונה אורליאנוס
ביילרען (עה"ע 57) קיסר (שם זה נלקח למלכי רומא ממלכם הט"ז יוליעס שנקרא
קיסר

אחי רשב"ם וריב"ם 77). דוד רי"צ הזקן ב"ר שמואל בעל התוספות 78) וה' פטר. ת' רשב"ם וריט"ע ב'. ר"ע ראב"ן 79). רבו דר' יוסף בכור שור **) ור' אליעזר ב"ר שמואל ממיץ יראים מפסקי מצות י"ב עמודים ת"ז סימנים

80). נ' ברמניא בצרפת סמוך לטריוס תתק"ל :

הגהות רי"ף 81). הישר, ממוסר יח"ש 82). הישר, שיטות ושו"ת הכרעה בין דונש לברט ומנחם סרוקי ושיר

ליהר פ"ה כריתה בלשונם שהיה יוצא דופן וכ' ב"א התי"ח ולד"י שלהם כ' הפוכה שכותבים לפעמים במקום ק') הל"ג לרומא בס' ד"א ל"ב. היא ענגלאנד ברטאניא שבגבית הי ופרויא ואנקונה שבאיטליא ה' ב"א שמ"ל בזמן עלי הכהן השופט הע"ו לישראל שגול התע"ג וכ' התע"א, עה"ע 32: 77) שבהע' 52: 78) תאביו עה"ע 54. והוא ב"כ ת' ר"ת, וחיבר עוד שו"ת (ר"ן פ"ב דע"א ועה"ע 53 במוסגר) וכ' התקל"ה, תני ר' אלחנן שחיבר סדר תקון תפלה תוס' תלמוד (אבי ר' שמואל *) ור' שלמה, ר"ע יראים (שבהע' 80) ורמ"ך (שבהע' 162) ורז"ה א' שנז"ל וריי"ל הלבן (אחי ר' פתחיה מרעגנסבורג שחיבר סבוב העולם) ור' משה ב"ר אברהם מפונטייזא ור' משה מאיבורא בצרפת אחי ר"ש משה שבהע' 167, רבו דר' ברוך בריי"ל מגרמיזא (וארמייזא) שחיבר התרומה י"ל הלכות ר"כ סימנים (נז' בתוס' ותוס' ישנים) תוס' תמיד (תוס' יומא די"ו ב' דת"ו ד"ה כי), ור' שמשון ב"ר אברהם ר"ש— ב"א הסר משאנץ פליזא בצרפת עכו שחיבר השגות תורה ור"פ המדע (השיב עליהם ר"א מיימון במלחמותיו) פי' משניות זרעים שקלים עדיות מדות קנים טהרות שו"ת בת' רמב"ב תוס' שאנץ וכ' בהר הכרמל התקל"ה אחי ריצב"א הבחור מטנפירא (תר"י פי' כ"ל"ת ואמז"ל העיר שמת' מיימוני לה' ע"א ה"ה כ' שהוא רי"צ הזקן) בצרפת (והוא רי"ל מדנפורא מדופירא מרונפיר שבא"ז רמ"ב ומרדכי ותוס' שבת דקמ"ג א' ד"ה ואם כתובות כ"א ב' ובת' שבלי הלקט ונז' במנהיג סי' קנ"א) שחיבר שו"ת תוס' (ת' רמב"ב הקצרות שקל"ד) וכ' התקל"ה רבו דר' יחיאל מפריס (שבהע' 181) והקדום ר' שלמה מדריום שנז' בתוס' ומרדכי רבו דר' שמואל מפליזא בצרפת שבשו"ת רמב"ב ח"ג סי' תע"ג ונז' במרדכי פ"א וב' דפסחים וחיבר פי' פיוט אלהי הרוחות מריט"ע בא"ז פסחים (וע"כ תותכו ר' אברהם בר"ח ורבו ר' יהודה ור' מנחם ור' ברוך בעל החכמה שבהע' 162 והביא במרדכי פי' המולך ששאלהו ר"ם זה) וכ' שהיה מבעלי תוס שלנו שבתוס' ע"א שהזכרתי בהע' 62 כ' וכן פירשתי בסדר בעור מתן בקרובץ הס"ל לריט"ע) זקן רי"ל ב"ר יהודה הלוי מצרפת שחיבר פענח רזא לתורה בגימטריאות, ור' יהודה החסיד שחיבר ס' חסידים התתע"ב סימנים שיר היחוד לימי השבוע גימטריאות (הה"ג ח"א—רי"ל מוינא וה"ב—גימטריאות) וכ' ברעגענסבורג (עה"ע 32) התתקע"ז ב"ר שמואל הנביא משפירא (עה"ע 54) ב"ר קלונימוס שהשיב באגודה בריי"ל, ור' יהודה החסיד ברי"ל סירליאון (סיר-ליאון, יהודה השר, שליאון הוא אריה כ"ם רמ"א בא"ה שקכ"ט וכ' מרו"ב לשונות ובנ' ארצינו רומעניא הוא ליאון ויהודה נקרא אריה עה"ה נו אריה יהודה וע' מהרי"ק שורש נ"ח) שנולד בפארים (פארים פאריז) בצרפת התתקכ"ו וחיבר הכבוד בקבלה ונוואות (ביותסין וש"ק כ' דר"י ברי"ל חיבר הכבוד, ומרקח סי' ס"ו ות מהרי"ל שקי"א כ' דליוואות רי"ח מתנו והכבוד פירושה, ובזה סרה תמיהת הה"ג ח"א ה מגימטריאות לרי"ח שהוא מחבר ס' חסידים כנז', ונעלם הפתרון מהחיד"א, אך יפל שבהע' 250 הנאתי דרמב"ב שמע מרי"ח, והוא בעל הלוואות כה"ם, ורמב"צ נולד התקל"ס עה"ע 245 ?) פיוט ליל ב' דפסח פסקים בפסקי רקנטי שו"ת בשבלי הלקט תוס' ברכות יבמות קמא בתרא ע"א והשיבו בא"ז ח"א וכ' תתק"ן (אסיף תרמ"ד) רבו דרקח שנז"ל וא"ז שבהע' 168: 79) שבהע' 162: 80) ינשה"ג כ' שראהו בפאריז תס"ד סימנים. חיבר עוד תוס' תלמוד, והוא רא"ם שבתוס' ומרדכי (ויש עוד רא"ם הרב אבן מינאם שבהע' 32 ור"א מזרחי שנז"ל) רבו דראבי"ה והחכמה ומרדכי שבהע' 162. ומתלמידי ר"ת עו בהע' 78: 81) הה"ג ח"א-י'-ינאק : 82) הה"ד יחסהו אליו והוא מהה"ק עה"ע 635 ורמד"ל

*) הובאה תשובתו בת' רמב"ב ח"ב סי' תקע"ו.

**) בשפ"י ח' נז' מבורו עה"ת בקבלה ועה"ע 474.

ושיר דקדוק 83). מחזור. סליחות ופיוטים. הפסקים. שיר לראב"ע, בעומר השכחה. תקון תורה 84): תקנות, בכל בו :

ס"ר אברהם ב"ר שמואל הלוי ן' חסדאי. מברצלונה. אבי ר' שלמה. בזמן מסעות בנימין ב"ר יונה מטולטילא 85). תתקנ"ב :

העתקת בן המלך והנזיר, משלי מוסר לה"ש. הע' היסודות, מרי"צ ב"ר שלמה הישראלי 86). הע' מאזני צדק, מאבו-אחמד אל-גזאלי 87) ל"ב הנהגות. הע' המדות, ממנו. הע' מוסר או הגיון הנפש, מהאדם ד"ע. הע' הנפש. רפואה מגאלינוס 88) ומוריא לערבית. הקדמה לתפוח, מהרגל המותה 89) :

ס"ר (ראב"ע 90) אברהם ב"ר מאיר ן' עזרא. מרומא באיטליא. ש"ב רמ"ן עזרא 91). חתן ר"י הלוי הב'. ריע ר' משה זבארה מקסטיליא מלאכת הספר מכתיב: ס"ת 92). רבו דר' יוסף ממדוייל ורי"צ ב"ר יהודא מבדרש. רב בלוקא באיטליא. מנטובה. וירונא באיטליא. בדרש . רודס בצרפת הדרומית. לונדריש (לונדרים לונדין) בענגלאנד. נרבונה בצרפת 93). לוקא. נ' בקלתירא בצרפת וני' בכבול תתקל"ר :

אגרת שבת. האחד, ממספר עד עשרה. בית מדות. הגורלות. דיואן שירים

והמד"ל (הובא בהס"ג) יחסהו לר' זרחיה היוני, וכמ"ק שהיה אחרון תהע 387, אתנם אמז"ל העיר מר"ח שעד האהבה פ"ו י"א והל"ה בהקדמתו הגדולה ובשמת חיים מא"ד פ"א שיחסיהו לר"ת: 83) הס"ג מ"א-אדונים; ועה"ע 18 : 84) תוס' גטין די"ט א' ד"ה קנקנתום ותנחות פ' הקומץ כ"ה: 85) עה"ע 105. ראשית מסעו מנאבורה נצרפת ונסע גשלשה חלקי העולם איברופא (אייראפע) אפריקא. אזיע, ובשובו כ' נס' תתקל"ג: 86) הק' תגמולי הנפש לד 18. והוא שהביאו הבדרשי בת' לשנ"א סי' תי"ח שחיבר היסודות (נז' ג"כ בתנס"כ ושעה"ם מא"נ ש"א מא"ע י"א) מאמר ויסרלו המים פי"ם ילירה (נז' ג"כ בשעה"ם תא"י) והרמב"ם באגרתו לבנו כ' שחיבר הגבולים והיסודות, כ' תש"ד: 87) חיבר עוד הפלת הפלסופים הסנחה אלהית יסוד אלהית כנד אמונת נולרים כוונת הפלסופים המדות תועלת ההגיון, והיה לפני ש' תס"ג. ועה"ע 40 : 88) הנהפ' 18. ור"י חריזי הנז"ל העתיקו אח"כ לעברית, וכעתק ג"כ ללטיינעם : 89) הס. והוא מחכמי יון, ולא תאריכטו לנה, וכ"כ הרמב"ם באגרתו לרש"ן תבון : 90) נולד תתכ"ט וכ' יום ב' ר"ח אדר א'. נז' נקנה"ר אחר כל החכמים ר"י הלוי כו' והיים עליהם „כולם חכמים גדולים וקדושים ומחזיקים ידי ישראל בשירות וכחמות". הוא הי' תונה מילי בשלע (עפה"ע 50) וקשרם בלשון של זהורי"ת. וכ' מהר"ל נראה באר הגולה שהחכם אוהב לדבר בל' קחר ע ת ו ק וקלר ולדלות מים ע ת ו ק י ם מזולתו. ובאגרת הרמב"ם לבנו מפקידו בספריו שחכמתו מלוחלחת ומסידתו. ובשבי"ע ח"ב (בת' אלגיר בדברו מהעקידה) הביא תאמר הים"ר עליו „מכל ספרי חכמים דולה ומוסף ולפעמים כיונק נוסך". ובכ"ז ראה תראה ב ים"ת שתבטלותו בעיניו כנד חז"ל וחכמי דורו, בתקום גדולתו אתה מולא ענותנותו ! ; ולהיות הר"ח היה בענגלאנד ולרפת (עה"ע 76) נכון יהיה שאלהו הראב"ע כ"ם תוס' פסחים דל"ז ב' ד"ה מתמרת כ"ה די"נ א' ד"ה דאקריבו, ועי' הק' מו"ל העבור הע' 27. ודע שבים"ע תא"ד פי"ח כ' שכי תתקכ"ה, ונאסיף תרת"ד כ' שנולד בטולטילא התע"ח וכ' נספרד תתקכ"ז, ובסוף הערות הנז' כ' שנס' תתקכ"ז חיבר מה"ת לתורה וזה קלת נגד הים"ע, ולא עם האסי"ף שלדבריו היה בן ע"ם ובים"ע שם וש"ק כ' שנפטירהו אמר ואברהם בן ע"ה שנה נגלאהו מחרון אף העולם, וכ"כ ש"ק ול"ד שהעיקר שני תתקל"ד : 91) הנהפ' 42. ור"י הלוי שהפנים נז"ל, ואמז"ל הביא תמו"י סי' כל"ח שקיבל שהותן ראב"ע ר"י חיוג שנז"ל, ואם קבלה היא נקבל : 92) חיבר עוד קינות לב"כ בקינות הראב"ע, כ"י נתראכים. ונז' נכף נקי והק' יין לנכון שנהפ' 260 : 93) וי"א (וכ"כ אלל ריק"ס) נפרבונלא נספרד,

וכראה

שירים ק"ן 94). ההגיון. העתקת
סר"י תיוג 95), לעברית. הע' ראשית
חכמה (משפטי המזלות. המולדות.
הטעמים. שו"ת. המבחרים), תכונה ה"ח
96). ויוסף אברהם, מה"ת לאסתר. חי
בן מקיץ, שירי-הנפש. חכמת המספר.
היסוד, דקדוק 97). יסוד מורא, ממצות
ולמוד יב"ש. יסוד מספר 98). יסוד
התורה, עניני תורה. כחות שנות האדם,
תולדותיו 99). כלי הנחשת, ממדידת
גלילות הארץ. הלוחות, הע' אלמתני.
המאורות. מאזנים, או מאזני לשון
הקודש. מאמר על הקרבנות 100).
במחזור הספרדים. סוד העבור. סוד
התורה, לתורה. סלם המזלות 101).
ערוגת המזמה, או ערמת המזמה,
מהנשמה. פי' תנ"ך. פרדס החכמה,
דקדוק. קינות לבתי כנסיות, שעזבו
בגרוש ספרד 102). שיטת קידושין.
שיר לקריאת התורה 103). שירים וזמירות,
השנה. השם. השמים והעולם. בשני
המאורות, ג' שאלות. שפה ברורה,
דקדוק. שפת יתר, דקדוק. תמונת
האותיות:

ס"ר (ראב"ד א' 104) אברהם ן'
דיאוד. מטולטילא 105) בספרד,
נ' רי"צ מקורטבא קופת הרוכלים מבאור
הלכות קשות בתלמוד 106). ב"א ות"ר
ברוך ברי"צ ן' אלכאליה. ת"ת דרי"ף.
בזמן רי"צ ב"ר אבא מרי צרפתי
ממרסעליא העטור להלכות ג"ת.
נהרג שם תתק"ם:

אסור משהו. אמונה רמה או אל-
עאקידה איל-ראפיעה ג"ת בערבית
107). אמרי בינה, לספרא דצנעותא.
מחברת בתכונה. פי"ס יצירה. קבלת
הראב"ד, סדר הקבלה עד דורו:

ס"ר (ריק"ס) יוסף ב"ר יצחק קמחי.
מנרבונא בפרבונצא 108). אבי
רמ"ק ורד"ק. זקן אזהרות רי"צ ב"ר
מרדכי קמחי מפרובונצא ועבודת ישראל
קמחי לסדר העבודה ביו"כ. רבו דהרופא
ר' יוסף ב"ר מאיר ן' זבארה מברצלונה
השעשועים מספורי חכמה 109).
תתק"ם:
האמונה

ונראה שהיתה מלפנים לספרד, ועה"ע 76 מאורליאנוס: 94) היה כ"י אצל שד"ל כ"ם בהק' מו"ל דיואן מר"י הלוי השז"ל, ועה"ע 42: 95) הק' מו"ל העבור לד 14: 96) נתחבר בש' תק"א ובספ"י הביא (מהק' מכה"ל שבהע' 566) תתק"ח. ונעתק לרומית, והעתיקו הראב"ע ופירשו בעברית: 97) הק' הנז' הע' 22: 98 99) שם הע' 24: 100) בחומשים החדשים ד' ויען (השדפיהם ר' שלמה זלמן נעטער) כ' בסוף ויקרא שהובא בש' השלמים. ויש עלמים מאמות אחרים ונשים אחלות ונהרות ברומית כ"י בפפר"ת: 101) הק' הנז' שם, ואולי הוא הלוחות?: 102) עה"ע 92: 103) בסוף הק' הנז'. ודע שבספ"י (ק"א-ע') מביא פי' עשרת הדברות ממנו, ויתכן שהוא מפה"ת: 104) נולד תת"ע, אסיף תרמ"ד. ושנה במ"ם ר"א "בר"ד הלוי" שחיבר הקבלה ואמונה רמה: 105) היא טוטילה טודילא טולעדא, ושם טלטולה כנוה בחורבן בית ראשון (שבהע' 18) בגרושם שמה ע"ש טלטלה גבר שלהם, ומלפנים קראוה פירוזיאילא כ"ם מהרי"א ב' השז"ל בס"פ מלכים: 106) אבי אמו, ב"ר ברוך ברי"ל ב"ר יעקב בר"ב ן' אל—באליה מקורטבא, ונולד באייר תתל"ה וחיבר עוד השגת הרי"ף בדין ליליה (נתתים דעים ספ' לכ"ד ומזכירה במאור פ' במה מדליקין) סוד העבור, נשיא רב ושר בגרנאטה (עה"ע 12) ונ' שם ניסן תתכ"ד, אבי ר"ב (ת' רי"ף שבהע' 32 ורבו דראב"ד זה) שנולד אדר א' תתל"ז ונ' סוף אלול תתפ"ו: 107) תרגמהו ר' שלמה ן' לביא, שד"ל בהע' א' לא"ז ס"י ח: 108) עה"ע 93. ור' ישראל קמחי שבפנים ח' מהרמ"א וחיבר עוד עיני ישראל לסמ"ק והשיב בת' מים רבים (שבהע' 1212) ונז' בתולדות רמח"ל הע' 80 וש"כ ר' רפאל ישראל קמחי מלפת ליוארנו והיה בש' ת"ן: 109) חברהו לכבוד הנשיא רב ששת

אמונה, וכוח לאמונת נוצרים. הברית, שובת המינים. הגלוי, מהאמונה. כרון, דקדוק. העתקת חובת הלבבות, עברית 110)· מלחמות ה׳ או מלחמת צוה, לאמונת נוצרים· נצחון 111)· פי׳ ך 112). שיר לחתן וכלה 113). שקל הקודש או מבחר הפנינים, שירים:

יר (רז״ה ח׳ 114) זרחיה ב״ר

יצחק שהוליא הלוי. מלוניל (לאנעל) בספרד 115). אחי שו״ת ר׳ ברכיה. אבי ר׳ בנבשת 116). דוד ר׳ יהודא ב״ר ברכיה פי׳ רי״ף. זקן ראב״ה. ת׳ ר״ת. ריע ר״י הזקן ויראים 117).

ג׳ תתקמ״ו:

דברי ריבות, וכוח עם הראב״ד בסוגיא דשתי פרות בהשואל במציעא. הלכות שו״ב

שבתי מברצלוני שבז׳ במשפטות בנימין ולוואת רי״ן חנון לד 4 והק׳ המטור וגם״ם לחמות מר״א מיימון הזכיר המו״ל אגרתו לרמ״ה (והבז׳ בתחכמוני שער מ״ו ושמשה ר לכבודו עס״ע 261 הוא אמר, שהשיבו רשב״א במ״א שע״ש, שהמריזי בעל התחכמוני ה בזמן רשב״א כמוכח בהק׳ להעתקתו פי׳ זרעים מרמב״ם וכיהר מעתיקי פה״מ מב״ם עה״ע 256 שהעירה לזה הרשב״א ככתבם בהקדמותיהם, ושגה ביי״ן לבכין שבהע׳ 26 בהק׳ שכ׳ ער״ם שבתחכמוני כי הוא זה), והוא כחולם חלום, וכ׳ שרמזהו בו כל לוכותיו במוסר חכמה, ועה״ע 115 שהיה משורר, ומיבר בתי הנפש שיר מכמות הנפש ׳ בלקוטי שמואל שבהע׳ 707. ואח״כ היה בכרבונא ברצלונא: 0 ׀ 1) רי״ן חנון בסוף בר היחוד. וש״כ שהוא העתיק לר׳ משלם ברי״ע זצ״ל (שבהע׳ 122) שער היחוד שלימו לר״א בר״ד (ראב״ד ב׳) זצ״ל; ואין מזה שהוא וריק״ם היו אחר הראב״ד בש׳ ק״ם, שאחכ״כ אראב״ד „החכם הבז׳ כר״ו" וכ״כ בהק׳ ארמב״י הבז׳ „ר״מ כר״ו בר״י ״ וכבר ידעת שהקדמה בזמן מאוחרת מהמוגרת, ובלתי ספק מ״ם ז״ל *) הוא על וסיהם, וכנ״ל במשפטות בנימין שכ״כ ארמב״י וראב״ד, וש״כ שמשלו בעת משפו, ועוד וא כ׳ תתקל״ג כת״ם בהע׳ 85. והגלוי שבפנים כ׳ שהוא הבז׳ בקבה״ר דכ״א: 111) מם שהוא המלחמות, אף שיש לו עסק „מגוה" אולי ליף זה מן הש״ס: 112) קוש״ד: 11) במחזור ויטרי שבהע׳ 54, ונעתק בעל אורות שיר 71: 114) נולד תתפ״ה סיף תרמ״ד) או תתל״א. אביו חיבר מגלת הכתמה, ב״ר זרחיה ברש״ט: 115) לשם קום לוניל (ע׳ בסמוך) ושמו זרחיה קרא מגורו המאור. וכ׳ בתולדות רז״ה שהיא ידער לאנגעדאק סמוך למונטיפלייער בצרפת, ואם כי אינני בעאלאג, כמו שע״ר בנפשי א כן היא, שבמשפטות בנימין הבז׳ כ׳ שמונפלייר בספרד ועס״ע 121, ורי״ן חנון ספרדי שעתיק הכוזרי במגדל (כ״כ בכוזרי, ובהק׳ מאור מגדל „ירחי", והיא לאנעל ובכמה ונות נקראת הירח והמודם [מחדשת הלבנה] לונא ובאשכנזית נקראת הירח מאנט והחודש נאט) לוניל ברמון ספרד, והסקירא שהיה בה הראב״ד הבי׳ סמוך ללוניל ועל שניהם כ׳ ״ב הבז׳ שהם בספרד, ובהע׳ 182 הבאתי שרמ״ה הספרדי השיג על הרמב״ם לפני ״ך מלוניל, גם מצאתי גאסיף תרמ״ד שכ׳ רז״ה גירונדי, וכ״ש בהק׳ יין לבנון הבז׳ מתחכמוני ז׳ שער י״ח בשסבו הגדל שירי הקדמונים כ׳ והמעלה הב׳ מהיה מעלות משוררי ספרד כו׳ ׳ יוסף ן׳ זבארה (שבהע׳ 109, והיה משורר, שבזיר סרב המתהפכת לר״א בדרשי הע׳ 244 מביא המשורר „זבארה", ובלתי ספק אליו כיון שהיה בזמנו כ״ם בהק׳ ׳) ורז״ה מגירונדה, וניס״ע שם חשבהו מחכמי ספרד, וראיה פסוט״ה לאחרים ואי כלי הרי״ף ספרדי הקדמונים ר״י מלוניל (שבהע׳ 124) ר״י רמב״ן ר״ן שהז״ל וק״י (שבהע׳ 311) ושלה״ג (שבהע׳ 511) ספרדים המה, ועס״ע 76 93: 116) י ר׳ יוסף אבי ר׳ בנבשת אבי רא״ה שהז״ל: 117) שבהע׳ 80. ועה״ע 123

*) או שהקדמונים כ״כ גם בחייהם, ובמיתם לא נפרדו, וכמ״ק ביומא דל״ח ב׳ הש״ע דזכ״ל מדאורייתא דכתיב וה׳ אמר שמכתה אבי מאברהם וכתיב ואברהם היו יהיה ׳, אחכ״ע לשהרש״א בח״א קדושין דל״א ב׳ ד״ה מכאן שהרבים בזה.

שו"ב. המאורות (המאור הגדול לסדר
נשים נזיקין. המאור הקטן לברכות
מועד חולין), השגות רי"ף. סלע
המחלקות, השגות בעלי הנפש מראב"ד
ב'. פ' קנים. פתחי נדה 118). הצבא,
י"ג מדות כללי תלמוד. קינה, לצום
החמישי. שו"ת. שירים, לספריו:

ס"ר (רמ"ק ח') משה ב"ר יוסף
קמחי. מנרבונה. אחי רד"ק. זקן
שושנת יעקב ב"ר שמואל קמחי מלונדין
לביצה תענית. תתקנ"ב:

מהלך שבילי הדעת, כללי הדקדוק.

פתח דברי, דקדוק. שכל טוב, דקדוק
התחבושת, דקדוק. תענוג הנפש
מוסר:

ס"ר (ראב"ד ב' 119) אברהם ב"ר
דוד הלוי. מפסקיארה סמו
ללוניל 120). חתן ראב"ד ר' אברה
אב"ד ברי"צ כהן ממונפליירא האשכו
מפסקים 121). אבי רי"צ סגי נהו
ורי"ד. זקן ר' אשר. ת"ר משלם ב"
יעקב מלוניל 122) ור' משה ב"ר יוס
מנרבונא שיטות תלמוד 123). ריע רז"
א' ור' יהונתן ב"ר הכהן מלוניל פ
רי"ף 124). רבו דר' מאיר ברי"
מטרנקטאלם

123 : 118) נדפס שנית מרא"ש ככתו בית ז' שע"א : 119) נולד תתפ"ה (אסיף תרמ"ד
וכ' כ"ד כסליו *) : 120) עה"ע 115 : 121) מונפלייר היא מונט-פעליר מונטיפלי
בקסטליא בספרד. כ' ביותרין שהאשכול הוא הגדול אח' ר"א הדרשן ועה"ע 123. הי
עוד פיוטים שיר לפי' קנים ממתנו וכו' במאור פ' המקבל לאחר פטירתו, וכ' תתקי"ט
תתקל"ס : 122) כ' רי"ן תמון בהק' מוה"ל (עה"ע 110) שהוא אחדום והעתיק וחי
הרבה ספרי חכמה. קיבל מספרי רמ"ד ועה"ע שלאחריה, והשיב נת' רמב"ג ח"ג ס
רכ"ם, אבי ר' יוסף ורי"ל ור' אהרן (ובהעי' 182 הבאתי רא"ק מלוניל) ור' אשר מלונ
שחיבר ה' י"ט (חמים דעים סק"ן, ושם ספר"ב וההג"ה פ"ז דתפלה כ' שהשיבו ר"י הז
שבהע' 78, ועי' תוס' קמא דס"ד ג', ושה"ג חסב נשמים ר"א בר"מ ור"א מלוני
שהכשנות (נמוקי' ה' ציצית וכל בו ד"ב י"ז) הנאמנות אבי ר' יהונתן מלוניל (וים ע
ר"י מלוניל בהע' 124) שנז' במאור פ"ב דחולין לאחר פטירתו אבי ר' שלמה שהעת
מו"ל מלחמות הר"א תיימון אגרת אליו מהמשבר שהודיעהו שבמונפליער (עה"ע שלפני
שרפו המורה וד"פ המדע (וחכמי לוניל היו נגד המונפלייריים בזה ועה"ע 78 157 190
וש"כ שהיה רופא שכ' אליו עומד בפרץ לחזק הקהלות ולהפאות הח..לות : 123) ביותר
ושה"ג כ' שהראב"ד (וכ"כ ארז"ה א' והאשכול שבהע' 121 תולדה) ת' ר"א הדר
שבהע' 40, ופלאות עדותם שרמ"ד כ' תה"ל? ורחוק שנאמר שהי' אחר הערוך תלמי
(שבהע' 33) וראב"ד אלא שהפלי"ג נשים, שנערך אדקדקי כ"ע ז"ל עה"ע 10
ומוכרחנו לאמור דאשתנים יותרין, וודאי ע"ל משנשתא במה שר' מהם בר"י זה ב
מנרבונא כרמ"ד, והוא רבו כ"ם במת"ד שק"ו קי"א, וכן שמותו נראה ונדפס בתש"כ פר
אב"ד בעל האשכול הנז', שקורא (נמבה"ל ח"ב ורדב"ז חי' ס"ג) לרמב"י זה רב
המובהק, וכמש"כ ארז"ה הנז' שכ"ע בסוגיא דנשר הרב המובהק שלנו. 124) חיבר
כל הרי"ף כמוכח נת' ר"ם אלשקר, ונמצא לערובין, ונכ"י רמ"ע לקמא, ושה"ג ר
למגילה, ונכ"י רד"א לסנהדרין (נז' במת"ד שרי"ו) מכות הוריות שבועות (חי' בתש
ס"א שקכ"ס) ע"א, ונד' מקונ עבודת הלוים לחולין, ותר"ן שב"ע בסוגיא דחמי שנכ
כ' שחיבר ג"כ לשבת. חיבר עוד פרושים (תמ"ד שם) כעשה ונשמע ג"ם לתורה שו
פסקי

*) בנ"י יו"ד שכ"ח הביא שהכלבו דחה לראב"ד במה שדימה נפילת האבן
בהמה לנפילתה עליו דליבעי י"ם, ודחהו הכלבו שהכל לפי כובד האבן, וכ"כ בשב' רמ
בש"ע, וכתו אחריו כל האחרונים זולת הב"ח, ונפלאתי שלא העירו מרמב"ם בסנהדרין
ע"ד שמשכי"ס הולך כשטת הראב"ד ? —

...טרנקמאלס העזר מפסקים 125). בזמן
... משה הכהן מלוניל השגות רמ"ך
... לרמב"ם. נ' שם תתקנ"ט :

...עלי הנפש, דיני נשים ז"ש. השגות
...יימוני. חדושי תלמוד. פי' ספרא, תורת
...הנים מויקרא. פי' משניות, עדיות מדות
...מיד קנים. פי' ספרי, במדבר דברים
...1...). פסקי הלכות. שו"ת תמים דעים,
פסקים והשגות רי"ף ורז"ה :

...ר (רמב"ם [127]) משה ב"ר מיימון

128). מקורטבא (קורדבה) בספרד
129). מזרע דוד נ' „רבי" יהודא הנשיא
ב"ר שמעון מירושלים משניות ששה
סדרים מתורה שבע"פ 130). אחי ר"ד. אבי
ר' אברהם 131). ת' רי"ן מיגש 132). ת"ת
דרי"ף 133). ריע ר' יפת ב"ר אליהו
מעכו ואבן צאיג ן' צהר הערבי. רבו
דר' יוסף ב"ר יהודא עכנון ש"ץ מארם
צובה פי' שה"ש ור' יעקב גל ב"ר
נתנאל מתימן אל-פיומי. בזמן שו"ת ר'
יעקב הלוי ממרויש 134). רב בעכו
(אקרא). ירושלים. דמשק (דאמאסק)
בא"י

...פסקי רקנטי סי' שע"ט) שיטות לר"ש יבמות חולין נד' ע"י מקיצי נרדמים, ושהזכרתי
...כ"י רד"א מסתפק בהערות מו"ל שה"ג אם מפרושו לרי"ף או שיטותיו. וכ' יוחסין שכ'
...תתקס"ה, ובשב"י כ' שעלה לירושלים בס' תתקע"א ואולי צ"ל תתקכ"א: 125) ת' ראב"ד
...כ, ומזכירו הרמב"ם באגרתו לרמ"ן תבון, זקן כפתור ופרח שנהע' 263: 126) שה"ג
...ב—ה': 127) נולד יום ב' י"ד ניסן תתל"ג (וביוחסין כ' בע"ק שעה ושליש אחר חצי
...יום תתל"ה) וכ' ליל ב' כ' טבת ובצ"ד כ' כ"ד טבת בתשב"ץ ח"א שע"ב הוכח במישור
...מ"ם בס' היד נה' שמטה וקה"ח ס' תתקל"ו שהחל חברו לפני ס' תתקל"ו וא"כ לא היה
...וד בן מ"ג, ופי' המשנה כ' יוחסין שחברו י"ג שנה לפניו וא"כ היה שביב ס' תתקכ"ג
...היותו בן ל' כ"ה באמת בס"ק תספה"ת שהתחילו בהיותו בן כ"ג והשלימו בן ל' (ובצ"ד
...ל"ז ובאה"מ לר"י יעבץ פט"ו ס"כ כ' כ"ח), והמורה כ' יוחסין שחברו בהיותו בן כ'
...כ חברו בס' תתקמ"ג ועברו עליו ב"ן שנה לפני שריפת גליונותיו עה"ע 157. קורא
...פריו יעבור כעל גשר ברזל באמונה וכל חכמה, עליו אמרו בקדים נחייכון וביומיכון
...בחיי דרבנא מב"ם (אגרת הרמב"ן), וגם תמהה לעשה לא קם כמשה (שה"ג ח"א-ר"ת
...און), ובדרשי הנז"ל בבחינת עולם (זולת מט"ע בה' רשב"א סי' תי"ח) בהתימו דבר
...י"ג עקריו כ' סוף דבר תימן לבי או תשמאיל תאמין בזה שהאמין בו אחרון הגאונים
...זמן ולאשון בחשיבות רבינו מב"ם (וסימנך לריקים ילכו ב"ה בדרשי-משה), ממשה אתה
...עד רבינו משה נסים נעשו לו כו', אוה"ח הנז' פ"ט *): 128) נקרא כן ע"ש מאמין,
...ר יוסף בריא"ל ב"ר יוסף ב"ר שלמה ב"ר עובדיה, ותר"י מיגש שנהע'
...3, וחיבר דיני תפלה ומועד (תשב"ץ ח"א ס"ג) פי' מהלך הככבים מאל-פרגאני
...שהעתיקו לעברית רמ"ן תבון שנז"ל) פי' תלמוד, והיה דיין וכו' בירושלים ובמצבת
...ון כ' בעברית: 129) ובאסיף תרמ"ד כ' שנולד במצרים: 130) חברו בס'
...א תתקע"ח ועדה"ע 1. נולד תת"פ, וחיבר מוד (נז' בקרנים ודן ידין)
...מנדכים, בן "רבן" גמליאל הנשיא ב"ר שמעון שלאמון מעשר"ה מלכות בס' המורגן תתכ"ח
...עה"ע 18 283) ב"ר גמליאל הזקן בן "רבן" שמעון בן הלל הזקן שנהע' 18, וכ'
...תתקע"ט, אבי "רבן" גמליאל (אבי ר' יהודא נשיא אבי הלל הנשיא האחרון שתיקן בס'
...א קי"ח חשבון העבור הנוהג בדרך תקופות רב אדא בר אהבה שנולד ביום שמת רבי)
...ר' שמעון: 131) נז"ל: 132) שנהע' 32 : 133) שם: 134) או מקורביל, חיבר עוד בעלי
הקלומות

*) בפה"מ פ"ד דבכורות קרא תגר אמנהג שהטבחים לוקחים שכר מכשרות לבד, ולזה
...נדער הריב"ש בסי' ח"ק אמה שלוקחים הכרכשתות, וכ"ה הג"א פא"ט מהא"ז, ובט"ז י"ד
...קי"ח שקי"ד בשם יש"ל למד זכות אמנהגא דדבר מועט הוא, והוא בים"ש פא"ט שמ"ח,
...נפלאתי שלא העירו בזה מהרמב"ם גופא שם פ"ה שהבין כן מ"ם בגמרא שם ללגימא ל"ח
...שכוונתם דל"ה שמא יאכילנו הכהן דדבר מועט הוא ודומה לזה נתעוררתי בהע' 119,
...הראיתים לכמה לומדי זמנינו, שמה ראו כן תמהו.

באה"י. אלכסנדריאה 135). נ' במצרים וג'
בטבריא 136). תתקס"ד:

אגרת לר' אליהו דיין מאלכסנדריא 137). אגרת להיהודים ממערזיילא הצרפתים, מהמזלות. אגרת להמאור הגדול, שו"ת וצוואת מוסר לבנו. אגרת שמד. אגרת תימן או פתח תקוה, ממשיח. דרשות. הלכות ירושלמי. העתקת הקאנון הגדול 138). הוכוח, לרופאים. חדושי תלמוד. ברכות שבת ר"ה יומא סנהדרין חולין. החלומות. חמדה גנוזה, או טעם זקנים. חשבון העבור. י"ד החזקה או משנה תורה (ח"א ס' המדע אהבה זמנים. ח"ב נשים קדושה. ח"ג הפלאה זרעים עבודה קרבנות טהרה. ח"ד נזיקין משפטים שופטים), הלכות תלמוד ירושלמי ובבלי מכילתא ספרי ספרא ותוספתא ד"ח. הידיעות. הישות. השלמה. המאור או היסראגה, למשניות קי' פ' תלמוד והלכותיו וח"פ לאבות בערבית. מאמר היחוד. מאמר תחיית המתים.

מגלת סתרים קבלה 139), מורה נבוכים. באמונה. פילוסאפיא אלהית ג"ח בערבית. מלות ההגיון. המצות. י"ד שרשי מ"ע ול"ת. הנבואה. הנמצא, מטבעי-אדם. הנפש. סדר עולם, כללי תלמוד. הסודות. עקרי האמונה. ערוגת הבושם. מרפואות. פאר הדור, שו"ת רכ"ז. פיוט ליו"כ, עת שערי רצון להפתח. פי' היסודות. פרקי משה. מחכמת הרפואה כה"מ. פרקי ההצלחה, מההצלחה האחרונה ב"פ 140). רוח חן, מהטבע (פיזיק) 141). רפואה, או הנהגת הבריאות. שו"ת שניות, שס"ב בערבית. שירים במחזורים 142). שער משר, ח"פ הגז' והקדמת זרעים בערבית. שער השמים

ס"ר שמואל [143] ב"ר יהודא הכהן
ן' תבון. מלוניל 144). חתן ר'
יעקב ב"ר אבא מרי ממערזיילא מלמד
התלמידים לתורה ומועדים 145). אבי ר'
משה 146). נ' תתק"ץ:
אגור

החלומות וכו' בתוס' שבת די"א א' ד"ה ולא כ"ז א' ד"ה הכן ודה"א א' ד"ה ודלמא
באוצר הקדוש שנהרג בגזרת השמד במלכות ליאון בש' התקנ"ג. כ' בהש"ג הב' מסדרים
ההוא גיסו דמרדכי שנדפס'162, וא"ל להשיב עליו שהמרדכי גיסו דר' יצחק מקורביל בעל
סמ"ק שנדפס'222, גם מסדר זמנים א"כ שהמרדכי כ' ס"א ע' כה"ס: 135) עה"ע18:136)
תשב"ץ שם ואזרח רענן שנדפס'1243, ובמצורת ציון באגרת הד"ר אליעזר הלוי מבריסלא
כ' בחברון, וביוחסין כ' דעות בזה, ובש"ק כ' בגליל העליון: 137) אז"ר הבז' ד"נ: 138)
שנדפס'34, הם דכ"ח בשם הכם כותר די רוסי בשמות מחברי ישראל בערוכין: 139) הם
דכ"א בשם ר"ס אלשקר בהשגותיו לרש"ט נ' ובתשובותיו סקי"ז, וכו' במגדל עוז פ"ל
תיקה"ת: 140) שֶׁמָּם הרמב"ם חותם למור"נ, והדפיסם עם הקדמתו רי"ל ב"ר תמה ן'
ארויו (המחבר מקהיל קהלת לקהלת וכו' בהלכוקי הכ"ז תכחומות אל לתורה וכו' שם הל"ג)
בש"ם הגדרים (שנדפס'430) הגיה והדפיס בהקדמתו שם הכ"ז (יהכו אתי מאמז"ל, וכו'
אח"כ ע"פ בברלין תקכ"ד) ורשם בהגהותיו אהיכ"א (ר"ת אמר המגיה ן' ארויו) והעתיק
לפעמו תפי' מלות זרות רמ"ן תבון הכז"ל בר"ת הנ"ת וכ' בהקדמתו שם' הנ"ת א' מהשים
כנד הגדרים שלא חיבר רק למלות זרות מהמור"נ. ועה"ע 952. ותהכפה הנפניה
עה"ע209: 141) אזר"ר הבז': 142) נעתק תהם בעל אורות: 143) נולד תתק"ך, אסיף
תרמ"ד: 144) בהק' להע' ח"פ, ועה"ע 115: 145) ב"ר שמעון ב"ר אבטולי הנאגרות
הרמב"ם ומיבר פי' התורה רוח חן לעברה מאמרים מאריסטו שנדפס' 18, וקרוב אל
ההוא אחי העטור (שאלל ראב"ד א' ההוא נ"כ ב"ר אבא מרי ממרסילא ובימים ההם נזת
הזה, ת' תתנו כ"ם בהק' מל"ה וה"כ שחי את"יו, ומיבר עוד הע' הגיון מן' רמ"
(שנדפס' 40) הע' מהות הכפה מאבוכלר שנדפס' 228 : 146) כז"ל :
שנדפס'

אגור, העתקת פרקי אפיקרוט 147). אגרת שאלות להמורה 148). הגר החופש, חקירה 149). העתקת דעות הפלסופים. הע' מאמר תחיית המתים, מהרמב"ם. הע' מורה נבוכים, ממנו לעברית. הע' מלאכה קטנה, מגאלינוס 150). הע' פי' רמב"ם, פ' חלק ואבות לעברית. מאמר יקוו המים, מיבשת הארץ ג"ח. במקור חיים מר"ש צרצה 151). פי' מלות זרות מספרי פלסופים. להמורה. פי' קהלת 152):

ס"ר (יד"ק 153) דוד ב"ר יוסף קמחי. מנרבונא. אחי רמ"ק א'. רבו דר' שלמה ב"ר אברהם ן' פרחון מחברת הפרחון ערוך לתנ"ך. רב בקסטיליא בספרד. נ' תתקצ"ה:

אגרות בכתבי הקודש, ממחלוקות על המורה וד"פ המדע. באור תנ"ך.

מכלול יופי, ח"א משרשים. המעלות, נגד הקראים 154). עט סופר, דקדוק. שרשים:

ס"ר אברהם 155) ב"ר משה מיימון. ממצרים. אבי ר"ד 156) ור' עובדיה. רבו דר' יוסף ב"ר גרשון. בזמן ר' יהודא אל-חפני חריזי הע' מור"נ לעברית 157) נגיד שם. נ' שם תתקצ"ה:

אל-כאפאיה בערבית 158). אל-סאפאייז מבוא האגדות בערבית 159). ברכת אברהם, שו"ת. מלחמות ה', אגרת לפרבונצא משריפת המורה וד"פ המדע והתנצלותו. מעשה נסים, שו"ת. במעשה רקח 160). במקור חיים, מר"ש סרסה פ' תצא. תשובות לר' דניאל הבבלי מדמשק 161):

ס"ר (רחבי"ה 162) אלעזר ב"ר יהודא אשכנזי

147) סנסעי 18, הק' מו"ל הגמולי הנפש (סנסעי 191) לד 25: 148) מנה"כ הנז' בס"פ כ"ה הקדמות המורה: 149) יקוו המים פ"ך: 150) סנסעי 18, סעסיקו אח"כ התנה"כ הנז' כ"ס בהקדמתו לד 9: 151) סנסעי 383. ומפי' מ"ז ונפכים עס"ע 140: 152) חותנו במל"ה ובסוף מבוא הפיוטים מרוו"ה סאלל חוו"ד: 153) כולד תתק"ך, אסיף הרמ"ד, ואביו ואחיו כז"ל. מאן דלא הם לקמח"י ואחיו אומרים עליו (סה"ג ח"א-ד') אם אין קמ"ח אין תורה. הפרחון סנפכים הוכר בס' התקכ"א הנז' נת' ר"י תינך (סנסעי 389) ובסבכת המקרא מרוו"ה סאלל מור"ד: 154) אז"ר הנז' די"ט: 155) כולד סיון תתקמ"ד וכ' ליל י"ח כסליו. אביו כז"ל: 156) כולד מלכים ליל ד' טבת תתקפ"ה, ומיבר ע' מדרסי תורה והפטרות בערבית, כגיד סם, אני י"א ור' סלמה מסם. ור"ע סנפכים אני ר"ד ור' סמואל מסם עה"ע 263: 157) מלחמות סנפכים כ"ע ז"ל. עה"ע 110. והוא נכתב בס' תתקל"ה (נז' בסה"ג אלל הרמב"ם נמלא בפי' מור"כ לר' זרחיה הלוי (?) והדפיסו בוילנא תקפ"א המבקר סמ"ר ר' סלמה דובנא הידוע) ס' סרפת המורה וד"פ המדע במוכפלייר (עה"ע 78 122 190) ופטירתו אח"כ כ' לפני תתקל"ה, וסם כתה בהעתקתו כנגד הע' רס"ן תבון. ובאסיף הנז הכ' ר"י חריזי „בעל תחכמוני" כולד תתק"ל וכ' תתק"ך בלתי ספק חייסינן לחליפי ר"י חריזי זה לתחכמוני הנז"ל ועה"ע 109 והע' 73 187: 158) סו"ת ר"ס אלסקר סי"ח ל"ו: 159) נעתק לעברית וכד' מלפכים בסו"ת הרמב"ם בלפסיא (לייפליג בזקסן) ומקרוב בוילנא ד' האחים ראם סכי פעמים: 160) חברהו ר' מסעוד חי ב"ר אהרן רקח לב"ה רמב"ם (כד' בויכעליא תק"ב, והוא מתם אדרב"ז ד"ו בס' תק"ט רב בליוארכו) וברס"א הקדמונים: 161) לסאלותיו לס' היד והמלות (נז' במלחמותיו), והוא חיבר עוד פי' קהלת וכ' בדמסק, ת"ר סמואל ר"י בבבל: 162) ככה קוראהו בסה"ק וספ"י בסער בת רבים, ובסה"ג ח"ב-רקח דחהו לסה"ק. אתנם רחבי"ה הוא ר' אליעזר הלוי ממגנלא סחיבר אב"י אסף תפסקי כזוקין אב"י העזרי מסיטות סו"ת באו"ז ח"א סי' תרל"ג תסכ"ז וכ' ה"א

163) אשכנזי. מגרמיזא (וירמייזא ווארמייז וארמאס) באשכנז. אחי ר' יחזקיהו 164) ור' מנחם. ת' יראים 165) ור' יהודא חסיד מפאריז 166).

ת"ח דר"ת ור"י הזקן. ריע ר' משה ב"[...] יעקב השר מקוצי 167) סמ"ג ור"י[...] ב"ר משה מוינא אור זרוע להלכו[ת] ושו"ת ב"ח 168). רבו דרמב"ן וריקנט[י] בזמן

כ"ר, אחי ר' יחזקאל משה, וב"ר יואל העזרי מבונא (באיונה) בגירסת שהביא בא"ז ח"
ורשב"א ח"א ושבה"ל שכ"ה וכ' ה"א ד' בריי"ל וחתן ראב"ן ר' אליעזר ב"ר נתן אקשלרא
(עי' הק' לאפז"ת למחזור, ודעתי שהוא אבי ריב"ן ש-שע' 52 אילם גם' ראב"ן שר"
עם ר' מאיר מרומרג שהז"ם גימו דריב"ן ועם בניו רשב"ם ור"ת ולא עם ריב"ן, והוא
הוא ר' נתן המכירי ת' רש"י ורבו דרשב"ם והשיג בשבה"ל אחי ר' מנחם ב"ר מכיר
ממגנצא חתן ר' אליקים ב"ר יוסף ות"ר יהודא (ס"ב רש"י) ויענן (שנהע' 53) וחיב[ר]
אב"ן העזר (אבן הראשה, ראב"ן) מפסקים ושו"ת מאסור והיתר וסדר מועד נשים נזיקי[ן]
גזרות תתכ"ו מאמר השכל פיוט לי' הדברות וטעמי תריג"ת בקבלה ופלסופיא פי' פיוטי[ם]
לפנת פענח מפסקים תוספות סד"ע (שנהע' 18) וכ' לפני ר"ת רבו כמוכח בס' היש[ר]
לר"ת סי' של"ז חותן ג"כ לרשב"ט ר' שמעון ב"ר טוביה זקן רא"ם שהז"ל ור' מרדכ[י]
ב"ר הלל האשכנזי מאוסטרייך וירצבורג (ס"ק מרדכי ת"ק) בביילרען חתן ר' יחיאל מפארי[ז]
(שנהע' 18) וגימו דהג"מ (שנהע' 250) ות' ראבי"ה הנז' וסמ"ג (שנהע' 167
ורמב"ב שהז"ל וחיבר פסקי שיטות וה' שחיטה ואסור והיתר ונהרג בק"ה בנירנבורג *
בביילרען בס' ה"א ע' ותר"ם תשנך (שנהע' 78) ויראים (שנהע' 80) וריע רמב"ב הנז' ור' ברו[ך]
ב"ר שמואל ממגנצא ת' יראים וחיבר החכמה להלכות פיוטים, ורבו דא"ז שנהע' 168, ומרדכ[י]
הנז': 163) הוא ריב"ק ב"ר קלונימוס ב"ר משה ממגנצא ב"ר יהודא בר"ק בר"ת בר"ק, וא[...]
כ"ד שנת' לרמב"ב ושבה"ל, וחיבר שו"ת בפסקי דקנטי ושבה"ל ח"ב: 164) מזכירו ברק[...]
ש"ם שי"ע והשיבו בא"ז סי' תשד"ם לו ולריי"ל וקראם רבותי: 165) שנהע' 80: 166
שנהע' 78, שם הוכחתי שרי"א בעל התוס' הוא ר"י מפריז, אמנם הרקח כ' תש"ת רתנ"[...]
ח"ב ותפי' תפלות שלו שהביא בשה"ג שהוא ת' רי"א בע"ם חסידים שנהע' הנז: 167
פי' מלות גדול מתל"ת ות"ע ב"ח, וחיבר בעצמו קי' סמ"ג, והוא (כ"כ שה"ג ח"א-רש[...]
שמקובל כן, וכ"ת בתוס' ברכות דמ"ז ד"ה עד, ולא כקוה"ד שכ' שהספר הוא ר"ם מש[...]
הנז') הספר מקולי, כ' ר"ם מויערי (סמ"ג עשין כ"ז) שנהע' 54, ובן בת רח"ך ב"[...]
הנגלא וזקן ר' נתן, שחיבר הנתמכי, ות' ר"ם ורי"ח מפאריז והתרומה שנהע' 78 ו[...]
רי"ח ור"ם תשנך גימו והתרומה, ורבו דמרדכי הנז', ור' פרץ בריי"ל כהן שחיבר מערכו[ת]
אלהות בקבלה טו"פ (כד' בפירארה שי"ח ובז' בד"ת א"ח סי' רכ"ב ושל"ה בכ"ת ובנס[...]
יעקב שנהע' 1036 פי' קדושים בשם קנה חכמה וע"ע 414 703) התנות מפסקי[...]
בכלבו שו"ת בת' ר"ן תלמידו סמ"ג ובת' ריב"ם תלמידו סקנ"ג תוספות רב בברללו[...]
(כ"כ בת' ר"ן שם) וכ' שם (חשב"ץ ח"ג ש"ם שכ"ג) ת' ג"כ לר"י מפריז הנז' ו[...]
שמואל בריי"ט (בש"ק כ' ב"ר אליהו) מאיבורא שחיבר תוס' (כד' לקתא בליוארנו תקע"[...]
אחי ר"ת תאיברא (שנהע' 78) ות' ר"ם תשנך הנז' ורילב"א אחיו ורבו דרמב"ב שהז'
ור"ח אחי רא"ם שהז"ל: 168) ש"א הקדמה דרוש לאלפא ביתא, ה' צדקה. סדר זרעי[ם]
ה' ק"ש כש"י תפלה ושו"ת לה' תפלה וש"ץ וה' בעל קרי וטהרת ק"ש ותפלה ברכ[ות]
המוציא וה' סעודה, חלה, כלאים, ערלה, חדש, שביעית. טהרות ה' מקוואות, נדה
קדשים חולין וה' שחו"ט פ' בה"מ גה"נ בשר בחלב מליחה מתנות כהונה, בכורות, תכת[...]
ה' תפלין. נשים יבמות וה' יבום קדושין חלילה מיאון ועגונה, גטין, שו"ת. ח"ב מוע[ד]
שבת ה' ע"ש תו"ם מילה יולדות, ערובין, פסחים ופי' ר' שמואל מפלייזא לפיוט אל[...]
הכוסות מריט"ע עה"ע 62 78 וכ"כ במנהגי מהרי"ל רה"פ ועמדו פרסים כגון [...]
שמואל מפלייזא פירש הפיוט אה"ר כו', ר"ה, יו"כ, סוכה ולולב, חנוכה, בילה הי"[...]
מגילה קה"ת ס' בהכ"נ וקריאת ד"פ ומועדים והפטרות, חי' תענית הזכרת גשם ו[...]
תענית

---

*) נכלה הקיסר ניבעריום בס' ג"א חספ"ג.

[...]9). בזמן ר' משלם ב"ר יעקב מבדרש השלמה לרי"ף ור' ברוך ב"ר שמואל מגרמיזא 170). נ' תתקצ"ח :

[...]דרת השם, מדות. גן בושם 171). [...]חכמה, דרכי למוד סה"ש. [...]רה חטאים או כפרת ודוים. היחוד [...]אמונה. יין הרקח, לשה"ש רות. [...]לאבים. מעשה רקח, למסורה 172). [...]עלם. הנפש, מהנשמה. הסוד. סודי רזי [...]בלה. פיוטים. פי"ם יצירה. פי' התורה, [...]גימטריאות ורמזים. פי' התפלות. פסק. [...]קולות. רמזי ההפטרות. רקח, פסקים [...]צ"ז. שו"ת באור זרוע, ח"א סי' תרע"ב. [...]שו"ת רמב"ב, ח"ב סי' תתע"ב. שעור [...]ומה, קבלה. שערי בינה, לאסתר בגימטריאות. תגין :

ס"ר (רי"ד) ישעיה ב"ר מלביאל 173) די טראני. בנאפוליש (נאפולס נאפולי) באיטליא. אבי ר' אליהו ור"ד חותן ר' אליהו. זקן ריאז"ל ר' ישעיה אחרון ב"ר אליהו 174). בזמן ר' אמנון ממגנצא ונתנה תוקף פיוט לר"ה תא שמע ליו"כ. נ' ד"א :

הלקט, פסקים. המכריע, פסקים צ"ב. נמוקי תנ"ך 175). פי' ספרא. פסקי תלמוד, ברכות 176) שבת ערובין פסחים ביצה ר"ה יומא סוכה תענית 177) מ"ק מגילה כתובות נדרים נזיר סוטה מציעא בתרא מכות שבועות ע"א זבחים מנחות חולין תמורה כריתות מעילה תמיד נדה והלכות קטנות. שו"ת. שו"ת באור זרוע, ח"א סי' תשנ"ד תשנ"ו. תוספות רי"ד, לקידושין :

ס"ר

[ת]ענית כ"כ וט"ב, מ"ק אבילות, ר"ה. ת' ראבי"ה הנז' ור"י מפרים הנז' ור' שמואל ב"ר [ב]רוך שהשיב בא"ז ובת' רמב"ב ח"א סי' תשנ"ה תשפ"ט ור"מ מויטרי (ת' רש"י, ובא"ז [כו]תבו זל"ז רבי ומבירי וגם ברקת קראו מורי, וזה כנגד היוחסין שהי' שני תתש"ה) ור' [א]ביגדור כהן ורא"ח אחיו (שנפט' 54) ור' יחזקיהו ורי"ל שנפט' 164, ואבי שו"ת ר"מ [א]ליעזר אור זרוע שסידר הא"ז והשיבו רשב"א בח"א סי' תקע"א—תקפ"ו ונז' בשב"א [ג]ם ר"ח א"ז אבי רי"ל, וחותן ר' שמואל בר' שבתי שהשיב בא"ז, ורבו דרי"ל ב"ר שלמה [ה]שיבו שם, ורמב"ב הנז"ל : 169) כז"ל. וכש"ט שנפט' 214 : 170) חיבר פיוטים [ש]"ת בת' רמב"ב ח"ג סי' תתע"ב תתקל"ב : 171) שה"ג ח"ב—ג' מר"א שטיין (שנפט' 33) שבא"ם למרדכי פ' היה קורא: 172) קוה"ד : 173) כ"כ בת' ר"ח א"ז (שנפט' 16) שהועתקה בת' מהרי"ב (שנפט' 337) סר"ח, ורבו הוא ר' ישעיה בן רבנא „מלי" בת' א"ז. אם כנים אנחנו בזה, השה"ג (ח"א—ר' ישעיה הראשון ומהר"ם מרוט"ב) הביא מת' ראב"ם ח"ב שא"ה שרי"ד השיב לא"ז הביא ממרחק לחמו, מפני שלא ראה הא"ז [ב]"י רק לנשים נזיקין כ"ם בא"ח—רי"ל מויכא : 174) בן בתו וחיבר פסקי תלמוד [ו]על נשים נזיקין ברכות הלק"ט וחולין, וקי' הראיות הנז' בשלה"ג (שנפט' 511) עליו ראי"ה ולא לשהלה"ג כמוכח בשלה"ג, ומ"ש מהרי"ק בשירם קנ"ט מר"י דטראני הכי מבואר בקה"ר הוא מריא"ז"ל זה, זקן מנהגי ר' אייזק טירנא ת' מהרא"ק שנפט' 337, [ו]ני"ט הנז"ל, ור' אברהם טירני שחיבר מתנת יד מדרושים, ור' שלמה ברי"ל מטרוני חיבר תקון עולם לישעיה, ור' עקיבא ב"ר אליהו טרעני ממין שחיבר מעין גנים לזבחים [נ]מות, ור' רביאל טורני ב"ר משה דוד וחיבר סעודת מלוה למועדים ושו"ת עקרי הד"ט פוסקים לא"ח י"ד רב בפירענצא פלורענציא שנפט' 18 : 175) חיבר עוד מה"ת לתורה, [ה]"ג ח"ב—לקט : 176) בבית נתן לשבי תוספות ברכות שהדפים בויען מרי"ד ר"כ [ו]מן קורוביל מירושלים שחיבר הג' והעי' סד"ר עמרם שנפט' 3 זכר נתן חמשה קונטרסים [ר]"י שכר' בהקדמתו בויען תרכ"ד וכ' אחר תרל"ה. השה"ג ראה פסקיו כ"י לביצה ר"ה [ס]וכה מגילה כתובות נזיר סוטה ב"ק ב"ב מכות שבועות ע"א, ובד' מקרוב תום' רי"ד [ב]"ח והם פסקיו ; 177) קנת סי' תענית כד' במכריע בליוארנו תקל"ט, ואמז"ל הביא ם באהלי

ס"ר (רמ"ה 178) מאיר ב"ר טודרוס
הלוי 179) אבו-אלעפיא.
מטולטילא. בורגיש (בורגים) בספרד.
מזרע דוד. נ' ר"ת ור' יהודא. ב"א
רמב"ן. אחי ר' יוסף. דוד ר' טודרוס
הנשיא ב"ר יוסף עליות יבמות ליבמות
180). זקן שו"ת ר' משה אלפראנגי
ושו"ת ר' שלמה אלפרנגי ממצרים.
ת"ר יחיאל ב"ר יוסף מפאריז תוספות
תלמוד 181). ת"ת דריצב"א ור"י מפריז.
ריע רמב"ן ורמב"ב. בזמן ר' אהרן הכהן
מלוניל 182) ור' אברהם ב"ר נתן הירחי
מטולטילא המנהיג 183). רב בטולטילא.

נ' שם ד':

אגרת תחיית המתים 184). אגרות רמ"ה
נגד המורה. באור תורה. גינת ביתן
לבראשית בקבלה. השגות מיימוני
חדושי אגדות, תלמוד. לפני ולפנים
קבלה. מהדורא קצרה. לתלמוד. מסורו
סייג לתורה. פסקי הלכות 185). פרט
פרטין, לבתרא סנהדרין הוריות אבות
שו"ת, בס"ם תולדות אדם מהרשב"א
שו"ת שניות 186):

ס"ר (ר"י 187) יונה ב"ר אברה
מגירונדה

שהאלי יצחק דאכון לש"ס (כד' בשלכוקי אחר ש' ת"ק) כד' חי' לר"ה תענית. וחי
כמה מהדורות לתלמוד: 178) כולד תתק"ס, אסיף תרמ"ד. באחרית ימי רמב"ם ד
ככב המזהיר לין כזר הקודם אבן העזר רמ"ה, יס"ע תא"ד פי"א. כ' יום ג' י"ח ניס
שם אבולעפיא אולי ע"ם לוי, ובא"ז רבו עבני אבולעפיא ולא אוכל סדרם: 17) ב
יהודה, וחיבר אוצר הכבוד לאגדות ברכות מועד נשים חולין (בספ"י כ' לכל הש"ם) נקבנ
וכז' בברוך שאמר (שנהע' 250) ד"ט י"ז ובעבוה"ק (שנהע' 460) בא' היחוד רפט
(ומראות אלהים שכי בשה"ג הוא העבוה"ק כש"ם) ונפרדם מרמ"ק ב' שנז"ל, ו
בטולטילא בשנת תתקפ"ה: 180) חיבר עוד באור תורה טעם דבם פי' תמניא אפי ש
הרזים למזמור י"ט בתהלים, ולכבודו חיבר ריל"ן לטיף שנז"ל נרור המור, וכ' בן כ' ב
ת"נ, ובאסיף הכז' כ' בא' ס"ד ובטעות ער"ט שנהע' שלפניה: 181) חיבר עוד וכ
לפני מלך כואים בגרפת (כד' בטהארן) ועשה תשובה מאהבה לבא"ז רעו (שנסע' 168
בח"א סי' תשע"ג וכ"ם כ"פ אין לי פנאי להאריך שים תשובות תבילות, א' רילב"א ור'
מפאריז שנהע' 78, ואבי ר' פרץ שכי בא' ש', ומוחן מרדכי (שנהע' 162) וקב
שנהע' 222, ורבו ג"כ דמהר"פ שנז"ם ורתנ"ב שנז"ל, וכ' (ש"ק) בעכו. וסה"ג
ברמ"ה ת' א"ז ודמוהו בהערותיו: 182) השיב להרמב"ם בפאר הדור. לפניו ובית ד
השיב רמ"ה על הרמב"ם, מגדל עוז פ"א דתשובה, ועה"ע 115 ,122, וכ' תתקפ"ה. י
היה רא"ה מלוניל אהרן שחיבר ארחות חיים מפסקי מועדים ואסור והיתר ב"ת ו
בכלבו וב"י ושלה"ג למרדכי ובת' רת"פ (שנהע' 474) ספ"א כ' „נשלם לי מקנדיאה
שנה ראיתי מימי הוא ס' א"ח להשתדל להדפיסו ובו חי' רבים„ והזכרתיו
ריטב"א . ובהע' 122 הבאתי ר"א מלוניל ב"ר משלם: 183) או מנהיג העו
מפסקי מנהגים קנז"ם, והועתקה ממנו ה' מיאון בת' רשב"א סי' אלף ק"ח, וחיבר ע
מחזיק בדק, ואתם במנהיג סי' קנ"א בנט עם ריצ"ם מיגש (שנהע' 32) ורמ"ה, ש"ג העב
(שאלל ראב"ד א') ובז"ם במנהיג, כולד תת"ם וכ' ה"א ז'. בהע' 162 דאיתי שראב"ן אי
אחי ריב"ן, וגם מנהי"ג מבטל הליכ"ה זאת ממנו שהוא מטולטילא בספרד וירחי הוא לו
(עה"ע 115) שנספרד: 184) הזכירו המו"ל בש"ם מלחמות מר"א מיימון: 185) ר"ן ע
פ"ג, ואתם במנהיג שם, ונעלם מעיני החיד"א: 186) בש"ם אור לדיקים שכר' בשלבו
תקנ"ט וכז' בש"ם רבו ליעקב בהש' מכות: 187) בשה"ג עלה ובמתפ"ק שר"י ת' רמ
הוא ר"י שכיו, ולעד"כ *) שאין ר"י ת' רמב"ן גם ר"י שכיו, שהוא ב"ר יוסף כ"ם
ריב"ם, ובריטב"א לה' נדרים די"ז א' ד"ה כתב כ' "וכה"א לבו תלמידו (דרמב"ן, רא"ה
רשב"א

*) אם שמוכרחנו לתפוש שהיו שני ר"י שבנמוקי"י ה' ציצית בדין כפל טליתו מ
גופו הביא מר"י שא"ל לחזור ולברך, ובתר"י פ"ק דברכות כ' בשמו להיפך:

18) מגירונדה. בברצלוניא
ספרד. ב"א רמב"ן. ש"ב רמ"ה. חותן
' שלמה 189). ת"ר שלמה ב"ר אברהם
ממונפליירא 190) ור' שמואל ב"ר
שניאור ממונפלייר פי' תלמוד. רבו
רשב"א ור' הלל ב"ר שמואל מפיראר
גמולי הנפש ב"ח 191). בזמן ראבי"ה
19) ור' מאיר כהן מגרבונא 193). ר"י
בטולט'לא. נ' שם כ"ד:

גרת התשובה, מתשובה ז"ש. באור
י"ף. בדיקת הסכין בת' הגאונים
19). דת הנשים, נדה חלה נר שבת.
יראה, מוסר. עליות ר"י, לפסחים 195)
דרים 196) בתרא סנהדרין ע"א 197)

אבות חולין 198). פי' משלי. שו"ת
199). שערי תשובה, פתחי תשובה ד"ש:

ס"ר (רס"ט ח') שם טוב ב"ר יוסף
ן' פלקיראה. 200) ממונפליירה
201). בזמן ר' אברהם ב"ר יהודא
ברצלוני ארבע טורים (מציאת ה'
השגחה אלהית עניני תורה תכלית
המציאות ד"ח. ב"ד.

אגרת בתי הנהגת, כחות הגו והנפש.
אגרת הכוח או אגרת אל תהי
כאבותיך, וכוח חכם וחסיד באלף אלפין.
אגרת הליכות דעות הפלסופים. המבקש,
מוסר חכמה. מורה המורה, פי' מור"נ-
במקור

רשב"א) רבינו בשמו בשם קרובו (נ"א, כ"ה רשב"ש סי' רל"א) השכם רבינו יונה ב"ר
יוסף", וכ"ה במרדכי ורא"ש סוף מ"ק מה' שמחות רמב"ג שא"ל רמב"ן בשם ר"י, ורמב"ן
מיוחסות סי' רפ"ד כ' לר"י איש אלהים קדוש הוא הרב החסיד כו' והתקלף ר"י אלרמב"ן
בשעה רפואה לכותית שתתעבר וכ' אליו תבוא עליך ברכה שאתה מרבה זרעו כו' והוצא
בדק הבית י"ד שקנ"ד בשם מ"כ, והשיבו בא"ז ח"א סי' תשמ"א, מכ"ז שר"י רק קרובו
ת"ח לרמב"ן, ומ"ש תר"י בפ"ק דברכות (גם"כ אצל מור"י קרובו) ור"פ מי שמתו וג'
שאכלו "מורי הרמב"ן" מתר"י הוא שכותבים (כהרשב"א) אר"י ורמב"ן מורי. ובשם אביו
זייש"ן לאלופי מאבי או"ה (שנהע'365) כמו שהאליפו שם ר"י "מגירונדה" להאו"ה,
עה"ע 73 157 190. כ' (יה"ע שם) ע' משון: 188) עה"ע שלפניה: 189) בן רמב"ן.
אשתו ילדה בן וקראו הרמב"ן ר"י ע"ש זקנו ע"ד וזכה השמש וגו', רשב"ם שם. 190)
ב"כ יוחסין. וכ' שהיה שנה לשריפת המורה, ומפ'רש במלחמות מר"ח מייתון שקיבל עליו
אמכתי לרפת ושרפוהו בעירו מונפלייר והשיב שם עליו בזעף אף, ובהע' 154 הבאתי
ששריפתו היתה בש' תתקל"ה, ואף שמשנהו היוחסין בש' תתקנ"ו יכו"ל שהי גם אח"כ,
ולא כשה"ג שדן מזה שהיו תרי ר"י, שאח"כ בש' ה"א ע"ז הביא לר"י ת' רמב"ן, ובהע' 187
שרבו מזה אף שהיוחסי"ן אלפא למול"ת. ובשה"ג כ' שתלמידו הוא ר"י שניו ומוט השכיו
שפתותיו כוטפות מו"ר עוב"ר: 191) אביו ב"ר שמואל מוירונא (עה"ע 18)
ירבו דר' אזינדור כ"ץ (שנהע'54) ובז' ברקת סי' שע"ז ושב"ל והשיב לו ולרי"ל
(עה"ע 164) בא"ז סי' תשכ"ה, וברקת וא"ז כ' ר' אלעזר. והוא ג"כ ח' ר"א הבז' ומזכירו
בנוספות לתגה"כ, ורימ בחיי ומאירי א' שבז"ל, וחיבר עוד אגרות בדרבן (מתלות ש' הטבע)
הע' הטיבנו (תנאכה קטנה מגאליבים שנהע'18) הע' כריתות (מתלאכה היד) הע' השבות
(אריסטו שבז"ם, ל"ב הקדמות משלמות הנפש) הע' פרקי אפיקרוס (שבז"ם) פי' כ"ה
הקדמות המורה: 192) שנהע'162: 193) ר"י בטולטולא וכ' שם בסודם א' ושנה את עם
רי"ב יה"ע שם: 194) כר' מקרוב בויען: 195) תר"י פי' כיל"ת ושער המלך ה' חו"מ 196)
ר"ן נדרים: 197) מאירי א' בפ"ק דע"א ור"ן ספ"ג דע"א: 198) ב"י י"ד סמ"ד. ובז' פרושו
(א"י אם מפי' לתלמוד או רי"ף כ"ש השטמ"ק מתר"י לרי"ף כתובות ובז' בשה"ג ח"א —
רי"ף ?) בתוס' שבת דל"ט ב' ד"ה מעשה (ובר"ש ור"ן שם כ"פ) מ"ק די"ט ב' ד"ה
ועוה: 199) הגמ"ר פי' תפלת השחר. ובשה"ג (ח"א—רא"ן בסופו) מזכיר תשובתו שבת'
למב"ב, והשיב בא"ז ח"א סי' תשמ"א: 200) חיבר ראשית חכמה פלסופיא מפלאטון ואריסטו
שנהע'18: 201) עה"ע 115:

במקור חיים. מר"ש סרסה 202). הנפש
203). צרי היגון, מבריח דאגה.

ס"ר (רמב"ן 204) משה ב"ר נחמן
205). מגירונדה בקסטוליא בספרד.
פרפיניון סמוך לקעללען בפרייסען
(פרוס"א) 206). ירושלים. עכו. נ' רי"צ
ב"ר ראובן אלברגלוני 207). אבי ר'
נחמן מקטלוניא שיטת ביצה ור' שלמה
208). חותן ר' גרשון ב"ר שלמה
מקטלוניא שער השמים מטבע תכונה
ואלהית יג"ם 209). זקן רלב"ג 210)
ור' משה ב"ר יעקב מספרד שוש"ן
סודות מחשבונות קבלה תרנו"ס. דוד

רמ"ה ור"י. ת"ר יאשיהו הבבלי ור
עזרא בעל תוספות 211). ת"ת דיראי
212) וריצב"א 213). ריע ר' מנחם כתו
שם טוב 214) ורי"צ ב"ר שמואל מעכ
מאירת עינים לסודות רמב"ן בפה"ו
215). רבו דרא"ה ורשב"א 216) בזמ
רי"צ ב"ר שלמה ן' סהולא משי
הקדמוני 217). נ' בחברון ב"ט :

אגרת החמדה, קבלה. אגרת הקודש
מקודשת זיוג ו"פ. אגרת הרמב"ן לצרפת
התנצלות בדבר המורה 218). אוצ
החיים, קבלה. אוצר נחמד או הלקוטות
לברכות מועד. אזהרות, לתריג"מ 219)
האמונה

---

202) הנהע' 383 : 203) נדפס בלבוב, ואולי הוא אגרת בה"כ ?
204) אין כזר הקודם פרח ה' תתקנ"ו, כ"כ יוחסין, ול"ד כ' תתקנ"ד, ובאסין
הנז' כ' תתקנ"ה והי' בירושלים א'. אחריו נתגלה זיו הזוהר בימי הרקנטי רעו המגיא
מדיר ותוקדם נפה"ת. ועה"ע 243: 205) הנהע'38: 206) עה"ע 57. ואח"כ היתה לצרפת
ונם"ק כ' נגליל קילונא ועה"ע 209 214: 207) הנהע'38: 208) עה"ע189: 9 2
ב"מ. ככה סדרהו בהק', ונדפס הס"א הוא מטבע י"ת מ"ג מאמר י"א קי' הנפש לרמב"ן
(מתדמה למ"ם בזה בק"פ ורו"מ מרי"ן תנון עד פ"ה) וי"ג מרס"ד המשכל וט"ג מאמ
י"ג התכונה. ישנו (הנד' ברלמונה בוינעציא ה"ז) אתי מאוצר ספרי אמז"ל מכורך עם רו"
הנז' (ד' פראג הכ"ד עם ב"פ ונד' מלפנים בקרימונא הכ"ו עפ"א ואח"כ בלובלין. ה"
וקניתיו ע"פ הנלא ישראל מזאמושט הנז"ל הנד' בברין במעהרין תקנ"ו ומקודם ביעסניץ
והנדרים הנהע'140. מ"ם שהוא מקטלוניא כ"כ ה"ק. ואחכ"מ מקלוניא עה"ע 206 214
וכמ"ק ממא"ד הכ' „במחוז קטלוניא כו' והכלבים והעזים הנמצאים אתכו". אבי רלב"
הנז"ל: 210) כז"ל. ועה"ע הקודמת: 211) ת' רי"ל הנ"כ בן רמב"ד ב' (רמ"ו) ונז' בתמים
נטין פ"ק ד"ה ודלמא שבועות כ"ה ד"ה רב ונרקנטי נפה"ת וכ' יום ה' ט' טבת התקפ"
וביוחסין וה"ק כ' תתקל"א. ומאורי רמב"ן עוד ר' יהודה ח' גילב"א הנהע' 78, ור' נת
ב"ר מאיר שחיבר שער השמיים ונז' בהתרומות (הנהע' 216) שער ז' ור' עזריאל ב"
מנחם (ב"ר עזריאל וחיבר אודים ותומים בקבלה) וח' רי"ל הנ"כ הנז' (עבוה"ק בח' ייחו
רפט"ו ורמ"ו) וחיבר המלואים בקבלה וכ' תתקל"ה וכאמז"ל שאולי הוא הנז' בתוס' קדושין
ד"ו ובעמוד ה"ה ר"ה והעמ"ק כ"פ, ורקח הנז"ל: 212) הנהע 80: 213) הנהע'47: 214
נז' ברמ"ם ברוך שאמר (הנהע' 250) שהוא ח' רקח והכהמ"ע כ' על הויו, ול"ע במאי עסי
אם בסה"ס כהב"ם הנז' או בפירו"ש שם המפורש שיחסהו בספ"י לר' אברהם קלוניא (הי
אגריפינה שנבנית בס' ג"א תש"ה ועה"ע 206 209) או פי' סודות רמב"ן נפה"ת הנ
בספ"י והה"ג? : 215) שמספרם אליו שהי"ל ת"ה. חיבר עוד הסודות פעולות השמות: 216
נז' הלאה, ור"ד בונפייר שחיבר שיטת יבמות כתובות סוטה סנהדרין בכורות וכרי' בלשו
חכמים בליואלבו תקמ"א, ור' הוטעיא שחיבר פי' תלמוד, ור' נסים שחיבר מעשה נסי
וכ' כ"ד, ור' שלמה ב"ר עלי מקוריא, ור' שמואל ברי"ל הספרדי בעל התרומות לדי
תמונות ע"ם ובו קי' הזכרונות שלו (הק' ג"מ הנהע' 377) וכ' תתקפ"ה: 217) מוס
ה"ם, כ' פ"ת, ה"ב רי"ן הפל הנהע'47. ואז (או בה' כ"ד) בהמת"ם כ' באספנז ר' יחיא
שנולד ד' אב תתק"ע, ב"ר אורי ב"ר אליקים ב"ל יהודה, וריע ר' שלמה כהן הכ' (ה"ק
אז, ואבי רא"ם הנז"ל: 218) עה"ע 78 157 190 : 219) הה"נ ח"ב-א' מח' רמב"
הקמ"ו

האמונה והבטחון, כו"פ. באור התורה. הגאולה, מהגאולה בקבלה. דרש הרמב"ן או מלחמת חובה, מהתורה לפני מלך קסטליא. הלכות יו"ט 220). הלכות נדה ט"פ בתודת השלמים. הלכות נדרים ובכורות וחלה, השלמת האלפסי. השגות הצבא, מרז"ה א'. הזכות או מחסה ומגן, לרי"ף מהשגות ראב"ד ב' לפסחים יומא יבמות כתובות גטין. חדושי תלמוד כתובות גטין קדושין מציעא בתרא (ודיני דגרמא) סנהדרין מכות שבועות ע"א חולין נדה. החלומות. מלחמות ה', לרז"ה א' מהשגותיו לרי"ף ברכות מועד נשים נזיקין חולין. משפט החרם, בכל בו. עדן גן אלהים, קבלה. פי' איוב שה"ש. פי"ס יצירה. הקץ, ממשיח. הרמון, קבלה. שער הגמול, ח"א מתה"א מגמול ועונש. תולדות אדם, ליבמות.

תורת האדם, ה' שמחות ל"ש. תפלה, ביפה נוף:

ס"ר משה ב"ר שמואל הכהן ן' תבון.

ממונפליירה 221). בזמן רי"צ חוטם ב"ר יוסף מקורביל עמודי גולה סמ"ק 222). ל':

באור תורה. העתקת אגרת תימן, מרמב"ם 223). הע' אקלידוס 224) לעברית. הע' הגיון, מר' שמעון. הע' לוחות התכונה, מאלפרגני. הע' מלאכת הרפואה, מחנין בן אסחק מערבית לעברית 225). הע' פאה, מגימטריאות. הע' פי' רש"ד, לס"ט מבעלי חיים יט"מ 226). הע' פרקי אפיקרוס 227). הע' התחלות הנמצאות או ששה התחלות, מאבונצר אל-פראבי הערבי 228). הכולל, סימני מצות. לקט שכחות. המלך

סקמ"ו. בענוה"ק (שנהע' 460) נמ' היחוד פ"ה מזכיר ממנו פיוט אקרא הלא תענה (גשם נחיי פ' יתרו) גמ"ש מפה"ת פ' שמות שמ"ו שהדבר שנקרא שכינה וכבוד אין תמשה הנבדל האל ית' כו' *): 220) כד' מקרוב. פי' לאיוב שנפכים כז' נהכותב לברכות ד"ה ובת' רלב"ח ס"ח. ודע שנתהררי נמרים (שכד' בוינעלא שכ"ט) מר' אברהם בן דון שלמה עקרש (שחיבר כללי מדרש רבה באר זי לבנון שכד' שם שם"א) יש כללי הש"ם מר' עמנואל הספרדי ורדב"ז' שנז"ל ור"ם ולנשו (שנהע' 381) וקלא סוגיות מרמב"ן ומהר"ש מבורגים (אולי הוא הרמ"ה מפש שנז"ל) ושיטת קמא לר"א דבוטין שנהע' 422. מתודת השלמים שנפנים עה"ע 1105: 221) עה"עש115: 222) ס' מלות קטן קי' סמ"ג (שנהע' 167) ז"ע. מחן ר' יחיאל מפרים שנהע' 181, וגימו דמרדכי (שנהע' 162) ור' יוסף ארמולי, וריע רמ"ה ורמב"ב שנז"ל, וכ' לי. ומהר"פ המגיה סוא ר' פרץ ב"ר אליהו מקורביל בגרפת (כי ר"א חזן בר"ם ברוך שאמר שנהע' 250 מיום הספרדי ממורי רמב"ב לא מנאתי אים מדקדק לעצמו במלות ני"ם תפלין ומזוזה לפי הצורך זולתי ר"פ מקורביל ומורי הקדוש החסיד ר' קונלין ז"ל ומורי הרב מלכיאל יהגוונא והוא הנאכי באשכנז) בעל תוספות סו"ת ופסקים תר"ו מפרים הנז' ותלמידו, ויכו"ל שהוא ר"פ מגיה התשב"ץ (מרבו הנז"ם) תר"י מפרים זה ג"כ כמ"ק. נהג' התב"ץ הקע"ח הכ' "וכ"ה רגיל ר ב י נ ו יחיאל מפרים", אך בטח איננו ר"פ ב"ר יחיאל הנז' שא"כ בהזכירהו הול"ל אבי מורי. וגם ר' משה מצורך (ניריך בשוויין באשכנז) הגיהו ונקרא סמ"ק מצורך ע"ח מהרי"ק שורש פ"ס קכ"ב קפ"ו. ויש קי' סמ"ק (כד' נקריעונא שלי"ט) מרי יקותיאל ב"ר משה שמחם בפיוטים לא' דר"ה. ועס"ע 1287: 223) כד' מקרוב נויען מכ"י: 224) שנהע' 18. ומלוחות התכונה עס"ע 128: 225) הע' 1 לתגה"כ (שנהע' 191) דנ"א: 226) שנהע' 40: 227) שנהע' 18, הק' מו"ל תגה"כ הנז' נד 24: 228) שם נד 17. חיבר עוד מהות הנפש תוספות השמע שנהע' הנז', שעה"ם מי"א. ושנחשו הרמב"ם באגרתו לרש"ן

---

*) זה נעלם מתעשה ר"ב רגשבורג בהג' מנחות דק"ט א' וגם תלמוד מפורש בשנה די"ב ב' שאין מלאכי השרת מכירין בלא שאכי חולה דשכינה עמו כו' ה' ישעדנו שע"ד. וע' נובי"ת חא"ח סק"ז נשם מור"כ ח"א פכ"ש שהוא שתמדת הכבוד והאור אלהי ביחוד.

המלך. עולם קטן, מהאדם 229). פי' אזהרות או עשרה הדברים. פי' שה"ש. הקנינים :

ס"ר יצחק ב"ר אברהם ן' לטוף. מפורטגאל בספרד. נרבונא. טולטילא. אבי ר' משה מירושלים. בזמן ר' טודרס הנשיא ב"ר יוסף אבולעפיא. נ' בירושלים. ל' :

אגרת התשובה, שו"ת ל"ט 230). גנזי המלך, פלסופיא. מכתב מירושלים. פי' איוב קהלת 231). צורת העולם, כז"פ. צרור המור, יא"פ. רב פעלים, פלסופיא פח"מ. שער השמים, תכונה ד"ש :

ס"ר מנחם די רקאנטי באיטליא. זקן ר' יעקב ישראל חי פיגצי דריקאנטי ב"ר אברהם שו"ת יאיר נתיב 232). ת' רקח. ת"ת דיראים 233) ור"י חסיד 234). ריע רמב"ן 235). רבו דר' מנחם ב"ר מאיר ציוני משפירא פי' תורה בקבלה 236). נ' ב' :

באור תורה, בקבלה. טעמי מצות, בקבלה ובאור ק"ש וכוונות תפלות וזמירות ע"פ הזוהר 237). פסקי הלכות, תר"א. שו"ת :

ס"ר בחיי הדיין ב"ר אשר : מסרקוסטה 238). איטליא. ת' ר"י ורשב"א. נ' ביקוק סמוך לקבר חבקוק 239). נ"א :

אהל מועד, קבלה. האמונה, קבלה. בחיי, לתורה בפרד"ס. כד הקמח, מוסר ס"ד. סוד ה', העיון, קבלה. העשיריה, קבלה. פי' אסתר שה"ש. שלחן ארבע, עניני סעודה. ד"ש :

ס"ר (רח"ה) אהרן ב"ר יוסף 240) הלוי. נ' רז"ה א'. אחי ר' בנבשת ור' פנחם חי' תלמוד 241) דוד ר"י צ ב"ר בנבשת ור'

להר"ן חבור מכל מפרשי אריסטו: 229) כ"י בפפד"מ : 230) המו"ל רב פעלים: 231) קוה"ר: 232) אביו מערוויגו באיטליא אחי ר' ישראל ר"י בפירארה זקן ר' שבתי אלחנן רקנטי מאיטליא (אולי הוא שבהע' 431) אבי ר' מנחם שהשם בתשובה בספר יצחק (שבהע' 1199) אות ס'-שמטת כספים בס' תכ"ז ר"י בפירארא אבי ר' יהודא חיים אבי ר' שבתי אלחנן. והוא חיבר עוד זכות אבות לאבות פסקים רב בריקאנטה, רבו דש"ק שכז"ל: 233) שבהע' 80: 234) שבהע' 78: 235) כז"ל: 236) שם"ג ס"ג-קכה: 237) כד' נקושט' ש' ד"ש באזילה (בשווייץ) שמ"א. ויש טע"ת מר' מנחם ב"ר משה הבבלי מחברון בכבלה (שכד' בלובלין שע"ט את"ד פולנאה תקס"ב לבוב תרי"ח) ומביאו השל"ה והוא השיב בת' ב"י לא"ה ש"י ופני משה (שבהע' 766) ח"ב של"ח, וכ' בסק' "הי"ת יעזרני להדפי"ס טע"מ הארוכות עם חומש ותרגום" , ועה"ע 424 שחזיון דפוס עברית ידוע מס' רל"ה, ובזה חטאו המדפיסים שסיכו את טעמ"ו ושמו בשם "רקנטי" להלאהם (כעשאם לשאו"ה עשה"ע 187) ואין מכם מולם עליו, ולא כל הרוצה ליטול את השם יטול! : 238) עה"ע 37. מ"ש נפכים "הדיין" הוא מעבוה"ק בש' היחוד פ"ה. ור' בחיי הזקן (שבהע' 65) באומר הזה הוא משפ"י, ורי"ן חבון בסק' לאי"ל איננו מזכירו כן, ואין לדיין אלא מה שעיניו רואות לבחיי זה: 239) היבת ירושלים, אך נסתפק האיננו בעל חוה"ל הנז'. והוא עניני א"י מר"ח ברד"ב הלוי הורוין שני גלפת עי"ה (?) ב' תמוז תקפ"ו, ש"ב ר' מרדכי ב"ר שמואל הורוין מקראקא ירושלים כי רמ"א ובים הלל (שבהע' 812) וכ' שם מושן לוואות הרא"ש ר' אהרן משה מגזע לבי מברא"ר כי רש"י וכולד בש"ק חוהמ"ש תקס"ל ת' ריע"ל מלובלין (שאלל ר"י מקאזנין) ור"ח משטרעליסק ורא"ל מפרימשלאן (שאלל באת"ח) מ"מ בקאמניץ פה ירושלים כ' שם ז' תמוז תרט"ו אבי אם ר"ל אריה כהן מפה שכז"ם: 240) שבהע' 116: 241) מזכירו הריטב"א בכבוד רב, אחי רי"ל שנז"ם בגטין ד"ל

ור׳ צדקיה ב״ר אברהם הרופא מהענוים שבולי הלקט מפוסקים ושו״ת ב״ח 242). ת׳ ורמב״ן. ריע רשב״א. רבו דר׳ יהודא זבארא מכתב התחיה טז״ש ור׳ קרשקש וידאל חי׳ כתובות. בזמן רש״ט מליאון משכן העדות בקבלה 243). רב בברצלונה בספרד. סארגוזה. נ׳ בטולטילא נ״ג :

באור רי״ף. בדק הבית, השגות תור״ה מרשב״א. חדושי תלמוד, ברכות תענית 244) ר״ה יומא סוכה כתובות גטין. החינוך, ממצות תורה. מטה אהרן, כללי תלמוד וסוגיות ב״ה. פסקי הלכות :

ס״ר (מהר״ס ב״ב 245) מאיר ב״ר ברוך׳ מרוטענבערג בבייארען.

ש״ב ר׳ מנחם ב״ר נטרונאי מוירצבורג. ב״א ר׳ נתן ור׳ יוסף ב״ר מאיר. אחי ר׳ שמואל 246). זקן גאולת הגר לתרגום חמ״ג ופסוקים וחן יעקב רוט״ב לשיטות. ת׳ אור זרוע 247) ור׳ יחיאל מפאריז 248). ריע רמ״ה ור׳ אברהם ב״ר אליעזר הלוי. רבו דמרדכי 249) ותשב״ץ פסקים תק״ץ 250). נ׳ בענזיסהיים (בלומבארדע׳ס געבורגע) בעלזאס באשכנז וג׳ בוארמיים נ״ג :

אורות

ד״ל רבו דאגודה (שה״ג ע׳ 288) שהזכירו במס׳ שבת: 242) חיבר עוד הג׳ נמוקי רי״ד אחי ר׳ בנימין, ומ״ר מנחם ב״ר מאיר וקרובו ר׳ יהודה ב״ר בנימין רופא הענוים שחיבר פי׳ רי״ף הלכות שחיטה ור׳ נתן ב״ר מנחם: 243) חיבר עוד מזבח הזהב משו״ת בפלוסופיא וקבלה המשקל מלמוד שירים וכו׳ כ״ג. אבי ר׳ משה מליאון שנולד בס׳ יוד וחיבר משקל החכמה מדעות פלוסופיות נפש החכמה מהכשנה פי׳ קהלת הרמון לטעמי מלות, והוא מלא ס׳ הזוהר (אסיף תרמ״ד, ויוחסין וה״ק כ׳ שי״א שמלאו הרמב״ן בא״י ושלחו לקטלוניא ונפל ביד ר״מ זה או שר״מ חברו ע״ש רשב״י מהיותו עני ומרובה באוכלסין, והנכון מ״ש יוחסין ש״ק ול״ד שרשב״י ור״א בנו חלוהו והשלימוהו תלמידיהם, ועי׳ מטפח״ט והה״ג ח״ב — זוהר והע׳ 204) וכ׳ ש״ה : 244) כד׳ מקרוב בשם פקודת הלוים: 245) נולד תתקל״ט (כ״כ המבקר ר׳ אליקום כרמולי בזכרונות לב״י ס׳ תתקל״ט ובאיזראעליטשע אננאלען מיאשט שנה א׳ 349 בשם כ״י מוינן ואסיף הנז׳ מפנקס ואָרמייז ובה״ע 78) וכ׳ נתפיסה *) י״ע אייר וכ׳ ד׳ אדר ש״נ. אביו כ׳ שם ב׳ ניסן ל״ה: 246) שה״ג ע׳ 168, כמו שע״ר בנפשו משה אביהם הנשמה, ואחיו הגדול שהוא רבו דא״ז ורמב״ב תלמידו: 247) שם: 248) שה״ג ע׳ 181, ור״ם מאיבורגא שה״ג ע׳ 167, ור׳ שמואל ב״ר שלמה שוקיילי הנז׳ בתוס׳ יומא דמ״ב ובתשובות מיימוני לס׳ אישות סכ״ח ובר״ה משפטים ובארח״ח חיים דקי״ב וכלבו דכ״ב ש״ב. והר״ר נונך (שה״ג ע׳ 63) בגא״ל לד ל״ז כי שרבו הוא ר״ם שיר מולייר מפלייזא ואדמה שכיון לר״ם מפליזא שה״ג ע׳ 78: 249) שה״ג ע׳ 162 : 250) ר״ת השיבות שמשון ב״ר לדוק או תלמיד שמשון בר״ל ותי׳ תלמיד כדרם לפניו כלאחריו הנ״ך-ת׳ (מהר״ם, ומפיהו כתבו, מהמנהיג עה״ע 222) כ׳ ע״ב ונפ׳ תקכ״ה כ׳ ששמע מהר״ס מפי רי״ח (עה״ע 78, ועצ״ה 187 הדיבר עינו הרמב״ן) שהניה לשמוע אווז בשבט והוא באמת בלוואותיו שמ״ח מ״ט והובא בהג׳ לא״ח י״ד סי״א ה״ו מתשב״ן ובט״ז שקי״ו שק״ו מקינן וקבלה מרי״ח, ור׳ יואל אופנהיים שהזכיר תשובתו מהרי״ל בהכ״ד רבו דר׳ עוזר משלעזיא רבו דמהרא״י הנז״ל. ור׳ מאיר כהן שחיבר הגהות מיימוני (ש״ק בשם רלב״ח והוא בהקי״ל ובר״ת י״ד של״ה, ונעלם מעיני החיד״א) גיסו דמרדכי שהפנים, ור׳ אברהם חזן אומן התפלין ב״ר משה מהייפאלט זונלהיים ארפוט בצרפת (ח׳ ג״כ לר״מ מהגיונה ור״ק עה״ע 222) שחיבר פי׳ פת״ם (והפיב בת׳ זרע אבנים הנז׳ בשה״ג) שתפלתו תלמידו ר׳ יששכר סופר לתלמידו ר׳ שמשון

*) כזה הביאו בתוס׳ ברכות די״ח א׳ ד״ה ואינו בחסיד א׳ בצרפת בימי ר״ת והורה שאין אבינות של אקרוביו דלא כתיאשו מלקוברו, ועי׳ מרדכי ורא״ש שם .

אורות מאופל, פיוט יוצר 251). האמונות, קבלה. באר מים חיים, קבלה. ברכת מהר"ם, דיני ברכות. בהגהות מיימוני. מחנה לויה, ה' שמחות. פי' טהרות. בפרנס, פסקים מר' משה פרנס מרוט"ב. שו"ת מהר"ם, שט"ו. שו"ת ח"ב, תתר"ך. שו"ת ח"ג ק"ז 252). בשו"ת רשב"א, ח"א. בשבלי הלקט 253). בתשב"ץ, מתלמידו. תוספות יומא :

ס"ר ידעיה פניני ב"ר אברהם 254) בדרשי. מברצלונה בספרד. אבי רי"צ פי' אגרות 255). זקן ר' משה ביזוש ור' יוסף ביזיש. נ"ח :

אגרות בדרשי, בתי' רשב"א ח"א סי' ת"ח. אלף אלפין. בחינת עולם ובקשת הממין 256). לשון זהב, לתהלים. מבחר הפנינים, מדות חכמים בערבית 257) :

ס"ר יהודא ב"ר שלמה 258) אל־חריזי. מנגב צרפה ברצלונה. בזמן ר' יחזקיהו ב"ר מנוח מצרפת חזקוני לתורה 259). ס' :

העתקת אגרת המוסר, מאריסטו לעברית. הע' מוסרי הפלסופים מר' חנניה ברי"צ. הע' הנפש, מן' חסדאי לעברית. הע' פי' רמב"ם מזרעים לעברית. הע' תחכמוני או מחברת איתיאל הערירי, מחשקי עולם נ"ש מערבית לעברית 260). רפואות גויה

שמשון ב"ר אלעזר ב'יך שאמר מזאקסען באשכנז פראג והגיהו וקראו ע"ש "ברוך שאמר" וכאמז"ל הב' בת' מהרי"ל הל"ח קל"ז והיה לפני ה' ק"ן, ור' משה הנאור מאיבורא בצרפת שחיבר על כל מהפקים ונז' נקרא ביכה (אוצה"ס 337) דכ"ה ובד"מ א"ח סס"א, והמנוחה שבהע' 281, ורא"ש ה:ז"ל: 251) דוו"ה (שאלל חוו"ד) במבוא הפיוטים 252) כד' בלבוב תר"ך. עם הגהות ר' רפאל נתן נטע ראבינאוויץ, ב"ר שלמה זלקינד שבהע' 474 ות"ר יוסף מוילקאמיר בליטא ב"ר ישראל איסר וחיבר ק' לבין השמשות (בנאון יעקב שאלל הגר"א) ק' עקרי העבודה, וחיבר דקדוקי סופרים משנוי נוסחאות תלמוד ב"מ הנ' יוסף תנאים ואמוראים הנ' עיר הלדק (אולי היא עה"ל מתולדות גדולי קראקא שנד' בלבוב מרי"ת נונן, או לקי' הת"ג שבהע' 167 מר' שמואל ב"ר יששכר פריינד כ"י שחיבר עוד הנ' זרעים הנ' לשן לתודים מכ"ר ן' יחייא שבהע' 418 הספר ע"ר יוסף ליענבן זר"ע קודם למשניות זרעים כתש פז לאבות תוסר אב ע"ת למכנה למועד פי' משלי קרן שמואל הו"ת מקטנית אורז ודוחן בפסח והשיבו בשואל ומשיב רב בפראג) הק' לגאון יעקב הנז' מאמר על הדפסת התלמוד (כד' גם בד"ם שלו) מורה המורה כנד תורה דרך תלאמנער הו"ת בנן יהודא שאלל רמ"ל ליטה, וכ' במינכען בייארען תרמ"ט. ודע שבר"ן פ"ג דע"א מביא פי' רמב"ה, ואולי הוא מתשובותיו: 253) שבהע' 242: 254) חיבר חותם תכנית משמות נרדפים בערוכין חרב המתהפכת שיר ונז' בהק' יין לבנון בשם הד"ר צונץ שבהע' 63: 255) נז' בהכותב ה"פ ברכות. ובכדיו ר"ת ור"י שנפכים שם א' ר"ש קלעי שבהע' 422: 256) גל"ר יחסהו לר' יעקב בדרשי, והוא ב"ר שלמה ן' עכשאי בדרש מברצלונה והעתיק פה"מ מהרמב"ם לסדר נשים בס' כ"ח עה"ע 109, אמנם השאלה תשובתו לרשב"א בפי' תי"ח שאלה החזיק מאוד בדעות הרמב"ם מהכי"ה הולך לת"מ בש"ם בהי"ע (עה"ע 127) "ידע, שלא יקרא שמו "יעקב". וכ' בל"ד שהיה חכם גדול בתורה והעמיד תלמידים הרבה והיה פייטן מופלג על כל אנשי דורו והוא חיבר ס' הבדרש הנקרא בחי"ע כי': 257) עה"ע 73 : 258) העתיק אגרת המוסר מאריסטו (שבהע' 18) מיוונית לערבית: 259) כד' ברצלונה בוינעציא רפ"ר קרימונא ש"ע והונא מתכו במנחת יהודא לרש"י תורה (מר"י ב"ר אליעזר שמנרו בס' ע"ג כ"ם שה"ג. והרא"פ העיר שבפי' ויגש נפ' אדני שאל מביא מרלב"ג פ' ויחי ורלב"ג לבראשית הושלם בס' לי' כ"ם בהפי' 300) ונז' בררב"ז ח"א סי' של"ו, ואולי הוא ב"ר מנוח מנרבונא (שבהע' 281) שהיא ג"כ בצרפת עה"ע 93, ואמז"ל הביא מאמרים ישראל שפי"ד שהיה בזמן רש"י ושהי"ל שהם תלמידים בעלי תלמוד וקבלה: 260) וזה זכרו במלאכת השיר

מרי

גויה, שירי רפואה. שיר מהלל, להנשיא ר' ששת מברצלונה 261):

ס"ר (מאירי ה' 262) מנחם ב"ר שלמה לבית מאיר. מספרד. ת' ר"י ור' ראובן בר"ח התמיד מפסקים ריע בחיי ורשב"א. בזמן ר' שמעון אשכנזי דרשן מס"פ ילקוט שמעוני לתנ"ך ממדרשים וריצ"ך ב"ר משה הפרחי מצרפת כפתור ופרח ה' א"י ס"פ 263). ס"ו:

אהל מועד, פסקים. בית הבחירה, פסקי ברכות תענית מגילה חגיגה ביצה מ"ק ר"ה יומא סוכה פסחים שקלים שבת ערובין חולין קדושין כתובות גטין יבמות סוטה נזיר נדרים נדה מקוואות סנהדרין מכות שבועות ע"א הוריות אבות עדיות קמא מציעא בתרא תמיד מדות עוקצין ו"ח 264). בית יד, ה' נט"י. חדושי תלמוד. מגן אבות. משיבת נפש, מתשובה. פ' משלי. קרית ספר, תקון סופרים. בשו"ת רשב"א ח"א ס' אלף רמ"ט. שבר גאון. שכל טוב, לתורה:

ס"ר (רשב"א ה' 265) שלמה ב"ר אברהם ן' אדרת. אבי ר' יהודא ורי"צ מברצלונה. חותן ר' שמעון מטריוש. זקן שו"ת ר' משה ן' אדרת 266) ת' ר"י ורמב"ן. ר"ע רא"ה והתרומות 267). רבו דריטב"א ור' שלמה ב"ר יוסף ס"ף 268) בזמן מרדכי ורש"ק

(מר' אברהם גייגער הכד' בפ"פ) "מחשים לולאות" כ"ה המבק"ר שיאור ברי"ל זקש תפאריז (ש"ב רי"ת זקש מבערלין שהעתיק סדור תפלה לאשכנזית וכ' לפני תרכ"ו) בהק' יין לבכון ומיבר עוד נכבדות וכ' לפני תר"ש וזה המבקר לקח לבי בהק' הנז', כי ראיתיו בשבתה ואמת מדלג על הרי המליצה מקפץ על גבעות עולם הבקורת ועל שפתיו ספרי מבקרים בעט"ו יחישבם, דלוגו עלי אהבה! באסיף תרמ"ד הביא תשמועי מר' שבתי ב"ר אברהם דונאלי שנולד באורם ד"א תרע"ג וכ' תשל"ה, וכ' שהוא על תכונה שמזכיר רש"י בערובין דנ"ו א' ד"ה ואין "ור"ם דשלו הרופא זצ"ל פירשו היטב בס' חכמוני שלו" ומיבר עוד המזלות לשנת פענח לש יצירה: 261) כרי בת"ה הנז' לד 24, ועה"ע 109: 262) נולד בש' ט', שהפק' לאבות כ' שחברו בש' ס' והוא בן כ"א: 263) כ' העזר שבשע' 125, וכז' בתי רדב"ז ח"א ס"ל רי"ט ובת' ר"ב אשכנזי ס"א ובתי רי"ן לייאח (שבשת' 588) באבקת רוכל ס"י ומב"י"ע שם שכ"ב—כ"ה, ומש"ם רדב"ז בש"ל שהוא ת' הרמב"ם הוא בהש"ג יד מקוה"ד ושה"ד, שהיה מיוצאי לרפת בש' ס"ו (ונגרום זה בז' ברלב"ג בחקותי בפי' ואבדתם בגוים ובשבט יהודה כתן סימן ויגרשהו ויל"ך ובש"ק ויאמר אף ה' בם וילך) ומזכיר להרשב"א בפנ"א ובשפ"ה כ' שראה במצרים לר' שמואל כ' הרמב"ם וכ"כ בחרדים בהק' למצות התלויות בארץ שהיה כמה שנים אחר הרמב"ם. בקוה"ד כ"ע איש תורי, והוא ע"ש טוריא שבמצרים כנז': 264) שדרתו כסדר למוד הגאונים שבסדר זה שבפנים מברכות—חולין סדר מועד מקודשין — נדה נשים משנהדרין—בתרא נזיקין. ועה"ע 168 מסדר הא"ז זרעים קדשים נשים מועד: 265) נולד בש' ס"א. בש"ם דגלי—שודיה והמלוה (כד' שניב התהלים בזיטאמר שניב תרכ"ז וביוזעפאף תרל"ה מר' יהודא יודל בר"ח לבדא שו"ב אצל ר"י מרוזין שבשע' 1294 בהיותו שם סאדיגורא והשיבו מחותני בברכת יוסף (שבשע' 1509) במי"ר סי"א ומהרש"ק ב' בנ"ד בק' כ"כ לפר"ו וכ' בירושלים אחר ש' תרל"ש כ' כונ"י שכז"ל ורי"ל מהמשבו ג שאלל שפלאה וגיסו דר' כמתיה יחיאל שכנ"ם) הביא סגולה מקלף שעל קבר הרשב"א בפאהרנשטם בשם ריב"ש, כוונתו ער"ם מפרבושט (שבהע' הנז', וזאת העיר ברושיא ומוזכרת כן בת' תשאת בנימין רשכ"ב ודב"ר משלש ח"א) בשם ר"י בע"ם שבשע' 1231: 266) היבר עוד פי' תנ"ך תשניות תלמוד רמב"ם לא"ם וטורים, וכ' באיזמר יועש"ק: 267) שבשע' 216: 268) בן עמיאל. שסבהו ביסוד עולם פי"ח ממא"ד לבדנו מתלמידיו, וכ' בש"ק שהיה ר"י בטולטולא, וכ"ת בימ"ע שם שכי שהרבין שם תורה כמה שנים והעמיד תלמידים

269). ורש"ק כריתות 270). רב
בברצלונה באנדלוזיא בספרד. ג' ע"ב :

אגרות במנחת קנאות, נגד הפלסופיא.
באור תורה 271) חדושי אגדות, תלמוד.
חדושי תלמוד, ברכות שבת עירובין
פסחים ביצה ר"ה סוכה מגילה יבמות
כתובות 272). גטין קדושין נדרים קמא
מציעא בתרא שבועות חולין מנחות
נדה. עבודת הקודש, (בית נתיבות ה'
ערובין. בית מועד היו"ט) ב"ח. פסקי
חלה. קונטרס, בקבלה. שו"ת, ח"א אלף
רנ"ה. שו"ת ח"ג, תמ"ו. שו"ת ח"ד, ש"ל
273). שו"ת ח"ה, רצ"ט. שו"ת ח"ו.
בשו"ת הרא"ש. תולדות אדם. שו"ת ח"ב
מדיני ממונות ת"ה. תורת הבית. ה'
צדקה. תורת הבית הארוך. ג"ח. ומשמרת
הבית, מהשגות בדק הבית מרא"ה.
תורת הבית. הקצר מאסור והיתר ז"ב :

ס ר (רח"ם 274) אשר ב"ר יחיאל אשכנזי

תלמידים רבים. ומתלמידי רשב"א עוד ר' אברהם בן אשמעאל (ישמעאל) שנז' בשה"ל ח"ב ובריו"ו מתלמידיו (שנהע' 282) והיה בש' ל"ד. ורד"ך שנז' בריו"ו הנז' וכ' תש"ע שם שהי' לפני ש' ל', ור"א בר"ד שחיבר הארורות (ארור החיים פי' יס"ד המרכבה ארור הכסף מפסקים) ושיטות ובש"ק ול"ד כי ר"ת ב"ר שמואל בר"ד מטודילא ועה"ע 105, ובחיי שנז"ל : 269) שנהע' 162 : 270) כללי תלמוד מר' שמשון בר"י מקינון בארפת שחיבר עוד שו"ת שיטות ותוספות. וכ' יוחסין וש"ק שהי' בש' ע', ול"ד כי ע"ב, ובאסיף הנז' כ' ק"ו וזה כקוה"ד שכ' שהיה בזמן ר"ן שנז"ל : 271) ת' ר"ן שסע"ג, ובעלם מעיני הקיד"א : 272) בשה"ג ח"א—ת' כ' שחי' כתובות הם הרמב"ן וכן לבתרא שם-ש'. ושי' פסחים שבפנים כ"י אלל ר' אברהם יעב"ץ כיי מולרשא שחיבר הג' סד"ר עיתים (שנהע' 3) ב"ר זוסמאן ברי"ל מירושלים: 273) המיוחסות לרמב"ן, שה"ג ח"ב—בתים. וכ' שהוסיפו אח"כ, שהמיוחסות כ' בספ"י שהם רפ"ח, וישנם אתי מאמז"ל. ובת' הבתים (שנהע' 312, אם שנסדרו מתשובותיו הבד') כ' שה"ג שהם נוספות (וס"ו שבפנים לא הודע עוד אליו, והוא בכ"י להמו"ל יקיו המים) ושנוי לטובה : 274) נולד יוד (אסיף רנז') וכ' (יוחסין וש"ק) ע' חשון. מליון זה תלא תורת האשכנזים, כי נשמת הספרדים חופש חדרי-תורה. כי עליו (להשערת שה"ג ח"א—רש"י) נת' רשב"א שי' מרפ"ט מ ג ד ו ל י ה ר ב נ י ם *) שהעיד בשם הרב מהר"ש מיוט"ב והיה זה אח"כ בכניעתו לספרד שביא ש"ק שהתאכסן בביתו שמונה ימים ולמדו יחד וכ' לספרד שיכבדוהו שהוא חכם ובעל סברא (ויציאתו מאשכנז היתה בש' ס"ה כ"ש תלמידו בים"ע שם שאז [ביום א' כ"ב תמוז כ"ש בא"ז ס"ה] העיר ה' את רוחו לצאת מאשכנז כו', וע"ז כ' בעצמו במכתב כ"ב שבמנחת קנאות "כאשר התעו אותי אלהים מבית אבי, ואהי מתהלך מזן אל זן כהולך בשבי, נתתי את לבי, לתור לי מקום למושבי, ותחלה נכנסתי במדינת שאלו ומשם נסעתי למדינת פרובינצא כו', והביא בש"ק מאגה"ם תבנו ר"י שערב הרא"ש בעד רבו רמב"נ ונפטירתו בתפיסה עה"ע 245 בר"ח לקח, וכ"ז נגד שר"ל בהע' א' לא"ז ס"ה ובלר 79 שכתו שע"ר בנפנו שיציאתו היתה בש' ס"ג ורק ביאתו לספרד בש' ס"ה), ובסי' תש"ו כ' עליו (הובא ביתה יוסף י"ד סס"ט בדבר שהתיר חתיכה שנמלחה בכלי שא"ת אותו שלמעלה מחליו, והוא גם היא בתשובותיו כלל ב' סי"ז) דברים שאמר מר דברים שנאמרו ל מ ש ה מ ס י נ י, ובדינא טרפיות (שנהע' 335, הובא ב"י סל"ט) כ' שבהרבה מקומות ממלכות קסטיליא נוהגים שאוכא או ורדא הסרוכה לאלו המקומות בדקי לה בפסורי ומה רחוק המנהג הזה שאם הרא"ש אסר ה ו ר א ת ו ה ת פ ש ט ה ב כ ל ה מ ל כ ו ת ה ה ו א וכ"ה

*) ובתשובות כלל כ"ה ד"ט כ' בעצמו ת"ל חנני אלהים ויש לי כל בסברא אמתית של תורת מרע"ה ככל חכמי ספרד הנמצאים בימים האלו כו' ת"ל בעודי חי עוד יש תורה בישראל להביא ראיה מהמשנה וגמרא בבלית וירושלמית ולא יצטרכו להביא משלים לפסקי הדינים כו'.

275) אשכנזי. מאשכנז. נ׳ ראב״ן ורשב״ט 276). ש״ב ראבי״ה ומרדכי 277). אחי ר״ח 278). אבי שו״ת זכרון יהודא אשכנזי מאשכנז 279) ובעה״ט. חותן ר׳ יהודא ן׳ קרשף ש״ץ. זקן ר״ח ור׳ יהודא ב״ר אשר השר חקות השמים. דוד רמ״ק. ת׳ רמב״ב ור׳ ידידיה 280). ריע ר׳ מנוח מגרבונא המנוחה לרמב״ם 281) ור׳ משה שניאור מאיבורא. רבו דרי״צ הישראלי ורי״ו ר׳ ירוחם ב״ר משלם מפרבונצא תולדות אדם וחוה ומשרים מספקים 282)· בזמן רשב״א ושו״ת רש״ט יוסף ב״ר ברזילי ן׳ פלט. רב בהאמבורג בדענאמארק (דודנים) באשכנז. טולטילא בספרד. נ׳ שם פ״ח :

אגרת במנחת קנאות, לפלסופיא. אסור והיתר ארחות חיים או הנהגת הרא״ש׳ לימי השבוע. פי׳ זרעים טהרות נדרים נזיר

(וכ״ה ב״י א״ח שנ״א מרלב״ח ובשה״ג מכמה גדולים) אומר היאך התירו שם, והב״י בהק׳ נקט האי כללא לפסוק כתרין מגו תלתא רי״ף רמב״ם ורא״ש, והביא בשה״ג ח״ב — ב״י ממהרמ״א שנז״ל שהסכימו בזה להב״י כמאתים רבנים בדורו ושמרגלא בפומיה שהטועה כמוהו עושה כמאתים רבנים: 275) שנהצ׳ 217: 276) שנהפ׳ 162: 277) בניהם שם: 278) מזכירו נה׳ בשם מורי ותר״ם תאינורא שנהע׳ 161, וכ׳ ע״ד: 279) נולד יועש״ק ט׳ אב לעת ערב (א״ז שם), חתן אחיו ר׳ יחיאל ור׳ שלמה (שם, ולא כיוחסין ש״ק ושה״ג שכ׳ חתן בעה״ט וע׳ בסמוך). ומחבר עוד אגרת התוכחת לוואה חקת התורה מפסקים (מהרי״ק שורש קע״ה) רב בטוליטולא (א״ז שם, וגם מראה את יהודא שלא לפניו שמה להכין לו לידה וישימוהו לראש עליהם עם ארוחה בכל שנה. כ״ם ש״ק מא״ה הנז׳) וכ׳ שם י״ז תמוז ק״ט, אחי ר׳ יחיאל שחבר פסקים ונז׳ בטור (מאחיו הג׳. והוא הגדול, זקן ר׳ יהודא שחבר חקות שמים והשיגו ריב״ש סי׳ רע״ג רפ״ה ב״ר אשר השר וחתן בעה״ט שנז״ל והרבנו זל״ז הוא ואשתו וחמותו בק״ה בטוליטולא ש׳ קנ״א) ור׳ שלמה החסיד (חתן ר׳ יקותיאל הלוי עה״ע 282) שכ׳ שניהם בחיי אביהם באשכנז ור׳ אליקים שכ׳ בטולטולא (אבי ר׳ יהודא שכ׳ שם בחייו) ור׳ משה ור׳ אלעזר ור׳ שמעון שכ׳ שם בש״ק י״ב אלול ק״ב, ואבי ר״ח שכ׳ שם במגפה בן י״ד י״ט סיון ק״ט ור׳ שלמה שכ׳ שם במגפה ט״ו אב ק״ט, ורבו דר׳ מא״ר אלגודין ב״ר אלוואדים רופא מלך קשטיליא (ש״ק, וביוחסין כ׳ שהוא ת׳ חק״ם הנז׳) שהעתיק בראשונה המדות מאריסטו (שנהע׳ 18) לעברית משלי אריסטו להשמר מהנשים והיה בש׳ קס״ה, ור׳ מכיר שחבר אבקת רוכל מתמיה שכר ועונש והלכה למשה מסיני ג״ח, ור׳ מנחם ב״ר אהרן ן׳ זרח מלפת שחבר צדה לדרך מפסקים ה״נ (ת׳ ג״כ לר׳ יהושע ן׳ שועיב שנהע׳ 417) רב באלקלעה (עמ״ש אצל ריטב״א) טוליטולא נולד ת׳ וכ׳ שם א׳ אב קמ״ה כמוכח בא״ז ש״ו ולא כיוחסין ול״ד שכ׳ קל״ה ושה״ג שכ׳ קל״ד. ור״י קרשף שנפנים השיגו רא״ם בכלל ע״ב ד״א ש״ב רי״ל ב״ר יוסף ן׳ קריסף שכ׳ שם ח״י אלול ש״ב*): 280) ור׳ אברהם הלוי שארו, ור׳ יעקב ב״ר אורי, ורי״ל שנן הלויה עה״ע 53: 281) ה׳ ק״ם תפלה וברכות, והב״י מזכיר "זה ספר" לה׳ מועד סופר ושביתת עשור ממנו ונד׳ שניהם בקובצ׳ תע״ח, ובש״ק כ׳ שחבר המלות על הרמב״ם, והוא הוא, ת׳ מהר״ם ור׳ ראובן שהוא אולי ר״ר בר״ח קנו דמאירי א׳ שנז״ל. ור״ת שניאור שנפנים בז׳ בהע׳ 250: 282) ת׳ ג״כ לר״א בן אשמעאל שנהע׳ 268. ומתלמידי הרא״ש עוד ר׳ אברהם ב״ר משה שהשיגו בכלל ש״ם דכ״א, ור׳ אשר כמאיורקא מרוסיא שנז״ם בכנ״א ד״ב ובשלה״ג יבמות פט״ז בשם הטור וכ׳ בחייו בטוליטלא ב״ר שיני, ור׳ יוסף ן׳ נחמיאש שחבר פי׳ אבות ונז׳ במדר״ש (שנהע׳ 865) ובהק׳ מרדים (שנהע׳ 382) אבי ר״ד שכ׳ בטוליטולא במגפה תמוז ק״ט כ״ם בא״ז שמ״ד והאריך שם בשבח אבותיו, ורי״ל בעל ש״ד שנהע׳ 288, ור׳ ישראל (שנהע׳ 285) אחי רי״ל ישראלי שנפנים שנז״ל, ור׳ ישראל ב״ר יוסף שחתם בכלל ד׳ ד״י, ור׳ יששכר ב״ר יקותיאל הלוי אולי

*) ור׳ יעקב קרשף שהשיגו שם בק״ז ד״ו.

גזיר סיטה קדשים. פי' התורה. פסקי תלמיד והלכות קטנות 283)· פסקי תוספות. שו"ת ק"ח כללים. בבשמי"ם ראי"ש שצ"ב מרא"ש וגדולים מרי"צ ב"ר אברהם די מולינא מאלגיר. שו"ת בחזה התנופה, קי' כללי רא"ש ושו"ת חדשות ס"ד מר' משה בהק"ר משה די ברושלייש. בשו"ת רשב"א, ח"א סי' שס"ו שס"ז תס"א-תפ"ח. תוספות הרא"ש· לברכות שבת מגילה שקלים יבמות כתובות גטין קדושין 284) גזיר סוטה שבועות הוריות חולין תמיד מדות קנים טהרות. תוספי תוספות:

ס"ר יצחק ב"ר יוסף הישראלי. אחי ר' ישראל ש"ץ מאשכנז 285)· אבי ר' יוסף 286 *) ור' שלמה 287). ת' רא"ש. ריע רי"ו ורי"צ ב"ר מאיר מדורא שערי דורא מאסור והיתר צו"ם 288). נ' בטולטולא בספרד. צ' 289):

יסוד עולם· תכונה ה"מ. המלואים, ליס"ע. מנהיג הרופאים· המסעדים סדר הבריאות יד"ש

(אולי הוא ריק"ה הזקן ר"ש בהרא"ם שבהע' 279 ?) מאשכנז שבא עם הרא"ם לטוליטלא ללמוד ממנו (ושבחו ביס"ע שם לאחר פטירתו עם אחיו ר' ישראל הנז' לגדלם מגדולי תלמידיו ועליו כי מהנכבדים אלו ועל אחי' מהנכבדים) וחיבר קי' התרומה (שבהע' 78) וכ' בטוליטלא ל"ב כ"כ שה"ג ויס"ע הנז' מוכח שהי' לפני ה' ל', ור' שמואל שחיבר מאור מפסקים, וחזה התכיפה שנפנים מתלמידי תלמידיו. והבשמים לאם שנפנים הגיהו המחבר ועשה הקדמה והיה מקודם בוינעציא וחיבר עוד קי' ש"ם רמב"ם שו"ת והשיב באנקת רוכל שק"ל וחלק עם הב"י בדין חדר"ג בשו"ת ב"י לא"ה ונז' ברלב"ח של"ה וכר' הגש"ר בשג' בשא דהרשנא (שבהע' 603) בברלין תקנ"ג: 283) והכר' שניב הרי"ף להלק"ט נלקט מפסקיו, שפ"י—אלפסי ושה"ג ח"א. בענוה"ק (שבהע' 460) בא' היחוד רפט"ו הביא ס' היחוד מהרא"ם משם המיוחד בקבלה, ואחת הוא לו. ואמז"ל הביא משל"ט בתולדות אדם ד"ט היחוד לבעל התמונה, והתמונה ידוע מר' ישמעאל בן אלישע כ"ג (שחיבר עוד חנוך או פרקי היכלות מכילתא לשמות והשלימאה בן עזאי מר"ע שבהע' 18, והיא הב' מעשר"ה תלכות עה"ע 129 וכ' בשז"ר בא"י אחר החורבן כמיכה בתלמודו בכ"ת ומשם בפ"ק דשבת די"ב ב') ור' נחוניא בן הקנה שהיה בס' ג"א תשכ"ה וחיבר עוד הבהיר בקבלה סוד השם המיוחד (ואדמה שהוא היחוד לבעה"ת שבשל"ה הנז' ונז' ג"כ בנובלת חכמה מיש"ר שנז"ל ובשה"ג ח"ב—ת' כ' שכר' עם התמונה בסוף הזוהר בקושט') תפלת אנא בכח ועמ"ה 337: 284) אמז"ל מעלמות יוסף רפ"ק דקדושין וכר' במעשה רקח בפיסא תקמ"ו. ולהוריות כבר כר' ותקרוב בויען בשם ברכה לרא"ם: 285) ת' רא"ש, **) וחיבר דקדוק לה"ק פי' תנ"ך (יס"ע שם. ובא"ז שמ"ח "באר כל תעלומי התורה„) וכ' בטוליטלא כ"ז חשון ע"ז, ועה"ע 282: 286) כ' בטוליטלא כ"ח טבת ל"א: 287) כ' שם ק"ט: 288) ת' לא"ם כמוכח בש"ד שער ב' ש"ד במוסגר "אמר לנו הרא"ם בשם רי"ל חוזה (לענין בשר שהה ב"י בלא מליחה שבשעי"ד שס"ט סי"ב—י"ד ומוכח בד"מ שם ששם דברי הש"ד) שכשהודה בתיך ב"י שרי„ ורבו (ב"ח י"ד סע"ב מהאגודה, והיה ג"כ תרי"ל אחי רא"ם עה"ע 241) דר' אלכסנדר זוסמאן הכהן מפ"פ שחיבר אגודה פסקי תלמוד מגדולים רבו דמהרז"ך (דוד מהרא"י שנז"ל. ויש עוד רז"ך שהשיבו בת' רמ"פ שבהע' 474) ר' זלמן כהן מנירנבורג בלרפת שהעתיק בסדר גו"ח מר"י תינך (שבהע' 389) ונז' בת' מהרי"ל ומהרי"ו (שבהע' 337, ובקנק"א אדות שב' אמהרי"ב שנז"ם כ' ולי התיר מהר"י מולין להושיב ישיבה בנירנבורג אף שהיה מהרז"ך ז"ל לשם כמה ימים ושנים אבל לא רציתי כו') ומהרי"ב שנז': 289) ביוחסין כ' שב' ע"ב והובא בל"ד והשיג אמז"ל שבש"ם יס"ע הזכיר בעצמו ש' תשעים, ובהק' כ' שיסדו בש' שבעים לב"ע לכבוד הרא"ם ז"ל (בש"ק כ'

*) חיבר ספרי רפואות, וי"א שהוא חיבר תר"ה שנפנים.
**) ובתשובתו אליו בכלל נ"ה ד"ט תרמז חבוריו בפלסופיא ימרקיקו תמכה מאוד.

[ר]"ש. מראות השתן, מצבעי השתן [רא]"ש. פי' מכות. רפואות. שער השמים, תכונה:

[ס]"ר (בעה"ט 290) יעקב ב"ר אשר אשכנזי. מאשכנז. אבי' ר' שלמה 291). חותן ר' יהודא 292). זקן ר' [מ]איר ברי"צ ן' אלדבי שבילי אמונה [ב]אמונה תכונה וטבע י' נתיבות. רבו [י]רד"א א' ר"ד אבודרהם ב"ר יוסף פי' [ת]פלות. בזמן ר' יחיאל סופר תניא [מ]פסקים ק' וכל בו מפסקים קמ"ח. רב [ב]ברצלונה בספרד. נ' בכיאו (שי"אה) [ס]מוך לאיזמיר כתוגרמה וני' בטולטילא 293). ק"א:

[ב]על הטורים או פרפראות לחכמה, [ג]ימטריאות ובאור תורה. טורים, (אורח [ח]יים לסדר היום ה' שבת ומועדים ג"ח [ת]רצז"ס. יורה דעה לאסור והיתר ב"ח [ת]"ג. אבן העזר לאישות ב"ח קע"ח. חושן המשפט למשפטים ג"ח תכ"ו) הלכות תלמוד הנוהגות ד"ח. הנייר או הגזיר פסקים 294). פסקי תוספות 295). קצור פסקי הרא"ש או רמזי הרא"ש. ק' שו"ת רא"ש:

ס"ר יוסף 296) ב"ר אבא מרי ן' כספי. מספרד. מצרים. זקן שו"ת ר' שמואל כספי מאלגיר. בזמן ר' מנות מפרבונצא אבר מן החי 297) ור' עובדיה בר"ד מפרש יסודי התורה וקה"ח מרמב"ם. נ' ק"ה:

אוצר ה', תורה. גביע הכסף, פי' מור"נ. גלילי הכסף, לאסתר. כלי הכסף 298). כפות כסף, לאיכה. מזרק כסף 299). הסוד, לתורה. עמוד הכסף, לתורה. צרור הכסף, הגיון. שרשות כסף, שרשים. תורת ה', לתורה:

ס"ר (רלב"ג 300) לוי ב"ר גרשום מפרבונצא

[ה]י' שאוהבים כן) בו יהגה הוא ובניו ותלמידיו וכל אשר נשאו לבו ימלא את ידיו, מז"ה [ו]ידך שהחל חברו בש' ע' בחיי הרא"ש והשלימו בש' ל', ונראה שהי בין ש' ל"א—ק"ש [ו]בא"ז ליון ע"א חתנו ר"ש כ"ע משא"ז בליון מ' חתנו ר"י: 290) נולד מ', אסיף [ת]רמ"ד. ארבעה טורים עשה, אך לא טורי זהב, כנראה בטא"ח סי' רמ"ב, וכמ"ק בא"ז [ס]"ז "כל ימיו היו מכאובים ושל יסורים בחנה וכ' באהבה רבה": 291). כ' בטולטילא [צ]יון קי"ד: 292) עה"ע 279. אבודרהם כאמז"ל שחיבר עוד באר מים חיים ומזכירו [ב]של"ה מס' תמיד ד' רכ"ט (ס"כ ח"ב בשם מקור מ"ח ר"ל): 293) בא"ז שהכ"ל כ' [ב]י"ג בחמוז הובא (נגד התשב"ן ח"ב שקל"ג שכ' שחיבר טא"ח בטולטילא) עד אביו הרא"ש [ל]שכב אצלו בקברו אשר כרה לו, ובשה"ג כ' שנשע מאשכנז נבוא לא"י וכ' בכיאו, והשיגו [ה]רא"פ מכא"ז, ולדעתי שניהם לודקים כ"ש בפנים: 294) הערות מסדר שה"ג ח"ב—כ' [ב]שם ק' שה"ג מנכד מהר"ם שליכשטט, ושם הגזיר בת' מהרי"ק שורש ע"ג. ומהר"ם [ב]ת' הוא ר' שמואל שחיבר קי' מרדכי כ"ש בת' מהרי"ל (ובמגהגיו ש"ס נשואין כ' מרי [ש]מעון, וכאמז"ל שאולי טס"ס כי שמואל בקוראי שמו במהרי"ל) ומהרי"ב ס"ס קש"ג וכ"ה [ב]שה"ג מ"ב—ק' מחא"ם למרדכי פ' היה קורא מר"א שטיין שנשע' 266: 295) לעיל [י]חסתים להרא"ש, שבשה"ג ח"ב—פ' הביא ב' דעות בזה, ולדעתי שמעשי הטור מוכחים [ע]ליהם שמתנו יהיו שקי' גם פסקי אביו ותשובותיו: 296) נולד מ'. דובר עליו סו"ה [ב]תשב"ץ ח"ג שכ"ג ע"פ להמורה, ובאוה"ח לר"י יעבץ פ"ט שמם על ן' כספי (ואולי כיון [ע]"ר כתנאל ן' כספי שכ' בש"ק ח"ג ספיי הכוזר ?) בלואתו לבנו לרדוף חכמה: 297) [ע]"פ אך בשר בנפשו דמו ל"ת. חיבר עוד בית שערים מדיני כתובה מן השי מאסור והיתר [ש]ער נדרים: 298) נז' בספ"י. ובש"ק נראה שכך קרא לכלל ספריו: 299) אולי היא [ה]לואה שנשע' 296 ? כי לא פורש מה יעשה בו: 300) נולד בש' מ"ח (אסיף תרמ"ד וש"כ

301) מפרבונצא. נ׳ רמב״ן ור׳ לוי כהן 302). גיסו דר״י דלשפלם 303). בזמן רי״צ ב״ר יעקב ספרדי די ראטיש שערי ציון למצות תורה וסדר תנאים ואמוראים 304) ור׳ מתתיהו היצהרי מסרגוסה פי׳ אבות 305).
נ׳ בפרפיגייאן 306) ק״ל :

לוח מראה מקום, טורים לתלמוד. מחברת בתבונה, מתוכנים. מלחמות ה׳, מחדוש העולם ונבואה ו״מ. המצות 307). פי׳ תורה נביאים א״ב משלי איוב וחמ״ג. שיטות תלמוד 308). תועליות הרלב״ג, מדות מתנ״ך :

ס״ר שמואל ב״ר יצחק אריפול.
מספרד. נ׳ רי״ט. זקן שו״ת רי״צ אריפול ממצרים. בזמן אגודה 309) ק״ל:

אגדת שמואל (רכב ישראל ק׳ מ״ל. יעלת חן-ש״ש. פי׳ חכם-ל״ה. ווי העמודים-וע״ל. לוית חן-א״א) ק׳ ספריו ה״ח. אמרת אלוה, לתורה. ועד לחכמים, פי׳

התפלות. לב חכם, לקהלת. מזמור לתודה לתמניא אפי׳. נעים זמירות, לשיר המעלות. שר שלום :

ס״ר (רמב״ח ה׳ 310) משה ב״ר שב טוב ן׳ חביבא. מספרד. ש״ב נמוקי יוסף ן׳ חביבא ספרדי לרי״ף 311). זקן ר״ח ב״ר משה ן׳ חביב מפיסא הבתים מתשובות רשב״א ב״ח 312) ריע ר׳ יוסף בבוטנטא. ק״ל.

דרכי נועם, דקדוק. מחנה אלהים, פלסופיא אלהית. מרפא לשון, דקדוק שירים. פי׳ בחינת עולם מבדרשי. פרח שושן, דקדוק קול ה׳ בכח :

ס״ר (־נב״־) נסים ב״ר ראובן מגירונדה. אבי ר׳ דון חסדאי ור ראובן. ת׳ רפ״ך 313). ת״ת דר״י מפארי 314) וסמ״ג 315). ריע ר׳ וידאל ד טולוזא ספרדי מגיד משנ״ה למשנה תורה מרמב״ם 316). רבו דר׳ אפרים וידאי ורי״צ ב״ר ששת ברפת שו״ת ריב״ש
תקי״ח

ום״כ סי׳ ק״ך) או כ׳. כי בס״ק ססמלחמות (וכ׳ ים מרננים עליו על ססאמונה אמנ אין מסיבין סארי אחרי מותו) סברו בס׳ פ״ס, ופס״ת כי ל״ד ססס׳לים נס׳ ל׳ (נרלוי לכ״כ רק לבראשית) ופי׳ ססואל נ״ס : 301) סנסעי׳ 209 : 302) זקן ר׳ יסודא דילסופל אחי אמת רלב״ג ואבי ר׳ למח אמי אס רסב״ץ סנז״ל. כי בסג׳ תסב״ץ ח״א סקל״ד סאבו סססב״ץ נקראו חכמי הסכס וילאו עמו מפרבונלא לאלגיר בס׳ על אדוס אסליך נע וכהרגו סמס בה״ס, ואדמס ססספרט סוא „על אדוס״ סנגי׳ קנ״א עס״ע 279 במוסג ססססב״ץ במג״א פ״ר כי ססיס רופא בערי „אדוס ונרס״ וביוחסין כ׳ סנס׳ קנ״א ב לאלגיר בנרחו בגרוס ספרד : 303) סנהעי׳ סלפניס : 304) ס״ב רי״ל ב״ר יסודא דלט מפרפיילן ססיבו רמב״א בס״א סי׳ אלף רמ״ט, ועס״ע 497 : 305) סובא במדר סנהעי׳ 865. ובמדרס סוח״ט די פולנאס תקנ״ד ים פרוסו לאלפא ביתא דסמניא אפ וכז׳ בסכותב לברכות ד״ז ב׳: 306) עס״ע 206 : 307) נדר למברס בסק׳ פס״ת, ס״ס 309) סנסעי׳ 288: 310) בח׳ סרא״ם כלל ז׳ ס״ו ג. זכיר הרב ר׳ חסס ן׳ סביב, ולפדר הזמני יתכן ססוא זס, אך זס מפורסס לחוקר : 311) ח׳ ריטב״א סנז״ל. בסס״ג ח״א סביא סבי כל סרי״ף, וסבימיו כד׳ סי׳ לכתובות נדרים סבועות, זקן (סס״ג ח״א מדרסותיו) רמב״ ב׳ סנז״ל : 312) מיואלי ספרד (סנסעי׳ 373) וסדרס בפים (עס״ע 38) בס׳ רס״כ ועס״ע 273: 313) סנסעי׳ 167. ססיבו סר״ן בסמ״ג, ואליו כיון בר״ן נדרים דע״ א׳ ד״ס כסס „רבותי בעלי סתוספות״. ח׳ (סר״ן) ג״כ לר׳ אברהס ב״ר נחמיה מפוקלקיר ססביבי בס״ז : 314) סנסעי׳ 78 : 315) סנסעי׳ 167 : 316) מלפניס לא נויפס רק לזמניס כסיס קדוסס כזיקין קוין מספטיס, אסר ע״כ סיבר ר״י בירב (סנסעי׳ 382 ורדב״ז

זק"ח 317). בזמן טור ור' משה כהן טורסילא עזר האמונה מוכוח לאמונת נוצרים מתנ"ך. קל"ד 318) :

באור רי"ף. דרשות י"ב 319). חדושי אגדות, תלמוד. חדושי תלמוד, שבת פסחים ביצה תענית ר"ה 320) מ"ק מגילה גטין קדושין נדרים מציעא בתרא סנהדרין שבועות ע"א חולין נדה. לוח הדינים מפרושי הרי"ף לרמב"ם. שו"ת ע"ז. שו"ת שניה 321) :

ס"ר (ריטב"א) יום טוב ב"ר אברהם אשבילי. מאשביליא בספרד. אלקוליאה די סינקא בספרד. נ' גאון. ת' רא"ה ורשב"א. רבו דמקדש. מעט ממנהגים

רדב"ז שהנ"ל ביק"ת ליתר הספרים, ומקרוב נד' גם הס"מ (עם היק"ת) ליתר הספרים וילנא ד' האחים ראם. מ"ש בפנים שהוא ניעו כ"כ בהק' כ"מ ושה"ג בשם רמ"ו, ומזכירו הר"ן בפרי"ף רפ"ב דמ"ק „ומ"מ השינ"ב *"), ובשה"ג הביא מת' מהריק"ם (שנהע' 674) שקי"ג שהר"ן והה"מ כ"א כותב על חבירו ויש מי שכתב. ביוחסין כי שהיה בש' קל"ה, ובש"ק כי שני אז. ובקונ"ד הוכיח מריב"ש סי' שפ"ח שני לפני הר"ן. אתמהה בשה"ג במ"ש בת' רדב"ז (ח"י סי' ב"א סי"ו) שהוא ת' רשב"א ורמ"ו בשער הגלגול שהוא ת' רא"ה שלא יתכן לסדר הזמנים. והנני יוסף להפלא עליו שהושב בעיניו שהריטב"א שבסמוך שהיה ג"כ בזמנו **) והיה ג"כ תלמידם ? ועה"ע 700. וראה זה מזה שבת' ר"ן של"ב שנה תשובה מרב אהרון ***) ומביא ת' הר"ן (אחר פטירתו) והרי"ט אשבילו (הריטב"א, ג"כ לאחר פטירתו) כי להר"ן עליה „עוד אני צריך ל ה ש ל מ ד בדברי ר ב י נ ו כ"ר„ תמיים „ונזה ודאי י ל מ ד נ ו ר ב י נ ו אשר כמוקו עמו„ מז"ה בידך שהריטב"א ת' הר"ן, ע"ז ינו"ח ראם לדיק ר"ם אלשקיר שני בתשובותיו שקי"ג שהר"ן איננו כותב משם הריטב"א. ועתה ראיתי בשה"ג ח"א — ריטב"א שני שבחי' ריטב"א יבמות מזכיר קונטרס ומחלקותו ע"ר דן ושהוא הרב דן שבת' ר"ן של"ב שחלק עליו הריטב"א בענין דאמתא לא מפקדא אפו"ר, ובת' ר"ן שלפני כ"ש „הרב ר"ן" „לדברי הר"ן" ואולי טס"ה ונתחלף ל"ת בר"ם : 317) נולד בבליניאה בש' ע', אחי ר' קרשקש מלרשת, ות' ג"כ לרפ"ך בפנים ור"ח קרשקש שנהע' 334, וריע רשב"ץ שנז"ל, ומיגר עוד מחשבי אלגיר (עה"ע 350) שה"ת שיטות, רב בסרגוסה (עה"ע 37) אלגיר (עה"ע 347) ולא נהנו בו כבוד (שה"ג מקונן ישן) וסילק עצמו מהרבנות והניחה לרשב"ץ (הק' תשב"ץ מרבני אלגיר, בתשב"ץ ח"א שקנ"ח כ"ע הרשב"ץ שקטנו עבה ממתכיו) והלך לעיר לאמדייה באפריקא בזוהו והחרימם, וני באלגיר קס"ו : 318) בת' שע"ז הזכיר ס' קל"ד, ושה"ג הביא ביוחסין שהיה בש' ק"ם : 319) ובזה נסור מאמרי רבים (יוחסין ש"ק ל"ד קוש"ד שפ"י שה"ד שה"ג) לשטות יחום השנים עשר דרשות לר"ן ת' רמב"ן שנהע' 216, ונטה אחר בנ"ע אמרת מסדר שה"ג (שאלל מהרי"ס ב') שהמי"ר בלדק שבהדרשות ל"כ לרמב"ן מורי וכ"ע ה"ל והרב מהרי"ם מלבוב בהס' הדרשות ובהג' שה"ד שני שרוח החיים מהרבנ"ר מרסף ביד הלשון של הדרשות : 320) נד' מכ"י בירושלים, ומי' ע"א מזכירם הרלב"ח בקבל"א, ונעלם מעיני החיד"א : 321) כ"י, וכ"מ בשה"ג שהביא מבית הרואה שמזכיר ת' הר"ן סי'

*) אמנם ביד מלאכי (שנהע' 1167) ומהרי"ם ב' שהנ"ל בתשובותיו (וכן משם כתובת פסים שלו) הוכיחו בתיסור שפי' מ"ק הוא מהכתוק"י (שנהע' 311) שמביא גם לשרנב"ר והוא הר"ן.

**) כ"ם ל"ד בש' קל"ה. ובסוף חי' ע"א כי הריטב"א שהשלימה באלקוליאה די סינקא ש' ק"ב, ובש"ק כי שקיבל מרמ"פ (שנהע' 474) שמם הה"מ רי"ט ובשנתאלמנה אשתו בא אליה בעל מגדל עוז (הריטב"א) וישאל לה לאשה והשיבתהו יו"ט אהרון נגני ראשון כחול שויוהו רבנן, וזה נגד הי"מ הנז' שני שרמ"ה רבו.

***) א"ז המדפיס רי"ל דלטש (שנהע' 437) שהשיב שם במ"ב, שבאן כי אהר"ן ותמהני עליו פה קדוש ממונזקני בו שהיה בקי במ"ת כו'.

ממנהגים ונמוק"י 322). בזמן ארחות חיים 323). ג' בא"י. קל"ה :

באור הלכות נדרים ובכורות וחלה, מרמב"ן. באור רי"ף, הזכרון, להמצות מרמב"ם מהשגות רמב"ן בפה"ת. חבור הלכות. חדושי אגדות, תלמוד. חדושי תלמוד, שבת 324) ערובין פסחים 325) תענית ר"ה 326) מ"ק יומא סוכה מגילה יבמות (יבמות מה"ב) בתרא סנהדרין 327) מכות שבועות (שבועות מה"ב) ע"א אבות 328) חולין נדה. חקות הדיינים, שו"ת מה' משפטים. כתר שם טוב, לסודות רמב"ן בפה"ת. מגדל עוז, להרמב"ם מהשגות הראב"ד. פי' הגש[י] 329). פ"ים יצירה 330). שו"ת :

ס"ר (רפ"ט ב' 331) שם טוב ב' יצחק 332). ז' שפרו[ט] מטולטולא. נ"ר חסראי ברי"צ שפר[ו] אגרת ליוסף מלך כוזר 333). בו[] ר' חסדאי ב"ר אברהם קרשקש מכרגו[] אור ה' 334) ודון דוד בן דון גדל[] ז' יחייא מפורטגאל דינא פרפ[] 335). ק"ם :

אבן בוחן, מאמונתינו ואמונת נוצר[] יו"ש. העתקת רפואה, מאלמונצרי י[] פירם

פי' התל"ז, והשיג עמ' ריב"ש סקנ"ז, ואלו בהגה"ה בפי' הפ"ה: 322) בהגה' 311
323) בהגה' 182: 324 325 326) עי' הקדמה דוורשא. ושי' המנהגים הבי"ד פרק
שלם ושי' לרי"ף: 327) פי' חלק, נדפס תמ"ים בהגה' 215: 328) במדר"ש בהג
865: 329) בסדור תפלה ד' ויניצה תרפ"ד מבאמים דלת: 330) בס"א אלו פ' הפס
(ההעתק נד"י) דא"ס א' נעתק מהר מוסק כי "ופירש בהתלת הי' ילירה", ולשת
(כמת אינו לפני לשות נגדם נואמו) שמכוון שהי"ל או שנים פירש והמ"ם
כת"ב ושי' (התלת תי' ופירשתי) ותשנו נכתב ופירש ?, ויש סי"ל ביוסף בן פתח
א' ירחים: 331) עי' עמ' ריב"ש סי"י: 332) נולד ד"א תרפ"ה, ותי' בקנפ"ל ות
פרי רופא גרפ"ג בגז"ל כי אליו אגרת, וכי הפלי"ם: 334) או גר אלום למודי"ג ד
הזכיר בלמוד התלמוד ושרשי הפלוס והפ"ש 387. בסוף הפכ"ן בשמו שנוהו כפיו אות
השנות אור ה' כי רי"ם ב"ר יהודה, וכ"ש בפנים כ"כ בכק' ביאם אור"ו, והמ"ב בשב"ש
הסדלי ב"ר יהודה (ההם בע' רבג"א בי' תי"ו, וה"כ ב"ר הסדלי בן הסדלי) בר"ם
יהודה ב"ר שמשי, והוא היגר עוד אגרת תגרום שפרד בע' קנ"ג (הפ"ג 302, ו
כהז"ל בשנת יהודה מהוסים ונדם בפים בע' קנ"ג, ותוספק בכ' שני ק"ם אולי
ק"ם) פי' תור"ג (כ"י בתיגנכן בנייארבן, לוי"ל בהפ"ם 1243) בשם ריב"ש פי' דפ"ס ב
בפ"ג ובמשנ"ן פירוש פלמוד (קוש"ר פריב"ש סקפ"ו פ"ב) וכ' בפירוש ק"ם. לפי
בה"ל ז' הסדלי בגז' ברך גדרים דפ"ם ג'. ודנו דריב"ש (בהגה' 316) וכ' יוסף א
(קירלוש ב"ר הלפיק הלפי) פסרדי פפוריבה (פסוק לקאלאטאיוד קרשם איות בקהב
הפיג אגנן בהגה' 37) שהיגר אלה דפים בשקרי הלמודים והוא (כ"ש בפ"ק ולא כב
בשנה בשנים) פי' שקרים ד"ב בע' קפ"ם (גר פ"ק בכ' שכי ק"ל או ק"ן) ו
בפולין רא"ו ותי' בפפוס"ק בע' סיפור פ"ז: 335) אבי דוד הפיכי לי' יחי"א פרח
בהגה' 28. והוא נולד בע' פ"ם, והיגר פוד דינים, ר"י בקשטליא ליזלבונה בהפ
וכ' בפולביליה הסדי ק"ם (כ"ב בכ"ק, ואל יטיק הבלים אין כ"י הפרם "אולריק י
פולמי הלוהר פרו פרו פר סיפור"ד בנקודם רק פי' ישוד וכי מולריק השולים פי"ו פ"ב
בנושקו הנקודות הד' אולריק ופי' השולם השולים יחד ק"ם), לבי ר' יהודה שהיגר ק
לב"ג בפתור פ"ע, וכי בלפה שפורטוגל לבי ר"ד שכי בליבועה בע' רל"ם לבי ר' גד
ברופא הפורטוגל קופסי שהיגר בשפה פינים בשנת הכתוב וכי בלום גדי"ה וכי בכ
וכי יוסף בליבונה פיקה פורטוגלי פירורה בליפלי"א וכי שם רל"ם בן בי וכי בכ
אבל פובה בן גלרי (בפנפרם אין ג בפפ"ו פפם אבל קבר ר' יוסבב הפגל אותו
כוסב

פרדס רמונים, לאגדות. צפנת פענח, לראב"ע תורה :

ס"ר (רפ"ט נ') שם טוב ב"ר יוסף

ן' רש"ט . מספרד. אבי ר' יוסף דעת עליון מפלסופיא 336). בזמן ר' יעקב מולין ב"ר משה סג"ל שו"ת מהרי"ל רל"ג 337) ור' מרדכי נתן מאיר נתיב העתקת

יהושע רק לא נודע איזה ר"י) ויש ממנו שיר לס' היד מהרמב"ם (שנד' בראשונה בקושט' רש"ע וישבו פה עמנו בבהמ"ד ר' יוסקי'ם הנז"ל אבל באמ"א ובשא"י ל"ב ש' היד רק גד' ויניציא רפ"ד והלאה, וש"ב רינ"ד ן' יחייא מקושט', ושלפנינו הוא אבי ר"ד מליסבונה יונה באיטליא אימולה שחיבר חבורים בדקדוק ופלסופיא והשיבו רמ"פ שבהע' 474 בש"מ בש' רל"א כתלמיד לרב ובז' בהסד"ה שבהע' 422 אה"מ ר"ם שע"ג מנהיג בליסבונה ר"י בקאפולם באיטליא ובי בן ש' באימולה ש"ג אבי ר' יהודה שהי' בן ל"ה ור' יוסף הנז"ל אבי ש"ק הנז"ל) ור' שלמה שהי' ברודיש (רודים) בתוגרמה י"ד ניסן רל"ו (אבי ר' יוסף מסלנוקי הנז' בש"ק באייו) ור' מאיר שהי' באזליבה ר"ן. כ"ז לדפתי ממקומות מפוזרים בש"ק בפנים, ועתה תראה מה לו שהיה את טעמו בהק' והזכיר שאבי אביו ב"ר הושע (?) ב"ר יוסף כו' עד ן' יחייא הא' הנז', וזה ר' הושע איננו בן באר"י :

336) חיבר עוד כבוד אלהים מפלסופיא מכתבי אריסטו (שבהע' 18) עין הקורא מהכשגות דרשות פי' אגרת הויכוח מרש"פ א' הנז"ל שהדפיסו ר' אברהם גייגער. וכאמז"ל שעה"ק ז' בעבוה"ק פי"ז מא' התכלית ובת' ר"ם אלשקר שקי"ז (בהשגתו על אביו, וש"ב גם ב"א) ובנפולות יהודה בי"ד ורי"ל אל-חבים בש"ם או"ה מרי"י יעבץ ב' „מלאתי שהי' המכס יש"ע ז"ל המקום ינקים נקמת בחבורו המכונה כ"א" כו' „וראיתי לכתוב מ"ם הרש"ע הנז' בספרו המכונה עש"ק" (ולא כש' הברית בא"ח מ"ב פ"ו שיחסהו לעה"ק לרש"ט אביו). ביוחסין וש"ק כ' ספי' המדות והתורה, *) אמנם בקיה"ד הוכיח מרי"י זה הי"ל בן רש"ט שחיבר פי' התורה הכ"ב בפתיחתו אמר ש"ט ב"ר יוסף ברש"ט ן' רש"ט, ואמשבה לו לדקה ! אם לא הרש"ע שבפנים (שהוא ג"ב בר"י) פי' התורה וקרא לבנו ר"י הנז' ג"ם זקנו עה"ע 54 189 : 337) חיבר עוד דרשות מנהגים, רב במגנצא (מנה"מ ה' ב"א) ואדמיים, וכ' שם יום ה' ב"ג אלול קפ"ז, וב' בהק' תשובותיו ובש"א ר"י מינץ (שבהע' 389) סע"ו ד"ה ובענין שמהרי"ל הולך אחר האגודה שבהע' 288, ובהק' מנה"מ כ' שמנהגיו כמהר"ם רבו. והוא כ' אור זרוע שבהע' 168, וב"א ר' יודל, ומחו' דר' אברהם כוימגין (ע"ש העיר ביידא-מוגען אוהבים אדשים שבכוה בש' ג"א מכ"ו בשקימבדי עה"ע 779) ור' זייבויל, וחתן ר' אברהם ור' משה ביימאחרק מביימשטאד אבי ר' לעמלין, וגיסו דר' גולליק הנז' בת' מהרי"ל הכ"ה ל"ו, ואחי ר' גומפרוכט ור' זלמן ור' יקותיאל הלוי מולין אבי ר' משה ור' יעקב (כ"ב בת' מהרי"ל אליו שקל"ז, ובמה"מ ה' חנוכה כ' מרי"ג דודו דמהרי"ל ?) בעלהויזן. ואבי ר' שמעון, וחותן ר' קויפמאן פסאן, ומ"ר שלום ברי"ל מויען ביימשטאד שחיבר מנהגי מהר"ם (הדרש למהרי"ל ר' יוסף יוזפא אוסטרייכער הנז' במה"מ ה' אתרוג ובת' מהרי"ל ש"ם קכ"ז, רבו דר' מייסטרלן כ' מהר"ם הנז' והופר שלו ובז' במה"מ ה' ערובי חצרות ובת' מהרי"ק שבהע' 366 ושאל למהרי"ל בסק"ן קכ"ז והשיבו בסקכ"א קכ"א) ור' אהרן בלומלין (כ"ב במה"מ ר"ה קוה"מ ובז' בת' ר"י מינץ שם ד"ה ולענין וש"ב ר"א פלויטיל) הי"ד (כ"ב אהקדושים הנהרגים ר"ה ה' ינקום דמו) שנהרג בויען ור' אברהם משה (מה"מ ש"ה בשולי בכרים) ור' אשר ור' יעקל ורי"ל ור' (שם רה"פ) זלמן רונקיל (האור ישראל שאלו ר"ג לופשין אחה רב בדין ומדינת רונקיל) ממגנצא (מה"מ ה' טבילה) הנז' במה"מ שם ורה"פ ובתשובותיו שנ"ז קכ"א ומהרי"ו שקכ"א ומהרי"ב שקכ"ו וכ' לפני מהרי"ל (כ"ב בת' מהרי"ל שקע"ג) זקן ר' זלמן רונקיל שחיבר אתן דמים לתירה בשואין מילה לקוטי רזר"ו הנז"ל ובז' בשל"ה ריש פסחים ד"ה ושמרתם והיה זכרן גדול וב' בקראקא שב"ג, וריע ר"י טישטא שבת' מהרי"ב ור' מאיר הלוי מוינא שם

*) גם פי' אגרת מר' פריפוט דוראן הלוי בעל מעשה האפ"ד מדקדוק והשגות רד"ק לר"פ.

קנת סופרים

העתקת קונקורדנציא מערוכי מלות תנ"ך מפרא ארלוטי מלטיינגעס לעברית. ר"י שם. ג' שם ק"ץ :

האמונות, פלסופיא אמונית יא"ש. דרשו תורה ועניניה. פי' גנת ביתן, מרמ' פי' מורה נבוכים :

ס"ר

שם סי' רכ"ג ומהרא"י הנז"ל יאו"ה שנהעי' 365, ורבו דר' יעקב וויילא (אתנה פיה
מ"ם *) בתה"ת בלקוטים דפ"ה ע"א „סיגלי עשב מג' עלין ומריח ריח טוב שקור
וייאול" ושיגלא הוא הדודאים שנפ' וילא כפרש"י שם) שחיבר שו"ת מהרי"ו קל"ג
שו"ב ודינים (ת' ג"כ לר"ז רוקח הנז' כ"ה בתשובותיו סקכ"א, וכ' ר"י מינץ שם שמהר
הולך אחר מהר"ם קרובו, ואולי הוא מהר"ם מוינא הנז') רב בנירנבורג בגייארען
ר"מ רב באולמא (א"ז אולם בוירטעמבורג באשכנז, ויש אולמין במעהררן) בביירען (
ר' יעקב רב בדינא ווערט בביירען אבי ר' יוחנן רב במדינת בורגא ושוואבען ושיו
באשכנז אבי ר' שמואל אורי שרגא ור' משה מאיר מהר"ם מסטליגנען אבי רב"ה אבי
נתנאל וייל משכנזי מפראג שחיבר נתיב חיים הג' שעא"ח קרבן נתנאל לרא"ש מועד נב
תורת נתן לשו"ת ותורה ב"א ושיבו בכוב"י א"ה של"ז רב בקארלסרויא ומדינת באד
בוואראווואלד טורלוך פראג פילאכד גימו וא' רא"ב הנז"ל וריע שת"א הנז"ל ור' מאיר
אליעזר שיף כ"ץ ואבי ר' ידידיה טיאה מפראג א' כרו"ם הנז"ל ושיב בכוב"י חי"ד שנ
והשיבו שם ואהפלאה נגבעת הנחש של"ט מ' ונז' בזכ"י שנסמוך חי"ד רשכ"ג רב בקארלס
וכ' תקס"ז ור' ליפמאן הנז' בקרב"ן בילה פ"ב אות קל"ב ור' שמעון כפתלי הירש שה
א' זכרון יוסף מרבו (שנהעי' 1157) וכר' חדושו שם דק"ע אבי ר' מאיר וייל שנם
בגדי כהונה שנהע 1244 ומחדת שלמה שאלל הוו"ד ורע"א הנז"ל רב נבערלין) ו
דמחותנו ר' ישראל ב"ר משה חיים מברוכא שחיבר הג' פרפראות הטור (שה"ג ה"א
ר"י בהרא"ש) שו"ת מהרי"ב רפ"ג ושיבו מהרי"ו בשקמ"א ומהרי"ק הנז' שורש ק
(ושם מעכין שקש"ו) ושיב ענורו מהרי"ו בשקנ"א ומזכירה (מהרי"ב) בשקש"ז ר
(אבי ר' מנשה הנז' במהרי"ק שם וכ"ע שאלוף) רב ברעגענסבורג (עה"ע 32)
אברהם ר"א מפ"אג שחיבר באור רש"י תורה הג' טורים ה' גדיקה (אמז"ל, מד"ע
של"ה) ר"י שם כ' שם ש"ג ב"ר אביגדור קרא משה (אחי ר' מנחם) שחיבר אל נקמות
(פזמון) את כל התלאה (סליחה לפ' קמ"ט) סליחות שתים פליאה לשתרי תורה ברא
כ"ם **) רמ"ע בע"מ מאכ"ח ח"א רפי"ז (ושם מיחם אליו גם הקנה שנסמוך ונפל"ה
עשרה מאמרות מ"א כ' המכונה לרכב"ה) ובלקוטי ר"ם מאוסטרפלי שנם"ם שעה"ק מד
ושל"ה בק' בית ישראל ושה"ג תמ"ם תקון יששכר (לעברונית מרי יששכר ן' סוסן) יחב
לר' קנה (ב"ר אביגדור ב"ר נחום כ"ר נחוניא בן הקנה שנהעי' 283) שהיה בש'
ואיבר עוד קנה נ"ע קניה לטעמי מלות (כר' בקארמן, ואלפנים כר' קנה בינה בש
שע"א וילאמרסדארף ת"ן והוא קנה א' לשתע ובשבמל"ו) ובקרייס (שנהעי' 38
חסהו לר"ג קארו ובהק' תג"ע (שנהעי' 608) לר' נחוניא שעולה עם הכולל גבי' של
יונעמק שמלך (שאלל יש"ר) דקש"ע נז' פי' פי' ק"ן בתהלים תר"א קרא תרעננבס
ופי' עניניה קשיה במור"נ, ור' אברהם קלויזנר מוינא שחיבר מנהגי מהרא"ק (כ"ת ב
י"ד ש"ם כ"ד) שיטת קדושין (מהרי"ב הנז' סר"א) ונז' בתהרי"ו שקנ"א ובחי' דינים
דל"ת אחר פטירתו ומהרי"ב שם ושר"ד רבו דמנהגי ר"א טירנא שנהעי' 174, ור' ז
סטן (תה"ת ה' שבועות, ובת' מהרי"ל של"ר כ"ע הנה ישנו מיושב פה במור השוב
מחבירי כו', וכ' שהי"ל ת"ח) מאושכהיים כייאשטאר הנז' נתה"ת שם ובה' מלות בה
ובת' מהרי"ל שם ר"י (שם) במנגלא, ור"י אוסטרייכער הנז', ור' זלמן משטיב ווע
(במה"ת ה' נשואין כ' בארץ מולדתי ברייכום. וש"כ שהיה ג"כ ת' ר"ז שטן הנז') מו
ש"ב ר' זלמן זאללבורג (כ' במה"ת ש"ה מזוזה מששיבו מהרי"ל) ושידר מה"ת הנז'
גם ממהר"ש הנז' ומהרא"ק הנז' ול' שנה לפני פטירת מהרי"ל היה נער כש"ש בסיף שלקו
ונפופש

*) וכ"כ רש"י שבת ד"ן ב' ד"ה סיגלי.

**) גב"י א"ח נז' שתם.

ס"ר (רשב"ץ 338) שמעון ב"ר צמח
(339 דוראן. מברצלונה בספרד.
' רמב"ן ור' לוי כהן 340). ש"ב ר"י
(341 ורלב"ג. חתן ר' יונה ספרדי
מסמאשטרי 342). גיסו דר"ש ב"ר יונה.
אחי ר' נסים 343)· אבי רשב"ש. ת"ר
ספרים וידאל ור' מאיר ברי"צ כהן
מסרקוסטה שיטות תלמוד. ת"ת דר"ן.
י"ע ריב"ש 344). רבו דר' יוסף ן'
מרון ור' אברהם כהן שולאל 345).
זמן ר' מנחם מריזבורג מזאקסען נמוקי
ינים ושו"ת ר' משה הלוי מינץ 346).
ב באלגזייאר 347). נ' שם ר"ד :

אגרת חמץ, או מאמר חמץ. ה' פסח
אפיקומן והגש"פ ותפארת ישראל,
מולדות. אוהב משפט, לאיוב. אור
החיים, השגות אור ה' 348) גה"ש.
בדיקות 349). זוהר הרקיע, לאזהרות

רשב"ג. יבין שמועה, ה' שחו"ט הריאה.
לוי"ת חן, הג' רלב"ג תורה והשגות אור
ה'. מגן אבות (חלק אלוה ממעל
מאלהית ה"פ. חלק שוסינו מנבואה תורה
ודתי עם ד"פ. חלק יעקב מאלהית
השגחה משיח ותחה"מ ד"פ. חלק ה'
עמו לאבות) ד"ח. מנהגי או תקנות
אלגיר, בבית יהודא 350). פי' איזהו
מקומן. פי' ביצה 351) עדיות קנים.
פי' הלכות ברכות, מהרי"ף. פי' פיוטים.
פנים חדשות 352). פסקי הלכות חלה,
באפריון שלמה ממהרש"ק ב'. פסקי ר"ה
נדה 353). קשת ומגן או מלחמת
חובה 354). תשב"ץ, תשובות שב"ץ
(ח"א קע"ח. ח"ב רצ"ח. ח"ג שכ"ז) ג"ח :

ס"ר (מהר"ם בן הרשב"ץ) שלמה
ב"ר שמעון דוראן. מאלגיר. אבי
ר' שמעון מאלגיר 355) ור' צמח 356).
זקן

בטופס כתובה כ' בס' רי"ד, וסליכות עולם סנהע' 359 : 338) כולד ק"ד. כ' במטפס"ם
ז"ב סנתקיים בו לא ימושו וגו' : 339) עה"ע 303 : 340) סנהע' 302 : 341)
הסנ"ם בנו בסי' רל"א. וקרנתו לרלב"ג מרל"ך סנפנים : 342) בס"ם מסנ"ן, וסוא כ'
ימנ"ן כס"ם בח"א סע"ב. ונראה ססיה בן נכדו סרסב"ם סס כ' על עלמו דור סיסי
לרמב"ן ור"י ועה"ע 189, אבי ר' סלמה סנז' בס"ם מסנ"ן : 343) הסינו בח"א סק"ל
קרא אחי ברלסית וסוף התסובה, האתנס סלרוב הסואלים סיוחס אחיך, פה על סופו
הוכיח תלאתו הכי אחיהו הוא. רסנ"ם סנפנים כז נסמוך : 344) סנהע' 317 : 345)
הסיבו בח"ב סי' ס"ז קמ"ב קכ"ב ומ"ג סר"ז, רב בהכן באפריקא. אחי כד"ך סולאל ססיבו
סס בח"ב סקל"ו רל"ח רפ"ח רב בסוכים סוכס באפריקא והיא לוען מלרים כתרגוס סלא
י"ג - כ"ב אסר ע"ם לועכים נקרא סלינאנים ועה"ע 18 : 346) אבי ר"י מינץ סנהע'
389 : 347) הוא אלדסעזיער אלגיר ארגיל בארבאריא באפריקא, ועתה היא לצרפת :
348) סנהע' 334 : 349) אמז"ל, מתסב"ץ ח"ג סק"ח רל"ג, ואולי הוא סיב"ם ? :
350) מר"י עייאס סנז"ל. ובתסב"ץ ח"ב סרל"ב יס באור (סנרו בס' ק"פ) י"ב תקנות
בעניני כתובות סתקנוס הוא וזקני אלגיר בס' קכ"ד וקבלוס יתר הקהלות : 351) כד'
בליוארנו תק"ס : 352) סה"ד מיוחסין : 353) פסקי נדה מתחלתה עד סופה (נז' בת'
נכדו ר"ס דוראן סנהע' 356 בסת"ע) ורמזי פסקי נדה לסני"ס ימעו בס"ם מסנ"ן :
354) סה"ג ח"ב מזכירו בסס קו"מ ובסבי"ע ח"ב בק' אלגיר בסס מל"ח : 355) חיבר
(עם אחיו ר"ל סנהע' סלאחריה) סו"ת ב"ח ונז' בנ"י א"ח סי' ס"ח סכ"ד וכד' בליוארנו
סקפ"ב "ויכין ובועז" בסס נקראים, והלך למוגראס בס' רכ"ב (ס"ק) וכ' סס : 356)
חיבר עם אחיו יכו"ב עה"ע סלפניה, אבי ר' סמעון ססעתיק התסב"ץ. בס' ר"ן אבי ר'
למח סנסו"ת בנו סי"ו כ"ה כ"ז רב באלגיר ת"ר כמתן סוכבל סנז"ם סג"ו ואבי ר' סלמה
דוראן סחיבר סו"ת כ"ז (ונסער תסובותיו כ' סחיבר סו"ת חסק סלמה, ובהק' תסב"ץ מר"ם
לדור אחרון סנסמוך יסמהו לר"ם לדור הראסון) ח"א ממוס"מ ומזכיר גם לרד"ך (סנהע'
459) ב"י סנז"ל ומהריב"ל (סנהע' 463) אחר פטירתם ובסכ"ג מתם בס' סנ"ם רב סס
ת"ר

זקן רא"ן טוואה 357) ור"י ששפורט. רבו דר' יהודא ספרדי מתוגרמה ור' יוסף ב"ר זמרון. בזמן ר' יעקב מרגליות שו"ת וסדר הגט 358) ור' יהושע ב"ר יוסף הלוי מתלמסאן הליכות עולם מכללי תלמוד 359).
רב שם. נ' שם רב"ן:

מגלת ספר, לאסתר ומאמר סעודת מצוה. מלחמת מצוה, לתלמוד ותורה שבע"פ.

שו"ת רשב"ש. בשו"ת תשב"ץ, ח"ב סי' רצ"ח. תפארת, משבע הכמות ו"ד. תקו[ן]
סופרים או תקון שטרות:

ס"ר (מהרא"י) ישראל איסרל[ן] אשכנזי. מאוסטרייך. נ"ר ישרא[ל] צרפתי מקרמזיר הגהות אשרי. ב"ז מהרז"ך 360). אבי ר' יונה 361 ת"ר אהרן ור' עוזר משלעזיא 362)
ריע

ה"ר יוסף ן' דני הנז"ם הל"ב ור' משה בר"ל מהים שמחה בשי"ו ת"ע ורבו דר' מרדכ[י] אברהמי שהשיבו בש"ב ור' משה חיון (עה"ע 948) בשל"ו ת"ד ור' פרץ (ב"ר יהוד[ה] שלום השבי"ג כ"ה כ"ב רב בקושט') בשי"ג ור' יהודה ן' כלאן בשי"א ל"ב רב בתלמסא[ן] (עה"ע 359) שחיבר שמושר תשובות דינים (הדפיסו בקושט' רל"ז כבדו ר' משה ן' כל[...] בהגהותיו, והוא השיב באבקת רוכל שנ"ב ר"י נאמת היא *) אנטוכיא אנטאקי אנטיוכיע בא"י, זקן ר' יהודה ן' כלץ הנז' בת' ר"ם לבוב שי"ג) אחי ר' מיימון כלץ השבי"[ו] ור' שלמה כלץ השם"ך. ומוט המשולש הנז' הוא ש"ד לג"ח התשב"ץ ובו שו"ת ג"ח משלושה בכדיו (הק' מגיה התשב"ץ) ח"א תר"ם דוראן הנז', וח"ב ל"ה תר' שלמה לבוב ומזכי[ר] למהריב"ל הנז' לשד"ה דברי ריבות (נז' שניהם בהע' 422) מבי"ט הנז"ל ר"ש אלשי[ן] הנז"ל רת"ג הנז"ל מהרש"ך (שבהע' 613) לבום (מרת"י הנז"ל) ומהרי"ט בנז"ל אח[ר] פטירתם וא"כ היה אחר ש' של"ט (וש"ז כ' שלא הי"ל ת' הר"ן אף שכבר נד' עה"[ע] 497) רב שם אבי ר' יהושע אבי ר' רפאל ידידיה שלמה לבוב שחיבר הק' תשב"ץ פי[...] לדיק שו"ת והג' ש"ע רב שם רבו דר"י עייאש הנז"ל ור' מאיר ב"ר נתנאל קרקשון מש[...] שהדפי"ם תשב"ץ ד"ה באמ"ד ור' בשה"ב ת"ב-נפך שמהק' רש"ל הנז' נראה שהוא נ' רא"[ש] שנסמוך ונפלאתי שמ"כ זקני עליו וע"ר שלמה דוראן הנז' ולא ער"ם לבוב הראשון אב[י] אביו שמזכירו ביניהם לכ"ן שאף שהוא הקדיר ההקדמה כמוכח שם בשירו שבסופה תלו[י] אח"כ שאמו נבני אלגיר ובסופה ר' בנימין דוראן (ב"ר למח ב"ר בנימין) והוא שקרא לר"ם דוראן ורא"ע זקני וגם בראשיתה מיוחסת ההקדמה לכולם, וח"ב תר' אברהם ב"[ר] יעקב ן' טוואה ל"ה והיה בזמן ר"ל אבי רש"ד הנז' ולפני רש"ל הא' כמוכח שם בשנ"[...] רב שם: 357) שבהע' שלפניה, תהק' מגיה התשב"ץ: 358) השיבו מהרי"ל מהרי"[ו] (שבהע' 337) ומהרי"ק (שבהע' 366) ובז' בת' ר"י מינץ (שבהע' 389) בי"ג אחר פטירתו בש' רכ"ב (ש"כ רל"ב וטש"ה כ"ם בהע' הנז' בשם תלמידו) רבו דר' מנחם ב"[ר] פנחס שחיבר תעיל לדק מפסקים ובז' בת' ר"י מינץ שם (בשם ספרו ר"ת מ"ן) ובהק[...] תנוא שערים תרכ"ם א' הנז"ל (אחר מהרי"ו הנז' ואו"ה שבהע' 365) וביש"ם ב"ק פ"[...] ש"ם ס"ו לספרן ובכתובות פ"ב הכ"ט (כ"ם שהיה גדול בדורו מהגדולים האחרונים ובקי בכל התלמוד) גטין פ"ד הל"ז ע"ב (ש"כ בכנוי ש"ט) וקדושין פ"א הכ"ד (ש"כ ר' מענקי מנחם בר"פ מ"ן) בז' שמובאו ובב"ח י"ד ס"ב נז' למרבה ת' ר"ת בר"פ מ"ן: 359) אולי לו השיב כ"ם בתשב"ץ לתלמסאן? והיא שלעמזאן באלגיר, ת' מהרי"ל הנז', ומיבר ספרו בש' רכ"ז, ור' בטולטילא: 360) שבהע' 288: 361) בז' בת' מהרי"ב הנז' ובשי"[...] רי"ד שאל מהרי"ב לר' ישראל ור' יונה, ואדמה שהוא מהרא"י ובנו או תלמידו האו"ה: 362) שבהע' 250. ובנו ר"א שבפנים אולי הוא ר"א בלומלין רבו דמהרי"ל הנז': שבה"ע

*) לדעת תרגום יונתן ב"ע במדבר י"ג-כ"א. ולרז"ל בפ"ק דמגילה היא רקת טבריא[...] שהוא בנינה הורדוס שבהע' 18 ע"ש טיבעריוס קיסר הב' לרומי.

[...]יע מהרי"ל (363). רבו דמהרי"ב (364
[ר]' יונה או"ה אסור והיתר הארוך ס"ש
(365). בזמן ר' יוסף קולון ב"ר שלמה
[צ]רפתי מטראבוטי שו"ת מהרי"ק קצ"ז.
(366) ור' יעקב ברוך ב"ר יהודא לנדא
אשכנזי מפאדויא אגור לפסקי טא"ת
י"ד א"ה (367). רכ"ז:

באורי מהרא"י, לרש"י תורה. לב שערים,
הגהות ש"ד (368). בשו"ת מהרי"ו סכ"ז.
בשו"ת מהרי"ל סי' קס"ח. תרומת
הדש"ן, שו"ת שנ"ד. ופסקים וכתבים, ב"ח:

ס"ר (כ"ע 369) יצחק ב"ר משה
ן' עראמה. מספרד. נ"ר מאיר.
אבי מאירי ב'. חותן ר' שלמה. בזמן
ר' אברהם שלום ברי"צ מקטלוניא נוה
שלום מלמודים יג"מ (370) ור' אברהם
סבע

---

363) שנהע' 337, ועה"ע שלפניה: 364) שם: 365) ת' ג"כ לתהר"ם שנהע' 337. ועה"ע 187 237: 366) כ' רש"י שנז"ל, וחיבר עוד אגרת הוכוח לר' משה קאפשאלי (בר פלוגתיה בתשובותיו, נולד ק"פ רב בקושט' וכ' רנ"ה, רבו דר' אליהו בר"ב הלוי שנז"ל, ועה"ע 406, ובהע' 869 תר"א קפשלי) באור שת"ג ה"פ (כ"י בפפד"ת) שו"ת שניות (כ"י, ס"ק), תקרי דרדקי כ"כ בסוף שורש ע"ב בבולונא באיטליא תנטובה רב שם לומבארדיא בליאון פאוייה (פאדובה) באיטליא וכ' כ"ם, ומזכיר בר"ם ש"ז שסק אביו וגם"ם ש"ע כ' מורי אבי מופת הדור שהיה בשביליא ובר"ם קע"ב כ' אחרי נפתח בא"א תפארת הרבנים, ס"ב ר' אהרן שנם"א ור"ח טרבוטי שנשם"פ, ות"ר תרדכי נתן (כ"כ בקקת"ט) תאוויניון בספרד שחיבר הג' מאירי בש' רי"ו וכז' בתהרי"ק שם ושקע"ח (א"ז תמהרי"ק שגרה"ם כז' מותן ר' גרשון ומותנו הוא מהרי"ק כבשמוך) וקרוב לאמור ג"כ תסדר הזמנים שהוא רת"כ שהעתיק בש' קל"ח לעברית הקונקורדנץ שאלל רש"ט ג', ומותן ר' גרשון שרייבש שהשיבו בשי"ג י"ד קע"ד וכז' ברשקע"ח, וזקנו ורבו דר' יחיאל קולין טראבוטי לרפתי אבי שו"ת ר' עזריאל טראבוטי שחיבר עוד מדרש סודות (ש"ק בספירי כ"ת) כ"י באסקולי באיפליא וכ' בתנירטא בלתארקא (וש"ק כ' בפיסארו עה"ע 38) שכ"ע אבי שו"ת ר' יחיאל טראבוטי ור' בנימין (אבי שו"ת ר' נתנאל טראבוטי רב במודינא באיטליא) ואבי אם שו"ת ר' זכריה ידידיה תאורביני באיטליא, וב"פ דר"ת קפשלי הכז' בשפ"ג-פ"ז והש"ר יהודא תשיר ליאון (עה"ע 78) תמנטובא שחיבר תכלול יופי תפלשופיא נופת צופים מהללות (כד' בקלוביא עה"ע 214. וכאמז"ל שנז' בסוף גלגולי נשמות תרמ"ע שנז"ל) והשיבו תהרי"ק בשקל"ב אבי תשיר דוד שחיבר מגן דוד לתורה נחל עדנים נשם דוד שגולת תלכים תדקדוק קול ה' בכח שנח הכנשים, ורבו דרע"ב שנז"ל, ור' יוסף שכנדרי תלפת (ראהו שם הרדב"ז שנז"ל בהיותו בר י"ג) שחיבר פי' טורים וכז' בב"י זקן ר' יוסף הרופא אבי ר' אברהם שכנדרי תמגלרים ש' תהריק"ם (שנהע' 674) ור"א תונסון (שנהע' 524) ורבו דר"ז גיטה (שנהש' 509) ור"י שאלאף שנהע' 1194) ור' יהודא כהן, ומזכיר בש"ם קש"ו ור"ם קש"ז בחייו לרי"ל אייזק שטיין שחיבר באור שת"ג לעשין הג' מרדכי: 367) כ"כ בקוש"ד וכ"ת בב"י י"ד רשל"ם בשם האגור (שהעתיק ת' אביו ומזכיר בה ש' בדיקות שלו) ובשפ"י כ' ב"ר שמואל. אבנו בעניאה באיטליא (ס"ק) בש' ר"ת , חתן ר' אברהם זכשן (זקשן) שנז' באגור ושהשיבו תהרי"ק של ג' ל"ד קל"ד, וחיבר עוד (בז"כ גם בשפ"י שתחברו בר"י) שזון תמידות ושתרונש תתלמוד ופושקים. ובנוי לנדא אולי ע"ש עיר לונדין בשוויין באשכנז: 368) שנהע' 288: 369) נז' בת' הרב"ז ח"ג סי' תקי"ח ובת' ר"ם דוראן (שנהע' 356) שת"ד. ועה"ע 90 בשם איש הישר: 370) כאמז"ל שנז' בנפולות יהודא דרוש כ"ט ונשמת אדם שפ"ז ונשמת חיים תא"ב פי"ב וש' שברים ח"א ת"ב פ"ו, וכ' (ס"ק) רכ"ב. ויש עוד רא"ם אחרון תלפת שהשיבו רלב"ח שק"ל ותתם באבקת רוכל סי' קש"א (עם התבי"ט ור' יעקב קוריאל) ובנו"ם בשר"י ובב"י י"ד שקכ"ד ותרדים בדברי בגוש"ן שפ"ב בש' ש"ח ובסד"ש תא"ב שנ"ג בש' ד"ש (וש"כ בן התכש הרופא התובהק כ"ר דוד שלש כ"ע) ובחי"ד ש"ם קי"א לאחר פטירתו (וש"כ שרי"ל הלוי לתד עמו והיה תבין יותר תכל התלמידים, ויכו"ל שהוא רי"ל הלוי

סבע צרור המור לתורה ה"ח 371) רב בסמורה (צאמורה) בליאון (ליאון) צפון ספרד. טאראגונה במזרח ארגון בספרד. פראגא במערב. קאלטיוד 372) במערב. סלנוקי ביון בתוגרמה (טורקיאה) באייראפע. ג' בנאפולס באיטליא רנ"ב 373) :

חזות קשה, מפלסופיא הדתית נגד הפלסופיאה הנכריה יב"ש. יד אבשלום,

למשלי ג"ח. עקידת יצחק, לתורה קה"ש. פי' שה"ש איכה קהלת :

ס"ר (מהרי"א ח' 374). יצחק אבוהב. מקסטיליא בספרד. אבי ר' יוסף ממצרים 375) ור' יעקב מארם צובה 376). חותן כללי שמואל ן' סידליין מספרד לכללי תלמוד ופי' אבות. זקן שו"ת ר' אברהם אביוב מאיטליא 377) ורי"צ אבוהב העתקת בית אלהים מכללי

הלוי משלוניקי בר"ש לבית לוי הנז"ל ת"ח לר"י בירב (שבהע' 382) ואבי ר' אליעזר שלום משם אבי ר' אברהם שלום מצפת שחתם בתהרי"ט ח"א סס"ב גם' שם"ב אבי ר' חיים שלום ששמע מתוך הקוה"ד שרשב"א ב' הנז"ל אמר ע"ר אליעזר זקנו „כ"ד הקמח לא תכלה" שהיה משלשלת כ"ד דורות ת"ח: 371) כד בויכעליא רס"ג (לפני העקידה הנד' בשלוניקי רפ"ב ונוה שלום שבהע' שלפניה הנד' בויכעליא של"ה) וכז' בש"ק אצל ר' יוחנן ומהריב"ל ובתשה משה (שבהע' 553) סי' התל"ב ומג"א סי' תכ"ח. והוא מספרד אנדרנופלא, וחיבר עוד באור אבות ותמ"נ לרור הכסף לטורים בנגלה ונסתר ונאבד, וכ' בוירונא באיטליא, אבי רי"ל השע הנז' בב"י א"ח ס' תכ"ה אבי ר' יעקב ור' שמואל השע השו"ת בדק הבית מהב"י והד"ס קי"ד סק"ע גם' רל"ו וחתם בנחלה ליהושע (שבהע' 567) סי"ז ובתהרי"ט בשניות א"ה ס"ג ה' ח"מ סל"א רב נקושט' (רבו דיפ"ח הנז"ל) וחותן ב"י הנז"ל: 372) עה"ע 334: 373) בשה"ג ק"א—מ' הביא מהק' בנו לפי' תהלים הכ' הם מ"ד אחר הגרוש, וגרוש ספרד היה בש' בר"ן יחד ככבי בוקר (ובש"ק אצל הרמב"ם הביאו מהקנה שבהע' 337 רמז להגאולה אז) או מזר"ה ישראל יקבלנו (אברבנאל בהק' פי' מלכים ומעייני הישועה) או רבי"ם בני שוממה (ל"ד משבט יהודה ועי' מעין גנים ממהרל"א הנז"ל להק' אוה"ח אות י"ז) לפני גרוש פורטגאל (בש' תר"ן, ל"ד מהק' תולדות יצחק קארו שבהע' 509) שמה שנה, תז"ה ביזך שנ' רנ"ב ; ובזה הרו הלכו למו קושיות ושאלות ר"ח יוסף ב"ר שבתי פאלאק (שחיבר מקור חיים למקור דברי העקדה ועוד ככבדות, רב בטרעביטש במעהרן, וכ' יום ה' ב' טבת תר"ס) בתולדות ב"ע הבר"ם מק"ח שלו בזמן ומקום פטירתו . ובשנה הזאת (נחמד ונעים שבהע' 553 סע"ג—פ') נגלה עולם חדש (כאווע—תוכדא) אמעריקא (ע"ם האים תלחמה "אמעריקא פלורעכלי„ יספרד שהלך שמה שנית בש' רנ"ח ועשה שם נוראות, ובל"ד מהכור"כ הנז' בח"ב בש' רל"ג הביא דעות שהיה זה בש' רנ"ב רנ"ד רל"ג, והוא תחת מזל סרטן) ע"י הפלסוף התייר קריסטאף קאלומבום מגנוביא (ל"ד שם-רנ"ד, והיא גינואה הכ' האילם בחק"ם לד קנ"ח שהוא באיטליא, וים גואיענא הנמוכה והעליונה באפריקא, גואימנגא בצרפת) אחרי התוכחו עם וורדונגום מלך ספרד להאמינו בזה, ובש' רע"ח כבש חלק גדול ממנו קארלום מלך ספרד וקראה היספאניא—נוביא ספרד החדשה עה"ע 37, ואח"כ כבש פריליסקו מלך צרפת חלק וקראה פרנכי-כאווע צרפת החדשה עה"ע 779: 374) נולד קנ"ג וכ' (יוחסין תלמידו . ועה"ע שלפניה) ז' חדשים אחר הגרוש: 375) תזכירו ר' ברוך תזקיתו (הוא ר"ב עוזיאל חזקותי שהשיב בש' רמ"א של"ו בש' שכ"ד וחתם ב"ע תזקיתו ובת' רמ"פ שבהע' 474 ס"ע וחתם ב"ע ח"כ והשיבו שם ס"י "מקל חפארה תלומד במלחמתה של תורה האלוף„ כו', רב בפירארה) בהק' למעיני הישועה ממהרי"א ב' שהדפים בקושט' סי"א) וחתם ברלב"ח הכ"ו בש' רל"ג ונז"ם סקי"ז ובב"י א"ם סי' תרפ"ח , רב שם: 376) עשה הק' נה"פ מאביו (הנד' בקושט' רל"ח) וחתם ברלב"ח סקל"ד בש' רפ"ה, רב שם, תלוהו (ס"ק, ור' יוסף וירגא כ' בשבט יהודה שבהע' 444 שנימיו הרפו שם לרופא חשוב ר' יעהב בהחה"ם ר' יוסף אביוב) מתלקים בש' ר"ל: 377) כ' ת"ב, והספידו בבינה לעתים בצם לספור דרוש ע"ם

כללי קבלה ז"ש לעברית 378). ת"ר
חק ב"ר יעקב קאנפנטון מקסטליא
כי הגמרא 379). ריע ר"צ ליאון

380) ור"ש ולנסי 381). רבו דיוחסין
ושו"ת ר' יעקב בי רב מקסטליא 382).
בזמן ר' שמואל צרצה ש"ץ ן' סינא
מקור

ה, אבי דבר שמואל אבוהב שנפט' 932. וזה הנ"ל הוא ע"ו דרושים (עת משפט. עת
ונת השנה. עת האסיף. עת בית ה'. עת נקמה. עת לאת. עת דרוש. עת לעשות. עת
דים. עת נדה. עת קץ. עת הזמיר. עת לחשות. עת לחננה. עת לספוד) מר' עזריה ב"ר
לים פיגו מויניציא שחיבר עוד גדולי תרומה להתרומות (שנפט' 216) שו"ת, שופר
" שם פיסא (עה"ע 38) ויניציא, וכ' שם יום ו' ל' שבט ת"ז, והדפיס רמ"ז הנ"ל
קדמתו שם תי"ג אחרי שכר' הג"ת שם ת"נ, ת"ר יששכר בער ב"ר ישראל ליזר פרנס
ילענבורג ת' רמ"י ומת"ע שנז"ל וחיבר בא"ר שב"ע ז"ח להוריות תמיד כריתות סוטה פ'
ק חולין ושו"ת לדה לדרך לרמ"י ורא"ש וק' באר מים חיים רב בגוריליאה בפריול
יטליא נפת וכ' שפ"ג: 378) מר' אברהם כהן אירורה ת' ר"י הרוק (שנפט' 565
' ברלב"ח ח"ך (ה"כ שהיה במצרים) והוא חברו בספרדית, והעתיק עוד תמגו מספרדית
ברי השמים מכללי קבלה, והדפיסם באמ"ד (ושעה"ם כדי אח"כ שם תקמ"ד) תט"ו, רב
פרדי באמ"ד וכ' תכ"ד: 379) ר"י שם והאריך ימים וכ' רכ"ג, רבו ב"כ דרי"ל תליאון
קונה (עה"ע 76) שחיבר מגלת אסתר להמלות מרמב"ם כנגד השגות רמב"ן תשובה
בעה עינים שנפנים וכ' בן ע' ב"ר אליעזר ן' נור ב"ר שלמה ספרדי ן' נור וש"ב ר'
לם ן' נור משאלי (ע' רמב"ע) שנז' בחייו בכף נקי לנקוד (כ"י באוצר רנ"ה גיכלבורג
פאריז, ונראה מספרו שהיה בזמן ראב"ע שכ' "חכם א' נקרא הראב"ע") ור' משה ן' נור
ברום קסטליא (זקן ר' משה ן' נור שחיבר הקדמות קבלה מעין החכמה שנפט' 528
שיר ע"פ דברי אמת וקרא משה מערכת סדר התפלה לאול"ח מרמ"ו בשיר עם דברי קבלה
' אול"ח ופי' הלכה למשה) ורבו דרמ"ן היד שנפנים ור' אברהם ן' בולאט שהשיב בשב"ע
נז', ור' שמואל ב"ר אברהם אל—ואלאכשו שחיבר כללי הש"ם (עה"ע 220) ונז' הוא
ני ומהרי"א שנפנים (אותו מזכיר בכ"מ בשם רבינו הגדול שהיה רבו דרבו, וכ"כ השי"ע
מהר"ל תפראג שהעוללות אפרים רבו תלמידו) בב"י א"ח ס"ס קמ"א בשם גדולי הרבנים
בן ל' זקן ר' אברהם ולכן: שחשה בשכיות למהרי"ע חח"ת סמ"ג בקושט' בש' שש"ב
בו דרי"ג ע"י ור"ש אלשקר שנז"ל: 380) שנפט' שלפניה: 381) שם: 382) חיבר עוד
' כניאים ג' (בלקוטי שושנים מר' משה במהודא שכר' בויניציא שש"ג) פי' רמב"ם
נה"ע 316) שו"ת באבקת רוכל ורדב"ז ד"ו שקכ"ז ורלב"ח שיטת כתובות קדושין, רב
פאם (עה"ע 28) מצרים נפת, וכ' שם ליל ש"ק ר"ח אייר ש"ו (שה"ג ח"א ממני"ט),
בי ר' אהרן שנת' אבק"ר שקכ"ד ור' אברהם אבי ר' משה ור' יעקב ת' ב"י והשיב שם
קמ"ו ובשש"ג ח"ב-אור יקר הביא חתימתו מש' שד"ם אבי ר' אהרן ממצרים, ורבו דר"א
לם (שנפט' 370) ב"י מבי"ט שנז"ל נחלה ליהושע (שנפט' 567) ר"ש חכים (שנפט' 452,
שנו ש"ק מעשרה זקנים שסמך) ור' ישראל קוריאל שנפט' 587. ומתלמידי מהרי"א עוד
' יוסף פאסי מפורטוגאל שלכוקי נפת שנז' בת' רא"ש שנ"ח אבק"ר שר"י מבי"ט ח"א
ק"פ ומהרי"ט ח"א שק"ב ר"י באנדרנופל אבי ר' מאיר שחשה ברלב"ח של"ג רב בירושלים
' בנפת ורבו דמבי"ט שנז"ל ודודו ר"א (שנפט' 608) ור' יוסף סאגום תשם שנז' *) בב"י
ה סי"ז ובתשובותיו לא"ה ובמבי"ט ובחרדים במצות התלויות בלב (אות כ"ג) ובתלויות
פה (אות כ"א) ובדברי כבושין ספ"ג ופ"ז רבו דר' אלעזר (ב"ר משה ב"ר אלעזר אזקרו)
קושט' נפת שחיבר חרדים למצות ודברי כבושין (הדפיסו בויניציא שש"א) ונז' במהרי"ט
ח סי"ן ריע ר' אליהו השון שמזכירו בהק' למצות התלויות בארץ (והועתק בשל"ה בשער
אותיות אות ק') שהלך אתו ושאלו לשמבי"ט מהפרשת חלה בנפת והשיבם בשם רבו ר"י
ירב הנז' רבם דכל חכמי נפת והורה הלכה למעשה דתמיד בכ"ם, ור' משה דאגון מפורטוגאל
שחיבר

*) והועתק חתימתו ברשד"ס חח"מ סרפ"ה אחר ר"א שלום (שנפט' 370) ובי"י שנז"ל והרשד"ם כנגדם.

מקור חיים לראב"ע תורה וטעמי מצות 383) ור' משה אלפרנגי 384). נ' בפורטגאל רנ"ג :

ארון העדות, פסקי עשרת הדברות מבבלי וירושלמי. באור טור י"ד. מנורת המאור, מוסרי תלמוד ז"נ. נהר פישון, לתורה ולקוטים. פי' לרמב"ן, תורה. פי' לרש"י, תורה 385). שו"ת, שתים בשבעה עינים. שיטות תלמוד 386). שלחן הפנים, ח"ב מא"ה לטא"ח :

ס"ר יוסף 387) ב"ר חיים יעבץ מספרד. נאפולי באיטליא. פיראר[ה] מנטובה באיטליא: אבי ר' שלמה פי[...] נ"ך. זקן רי"צ בר"ש יעבץ. ת"ר יוסף חיי[...] מילי דאבות לאבות 388). בזמן ר[...] יהודא ב"ר משה הלוי מינץ שו"ת ט[...] וסדר גט וחליצה 389) ור' אברהם ב"[...] הגאזי מספרד מגלת המגלה. רנ"נ :

אור החיים, נגד הפלסופיא. טו"ס. או[...] ה', להגש"ם. חסדי ה', דרושים. יסו[...] האמונה

המחבר כללי תלמוד, ומהרי"א ב' הנז"ל, ור"מ אלבילדא הנז"ל, ור"א בכור הנז"ל: 383)
חיבר עוד עטרת הקודש מכלול יופי לאגדות ומדרשים, ונשרף בק"ה כ"ה יוחסין ומשנ[...]
בין תלמידי רי"ל קנפנטון שנהע' 379 ובהאסיף תרמ"ד כ' שהוא מואלענסיא ושני ק"מ[...]
384) שאלה רמ"ה: 385) הק' מדפי"ם כה"פ, וש"כ שניאר ד"ט: 386) בשו"ת רמ"[...]
ואמז"ל הביא מטל אורות (מרי"ל מרגליות הנז"ל) שפ"ט ענף ג' הל' וכ"כ הרשב"א ור'
אבוהב בפי' השפיכה: 387) ממגורשי ספרד (כרוב הרבנים שהשבתים תש' רנ"ב—ש'
ועה"ע 373) וממגרשי הפלסופיא, *) וכמה חבורים חברו אז נגדם, באמנם כי היא הית[ה]
הסכנה בעוכרם אשר הגלו בזעף אף, כי שמו חכמתם אמונתם ואריסטו (שנהע' 18
כשמתם, ובראש תלמידיהם להיטב החסיד יעבץ זה, ודבר סרה וקצף בשצף קצף על בן כשפ[...]
(עה"ע 296) באוה"ח פ"ט, וכנגדו האריך בשנת ן' חסדאי (שנהע' 334) בפי"ג, אחר
שהללו ערמב"ן רשב"א ר"י ובעל ס' העיקר (מז"ה בידך קצת שאיכנו מר"ת הנז"ל בשנה[...]
אחרון אמנם הכוזר קדם לכולם עה"ע 66 והשבהו לאחריהם גם הר"י קדם לרמב"ן ורשב"[א]
ועה"ע 82) ובעל הכוזר זכ"ל, וכ"ש "והרב ן' חסדאי שגגה נשכלו על כל הפלסופי[ם]
שבזמנו חכמי אדום וישמעאלים וכ"ש חכמי ישראל וגדול לאלהיו היה כי קרא אל ה' וענה
במקהלות רבבות פעמים רבים ונתקדש השם על ידו ורבים מגדולי המלכות נתייהדו בלבב[ם]
ואהוב למלכו אבי אביו של מלך ספרד והגדול שבכל יועציו שבלעדיו לא ירים המלך יד
לעשות קטנה או גדולה וחיבר ספר קראו לאור ה' ותכלית חכמתו בס' ההוא להגיע א[ל]
הדרוש הזה להודיע ולבאר כי המגדל אשר בנו ב"א לחשוב כי יש שליטות אחר זולת עש[...]
המלות שוא עמלו בוניו בו אך כל דבריו חכמה גדולה לא התעסק להביא כ"כ ראיות מחכמו[ת]
לא כאשר עשיתי אני החנוך הטפש ולא חכים כי כל דברי איכם, אלא לנעוק להם את[ם]
טועים בקריאה ובפתרון והפכתם דברי אלהים חיים", ועה"ע 521: 388) חיבר עוד פי[...]
כ"ך והשכים לדבר"י ן' חביב הנז"ל הובא ב"י יו"ד שסל"ט ובז' באוה"ח שם "ישב בשב[ת]
תחכמוני זקן ונשוא פנים הוא הראש הגדול מלא תורה כא' מהאמוראים" כו', ר"י בליסבונ[ה]
בספרד: 389) אביו כז"ל אצל רשב"ן, והוא בז' בא' מהרי"ק (שנהע' 366) ש"ם קכ"[...]
ובשקע"ז, ובת' רא"ש הנז"ל מזכירו לשבח והוא הליץ בעדו בחייו בש"י, ובהק' חסדי ה[']
שנפכים כי הראהו בן אחה שעלה ובירך ברכת החמה, ר"י בפאדוא באיטליא וכ' שם (אז"[...]
שנהע' 1243) רש"ח, ש"ב מהרי"ו (שנהע' 337, כ"כ בש"ט) ור' אשר ב"ר ישעי[ה]
ענשכין רבו מאולמה (עה"ע הנז') שמזכירו בסק"ב ורס"ג ובקדר קגע של"ב ור' מייסטרל[...]
(שנהע' הנז') בת' מהרי"ל סקכ"ז ומהרי"ק הנז' רש"ה והשיבו בשל"ד ואתם בש"ם גו"[...]
מר"י מינץ אהשבעת כתובה יום ג' כ"ו אלול רכ"ה, ואבי ר' אברהם מינץ שחיבר הג[...]
שו"ת הנז' ר"י בפדוא וכ' שם (כ"ת מס"ק הכ' שחלק ער"י פולק שנהצי 437 ומת[...]
בשנה

---

*) עי' שו"ת הרא"ש כלל כ"ה ד"ט ושו"ת רמ"א ס"ו ז'.

אמונה. מאמר האחדות, מיחוד הבורא
"ם. פי' אבות. פי' מלכים 390). פי'
תהלים משלי איוב 391) :

ס"ר (מהרי"ח ב') יצחק ב"ר יהודא
אבו-ארבנאל . מנאפולס
באיטליא. לישבונה (ליזאבענה
ליסאבונה) בפורטגאל בספרד. קשטיליא

(קסטיליא) בספרד. נאפולס. וינעציאה
(ווענעדיג 393) באיטליא. ג' דוד. אבי
ר' יהודא הרופא (לעאן מעדיגא) וכוח
על האהבה 394) ור' שמואל
מנאפולס *) ה' מהרי"א א' 395).
ריע ר"י פאסי ומגלת אסתר 396). בזמן
ר' יהושע מספרד לשון למודים ומקנה
אברהם ב"ר מאיר דבלמש מפדויא
לדקדוק

שנה אחת) ר"ן אבי (בת' מהרי"ק הנז' השיב גם"כ ליהושע ושלמה בני ר' אברהם מינץ
ז"ל עה"ע 53, ולסדר הזמנים כ' שא"ז) ר' יוסף שמזכירו רנ"ע חזקיהו (שנהע' 375)
בת' רמ"פ סס"ט ור' יעקב שמזכירו גיסו ר' יוסף ק"פ בת' הנז' ממחותנו רש"ב (ואולי
הוא האלוף ר"י מינץ שמזכירו גיסו רמ"פ בהק' תשובות ר"י מינץ ?) וחותן רמ"פ
שנהעי 474, וב"פ דר' אליהו ברמ"א דלמדינו מקנדיאה שנהע' 868, ורבו דר' יהודא ב"ר
אליהו הנז' שכז"ם וריי"ן יחייא שנז"ל ורמ"פ ככדו הנז'. ודע שרי"מ היה רב גדול עוד בימי
מהרא"י שנז"ל מהרי"ו הנז' ומהרי"ב שנהע' 337 שכבר הבאתי שנז' בת' מהבי"ק, ומהרא"י
מהרי"ן ומהרי"ב זה אל זה שואלים ומשיבים כ"ש במקומותם, גם השיב בסי"ג בס' רנ"ב
ועם"ה בדפוס ובקוה"ד סי' רל"ב, סי' רס"ח כש"ל, וגם"כ השיב שניב ס' רמ"ג, ומהרי"ב
הנז' שבזמנו השיב בתשובותיו בקרי"ז בס' ר"ז ובסקל"ד בס' רי"ד ובסרל"ד רל"ח מזכיר
מהרי"ו הנז' בחייו ומהרא"י שבזמנו הביא ל"ד מש"ק שקיבל מרבותיו בס' ר"ך) לר"ר
עגל שהשיבו אדותו מהרי"ו שקמ"ח—ק"ן לר' ישראל (מהרי"ב) ומהרי"ב ס"ר רל"ה רל"ו.
ודע עוד שבשה"ג מ"ב—נמרא מביא עמ"מ שכר' בפביי"א (פאדובה) די שאקו בנים ר' משלם
קוזי בס' רל"ה עה"ע 422, ובת' ריי"מ הנז' ס"ע נשאל מר' מנחם רפ"א כ"ץ אדות בנו
ר' משלם קוזי רפ"א שנולד באדר בשנה פשוטה ובשנה בר מצוה בתעוברת וכ' לו שזה
ורבעים שנה נשאל מזקנו ר' משלם קוזי ז"ל דרך חידה שראובן נולד קודם שמעון ושמעון
היה ב"מ קודם כו' (ומש"ש בזה לענין תענית יא"ל מת' מהרי"ן בשם מהרי"ל הוא בת'
מהרי"ל סל"ח ומהרי"ן סס"ח ובמי"ד ד"ה בשמו), וכ' שרמ"ק שבשה"ג הוא הראשון, ולהשכי
השיב רמ"פ סצ"ב בתואר אהובי האלוף ר"מ קושו, ובת' מהרי"ק הנז' סע"ג השיב לר'
קותיאל כ"ץ רפ"א וברש"ה מזכיר האלוף ר"ח רפ"א, ועה"ע 981: 390) בר"ם מנות הלוי
גרשב"א ב' העתיק מתנו המו"ל פי' ויסלח אחאב שבמלכים: 391) בר' בסלנוקי של"א :
392) נולד קל"ז, ר"א כרמולי באולר כחמד ח"ג, וש"כ בליזאבען . רב תועלות חקירות
דיעות וכל מדה נכונה כבספרי ערלמה, אשרי מסתפל בם ! : 393) נבנית באי—ים
אדריאטוקי לשיבת מרבת ההגרים (אונגארין) באיטליא בזמן חתימת התלמוד בבלי שנרה"ע1:
394) חברהו בל' איטלקי (איטליענית) בשם דיאלאגי די אמורי (וכוח ושיחות האהבה),
שמות המתוכחים פהילאה—סופיאה ובהעתקה העברית חושב ונעמה, ובתום' שנת דקי"ו
ר' ד"ה פילסופא כ' ג"כ שפלסופא בל' יון דוד החכמה, ושמו ליאון (ע"ם יהודא, עה"ע
78 366) מעדיגא (רופא, כמשפחת האילם דל—מדיגו) אלל הנוצרים, וחיבר עוד בלטיינעם
ודע קעלו הארמאניא„ (הארמאניע דעם הימעלים) פרשת התוכחות (שנש יהודא בגזרה
כו', ואולי הוא תעה"ז ?) קינה לאביו שירים לש' אביו תלונה על הזמן, וש' ועה"א בז'
מאור עינים (שנהע' 521) פ"ד, ונאמז בשנ"א בס' הכותאלניאה (ב"א בלע"ז שכר' שפ"ט
בז' במסכת חכמים ממכי"ח סי' תרכ"ו) מר' עמנואל אבוהב, ובש"ק כ' שבו נראה גדולת
תפלספותו, והוא תלוסבוכה כאפולם ניכוגא (עה"ע 373) ויכעציא כאפולו ויכעציא וכ'
כ"ה, אחי ג"כ לר' יוסף, ואבי רי"ל שנולד בספרד רכ"א ונאנס בידי מלך פורטגאל ועליו
חיבר תעה"ז (אבי ר' יהודא שכ' בסלנוקי ש"ע) ור' שמואל שכ' בן חמש: 395) כ"מ
"ג מס' ברכות : 396) שנהע' 379, ורי"פ שנפנים בהע' 382 :

היה

---

*) כ"אה שהוא כ"ש אברבנאל אבי ר' יהודא שחיבר לכל חפץ משטרות וכד' בויכעציא ש"ג.

לדקדוק ח"ש 397). נ' בוינעציא וג' בפאדובה רס"ט 398) :

זבח פסח, להגש"פ. ימות עולם, מגזרות וגרושים מאה"ר עד זמנו. היסודות. ישועות משיחו, ממשיח. להקת הנביאים או מחזה שדי. מנבואת משה וזולתו. מעיני הישועה, לדניאל. מפעלות אלהים, מחדות העולם י"מ. מרכבת המשנ"ה, לדברים משנה תורה. משמיע ישועה, מהגאולה. נחלת אבות, לאבות. עטרת זקנים, מיעודי האבות והנבואה סה"פ. פי' מורה נבוכים. פי' נביאים א"ב. פי' התורה, בראשית שו"ב. צדק עולמים, משני העולמות והתחיה ג"מ. ראש אמנ־, מעקרי האמונה כד"פ. שמים חדשים, מחדוש העולם ופי' פ"ט ממורה ח"ב :

ס"ר (רח"ס) אליהו ב"ר אברהם מזרחי. מספרד. אבי ר' גרשון מברתו 399) ור' ישראל מזרחי 400). ת"ר אליהו הזקן ב"ר משה הלוי. רבו דר' אליהו ב"ר בנימין הלוי ור' שלמה פוקי 401). בזמן ר' משה קפסלו 402) ור' שלמה ב"ר יעקב אל-מולי פתרון חלומות 403). רב בקושטנטינא 404) (קוסטנטינא קוסטנדינא קאסטאנטינאפול ביצאנץ מונסייא סטאמבול) בתוגרמה. נ' בבאלאט בקוסט'. רס"ט :

באור אלמגוסטי 405). באור לרש"י, תורה

397) היה גם אחד הגרים (ערה"ע 373 387) שהש"ק כ' שבהיותו בפאדובה הלכו תלמידיו הבחורים אחרי מטתו: 398) שה"ג, ור"א כרמולי שם רמ"ח: 399) היא נדפסה ביון בתוגרמה *) : 400) השיב באגרת רוכל מהש"י הק"פ ובכוכבת אברהם שבערה"ע 422: 401) כ"מ מתשובתו באגק"ר הנז' שר"ח. ותלמידו ר"א שנפנים נז"ל: 402) שבהע' 366: 403) נז' בשל"ה מס' תענית ותג"א הקכ"ח, חיבר עוד פרשות גבלות המרשים עד אות כ', ונז' באהלי שם (שבהע' 418) הקל"ד, וכאמז"ל שבהק' מגלת אסתר (שבהע' 379) מזכיר ממנו בקיור ספרו הקטן מאסף לכל המחנות, ואולי הוא הס"ג המאוסף מתחברים ?: 404) נזכית בס' ג"א ר"ל ג' למלוכת מנשה בן יחזקיהו שבהע' 10 **), והדשה קוסטנטינים מגנוט (הגדול כ"ב ל"ד, ועי' שבי"ע ח"א — פרק בהע' מעבודת האם) ע"ש בס' ד"א ל"ב בימי אביי ורבא ע' רה"ע 1, והיא עיר המלוכה מהסולטן (סילטן) : 406) שבה"ע 18, קוה"ר שבה"ע

*) והוא נז' בס' בכיתין זאב (שבהע' 459) סי' רמ"ח. וגם ר"ש ב"ר יואל ן' שועיב נז"ם בכ"מ.

**) וכיון דאתא לידן כיתא ביה מילתא; בוא וראה מפלאות תמימי דרך, שבעבורו התוכח ישעיה עם אביו אדלא עסק בפו"ר כאמרם בפ"ק דברכות די"א, וכשא"ל מזאי ברוה"ק דכפקי מינאי בנין דלא מעלי (עמ"ש בזה דבר נאה בדרוש יכהן פאר) השיבו בהדי כבשי דרחמנא ל"ל מה דמפקדת איבעי לך למיעבד, וישעיה קשט עצמו תחלה והיה נאה דורש ונאה מקיים, שהלך בשיטתו בהדי כבשי"י כו', שבלתי ספק הרבה חזון ישעיה וידע מראש שיהרגהו מנשה כדאיתא ביבמות דמ"ט ב', ודמפקד עבד ולא כב"ם כנואתו. ומתמ"ה ביבמות שאמר ישעיה ידענא ביה דלא מקבל מה דאימא ליה ואי אימא ליה אשויה מזיד, ראיה למ"ש התוס' בב"ב ד"ס ב' ד"ה מוטב ובע"ז ד"ד א' ד"ה שהיה דמוטב שיהיו שוגגין כו' הוא רק באופן זה, וכדעת הנמ"י בפ"ו מה' דעות בשם סמ"ג נגד הרא"ם, ובזיל"א שם דס"ה ב' ואמ"ר אילעא משום ראב"ש כשם שמצוה על אדם לומר דבר הנשמע כך מצוה שלא לומר דבר שא"כ ר' אבא אמר חובה שנאמר אל תוכח לץ. דראב"ש לא הביא ראיה, וטעמו דמוטב כו', ודייק לה מגופא דקרא דהוכח תוכיח את עמיתך, שמשיים ולא תשא עליו חטא, דהיינו כשתשויהו מזיד כשאיננו שומע, לכ"א מצוה כלומר כך עיקר מצות הקרא דהוכח גו', וז"ש בערכין די"ו תמה אני אם יש בדור זה שיודע להוכיח ושמקבל תוכחה, דהא בהא תליא דצריך לתדע אם מקבל ואז למוכיחים ינעם.

תורה. השגות הליכות עולם 406). מלאכת המספר, הנדסה. צורת הארץ, נעאגראפיא י"ש. שו"ת ק'. שו"ת ח"ב' ל"ח במים עמוקים מראנ"ח. תוספות סמ"ג:

ס"ר אברהם ב"ר שמואל זכותא. מ-רגוסה 407). פירארה באיטליא. נ"ר אברהם. ש"ב. ר"ש ולנסי 408). גיסו דר' אברהם הלוי משרי קטרין לע' שבועות דניאל. ת' מהרי"א א'. ריע מהרי"א ב'. בזמן תולדת יצחק ב"ר יוסף קארו מטולטילא לתורה 409) ור' שלמה אל-עמי אגרת המוסר נגד הפלסופיא 410). רמ"ט:

בן ארבעים לבינה, תכונה. יוחסין, שלשלת יחוסים עד זמנו. מתוק לנפש, מהנשמה עולמות ותחה"מ ג"פ. תכונת זכות, תכונה 411):

ס"ר (רי"נ 412) יוסף ב"ר אברהם ן' גיקיטליא. מסאלה. קוסט'. סלנוקי בתוגרמה. נ' מבוא התלמוד ת' ר"ש ולנסי 413). ריע עין יעקב ן' חביב ור"ם אלשקר. בזמן ר' אפרים ממודינא המוסר ומנחת יהודא חייט ב"ר יעקב מליסבונא למערכת אלהות 414). רס"ט:

אילן או לוח, בקבלה. גנת אגוז, צרופי שמות אותיות נקוד ג"ש. הנהגות 415). טעמי מצות. הכבוד, קבלה. לקוטי רי"ג, שמות. מגלה סודות 416). סוד החשמל. סוד הנקוד. פי' מרכבת יחזקאל. צפנת פענח, להגש"פ. שער השמים, קבלה. שערי אורה, קבלה י"ש. שערי צדק, כללי קבלה ופי' רות:

ס"ר יואל ן' שועיב. מתטילא בנאבאראה באיטליא. נ"ר יהושע ן' שועיב דרושי תורה 417). אבי ר' שמואל

---

406) סנהע' 359) סה"ג ח'ב—ה"ע. ולע סנת' רמ"פ (סנהע' 474) ק"פ (נ"ל ע"ס) כ' סנחור סמ"ג סנפנים הדפים בחייו ומפלפל סס בדבריו, ונספ"י כ' סנד' בויכנעליח ס"ז, ונפלחתי סיח"ס סלמידו סנתהנה לרב בקוסט' חקריו כמוכח מזקן חפרן סלו סקי"ט והוח לחס עוד עס מהרי"ק (סנהע' 366) בעד רבו ר"ע קפסלי סנז"ס? וכבר הזכרתי בהע' 383 סר"י חינן הלין בעדו בס"י. בסה"ג הביח מת' מהרק"ם סנז"ל בח"ה ס"ג. סמסרינ"ל (סנהע' 463) היו דברי הרח"ס כביכול כמסה מפי הגבורה: 407) עס"ע 37 : 408) סנס"ע 379 : 409) כר' בריוח די טרינטח ס"יח וכז' בת' ר"ם דולחן (סנהע' 356) סמ"ד, חיבר עוד פי' חבות סו"ת ומזכירס בב"י ח"ח סל"ח ומביח מהס בחנק"ר סת"ז ומחס בסקמ"ד עס ר"ח ן' יוחחי (סנהע' 588) ובסוף ת' ב"י לח"ס יסכס ב' תסובותיו, רב בקסטליח בספרד וכ' בקוסט', דוד ב"י סנז"ל: 410) הדפיסו בקוסט' סמ"ט ר' מסה כיגרין סחיבר הג' סירחה מר"י (כרי ב"פ וכז' בחור היסר מרמ"פ סנז"ל בסכסגות ס"ח) פי' סדר סעבודה ליו"כ, ועסה סיר סס ר' מכניה ב"י יקר מחגדרנופל קוסט' סמי-ר סירים בס"ת מסרינ"ל הכז' ח"ג תהלה תהלים לתהלים וכז' תסובתו בכסד"ס (סנהע' 422) מח"מ ר"ם רל"ט והסיבו מסרי"ט ח"ח סס"ס ומחס סס בסניות קמ"מ סכ"ג בנב"ע בס' ס"ע והסכים למסור"ת ירוסלמי (סנהע' 424) חבי רי"ט מסס. כחמז"ל סחיבר רחס חסמורות: 411) כז' בספ"י, ובס"ק חלל הרמב"ס כי תכונה סחס, ונעתק לרומית בסס חל—מחנק תמידי וכד' בויכנעליח רס"ב: 412) כז' בב"י ח"מ סי"ו ובסק' הרדים סנהע' 382. ועיר סחלה סנפנים חולי הוח סילוס (סנהע' 1089) חו סחלי סחלל רמב"ב: 413) סנהע' 379: 414) סנהע' 167, כד' בפירחלה ימכטובה סי"ח וכז' בדרך חמונה לרמ"ן בבחי (סנהע' 460) ובסק' רי"ל דלטס (סנהע' 497) ובסל"ס כ"פ ועה"ע 703. חיבר עוד בעלי הכפל מדקדוק: 415) בלוחות ר"ח מקזרלין סנהע' 1294: 416) כ"י בספד"מ: 417) כרי בקרחקח סל"ג ע"ם "חבן סועיב" וכז' בסל"ס פסחים. ת' רסב"ח סנז"ל

שמואל. בזמן ר"ר ב"ר שלמה ן' יחייא 418) ור' שלמה ב"ר אברהם מאורבינו אהל מועד משמות נרדפים 419). רב בארגון בספרד. רס"ט :

גורא תהלות, ד"ח לתהלים. עולת שבת, לתורה. עין משפט, לאיוב. פי' איכה, בקול בוכים 420) :

ס"ר אברהם שמסולי. מפורטגאל בספרד. בזמן ר' אברהם ביבאץ ברש"ט מארגון דרך אמונה מפלסופיא אמונית 421) ור' זכריה ן' סרוק מארגון

פי' אסתר. רס"ט :

הצנע לכת, משלימות המעלות וסד[ר] העבודה ומיו"כ ג"ח. והאדם ידע מבריאת אדם וחוה. יזל מים, ממי מריב[ה] ג"ד. יעלת חן, מעניני תרומות. מג[...] משרים, דרושים ג"ש. מלל לאברה[ם] ממציאות הבורא :

ס"ר יעקב ב"ר שלמה ן' חביב מסמורה. בספרד. אבי ר' לו[י] שו"ת רלב"ח קמ"ז 422). זקן ר' שמעו[ן] ן' חביב מגאליפול ור' חייא ן' חבי[ב] מעזה

שנז"ל, ורבו דלרה לדרך שנשע' 279 : 418) בר"ד, ואדמה שהוא ר"ד בעל דינא טרפיו[ן] שנהע' 335. שכת"ק כ' שהי"ל ד' בנים ולא השג רק שמים הנז' שם. והוא מפורטגא[ל] קושט', וחיבר לשון לתודים מדקדוק והקל הקודם מלמוד שירים תהלה לדוד מעקרי תורה והשלימו בנו (כ"כ ש"ק שמשפחתו, ולא כשה"ג שכ' שהוא בר"ד בעל ד"ע הנז', ולא יתכ[ן] כלל לסדר הזמנים) ר' יעקב תם הרופא להשולטן בקושט' שחיבר עוד אהלי תם שו"[ת] רי"ג (עה"ע 526) הקדמה ליוסיפון שהדפיסו שם בראשונה (עה"ע 18, גם דרושים חבורי[ם] בחכמות מעשה נסים לרי"ף על הנשים לר"ן פרושים שו"ת לאלפים ונשרפו) ו[...] קרוב לפי' אבי ר' יוסף הרופא ור' גדליה רב בשלנוקי ליסבונא קושט' עורטגאל ואדמ[ה] שהוא הר"ג אבי ר' יהודה יחייא מבולינא באיטליא שהשיבו רמ"ש (שנהע' 474) בשנ"[ב] 419) חיבר עליו השגות, כ"י בשפד"ת. אורבינה שבפנים היא באיטליא : 420) שנהע 668 : 421) כר' בקושט' רפ"ב, וכ' יש"ר במל"ל ד"ח שהוא היה לעינים להעקידה (שכר' אז כ"ם ברה"ע 371) ולא כר מעקבותיו ובז' ג"כ בהכותב סוף ברכות ובמכו[...] שלוי מרשב"א ב' שנז"ל. והוא מבוכה בי באגי, וחיבר עוד זה ינאמנו מדרוש פ'ליפיא עץ חיים מפלסופיא : 422) וגם פי' קה"ח מרמב"ם וק' שהעיבה (ממחלקות ער"י בירב שנהע' 382 בס' רל"ח על שמתכיהו בלשת ע"פ הרמב"ם) וכר' בויכעליא שכ"ה והוא רלב"ח משפרד שלנוקי דמשק (כ"כ בשכ"א) לשת שהשלים הדפסת פרושי ע"י לר"[...] האחרונים (שאביו כ' אחרי הדפיסו ב"ם הראשונים בס' רע"ו אלל ר"י גדליה שנהע' 424 בהקדמתי בויכעליא ש"ז, רב בירושלים וכ' שם. ב"פ דר"י בירב הנז', ור' אברהם טריו[...] לרפתי משיראז בספרד (אולי הוא שוריאה שנהע' 334) שחיבר ברכת אברהם מה' כט[...] (כרי בויכעליא סי"ב) שו"ת באנקת רוכל ורלב"ח ב"ר שלמה (כ' רש"י וש' מהרי"ק שנהע' 366 וב"פ ג"כ דמהרד"ך שנשע' 459. ורבו דר' יהודה וארון שנז' ברשד"ם שנשמוך מי"ד סק"[...] (בס' שמ"ב אחר פטירתו) ר"י בשלנוקי. ורי"ל ב"ר שמואל אדרבי שחיבר דבר"י ריבי[...] שו"ת ת"ל דבר"י שלום ל"ר רב בשלום יהא בשלנוקי. ור' יששכר ן' סוסן מלפת שחיבר תקון יששכר למולדות. ור' משה דאמה שנז' ברשד"ם שאמ"ם שמ"ז. ור' מרדכי מטאלון שהשיב ברשד"ם סי"ד שקנ"א ח"ת ס"מ רב בשלנוקי אחי ר' שלמה (אבי ר' יעקב מטאלון שחיבר שארית יעקב ותולדות יעקב מדרושים ב"ח ר"י שם ורבו דר"א ששון (שנהע' 462) ור' אהרן ן' חסון משלנוקי (ב"ר שלמה שחיבר בית שלמה שו"ת לרמש"ע משפטים ישרים שו"ת ב"ר אהר"ן שאסין) ור' אליהו רופאנו. ור' שמואל די מודינא באיטליא (אולי הוא כ"ר שמואל דמודינא שהשיבו מהרי"ק הנז' בשורש ז' קכ"[...] ובז"ם ברשקת"ח והשקל"ב) שחיבר בן שמואל ל' דרושים שו"ת רשד"ם לד"ע (שא"ם י"[...] רמח"ם

ומש"ה, שא"ה למ"ד מ"ע הס"ד) ג"א *) שיטות ר"י בשלוניק וכ' בן פ"ר בין ש' שמ"ו (שאז כד' שה"ק שמזכירו בחייו) הכ"ו (שבסוף תא"ה הנד' אז בשלוניקי הזכירו והמשור"ר שעדים לונגו לאחר פטירתו), אבי ר' משה משלוניקי אבי ר' יהודה קאמפאלדו שנהרג שם ר' שמעיה משה שהדפי"ס בן שמואל מזקנו בהקדמתו במכתובה שע"ו רב בוויניציא וכ' שם ת' מהרי"ט הנז"ל) ור' שלמה משלוניקי, וחותן ר' יוסף לרפתי עה"ע 730, ואבי אם ר' שמואל חיון שחיבר בני שמואל לש"ת ור' י"ט ותערובות ושו"ת ס"ג ת' לא"ש שנסמוך וריע ר"ה קלעי שנסמוך ומהרא"ם הנז"ל ורבו דשו"ת ר' שמואל ן' ברוך משה (סוף ר"ש בר"ב שנת' מהרא"ש ח"ג של"א אבי ר' משה, והיה ר' משה ברוך קדמון ת' ב"י והשיב לאבק"ר שפ"ה קי"ג ומשה בקהכ"ד ובמב"ע וכז' בחייו במהרי"ט בשניות חא"ה של"א בת' שע"ג בקושט' רב באנדרנופל לפה), ות' ג"כ לר"י טטלק הנז"ל וקוראו בתשובותיו מורי מהרי"ם, ורבו דר' אברהם ב"ר משה די בוטין שחיבר לחם משנ"ה ב"ח למשנה תורה מרמב"ם לחם רב שו"ת וסוגיות שיטה קמא (עה"ע 220) אבי ר' מאיר מגאליפולי שחיבר שו"ת ובאור לשיטות טור וסוגיות והשיבו אחרו מהרי"ט הנז"ל בשניות חא"ה סכ"א מא"ת י"ז (גיסו דר' יוסף ששון שנהע' 462 וחותן ר' ישי אלמולי ורבו דהשב"א אלגזי הנז"ל) ור' אהרן משה ור' יהודה שהשיב אתשובתו שם חא"ה סק"ב רב באנדרנופל אבי מוהר"ש אברהם שו"ת ולשונות ת' כה"ג הנז"ל ואבי ר' יהודה הכד' מעדותיו במהז"א מאביו ועדות ויעקב משלוניקי שו"ת ילקוטים (חיבר עוד באור עטור ונאבד) ת' ר"א ארדוט (שנהע' 828) ואבי ר' אברהם דבוטין ת' כא"א הנז', ור' אברהם בורגיל ן' עזוז שחיבר לחם אבירים לקמא מליצא כתובות קדושין יבמות זקן חק לתן בורגיל לקדשים הוריות ולשונות רב בטוכים (עה"ע 345) וכ' בירושלים. **) ור' יוסף בר"י ן' עזרא משלוניקי שחיבר עצמות יוסף לקדושין וכללי תלמוד ראש יוסף לא"ת ומשא מלך לח"י קש"ג ממשי מלך רב בשופיאה בטורקיאה וכ' שם, ורמז"ל הנז"ל. ור"ש קלעי הנז' הוא ר' מרדכי ב"ר שלמה אל—קלעי מפורטוגאל התוריאה ביון שחיבר דרושים מדושים ושו"ת וכז' תשובתו במהרי"ט בשניות תא"ה דשפ"א בכבוד רב וכ' ת"ו וכ' אבל רי"ל פראנקו רבו ואדמה שהוא ר' אהרן יצחק פראנקו אבי ר"ר ששון ברשד"ם תא"ע הי' הי"ט בש' ה"ש רב באנדרנופל, ואחי שו"ת מקור ברוך קלעי מדקדקפוסי ת' ר"א חסון ור"א ששון הנז'. ואבי ר' שלמה, ות' ר"א חסון ורא"ם הנז' ורי"ל פרנקו הנז' ורבו דר' דניאל אסטרומסה שחיבר שו"ת מגן גבורים (ובסופו שו"ת ר' דוד איסטרומסה ונד' בשלוניקי תקי"ד) שו"ת בבית שלמה הנז' ובת' מהרח"ם הנז"ל וכז' גדולת משפט (שנהע' 461) ובמוסף ישועות שנסמוך ר"י בפורטוגאל וכ' תי"ד רבו דר' שבתי ב"ר עמנואל חסן שחיבר חס"ן ישועות לעא"ה ע"ע משו"ת (חיבר ג"כ ליתר הטורים) ונד' בשלוניקי תי"ז, וקוה"ד שנהע' 583, ור' יהודה בכנשת שחיבר זכר רב בערוכין ת' ג"כ לג"א ארדוט הנז', ור' אליהו הכהן, ור' יוסף בר"ח לרפתי הנז"ל, ור' שבתי יונה שחיבר מגיד לאד"ס ומגיד מישרי"ם ב"ח לרי"ו (שנהע' 282, ונאבד) ש"י למורא שו"ת וביטות ח' ג"כ ללא"ם רא"ם ועל"י הנז' ואבי ר"ד יונה (ת' ר"ש גאון שבסמוך וריע קוה"ד הנז') וריע ר' מאיר מלמד מהתוריאה שחיבר שו"ם משפט צדק ג"ח (בן רש"ע שחיבר כתר שם טוב מדרושים ות' ג"כ לעל"י ור"א חסון הנז') ושו"ת ר' יעקב ב"ר ישראל לבית לוי ב"ח מהתוריאה שלוניקי ויניציא זנטא וכ' בפראג יום ד' כ"ב אלול שנ"ו והספידו בבכיה לעתים (שנהע' 377) בעת לשפוך דרוש ע"ב (ב"ר מאיר יוחנן שמזכירו בתשובותיו סי"ב ובת' מהרש"ך שנהע' 613 ור' יעקב שמריה אחאו מפערן שמזכירו גם"כ ובמשפטי שמואל קלעי שנהע' 459 ***) ות' ר"א חסון הנז') ורבו דר"ש ברוך הנז' ור' אברהם לוי ב"ר יוסף ששם במהרי"ט ח"א סקמ"ז רב בויניא ור' יעקב כהן רבו דר' שמואל גאון שחיבר שו"ת במשפטים ישרים הנז' חותן ר' חנניא שטלק ורבו דר"ד יונה הנז' ור' מיכאל כהן שחיבר תורה לצדק לשעא"ת ת"ע מפוסקים עוגה קטנה (לאחות קטנה ה' גרושין מר' אברהם יצחק רב בשלוניקי) אבי ר' משה

---

*) הברם אקרי הנד' הב"י כ"ם בתא"ע ס"כ"א.

**) ב"ר אברהם ואבי ר' אליהו חי שחיבר מגדנות כהן לב"ע לקוטים ותשובה.

***) כי לפניו כמוכח ברשד"ם חי"ד סקנ"ג.

מעזה, ת' ר"ש ולנסי 423). ריע רי"ג ור"ם אלשקר. בזמן ר' יהודא גדליה מסלנוקי 424) רב שם. סלנוקי. ג' שם רע"ו :

באור טור א"ח י"ד. עין יעקב ובית יעקב, או עין ישראל ובית ישרא[ל] אגדות בבלי ירושלמי ופרושיהם ב"[...] שו"ת 425) :

ס"ר משה 426) ב"ר יעקב א[...] בילדא. מספרד. ת' מהרי"א א[...] ריע

משה שחיבר קונטרס ונז' בשה"ג - ר"י אלמושנינו, ורי"ן כתיב שבהע' 526, וכ[...]
אברהם ן' חביב מקושט' מענוגה דאמתא ת' נ"כ למהרי"ט וחיבר עוד כללי ש"ם מד[...]
חכמים שו"ת שרשים רב בירושלים וכ' שם שכיב ש' ת"ך חושן ר"מ משה הלוי נזיר מתבר[...]
שחיבר ידי משה לשעק"מ אבי שו"ת מטה יוסף ממצרים ב"ח חושן שו"ת שערי ישוע[ה]
שבאו זיין ב"ח ת' רי"ל אריפול (שאלל ר"ם אריפול) וחיבר עוד פרח שושן לגנת ורדי[ם]
(שבהע' 1003) שערי אורה מדרושים שערי תורה מדרושים תשובה בפרי ע"ח (שבהע' 1216
סופר במצרים רב שם, והרופא ר' יהודא עוזיאל מויניציא ב"ר שמואל עוזיאל וחיבר ב[...]
העוזיאלי ט"ז דרושי תורה (כד' שם שם"ד) ונז' ברשד"ם ח"מ סי"ח בש' שכ"ט וכ' של[...]
ונקוה"ר כי שני בקצרות שנים. ור' יהודא האנדלי ס"ב פכ"י הנדלי שבהע' 830, ו[...]
יוסף פרץ שארו, ור' יוסף פרץ מלארסי, ור' משה טשלק, ור' משה ור' יוסף ביז[...]
עה"ע 255. ור"מ רומאנו ש"ב קוה"ר הנז', ור' אברהם ברוך מסלנוקי גאקיימא ו[...]
גואינעא באפריקא כ"ש בשה"ע 373 : 423) שבהע' 379 : 424) אלו הדפים התק[...]
העין יעקב ב"ם הראשונים בשנת פטירתו כ"ש ברש"ע 422, ויש ר' יהודא ב"ר מש[ה]
לבית גדליה שחיבר מסורת תלמוד ירושלמי וכד' בקושט' של"ג. כ' ש"ק ול"ד ח"א שב[...]
רע"א המליא דניאל בומברגי (בלרפת) מאנטוורפה בויניציא דפוס ראשונה לספרי קוד[ש]
ובק"ב כי הל"ד שבש' ר' המליא במין (עה"ע 29) דפוס הספרים הראשונה שנולדי יאהנ[ו]
גוטענבורג משטראסבורג עה"ע הנז', ודוד בשתים ולא עלתה לו, שבשה"ג ק"ב—גמר[א]
הביא משחו"י (שבהע' 686) שקפ"ד של' ויניציא משפריהם מש' קפ"ח וכאמז"ל ש[...]
מתדמה למ"ש בדברי הימים שבסמוך שראה ש' מד"ו בש' 1428 למספרם ולמספרנו ה"[...]
קפ"ח (עה"ע מלמטה) ומקודם בש' קפ"ב כי שנראה שבימים ההם כבר יצאו הדפוס
וגם מדפוסינו כ"ש השה"ג שראה גמ' ברכות שנד' בשונצין (שונצין בלומברדיאה באיטלי[א]
ועשה"ע 334) בש' גמרא (וכ"כ שפ"י) וכמה ספרים מש' רמ"ו וטמ"ת בפאדובה רל"[...]
עה"ע 389. וזה הדבש"י הוא למלכי לרפת ובית אויטמאן התוגר ב"מ (כד' בויקעל[...]
ש"ד א"ד תל"ז דיהרנפורט) מר' יוסף הכהן שנולד באויניאון בפרובנצה על נהר רו[...]
כ' שנת רנ"ז ויצא בהיותו בן ה' עם אביו (ר' יהושע ב"ר מאיר הספרדי שנולד רי"ב
לגנואה שבגינובה (עה"ע 373) ואביו כ' שם ד' שנת ר"פ, והוא חתן ר' אברהם כ[...]
אבי ר' משה אבי ר' שמואל ורש"ט, וגיסו דר' יוסף בר"ד הרופא משם. ואבי ר' יהושע
ואחי אם ר' זרחיה : 425) שה"ג ח"א. והביא שם"ו בת' רא"ם ס"כ (ורא"ם חיבב לב[...]
רלב"ח כ"ש בסוף ק' הסמיכה אם היה בחיים הרב רא"ם שהיה מזכה אותי תמיד שכמע[...]
היה חותם על דברי בלי שיראה אותם, וגם מז"ה בידך שכ' הרא"ם לפני ש' רל"ח ועש"[...]
406), ובשבו"י ח"ג שם"א הביא מתשובות רי"ן חביב שקכ"א לענין יי"ן. ועי' שנפני[...]
כז' בב"י א"ח סי' שכ"ד : 426) מתש בת' רלב"ח ש"א עם ר' אליעזר השמעוני שכ' ר"[...]
והשיב אודותו ע"ר יוסף ן' יחייא שנז"ל ברשד"ם חא"ע שמ"א. כאמז"ל שספרו ר"ד (שנד[פס]
בויניציא) כז' בכפילות יהודא (שבהע' 646) דרוש י"ג ובנשמת חיים (מרמב"י שנז"ל
מא"ב פ"א ובשבט מוסר (מר' אליהו כהן שנז"ל) פי"ב וטל אורות (מרי"ל מרגליות שנז"ל
שער א' ענף ג' ובעולם הפוך (מר' אליעזר ירוחם פישל משטריזוב שחיבר מדרש לפרושי[...]
הוא עולם הגדול ב"ח ע' דרושי ספירות ומועדים בקבלה עולם אחד עולם ברור עול[ם]
הפוך דרושים בפרד"ס עולם מעברונות פי' יוסף לבב [עה"ע 1167] פרשת אליעז[ר]
להקרניים [שבהע' 768] שואל עם משיב וכ' בבאר שכיב מקע"א ברי"ל שמזכירו בעו"[...]

פי'

ן מהרי"א ב' ויוחסין. בזמן ר"ח ן'
יב הבתים 427) ור' משה בר"י
שושן סודות 428). רע"ז :

ש משה, לתורה וענינים. עולת תמיד,
ורה. פי' לרש"י, תורה. ראשית דעת,
ושי אמונה. בשו"ת רלב"ח, ס"א. שערי
עה, מתהפוכות עתות ופי' איכה ג"ש :

ר אליהו ב"ר בנימין הלוי. מרומניא
באיטליא. ת' ר"מ קפסלי 429)
א"ם. ריע הרופא ר' שלום גורצי
יטליא. בזמן מסורת התלמוד ור'
חם ב"ר אברהם בונאפוס הפרפנייאני
דרים מערוכי מדות שונות בספרי חכמה
430). רב בקוסט'. ר"פ :

ת הלוי, בקשה מאלף ביתין. זקן
רן, קי' תר"א שלו. לוי"ת חן, מחנה

לויה ישראל ושכינה רמ"פ. מאמר כל
דא', דיני אסמכתא בתמת ישרים. סדר
הסדר, והקערה 431). שו"ת, באבקת
רוכל סק"ט. שירי מריעות 432). תנ"א
דבי אליהו, שו"ת תנ"א :

ס"ר (רע"ב) עובדיה המון. מספרד.
ברטנורא ברומניא באיטליא.
פיראררה 433). אלכסנדריא 434). עזה
(גאצא) בפלשת (פאלעסטינא) בא"י.
חברון. ש"ב ר' משה ב"ר יוסף המון
רופא השולטן מקוסט'. זקן ר' אהרן
המון הקדמה לדובב שפ"י מרשב"א
אלגזי ולמעון גנים מר' ראובן מזרחי.
ת' מהרי"ק 435). ריע ר"י סבנדרי 436)
ור' שלמה צרפתי. בזמן ר' יעקב פולאק
ברי"צ הלוי מפראג ממציא החלוקים
437) ור' שלמה מולכו מאנוסי
פורטגאל

פ"ה וכ' רי"ל תפוזנא [סנהעי' 999] ואמו אחות רל"ה רב ברישא ורז"ו ב"ר אלעזר
בליזעבסק וחתן ר' מרדכי הנז' בעולם הפוך פכ"ה וכ' יום ו' כ"ב תמוז תקס"א) וספ"ד
פנים (כר' בזיכעליא סמ"ו) נז' בסל"ה דת"ח: 427) סנה"ע 312: 428) סאלל רמב"ן:
4[?]) סנהעי' 366. ועה"ע 406 : 430) קראו ג"כ מכלל יופי ועה"ע 140 209.
יו חתן בת מהרי"ק סנהעי' 366 ומזכירו בר"ם קכ"ז אחר פטירתו. מהעיר פרפניון עה"ע
2[?] : 431) נאקת ספסח מר' סבתי אלחנן מהזקנים (אולי הוא רס"א רקנטי סנהעי'
2[?]) תאיטליא, כ"י בפפר"ת. מס' תמת ישרים סנפנים עה"ע 526 : 432) סה"ג ח"א:
סם סילו ליום נעטר בעסרת הרופאים ר"ם נורלי סנפנים, כ"י סם : 433) עה"ע 18 :
4[?]) סם : 435) סנהעי' 366, סה"ג ממהרי"ק, והוא נרס"ע, וס"כ סזה ימים רבים הסיב
יד נפסו הס' עובדיה מברטנורא, ואולי תיי הס' ל"ל בת': 436) סנהס"ע הנז'. ורס"ל
פנים נז' ברה"ע 422: 437) נז' בת' רמ"פ (סנהעי' 474) רסל"ה ורס"ל סמ"א ורמ"א
"ם, וכד' תשובתו ויקס עדות ביעקב (פראג סכ"ד) הסגה את' מהר"ל מפראג הנז"ל
גוגא דאתתא ונז' בפנ"י קדושין וסבו"י ח"א סל"ט (ס"כ סבת' רי"פ הנז' ים בתוכה
מהר"ל, וזה יכחמנו מתמיהת סה"ג—רי"פ ועה"ע 683 700, ובת' רמ"פ סם נז' ר'
יהו רב בפראג בזמן רי"פ), ר"י במדינת פולקיאה (ואולי ע"ם לבוב שבפולין וכשמו ר"י
לאק) רב בלבוב וכ' ר"ן ומה"ע 389. על החלוקים חלקו מהר"ל הנז' בגור אריה פ'
תחן ודרך חיים לאבות ותלמיד"ו בידו בעמודי סם סוף עמוד התורה ידיו למלחמה
למידו בידו בווי העמודים (סנהעי' 771) בעמוד התורה, זולתי אשר יאכל"ו הנערים
תדיהם שלא להועיל, סמקדימים אותם לתלמוד (נגד דבריו) והמקר"א נדרס לאחריו
ין מוקדם ומאוחר בתורה !), קול אומר קרא סתים ופלוס דלתות, ויאמר הנער לא
קרא כי חתום הוא עמדי, נור תעודה חתום תורה, כגוך הוא בפר"ם לא לו, הנר עליו
ודב"ר, והדל"ת סגר אחריו בסג"ר אלפי"ו, על כן בלע"ר לא יפתח פיו, ועולה ע"ג
כיהם כתר ש"ע הסרס והעסגר. והוא רבו דרמ"פ הנז' . ור' (ד"מ א"ח הי' מרכ"א
תוספותיו ליוחסין ובן הר"ם בת' רמ"א סם ובל"ד) סלום סכנא ב"ר יוסף סור כ' ר'

פורטגאל המפואר מדרושי קבלה (438). רב בירושלים. נ׳ שם ר״ץ :

באור רות. כבוד אלהים (439). לבוש מלכות, מחלוקא דרבנן ופי׳ מאמרים. מקר״א קודש, קורותיו. עמר נקי, לרש״י תורה (440). פי׳ משניות, ש״ס :

ס״ר (מהירי ב׳ 441) מאיר ב״ר יצחק ן׳ עראמה׳ מסרגוסה בספרד. נאפולי באיטליא. סלנוקי בתוגרמה. ש״ב ר״ד ב״ר אברהם עראמה הגהות רמב״ם ושו״ת לסוגיות. אבי ר׳ יעקב מסלנוקי ורי״צ עראמה שבשו״ת מבי״ט ח״א סי׳ רפ״ד. רוד ר׳ אשר כהן ן׳ ארדוט (442). בזמן ר׳ יהודא ן׳ כלץ (443) ושארית יוסף ן׳ וירגא מכללי תלמוד (444). רב בארגון (445). נ׳ שם. ר״ץ :

אורים ותומים, לישעיה ירמיה. בלקוטי שושנים, לנביאים ב׳ (446). מאיר איוב, לאיוב. מאיר תהלות, לתהלים. פי׳ אסתר (447). פי׳ התורה. בשו״ת רלב״ח סי׳ קל״ב :

ס״ר יוסף (448) ב״ר שלמה טאיטצאק

יוסף בכור שור (ת׳ ר״ת ע״ש יוסף הצדיק כר״י פורת שנשע׳ 52) ונז׳ בד״מ שם וב״י
שק״י ובתשובותיו רמי״ד ושכ״ה (ש״כ בנו „שהעמיד תלמידים הרבה מסוף עולם ועד סופ
מפיו קיים ומימיו שותים ולא רלה לעשות פוסק ותשובות שאמר יודע אני שלא יפסקו כ״
אחרי דהלכה כבתראי וכן רבו רי״פ ולא העתיקו שום תשובה שאלו למרחוק״) ת״ד כ״
כ״ט ובמשאת בנימין (שנשע׳ 353) ק״ם ק״ז (ש״כ „שהיה רב מובהק וגדול בדורו ורא
לסמוך עליו להלכה ולמעשה ר״י ורב בלובלין וכ׳ ר״ח השוון סי״ז (נ״ד ושה״ג שם, ואמז״
העיר ת׳ בנו שם שכ״ע הכ״ס ומסיים שהולך בעו״ה ארץ בר״ח כשליו שי״ט) אבי ר
ישראל שחיבר הג׳ מרדכי שו״ת והשיב בת׳ רמ״א שם והשיבו בסק״א ונז״ם שנ״א ר״י שם
וחותן רמ״א (ד״מ י״ד שם) שכז״ל ושארית יוסף כ״ץ שנהעי׳ 542 ורבו דרמ״א (ד״
א״ח וי״ד שם ובתוספותיו ליוחסין ור״ח ב״ר בצלאל שכז״ל בוכוח ת״ח) ורקב״ב (כ״
בות״ח שלו) הכז׳ ואחיו מהר״ל הכז׳ ור׳ יוסף ב״ר משה מקרעמניץ שחיבר באור לאוי
באור רש״י באור ש״ד (שנהעי׳ 288) ת׳ ג״כ לרמ״א: 438) חיבר עוד חית קנה מנ
מראות בקבלה, נקרא גר לדק ונשרף בק״ה באנטונה בש׳ רל״ג, זקן ר׳ יוסף מולכ
מפורטגאל שכ׳ ש״ק ח״ג שנשרף באנקונה (עה״ע 18) בש׳ שט״ז ועה״ע 1091, ורב
ותלמידו דרי״ל כהן ן׳ פרחי מירושלים שחיבר טעמי מלות (מזכירו רמ״ע במאמ״ד ס״
פ״ך) זקן רי״ל ן׳ פרחי מירושלים שחיבר אמרי בינה עוסר בל״א טוב ירושלים מעש
אבות לאבות מרפא עלה מתוק לנפש עוסר מתוק מדבש עוסר יא״פ : 439) שה״ד תמ״
שלו : 440) בשם זה כד׳ לא כביר, וכ״ם שכתבו בפירארה ז׳ אייר רל״ו (נ״ל רכ״
ד׳ שנה אחר גרוש ספניא ועה״ע 373 וברה״ע 387 : 441) נז׳ לשנת ברשד״ם חא״מ ר״
רנ״ט וכ״ע „מהחכמים הקדמונים. מהעיר סרגוזה עה״ע 37 : 442) בן אחותו, ועה״
828 : 443) שנהעי׳ 356 : 444) כד׳ באנדרנופל שפ״י (ושה״ג כ׳ בקושט׳) שי״ד. חיב
עוד שו״ת באהלי תם (שנהעי׳ 418) סקנ״ס ורדב״ז ס״י, ואדמה שהוא ב״ר שלמה ן׳ וירג
שחיבר שבט יהודה קי׳ שבט עברתו ממאורעות רעות לישראל וכ״ם כ״פ אמר יוסף
וירגא וכד׳ בנאפולי ומביאו בש״ק ח״ג ובנ״ד ב״ר יהודה ן׳ וירגא. ויש ר׳ יהודא וירג
שהשיב באבק״ר של״ט ונז׳ ברדב״ז ח״ג סי׳ תמ״ט פרנס מרודים, ור׳ מאיר וירגא מיול
ספרד שכ׳ ש״ק שהיה בתוגרמה ונהרג באיטליא, ור׳ שלמה וירגא שנז׳ באבק״ר מר
שפ״ס רב בלפת וכ׳ של״ב, ור׳ שמואל וירגא מרודים לפת שהשיב שם שפ״ו פ״ח (וסת
בסקנ״ה) וברדב״ז ד״ו סי׳ תק״פ ובמ״ג סי׳ תס״ה תק״י תקי״א תקי״ב ונז׳ במבי״ט ח״
סי׳ רת״ג רת״ה רס״א ובכ״מ ה׳ ק״ם פ״א רב שם אבי ר׳ יעקב : 445) עש״ע 37
446) שנהעי׳ 382 : 447) שנעקידה מאביו : 448) נולד רכ״ד. כ׳ בשארית יהודא ד״
סי

איטצאק . מספרד, אבי שו"ת
שמואל (449 ושארית יהודא
י"ד. זקן ר' חנניא ור' משה טטצק
(45. ריע דלב"ח. רבו דרשד"ם ור"ם
רשיך. בזמן מגן אברהם ב"ר מרדכי
יצול מאויניון סוכות הדת וממסבטיון
ח (451 ור' שמואל אל-חכים הלוי
(452. רב בסלנוקי. רצ"ג :

הות משניות, טהרות. וכות לר"ש,
קאן. חדושי תלמוד. לחם סתרים
ניאל וחמ"ג. בלשון הזהב, לתהלים.
רת יוסף, לקהלת. פי' טורים (453.

שו"ת באבקת רוכל, ס"ו. שו"ת באהלי
תם. שו"ת בבנימין זאב, בראשם. שו"ת
ברשד"ם, חח"מ סי' רכ"ד. שו"ת בשארית
יהודא, מבנו :

ס"ר יוסף (454 ב"ר דוד (455
ן' יחייא. מפלורענציא (456.
רוינה באיטליא. אחי דון יהודא. אבי
דון דוד ור' גדליה שלשלת הקבלה
(457. ת"ר יהודא מינץ (458 בזמן
שו"ת בנימין זאב ב"ר מתתיהו ת"ן
(459 ור' מאיר בר' יחזקאל ן' גבאי
מספרד עבודת הקודש ומראות אלהים
בקבלה

נפשי בכל כ"ד איכי נהנה מהם לקיי גופי רק שהם שעות וכל הי"ם אני לריך לתמידין
לכתן : (449 בשארית יהודא מאחיו, ונז' ברשד"ם חי"ד סקנ"ב ח"מ סר"ג וש"כ לוואתו
יותו ס"מ, ר"י בסלנוקי, אבי ר' יוסף (אבי ר' שמואל) ור' יעקב (חותן ר' שמואל
"ם טטלק) ור' שלמה אבי ר' שמואל טטלק, והכי ה"ה משמואל לנכדיו נקראו כן בחיין
"ם ברשד"ם, וכן רקב"ע שהז"ל למד אצל זקנו ר"מ ן' עטור : (450 שנהעי' 422,
ם דלב"ח ורשד"ס כז"ם, ור"ס אלשיך כז"ל. והיה ג"כ רבו דרשב"א ב' שהז"ל, ומהריב"ל
סעי' 463, ומעשה ה' שנהעי' 500. ובוכוחו ער"ם חכים שנפנים כ' היה לו יותר
נפרים תלמידים בעלי הוראה ראוים לראשי ישיבות : (451 חיבר עוד אגרת ארחות
לם ל"פ (כד' בפיראר"ס רפ"ה ונז' ביוחסין ובל"ד גם' ב"א תתקמ"ח ג"א ר"ה ובסק'
"ב ובנשמת חיים מא"ג פכ"ב) פי' איוב. עיר אויניון נז' בסעי' 366 424 : (452
א ר"ם חקאן שנפוסקים בר פלוגתיה ודר"י ניצב שנהעי' 382, וחיבר הג' רשב"א
ונת הג' ת' הריב"ם (שנהעי' 316, שהדפיסם בקושט' ש"ז) חי' בשארית יהודא שנפנים
"ת ברלב"ח ונז' בב"י ח"מ סל"ו ובתנ"ט ח"ב סס"ז וכ"מ ונכה"ג, ר"י בסלנוקי :
(45 נז' בב"י ה' חלב מקוואות עגונה. ותשובותיו סבב"ז (שנהעי' 459) נז' בת' ב"מ
ים פ"א : (454 נולד רכ"ד, והשיב אדותו ער"מ אלגילדא שהז"ל ברשד"ם חח"מ סמ"א,
כ"ע השואל יען היה מוחזק בעיני ל"ם כו' : (455 שנהעי' 335 : (456 עס"ע 18 :
(45 נז' הלאה . ור"ד שנפנים כ' בן כ' אבי ר' אחיקם. ומבני ר"י עוד הרופא ר'
ודא מפדויא בילונא באיטליא ת' רמ"פ (שנהעי' 474) וכ' בן ל"א שם ס"ך : (458
נהעי' 389 : (459 מארטא בתוריאה ביון. השלימו רל"ד וכד' בויכעליא רכ"ט. חותן
שמואל ב"ר משה אל—קלעי שחיבר משפטי שמואל משו"ת קל"ד ושיטות (כד' שם
"ט, כאמז"ל מל"ל סס"ט שחברהו טרם נד' הב"י, וא"כ חברו קודם הרשד"ם עס"ע
42 מלמטה) והשיב ברשד"ם חח"מ סי' רל"ז ונז"ם בחי"ד סקל"ה בש' שמ"ב אחר
טירתו ר"י בסלנוקי, ת' ר"ד כהן בר"ח מקורפו באיטליא (והוא אי-קארפו ביון) שחיבר
"ת רד"ך ל"ג בתים (נד' בקושט' רל"ט) ונז' באבק"ר סשל"ב וברשד"ם חי"ד ס"מ קנ"ג
ומ"ת סרכ"ח רכ"ט (באלו השתים מזכיר מחלוקתו עם רבו ר"י טטלק בנית ל"ב מדר
) אחר פטירתו אבי ר"ם תאכדרנופל שהדפי"ם תשובות אביו וחותן ר"ד ב"ר שלמה
רופא ויטאל תמיר (עס"ע 78 366) וידאל שחיבר כת"ר תורה לתרי"ג מלות וז' דרבנן
כתם לדוד מי"ג עקרים ותפלות ג"ם והשיב באהל"ת סקס"א ושיבו רמ"פ (שנהעי' 474)
ל"א על חבוריו בכבוד גדול והסדיר תשובות חותנו וזקן ר' שלמה יוסף ב"ר נתן קרפי
מנטובה שחיבר רזא דמילתא, וזקן ר' שמואל קלעי אבי ר' אברהם שחיבר זכור לאברהם
"א נדפס"ע בערוכין (נד' פעם ג' בסלנוקי תקע"ם אחר פטירתו) חסד לאברהם ואמרות
ב"ם

בקבלה ד"ח 460) רב באיטולה באיטליא. נ' שם רצ"ט וג' בצפת :

אבן יחייא, לכתובים וחמ"ג. דרך חיים, למאמרי תלמוד. נר מצוה, טעמי מצות. תורה אור, מעולם הבא עח"ם :

ס"ר שלמה ב"ר יצחק לבית לוי. מפורטגאל. סלנוקי. אבי רי"צ הלוי באר מים חיים לשיטות ודרושים 461). חותן ר' אהרן ב"ר יוסף ששון תורת אמת שו"ת רל"ב 462). ת"ר יוסף בר"ד ן' לב שו"ת מהריב"ל ד"ח ת"ת

ב"ח שו"ת לרהש"ע (נד' שם תקע"ג ע"ד) ור' משה אבי ר' יהודה חיים אלקלעי שחיבר דרושים מהגאולה הנ' זכ"ל מדודו : 460) הקל חברו והוא בן מ"ב והשלימו ב' טבת רל"א והוא בן כ' ונד' בתכונה ש"ה ונז' בשל"ה בבית האחרון (הועתק בח' מ"ל פי"ח וכ"ע שהיה רב גדול מפורסם בחכמה ובחסידות וספריו נתפשטו בכל הארץ) ובאיטלה לד פ"ג. חיבר עוד (כולם ת"י מ"ל) דרך אמונה מי"ם (השלימו בש' רל"ט ונד' בקושט' פאדובה שכ"ג, ובו מזכיר לעבוה"ק בתואר חבורי הגדול ותי"ע) תולעת יעקב פי' תפלות מול מועדים וברכות בקבלה (נד' בקושט' ש"ך ונז' כ"פ בשל"ה) וחתם ברלב"ח שק"ב בשנת ה' ברא"ה בבני מאגאנשייאש, ש"ב רי"ל ן' גבאי שחיבר כף נחת למשניות (נד' בויניציאה שס"ט אמ"ד הכ"א) ונז' בתי"ע פ"ב דברכות מ"ג, ואבי ר"ם גבאי השגיה בעבוה"ק בח' היחוד פי"ב, ור' יחזקאל הנז' בתשרי"ם בשכיות חא"מ ס"ג גיסו דר' יעקב קאליפה הנז"ם : 461) עשה הקדמה לא"ם תאביו הנד' בשלנוקי ש"ה, רב שם, אבי ר' שלמה הלוי אחרון שחיבר דרושים ותי' מכתב ביין המסומר (תרכ"ם ב' הנז"ל) שו"ת לרהש"ע, ר"י בן חיים שם, ור' בן כ"ב הל"ה (כ"ם קוס"ד ושה"ב, ונתלבת קודם הביא ר' שלמה ברי"ל אברהם לבית לוי יושב בישיבה ורב בקהלות גדולות לבוב כ' שם כ"ו חשון של"ח), ש"ב ר' יעקב לבית לוי הנדפ' 422, ות' כ"א חשון (הנדפ' שלאחריה) ומהרש"ם הנז"ל, ורבו דר' שמואל חיים פלורנטין משלנוקי שחיבר בית הרואה לשעא"ה מ"ע מפוסקים ובאור לסוכות רמב"ם מנחת שמואל מדרושים ושו"ת ונ' בקושט' (חתן ר' יוסף פיגון משלנוקי שחיבר מכתבי הבדיקה תשם) בר"ד אחי תעיל שמואל פלורנטין משו"ת ולסוכות רמב"ם ר"י בשלום יהא שם אבי ר' שלמה שחיבר דורש משפט תוספות תורה לדק הנדפ' הנז' ונד' שם ת"ז, ור' יהודה בר"ד גירשון רבו דקוס"ד הנדפ' 583, ור' יוסף לרפתי הנ' בירושלים, ור' שלמה פרץ הנ' בן כ"ח בקושט' ת"ה גיסו דקוס"ד הנז', ותקנה אברהם שורשנו מדינים וכללי תלמוד, ור' משה אלפנדרי ואחיו רי"ל הנדפ' שלאחריה, ור' יוסף ב"ר אברהם משריאל אחי ר' לוי (ת' ר"א מוטאל הנדפ' 526 וריע קוס"ד) וב"ר לוי קוזין שחיבר עלית קיר קטנה לתורה ומועדים ב"ח שולאות חיים מוסר אבי ר' שמואל קוזין : 462) ת' ר"נ משאלון הנדפ' 422, ורבו דר"ש קלעי ושי לתורה הנז"ם ומהרמ"ם הנז', ואבי ר' יוסף ששון מגאליפול שחיבר שיטות (קוס"ד) שמן ששון לתורה והשיב בתשרי"ם בשכיות חא"מ סע"ז והשיבו שם ונז' תשובתו שם חא"ם רסכ"ב (ובהשר"ם חי"ד שקצ"ט וחא"מ ר"ם של"ט נז' ר' יוסף ששון משלנוקי ואולי הוא ר"י אבי רא"ם) גיסו דר' מאיר בן הלא"ת הנדפ' 422, וזקן ר' אהרן ששון בן אמות כה"ג הנז"ל וחיבר ק' תן ישלח שו"ת בפני עצמו (הנדפ' 766) מ"ב שק"ה ונז' במשנה למלך, ובני יעקב ששון לעטור: ושו"ת והג' רמב"ם טור (נד' בקושט' תע"ד) הנ' בן ל"א ת"ר יעקב אלפנדארי שחיבר מוצל מאש מדינים ושו"ת *) ק' מוצל מאש מדרושים (בש' רב יוסף הנדפ' 934) בר"ח אלפנדרי מהרא"א שחיבר שו"ת מגיד מראשית ג"ח (זקן ר' יעקב ב"ר יהודה אלפנדרי שהשיב בתמכה אפרים ח"ב ה' אישות ס"ד בקושט' בש' תפ"ג ומזכיר שם להמג"א אבי מרן זקני, ריע מל"מ הנז"ל) ואחי ר' משה ורי"ל שהשיב בהג"א הנז' אבי ר"ח מהרא"א אהרון שחיבר אש דת שו"ת ודרך הקודש לפ' עשרה קדושות בכלים הג' בני חיי (הנדפ' 968) רב בקושט' רבו דר' גדליה חיון מקושט' הנ' בירושלים וזקן ר' אהרן אלפנדרי שחיבר

---

*) גם בסוף ת"מ תאביו, והם גם מאחיו ר"ע.

463). ת"ת דר"י טמצק. רצ"ט :

[…]ר שלמה, לתורה ומועדים. הנהגות
[…]בית 464). חדושי תלמוד 465). חשק
[…]למה, לישעיה. לב אבות, לאבות.
[…]ם שלמה, לאגדות ודרושים. מנחת
[…]רון, למוסף ר"ה 466). שו"ת. שו"ת
[…]אבקת רוכל, סר"י. שמע שלמה 467) :

[…]ר (ר"א בחור 468) אליהו ב"ר
אשר הלוי אשכנזי. מרומא
איטליא. פדויא. ת' מהרי"א א'. ריע
[מ]הרי"א ב' ור"י בירב 469). בזמן ר"א
מפראג, נ' בוינעציא. ש"ט :

[…]בבא, ספור מהדוכס בבא. בחור, דקדוק
[…]ים. הגהות מהלך, מרמ"ק א'. הג'
[…]בלול, מרד"ק. הג' פתח דברי, מרמ"ק
[…]. העתקת תורה חמ"ג והפטרות,
לאשכנזית. ההרכבה או החכמה, דקדוק־
טוב טעם, דקדוק טעמים. מסורת המסורה,
פי' מסורה. מתורגמן, מקרא לארמית
וארמית למקרא בערוכין. פרק המדות,
י"ג מדות שמות דקדוק. פרק המינים,
י"ג מיני שמות דקדוק. פרק השמושים,
מאותיות המשמשים. פרקי אליהו או
פרקי שירה, י"ג שירי דקדוק. שברי
לוחות או לוחות האבן, מתיבות נשברות.
שיר למורים והגהות ר"א מפראג.
תשב"י תשי"ב שרשים :

ס"ר עובדיה ב"ר יעקב 470)
מספורני 471) באיטליא. אחי
ר' חננאל ור' יחזקאל. זקן ר' עובדיה
ב"ר ישראל מספורנו 472) ור' מנחם
ספורני ל"ב נתיבות חכמה בקבלה 473).
בזמן שו"ת ר' מאיר ברי"צ
קאצנ־עלנבויגען מפאדובה צ' 474)
וזכרון

[…]חיבר יד אהרן לא"ח ב"ח מ"מ מפוסקים (ח"א נד' בשלוניקי וח"ב בה"מ מטה אפרים
[…]בהעי' 828) יד אהרן לא"ה ב"ח (נד' באיזמיר תקכ"ו, ולי"ד וח"מ נשרף) מרכבת המשנ"ה
[…]רמב"ם ח"א (נד' בשלוניקי תק"ך, ולהיתר החלקים נשרף) רב באמברון וכ' הגיה ה' תק"ל נ'
[…]לאל השבט יהודא והמן בת בני חיי הנז' ות"ר בנימין הלוי המחבר ס' ביד אהרן הנז'
[…]"ת באמת לצדיק מא"ה ה"ו חי"ד ה"ז רב באיזמיר (עם הגהות כהונה שבהעי' 979 והנה
[…]בר הנז"ל) בן הו"ת ר' שלמה הלוי (חתן ר"י גאנסי שבהעי' 679) רב שם (בזמן ר"י
[…] כה"ג הנז"ל) ב"ר בנימין הנז' במהרי"ט בהגהות א"ה הכנה"ג רבו בקבלה לרמ"ז הנז"ל :
46[…]) ח"א מכסים ממנות קכ"א ב"ח וחי' לרמ"י ותוס' גטין, ח"ב לא"ה כ"ח והיטת
[…]א, ח"ג קכ"א והיטת גטין, ח"ד הר"ת והיטת קדושין ע"א. הסיבו לדב"ז ד"ו לא"ה ובנז'
[…]"מ ה' גרושין ואבק"ר הר"ט ורהד"ס חי"ד הל"ז קי"ז רכ"ה בחייו ובהר"ך לאחר
[…]יכתו ובמהרי"ט, ח"ב רי"ל ב"ר לדוק ן' לב מברושא ביון ההסיב באבק"ר הי' קה"ו
[…]אלי תם (שבהעי' 418) חקי"א וח"מ, ות' ר"י הטלק הנז"ל. ואני ר"ד המחבר היטת
[…]א (אולי היא שבמהריב"ל) ומזכירה בת' רמ"א חקי"ג קי"ד מסוגיא דנוטל מה שהידם
[…]"ע ההוא נוטל מה שהידם, ורבו ג"כ דיפ"ת הנז"ל, ור' מהם כהן הנז' בת' רלא"ה ח"ב
[…]"ת רב באלכסנדריאה, רב בשלוניקי (ואירע ה"ה לו מחלוקת בדבור תוס' עם ריעו בית
[…]מה המון שבהעי' 422 ונהיתם הם מגפה והסכימו לכפרים והם בכפר נהרג בנו ר"ד
[…] למדת מכל דבריהם כגמלי־אם שלהבת יה, ולורבא מרבנן דרתח אורייתא מרתחא ליה!
[…] קוה"ד ובסנוי בה"ק) קושט' וכ' אחר ה' הל"ט : 464) הה"ד בהם ח"ם הלו :
4[…]) קוה"ד : 466) הה"ד : 467) הם : 468) נולד רל"ז וכ' כ"ט הנט : 469)
[…]העי' 382. ור"א מפראג שבפנים נז' בהס"ע 337 : 470) מספורני עה"ע הלאחרים,
[…]יבר אגרת הטעמים (וים אגה"ע מהקרכיים שבהעי' 768) והסיבו מהרי"ק (שבהעי' 366)
[…]ם קפ"ז, ראם במנטובא : 471) בל"ד כ' זפרוני. וזפרון נז' בבמדבר ל"ה : 472)
[…]יב בת' רמ"ע הפ"ט, וה"כ ארבב"א ורא"ם "הפוסקים האחרונים" ומזכיר לרמ"א הפר
[…]יכתו : 473) נ' בוינעציא יוה ב' ה' כסליו ה"ד : 474) הסיב עוד בת' רמ"א המ"ח
כ"א

כ"א כ"ש ע"ה ע"ש ל' (ונז"ם בשמע"ז) ורש"ל (ונז"ם בש"ו י"א) ואבק"ר שם"ה וחת
בסדר גו"ח מר"י מינץ (שנדפ' 389) מקכ"ד והדפי"ם המיימוני עם הגהותיו (נז' בת
רמ"א ס"ו ס"ז, והשיגם הרדב"ז בתשובותיו) בוויניציא ש"י ושו"ת ר"י מינץ בהקדמת
ותשובותיו שם ש"ג, רב שם פאדובה וכ' שם בש"ק בשלח יוד שבט ש"ח (ל"ד, ושה"ג כ
שכ"ה וכ"כ נכדו לאפז"ת שנז"ל במעלות היוחסין) או שכ"ז, ש"ב רמ"א ורש"ל שנז"ל
וחתן ר"א בר"י מינץ הנז', ות' רי"מ זקנו הנז' ור"י פולק שנדפ' 437, ואבי ר' שמוא
יודא מינץ ק"ב שחיבר דרשות שנים עשר (הדפיסם בחייו בוויניציא שכ"ד תלמידו ר' אש
פורינץ עדפי"ם שם ש"ב ר' מאיר ב"ר יעקב פרענגלי מדפי"ם שם שהדפי"ם שעה"ם שנדפ
209 והעיר אמז"ל שנז' בפ"י מנשמת אדם שנדפ' 738) והשיב בת' רמ"א שכ"ג ש"
קכ"ה קכ"ו קכ"ח ורש"ל סי"ם כ"ה ונז' עם אביו בש"ו (וכ"ע הגאון המומר לתלמו
מקום אבותיו בתורה ובחידות) ונז' תשובתו ברשד"ם חי"ד סי"ך רב בפ"רי
וינעציא וכ' ז' ניסן שכ"ז, אבי הש"ר שאול וואהל (ע"ש שנבח
למלך כמובא בשסג"ה ובהש' אור חדש למנחת אהרן מנכדו שאלל מהרי"ם א' כי ר"
וואלוק) מפדויא בריסק וכ' שם שע"ז חותן תבואות שור הא' (שנדפ' 789) ור' יום
קאזאק רב שם ור' בנימין בונם ליפשיץ שנז' בת' רמ"ל שנז"ל שכ"ד וב"ח החדשות ס:"
מ"ב רב שם (חותן ר' זלמן ראוואלדו נשיא בירושלים וכ' שם כ' ר"ז רונקיל הנ' שנדפ
337) ואבי ר' אברשקא מבריסק חמו' דתי"ט שנז"ל ר"י שם רב בוואלרכוק לבוב ור'
שריף רב בלאדמיר פוזנא ור' מאיר וואהל שהשיבו בב"ח החדשות שכ"ו רב בבריסק חו
ר"פ הורוויץ (שנדפ' 543) וחותן ר' משה כ"ץ (שנדפ' 542) וריל"ת פרענקל (שנדפ
928) ואבי ר' משה רב בחעלמא, שהוא חתן ר' בנימין בינם פרנס מפוזנא אבי ר' אברה
פישל רב בלבוב לוקאבי (ויש עוד רא"פ רב בלבוב כ' שם תי"ג בר"ל) אבי רז"ו (א
ר' שמואל מקראקא מנהיים שהדפי"ם קול הרמ"ז באמ"ד תע"ט בחיי אביו) ור' זכרי
מענדל הכניא נשיא בא"י וכ' שם אבי רל"ה רב בלבוב לובלין (אבי ר' מרדכי
בלוילקא אבי אם הפלאה שנז"ל) ורא"ל שנקרא הוכ"ר ליב רב בקראקא וכ' שם ליל ש"
אמור ט"ו אייר תל"א חתן רא"פ הנז' וחותן קיקיון דיונה (אבי ריל"מ הנז') ובית שמוא
לא"ה שהשיבו בשבו"י ח"א רב בפיורדא ונתקבל לסידלוב (אבי ר' יוסף אבי תשובות שמו
משו"ת ושוגיות רב בהאמדור תיכסק וכ' תקל"ז) ואבי רא"פ לאדמר פרנס דד"א (חתן
יעקב מפוזנא שנדפ' 999 ואבי רד"ב תנשינ דד"א שהסכים בס' תפ"א לדמשק אליע
שאלל מהר"ן א' ור' יעקב רב בלאדמר ש"ב בנית שלום שנדפ' 926 ואבי ר' שאול
בברעסטיליקא ור' זלמן רב בבילעפט חתן ר' שמחה ראפפורט שנדפ' 725 ואבי חמדת
לשיטות רב בלוקאטש אבי רא"ל חתן ר' נחום ישעיה [בן חמדת לבי מאוניסקא שנח
809] ואבי ר' שמחה נתן עלינבערג שחיבר ק' בש"ם תורת זבח שו"ת רב מאמליסק לב
חתן ר' ברוך רוש שנדפ' 725 ות' קליה"ח שנז"ל ואבי ר' בנימין רב בזאקטשוויץ ח
ר"ז יוסף תאומים [כ' קיקיון דיונה הנז'] ואבי ר"ח יוסף מברעסטיליקא שהשיבו בקו
סופרים בהס' לש"ט ש"א ובשואל ומשיב רב בלבוב וכ' שם יום ו' בשמע"ת תרי"ט והספ
מהרי"ם שנז"ל בדברי שאול) ומנורת זכריה מענדל שחיבר עוד באר היטב לי"ד ות
שו"ת (בא"ט י"ד סי"ו) רב בבעלזא אבי רא"ל (אבי ר' יוסף שחיבר חותם ה' לה' תי
רב ביימילנב בימאוי לובלין) וחותן רא"ל שהשיבו בת' רמ"ך (שנדפ' 1225) חי"ד ס
(וכ"ע המנוח) ונז' במנחת כהן (שאלל רא"ב) בקדושין ד"ר והסכים לברית שלום ה
בס' תע"ד ולזרע בנך הנ' (שנדפ' 603) רב בסלוק הורדנא ב"ר נתן נטע רב בטארכינר
ואבי ר' זכריה מענדל רב בהורדנא ור"נ נטע שנז' במאמר אברהם (שנדפ' 26
א' וילך והסכים לחוקי דרך (מרמ"י קויפמן שנז"ל) בס' תק"ו (ואתי עמי בתפילתי מאת
כה"כ הראשון בתימתו כת"ב מזוקק כת"ב ננמר) רב בבראד (אבי רא"ל רב בילנוקו
[אבי ר' שאול אבי ר' מאיר מזעזמר שחיבר מישר חועי דרך ממוסר] ונפש דוד טע
מבראד לתורה ובסופו מכתב לדוד מלקוטי גפ"ת והשיב בלעות הבית מאיר שנדפ' 89
ובת' רמ"ך הנז' חי"ד שכ"ח והשיבו בשכ"ט ל' כ"א וקראו חמו' [מובן ממ"ש בהע' 25
שאביו חותן בנו ר"נ, וכבר היה לשם חתנות ע"י ר"ש ראפפורט כנשמע] ובכוזי"ת של
ש"א וקראו ש"ב ובת' שפאר"ת לבי ורע"א וחתם באור ישראל ליפשיץ סי"ב רב בהאר

ליסא

וזכרון תורת משה ב"ר יוסף פוג
מערוכי אגדות ירושלמי ובבלי. רב שם.
בולינ׳אה 475) באיטליא. ג׳ שם ש׳ן :

אור ה׳. אור עמים, תשובת המינים.
כוונים לתורה 476). פי׳ אבות. פי׳
תורה שה"ש קהלת תהלים. שו"ת 477) :

ס"ר (רדב"ז) דוד ן׳ זימרא.
מספרד. ג׳ רמב"ן · ש"ב ר׳ יהודא
ב"ר אפרים בן אבי זמרה. זקן ר׳
אברהם ן׳ זימרא 478) והון יוסף זאמירו.
ת"ר יוסף סארגוסי מסיסיליא 479)
ורי"צ כהן שולאל נגיד ממצרים 480).
ריע ר׳ יוסף קורקים באור רמב"ם
שיטות ושו"ת 481). רבו דשטמ"ק ורי"צ
פאסי 482). בזמן רי"צ ב"ר אברהם
עקריש מעשה בית דוד בימי פרס
מסמבטיון

ליסא וכ׳ שם ט"ז שנת תקכ"ב ב׳ מהר"ל ומשאת בנימין שבהע׳ 553 ובנו דר"ח דודזאהן רב בוארשא ב׳ שם תרי"ד בן פ"ד ואבי ר׳ מאיר רב בליסא ורא"ל ור׳ זכריה מענדל ור׳ שאול רב בזאמלא [אבי ר׳ מאיר אבי רש"ז אבי רנ"נ ראבינאוויטץ שבהע׳ 252] ור׳ יעקב אבי ר׳ אליהו אמקראט מריסא אבי ר׳ יוסף יהודא ליבוש אבי ר׳ אלכסנדר סענדר חיים ב"י משה פרעמסלא שהדפי"ס ב"ד הנז׳ שם תרל"ח) ובבני יעקב לא"ה ונד׳ *) רק עד ש"ס בזאלקווא תקכ"ד) רב בלוילקע חתן ר׳ יהושע משידלוב (שבהע׳ 724) ואבי ר׳ יוסף רב בביאלא חתן ר׳ יהודא (שבהע׳ 789) אבי מהרש"ק ב׳ הנז"ל, ואבי ר׳ פנחס ק"ב הי"ד (עה"ע 337) מטאמשוב שנשרף בלובלין בש"ק אמור י"ט אייר תל"ו (אבי ר׳ משה רב בטלקום) ור׳ שאול רב בטעלשא פינטשוב חתן בית יעקב שור (שבהע׳ 789) ויותן ר׳ יעקב מלאדמר הנז׳ ואבי ר׳ אפרים זלמן ונחלת יעקב מפסקים ור׳ סעדיה (חתן רכ"ך הנז"ל) רב במעזריטש העלשוי במעהרן וכ׳ שם תפ"ו ור׳ משה שחיבר שו"ת שיטות רב בשוואבך באנשבאך חתן ר׳ אליעזר היילפרין שחיבר באור תורה דרושים והספדים שו"ת שיח השעוד"ה לשיטתי מסכתות שיטות רב במעזריטש פיורדא ואבי ר׳ אליעזר ק"ב שחיבר שיטות ושו"ת ב"ת רב בהאגוני (עה"ע 222) באמבורג בפרייסען (חתן ר"ש הילמן שבהע׳ 1245, ואבי שער נפתלי לא"ה רב בפפד"א) ורב"ש שחיבר שו"ת ונז׳ בזכרון יוסף (מגיהו שבהע׳ 1157) דקי"א ב׳ רב במערגינטהאל היידלבורג ומדינת פפאללצבורג באשכנז (חתן רי"ל ברלין [אבי הגרי"ב הנז"ל] ואבי ר׳ אברהם לבי הירש מכ"ש ויען) ור׳ פנחס ק"ב שנולד תכ"א וחיבר באור תורה דרושים חלוקי׳ דרבנן ים מנחילין מתולדותיו לקוטי כתובות לתלמוד נורת הבית שו"ת ב"ח שמות תנאים ואמוראים תקוני תשובה והשיבו בכ"ב"י ח"ד שע"ד ונז׳ בתולאות חיים מבלאקוין (פסטי תורה ותוכחת מוסרים, ת׳ ר"ש תאמ"ד שבהע׳ 603) פ׳ בשלא רב בלייפניק במעהרען מארגבורייט בשוואבען באשקווין וכ׳ אחר תק"ך אבי ר׳ יעקב שחיבר באור תורה דרושים פסקים שיטות רב בלאטענגען בבייארען עה"ע 57 : 475) ש"ק ח"ב בדרום לאמעבעות : 476) שה"ד : 477) ע"ז א"ח ש"ס קמ"ו (זהו אולי הוא ב"ר ישראל שבהע׳ 472) והשיבו רמ"פ שת"ח ע"ט וכ"ע הגאון : 478) נז׳ בת׳ ר"ם לבוב שבהע׳ 356 ש"ט, רב בתיטואן במערב, ור׳ יהודא זמרה שנפרים ב׳ בן פ"ה בטולטולא ב"ח תמון ל"א : 479) עה"ע 18, ובעת הגרוש משם בא למגרים לפת ונז׳ במרדים וכ׳ בעין זיתן בא"י אצל ר"י ב"ר אלעאי, זקן ר"ח סרגוסי : 480) ש"ב ר׳ אברהם כהן סולאל ורד"ך סולאל שבהע׳ 345, ונז׳ בב"י א"ח סס"א וכ׳ בירושלים רפ"ז, אבי ר׳ אברהם שהשיב אדותו ברלב"א סל"ס : 481) מיולאי ספרד עה"ע 373, והשיב באבק"ר סי"ו ק"א ר׳ ובת׳ רדב"ז סי׳ ש"ת ומבי"ט ח"א סי׳ ר"ץ וכ׳ בירושלים, ש"ב רי"ל קורקוס שהשיבו רלב"ח סקי"ז : 482) אולי הוא ב"ר יוסף פאסי שבהע׳ 382, וברשד"ם חחם כ"פ רי"ל פיסו דיין בלארסו, ובמהרי"ט ח"א סק"ב השיב לאנגורה בש׳ שס"ו תירושת בנותיו, ויש רי"ל מי די פאסי דיין בויניליא שהסכים לבית רענן מהמג"א (שבהע׳ 1115) בש׳ תק"ג, ונראה שהוא המחבר שו"ת

*) ובהס׳ רמ"ך כ"ע מחו׳ והוא מטעם שכ׳ על רא"ל מהורדנא הנז׳.

פסמבטיון 483) רב בפאס 484)· מצרים· ירושלים. צפת (זאפעד). נ' שם. שב"ה :

דברי דוד, שו"ת ח"ז לא"ה. יקר תפארת, לרמב"ם קדושה הפלאה זרעים שופטים. כללי הש"ס, במהררי נמרים 485). כתר מלכות, תפלה ליו"כ בקבלה 486). מגן דוד, סודות אותיות· מהררי נמרים, מ"מ לענינים. מכתם לדוד, לשה"ש 487. מצודת דוד, טעמי מצות. שו"ת, ו"ח· שו"ת באבקת רוכל· בשו"ת רלב"ח· שיטות תלמוד· בשטמ"ק מתלמידו:

ס"ר שלמה משה 488) ב"ר יצחק אל-אשקר באזיע. ספרד· אחי ר' יהודא. אבי ר"ח ור' אברהם מספרד 489). ת' ר"ש ולנסי 490). ריע רי"ב ועין יעקב ן' חביב. בזמן מהרד"ך 491). רב במצרים. ירושלים. שב"ן :

באור טור י"ד 492). באור רש"י, תורה. גאון יעקב, לטור א"ח. השגות האמונות, מרש"ט ג'. כל ברואי מעלה, שיר שבח הבורא· פי' אבות. שו"ת, קכ"א. תחינה, בברית אברהם הורויץ :

ס"ר (רמ"ק ב') 493). משה ב"ר יעקב קורדבירו בספרד. חתן ר' משה הלוי אלקבץ. גיסו דרשב"א ב'. אבי ר' גדליה קורדואירו 494). ת' רשב"א ב' וב"י. ריע ר"ם אלשיך ורמ"ג. רבו

שו"ת דרך יצחק הנד' בשלוניקי תקס"ג. ומתלמידי רדב"ז עוד האר"י הנז"ל, ורי"ל אפומאדו משלוניקי אבי ר' אברהם שהשיב ברא"ם בדק הבית מהב"י ונז' בתני"ט : 483) מיוחסי ספרד עה"ע 373, והדפי"ם מכתם לדוד מהרדב"ז בהקדמתו בקושט' והשמטועים (שנהפע' 109) שם של"ז, ובהק' למ"ל הנז' כי שנהיות הרדב"ז היה בימיו עשר שנים ומספר שם מתוקף גדולתו, אביו ב"ר יהודא : 484) עה"ע 28 : 485) עה"ע 220 : 486) העתיקו בשבט מוסר פ"ז : 487) עה"ע 483, ומקרוב נד' בלבוב בשם מגדל דוד, ויתכן שהשמות נרדפים ודוד בשתיה"ס ומגד"ל פורח באויר : 488) אביו מלפת ונז' באהלי תם שנהפע' 418, והוא שו"ע בתשובותיו עם רא"ש הנז"ל רד"ך (שנהפע' 549) ור"י בירב (שנהפע' 382) ובתשובותיהם ונז' תשובתו ברלב"ח (שנהפע' 422) שקי"ז ובכ"מ פ"ד מה' יהש"ת (לאחר פטירתו) והשיבו רמ"פ (שנהפע' 474) בשכ"ט עמ"ם אליו (בהיותו בירושלים) ר' יהודא מקנדיאה ממחלקותו ער"א קפשלי (הנז' שניהם בהע' 869) ונז' ברלב"ח הנז' שכ"ז ס"א ק"ל : 489) השיב באבק"ר שקי"ח : 490) שנהפע' 379 : 491) שנהפע' 459 : 492) קוה"ד, וברית אברהם שבפנים אבי של"ה הנז"ל : 493) נולד רפ"ג, *) ונז' בחרדים במצות התלויות בלב, ובמהרי"ט שמ"ת שכ"ט נז' רמ"ק מליגורני בפלורינצא בחומר השכם הנעלם הרופא המובהק, ואולי הוא נכדו, דרוש דרים משה והנהו טרף ! אויף עמודא דנורא אזלת קמא ארכים ואשתמודעא להאריז"ל (קוה"ד ואור היקר תרמ"פ הנז"ל בעמוד התורה פ"א ושה"ג) ופתח (אוה"י שם) עליו אם יהיה גאים חס"א תשפט מות והומת ותלי"ת אותו על העץ תעטיו של נחש בעץ הדעת. זבחי שלמים שלו נד' בלובלין שע"ג וכ' שש"ג הנז' בשה"ד (שהעתיק משפ"י כדרכו עה"ע 635) ואמז"ל העיר הנז' בט"ז (שנהפע' 809) א"ם שי' תקל"א : 494) נולד שכ"ב וקיבר שו"ת נז' בת' מהריט"ץ (שנהפע' 801) שרי"ו ושידר והדפי"ם עיו"כ תאביו בויניציא שמ"ז והאור כערב הנד' בקרימונא ת"ז ומשק שלמה פי' תלות הכ"ך בלעזות בויניציא שע"ז, ת"ר שלמה שאגים הנז' בת' רמ"ג הנז"ל שמ"ה וכ' במגפה שת"ו (הק' הראשונה למהרי"ט הנז"ל) ב"ר משה (אולי הוא בר"י שנים שנהפע' 382) ואני ר' יוסף הנז' במהרי"ט הנז' ס"א שכ"ד ור' משה מלמד (כ"כ בש"ק) ת"ח למהרי"ט והשיבו בשניות קי"ד

*) וכ' יום ג' כ"ג תמוז.

בו דר' אליהו ב"ר משה די וידאש
ראשית חכמה מיראת ה' (495 ורו"א
לאנטי 6, 4). בזמן רי"צ ב"ר עמנואל
לטאש מפיסארו (497 ור' שמעון ן'
ביא מפאס פיוט בר יוחאי לל"ג בעומר
(49). רב בסלנוקי. צפת. נ' שם יש"ר:

ר יקר, לזוהר יצירה צניעותא ותקונים
ח. אור נערב, קי' פרד"ס ז"ח. אלימה
בתי, הקדמות קבלה. בסבא טעמא,
סבא בזוהר. גרושין, פשטי קבלו
הגרשו. זבחי שלמים, לתפלות ר"ה.
עמי מצות, בקבלה באיטלקית. מבקש
'. עבודת יום הכפורים, וי"ג תקונים.
' מדרש חזית, זוהר שה"ש. פי'
חזור ספרדים. פי' תורה, בקבלה
באיטלקית. פרד"ס ר"מונים, מספירות
שמות היכלות צרופים לב"ש. שו"ת.
שו"ת באבקת רוכל, סצ"א. בשו"ת ב"י
לא"ה. שעור קומה, קבלה. תומ"ר
דבור"ה, להדבק במדת הבורא י"פ. תפלה
למשה, לתפלות ספרדים. תקון ק"ש:

ס"ר (רשב"א ב') שלמה ב"ר משה
הלוי ן' אל-קאבאץ. נ"ר
שלמה, ש"ב רי"צ אלקבץ מסדרקפוסי
ור' יהודא אלקבץ מסלנוקי 499). חתן
ריצ"ך. גיסו דרמ"ק ב' ור' יוסף ברי"צ.
אבי ר' משה, ת' ר"י טטצק. ריע
רשד"ם ור' אליעזר ב"ר אליהו רופא
אשכנזי ממצרים מעשה ה' מדרושים
ד"ח 500). רבו דרמ"ק ב' ורמ"ע. בזמן
ר'

ד חיי"ז א"ה ה"ה רב באנאטוליא אנגוריא ושי"ב ר' אברהם השני מתלמידי הנז' בת' ר"ב
כנזי הנז"ל שב"ב וכ' בברוסה ורבו דמהרי"ט הנז' ומעשה היא רופא להיסות ושו"ת
ה ב"ח שהשיבו מהרי"ט שנ"א וכ"ח ומתה בשנ"ב רב בצפת ור' טוביה הלוי אמה שחיבר
טוב לתורה ומתה שם ונז' בנ"פ מהרי"ט פ' חיי: 495) כד' בויכעליא הל"ט שכ"ב
אקא (אז) אמ"ד תכ"ז דיהרנפורט תקמ"ו וזולתם. וקצרו בעצמו בתולאות חיים שכד'
דלאב קראקא וזולתם ועה"ע 995, והיה בצפת וכ' בחברון: 496) אחי רע"ב הנז"ל.
תלמידי רמ"ק עוד רמ"ג הנז' ורמ"ע (אמז"ל בשם בנו ר"ב קורדוירא, ובעשרה מאמרות
מ"ד ח"ב פכ"ז בהזכירו ספרו אור יקר כ"ע „המכם" נקמם) הנז"ל, ור' אברהם הלוי
וכים הזקן תלפת שחיבר תקוני שבת שנד' בסוף קי' ר"ח ונז' באור היקר הנז' פי"א
מרדים ובקב היהר וכ"ם באה"י שהלך לירושלים במלות האר"י, ור' אברהם מיימון
חיבר היר אל מספתר מי"ם והעתיק ס' מעשה ירושלמי לעברית שנד' בויראנא ת"ז
אמ"ד, ור' משה רומי הקופר שחיבר עסים רמונים (קי' פרד"ם שנפנים) ל"ב נתיבות
ביהו ר' מרדכי דאטו (ת' רמ"ק גם הוא) שחיבר הג' זוהר ונגדל דוד מתשיח רב
יטליא ועה"ע 761: 497) פיסא שנהע' 38· והוא ש"ב רי"ל דלפם שנהע' 304,
חבר שו"ת (כד' בויען תר"ך) והדפי"ם ת' הר"ן ברומא ש"ס (והיה מסותפי המדפיסים)
שובתו בלדו בש"ב ועשה פסק להדפי"ם הזוהר בראשונה בתנטובה ש"ך ונם' הכ"ח
תיק הפק. הלמה לשה"ם (ומקרוב כד' בהלברשטט ספר הפסק ממנו) מר' יוחנן אולמאן
חבר עוד חיי עילם עיקי העדם לתורה: 498) ח בר עוד כתם פז ב"ח לזוהר ברא"שית
ם פז לזוהר שמות, רב בטריפולי (טריפול בברבריאה באפריקא והיא להבים לובים
כ"ך כ"ם שבי"ע ח"ב, ובאילם בחק"ם לד קל"ח כ' באשור, וים טרופאלים או טריבלוס
"י לרגל הר הלבנון וכ' בכפתור ופרח שנהע' 263 ההיא הין הרמ"ג: תרגם ואת
יכי שנבראשית י-י"א אל-טרובלסין, וים טראפאליא ברוסיא) וכ' שם. ש"ב ר'
תם ן' לביא שנהע' 107: 499) כז' הניהם ברמד"ם (שנהע' 422) חי"ד שקנ"ח,
"כ שרי"ל כ' קודם בסדרקפוסי, ובקוה"ד כ' שהוא ת' ר"א תוטאל (שנהע' 526) ושנ'
וספי ורמ"ק ב' ור"י טטלק ורמ"ע שנפנים כז"ל: 500) כסדר התורה מעשה בראשית
נשה אבות ונעשה מלכים מעשה תורה, וכד' בויכעליא שמ"ג קראקא סד"ם האב מקל"ז
לקוא לבוב, והעיר אמז"ל שנז' בהק' נחמד ונעים (שנהע' 553) ונשער ג' שם"ה
מת חיים מרמב"י שנז"ל ע"א פי"ב ע"ב פ"י. חיבר עוד יוסף לקח לאסתר (כד' בקרימונה
של"ו

ר' רפאל ב"ר גבריאל מנורצי סאה סולת ממדות 501) ור' יוסף אוטלינגא לות הדינים למרדכי ור"ן 502). רב באנדרנופלא (אינדירני) בתוגרמה טורקיאה. סלנוק. ג' בצפת. של"א :

אילת אהבים, לשה"ש. באור זוהר בראשית, בפ' ויעש שני המאורות הגדולים. בית ה', קבלה. ברית הלוי, להגש"ם. הקדמות קבלה 503). לחם שלמה 504). לכה דודי, שיר ליל שבת. מטתו של שלמה, סוד הזיוג. מנות הלוי, לאסתר ודרושים. נעים זמירות, לתהלים 505). עבותות אהבו... קבלה. פי' הושע. שרש ישי, לרות... תקנות 506)

ה"ר משה 507) ב"ר ברוך אל... מישונינו. מוינעציא. ש"ב ... יוסף אלמישונינו מצפת 508). ז... שו"ת עדות ביהוסף אלמשננו ב"... ולשונות רמב"ם 509). ת' רלב"ח. רי... רשד"ם ודברי ריבות 510). בזמן ... יהושע בועז ב"ר שמעון דבית ברו... מאיטליא שלטי הגבורים הג' אלפס... 511) ור' מלכיאל חזקיה ב"ר אברה... אשכנזי

של"ו אופינאך זאלקווא) שו"ת ונד' תשובתו במשאת בנימין (הנהע' הנז') ה"ל ובהנ"... מזכיר ששמע ממנו שנשאל מהב"י הנז"ל ונד' ב"ח החדשות ס"ס פ"ט והשיב בשארית יום (הנהע' 542) ס"ט ונד' רמ"א של"ו בס' הב"ד (שע"ז השיב אז שם של"ו רב"ע חזקיה... הנהע' 374) ומשם מתגורר בויכעליא וזה מספקי שאיננו הנז', רב בפוזנא קראקא ו... שם יום ב' כ"ב כסליו שמ"ז, ת' ר"י טעלק הנז"ל וב"י הנז"ל, ואבי ר' אליהו שמזכיר בסק' מעש"ה: 501) כאמז"ל הנז' בווי העמודים (הנהע' 771) פי"ז. מיבר עוד אר... לפיים ממוסר מרפא לכ"ם מהדה, ועש"ע 764 : 502) כר' בריווא די טריכטא שי"... ר"י בקרימונא (עש"ע 18) וכ' ה"ל: 503) בדרשות רמ"ו, כ"י בפפד"מ: 504) הס"ד 505) קוה"ר : 506) אמז"ל בשם ר"מ מתלמידו בתול"מ די"א : 507) כז' בת' לדב"... הנז"ל ק"ג ס' חקי"ח: 508) כז' ברשד"ם הנז' קי"ד סר"ך : 509) כר' בקושט' תש"ל... תל"ג. השיבו ק"ל (הנהע' 915 בהיותו בבילוגראדא בשערביען) שמ"א, רב שם וכ' ... מ"ו בנ"ם תמ"ט, ת' ר"מ טעלק (הנהע' 422) ובמש"מ ממני"מ הנז"ל כ' שהיה ת' אב... ר"י חגיז הנז"ל, ומתן ר' שמחה ב"ר גרשון כהן שחיבר שתות גטין ושו"ת במגן גבורים (הנהע' הנז') ועדות ביהוסף מחתנו ופני משה (הנהע' 766) רב בבילוגראדו וכ' ש... ת' לחם יהודה ב"ר שמואל ליראא משם לאבות שחיבר עוד שו"ת פליטת בית יהודה וכ... בשניות למהרי"ט קי"ד סת"ו וברשד"ם א"ה סת"ז וכ' לפני ה' שי"א כמוכח ברשד"... שם חתן רי"ל ואפרוע שוחט מירושלים השז"ם ות"ר יחיאל באשאן שחיבר שו"ת והשיב בר... מהרי"ט ומהרש"ם הנז"ל רב בקושט' (בר"מ שהשיב בת' מהרש"ך הנהע' 613 ק"א הכ"... ונז' באנק"ר סת"ו ורשד"ם חק"ע סי' רש"ה והשנים ליפ"ת הנז"ל רב שם ב"ר יעק... באשן) וריע ר' זלמיה גיטה משם ירושלים חברון ת"ר יחיאל באשן הנז' ומהרי"ט וחיב... דרושים זר"ח יעק"ב לד"ע פי' רמב"ם ולש"י לתורה שו"ת והשיבו מהרי"ט בשניות קי"... הכ"א ונז' במש"מ הנז' סי' תקת"ז וכ' במצרים ת"מ וכ' בירושלים ת"י ולמד ג"כ רז"... עם הקוש"ד (הנהע' 583) ור' יהודא כהן ור"י הראף (הנהע' 1092) אצל ר"א הכנדר... (הנהע' 366) והיא אבי ר' נתן גוטה משם שחיבר שו"ת (ת' מהרי"ט) ואומן רמ"... הנז"ל : 510) ונז' שלשתם בהע' 422: 511) ומקור דין או כר מלוה מ"מ לשמ"ג ופ... משנה לרמב"ם וטור ותורה אור לתנ"ך (וכבר הזכרתי מסורת תלמוד בבלי אצל ר"א של... ומסיר"ת ירושלמי בהע' 424) ונד' בשניונטה שי"ד. ואיננו ס' המחלוקת כדעת הש"... שושלה"ג עלמו מזכירו למרבה בפ' כילד מברכין ובב"ק די"ט והוא קושיות על הראשוני... והעוטיהם, והעיר אמז"ל שבברכות דכ"ב ע"ב ודכ"ג ע"ב מזכיר ספרו פרושים ומחלוק... ופסקים ומחלוקת, ושהקדמתו כראה שהפסוקים הוא השמים מדינים בלא מחלוקת, ובפפד"... ים ממנו בכ"י מקור דינים ב"מ והפסוקים, ובפ' במה מדליקין מזכיר חי' ב"ק ושם ובית... הפרקים

אשכנזי מחברון מלכיאל מעץ הדעת ג"ע וגיהנם ואגדות 512). ר"י בסלנוקי. של"א :

אור תורה 513). בית אלהים, מצורת הארץ וכדור העולם 514). הנהגת החיים, מוסר. ידי משה, לחמ"ג. מאמץ כ"ח, כ"ח דרושים. מגדל עוז, לכוונת הפלסופים מאלגזלי 515). פני משה, לתורה. פסקים, באחרונים 516) פרקי משה, לאבות. פרקי משה, לשה"ש 517). שער השמים, תכונה 518). תורת משה. תפלה למשה, תועליות תורה ותקיני ק"ש ג"מ. תקון סופרים, לשטרות :

ס"ד דוד דרשן: ת' רמ"א 519). בזמן ר' מנחם הבבלי טעמי מצות 520) ור' עזריה ב"ר משה מהאדומים מאור עינים מספורים ולמודים ג"ח 521). של"א :

התנצלות, לדרשנים. מגדל דוד, אגרות בצחות. משכיל לדוד, לתורה. בשו"ת רמ"א, ספ"א. שיר המעלות לדוד, מכלול ספריו. תהלה לדוד, לתרי"ג מצות :

ס"ר

הפרקים מזכיר הי' שית, ובהק' שלה"ג מזכיר פסקיו לברכות שבת חולין ב"ק, ואולי הם הנז' בברכות שבת ב"ק. וכ"ע בהקדמתו שחיבר קי' מרדכי וכו' בקריאנקא סי"ז, וכעלם הספרון מהחיד"א, ועה"ע 294. ובהתניא מזכיר תשובותיו. והעיר ע"ד אמז"ל שבנתה טומנין כ' מורי ר"י ובעה"פ מורי רע"ז, והשבלה"ג לשגת"ר פג"ת כי ואני י"ע הכותב. והגמ"ר חובר קרוב לזמן מרדכי ורא"ש ככראה בפ"ק דעירובין ובגטין, וכ' בת' רמ"א ס"מ שלשיותו מלוקט הוא מגוהגס וכ"כ בפ"ק אמרדכי גופא (ובשלה"ח כי שמרדכי להלק"ט כמעט הם מתום' שאנך *) וכ"כ הב"ח בא"ח סי' תרפ"ב : 512) כד' בטיהונגען ה"ך ובם' תר"ס בזהב פרוים שבהע' 999, ונז' בשבחי אר"י (שבהע' 565) ובת' מהריק"ם (שבהע' 674) סקי"ד ובשל"ה פסחים יומא: 513) אמז"ל מתורי זהב (שאלב באת"ח) ס"פ ויחב: 514) כד' בויכעליא, ובאילם בחק"ם שאלה כ"ו מכתבו בית אלים ע"ם : 515) שבהע' 87 : 516) קוה"ד : 517) כ"כ אמז"ל שבשל"ה פ' ראה הביא פ"מ להה"ם ובאהבת דודים (מתורי זהב הנז') הביא פי' הה"ם לר"ס אלמשוככו וא"כ הביע לפרקי משה : 518) אילם בגבורות ה' : 519) אמז"ל, משאלתו בת' רמ"א : 520) שבהע' 237) : 521) כד' במנטובה של"ד. והוא נולד שם וכ' של"ח, ואולי הוא ר' עזריה ממנטובה רבו דרמ"ע הנז"ל, ונפלאת ממני. דיבר עליו הרה מהר"ל מפראג הנז"ל בבאה"ג (הנד' בפראג שכ"ח) סוף באר הששי ובשאילת יעב"ץ ח"א ס"ל וקראו (וכ"כ בשה"ג ח"א) ר"ע מהאדומים וע' מחזיק ברכה בק"א סי' ה"ז. ואם כי רב גדול היה, אך נטה מאוד אחרי הפלסופיא מעמים זולתכו ויקל מעט בעיניו התלמוד היקר, וזאת הכשבה לגרום הפרד בס' רכ"ב והתחזקו אז ואזרו חיל החסיד ר"י יעבץ הנז"ל וחכמי דורו לקרוא בשם ה' ולשום האמונה גברת בארץ עה"ע 387, ואם על ר"מ שלמד תורה מאלישע בן אבויה אמר אמרו בחגיגה דט"ו ב' תוכו אכל וקליפתו זרק, כבר חילקו בין דורות הראשונים להאחרונים ואכתוב בזה ברכות ה' בדרוש יכהן פאר, ולדידן אין בריר"ה שמא יבקע הנ"ע ונמלא שותה הפלי"ס למפריע, ולכו לומר לא מעוקלך כו' ולך לך אמרינן לנזירא, ואמז"ל העתיק תשובת הרא"ם בכלל כ"ה ד"ט (שרמזו בס' הברית שאלל רכה"ל ח"א מ"כ פכ"ג) ות' רמ"א ס"ו ז' התרעמות רה"ל עליו מהזכירו בס"ה לאריסטו הערל שבהע' 18 והשגלות רמ"א אליו, וכ' אחר כ"ז מי הוא שיאמר אקרא ולא אט"ה כו', סוף דבר ! לא ימושו מפיך ואל ילוזו מעיניך ס' אוה"ח מהרב יעבץ הנז' (ועמ"ם בפט"ו סי"ג) ואמונת חכמים (שבהע' 1000) ההוא אמר (הה"ב ח"ב — א') „כל החכמות למדתי בעשר שנים אך חכמת התלמוד כנער הייתי גם זקנתי ויגעתי ולא מצאתי רק שמן מנהו", ואז תלך לבטח שהם יעירו לך אזן

---

*) וכ"ה שה"ג ח"ב-מרדכי מק"י מרדכי שבהע' הנז'.

ס"ר (אר"י 522) יצחק ב"ר שלמה לוריא אשכנזי. מירושלים. מצרים. ש"ב רש"ל. ב"א וחתן ר' מרדכי פראנסים ממצרים. מחו' דב"י. אבי ר' יוסף ור' משה. ת' רדב"ז ושטמ"ק. ריע רי"צ אפומאדו (523 ושו"ת ר' אברהם מונסון סופר ממצרים 524). רבו דרח"ו ור' אברהם גליא רזיא בקבלה. נ' בצפת של"ב:

אדם ישר, מספירות. אדם קדמון, מעולם תוהו. בית מדות, קבלות תשובה (525. דרך אמת, הג' זוהר ותקונים. דרך עץ חיים, דרושי קבלה נ"ש. הגהות זוהר חדש. הג' רי"ף ור"ן בדרך תמים 526). חדושי בראשית

כוונות

אחן לשמוע בלמודים להטיב. ובמספס"ם כ"ע אל מתגב אדומי כי אחיך הוא : 522)
כולד רל"ד, ונז' בחרדים במלות התלויות בלב ובהק' לתלויות בארץ, ונ' יום ו' ה' אב,
כזה רסה וקדם ! וכ"ע בל"ר אליה דבי עילאה כימול על חיק אליסו כמפורסם : 523)
בנהע 482 : 524) ואח"כ היה בניפול עה"ג 498, ת' השמ"ק ורבו דר"א הבגדרי
סנהע' 366, וחיבר עוד דרושים ק' הוכוח לאמרי אתם מרמר"ל הנז"ל והשיב נרשר"ס
א"מ סקע"ה ומהרס"ך (סנהע' 613) ומהריק"ם (סנהע' 674) ומהריט"ן (סנהע' 801)
ומהרי"ט ח"א סקכ"א והשיבו בסקמ"ד ונז' תשובתו בסקל"ט וחתם בסקל"ט הנ' והשיב
על דבריו בשניות לא"ה ס"ת, ואמז"ל הביא משאל עכין בקבלה מהאר"י והשיבו בה"ם
ארבע מה"כ מרח"ו הנז"ל, רב ביגלרים וכי בקושט', זקן ר' אברהם מונסון מתערב
מעלרים שחיבר אשל אברהם גע כריתות קי' גע פשוט (מרמב"ח ב' הנז"ל) מולאי י"ע
לקוטיות תי"ע עץ הדעת לטי"ר סו"ת במאמת מהם (סנהע' 979) ונדפס נכסף (מאלל
חיד"א) תולאות חיים לקוטיות עץ חיים מהרה"א הנז"ל : 525) חרדים בדברי כגוסין
פ"ג והל"ה יומא : 526) בתמת ישרים שסידר בהקדמתו ר' בניתין מוטאל ובו ד"ח אהלי
תם (סנהע' 418) ד"ם הג' רי"ף ר"ן מגדולים וסיומא דפסקא מר' יוסף שלום לאהל"ת
הי"ב חיבר עוד השלמות התשובות באהל"ת, (וים ר' יוסף ב"ר יהודא שלום שחתם בה'
ה"ע בקושט' במהרי"ט סקל"ע ובמ"ב סת"ג בה' הם"ב) תמים דעים מרמב"ד ב' ותאמר
כל דאי מר"ם הלוי הנז"ל כללי שמואל ממתן מהרי"א א' והג' ספרא ואדר"כ וכדי
בויכעלים שפ"ב. ור"ב מוטאל חיבר עוד הק' זקן אהרן מר"א הלוי הנז' וספרי דקדוק,
אחי ר' גרשון מוטאל רב באיזמר וכ' שם גישו דר' משה ביתון הנ' שם ת' ר"ד אסטרוסה
סנהע' 422. ובן ר' אברהם מוטאל שחיבר דרושים מגן אברהם לשמות גיטין סו"ת
בתו"ח (מהרה"ם הנז"ל) ח"א הכ"ג ובני שמואל (סנהע' הנז') הכ"ע ל"ח סיטות תורת
בזיר לנזיר ר"י בליסבונה וכ' תי"ח, רבו דרי"ל אלקבץ סנהע' 499. ור' אהרן לפפא
מתגנסיאה שחיבר בני אהרן סי"ת לס"ת רי"ו (חיבר עוד באור רי"ו ונאבד) ובאור סת"ע
סו"ת לא"ח י"ד א"ה (והשיב במהרי"ט ח"א סק"ו ובעי חיי מהר"ג הנז"ל) סיטות מקובלות
רב בשלנוקי וכ' באיזמר הכ"ז אחי ר' יהודא ובר"ל (ב"ר יצחק) וחתן רשנ"א אלגזי
ורבו דר"ם אלגזי אחרון (סנהע' 969) ובני חיי (סנהע' 968) וחיתן ר' יעקב ן' נעים
שחיבר תשכות יעקב לתורה וק' לניף מלוכה מכבוד מלך והשיב בבעי חיי הנז' ח"ב פ'
ר"ס קלעי (סנהע' 422) רב שם רבו דר' אברהם ן' עזרא רב שם, ור"י לפפא אחיו,
ור' בנימין מלמד שחתם בת' ארח לצדיק רב שם וכ' במגנסיא והספידו תלמידו ר"א הכהן
הנז"ל במדרש אליהו ד"א, ור' נסים שלמה אלגזי שהשיב בבנ"א הנז', ור' שמואל אדרבי
הכ' בקושט', ור' אברהם ן' נחמיאש ריע קוה"ד (סנהע' 583) וחתם בבני שמואל הנז'
ה"ע ס"ח וכ' שם, ור' ישראל נחמיאש הנז' תשובתו במהרי"ט ח"א סקל"ט, ור' אברהם
גלנטי, ור' מנחם שלום, ור' מנחם כהן משלנוקי הכ' באסקופא ור"ח אחינו משלנוקי
שחיבר דרושים וכ' שם ש"ב ר' יוסף ב"ר עמנואל אחינו מאנקונה שחתם ברשד"ס א"ה
סע"ז ור' אברהם אחינו שחיבר חי' בפ"ת פרי חדש לס' פסח ונאבד סו"ת בת' רא"ן חיים
(סנהע' 670) ות' ג"כ לבני שמואל הנז' רב בירושלים, ור' אברהם מלמד, ורי"ל ב"ר
נתנאל

5). כוונות או פרי עץ חיים, לטא"ח
בלה ג"ח. כלל הלמודים, שכ"ז פרקים.
ל קטן, בקבלה. כללות חכמה. כללים
גפי יונה, מרמ"ע. למודי אצילות.
בחר שבאבות, לאבות בחבל נביאים.
עין החכמה, הקדמות קבלה 528).
עץ חיים, (לזוהר תקונים מדרש
עלם תנ"ך וטעמי מצות. אגדות.
לגולים 529) ד' ענפים. סדור האר"י,
נות מכתביו. סודות האר"י 530).
זוהר, בראשית שמות 531). פי"ם
רה. פי' ספרא דצנעותא 532). פי'
"ש 533). פלאות רבות, להגש"ם
5). צדיק יסוד עולם, לרות. בצמח
ק, דרושי קבלה וסוד הברית. בצפנת

פענה, דרושים ממהרי"ט. רזא דאתוון
גליפין. רעשים ורעמים. שאלה באבקת
רוכל, סי' קל"ו. שו"ת וסוד התפלין
535). שיטת זבחים. שלחן ערוך,
דינים וכוונות. תוספות תקון ק"ש,
מרמ"ק ב'. התחלת חכמה, כללי קבלה
מאבי"ע. תקוני שבת, שירי שבת
ופרושם :

ס"ר (רמ"ח 536) משה ב"ר ישראל
איסרל"ס 537). מקראקא. שידלוב.
ש"ב רמ"פ 538) ורש"ל. ב"א ר' משה
הייגרליך 539). מחו' דר' שמעון
גינצבורג פרנס מפוזנא 540). חתן ר'
שלום

ול פאלדו, וכ"ם פרכסים, ור"ל פסריאל סנהע' 462) : 527) כ"י בפפד"מ. וסס
ו מפתח ל"ם, ואולי הוא אדם ישר : 528) ונו קוד מעםס בראשית סכד' באמ"ד
ב, מכי' אברהם קאלמנקם שחיבר עוד אדרת אליהו רב בלבוב וכי' שם יום ב' ע' כיסן
ו, ברא"ל סכי' ג"כ שם יום א' וכי' יום ב' ע' כיסן סל"ו, ואחי ר' אפר יעקב קלמנקם
בר אשל אברהם וכי' סביב ס' ת"ב *), וזקן ר' יוסף קלמונקס סנז' במג"א (סנהע' 115
א, ורב"ו ב"ר יהודא קלמנקס ר"י שם וכי' שם בש"ק ז' שבט תמ"ט, ועס"ע 379 :
5) ככה סדרהו רמ"פ סנז"ל, ודע"ת סדרו הוא מהיכלות והוא פס"ת שאלל רח"ו,
מ"ח כ' רמ"פ בהק' שהוא בכללות ד' ענפים מכוונות תפלות יחודים כנודא ורוה"ק.
פ"י כ' נוע"ח ח"א לאגדות ותנ"ך ח"ב יחודים נורה"ק ח"ג הגלגולים, ובסה"ג כ' ג"כ
"ך מאמרים יחודים נורה"ק, ומה נעכה אבחנ"ה דהמסדר שאותן בו ! והנדפס מסונה.
לא כביר כד' ספר היחודים ונו ענף ג' מתקוני תשובה ע"ד נורה"ק כ"פ : 530)
בפפד"מ : 531) כד' בזוהר הרקיע ח"א : 532) שם, וכי' שה"ג שהוא מנכורי
מהו, ונח"ב - ספרא דצניעותא הביא כן מעמר מן גרמד"ל סנז"ל והביאנו בנן דוד :
5) במעםס ועמר המלילה, כ"י שם : 534) נז' בלקוטי ר"ם מאוקטרפלי סנז"ל: 535)
שם: 536) נולד ש"ל וכי' יום א' י"ח אייר ל"ג בעומר (עס"ע 559) והספידו ר"י
ן ק"ב (סנהע' 474) בדרוש ו'. והוא פלא סכי' בן ל"ב וה' עמו לכתוב ד"ת לז"ע
גהות ות"ח ותה"ע ומ"ו ופי' זוהר ושו"ת ולהרבין תורה בתלמידים, סה"ג מ"ב — ה':
5) כ' בקראקא יום ב' י"ג אדר סכ"ח : 538) סנהע' הנז' : 539) רבו ג"כ, וזקן
דוד הנז' : 540) נז' בת' רמ"א סי"ז וכס"ת ובכל"א והשיבו בת' רש"ל סי"א, וכי'
ב לפ' בס' שמ"ו. חותן ר' עקיבא שחיבר זמירות ושירים לשבת (ווכוח יין ומים
"ך בחריזים בעברית ואשכנזית ותחינות לכל יום בחרוזים, כד' בבאזילאה בסוויין סכ"ט)
בפפד"מ וכי' סכ"ז, כ' ר"ע תאומין סנהע' 686, ובר"ל זקן רי"ל אבי ר' עקיבא
בר האהל עולם לכתובות ומסך הזרע לכלאים פ"ה מ"ח ושו"ת וכד' בפפד"מ תע"ד,
ו דר' יעקב (בר"ל הי"ד עה"ע 337) ממענטשין שחיבר פי' המסורה (הגדולה
טנה, וכי' בהק' שלמדהו רבו הנז') וטעמי המסורה ב"ח והדפיסם בלובלין סע"ז רב
יזמר אבי ר' יהודא ילמק דרשן ממענטשין שחיבר הוספות לפו"ס המסורה מאביו
והדפיסם

---

*) ור' אליהו קלמונקס מקראקא סכי' שם ש"פ ובסה"ג המ' כי שהיה רב בלבוב
בדרשתו סל"ו.

שלום שכנא שור 541). גיסו רשארית שו"ת ובאור למרדכי נזיקין ברכות יוסף ב"ר מרדכי גרשון כ"ץ מויען הלק"ט מועד וטח"מ 542) ור' פנחס ב"ר

והדפיסם ע"פ אביו אחר פטירתו בלובלין ת"ש (נשם' ר' העשל משם שנזכ' 603 וחי"ט שנז"ל ודתש"א שנזכ' 626) ובאמ"ד ת"י (ישנו אתי, גם מד' לבוב תר"ל) ובתו שרה אם ברכת יעקב שנזכ' 456. וזקן ר' חנוך מפפערשא בשוואבען שחיבר לקוטים מרפואות דינים מוסר (כ"י בפפד"מ) אבי ר' שמואל זייטויל אבי ר' משה אבי ר' יהודא מלובלין שחיבר פרי שבת מדרושי שבת בפרד"ם ויש הקדמה לתקון שמירת שבת תכ"ד פרקי שבת ופסקיהם וכד' בזאלקווא תנ"ז תק"ע וגם פר"ם חתם הק' יהודא כו' בן הגאון ר' חנוך בע"ה שו"ת חינוך בית יהודא לאשית בכורים (וכ"כ בחי' מהרים"ך שנזכ' 1030) שר"ב מחב"י זקנו) וכוה יוסף והשבטים, ואחרי שאל השלושה (וכוה חב"י ר"ב) לא באתי כעת ועדן לא ראיתים אשתפק אי קאי לעצמו וקראו חב"י ע"ש „יהודא" או לזקנו וע"ש „חנוך" ? ומשפ"י ח"ב כראה שהבין בזה שכוונתו לעצמו ולזה ייחס לר"י בעל פר"ם גם חר"ב (וכמהרים"ך בכדו הנז') והוכוח וחב"י כי שהוא מרי"ל רב בפפערשי וכד' בפפד"מ תש"ח, ובשה"ג ל"כ אלל חב"י רק שהוא שו"ת לד"ט ועל מנחת יהודא לשעי"ד כי מרי"ל אופנהיים רב בפערשא (פפערשא) בן אחות רד"א (שנז"ל)) והו"ל חבורים רבים וכד' בהמבורג תנ"ו ובשה"ג"ש כי ת"פ. ומלשון „בן הגאון כו' בע"ה" מוכח קצת שאין מחברת זאת ליהוד"א והגיע לחנו"ך וכן הוכוח (וכ"כ שפ"י ח"א שהוא מהגאון ר' חנוך ב"ר מגנציין וכד' באמ"ד, ויליד בגנעזין בז' בתי רמ"א שסי"ז ואלל רמ"ל בזכיר ר"ב מגנעזין) ור"ב, וכ"כ שהג"ה שר"ב דרושים מר' חנוך ב"ר אברהם דיין בפוזנא ובנו רי"ל רב בפפערשי, ואולי גם המב"י חברושו ר"א ורי"ל וקראוהו לשם „חנוך" „בית יהודא", ועש"ע 553 (בקופה) 1121 ואלל ר"א מטיקטין: 541) עש"ע 437: 542) כרי בקראקא ש"ן. והוא כולר רע"א, חתן ר"ש שכנא שבפנים, והגיה והדפי"ם האגודה עם של"א ותשם בתי רמ"א סי"ב ובז"ם סי"ז וש"ם קי"א ובתי רש"ל שנז"ל בשב"ד ובד"מ י"ד שסב"ד ובענין זה במשאת בנימין (שנזכ' 553) בחי"ד לי"ד ס"א מזכיר תשובתו שת"ז אליו והשגתו לתשובתו בשל"ח כ"ע רבינו, רב שם וכ' שם בש"ך בא כ"ג שבט שכ"א. אבי ר' תנחום שכ' שם כ"ז שבט שע"ה ואת"ל ובשה"ג"ש כ' שכ"א, חתן (כת"ק באור הכערב שנשמוך שכ' שבן השא"י ש"ך בקראקא בלוואתו הוא חתן) שו"ת פנ"י שנזכ' 714. ואבי ר' פסח אבי ר' משה רב בבריסק שלוק לוילק חתן ר' מאיר ויאהל (שנזכ' 474) ואבי רי"ל משה אבי ר' משה כהנא שהשיבו בגוב"י רב בבעלזא אבי ר"ד שחיבר מראה כהן מדרושים ושו"ת (כ"כ שהג"ה וכ"כ בתי גוב"י"ת חא"ה שב"ז אליו ושה"ג כי קרן אור ותראה הכהן שו"ת חי' ודרושים מרמ"ך רב בבעלז ובנו ר"ד כד' בזאלקווא תקל"ו) כפס דוד מגפ"ת והשיבו עוד בגוב"י חי"ד סע"ז חח"מ ספ"א, ור' שלום שכנא שכי בקראקא אבי ר' שמואל כהנא רב בדובנא וכ' בברא"ד אבי רא"ל רב בזדאנכין וכ' שם בכור לאחיו ר' אברהם כהנא מקראקא (כ' מהר"ל מפראג שנז"ל כ"ש בת' רמ"ך שנזכ' 1225 חא"ה שכ"ט) שהשיב בש"ם בני אהובה מהר"ו שנז"ל ובת' רמ"ך שם רב באוסטראא בראד דובנא וכ' שם והספידו בזכר הח"יס מרמ"ך הנז' דרוש כ"ב ואת"ל העתיק מש"ם מים חיים שנז"ש כתב הרבנות מאוסטרא שהניח לו הרב"ך שנז"ל ביום א' ט' ניסן תע"ח באהבה רבה וכבוד רב וגד' השכמתו בראשונה בדרש משה (שנזכ' 1145) ונחקי דרך מרמ"י קויפמאן שנז"ל אחר רמ"ך הנז' ור' מרדכי רב בשידלוב וכ' שם ור' ישראל רב בליזענסק וכ' בברא"ד ואבי ר' שלום שכנא מהורדענקיא (אולי הוא שהשיבו רמ"ך שם של"ז-ל"ש וכ"ע מחו' ?) וכ' שם אבי ר' משה מנחם מענדל רב בזאלאזין וכ' שם ור' אהרן הנז' באהבת דודים (שאלל באמ"ש) בפ' כאוו לחייך לאחר פטירתו ובתורי זהב שלו פ' בהעלותך רב שם ור' אברהם אריה ליב ת' רי"ב בוטשאטש וחיבר אור הנערב לשיטות (כד' באוסטרא תקפ"ד) דברי חמד מדרושים והספדים כ"ו ר"י בברא"ד רב בבארדיטשוב פולנאה וכ' שם תקמ"ח אבי ר' שלמה זלמן שהדפי"ם או"ס מאביו עם דברי שלמה

ישראל זלמן ישעיה הלוי הורוויץ
זנא 543). אחי ר' אהרן מקראקא
אליעזר הזקן 544), אבי רי"צ ורי"ל
5). חותן ר' אברהם מייזלש מפראג
5) ורז"ו ברצ"ה צויזמר 547). זקן
יעקב אליעזר ב"ר משה ליזר'ש
לנא 548) ואגודת שמואל לנ"ך
פרשים. ת"ר קלמן מוירמייזא 549).

ור"ש שכנא שור 550). ת"ת דר"י
פולק 551). ריע ר"ח ב"ר בצלאל. רבו
דר' מנחם דוד ברי"צ מהר"ם מטיקטין
הג' רי"ף ומרדכי 552) וצמח דוד ב"ר
גאנז מספורי תולדות ישראל ועמים
ומלכיהם ב"ח 553) רב בקראקא. נ'
שם של"ג :

דרוש

ה שלו באורים וקי' ויצר עוד באורי שלמה וזר זהב לד"ח מאביו ת"ר שאול ב"ר
ר כ"ץ מאוספרה שמזכירו בד"ש ה"ז' במגילה כ"ז כתובות ק"ג ובתים קיים הנז' לא"ה
א : 543) חתן אביו ור"ש ב"ר בצלאל חריף שבהע' 685, ונז' בת' רמ"א שסמ"ע
ל"ה סוף אות ב' ודף ר"ח ר"ל, ונ' בקראקא שע"ח. אבי רי"ל הנ' בויען בש"ק יתרו
שנת ש"ל, אבי ר' פנחס אחי אם חותנת תי"ט הנז"ל ות' סמ"ע הנז"ל ור"א בע"ש
הע' 858) ונז' בשו"י (שבהע' 686) שקב"ג רל"ח רב בפולדא פראג ונ' שם יום ה'
חשון תי"ד רבו דר' יוזפא שמש שחיבר מעשה נסים ונ' בווארמייש יום ג' י"ז שנת
ג ת' ג"כ לר"א בע"ש, ור' יהושע הארוך אבי ר' שמואל שמעלקי רב בטארני אבי ר'
ר מהר"ם (ויש עוד מהר"ם מטיקטין שבהע' 552) רב בטיקטין ונ' שם תקכ"א
כא בהספדו בזכר החיים הנז' דרוש כ"ו (שמזכיר הקדושים שהספידם בדרוש כ"ה
ה הנז') וש"כ שהניח בנים כמוהו י"ב גדולי עולם והיה זקן ושבע ימים ולנו נודע
ר' אשר מכראל שבהע' 789 ובניו ר' נחום הנז' בפנים יפות כ"פ וירא ור' ישעיה
ם ורל"ה חתן ר' מרדכי מלויק (שבהע' 542) רב בטשארטקוב אבי הפלאה הנז"ל עם
ו וחותן בנים מגדים שבהע' 770 : 544) חתן רש"ל הנז"ל, ונ' בויען יום א'
הספדו במג"ע שבהע' 603 כ' יום ד') א' אב שפ"ג. אחי עוד לר' יוסף (כ' בת' רמ"א
ת וסל"ט שהיה בחתונתו בבריסק) ורי"ל, ואבי ר' משה שעשה הקדמה לת' רמ"א שהדפיס
ראקא ת"ה ועה"ע הנז': 545) השיבו בסקכ"ב: 546) ב"ר אליהו אוליגנל מלבוב ב"ר גרשון
וזנא הנ' שם. ואבי ר' גרשון חותן ר"א שור שבהע' 789, ור' בונם חותן ר' יוסף אבי
ל אבי ר' משה שסידר קי' הלכות מהדורא בתרא מחותנו מהרש"א (שבהע' 727) לב"ק
ב שבת ערובין יבמות גטין חולין וחי' הלכות ואגדות שלו והדפיסם בלובלין ש"ל רב
אבי ר' איסרל חתן ר' אברהם (ב"ר ליטמאן כ' רמ"פ שבהע' 474 וחתן רמ"ל רב
במלא) ואבי ר' מרדכי ר' ליבש'ם פרנס מזאלקווא חותן תב"ש שבהע' 789 : 547)
ו ב"ר בנימין רב בפוזנא הנז' במג"א שבהע' 1115) סי' תמ"ז סקל"ג וסק"ט סקי"א,
עוד ר"ב דיין שם אצל רמ"י הנז"ל ומזכירו בת' רמ"ל ס"ם קכ"ד ובת' פנ"י ח"ב
ם שמ"ז ושע"ז בת' ב"ח החדשות סי' ז', וה א רב בטשוקטשין, אבי ר' שלמה חתן
ע הכ' רב בפינטשוב (ויש עוד ר"ש רב שם שהסכים לברכת יעקב שבהע' 856 בש'
ל והספידו הכר"ו הנז"ל ביע"ד בהספדו דקרבן העדה ויה"ע 1246) אבי רל"ה הי"ד
ש"ע 337) משם חתן רא"י תאומים (שבהע' 928) רב בזבאריז אבי ר' יעקב
רעפלא הנז' בת"ח מתכי"ח הנז"ל בשי' רמ"א וחותן ר' שענדר מרגליות שבהע' 836:
5) שנשא בת בתו. אביו מבריסק חותן ר' יחיאל ב"ר שלמה לוריא רופא מלובלין מחו'
ט הנז"ל : 549) השיב בת' רמ"א סע"ו והשיבו רמ"פ הנז' ורש"ל הנז' של"ג, ר"י
בלבוב ונ' שם יועמ"ק ב' אייר ש"ך : 550) עה"ע 437: 551) שם : 552) כ'
ר' אשר בהק' שנרי"ף יבמות שחיבר עוד הג' תורה תרגום רש"י רמב"ן זוהר תקונים
ע (שבהע' 414) סדר תפלות תורה ותלמוד, ובהע' 543 שבאנו ר"ם מטיקטין אחרון :
5) מתדינת ווערשע — פאללען מערבית זקנן באשכנז, חברו בש' הכ"ב והדפיסו אז
ראג. והוא ב"ר זעליגמאן גבו משם אפטא רבו דאור חדש (שבהע' 576) שמזכירו
ק' בתואר האלוף היהים, ואחי ר' יהושע זעליגמאן, ובניו דר' אברהם ב"ר מן נרעס

בזקנן

דרוש לסיום מסכת, ביש"ש ב"ק ספ"ז. תורת חטאת, שלו (554). יד רמ"א דרכי משה, לד"ט. הגהות מרדכי. הג' או"ה (555). מחיר יין, לאסתר מפה

בזקן, וחיבר עוד הע' לוחות התכונה אלפנסו (הברם רי"ל ן' חור בס' י"א בספרדית בפקודת אלפנסי מלך פורטוגאל והעתיקם ר' יעקב אלקרשי בס' ד' לעברית) העבריו לאשכנזים (לספר פיאה ברלסי) מאור הקטן לקה"ח מגדל דוד מגן דוד המדידה (הנדסה) וחכמת המספר נחמד ונעים מהתכונה יצ"ם (חברו בש' שמ"ג וסוף חבור המספיק מאור בפרטי החכמה וכו' בימבכין הק"ט מס"ע 1073 ויהנו בידי עם היסוד עולם מרי"י הישראלי הנז"ל חולתו) הפרוזדור המנדסה ואבד כ"ה נכו"ל שער י"א הר"ע, וכ' בפרא אחר שע"ג, ת' ג"כ למהר"ל מפראג הנז"ל (הק' נר"נ, וש"כ אהרמ"א מו"ר אשר אמנני ובדלני) ור' היני שבשע' 627 אחי מהר"ל) ור' אליעזר חריום (ברכ"ה שחיבר נפתולי אלהים למודות בחיי וכד' בפירארה. הי"ו ב"ר אליעזר חריום) הפרפ"ם יחיד היריה או תפוחי זהב או זוהר רות בקבלה בשיסננען ש"ך ונז' בת' רמ"א הנ"ח ל"א (וש"כ הנה שהגאון מהר"ל יושב בשבת התכמוני בפ"ה ראוי שכל התורה תהיה נפסקת ע"י ת"ת יש לתוה לנערן של ח"ח וראוי לנו לומר שיסולק הגאון הנ"ל מדינים הנוהגים בב"ד כו') רב בפפר"ע וכ' הם הנ"ג בן ע"ב ור' ראובן בולדא מגונה שמזכירו בת"ב בס' שת"ה לאחר פטירתו וא"כ כ' לפני הנ"ב. ומתלמידי רמ"א עוד ר' בנימין אהרן ב"ר אברהם אשכנזי מסלנוקי קראקא (כ"כ בתשובותיו ש"פ שדר שם בסוף ימי רמ"א ואחריו כמה שנים) שחיבר משאת בנימין חי' דינים לדהש"ע (נמי"ר לי"ד ש"א מזכיר ת' מארית יוסף אלי. מ"מ ע 542) ושו"ת קי"ב (כד' שם של"ג) רב בפודסייץ וכ' שם ש"פ מהו' דר"ת מרגליות (הנדפ' 686) ות' ג"כ לרש"ל הנז"ל ורכ"ם א' הנז"ל ור"ם ר' ליבים (הנדפ' 775) ואבי ר' אברהם שחיבר הנ' ושו"ת בת"ב אביו (והביאו שם ואבי ש"ך הנז"ל בנב"א ש"ו) והשיב בת' ב"ח החדשות הס"ה ש"ו (ש"כ מהו') ופנ"י (הנדפ' 714) ה"ב א"ה הנ"ה ש"ג רב בבריסק ור' יעקב שחיבר כללא יעקב למקורי רש"י ובנו ר"א הנז"ל (כד' בקראקא ת"נ) והשיב בפנ"י הנז' ח"א א"ה ה"ד וח"ב א"ה ה"ו ובז"ה הס"ג תשובתו והשיבו אביו כ"ט בתואר ר"י ורב ואומן ר"ם מנחם מן ברי"ל תוכחא שהשיבו בפנ"ה ק"ה והשיב בב"ח החדשות הס"ה ת' תמ"ת שבסמוך, ור' מתה מ"ה (כ"כ בהפי' — הואיל משה ובת"ב הנז' שת"ר ותלמידו רש"ת מן הנז' בב"ח שם יזכירוהו „משה איש חי" היפך כנוי מת ומ"ש לדיקים במיתתם קרוים חיים וכ"ה אמז"ל תמוף ת' היה חיים הנז') ב"ר אברהם הקדוש (כ"ח בת"ב סי"ו) שחיבר הואיל משה (באר היטב לרש"י תומת"ב באר התורה מהשמים וכד' בפראג תנ"ז) משה משה מדיני שמא"ה ב"ע (כד' בקראקא שנ"א) והשיב בת"ב סי"ד ת"ה ומתה בסי"ו *) ובז"ה בסת"ד (ש"כ תשובתו וכ"ע הגאון מהו' מהר"ם איש חי והאמת כי זה האיש משה גדול היה מאוד בדורו ת"ת כו') ורהמ"ו (ש"כ הנכה הגדול כו' בתס"ת) וש"ם ה"ב ונז' עוד תשובתו בת' ב"ח הס"ז (ואולי הוא ר"ת שהשיבו בהל"ו) רב בפרעמשלא וכ' בלפטא (ת"ב רהמ"ו) הה"ו (הם ה"ה ה"ג) ת' ג"ע לרש"ל הנז' ובנו דרה"ת מן הנז', ור"א אבי הל"ה הנז"ל, ור"ד דרשן הנז"ל, ור' הירש עלזיפר מפוזנא (כ"מ מת' רמ"א אליו רש"ל"ח והשק"ו ובשם"ת כראה הר"ם גינצבורג הנדפ' 540 היה בעירו והזה דבתי שם מרש"ג היה מפוזנא ואמב"ת הכ"כ כנדו בש"ם פר"ם שנדפ' הנז') שהשיב שם הקי"ג (ש"ח עלזיפר) והשיבו בפל"ח ל"ה ק"ה ק"ו קל"א ול"ל ק"ל ור' ישכר בער ב"ר נפתלי כ"ץ אשכנזי שחיבר מראה כהן (כד' בקראקא שמ"ע אמ"ר הנ"ג, והוא ת"ת זוהר לתנ"ך ומרוכי הכינים וז"ה) תמנות כוונה למד"ר (כד' בראשונה בפראג שמ"ד) וכ' בהגרון, ור' יוסף מקרעמניץ הנדפ"ע 437), ור' מרדכי ב"ר אהרן תשה שמזכירו ברשקי"ב. ור' שאול בר"ר שחיבר ה"ל אורות ללי"ה מלאכות, ור' הירש עור הנדפ' 789, ורמ"י הנז"ל, ושת"ע הנז"ל: (554) שפ"י אות ת'. והנת"ר מזכיר בתשובותיו רשל"ח ק"ה והשקי"ב, והביא אמז"ל הנגבדי ישב תשל"ה הנז' בפנ"ת פי' המרדכי כרש"א בפנ"ה בלשונו ממש, והרבה להשי"ב בתשובותיו מגאוני מרדכי, ותשס"ע 511 : (555) הנדפ'

הנה"ע

---

*) לפני הת"ע שבסמוך ועוללות אפרים הנז"ל.

סה, הג' דחש"ע. מ"מ תלמוד לב"י·
' זוהר. שו"ת, קל"ב· תוספות בדיקות
הרי"ו 556). תוספות יוחסין· תורת
טאת, אסור והיתר צ"ו כללים. תורת
טאת הקצר או סימני ת"ח 557).
רת העולה, מקרבנות ומדות מקדש
בפלסופיא וקבלה ג"ח 558).

יר (רס"ל 559) שלמה ב"ר יחיאל
לוריא· מוארמיים. פוזנא (פאזען
פוזנן) בפרייסען פרוסיא 560)
נ' רש"י ורי"צ קלויבר מפוזנא 561).
ש"ב רמ"פ 662). ואר"י. חתן ר"ק·
אחי ר' מרדכי לוריא פי' תרגום חמ"ג
דניאל עזרא. אבי ר' יחיאל מלובלין
חותן ר' אליעזר הזקן איסרל'ס ור'
ווישל 563). זקן בית שמואל 564)
וסה"ד. ריע ר' ישראל ן' סרוג אשכנזי
מצפת

36 : 556) שנשע' 337 : 557) שש"ג ק"ב-ת' : 558) כד' בפרלג ש"ל. ובתשובותיו
ים קכ"א כ' לשואלו אחלה שתקנה מספרי תה"ע אשר לי בפוזנא ותראה בו דברים
אים נחכמת הפרד"ם ומה שיקשה לך הודיעני ואפרש לך הסתום בו כאשר רמזתי וכאשר
זיגה יד השגתי כתבתי מה שכתבתי : 559) בתשובתו בת' רמ"א ס"ו מתס הנקרא ש"ר
חק, וכ' שסוא ר"ת שלמה ר' יצחק'ס ע"ס זקנו רי"ל שנתגדל אצלו עה"ע 627. מהרס"ל
פי"ם עלו"ס מניס דרע"א אך רמ"א כ' קודס כ"ם נפנים וכ"כ בים"ם פ"ק דחולין סכ"ט,
בר יס דעת הל"ד (ת' רמ"א שנהע' 553) שרמ"א כ' של"ב, ובע"ז א"ח סי' ת"ך
מלנתי בקראקא הוא כמ"ם וכ' הל"ד שהפליג רס"ל על כל אנשי דורו ותנורו שיטות
ן ערוך לגדלות עמקו וחריפתו, ונעלמו קורא הו בתשובותיו סכ"ג ובת' רמ"א ס"ו (וש"נ
ורו למערכת שנשע' 167 ולרקנטי שנז"ל) סבורי הגדול. מהרס"ל יס בו עומק והשגות
הרס"א עליו להרוג איכס בהעתק המעיין, סה"ג מ"ב — ק'. ואירע לו בנר קטן לשעור
בה שדלק כמה שעות (סה"ג, ונקב היסר פל"ו כ' שמקובל שדלק יותר מג' וד' כרות
למים) ותמהו על כ"ם בהק' יש"ם שהראוהו מתמים בנר מלוה : 560) נפרייסעם פאלען,
שבו"י ח"א סק"ז כ' בגליל קראקא : 561) מזכירו בתשובותיו סי"ב (עה"ע 627) ס"ד
: שס וכ' שס, ור' מנחם ליון ב"ר מאיר (יס עוד רמ"ל בר"מ בהע' 236) וחתן ר'
רכי שמזכירו בים"ם גטין פ"ד סכ"ו שנולד לו בן וקראוהו שניאור שני-אור ע"ם
ביו וחותנו : 562) שנהע' 474 : 563) זקן ר' אפרים פישל שנז"ם : 564) שס. ור'
עקב משה ב"ר אברהם העלין אשכנזי מפפד"מ, שחיבר ידי משה למד"ר עיני משה שנאמ"ל
מזכירו בידי"מ ב"ר פ"י אות ב', רב בפספאב, חתן רי"ל ב"ר שמעיה סג"ל העליר ובב"ר
"ג וסה"ם בפי' כולך יפה הזכיר ר"ם סג"ל דודו, וגיסו דלאי"ל ברי"ל אפטר שנהע'
104, ות' רנ"ך מלובלין שנהע' 686, ורי"ל מגלוגא בגלעזיא ב"ר משה והשיגו ח"ל
שנהע' 915) סקל"ב ומזכירו בידי"מ ס"ר פט"ו וסה"ם בפ' גן נעול רב שס ואסתוריתה
קודס לר"פ סי"ד שנשה"ע 474, ואבי רא"ל שנז"ם בב"ר ספי"ח *), ור' אברהם שחיבר
פ אברהם למד"ר ואגדות ירושלמי והשיבו בשבו"י ח"א סס"ז ומזכירו אביו בב"ר פי"ב
(אות א') ל"ח (אות ב') ס"ר פ"ב (אות ה') פ"ג (אות ק') כ"ב כ"ג ל"ח ת"ה כ"א
קרא פי"ב י"ג י"ט ך' כ"ז ל"ד במדבר פ"ב ד' ו' ע"ז י"ח ובדברים פי"ב וקהלת בפ'
ל שמן וטובה חכמה רב שס וכ' בויען יוס ו' י"ז טבת הפ"ו ת' רד"א ומחותנו ר'
רדכי יפה מויען שמזכירו בזר"א ב"ר פי"ט ל"ד ע"ד ובריס קהלת ובסה"ם בפ' הביאני
מלך וסוף רות **) ור' שמשון מוינא (שנהע' 1036) ור' שמעון וואלף ב"ר יעקב
י"ד מפינטשוב שחיבר כבוד הבית לעי"י ח"א כבוד חכמים לאגדות ירושלמי ובז' בעיר
בימין (שנהע' 1070) לירושלמי שבועות פ"ו (וש"כ ראיתי בהק' כ"ח לירושלמי מספרי
ספרי המכוה הרב החסיד ר"ו ר"י ז"ל מפינטשוב) ואבי ר' יוסף שהוסיף בפי' אביו
לירושלמי

*) ובפי' ל"ג אות ד' ל"ד אות א' וס"פ ל"ח.
**) ויש ר' מרדכי יפה מרגליות שנז' בתולדות רמ"ל הע' 67 71 וכ' שס יוס
ב' ג' חשרי תקט"ו.

קנת סופרים

מצפת 565). רבו דסמ"ע ומשאת בנימין
566). בזמן רמ"א ונחלה ליהושע
צונצין שו"ת מ"ד וחי' ערובין שבועות
567). ר"י בפרעמיסלא (פשעמישער)
בגאליציען באוסטרייך. רב באוסטרהא
ברוסיא. לובלין. נ' שם של"ג:

אילן או לוח, בקבלה. באור ברכת
המזון וזמירות. באור מערכת אלהות.

באור רקנטי. באור תורה והשגות ראב"
הגהות רי"ף רא"ש וטורים. הג' שו
מהרי"ו. חכמת שלמה, הג' ברכות ש
ערובין פסחים ביצה סוכה יבמות כתוב
גטין קדושין סוטה קמא מציעא בת
סנהדרין שבועות מכות חולין נדה.
של שלמה, פסקי ברכות 568) ש
569) ערובין 570) ביצה מ"ק 71
יבמות כתובות גטין קדושין ב"מ 72
סנהדרין

לירושלמי הכ"ה הנז', וחותן ר' מאיר רב ברנשטין, ואחי אם ר' אליעזר מפינטשוב שחי
תשנת ר' אליעזר למד"ר אבי ר"ש שהזכירו בב"ר פל"ג. ור' מתתיהו ליברמאן שחיבר מ
יש לברכות סו"ב (כד' תכ"ו) ובפי' כסא מזכיר חבורו הגדול פי' חיי רב ודרשן בפרא
ור' ישראל איסר לוריא הנ' בלובלין יום א' כ"ה תשרי שע"ה. ור' ברוך אליהו לוריא ה
בוילנא יום ב' כ"ג תמוז תקע"ט ב"ר משה ב"ר יוסף. והמ"ו שבפנים נז"ל: 565) בקבל
וזהו שארו, וה' אר"י הנז"ל, וחיבר כללי החכמה לקוטים וחדושים הפור קומה (כ
בפפד"ת) פי' שירי תקוני שבת (בחבל נביאים) בגלגולי רמ"ע, חותן ר' שלמה שלו
בר"ח מייכשטרל מלוטענבערג במעהרן שחיבר שבחי האר"י ב"ר מסעוד הנ"כ מפים, ור
נ"כ דר"א אירירה שנהע' 378, ור' יששכר בער ב"ר משה פתחיה מקרעמניץ שחיבר אמ
בינה ב"ק לזוהר יודעי בינה לזוהר יש הכר מדיני הזוהר כסדר הש"ע ובאורס (כד' בפר
הש"ע, וכ' אמז"ל הנז' בפי' שערי אורה שנהע' 703 דכ"ג ל' ובשל"ה רים עמ
השלום ובעט"ז שנהע' 816 הקפ"ג) פתחי יה לספירות י"ה וכ' בלבוב יום א' ב' א
תכ"ד, ורמ"ע הנז"ל, ורמ"פ הנז"ל: 566) שנהע' 553, והת"פ שבפנים נז"ל. ותט"
שנהע' הנז', והמהר"ל הנז"ל. ור' אברהם דרוסטיא הקי' הסימנים בים"ם ב"ק תפ"ט הל"
עד סוף המסכתא. ור"ד ב"ר יעקב כהן שחיבר מגדל דוד לגטין (ולמועד נשים נזיקין
והשיב בת' רמ"א הקי"ג והשיבו בהקי"ד. ור' הטלמן, ור' יעקב וירמייזא אחיו הנזכ
בהע' 626, ור' העכדיל מנוח ב"ר שמריה שחיבר חכמת מנוח מהג' ש"ס מנוח הלבב
למוה"ל (שנהע' 65) מנוח מלא חן למודות בחיי מברהמים וכו' בת' מ"ב הנז' בפת'
בחייו ובשע"ה לאחר פטירתו, וכ' בהק' מנה"ל שפי' מקרא ועורים, ובדקדוק פי' למהל
(מרמ"ק א' הנז"ל) להון למודים (שנהע' 418) מכלול מרד"ק, במושכלות לרוח
(מרי"ן תנון) מלות הגיון (מהרמב"ם) בסי"ע (מבדרשי) מורה עקרים (שנהע' 334
ח"פ (מרמב"ם) עקידה, בקבלה מערכת (שנהע' 167) שערי אורה (מרי"ג) פרד"
(מרמ"ק ב') בחיי ז"הר יתרו פי' ואתה תחזה תקונים אדרא דנשא והאזינו, בלמודים שמתפ
(מרא"ה) אקלידוס (שנהע' 18) ז"מ הגלגל או אוספירא הגדול והקטן מתכונה (מ
שלמה אברהם ב"ר אביגדור, ועה"ע 703) מהלך הככבים או הטיאורקא (ויש מהל"ך ת
אפרים מזרחי שחיבר פי' אבות) לורת הארץ (שנהע' 56) שם כנפים (מר' שלמה חלמי
הנז' בת' מהרי"ל שנהע' 337) יסוד עולם (מרי"ל הישראלי) אלמגסטי הקלר מן' רש"
(שנהע' 40) והסיבר לוחות התכונה מתאמרז"ל בתכונה וקה"מ, ובחזיון ראשית חכמ
שנהע' 96, ר"י בלבוב וכ' הם א' דר"ה שע"א: 567) כד' בקוסט' עם הטמ"ק לביל
בת' הל"א, וכ' מ"ק שהמכהו ר"י בירב שנהע' 382, ונז' בת' רמ"א הכ"ה ורסד"
(שנהע' 422) חא"ה סי"ז, רב הם, ה"ב ר' משה הוכלין (עה"ע 424) שחיבר תגד
עוז לתורה כ"י באוקספארד בענגלאנד, וגיסו דר' משה ב"ר משלם הנז' בתשובותיו ס"
והיא בת' רש"ל הל"ז, ואבי ר' שמואל הוכלין שהסכים ליפ"ת עם ר"ח באמין (שנהע
509) ורמכ"ת הנז"ל רב בקוסט', וזקנו ורבו דכה"ג הנז"ל: 568) יש"ם ב"
פ"ז הה"א: 569) שם ביצה פ"א ה"ם מ"ב מ"ד מ"ט פ"ג הס"ג וגטין פ"ד הסכ"א
570) שם ביצה פ"ב הסי"ח: 571) שם יבמות פ"ד הסל"ה: 572) שם פ"ו הסכ"
וגטין

סנהדרין 573) מכות 574) חולין נדה 575). יריעות שלמה, לרש״י מהשגות רא״ם. מנורת זהב, לתהלים סס״ז 576). סדר גטין 577). עטרת שלמה, לשערי דורא 578). עמודי שלמה לסמ״ג 579). שו״ת, ק״א. שו״ת, בב״ח החדשות סע״א. בשו״ת רמ״א :

ס״ר (נ״י 580) יוסף ב״ר אפרים קארו. מניקאפול (נעפאל) בטיבעט באזיע. אנדרנופלא. ב״א תולדות יצחק קארו 581). ש״ב ר׳ יהודא קרא. מחו׳ דאר״י. חתן ר״ח ן׳ ארבלג ורי״צ סבע 582). אבי ר׳ יהודא 583) ור׳ שלמה חותן

וגטין פ״ה ספ״א פ״ז ספי״ד : 573) שם יבמות פ״ג ספ״ה פ״ז ספ״ג : 574) שם גטין פ״ד ספמ״ד : 575) שם יבמות פ״א ספ״ט : 576) נז׳ בשפ״י, והעתיקו ר״א באנגל מכ״י מהרש״ל והביאו במדבר קדמות סוף מע׳ ד׳. והוא ר״א ברב״ו באנגל שחיבר אור חדש לברכת הכהנים (ונד׳ עם הק׳ אור החיים תשובות האדם באמ״ד תל״א) אילני דחיי ארחות חיים תמנהגים בית תפלה לסדור תפלה בשבט וקבלה מים חיים פתורא דהבא תולאות חיים וכאמז״ל שבר״ם אר״א הביא שהשיג בס׳ זכרון את׳ רמ״ג שנז״ל, ת׳ אור ישראל בנו מדיני ברכות (הסכימו עליו בס׳ של״ו הב״ח שנז״ל וגדולי דורו ונד׳ בנה״כ בש״ח וכלל באו״ח הנז׳) ור׳ זעליגמן גנז (שברש״ע 553) ור׳ שבתי סופר שבשע׳ 778 : 577) ראפז״ת בהק׳ ט״ב גטין, ועש״ע 771 : 57א) שבשע׳ 288, נד׳ בלובלין ובאזילה שנ״ט, והוא או״ה (אסור והיתר ש״ו) שבפוסקים. ואולי נכלל בו ס׳ חלה שמזכיר בים״ש יבמות פ״ח סכ״ז : 579) שבשע׳ 167, נד׳ בבאזילה בטוויין ש״ס, ומזכירו בתשובותיו סמ״ז : 580) נולד רמ״א ונ׳ יום ה׳ י״ג ניסן, והספידו ר״י מינץ ק״ש (שבשע׳ 474) בדרשותיו דרוש יוד וכ״ש „נוכל לאמור בלי גוזמא שמהרמב״ם ורמב״ן עד הנה לא נמצא כמוהו להגדיל תורה ולהאדירה". ויהי רעוא מקדש מזן לבנות ב י ת ו פתוח לרוחה, ושם לקבץ נפולות מהרב״ם כנפות נשרי שמים בכל ב י ת ו נאמן הוא, עו״ש עולה על ראשו כל דבריו בטו״ח יבש״א יורה יורה כדת וכאמתה של תורה. יוסף איננו! ישנם רוני—תורתו, קנני, טוב עשה בעמיו לנ״ו יועיל סלה. מהרש״ק א׳ שנז״ל בנחלת שבעה (שבשע׳ 809) מ״ב ס״כ כ׳ אליו שימכור ספריו האחרונים ויקנה טור וב״י, ונעלמו כי בשו״ת לא״ס "דיין שפוסק ואין ספרי ב״י לפניו בודאי יטעה בהוראה", שה״ג מ״ב—טורים, ועש״ה 274. הב״י לא״ח שאל חברו באנדרנופלא רפ״ב והדפיסו בויניציא ש״י וכולו בשביונטה שי״ג ועש״ע 422 459, ומה״ב לב״י א״מ חיבר והדפים בויניציא שט״ו, והשלחן ערוך לא״ח ערך בכפר בירי״א בגליל העליון בא״י (אחר הב״י בד״ה וכ״מ) בש׳ שט״ו והדפיסו אז בויניציא ויתר החלקים השלים יום ו׳ י״ז אדר א׳ שכ״ג ונד׳ שם שכ״ה להשפ״ג ושכ״ז להשפ״י, וכ״מ נד׳ בויניציא בסוף ימיו של״ד — של״ו, ובזמן חברו ב״י וכ״מ לא נצרכא להקדים בלא הודע ונראה שהתעסק בשניהם ע׳ שה״ג מ״ב — בדק הבית וש״ע, ובד״ה נד׳ בשלוניקי שמ״ה, וכללי הגמרא חיבר אחר הב״י (שם — כ׳) ונד׳ (עם יב״ש מרשב״א אלגזי שנז״ל) בויניציא של״ט, ואבק״ר חיבר בסוף ימיו (שנשכ״ה כ׳ בש׳ של״ד) ונד׳ בשלוניקי תקנ״א ויצאו בידי מאמז״ל מד׳ לייפציג תרי״ט : 581) שבשע׳ 409 : 582) שבשע׳ 371 ור׳ זכריה ב״ר שלמה סעכשיל זכמן אשכנזי שהשיגו באבק״ר שכ״ט ומתה בקקע״ו ס״ב ר״א זכמן שבשע׳ 367, ולאותנו רמ״א שבפנים מזכיר בב״י א״ח סי׳ שמ״ג : 583) אבי ר׳ ידידיה משלוניקי שני במי־רקיפוס׳. שהיה ריע ר״ד קנפורטי אשכנזי משלוניקי ירושלים מצרים שחיבר קורא הדורות (עד זמנו, ונד׳ בויניציא תק״ו וזולתו), כ״ר עמנואל ב״ר יקותיאל עזוז אל — ביניוטי באיטליא שחיבר הג׳ תקונים לוים מן מדקדוק (נד׳ במנטובה שי״ז והגהות שם שי״ח עם התקונים בראשונה) חותן ר׳ משה יהודא עבאס הרופא מטוריא במצרים שחיבר כס״א כבוד לתפ״ק (בהס׳ רשב״א אלגזי מג״ן ופר״ח שנז״ל וזולתם) ור׳ ברוסיד במצרים כ״ר יהודה שמואל עבאס שחיבר פיוט עקידה ונז׳ בתחכמוני (מחריזי שנז״ל) שעי״א לפני רז״ם א׳, וחתן ר׳ אדוניקם לונזאנו ש״ב רמד״ל שנז״ל, וגימו דר״ש פרץ שבשע׳ 461, ות׳ כ״ה קלעי (שבשע׳ 422) ור״א

584). חותן ר' משה ברי"צ לוריא. זקן ר' אברהם ב"ר רפאל קארו 585). ת' ר"י בי רב 586), ת"ת דמהרי"א א'. ריע מבי"ט ור' ישראל ב"ר מאיר די קוריאל 587). רבו דרמ"ק ב' ורמ"ג 588). רב שם. צפת. נ' שם של"ה:

אבקת רוכל, שו"ת לא"ח י"ד ח"מ רי"ז. בדק הבית, השמטות ב"י ושו"ת. בית יוסף, לד"ט מפוסקים ושו"ת. דרשות. הגהות רוח חן 589). כללי הגמרא, להליכות עולם 590). כסף משנ"ה, למשנת תורה מרמב"ם ד"ת. מגיד מישרים, ב"ח לתנ"ך קבלה מהמגיד שלו. פי' משניות. פי' לרש"י ורמב"ן לתורה. שו"ת לטור א"ה. בשו"ת מהרי"ט, סמ"ב. שלחן ערוך, מד"ט וב"י:

ס"ר (חס"ז) בצלאל ב"ר אברהם אשכנזי. ת' רדב"ז ור"י דקוריאל 591). ריע ש"ך לתורה 592) רבו דאר"י ור"א מונסון 593). בזמן ר' מרדכי סבא מקראקא 594) ושו"ת ר' משה ב"ר

ור"א מוטאל (שם הע' 526) ור"י גיראשו (שם הע' 461) ור"א סכנדרי (שם הע' 366) ור"י נחת שנז"ל, וס"ח לר"ד לשטראשה שם הע' 422. וריע ר"ם קלעי (שנז"ש) ומוסן ישועות (שם) ור"מ ברס"ן ברוך (שם) ור"ד יונה (שם) ור"ל פשריאל (שם הע' 461) ור"ז גוטה (שם הע' 508) ור"ג מוטאל (שם הע' 826) ורא"ן נחמם (שנז"ש) ור"א במהרש"ך (שם הע' 613) ורמ"ך משלנוקי (שם הע' 633) ורא"ן חיים האמרון שם הע' 670. ולמדו ג"כ אצל ר' יוסף ב"ר שאול איסקאפה משלנוקי שחיבר ראש יוסף לטא"ח ח"ת ב"ח (וכד' באיזמר ת"ח ת"ט) ראש יוסף לטי"ד א"ה (שמ"ג—מ"ב) ולזרעים (כ"י שם וגז' בשפ"י) ולשו"ת (שמ"נ שם) ר"י ורב שם רבו ג"כ דר' שלמה ן' עזרא ש"ב רא"ן עזרא שם הע' 526 ועש"ה 799 : 584) ב"פ דמהרי"ט שנז"ל, וריע ר' עזר"י שם הע' 830, והשיב בת"ח ממהרא"ם (שנז"ל) ח"א שכ"ה ובת' ר' ישמאל באשן (שם הע' 509) ומתם במהרי"ט הנז' בשכיות לא"ה של"ש, רב בקושט' : 585) מורנו ותלמידו דרא"ן נחום שנז"ל, וחיבר ק' אש למקרא וק' בל תוסף בחזון נחום תרגו, רב באנדרינופל וכ' בעלומיו : 586) שם הע' 382, ועש"ע 379 : 587) ת' ר"י בירב שבפנים, והשיב באבק"ר וזקן אהרן (תר"א הלוי שנז"ל) ש"ח, רב בצפת, אבי ר' יעקב שם הע' 370, ור' משה דקוריאל שנז' בשה"ג ח"ב — אור יקר, ורבו דר' מרדכי כהן תלפת שחיבר שפתי כהן ש"ח לתורה בקבלה וכד' בוינעציא שמ"ה וכ' בקוש"ד הנז' שאולי הוא ר' מרדכי כהן ש"ב מהרי"ש. ושטמ"ק שנז"ל : 588) נז"ל. ור' אברהם אבא ן' אשר תאנדרינופל שחיבר אור השכל למד"ר בראשית (נקרא ג"כ אב"א או מעדני מלך וכד' בוינעציא שכ"א) שמות (כ"י ברומא) והשיב באבק"ר שע"ב ובתשובותיו לא"ה רב בארם צובה לפת, ור' אליעזר ב"ר שלמה ן' יושאי שהשיב באבק"ר שכ"ב פ"ה ק"ה קמ"ד והשיגו רלב"ח (שם הע' 422) שק"ב וגז' במצי"ט ובחזיונות תרמ"ו שנז"ל והעיר אמז"ל שבר"ח (שם הע' 495) ח"ב משעה"ק פ"ש הקדימו למורו ר"י בחמת (עם רמ"ן כלאן שם הע' 356 ע"ש) לפת, ור' יוסף ב"ר אברהם ן' לאייש תירושלים שחיבר אבן השושם בקבלה פי"ם ילירה שו"ת שא"רית יוסף תלרופים והשיב באבק"ר ש"י כ"ד (בשה"ג ליין כ"ח והוא לר"י ב"ר משה ברוך, ולא ליין שקל"ג) קט"ו קל"ט קפ"ו קפ"ח קפ"ט קל"ג וגז' ברלב"ח הנז' שק"י רב בדמשק, ור' יעקב בירב הנ' שם הע' 382, ור"מ ברוך שם הע' 422, ור' שלמה וירגא שם הע' 444, ור' שמואל ב"ר משה הלוי שהשיב באבק"ר שק"ח ורלב"ח הנז' שקי"ב (ומתם שם שכ"ו בגב"ע בש' כל"ד) ורשד"ם (שם הע' 422) שח"ת שרכ"ד והשכים בזה ר"י טעלק (רבו דרשד"ם) שנז"ל, ומעמם ה' שם הע' 500, ור"א נאליקו שם הע' 680, ור"ם אלשיך שנז"ל : 589) האסיף תרמ"ד נד 7 : 590) שם הע' 359, ועש"ה 580 : 591) שם הע' 587 : 592) שם : 593) שם הע' 524, ור"ש עדני שם הע' 742 : 594) כ' שם של"ו. כאמז"ל שנכתב עליו

ב"ר אברהם פרובנצאל 595). רב
במצרים. של"ן:

כללי התלמוד. כריתות 599). לקוטי
חגיגה 600). שו"ת, מ"ד וסוגיות:

אסיפת זקנים או שיטה מקובצת, לברכות
פסחים ערובין ביצה 596) יבמות כתובות
גטין נדרים נזיר סוטה קמא מציעא
בתרא שבועות קדשים. הגהות גטין
597) קדשים טהרות. הג' ירושלמי.
הג' רי"ף ור"ן, בדרך תמים 598).

ס"ר (רנ"ש א') נתן ב"ר שמשון
שפירא אשכנזי. ב"ד צמח דוד
אווזא 601). אבי ר' יששכר 602)
ור' שלמה. זקן רנ"ש ב"ר שלמה מגלה
עמוקות ב"ח לתורה 603). ריע רש"ל.
רבו דמשאת בנימין. בזמן ר' משה ב"ר
מיימון

עליו כותב בהמ"ד דרמ"א (שהקדימו שם בס' שו"ת ה', סי"ח) „ממרדכי למרדכי לא קם כמרדכי": 595) אביו בר"ד ממנטובה וחיבר חמש מגלות לקהלות איטליא במחלוקת השותפים בס' הכ"ו (ושם איזה שו"ת מר"ת בנו) כ"י בפפד"מ. והוא חיבר עוד בשם קדמון משירי דקדוק חבור בהנדסה (הק' ל"ד) והשיב נח' רמ"א סק"ט בס' סי"א (ובתשובותיו בס' הכ"ד) והתוכח עמו בש"ס מ"ע שנהע' 521, ר"י ורב במנטובה וכ' שם ד' אלול של"ז והספידו בכפולות יהודא (שנהע' 646) דרוש ל"ג. אחי עיר דוד לתורה ר"י שם, ור' יהודא פרובנצאל ר"י שם: 596) עה"ש 567: 597) שה"ג ח"ב — תוספות: 598) שנהע' 526: 599) כר' בויען מכ"י: 600) נז' במדבר קדמות מע' כ' אות ט': 601) שנהע' 553: 602) ר"י בפינסק בליטא ר"י ורב בואלמיים ממו' דרמ"ל הנז"ל, ואחי ר"כ לרי"ל ר"י בקאווני, ואחיו ר"ש הנפ"ים אבי ומ"ע שנהע' שלאחריה: 603) כר' בראשית (בקראקא ש"ו) לואתחנן רנ"ב אופנים כמנין רב לך שבתפלת משה. וחיבר עוד אלף אלפין לא' זעירא ופרשיות תויקרא (הק' בנו למג"ע, וראהו השה"ד) דיני שעי"ד בערוכין (חיבר עליו חקי דרך תרמ"י קויפמן הנז"ל) שו"ת בכ"י (שנהע' 714) ח"ב א"ח שת"ח תורת נת"ן (שה"ד) לתורה, ר"י ורב בקראקא וכ' שם בן מ"ח (בנו שם, ושה"ג ח"א-העשל כי שהיה זקן מאוד) בש"ק ואתחנן י"ג אב של"ג (בנו שם ול"ד, ובשה"ג כ' של"ד) והספידו האיתן האזרחי עה"ע הנז', אבי ר' משה שהסכים לש"ך ח"מ בס' תי"ד, ור' שלמה שחיבר הק' מג"ע לואתחנן רב בשאנב ונטרג ת"ח, ור' ישראל שהסכים למג"ד תר"ד לידא הנז"ל רב בקאלים ועה"ע 1115, ור' ליב לונץ הנז' בידי משה (שנהע' 564) ב"ר פ"פ שה"ס בפ' שתכוני רות פ"ה ובזרע אברהם מגנו בפ' אבי קהלת איכה בפ' חלל תמלכה ושרי: ובנחלת יעקב (שנהע' 1036) פי' תרומה אות ה' תברכת שמואל (תמהרש"ק א' הנז"ל) ומ"פ שמיני ובפלתי ימל"ז (בתואר אבי אמי, ולזה קורא ביע"ד להמג"ע זקני ועה"ע 1240) ובדרש לפי מע' ט' אות נ' (ש"כ ר"ל זינלין) רב בפינטשוב אבי ר' הירץ הנז' בא"ם תנן כה"י הנז' פי' נח אות י"ג וכ"ע תחי' רב שם חתן ר' נחום מלויזתר עה"ע 1043, וחותן ר' שלמה שנהע' 547 ורבו דר' ברכיה שחיבר זרע ברך ב"ח לתורה (ח"א עד דברים כר' בקראקא ת"ו וח"ב לכה"ת באמ"ד תכ"ב) ברי"ל אייזק ואבי אם ר' בירך שחיבר ז"ע ברך ח"ג לברכות וס' בראשית (כר' בפפד"א תכ"א) זרע ברך ח"ד לתורה באור תהלים ד"ע ושיטות (נאבד) חתן ר"א כ"ץ מקליטונטוב שנהע' 1202. וטרם מותו שאלו עלתו עליון גב"ר בגוברין מהקיתת רב אחר בקראקא השיבוהו בשאלת חלום הכתוב הנני עומד שם לפניך (ר"ת העשל) על הצור (ג"י קראקא) קימו וקבלו ברצון לרל"ה לאדמו"ר, הוא ר' הירשל הא'. אבי ר' אליעזר לאדמו"ר, ור' יעקב (כ' מהרי"ו שנהע' 337 וחותן רב"ו ז"ק שנהע' 915 ורבו דיר"ה וברכת טוב שנהע' 903) שהשיב בגאוני בתראי ונז' בבית שמואל (שנהע' 474) וזרע אברהם הנז' ב"ר שפנ"ג וזרע יצחק (תרי"ל חיות הנז"ל) מכות פ"ב מ"ע רב בלובלין בריסק. אבי ר' אברהם יהושע העשל (רבו דש"ך הנז"ל, ושער אפרים שנהע' 915, ומהרש"ק א' הנז"ל, ור"ד לידא הנז"ל, ור' מאיר מטארנאפאל שחיבר מאור הקטן לתורה רב באיטונגען בבייארען וא' ג"כ למהרש"ק הנז' ור' ישראל דרשן מלובלין. ור' מנחם מענדל שחיבר טעמי מנחם לרמ"י

מיימון רמב"ם אלבאז מתוראנדת היכל הקודש מפי' תפלה בקבלה. רב בהורודנא בליטא ברוסיא. ג' שכ"ז:

אמרי שפ"ר, לרש"י ורא"ם תורה. באור ברכת המזון וזמירות. הגהות זוהר. חדושי טורים 604), חי' מהרנ"ש לרי"ף.

מבוא

לרש"י לשם מנהם מפו"ת ושיטות לכלכת מנחם מדרושים ב"ח ת' ג"כ למהרש"ק הנז') שחיבר חי' הלכות לקמא מליעא בתרא ונד' באסיפת הכהן נה"ז (ממהרש"ק הנז') ויקהל משה לתורה זרע יצחק הנז' ב"מ פ"א מ"א ידי משה הנז' ב"ר שפי"ט ל"ט ש"ר פ"א לב אריה (שנהע' 712) לקט שמואל (שם) מאמר אברהם (שנהע' 626) פ' אחרי עיר בנימין (שנהע' 1070) ח"ב פ' היה קורא לל"ח (מנוע"י נכדו הנז"ל) ברכות דמ"ח כ"ז ש"ג וש"ך ונד' ג' תשובותיו בעמודי שטים (לשיטות מר' לוי בר"ד פאלאק, בפראג תקכ"א) ר"י בלובלין וילנא רב בקראקא ונ' שם יום א' כ' תשרי תכ"ד. שהוא חותן רב"ו אבי ר' מאיר רב בלובלין אפטא. ור' אברהם ל"ש (נראה שהוא רל"ה הנז' בידי משה הנז' פ' תנא רב בלובלין) אבי תפארת למשה שנהע' 626. ואבי רד"ב. ור' שאול שהשיב בסוף ת' רמ"א (שהדפים בנו, וש"כ בסופה ת' זקנו רמ"פ שנהע' 47 לענין חתנו כבנו והוא גם הוא בפשיטות בהקדמתו לת' ר"י מינץ זקנו, ואולי הוא כר"ם וואהל נכדו שנז"ם וקראוהו ע"ם עה"ע 54 189 336 ?) רב בבריסק קראקא ונ' בגלוגא יום ה' י"ז אדר לפני ש' תש"ז. והוא חותן ר' פלק ב"ר מאיר דרשן שהסכים לכתנות אור (שנהע' 928) בש' תש"ח. ואבי רי"ל יהושע העשל שהשיב בת' מקום שמואל (שנהפ' 1076) ש"ך ורמ"ך (שנהע' 1225) חי"ד שכ"ב רב בווילהען וילנא ונ' שם כ"ו אלול תק"ט גיסו דקרבן העדה שנהע' 1246. ורא"ל שהדפי"ם ת' רמ"א עם ק"א מת' רש"ל דשייכי אסדרי והגהותיו (עם ר' שמריה שנהע' 1188) בשמ"ד תע"א (ועה"ע 544) אחרי פיותו חתן ח"ל (שנהע' 915) ונז' בשנו"י (שנז"ל) ח"ב שקי"ג וח"ל הנז' (בת' רנ"ך שנז"ל) שע"ו (בש' תש"ט כששיה שמוך על שלמן חותנו הנז', וכ"ע ידידי יניק וחכים המופלא והמופלג גבור בתורה כאדי כו') ובדב"ר משלם (שנהע' שי"ז) דל"ג (לאחר פטירתו) רב שם ונ' שם כ"א ניסן תקט"ו והספידו בדבר"ת הנז' בח"א ומתוכו שאו"ח (מר"א קאליר שנז"ל) בשו"י חדש, אבי ר"ד נ' ב"ח שנז"ל ותורת חיים (שנהע' 789) שחיבר מגלת שתרים לרבב"ח מרגניתא טבא לתורה ודרושים ונדפסו בפפד"א תק"ד, ור' שאול שחיבר בנין אריאל (חדרי תורה לתושמ"ג ושגם"פ וחדרי תלמוד לשיטות) ב"ח (נד' בראשונה באמ"ד תקל"ח ונז' בראשון לציון פ"א דפאה מהגרי"ב שנז"ל) והשיב באור ישראל (שאלת ר"ב ליפשין) ש"ח י"ז י"ט כ"ד וזכרון יוסף (שנהע' 1157) חא"ח שי"ט ח"מ ש"ב והשיבו שם חא"ח שי"ח וח"מ שם (ב"פ) ובכוני"ת (שנז"ל) חא"ח שק"א ובמים חיים (שנהע' 1225) חא"ה של"ה נד' מכתבו לבן דודו ר"מ מקושטין (שנהע' 1275) משי' תקמ"ד ונז' בדבר"ת הנז' ח"ב דע"א תוספות חדשים (שנהע' 1244) ותולאות חיים (שנשה"ע 474) רב בדובנא אמ"ד ונ' תק"ן והספידו בשוי"ח הנז' גיסו דרי"ל ב"ר מרדכי הלוי מלבוב שהסכים לתכונת השמים בש' תקט"ז רב בלעשכוב ואבי ר' יעקב משה שהסכים ליש"ע (מרי"ל ישראלי שנז"ל) בש' תקל"ז רב בווילהען (חתן דודו רל"ה מברלין) ורא"ל (חתן ריעב"ץ שנז"ל) הנז' בת"מ שם ורבו דפוש"מ הנז' ותול"ח הנז', ורל"ש שחיבר שג' יד אבשלום (מהעקידה שנז"ל, ונד' עמו בלייפציג תרי"ט) ונז' בהג' יש"ע הנז' (מר"ב משקלאב שנהע' 1287) למ"א שפ"א רב בגלוגא בשלעזיא ברלין בפריישען ונ' תק"ם והספידו בשוי"ח הנז' אבי ר' שאול שחיבר הג' אור זרוע (שנהע' 168) וטורי אבן (מהש"א שנז"ל) כשא דהרסנא (עש"ם 282) מלפס יקותיאל (השגות תורת יקותיאל שאלל רבמ"ל) והשיבו בבוע"י הנז' חי"ד שש"ד א"ח שש"ו רב בפפד"א לובלין (אמז"ל מסוף הק' שביה לעמק ברכה שאלל מהרי"ם) והספידו בשוי"ח הנז', וחותן ר' שאול הלוי שהשיב באור ישראל הא' שכ"ט ל"א רב בהאג בהאללאנד ונ' תקת"ש והספידו בחיו"ח הנז' : 604) מזכירם בתב"ם הכ"ע ואמרי ספר שנפנים נקרא ג"כ באורים מהר"ן ונד' בוינטעליא שמ"ג לובלין של"ז והביא בשה"ג

בוא שערים. לשערי דורא 605).
מגלה עמוקות, מנכרו פ' חיי. פי'
חזור. תשובה, בשו"ת ב"ח החדשות סע"ה:

"ר (מבי"ט 606) משה ב"ר יוסף
דטראני. מסלנוקי. אנדרנופלא
ריאז"ל 607). ב"א ר' אהרן מטראני
על התוספות מאנדרנופל 608). אחי
שלמה מסלנוקי. אבי מהרי"ט ור'
למה ממצרים מרביץ תורה בישראל
תורה. ת' ר"י בי רב 609). ור"י פאסי
61). ת"ת דמהרי"א א'. ריע ב': ור"י
קוריאל. בזמן מהריב"ל 611) ור' משה
נגארה לקח טוב למצות תורה ממדרשים
612). רב בצפת. נ' שם ש"ם.

רת. גאולת עולם. בית אלהים, מתפלה
שובה עקרים ג"ש. פי' התחיה והפדות,
ים"ג. קרית ספר, להלכות רמב"ם איזה
תורה שבכתב ע"פ יג"מ והלכה למשה
סיני. שו"ת ב"ח תתמ"א. שו"ת, ח"ג.

בשו"ת אבקת רוכל. בשו"ת רלב"ח,
סקל"ב:

ס"ר יצחק ב"ר שלמה יעבץ.
נ' ר' יוסף יעבץ. בזמן תולדות
אהרן מפיסארו מ"מ תנ"ך לתלמוד ור'
שלמה ב"ר אברהם הכהן מסלנוקי שו"ת
ושיטות מהרש"ך ד"ח 613). שב"ג:

הלל וזמרה, להגש"פ. חסדי אבות, לאבות.
יפק רצון, להפטרות. סולת המנחה,
לתורה. תורת חסד (קודש הלולים
לשה"ש. צמח צדיק לרות. צדקת תמים
לאיכה. שערי מדע לקהלת. עטרת שלום
לאסתר. תהלות ה' לתהלים. למודי ה'
למשלי. יראת שדי לאיוב. ברכת ישרים
לדניאל. מושיע חוסים לעזרא נחמיה)
לכתובים:

ס"ר שמואל ב"ר יצחק אל-גאזי.
מקנדיאה באי-קרעטא 614).
בצרפת

וס"ג ח"ח מהבאר סבע (סבהע' 377) סאיכס ממכו. ובאור בסע ז כדי בויכעליא סס"ג
אמז"ל סכז' בסל"ס אות ק' דע"ד ע"ס : 605) סבהע' 288, כד' עגס בלובלין ויסכו
די מאמז"ל מד' הסכים יעבכין תפ"ד עס הב' רמ"י סכז"ל, וכז' במסאת בכימין מתלמידס
ונסע' 553) סמ"ט ובס"ך י"ד : 606) כולד רס"ס, וכז' במכדים (עס"ע 382), וקרה
ליו אפו ברלב"ח (סבהע' 422) סקל"ג מהמלמתו בעד רבו ר"י בירב בסקל"ב נגדו והיה
נבי"ט ח"ג סמ"ח) רב בלפת מס' רפ"ה, וכ' ליל א' כ"ב כיסן : 607) סבהע' 174 :
60) נקרא כן מקריפתו, ת' ר"י פאסי סבהע' 382, וג"כ רבו דמבי"ט סבפכים. ומהרי"ט
בפכים כז"ל : 609) סס : 610) סס. ור"י דקוריאל סבפכים בהע' 587 : 611)
בהע' 463 : 612) כ' בדמסק בס"ק חקת ל' סיון סמ"א, אחי ר' סמואל כגאר סחיבר
פארת יעקב, ואבי המסור"ר יסראל כנרה סכז"ל: 613) ח"א כדי בסלנוקי, ח"ב רל"ו
ימכים ובאורי תוספות בויכעליא סכ"ג, ח"ג בסלנוקי סכ"ד, וח"ד סביב ס' א', וכז'
מהרי"ט סכז"ל בח"א סכ"א ובסכיות סא"ס ס"ס מ' ובת' ר"ס לכור הראסון עס"ע 356,
בר עוד סעת סכוסר מדרוסים וכד' בסלנוקי תקע"ט, רב סס וכ' סביב ס' סע"ס
בסס"ג — ר"מ מלמד סביא סמתס במספט גרק (סבהע' 422) ח"ב סל"א וסכראה סחיכף
פער וסמ"ל כד' אז סס, ת' ר' יוסף פירמון מסס סחיבר הע' חוס"ל (סבהע' 65)
עזית (כד' בקוסע') סו"ת באמרוכים ובמבי"ט סכז"ל בח"ג סע"ז ע"מ (וסבחהו בסקס"א)
סיכו לסד"ס (סבהע' 422) בחי"ד סר"ך ומזכירו בסקב"ג רב במוריאה ס"ב ר' יעקב
מו"ע (סור מרע ועסס טוב, קוס"ד) ב"ר סמואל פירמין מסירון (סירוץ) ב"פ דרסד"ס
ססיב באבק"ר סר"ט וכז"ס סר"י ובדסד"ס י"ד סקל"ס (בס' סמ"ב אחר פטירתו) ובכס"ג
כז"ל בח"מ סקס"ג רב בסלנוקי המוריאה ואבי ר"מ ור' אברהס כהן ריע קוס"ד (סבהע'
58) ואולי הוא רא"ך סבהע' 754, ור"י יעבן סבפכים כז"ל : 614) כ' יל"ד ח"ב —
רפ"ס

בצרפת 615). ת"ר יהודא ב"ר אליהו מקנדיאה 616). ת"ת דר"י מינץ 617). בזמן רי"צ מעלינג מפראג 618) ור' שמעון גינצבורג 619). שמ"ז :

באור יראים. דרשות. חדושי י"ח מסכתות. חי' ר"ן ונמוק"י. קבוצת כסף, מ"מ מאמרים. שו"ת. תולדות אדם, סדר דורות עד שריפת הספרים באיטליא. תולדות אדם, פסקים. תנחומות אל, לתהלים :

ס"ר יצחק ב"ר אברהם חיות אלט־שולר. מפורטגאל בספרד ג' רש"י. ש"ב רנ"ה ב"ר אשר אלטשולר אילה שלוחה לתנ"ך ור' יהודא אהרן משה אלטשולר ויחל משה ממוסר ותורת האש"ם מתשובה. אבי ר' מנחם מאנים חקת עולם מלמודים 620) ור' אברהם הול[...] תמים לטעמי מצות 621). זקן זרע יצח[ק] חיות למשניות ור' יחיאל הלל אלטשו[לר] מיאברוב מצודת ציון ומצודת דו[ד] לשרשים ופי' תנ"ך ממפרשים [(]622 בזמן מעשה ה' 623) ועולת יצחק ב[...] יהושע מפראג מריני רחש"ע ק"ש. ר[...] בלבוב (ליעאפולם לעמבערג) בעסטריי[ך] קראקא, פראג 624). שג"ן .

מטעמי יצחק 625). פחד יצחק, לאגדו[ת] ק"ש.. פני יצחק או אפי רברבי ואפי זוט[א] לשעי"ד ק"ש. קרית ארבע. שיח יצח[ק] שיר ליל פסח.

ס"ר חיים ב"ר בצלאל 626) הלוי מוארמיים. מזרע דוד. אחי מהר"[ל] מפראג

רפ"ה שאלגזי בווירדנבורג בשוואבען, וכבר הבאנו ר"א הנאזי בנים ספרדים בהע' 6[...] ואצל ר"י יענן : 615) כ"כ בשארית ישראל, ובאילת ח"א לד ל' כי ג"כ באי — קריטי (וכ"כ בחק"ש לד ק"א באי—קריטו והנקראת ג"כ כנדקא) אך ציון והעתה לאיטליא 616) בהע' 869 : 617) בהע' 389 : 618) ר"י ורב שם וכ' שמ"ג, אבי ר"[...] ר"י ורב באוסטרליץ פראג מגדולי דייני מהר"ל משה הנז"ל בס' הכ"ג שהעתיק אז רבנות לפוזנא אחרי היותו בפראג תש' של"ג, ואולי הוא זקן רב"ו אוסטרליץ רב שם שהספיד הכר"ו הנז"ל ביע"ד ח"ב בהספדו דקרנן העדה עמ"ש 547 : 619) בהע' 540 620) חיבר עוד ק' לי"ם רב בוילנא וכ' שם יום ה' ח' אייר של"ו, אבי ר' יעקב אב רי"ל חיות הנז"ל, ור' שמעון מקראקא הנז' באו"ח (בהע' 676) בדיני ברכת הרי[...] ש"ב, וחותן ר"י יוזפא בר"א הורוויץ בהר"ע 770, וזקן ר' מנחם מלכים חיות תות[...] רי"ל ניאברוב בהע' 836. ואילה שלוחה שנדפסים כד' בקראקא הי"ב הנ"ה את"ד (עם מנחה אחר) תקל"ז וכאמז"ל הנז' בווי העמודים (בהע' 771) הפ"ז ופ"ט, וחיבר עוד אמרי ספר מערוכי דרושים ל"ב נתיבות וכד' בלובלין הש"ב, מ"ר בענדיט ב"ר יוסף הלו[י] אקסלראד שחיבר בן דוד (בספ"י כ' בן דעת) לתהלים עבודת הלוי לבראשית. ויש: משה ותה"א שנדפסים כד' בפראג שע"ג, וחיבר עוד תורת השלמים ועי' ת"ת תורת המנחה למאמרז"ל מתשובה ויראה תורת השלמים מסדר היום והשנה רב בקריטונא : 621) בנ' בזרע יצחק שנדפסים (מרי"ל חיות הנז"ל) אבות פ"ב מי"ג, אבי ר' יוסף שחיבר בן פורת יוסף וכ' בלבוב : 622) כד' בליוארנו תק"ש ובדיהרנפורט וזולתם. בר"ד שהסכים בס' תפ"ו לזר"ב הנ' (בהע' 603) רב ביאנרוב ברא"ל שהסכים אז שם רב שם ב"ר פתחיה רב בפראג: 623) בהע' 500 : 624) עה"ע 57 : 625) הה"ד משק' פא"י שנדפסים : 626) מפוזנא ווארמיים, בר"ח, ואחי ר' יעקב משה ת' רש"ל הנז"ל רב שם וכ' הכ"ג, ור' שעלמאן, ת' רמ"ל הנז', ואבי ר' שמואל מאפטא שחיבר שיטת כתובות קדושין (כד' בפרוסטיץ שע"ה, ובספ"י כ' שאביו שמו ר' אליעזר, ודברי לקוטים מתמ"ת בהע' 686 ב"א רכ"ך הנז"ל אחן ר' שמעלקי הנסמך), אבי ר"ח הנז' תשובתו בפנ"י (בהע' 714) ח"א א"ה סי"ב רב בקרעמניץ חותן ר"ש שמעלקי מאוסטרהא בהע' 724, ור' אליעזר אשכנזי שחיבר דמשק אליעזר לאולין (כד' בלובלין ת"ג) וליתר השיטות שיח השדה לסדור תפלות

...פראג ור' סיני 627). זקן מנורת ...ריה מענדל בראב"ל מבוטשאטש לשבת ...צה פסחים והלכותיהם 628). ת' ר"צ ...ורדי 629) ור"ש שכנא שור 630).

ת"ת דר"י פולק 631). ר"ע רמ"א. בזמן דברי ריבות 632) ושו"ת ר' שמעון ב"ר יחיאל קאסטיראץ ממצרים ע"ט 633). ר"י בפרידבורג באשכנז. נ' בפראג שמ"ח

...לות שמות הגטין (בשו"ג מהר"ם כהן שבהעי' 509) תקון סופרים רב נאפטא (אבי ר'
...מואל אבי ר' אליעזר מאפטא רב גלילץ שהשו"ס לתכנית אות יוסף שבהעי' 816 בס'
...ק"ו ונפלאתי שביע"ד ח"א הספידו בס' תק"ס ?), ור' חיים מטילאוב שנז' נאבני שוהם
...שבהעי' 1036) פי' ואלה אות ד' (נתואר הגאון המפורסם, לאחר פטירתו) וברכה אות
... רב בלבוב וכ' שם, ור' יעקלי ח' רמ"ל ואבי ר' אברהם לבי הירש חתן ר' העשל הב'
...שבהעי' 603 וע"ש) ואבי ר' משה שחיבר תפארת לַמשה לי"ד (שהדפיסו נכדו ר' שלמה
...ילין תקל"ו) ומזכירו הח"ל (שבהעי' 915) בדב"ר משלם ח"א וזרע יצחק הנז' בהסכמת
...ב מ"ו ונכדו רב"פ שנז"ל באמ"ב לי"ד סי' שמ"ב ש"ע שע"ב ועט"ח ס"ך רב בהורמדנא
...חתן ר' ברוך כ"ץ ראפפורט (עה"ע 982) שהשינו בשבו"י ח"ג שפ"ב ונז' כ"פ במאמר
...ברהם לתורה (כד' בפיורדא תקי"ז, ובו מחזה אברהם מכללי דהש"ע וזרע אברהם מתוסר
...פ, מרי אברהם ב"ר אשר וואלירשטיין שהשינו בזכרון יוסף שבהעי' 1157 חא"ה סי"ג
...ש"ם בחי"ד סי"ב רב בשנייטך מ"ר אברהם פאפילבורג שמזכירו בפ' בא ונזכריה משלם
...שבהעי' 628 בברכות ס"ה ובגל"ח שם דל"ו ב') רב בפיורדא בבייארען וכ' שם תק"ו
...ב"כ בהספדו ביע"ד שם ואמז"ל דייק לה שבס' תק"ה השכים למע"ט הכד' שם ובהס'
...ו רא"ל לבל"י הכד' שם תק"ז עה"ע 1116 כ"ע ז"ל) אבי רא"ל רב בהיילפעלד
...ילבורג בארפת ורל"ה (אבי ר' שמחה בונם שחיבר חדושי השב"ץ לכתובות גטין פרפרת
...ב"ץ לתמכיא אפי ואבות) וחותן ר' שמואל שפירא שהספידו אז ביע"ד שם (וכ"ע שרינץ
...ריה בישראל בתלמידים לתאות ולאלפים והיה ישר בלמודו והשיב בתעשיו לית עגותן
...ותו טוב לכל כו', ועש"ה 1064) ורכ"ל רב בטורבין כ' מג"ע (שבהעי' 603) ואבי
...שו"ת גור אר"י שבהעי' 928 : 627) כז' בל"ד ח"א בס' ג"א של"ב ד"א — תתפ"א
...א — קפ"ז ובמ"ב (שב"ע מורי) ג"א — תת"ל, ר"י בפראג רב בכ"ה, אבי ר"ח מפראג
... בקעללן וכ' שם, ורבו דל"ד שבהעי' 553, ומאחיו עוד ר' שמשון ר"י ורב בקרעמניץ,
...י ר' מנשה רב בשרה לבן, ור' אברהם בודניקם רב בקארעץ אחי אשת ר' פסח קארילעבר
...בי ר"ש מאוסטראפלי שנז"ל) ואבי ר' בצלאל גלאנגלר פרכם ורב בפרעמשלא וכ' שם תי"ב
...' גבריאל רב בכ"ה וכ' בן ל"ו שם שפ"ע ורי"ל מקראקא אבי ר' גבריאל משם (שבהעי'
...95) ור"מ בענדלים ומהר"ל שבפנים נז"ל. ובת' רמ"ל סי"ב בא לפרק ארבעה אחין
...אלה ושם מפרק שורי"ם ומורים אלים במן לשונם על משפחת אחם (ובן שהרים מהר"ל
...נז' בנזאת בסוף דרוש עהת"ו מבכוי כארל למשפחה ידועה אז), וכה ידבר בלכתו „קול
...ית שמענו מקרוב אשר לא שערום אבותינו על אחים האלופים שאליף המרומם המסיד
...יה (כסדר זה השבם בל"ד וכ"כ בפנים) הר"ח ואחד דעמו אחרי שבמבורם הר"ל ושני
...מאורות מבהיקים זיו מהר"ם ואחד דעמו הר"ש ובזמן קרוב יורו כולם הוראה בישראל
...לם אנשים אבשי שם דפקיעי בשמייהו ועתה כו' ואומר אני האמת שלא הגעתי עדיין
...לל זקנה אבל יניקא אני וחכימא אני מקדמות כי כאשר גדלתי בעיר ביה אבותי על
...כי זקני והורגלתי על זרעותיו ה"ה הטהור החסיד ועניו ירא אלהים פרקו כאה איש
...שלם מהריל"ק והוא היה זקן מופלג מחושבי עירו ואביהם של הבנים האלופים שנזכרים
...יה כבוד ר"ב בר"ח ז"ל והיה להם שייכות מחותנות ממשפחתו לאבי אמי מגד זונתו
...דנכית ומאוד היה מקרבם אליו וגם הם היו מקורבים אליו לכל דבר שבקדושה ואם
...ו היה" כו' : 628) אביו היה מנהיג בלבוב ברי"ל יאנרוועצ (שבהעי' 835) וחתן כ"ד
...זאמושט שבהעי' 808. והוא מחו' ות' פנ"י (שבהעי' 714) וש"ב רל"ה מברלין (שבהעי'
...60) והפלאה שנז"ל, וחיבר עוד זכרים משלם ח"ב מת"ז לש"עית והלכות, רב בפורהיין:
...62) מזכירו באגה"ט שבפנים, וכ' בירושלים : 630) שבהעי' 437 : 631) שם : 632)
...בהעי' 422 : 633) אביו חיבר שו"ת, והוא דור כ"ו לר' יוחנן שבהעי' 1, ונז' בס'
ראב"ח

שמ"ח 634) :

אגרת הטיול, בפרד"ס. אסור והיתר. באור רש"י לתורה. דקדוק צחות הלשון. וכוח מים חיים, השגות תורת חטאת מרמ"א. החיים, (ס' זכיות. פרנס וכלכלה. חיים טובים. סליחה ומחילה גאולה וישועה) פשטים ה"ם :

ס"ר (ס"ק 635) גדליה ב"ר יוסף ז'

רלב"ח הנז"ל בח"ב הכ"ח ודרכי נועם (הנהע' 1003) א"ה הכ"ט, רב שם וכו' שמ"ח
אני ר' אבינדור משה הכ' תי"ט מ"ר משה כהן מהלבוקי רודים דמשק מצרים וכו' ש
תי"ב ריע קוש"ד (הנהע' 583) וריע קרבן אהר"ן חיים הנז"ל, ור' משה קאשטיל
שהשינו מהרי"ט הנז"ל במ"א של"א כ' כ"א ע"א : 634) בשבועות : 635) נולד כ"פ
וספרו ס"ק הדפים בויכעלי"א שת"ז ועה"ע 444, דרך עליו בשה"ג (מהשיד"א הנז"ל
ח"א — רא"ב"ד א' (פעמים) רא"ב"ד ג' רמב"ב (פעמים, והביא ממל"ל מיש"ר הנז"ל שהטי
עליו דברים) ר"ת ובמ"ב — משידים הכייר רקח (ועל הל"ד הנהע' 553 המביאו דיב
במ"ב — משידים ואשפ"י הנהע' 1114 במ"א — ר"ת ובמ"ב — טור וב"י, ואשה"
הנז"ל שהעתיק מש"ק בשמות המחברים ומשפ"י בשמות הספרים כותב בכבוד), ואדמ
שהוא מפני שפתח פיו ושלא לשונו לנגוע במשיחי-ה' עשר"ה מלכות (שהזכ:תי הכי
מהם בהע' 129 283) כאומר שעונשם על מכירת יוסף מאחיו שאלו ואלו (וכ"כ אחכמ
התלמוד האחרונים) החזיקו במדת הגאוה המולדת אכזריות, ;בזה ר' גדליה דלונו ולגלות
אינו אשנה, שתוקף קדושתם והירתם מהגאוה ותולדתה האכזריות מפוזר בתלמוד *) ומפיהם
אנו

*) איידי דאיירינן בהם רדפו בוז לגאיונים ושללו הגאוה מינה ומקלחה, כימי
בים מילתא מה שמקרוב תירלתי הירושלמי פ"ק דברכות מעשה בא' שהשה יותר מדא
והעבירו ר' יוחנן, ופי' הב"י בא"ח הקכ"ז משום יוהרא, והוא בן תימ"ה עז"ה שהכריעו
היא הכריעה בכ"מ, וככה הבינו במכילתן די"ב א' הכ' ומפני שמי נחת הוא ? ועניה
ואמרתי שהוא עד"ם רש"י ז"ל בדל"ד ב' ד"ה כ"ג שכל מה שהוא גדול ביותר לריך להכני
ולהשפיל עלמו, ונכון הוא לע"ד, ובז"פ (אחכ"מ במעי"ט פ' אין עומדין ובהניתי) כוונ
השום' שם ע"א ד"ה מלמדין ע"ש. — ובענין זה ביארתי בפ' קרח כי כל העדה כולם
קדושים וגו'. והדקדוקים כנו, והיתה לבא"ר עד"א כל המתגאה כאעע"ז, ואמרו עוד ע"ה
אשכון ואת דכא אתי דכא שכשאדם מתגאה אומר הקב"ה אין אני והוא יכולים לדור בב"א
והם אמרו עפ"ז שכולם שמעו מפה"ג אנכי ולא יהיה לך, וז"ם כי כל העדה כולם קדושי
ושמעו אנכי ולי"ל וזה נגד הגאוה שהוא כאעע"ז, ובתוכם ה' שדין גרמ"א כנז' שאל"
א"א והוא כו', ומדוע תתנשאו אתם, ויש להעמים ג"כ עפמ"ש בהושע י"א בקרבך קדוש
ולא אבוא בעיר שהוא כעין שאמרו במד"ר קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אנ
קדושתי למעלה מקדושתכם שאף שנלטויתם להתקדש במותר לכם לא תחזיקו לקדוש כ
אותי כ"ם בתפלתנו אתה קדוש כו' ותי' אני מעוט הוא כ"ם אני ולא אחר ולז"א בקרבך
קדוש שמחזיקך לקדוש היפך הראוי והוא מפתח הגאוה ועי"ז ולא אבוא בעיר כנז' שא"
והוא וז"ם כי כל העדה כולם ק ד ו ש י ם ואיכם מחזיקים עלמם לקדוש שהוא מתליל
כגאוה ובזה ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו אתם, אמנם משה באמת היה עניו מאוד, וביארת
בזה מ"ם שם דל"ג ב' אין לגבי משה מילתא זוטרתא היא, ומאמר זה אראנו נפלאו
שאיככה יאמר כן משה העניו בעלמו כ"א ליראה מפני שזוטרתא לגביה, ותירלתיו באמרי
מה שעשאה חכמה עטרה לראשה עשאה ענוה עקב לסולייתא הה"ד עקב ענוה יראת ה'
וא"כ אדרבא שהוא שמזיק במדת הענו : מאוד להיות ללא נחשב בעיניו כאמרו בפ' בשל
ונחנו מה, ולמדת הענוה יראה זוטרתא כנז' וענותו תרבנו לכל ישראל לחשבם שישנ
במדה הזאת, ולז"א מה ה' שואל מעמך (לי יחיד שהוא ממדת הענוה והתאמדות החלקי
במעוטם היפך הרבוי והרחב) כ"א ליראה שהוא זוטרתא למדרגתכם, ובהנ"ל ביארתי הכ
תמים תהיה עם ה' אלהיך, עד"א במגילה כ"ט ע"פ למה תרלדון הרים גבנונים לת
תרלו דין עם סיני כולכם בעלי מומים אתם אגל סיני כו' ש"מ האי מאן דיהיר בע"
הוא

) ן' יחייא׳ מרוינה באיטליא.
לה. פיראַרה 637). קודיניולא.
א 638). אליסאנדריאה די לא
יא בפיימונטי באיטליא. קאסטילטא.
רי. קסטילטא׳ אליסנדרא. אבי ר׳
ור׳ משה 639). זקן ר״ד ב״ר
. ת״ר יעקב רקנטי 640). בזמן
ית יוסף כ״ץ 641). ור׳ משה
נוגרין 642), נ׳ ש״ן :

האושרים, לתמניא אפי. בית אמונה, מעלות תורה ומשה. גדליה, לתורה ואגדות׳ דברי הימים, תולדות בְני יחייא. דרכי נועם, מדרך אושר וכ״ד דרושי תורה. הללויה, פי׳ תפלה. הר סיני, מחלוף פרשיות יתרו ואתחנן ומצות תו״ל. חנוך, משרטוטים. יחייא או שלשלת הקבלה, מיחוסים ידיעות וספורי תבל ג״ח. הלמודים, לאגדות ומדרשים׳ מועד

קטן

חיים בדת ומדות, והם אמרו במהרהר אחרי רבו כמהרהר אחרי השכינה ובאמת
על איש כמוהו גדול בתורה וחכמה ומגזע תרשישים עה״ע 29 335
454, והדברים האלה אינם הולמים לראשו וכבר סיים „וה׳ הטוב יכפר בעדו״ :
) כז״ל: 637) עה״ע 18 : 638) עה״ע 38 ; 639) ור׳ שלמה, ור״ד, ור׳ חנוך,
יהודא אבי ר״ד ור׳ משה גדליה ור׳ נח ור׳ חננאל. ור׳ יוסף שבפנים אבי ר׳ גדליה
ור׳ משה. ובנו מוקמילה את ר׳ גדליה ור׳ משה. ומזכירם בחייהם (עמ״ה 448)
ק״א עם חבוריו שחיבר רובם לשמש : 640) שנהע׳ 232. והיה ג״כ ת׳ אביו
ואחי אביו שבז״ם : 641) שנהע׳ 542 : 642) שנהע׳ 410 :

חיבר

וזהו תמים המכוון כשאתה עניו ותם תהיה עם ה״א שאל״כ א״א והוא כו׳, ועד״ז
תי בתהלים י״ט תורת ה׳ תמימה שלך תמו״ה במקומה כאמרם בפ״ק דתעניות שנמשלה
מה מים מניחים מקום גבוה כו׳ וכ״א באבות (פ״ו מ״ו) שנקנית בענוה וכ״א בנדרים
וממדבר מתנה כיון שנעשה כמדבר שהכל דשים עליה התורה ניתנה לו במתנה, וזהו
משיבת נפש שמשובתה שלא תנשא ברוח גאות גוה רוח האדם העולה למעלה, ואמר
ממעלות התורה עדות ה׳ נאמנה ואין בהם נפתל משום פתי יאמין וגו׳ שהוא מחכימת
כ״ש שם קי״ט פתח דבריך יאיר מבין פתיים וכאמר במשלי אני חכמה שכנתי ערמה
״פ שם ש״ג כי טוב סחרה מסחר כסף דתנן באבות (פ״ב מ״ח) מרבה ישיבה מרבה
ה ומכן התם לא כל המרבה בסחורה מחכים) ונאמנה באמנתה כש״ס אמת קנה ואל
ר ובחבקוק וצדיק באמונתו יחיה היינו באמונת התורה שמחכמת שאז החכמה תחיה
ה (וגו״ל כשמאמינים בהצדיק חכמי דאורייתא בזה יחיה חיים רוחניים ע׳ הערה
כה בהקדמתי) וכאמרם בפ״ק דקדושין זכה נעשה לו סם חיים, ומ״ש זכה הוא
במע״ט וכנ״ל ואז כל הכתוב לחיים שהתורה העיונית תורה למעשות וכתיב ראה
לפניך את החיים ואת הטוב וכתיב מי האיש החפץ חיים נצור וגו׳ ובמשלי כתוב כי
מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחת מוסר שהתורה מורה למצות שמאירים דרך החיים
כתי באבות (פ״ג מ״ט) כל שיראתו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת ל׳ חי וקיים
ובזוה״ק אורייתא בלא דו״ר ל״פ לעילא, ואמר עוד ממעלותיה פקודי ה׳ ישרים וגו׳
עולא בסנהדרין (דכ״ו ב׳) מחשבה מועלת אפי׳ לד״ת אמר רבה אם עסוקים לשמה
מועלת ופירש״י ז״ל לל״א מחשבה דאגת הלב מועלת לשכח תלמודו לז״א שלישרים
סוקים לשמה פקודי׳ משמחי לב (וכאילו כתיב משמחי לב ישרים) ובזה לא ישכחו (ובז״ל
שיראתו קודמת לחכמתו שמקדים היראה לתכלית למודו למען ישמור אמרי אל על
תורתו מתקיימת שאינו שוכח והשוכח ד״א ממשנתו כמתחייב בנפשו כדתנן באבות פ״ג
שאז השכינה שורה כדאיתא בשבת ד״ל ב׳ אין השכינה שורה כו׳ אלא מתוך שמחה
מצוה אמ״ר יהודא וכן לד״ת ואין שכחה לפניו ומזה שלמד מפה״ג לא שכח. ובז״פ
לים קי״ט בפקודיך אשתעשע ע״כ לא אשכח דבריך. ואמרתי פטפוטא טבא בישעיה
ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה שהמכוון בזכור הצדיקותא דששון ושמחה
בלתי שוכח.

קטן, דרושי מועדים. המשכיל, וכוח יצ"ט ודיני ר"ה יו"כ. משלי שלמה, פתרון חלומות. הנוח, לברכת יעקב ועניני הספר. עין המגן, מפקודת ישראל ועין הרע. עץ חיים, מתחה"מ. פי' אבות. פי' מלות במחזור הספרדים. הפרשיות, מסתימה ופתיחה וסמיכתם. תוכחת מוסר, מתשובה ודוי:

ס"ר משה 643) ב"ר חיים ן' אלשיך בספרד 644). אבי ר"ח אלשיך. ת' ר"י טטצק וב"י. רבו דרח"ו ושו"ת רי"צ גרשון מגיה מצפת 645). בזמן ר' אברהם חיון אמרות טהורות מתשובה ונפוצות יהודא ב"ר יוסף מוסקאטו נב"ד והספרדים 646). רב בצפת, נ' שם שנ"ב:

באור הגש"ם. באור מדרש רבה 647). חבצלת השרון, לדניאל. חרושי תלמוד 648). חלקת מחוקק, לאיוב. ירים משה לאבות 649). מאה שערים, מדרושים

ק"ש. מראות הצובאות, לנביאים [...] מראות הצובאות, לנביאים ב' [...] עשר. קינה לירושלים, בשערי [...] מרנ"נ הנובר. רב פנינים, למשלי. רומ[...] אל, לתהלים. שו"ת, ק"ם. שוש[...] העמקים (לשה"ש דברים טובים לקח[...] דברים נחומים או קול בוכים לאי[...] עיני משה לרות. משאת משה לאסו[...] לחמ"נ. תורת משה, לתורה:

ס"ר (יפ"ת 650) שמואל ב"ר יצ[...] יפה אשכנזי. ש"ב רמ"י. [...] ר' יוסף ורי"צ 651). זקן שו"ת ר[...] אלגזי 652). ת' מהריב"ל 653) ור[...] סבע 654). בזמן רשד"ם 655) ומת[...] כהונה 656). רב בקוסט'. שנ"ו:

בית דין יפה, שו"ת. יפה לבדיקה, ער[...] אגדות. יפה מראה, לאגדות ירושל[...] יפה עינים, לתורה וענינים ב"ת. [...] ענף, לאסתר איכה רות רבה. יפה ק[...] למדרש חזית שה"ש רבה. יפה תו[...] לבראשית

643) חיבר ועשה פי' נחמד ומפואר לתנ"ך כהלכה למשה (וכשמו לפה"ת תורת משה) מסיני, ל[...] וכיון אל האמת בדרשותיו כהאריז"ל, שה"נ. ונדפס באבק"ר שקכ"ד. ובנו ר"ח שהפנים בו' נת' [...] לבית לוי (שנהע' 422) ה"ו ובמשפט צדק הנז"ם בשה"ג: 644) כמ"ק בת' הרא"ם [...] ל"ב ה"ב שכ' מאלשיך לטולטילא, ואח"כ השעיר בזה בשה"ג ח"ב — מאה שערים [...]
645) והגיה ג"ם מנות הלוי מרשב"א ב' הנז"ל שכ' בויכעלין שמ"ה והשיבו מהרי[...] הנז"ל בשכיות א"ה ה"ע ונדפס בא"א הקמ"ז והשיב במהרים"ן (שנהע' 801) הקכ"ח[...]
646) אולי ע"ש עיר מאסקאטו (מעסקיעט) בערב באזיע. והפרו בד' בויכעלין שת"[...] חיבר עוד פי' הה"ש קול יהודא לכוזרי (שנהע' 66, בד' אתו שם שנ"ד) ומזכירו הח[...] (שנהע' 686) בחיט השכי של"ז. ר"י במנטובא, דספר ספרינה ר"י מינן ק"ב (שנ[...] 474) בדרשותיו דרוש ב': 647 648) הק' ר' ברוך ב"ר שמחה קאליצאני לפ[...] שהדפיסו בן המחבר שם שש"א. והוא ב' מעשה ה' שנהע' 500, יזקן ר' שמחה ב[...] אברהם קליצאני שהביא והסכים לרדב"ז הנד' שם תק"י וחיבר שיר זה"ב לחנכת הא[...] מרמח"ל הנז"ל והסכים לת' רמ"ז הנז"ל שנד' שם תקל"א ר"י שם וב' תקמ"ד: 649[...] לקטו ר' ירמיה שלעוקר מפי' לתנ"ך ובד' בפיורדא תקכ"ד לפת תרכ"ה וזולתם, ור[...] הנזכר בעל הע"ל שהפנים בו' הלאה: 650) במהרי"ט הנד' בשכיות א"ה ה"ת חשב ד[...] א' ררב"ז (הנז"ל) דור ב' מהריב"ל (שהפנים) דור ג' יפ"ת: 651) היא ואחיו שהפ[...] הרו בסירים ליפ"ת, והוא חתם במהרי"ט שם שמ"ג ובז"ם בש"ת, אבי ר' מנחם יפה[...]
652) כי ג"כ לר"א אלגזי שנהע' 964, ות' בכה"ג הנז"ל, וחיבר עוד דורש טו"ב מדרוש[...] בהיותו בן טו"ב, רב בכיאו עה"ע 290: 653) שנהע' 463: כ"מ בתשובתו במהרי[...] הנז' שם ה"ג ת': 654) שנהע' 371: 655) שנהע' 422: 656) שנהע' 533 שה"ג

שית שו"ב רבה. מכתב ביין
ומר, מרנ"ש ב'. עטור סופרים או
סופרים,לשטרות 657). שו"ת 658):

שמואל ב"ר יוסף הכהן.
מחלב (אחלב חלבון הליפא
פא) בארם צובה אשור סוריא
ן. בזמן ר' שלמה אבסבאן 659)
שעיה מנחם מענדל ר' אביגדור'ס
ברי"צ 660). שנ"ח :

חיים, ח"ג ממנחת כהן לתריג"מ.
צוה, ח"א ממ"כ לי"ג עקרים
תוכחת מוסר, ח"ד ממ"כ. תורה
ור, ח"ב ממ"כ לבראשית :

מנחם ב"ר משה רבא ·
מוינעצ'יא 661). בזמן בית
אלי 662) וריצ"ך מאוסטרה מתנות
עני ק' מזרחי. שמ"ה :

הברית, משבעה בריתים לקיום

העולם. בית מועד, למועדים נ"ד. חות רבה, לתורה. כליל תכלת, ק' חו"ר שלו. מענה רך, פ' מאמרים. נתיבות עולם, טעמי מסורת תנ"ך. קרית ארבע (שערי חכמה מאצילות. שערי בינה מיצירה עשייה. שערי דיעה מהאדם. שערי תורה טעמים מתורה ודברי קבלה) מחכמות ד"ח :

ס"ר ישראל ב"ר משה 663) נגארה. מדמשק (דאמאסק) בא"י ודרומית סוריא. נ' שו"ת ר' מיימון בר"ד נגאר מקוסט' ושו"ת ר' מיימון ב"ר סעדיה נגאר מאפריקא. אבי ר' משה מעזה 664) זקן אהלי יהודא נגאר לספרי 665). בזמן ר' משה ן' מכיר מצפת סדר היום לתפלות דינים ופי' קהלת ור"צ ברי"צ יעקב בודק מקראקא הגהות מהר"ץ לשו"ב מהרי"ו 666). רב בעזה (גאצא) בא"י. שמ"ה :

זמירות ישראל, (עולת תמיד משירי יום

) סס"ג מ"ב -- ת'. ובספ"י סבילו יפס נוף למקון סטרות וכ' סלל נז' סס מקברו,
סהול כמ ב"ד יפ ה, ועל בר"י כ' סהול דיכים והול סו"ת. ומבילו ק' עקידס מר'
יפס מקוסט', ולינכו זה סלל מסבסו לתו בסער ב"ר : 658) כז' ברסד"ס (סברס"ע
) ח"מ ס' ה"ע ובסכיות למהרי"ע ס"ג ס' מ', ולולי סול כמ ב י מ ד י ן יפ ס
ס ? : 659) הסיב בלבק"ר סקמ"ל ומחס בסקכ"ד וכז' במ' דברי ריכוס (סבסע'
ס' סס"ע מספטי סמולל (סבסע' 459) ר"ס ללסיך הכז"ל ומהרי"ע הכז' ובמעסס
(סבהע' 494) והרדים (סבסע' 382) בהק' למלות סתלויוס בל"י וכ"ע החכם
ט'בייכל דחכימי ססידל קדיסל כו', וכ' סכ"ז והספידו במנן לברהס סבהע' 699,
ו דר"י בירב סבהע' 382, ורבו דר"י לבולעפיל סבהע' 788 : 660) חיבר בלורים
ס' למורה ורס"י (כד' בקרלקל ספ"ד, וכז' במתנות כהוכה ויק"ר פ"ב ובלבכי סוסס
' 1036 וילל לות ו' י"ל) והסיב במ'. ב"ח הכז"ל בסע"ז ועליו כותבים בסטרי
ת כתקון מהר"ס ז"ל מלוולת המ"ל (סבסע' 1115) סבלחס הפכים (ממתכו הכז"ל)
תקכס כ"ס בכחלת סבעה (סבהע' 809) מתקכות סמ"ע הכז"ל בועד ד"ל בס'
רב בלודמיר ולרמיים (ולזה כיון בהק' חו"י הכז' במ"ס „והגלון מו"ס מכח"ס לב"ד
פה חתס עלמו מנחס מענדלי רי"לר' לביגדורס") קרלקל, וכ' סס כ"ה לב סכ"ע כ"ס
ובהג"ס וכמ"ק בב"ח סס סכ"ע בס' ס"ם החסיד מהר"ס ז"ל וגס הסמ"ע הכז"ל סס
ז"ל, ובחוט הסכי הלז' סכ"ב הסיב רמ"מ ברי"ל ר' לביגדורס רב בפפד"מ ומחס בס'
ובכ"ס סס"ד בס' חכ"ג וכ"ע ז"ל ולולי הול ככדו : 661) עה"ע 404 : 662)
' 422 : 663) סבהע' 612 : 664) הסכים לסתי ידות סבהפ' 860, רב
ם עס"ע 345 : 665) חיבר עוד ללפי יהודל לסיטת סבועות למודי ה' לסוגיות
יהודל למכילתל, רב סס, לחי ר' סמולל כגלר סחיבר תפלרת יעקב : 666) סבהע'
כד'

יום. עולת שבת. עולת חודש) פיוטים
נ"ח. יה רבון עלם, פיוט ליל שבת.
מימי ישראל (מי השלוח. מי מנוחות.
מי מריבה. מי מצור. מי זהב.
מי המרים), אגרות ושירים ו"ח.
מערכות ישראל, לתורה. מקוה ישראל,
מ"ד. פצעי אוהב, לאיוב. שארית ישראל,
ח"ב מז"י פיוטים. תנאים בין ישראל
לאביהם שבשמים 667) :

ס"ר אהרן ב"ר אברהם ן' חיים.
מפאס 668). ש"ב ראנ"ח. אחי
ר' לוי בתי הנפש והלחשים משירי
חכמה 669). אבי ר"ד מירושלים ור'
אברהם מחברון 670). ת"ר אהר"ן חסון
671). ריע ר"ב קלעי ור' יעקב לבית
לוי 672). רבו דרביה דשו"ת ר' יעקב
פאראגי מהמה ב"ח 673). בזמן שו"ת
אהלי יעקב קאשטרו מהריק"ש 674
ורי"צ ב"ר מרדכי גרשון משבית מלחמ
675). רב שם. וינעציא. ליבונטי
באיטליא. מצרים. נ' בירושלים 676
שס"ו :

לב אהרן, ליהושע שופטים. מד
אהרן, ליג"מ ר' ישמעאל וסוגיות. מ
אהרן. מצנפת אהרן. פי' מכילה
פי' ספרי. קרבן אהרן, לספרא תו
כהנים ויקרא :

ס"ר (רמ"ג) משה ב"ר מרד
גלאנטי. מרומה 677). דמ
(דאמאסק) בא"י. אחי ר' אברהם
יקר לזוהר 678). אבי ר' ידידיה שי
ביצה יבמות גטין קמא ופי' לריטב
ע"א 679). ור' אברהם. זקן המג
ת'

337, כדי בקראקא הל"ג, כ"כ הפ"י, ואולי צ"ל הכ"ג, שתלמידו ר' יעקב (נראה ש
רי"ט כ"ץ שנת' ר' טרבוטו הנזכר' 366 ש"ג ריש ר"י מינץ ק"ג הנדפ"ס 474 כ
בת' רמ"ז הנז"ל הכ"ז) ב"ר יוספא סוריונה כ"ץ קסטילאץ מזכירה בתשובתו שבמ"ת הל
שהדפים בויכעליא שמ"ז, וגם העתיק שם מעשה דהר"ף (המובאה במ"ח הל"ם סקל"
ההוא הטריף ורמ"א וכל הבודקים עמו הכשירו ואח"כ הודו להטריף, רק מזכיר שם לה
אחר פטירתו : 667) כדי מקרוב בלבוב : 668) עס"ע 28 : 669) היבר עוד נו
מן לתורה, ואביהם היבר ציץ הזהב לשה"ם ורות : 670) ריע קוה"ד הנהע' 583,
בפונקיטליכו, אבי הו"ת ר' אהר"ן חיים רב בחברון איזמר וכ' שם : 671) הנהע' 22
672) נז' הניהם שם. ור' אברהם כהן מערב הכ' בירושלים. ור"א קסטילץ הנהע' 33
673) ה"ת ג"כ לר"א קסטילץ הנז' רב בנא אמון עה"ע 18, רבו דר"ם לניידו
הנהע' 698 : 674) קאסטרו באיטליא, והוא כ"ר אברהם קסטרו מקוסטי' ה
במסתערב במצרים בס' רע"ד, וה"ב ר' משה קסטרו מירושלים הנז' בת' ר"ם אלש
(הנז"ל) סי"ו, והיבר עוד מכמיל ליעקב לפסקים ערך לחם משנ' דמה"ע (בשה"ג ח"ב
כ' הכתדומה שמקודם היבר באור ארוך לר"ט כהב"י ור"ת, ואולי ככלל בע"ל הדו
שבשלחן מלכים לשעא"ח י"ד) קול יעקב מדרושים היטות תולדות יעקב לבילה וה
במבי"ט הנז"ל ח"ג הרכ"ה ונז' תשובתו ברשד"ם (הנהע' 422) הי"ד הק"ז ובתהרי
הנז"ל בשניות לא"ה ה"י כ' שהאל נוסח גט קטנה מהתבי"ט, רב במסתערב ועלה לנ
לבקר קברי הלדיקים וכבדו הב"י מאוד וכ' במצרים ה"ע, אבי ר' אברהם ורי"ל מתלמ
וזקן ר' משה הרגוסי, ורבו דר"א הכנדרי הנהע' 366 : 675) נגד מלחמות ה' מאמ
רבני איטליא למקום רוויגו הבאיטליא, והיבר עליו ת"מ זה ופלגי מים מרבני איטו
אחרים ההיכוס, ויקוו המי"ם אח"כ על הת"מ בשם מקוה ישראל לה' מקוואות
ישראל ב"ר משה הלאטרו : 676) קוה"ד ומגברת ציון, ובני"ל (הנהע' 377) בהמ
בעת להפוד דרום ע"ב תוכח הכ' בלבינטוכא : 677) עה"ע 10, ומכנוי גלנטי שלו ע
828 : 678) ת' ג"כ לרמ"ק ב', והיבר עוד קול בוכים או קינת התרים לאיכה, ו
בנה החלר לקבר רשב"י ור"א בנו בכפר מירון, אבי ר' מנחם : 679) ור' יהונתן גלנ
מתן

רמ"ק ב' וב"י. ריע ר"ם אלשיך ור'
ישע גאליקו 680), בזמן חרדים
68). רב בצפת. נ' בירושלים שס"ח:

ך משה, שו"ת 682) וק' זכרון
אשונים, לשו"ת. דרשות. מפתח הזוהר,
מ תנ"ך לזוהר. קהלת יעקב, לקהלת.
"ת, ח"א קכ"ד ושיטת ביצה יבמות.

בשו"ת מהרי"ט, ח"א ס"מ פ"א:

ס"ר (מהר"ל 683) יהודא ב"ר בצלאל 684) ליוואי מוארמיים מזרע דוד. חתן ר' שמואל שמעלקי ב"ר יעקב רויך. גיסו דר' יהושע שמעלקיש. אחי ר"ח ב"ר בצלאל. אבי ר' בצלאל חריף 685). חותן רי"צ ב"ר שמשון כ"ץ הגהות פענח רזא 686) ור'

ן רמב"ח ב' הנז"ל, ואבי המג"ן שנז"ל. וחותן ר"ם הלוי שנספ' 464, ורבו דר"ע
נסת שנספ' 962, רב בירושלים וכ' בצפת: 680) ס"ב ר"ם גליקו שנהפ' 496, ות'
, וחיבר פי' אסתר קהלת שה"ם סו"ת (נז' בכה"ג ושפ"י) והסיב באנק"ר שכ"ד ומתה
קכ"ד עם המבי"ט הנז' ונז"ם ספ"ה, רב בצפת, אבי ר' גבריאל מעוריא במלרים שהסיבו
רי"ע הנז' שם ס"ז ומתה בסת"ג בס' סע"ג, רבו דר"י דסגוביא בר"ת בכנסת הנז':
6) שנהפ' 382 : 682) הם תשובותיו ח"ב שנז' בקוס"ד וכר' בליואלבו תקמ"ע:
6) כולד רע"ג וכ' י"ק אלול. ובזה סרס תמיהת שה"ג ח"א — י' על השגת ר"י פולק
סובת מהר"ל (שכ' שם"ע כ"ם במלבתו, והשה"ג לא ידע מזה וכרכר כמה כרכורים
יאתו זאת) שהבאתי בהע' 437, זולת מ"ם הסואל ס' גמ"ס ורי"פ כ' ר"ן כה"ם, ואולי
כ' רי"פ הראשון? ועה"ע 700. רוב דרושיו בדרך אחר יצאו, ישא מדברותם על כתית
ם חלק אלוה ממעל, ובבא"ה עסה כמעיל קנאה נגד המ"ע שכר' בימיו עה"ע 521,
דו רכ"ך מפורסם הכז"ל כ"ע בת' ק"ל (שנהע' 915) שפע"ו שהימם בדוס"ק כמפורסם.
ומז"ל שנז' בת' ב"ח המדפות שכ"ם ושפרו גב"ה בשל"ה שנת דכ"א ע"א: 684) עה"ע
6 627 : 685), נז' בשל"ה פסקים שהלא מניקוד המרדכי שלו ובע"ז לח"ת רמ"ג.
ספארת שמואל (ממהרש"ק א' שנז"ל) לרא"ם ברכות פ"ק אות ב', ר"י בקעלן (עה"ע
2) וכ' שם ש"ם, אבי ר' מנחם שכ' בחיי מהר"ל זקנו, ור' שמואל פינס בפראג שכ'
סע"ו וחותן רא"ך מפורסם (שנהע' שלאחריה) ור' פנחס הורוויץ גיסו דרמ"א שנספ'
5 : 686) שנהע' 78. אביו אחי ר' ישראל נרשוני פרנס ור' משה גרשוני מכ"ם ב"ר
ון ב"ר עקיבא מאוצין (אפען באדין בודא-פעסט) בהגר (אונגארען) פראג שהוליד
בנים והשיא י"ב בנותיו לכהנים (והי"ג לר' סעפעל שנהע' 767) ועלה עמהם לדוכן
ספר כ"ה תברכו וכ' שביב ש' רכ"ו. והוא חיבר עוד באור מדרש סוח"ע (לשמואל
לים משלי) הב' ש"ם הקדמה לס' החיים (מר"ח ב"ר בצלאל דודו הנז"ל) הק' לשו"ת
"ב ח"ב (שהדפיסו שם שם"ח) השלמת חסן דמים (שנהע' 337) פי' תורה בל"א
רשים והסיב בחוט השני שנסמוך של"ב, רב בכ"ם ויען פראג, אבי (מאחות אמתו
יה) רמ"ך רב בכ"ם פראג פפד"א פוזנא וכ' שם סל"ה והספידו במהר"ס סיף (שנספ'
8) גטין דכ"ע א' בפ' וארא חתן ר"ם ר' גלאל'ם (שנהע' שלפניה) ואבי ר' שמשון
בלעשלי ורבו דרי"ל מגומבין שנז' במג"א (שנהע' 1115) הי' חב"ג רב בליסא ור'
לי הכהן שחיבר סו"ת ונז' בע"ז (שנהע' 809) א"ח סי' תרפ"ד סק"ד ובידי מסה
מידו שנהע' 564) ובפכ"י (שנספ' 714) גטין ד"ו ובק"א שם והסיב בחוט השני
סמוך בשל"ו בס' של"ה והסיבו לשב"א בכרך שם של"ה דרשן בפראג רב בפרויסטין כ"ם
סק לובלין ונהרג בן ע"ד שם כ"ע סיון ת"ח חתן ר' ישעיה ליברל'ם רב בפראג (ברי"ל
לם דרשן שם וחותן ר' יהודא ליב בך ב"ר יוסף הרופא שחיבר קול יהודא לתורה וכר'
ת"א לבבאסית דרשן שם אבי ר' אליעזר ליברמאן סופר שם שחיבר מענה לשון מ"ז
ות על קברי קרובים ויש מענה לשון מהגאון ר' יעקב שנר' שם שע"ה ונז' בחקי דרך
"י קויפמאן הנז"ל אות אבל סקס"ג ובשורש מיעקב שנספ' 773 ק"ג ס"ם של"ג וס"כ
חותנו היה גאון) ור' משלם ח"ר העשל הב' (שנהע' 603) ואבי רמ"ך (חתן ר'
יחיאל

ור' שמעון הלוי בראנדים 687). זקן רנ"ך מלובלין ורג"ך מפוזנא. ת' ר"פ
שכנא

יחיאל לוריא שנדפ' 548) דרשן שם ונ' שם תש"ו ורי"ל שחיבר תולדות יהודא מ"י
ילקוט שמעוני (שהלך מאירי א') לכ"ך (נד' שם ת"ז) ורי"ל דרשן שם רב בסטעפי
לובלין ונ' שם חתן ר' מנחם מענדל מרגליות (רב בפרעמסלא, חתן ר' משה מרדכ
מרגליות שחיבר הג' זוהר חדש [נד' בקראקא שמ"ג] חסדי ה' ליג"מ הבורא [שם שמ"ט
תפלה מענה רך לתפלות בלחות [נד' בפראג ונז' בשל"ה פסחים דרוש ו' בסיין] דרש
בקראקא רב בקרעמניץ ונ' שם תש"ו ב"ר שמואל שחיבר אור חדש ממוסר אור המיי
ממוסר ובתלבת קודם ת"ג נז' ר' שמואל כ"ץ מרגליות אבי רי"ל רב בפרימישלאן ונ' בש"
ח' אב תכ"ד, ואבי ר' אליעזר שחיבר הג' משאת בנימין שנדפ' 553 רב בלובמלא, ור
יואל סייבוש חתן ר"א בן מ"ב הנז' ומזכירו בתשובתו בב"ח החדשות שמ"ה, ועוד רבני
ככתוב בשהג"ה) ור' משה פנחס מריף (שנדפ' 771) ואבי רכ"ך תפוזנא הנז"ל ור' ישעי
רב בברא"ד (אבי ר' בצלאל רב ביאש, ור' משה שחיבר אהל משה לתורה בירך משה לתור
דבר משה לתד"ר דרוש מטה הוד משה לנביאים והשיב משה שו"ת ויגד משה לאגדות ויכתו
משה לכתובים ידי משה מטה משה לתורה ומגלת יוחסין (נד' בזאלקווא תק"ה) תמות מש
לשיטות ודרושים מתנת חלקו לשיטות ולמוכות רמב"ם פני משה לאגדות קרן אור פני מש
מדרושי תורה רב במעזביז פרעמסלא) ורי"ל רב בפלאלק (אבי ר' יעקב רב שם) ור' מנח
מענדל רב בקראטשין ודוד רכ"ך רב בכרמל. וחתן ר' אברהם שמואל ברי"ל בכרך שנול
של"ה וחיבר באור לורת הארץ (שנדפ' 56) וקס"ח מרמב"ם וספרי תוכניים ונאבד (תו"
סקמ"ה) תוס שפני שו"ת עד שמ"ט פזמון לחנוכה (שם שפרל"ח) דרשן בפראג רב בקעללש
כ"ם בומסלא וארמייא ומדינת פפאלך ונ' שם יום ג' כ"ז אייר שע"ה ונ' בכפר אכש
סמוך לגווינגבערג, מחו' דשל"ה הנז"ל, ואבי ר' משה שמשון שנולד בפראג שס"ז וחיב
אבן הראשה מהג' רא"ם לי"ב מסכתות קול שירים לתמניא אפי עד אות מ' קינה לאבי
שו"ת בחוט השני מסי' ג' — ג"ד שבילי פרד"ם לשעא"ח י"ד א"ם בחרוזים בפשט רמ
דרוש ס"ם שירים שמן המאור לתורה והשב"ת נחלת שבעה (שנדפ' 889) ומזכירו ב"
רי"ל מפידלוב (שנדפ' 1036 באבני שוהם שנז"ם פ' ויחי אות ט' רב בבונגא במעהרר
גידונג לייפליק דרשן בפראג רב בוארמייש ונ' שם יום ה' כ"ט ניסן ת"ל אבי ר' יאי
חיים בכיך שנולד שם שביב ט' של"ז וחיבר ארחות חיים קי' שעא"ח י"ד הג' כי"ף (נד' בויט
ומזכירם מהרי"ס א' הנז"ל בכת"פ לכמוק"י דרל"ז מכתב ידו) השגות מגלת אסתר (שנדפ
379) סות (ע"ם זקנתי מוה) יזיר מסו"ת רל"ק (נד' בספר"מ תנ"ט) מקור חכמה ומיי
לשעא"ח (נז' בבאור מרדכי שהלך ר"ד דייטש בה' שמ"ס) ת"ק (אולי ר"ת מנחת קנאות
עץ החיים כולל ט' חבורים שבנטריקון חש"ד את"ת פח"ד (אמונה אלום דרושים, תלמו
פרפראות. חדושים סוד דרך ארץ. חסידות ודברי כבושים) קונטרס אסיפת הכללים (בת"
מר"י חגיז הנז"ל) קונטרסים שו"ת בחו"ט השני הנז' ס"ך כ"ו פ"ט ל"ז והשיבו אב
בשכ"ג פ"ג פ"ד פ"ו — ל"ב ונז' בשבו"י הנז"ל במ"ב סקע"ח ר"י בהעלס רב בקונלעכ
טריר בארפת ואוהיים ונ' שם יום ד' א' טבת תמ"ב חתן ר' אליעזר זיסמאן רב בפולד
ונ' שם (אבי ר' אילק רב בהאמבורג מנהיים ומדינת פפאלך ות' עבוה"ג (שנדפ' 811
תו"י שפרל"ח) ואבי ר' מאיר ברוך שה' בויען יום א' ד' שבט תפ"א, וחותן ר' שבל
רב בשנייטך אבי ר' שמשון ורי"ל לאוויטץ פרנס בפראג וחותן ר' זלמן ר' מאשילי"ם הל
אבי רי"ל רב שם ונ' שם תפ"ז : 687) פרנס בפראג, אבי ר' שמעון אבי ר' שמוא
אבי ר' בצלאל שה' נש' ת' חותן ר' אברהם הלוי ווילשטיין (אבי ר' משה דרשן שם ונ
שם) ור' אליהו בומסלא סופר מדינה (לאבד סופר) אבי ר' יונה לאבד סופר משם ה
רא"ב הנז"ל וחיבר בני יונה לשת"ס דרך טובים מלואים בנפי יונה לי"ד מאורי אור לתיקו
סופרים מעיל צדקה משו"ת ולמודים לאקלידוס (שנדפ' 18) ונז' בשבו"י ובשו"ת שבש"
בכ"א מכר"ו הנז"ל אבי רי"ט בומסלא (ס"ב ר' מאיר פישלי"ם בומסלא ב"ר מיכל ומחו' דבוב'
הנז"ל והשיבו בתי"ד ספ"א פ"ב פ"ח והשיבו בשע"ב פ"ב פ"ג פ"ט ומזכירו בבל"ח בבכות דל"
ע"ב ורפכ"ת ובאו"ח פסחים דפ"ה ב' רב שם ונ' שם י"ז כסליו תק"ל אבי ר"ל שהשיב בכוני"ת א"

וכנא שור 688) ורש"ל, ת"ת דר"י
ולק. ריע רמ"א ור' ישראל בר"ש
ור. רבו דעוללות אפרים ותי"ט 689).
זמן ר' שמואל ב"ר יוסף מלובלין
חם רב מהשמטות שעא"ח. רב
מעהררען. פראג 690). פוזנא 691).
נ' בפראג 692) שס"ט :

ור חדש, לאסתר ונר מצוה, מדיני
נוכה. באור שעי"ד 693). באר הגולה,
ב מתפ"י לאגדות פליאות ז"ב
69[4]). גבורות ה', מיצ"מ והגש"ם
ב"ס. גור אריה, לרש"י תורה. גור
ריה, לשבת ערובין פסחים סוכה.
רוש ארוך, לשבועות מהתורה והמצוה.
רוש נאה, לשה"ג. דרוש נאה, לש"ת.
רך חיים, לאבות. הגהות טור י"ד.
גהות תלמוד, סוכה ערובין. זכר צדיק,
רוש. נצח ישראל, מהגאולה ותחה"ם.
תיבות עולם, ח"ב מר"ח ל"ב נתיבות
מדות ב"ת. שו"ת. בשו"ת ב"ח, סל"ו
ע"ז קי"ז. בשו"ת רמ"ל, סנ"א. תלמוד
זרעים טהרות, ופי' פשוט ותוספות
695). תפארת ישראל, מתורה שבכתב
ע"ס. תשובה, בשו"ת ר"י פולק :

ס"ר וידאל צרפתי. נ' ר"ת ור' וידאל
צרפתי הא'. זקן נמוקי שמואל
ב"ר אהרן צרפתי לרמב"ן תורה מהשגות
רא"ם ושיר לשפתי ישנים ור' אליהו
צרפתי 696). רב בפאס 697). שס"ט:

אמרי יושר, למדרש רבה. השגות רא"ם,
בנמוקי שמואל מנכדו. פי' ספרא.
פי' תורה. צוף דבש :

ס"ר (רס"ל ב') שמואל ב"ר אברהם
לאניידו. מסוריא. נ' רמ"ה. אבי
ר' אברהם מחלב ור' לוי 698). חותן
מגן אברהם ברי"צ לאניידו יז"ד 699)
ור'

ק"ז) *) ורבו דמכתב אליהו הג' א"ח מרמד"ל הנז"ל : 688)
בהעש' 437 : 689) נז' שניהם הלאה, ור' יוסף ב"ר יששכר שחיבר יוסף דעת לרמ"י,
י"ד בהעש' 553 : 690) עה"ע 57 : 691) עה"ע 560 : 699) כ"כ ר"ם בלאך
בהעש' 894) נגד שה"ג מ"א-ל' ואצל רמ"א) שכ' בקראקא (וטעותו כראה ונדמה
ר"ל הנקרא הוכ"ר ליב בהעש' 474) ונגד הד"ר נוגן (בהעש' 109) בתולדות רש"י
כ' בפוזנא, שנעלמו ביקר קברו בפראג, ועל השפה הבנוי לתלפיות שם מרות שנאסף
ש"ע. אמנם ע"ם שה"ג אצל רמ"א בשם בנו ר"א שראה דמות אריה על קברו, אם שכ"ה
מלבת הוכר"ל הנז' לא מוזר אם היה גם בליון מהר"ל, ועוד יתרה שהוא מזרע דוד
שבט יהודה וכבר כ' בקבלת הראב"ד שראה קותמו דרה"ג הנז"ל ואריה רבע עליה כדגל
מחנה יהודה, אך כותבי התולדות המבקרים הנוסעים והתיירים לא הודיעונו מזה : 693)
הגהותיו לטי"ד סי"ח שסע"ו כ' ע' בש"ע סימן זה בבאורי שכתבתי : 694) עה"ע 521
68 : 695) תלמו"ד שיתם כל נרכו ליתר הסדרים ונשרף בשי תת"ע עם שיטות תלמוד
ש"ת שלו : 696) דור ט"ו לר"ת הנז"ל, ות' רקב"ע שנז"ל, ומזכירו בשה"ג בחייו, רב
פאם, ושפ"י שבפנים נז' בהע' 1114 : 697) עה"ע 28, והקרבן אהר"ן חיים שנז"ל
יה תבית דינו שם : 698) אני כ' שמואל שהגיה כלי פז מזקנו רב בנא אמון ת' ר"י
רלאני (בהעש' 673) וגיסו דר' שבתי גאוואי שחיבר שו"ת ודרושים רב בברוסיה במצרים
אני כ' רפאל שלמה לניידו שחיבר שו"ת בית דינו של שלמה לר"ע ובסופו לחם שלמה
לשונות פוסקים, (ואולי הוא הם"ל שחיבר המעלות לשלמה מדרושים רב באהרם נונה) רב
ירושלים. ודע דרש"ל ב' נז' במהרי"ע ח"א רסט"ו ושם בשניות חח"מ סכ"ו : 699)
ז"נ ח"ב — ר"ם אבשבאך, חיבר עוד הנקודות הכסף לשה"ם ופי' תומת"ג וכתובים :
השיבו

*) והשיבו שם ס"י ק"ח קי"ד קע"ה קכ"ו קנ"ה ר"י, ור' משה פישר שהשיבו שם
א"ח סקי"ב ונז"ם שסנ"ז :

זר׳ מרדכי בריי״צ כ״ץ אשכנזי מר דרור לתורה. רב בירושלים. ש״ע:

כלי גולה. כלי חמדה, לתורה. כלי יקר, לנביאים א׳. כלי פז, לישעיה. שכל טוב, למדרש שוח״ט. מבקש ה׳, לתורה:

ס״ר (רמ״י 700) מרדכי ב״ר אברהם יפה אשכנזי. מפיהם (ביהם בעהמען 701) באשכנז. וינעציא. ש״ב יפ״ת. זקן ר׳ ישראל יפה 702). ת׳ רמ״א ור׳ מתתיה ב״ר שלמה דלוקראט מאיטליא פי׳ שערי אורה מרי״ג 703) ריע ר׳ הירש שור 704). רבו דבאר שבע 705). בזמן מנוח הלבבות 706) ור׳ אברהם בר״ד שער אריה הרופא ממנטובא שלטי הגבורי מצורת הבית טבעי בע״ח וענינים צ׳ 707) רב בהורארנא בליטא ברוסיא לובלין. קרעמניץ. פראג. פוזנא. נ בויען (ויאנע זונדיבאנע) בעסטריי שע״ב 708):

הגהות שערי דורא 709). הג׳ תלמוד לבוש אבן יקרה, לרקנטי תורה. לבוש אדר יקר, מתכונה וקה״ח מהרמב״נ ובאורי יפה לצורת הארץ. לבוש האורה לרש״י ורא״ם תורה. לבוש הבוץ וארגמן לשעא״ה. לבוש החור, לא״ח מה׳ שבת לבוש עטרת זהב, לי״ד. לבוש עי שושן, לחו״מ. לבוש פנת יקרת, למור״נ לבוש התכלת, לא״ח ח״א. לבוש שמחה וששון

700) הסיבו רמ״א בסל״ע ונז״ם רסל״ח (ור״ס תלמידו דרמ״א סנז״ם רסק״ה אולי הו ר״מ ברא״ס סנהפ׳ 553) ובת׳ משאת בנימין (סנהפ׳ הנז׳) ס״ם ס״ב (סס נז׳ ספר בסס הכולל לבוש מלכות בס׳ ס״ע בחייו וכ״ע החכם הגדול הזקן המופלא) ובת׳ רמ״ הנז״ל ספ״ח (ברא״ם גדולי דורו) ובת׳ ב״ח סק״א (לספרו) ובת׳ פנ״י (סנהפ׳ 714 ס״ב סי״ד הס״ע. ר׳ מרדכי יצא בעשרה לבושי מלכות, מילו״י אלבושייה״ו יקירי, ליהודי היתה אורה ושמחה וששון ויקר, כי מרדכי היהודי גדול ליהודים דורש טו לעמו ! וסדר הלבושים לס״ע לבוש התכלת החור עטרת הבוץ וארגמן ע״ש. והשלושה הת כבדים פנת יקרת אדר היקר אבן היקרה שבשם אור יקרות נקראים. ודע שנמעשה רב הנד בלבוש תמ׳ דרך משה (והובאה בשה״ג ק״ב — ל׳ ונסדור נסורא השלוס) כ׳ שרמ״י לת חכמת העבור*) בויכעליא אלל אבוהב הספרדי ובשה״ג כ׳ אבוהב קדמון, ופליאה דעת הנ״ תמני, שעלה ונסתפ״ק (עה״ע 683) בחסובת ר״י פולק שכ׳ ר״ן את׳ מהר״ל שכי שסס״ט ויסר בעיניו שרמ״י סכ׳ סע״ב (עה״ע 708) למד אצל אבוהב קדמון (מהרי״א א׳ הנז״ל סכ׳ רכ״ג ? ובן היה״ס עז״ס שבעלמו הביא השה״ג שהרמ״י ברח בבקרותו בס „הכ״א״ לוינעליא מגרוש פיהם ? ועוד שא״כ כשלמד אצל הרמ״א כבר הור״ם זקן ? גם מהרי״א א׳ לא היה בויכעליא ? ועה״ע 316 : 701) עה״ע 57 : 702) נז״ל : 703 נז״ל, כד׳ בקראקא סכ״ז. חיבר עוד הג׳ אספירא הגדול (סנהפ׳ 566) פי׳ מערכות אלהות (סנהפ׳ 167. מזכירו בפי׳ סע״א, וע״ע מפרושי מע״א בהפ׳ 414 559 566) פי׳ רקנטי (כ׳ רמ״י בהק׳ אב״י סמעע מפיו מפרושו ומזכירו הסל״ה בבית ישראל בחייו בד״כ כ״ט וכ״מ) לל העולם וכ׳ לפני ס׳ הכ״ס שבהק׳ הנז׳ שכד׳ אז בלובלין מזכירו לאחו פטירתו, אבי ר׳ יוסף שחיבר שיטת ערובין **) : 704) סנהפ׳ 789 : 705) סנהפ 377 : 706) סנהפ׳ 566 : 707) כד׳ במנטובה סע״ב ונז׳ בתיו״ט מדות פ״א מ״ ובמעי״ט פ׳ כיל״מ סעיף ת׳, ס״ב ר׳ שמואל שער אריה מהם שחיבר לקוטי שמואל בקבלה ופלסופיא (כ״י, ונז׳ בהק׳ יין לבנון סנהפ׳ 260) פי׳ סעא״ח אחי ר׳ שלמה שער אריה שחיבר פי׳ סעי״ד : 708) ג׳ אדר כ״ת, ונזכר לדיק (שאלל רנח״ל) במכתב ד׳ כ׳ סע״ בפוזנא : 709) סנהפ׳ 283, ועה״ע 605, ולורת הארץ שבפנים נז׳ בהפ׳ 56 : כד׳

*) בנציעית שנה.

**) והסכים ליה נוקלין (סנהפ׳ 767) ר״י בסעבריין.

ששון, דרושים. שו"ת 710). בשו"ת רמ"ל, סנ"ז קכ"ג :

ה"ר (סמ"ע 711) יהושע פלק ב"ר אלכסנדר כ"ץ. סווארמיים. ש"ב ימ"א. חתן ר' ישראל ב"ר יוסף אידל'ש פרנס מלבוב. אבי ר' שמואל אלכסנדר מלבוב ור' יוסף יוזפא מוויען כתונת פסים הג' דו"פ י"ד א"ה 712). ת' רמ"א ורש"ל. ריע מטה משה ומשאת בנימין 713). רבו דרמ"ע ושו"ת פני יהושע ב"ר יוסף מהורדנא לדחש"ע מה"ק ותנינא 714). רב בלבוב. נ' שם שע"ד :

באור תורה ופרש"י. בית ישראל או דרישה

710) נדפ' מקרוב בלבוב. ועד"ה 700 : 711) ב' י"ט ניסן : 712) חתן הק' נתן פייטל בדרושים נ"ח ת' ל"ל (שבהע' 815) ועבוה"ג (שבהע' 811) והשיבו בל"ל סמ"ע ר"י בווארמייזא רב בהאליפלאץ אוסטרליץ זקנו ורבו דבנין יהושע פאליק מלישא למס"ק, ואבי ר' משה רב בפוזנא ור' שמואל פייבוש שחיבר לקט שמואל מהקדמות דרושים ודרש שמואל ולקוטי תורה ת' רא"ל ב"ר יהושע האשקי שחיבר לב אריה לתוסה"ג והגה"פ *) רב בנובק ואבי ר"ח כ"ץ מאוסטרה שחיבר ארץ החיים לתהלים (נז' בהק' שארו חדושי ענ"י שבהע' 1339 ובשה"ג כי הרא"ה אללו כמעט לכבה"ק) דרך חיים לשעא"ח (נז' בשבו"י ח"א סכ"ב ובתה"ק מריעב"ץ הנז"ל) ור' בהגרון : 713) נז' שניהם בהע' 553 והם נ"כ ת' רמ"א ורש"ל : 714) ת' נ"כ לר' שמואל ב"ר פייבוש שהזכירו בא"ה קי"ד סכ"ב **) ועי' שע"ת סי' תס"ז סקי"ז, וריע ר' אברהם שרעבנל'ש ב"ר ישראל יחיאל כ"ץ ראפפורט מלב"ב שחיבר איתן האזרחי שו"ת הספר מג"ע (שבהע' 603, ראפז"מ בהק' מג"ע לברכות) סדר ושמות הגטין ושו"ת (הנז' בהק' ב"ח המדפיס כ' שברכות ש' דרכו ידפיסם) רב בקראקא ונ' בלבוב יום ג' י"ח סיון שע"ח (ובליון לזכרון עולם כ' תי"א) ת' שמ"ע ואבי ר"ד רב ביאזליץ ור' שמעון וזקן ר' אברהם ב"ר מרדכי שחיבר ירח האיתנים רב בהאמלוב בדוסיא אבי ר' יהושע יצחק אבי ר"מ יוסף ור"ו ר"י ורב בקראקא ור"ש (שבהע' 734) משה שחיבר תוספות חיים לתורה ונז' בתוס"ח מנכדו ש' פנחס (נד' בשטערנאוויטץ תר"א) רב בפוסטין בהגר ב' רי"ל חיות הב' הנז"ל (מזכירו בפ' חשא אמור) ות' רב הא' הנז"ל ור"י מרוזין (שבהע' 1294) ואבי ר' ישראל נתן אלטר בריקענשטיין שהשיגו מהרש"ק ב' בטע"ו ובקנא"ם בהש' לטע"ו ה"ד לשנו"ת סקל"ד לש"ע שם"א ובהש' לטע"ו וש"ע סמ"ז רב שם. ור' נפתלי ת' שמ"ע רב בלבוב ונ' שם הושענא רבא תי"ח. ונאר שנת שבהע' 377, ורנ"ה סופר (אבי בא"ה"ג) שבהע' 924, ור' פנחס הורוין מפולדא שבהע' 543. וחיבר עוד הג' טי"ד ה' שמיטה כללי חזקה (בר"פ מראפז"ע) השגות לראשונים ואחרונים מגיני שלמה לרש"י מהשגות התוספות פי' עשרה מאמרות מרמ"ע שו"ת בגאוני בתראי ובת' ב"ח החדשות ס"נ ל"ה והשיגו בנ"ח הישנות סע"ד ובל"ל סקי"ב ועבוה"ג (שבהע' 811) סכ"ו והזכירו בסק"ך רב בטיקטין הורדנא לבוב פרעמשלא קראקא ונהרג שם בשק"ך כ"ז אב ת"ח. נ' רש"י. ותמו' רב"ח. וזקנו ורבו דעבוה"ג הנז' ורבו נ"כ דעט"ז (שבהע' 816) ומזכירו שם שם"ע תקס"ד ובש"ך הנז"ל. ונישו דר' אברהם שהשיגו בח"א חא"ח סי"נ. ואחי ר' מרדכי שהשיגו שם ש"ה חמ"ת ש"א ר"י בקאליטעא, ואבי ר"ש הב' בלבוב ט' אדר תכ"נ או תל"נ. ור' משה הב' בקראקא יום ד' כ"ח אייר תנ"ח. חותן ר' שמואל רב בפודהייץ אבי ר' משה רב בטורבין אבי ר' מרדכי ר"י בטישמניץ אבי ר' יהושע חותן רש"ש מנ"ש שבהע' 1418. ור' מרדכי מקראקא אבי ר' אליקים געץ רב בפוזנא חותן ר' קאפיל ב"ר אביל כהן משם. וחותן ריל"א מקראקא שבר"ה 724, ור' מנחם בן השארית יוסף שבר"ה 542, ורל"ה אבי ר' יעקב יושע מלבוב קראקא חתן ר' שלמה הנ"ל לנדא

*) נדפ' בווילמרסדארף תל"ד, ועש"ע 1580.
**) ובתא"ה סקי"ד מזכיר שו"ת רבו רמ"ל הנז"ל.

דרישה ופרישה לד"ט. דרושי תנ"ך. ספרים. חדושי סמ"ג. חי' ספרי פלפו
הגהות דרכי משה מרבו 715). הג' קבלה ותכונה. חי' רי"ף מרדכי רא
ור"ן

לנדא פרנס מלבוב ונ' רל"ה מבאלחוב שנז' בפנ"י שנת דל"ש ור' משה פנחס שריף מ
(שנדפ' 771) וחיבר באור תורה (כ"כ בנו רא"ל בהק' לפנ"י ח"ג, ונשאר ח"א כ'
חבורים עש"ת, ובשה"ג ח"ב-פי' כתב ששמע ממנו כמה דברים, ונעלמו בסוכה ד
מזכיר דרושיו פעמים) חי' פוסקים מכתבים בלוחות העדות מהכו"פ נגדו מנחת
לערובין נדה (בהק' פנ"י ח"ג) פני יהושע ח"א לברכות ומועד (שבת פסחים ביצה
יומא סוכה מגילה ולקוטי יומא) ח"ב לנשים (כתובות גטין קדושין וק"א תה"ב ו
לחדש) ח"ג לנזיקין (קמא מציעא והש' ח"א ב"ב) ח"ד לחולין פ"א מכות שבועות
ולקוטי פסקים יומא יבמות (בכלל מנח"ע הנז') קמא ותה"ב לברכות ביצה ר"ה (ו
התה"ב בחדושיו וחיבר ג"כ לסוכה כ"ה בחדושיו דכ"ה) ופי' טח"מ (לשל"ט—ת"ג *)
פ"ה פ"ת) קונטרס טומאת כהן (מזכירו בסוכה די"ח כ"א) ק' כלל גדול לש"ם (מז
בכתובות סוף די"ג ובקידושין דכ"ב ושדש"ה ובק"א לכתובות ד"ט י"ב י"ד ולגטין
ק' ענינא דאתתא (הק' פנ"י ח"ב ובתה"ב לגטין ד"ב) טו"ח (מזכירם בכתובות
ודכ"ב ע"א ע"ב ודכ"ג ס' ובנו ר"נ בשער פנ"י ח"ג ונעלמו עוד בהש' תנ"ש שנ
789 והשיב בשב יעקב שנדפ' 1157 סי"ד שמ"ח) ומזכירו בחייו בזכרון יוסף ש
חא"ש ס"ג והיה תלמד ר"י פרנס ורב בלבוב (אחרי הס"ל שנד"ה 915 שלאחרי ר"ת
רבו הנז') רב בליסקא בערלין תיך פפד"מ ונ' שם תקט"ז והספידו הנוב"י שנז"ל, אבי
אריה ליב לב"ק (ובו השנות ר"ל פרידבורג שנסמוך) וחיבר עוד בחינת עולם הק' לפ
מאביו (כ"כ בהק' הנז') פנ"א לרוב ש"ס (שם, ובפ"א די"ב מזכיר לביצה) טו"ח באור יב
(שנדפ' 1475) שכ"א ל"ז כ"ז כ"ט **) ר"י בפפד"מ רב בהנובר שקאהל ונ' ת
והספידו הגו"ח (מר"א קאליר הנז"ל) בחוי"ח תמו' דרא"ל תאמ"ד (שנדפ' 603) ו
מהאמבורג (שנד"ה 1411, ומונך ע"י שבנו ביסו דר"מ מטיסמניץ חתן הרי"ל) (וא
שלזה כמו הפנ"י ורא"ל תאמ"ד בלוה"ע הנז' אחרי ריעב"ץ הנז"ל שהניחם קרוביו מ
ביסו כנז') ואבי ר' יששכר בערים שנד' ממנו בש"ס פנ"א מאביו ישוב לשמנות
שנסמוך רב בהנובר ביסו ומחו' דר"מ מטיסמניץ הנז' ואבי ר' שמואל שנז' בח"ם
שקל"ע והסכים בס' תקל"ז לארה"ח ח"א ממלבי"ם הנז"ל רב באמ"ד וחותן רי"ל א
בר"מ מטיסמניץ הנז', ור' נתן רב בדארמשטאל חתן ר' יקותיאל מגלוגא (שנדפ' 74
וחותן ר' יוסף במהר"ץ א' שנדפ' 1228, ור' יששכר דוב בערוש שהשיב בש"ת
בס' תק"ד ומזכירו אביו בפנ"י גטין ד"ד ובק"א שם ומחדושיו עוד בח"ם מנבו רב בפוד
ונ' בחייו חתן רא"ל מבוטשאטש (שנדפ' 627) ואבי רל"ה רוזאנים שחיבר תשע
לתשר"ן (אמירה לנבוה. תבואת זרעך. מחשבתו ניכרת מתוך מעשיו. הא מיא. מכשירי
כפם. בא בשרשאה. קס דינא. קנין כסף. קמא ע"ב מוגלשין. ומאביו מזקת אבהתיה
כי אפלות הנה ופוגיא דזרוע בשלש ומוספין ללעז ונזיר שמשון ואסיר כולל וקי' ת
ענבים שלו) רב בבאלחוב לבוב ונ' שם כ"ז כסליו תקס"א והיתן ר' הירץ רב בנו
וחותן ר' שלמה דו"ב במהר"ץ א' שנדפ' 1228, ובנו דזכריה משלם שנדפ' 628, ו
פרידבורג שחיבר השנות פני אריה הנז' ולקוטי ב"ת רב בפיורדא ונ' תק"ס אבי ר' אבר
ור' נתן מאז ב"ר שלמה וחיבר בנין שלמה לסנהדרין והשיב בלשון זהב (שנדפ' 157
ס"ו ותחם באור ישראל הנז' והסכים לסדרי טהרה (שנדפ' 1288) בס' תקמ"ב ר"י
בפפד"מ חתן ר' מיכל שפייאר (אולי הוא רמ"ש שנדפ' 1434, ויש רמ"ש פרנס
שנתקבל לרב בהענא ונ' בן ס"ג בפ"פ ליל ה' כ"ז שנת תכ"ג) ורבו דמ"ש שנז"ל, ו
זהב הנז' : 715) נז' בתח"ע ח"ת סי"ז סק"ה (ובש"ך שם סקט"ו) ובל"ד סקמ"ז ו
בנו לדרישה י"ד סנ"ג סק"ד. ותה"ג שנפנים נז' בהע' 167. ורי"ף בהע' 32, ות
בהע'

*) ובפנ"י גטין שדש"ג מזכיר ק' לשי' כ"ו.
**) ונז' בקול יהודא שאגל מהר"ן א'.

חי' תלמוד, י"ד מסכתות. מאירת
ם, לדחש"ע 716). פי' הגש"פ.
רם אזהרות, מדיני שבת רבית
ות ארצות. שו"ת, ק"ך 717). :

(רמ"ל 718) מאיר ב"ר גדליה.
נ"ר אשר מקראקא עמק ברכה
). מחו' דר' אהרן אבא ב"ר יוחנן
הלוי 720) ור' יששכר ברנ"ש א'
721). חתן רי"צ בר"ד כהן שפירא
722). גיסו דר' גבריאל 723). אבי ר'
גדליה מלובמלא הק' למנהיר ע"ח ורי"צ
הק' למנהיר ע"ח. חותן ר' מאיר ב"ר
אברהם הלוי ז"ק (זרע קודש) 724)
ור' ליטמאן 725). רבו דר' אורי שרגא
פייבוש אשכנזי דת א"ש משו"ת ובאור
רמב"ם

---

162 : 716) שה"ג ח"ב—ת' וכ"ה בדו"פ : 717) הם שארית הפליטה מתשובותיו
פו ב' שנה אחריו עם חי' לתלמוד וספריו בהגהותיו. ומהם בת' צ"ם הקל"ד קל"ה
ינו בשע"ח קל"ו ובחדשות של"ג ל') וגאוני בתראי ומ"ב שבפנים סי"ב כ"א והשיבו
ב ומזכיר תשובתו בשל"א והשכ"ז : 718) נולד שי"ח *) : 719) נז' בת' רמ"א
, ר"י ורב שם וכ' שם: 720) ת' ר"מ פייבוש מקראקא שבהע' 734, והשיב לאיתן
חי (שנר"ה 714) ובת' רמ"א (ומהם שם הק"ך בת' שע"ב) ובב"ח החדשות סס"ז
ש"ו רב בלבוב וכ' שם י"א תמוז ת"ג, אבי ר' יוחנן שהם בו במ"ב שבפנים של"ז
שם וכ' שם ליל ב' כ"ט ניסן ת"ה : 721) שבהע' 602, ור' אברהם אבא מלבוב
בו בהי"ד י"ט ד' ובת' ב"ח החדשות סע"ו, ור' משה רב שם וכ' שם יום ד' י"ב
תכ"ה : 722) מזכירו בג"ע ד"כ ובתשובותיו ס"כ ובב"ח החדשות הספ"ט נז' תשובותיו
ם הב"ח זכורני בימי הרפי שתעשה זו כו' אבל כל הגדולים שבדור הסכימו לדעת הרב
כו') רב בקראקא וכ' שם תמ"ב, ולא כשה"ג שכ' שחותנו רינ"ך חתן מהר"ל שבהע'
, שחותנו קדים טובא כמוכח בת' רמ"א שם, גם רמ"א ל"כ אמהר"ל (בשאלתו סכ"א)
וחתן מהר"ל לי"ה רב בקראקא מאח"כ חותנו ר"ם כ"ם בס"כ : 723) שארו, והשיבו
ב : 724) רב בלבוב וכ' שם יום ד' ד' סיון תי"ב או י' ניסן תי"א ובליון לזכ"ע
ו ניסן בבראד, וכנוי ז"ק נז' בהק' רמ"פ (שבהע' 474) לת' ר י מינץ וכ"ה הז"ק
דר גו"ח מרי"ע הוא יחום משפחה, אבי ר' אברהם אבלי ז"ק רב בגאר ר"י בלבוב
שם ת"ה ור' שמואל שמעלקא רב באוסטרה וכ' שם י' ניסן ת"מ חתן ר"ה מקרעמניץ
הע' 626) וחותן רכ"ך מפוזנא שנז"ל ואבי רינ"א מקראקא רב שם חתן סו"ח הכ"י
(שנסע' 714) ואבי רי"ל שהסכים לברית שלום (שבהע' 926) בת' תע"ג ולזרע
הג' (שנר"ה 603) בת' תע"ד (בהתקבלו שמה) ולפת"א זבחים אז רב בשידליב
קא אבי ים"ם רב שם ור' יהושע רב בשידלוב וכ' שביב ת"ן (אמז"ל) שנה לפני אביו
י יעקב שבס"ה 774 מחתנו) ורינ"א רב בטארני ור' משה רב בלאנגאהוט אבי רס"ם
ר"ת (בן אחרי רברבי שבס"ה 1073) ומיבר אחרי זוטרי לג' בנים רב בדעבניץ
לא אבי רי"ל משה עזריאל ת' ריעי"ל מלובלין (שבהע' 1531) רב בפלזין ביאאוי
תקל"א, ור' בונם אבי ר' אברהם אבלי שחיבר שיטת כהר באהל יוסף מנכדו ושיטה
לוד בהא"ת מנכדו רב בלאדמיר אבי ר' יעקב אבי ר' בונם והלכה אדם מישראל
מים ושיטות חתן ר' אהרן ואבי אהל יוסף יוסקי לשיטות רב בפודקאמין : 725)
"ה 546, ור"ד טעביל ב"ר שמואל מלבוב. ור' יוסף שהשיב באיתן האזרחי (שנר"ה
) רב בלבוב וכ' שם יום ו' ב' סוכות תי"ב ב"ר אליקום געץ שהשיבו בפנ"י ס"א
ס"ד וחותן ר' נתן כהן ליפשין ראפפורט (ער"ה 982) שנז' בזרע יצחק (ערי"ל
הב' שנז"ל) בילם פ"א ת"א גטין פ"י (וכ"ע תמו') רב בדובנא אבי ר' שמחה
שנר' מחנו דרושים בזכר הקיים (מבנו רח"ך שבהע' 1225) שו"ת בתים חיים
"ם) ושאגת אריה (שעם קול שחל שבהע' 808) הי"ט כ"א רב בסודרנא לובלין לבוב
שענרשין

---

*) וכ' ט"ז אייר.

רמב"ם כלאים ור' יעקב ב"ר שבתי מלבוב 726). בזמן ר' ברוך בר"ד גנעזין מפולניא גדולת מרדכי מהגהות מרדכי ואגודת אזוב לשעה"מ ור' שמואל אליעזר אידל'ש ב"ר יודא הלוי מקראקא

חדושי הלכות (י"ח מסכתות) ואגו
מהרש"א 727). רב בקראקא. לובל
לבוב. נ' בלובלין שע"ו :

או"ר שבעת הימים, למועדים. מא
הגדול

שעברשין וכ' בלובלין לפני ש' תל"א אבי רמ"ך הנז' ור' בנימין שחיבר גבולות בני
לתורה ורבב"ת והגש"פ (נד' תקמ"ט) והשיבו בת' רמ"ך אחיו תא"ה ש"א ונז"ם ב
לא"ח (אבי ר' שמחה אבי ר' ישראל, ושם תא"ה שע"ת השיב לרל"ה חתן אחיו) ור' ש
ור' ישראל הנז' במים עמוקים (שנש"ה 808) גטין ד"י (וכ"ע מחו') ונש"ת רמ"ך י
בדרוש שבשיותא דספרא רב במעלתא (חתן בית יעקב שור שנש"ה 789 ואבי ר' ש
שחיבר בגדי חשי לאבות רב בזאמיגראד לעטעשכא לובע בליטא אוכין דארף וכ' שם ס
ר' ישראל מנחם מעגדל שחיבר בגדי כבוד לאבות וכד' עם בג"ח הנז' בשם בגדי ק
והשיבו בת' הרא"ש שבהע' 836 תא"ה רב בטרעבווא ורל"ה רב בעיר בליטא אבי
יוסף משה) וחותן ר' ברוך רוט מלבוב (חותן רש"כ עלינבערג שבהע' 474) ור' ז
מביאלא (הנז"ם) ור"מ יהודא ליב ב"ר אליעזר הלוי איטינגא מחו' דתב"ם (שבהע' 9
והסכים עליו בס' תל"ג) וגיסו ומחו' דרמ"ך הנז' והשיב בתשובותיו תמ"ת ס"ו וה
שם ס"ז ובחי"ד ס"ז ונז' בקהלת משה לתורה רב בקידאן בליטא קראקא לבוב (ור"י
לפני רמ"ך שבתשובתו שם היה הוא רב שם ורמ"ך בפלונק) וכ' לפני ש' תק"י כמוכח
בנו שם קי"ד ס"ג אבי ר' אהרן איטינגא שהשיב שם והשיבו שם בתמ"ע והסכים ל
המלך מדרושים בש' תקב"ב וברכת יעקב (שבהע' 856) בש' תקל"ט רב בילגורג ר
לבוב (חתן רמ"ך דודו הנז' ורבו דר"ב מרישא שבהע' הנז') וחותן ר' שמואל רב בוי
שמארגאן בליטא וכ' כ"א אדר תקכ"א ב"ר אביגדור שהשיב בגבעת שאול רב בפרו
ראזנוי וואלקאוישק זעלווי וכ' בוילנא ט"ו אדר תקל"א : 726) ר"י שם וכ' שם,
אברהם ב"ר מאיר הלוי עפשטיין שהשיבו בת' ב"ח החדשות הל"ו ש"א—ש"ג ופנ"י (שב
714) ח"א א"ה ש"ח, ור' ישעיה הנ"ל מדובנא שהשיב בתשובותיו ש"ב י"א ל"ט : 27
חי' הלכותיו נד' בלובלין שע"ב (ונפלאתי שבערובין קיים „ונפרט ש' הלו"ש" שהיא ב
הנה שני בה רמ"ל ואולי הל' מהלום היא לפרט, ? ומע"ח מרמ"ל נד' עם מנע"ח בזינ
שע"ט וכמדומני שבשנת מזכיר למהרש"א בחייו) וח"א בלובלין שפ"ז קראקא הל"א, כא
שכוויו ע"ש חמותו מ' איידל (וכ"כ ר"י איידלש חותן שמ"ע) מפוזנא. והוא כ' ר"ע מא
שבר"ש 686, וגיסו דר"א היילפרין שבהע' 835 ואחי ר' אברהם חותן ר' יעקב
אבי ר' אליעזר מוכיח אבי ר' יחיאל מיכל אבי ר' שמואל אבי רי"ל מפלאצק הנז'
שמן רקח (מר"א מסאנטוב הנז"ל) שס"ז ור' אלכסנדר שענדר וחותן רא"ל (שבהע' 99
אבי שמן רקח הנז', וחותן רי"ל *) ור"מ מחבר מ"ב למהרש"א שבהע' 546, ודוד
יחיאל מיכל ב"ר אריה הנ"ל שחיבר שערי שמי"ם מדרושים ימ"ס, ורבו דברכת טוב שב
903, וחיבר עוד חי' הלכות מהדורא בתרא (עה"ש 546) שו"ת והשיב בב"ח החדשות הל"ו
תשובתו בב"ח ח"א שע"ט שהסכים לדבריו בש' ש"ל ובחדשות הנ"ב כ' „והנה עמכם גדול ה
הגאון מו"ה שמואל הנ"ל אב"ד ור"מ בלובלין„ כו' וחי' הלכותיו מזכיר הב"ח בבא
לטורים בחייו, רב ור"י בלובלין אוסטראה וכ' שם יום א' ה' כסליו הל"ב. ובזמן הזה
החוט המשולש (שמזכיר למרבה להמהרש"א בחייו) מהר"ש הי' ר' מאיר ב"ר יעקב
ב"ר אורי כ"ץ הי', שחיבר באור ד"ע חי' הלכות לט' מסכתות ודרושים ב"ח
בשאמבורג הל"א, וכ' בל"ד בניספות הראשונות שחיבר עכהמ"ם והנגלה אליו אליהו ה
ועמ"ה 807 ורה"ע 971) ר"י בפפד"מ רב בפולדא וכ' יום ו' ניסן ת"א וכ' הל"ל
שנש'

---

*) ב"ר שלמה הריף הנ"ל רב בלבוב חתן שארית יוסף (שבהע' 542) ו
דאיתן האזרחי (שבר"ה 714) פי' ע"ג אות ע' הק"ל.

גדול, לד"ט. מאו"ר הקטן, לשערי דורא
72). מאיר עיני חכמים. לשיטות.
נהיר עיני חכמים. שו"ת ק"ם. נ"ר
צוה. לסמ"ג 729). תורה או"ר. לתורה:

"ר יוסף ב"ר חיים צרפתי. מא"י.
חתן רשד"ם 730). ת' ר"ם קלעי
73). ריע ר"ד אסטרומסה 732). בזמן
משה מרדכי מקראקא 733) ור'
שלם פייבוש ב"ר ישראל שמואל
קראקא 734). רב באנדרנופלא.
סדרוקפוסא. נ' שם. שע"ו:

וצר יוסף, דרושים. בן יוסף. לתורה.
יד יוסף. דרושי תורה. מטה
ספ, ל"ד ענינים. פלג אלהים. לביצה
בועות יבמות ע"א ופסקים. ראש יוסף.
דרושי דת :

"ר שלמה אפרים ב"ר אהרן .
מלונטשיץ בלימא ברוס"א. פראג.
בוב. אבי רצ"ה דרשן 735). חותן

ר' אברהם ראובן סופר ב"ר האשקי
כ"ץ מפראג. ילקוט ראובני לקוטי קבלה
בערוכין 736). ת' מהר"ל מפראג. רבו
דווי העמודים 737) ור' אהרן שמואל
ב"ר משה שלום מקרעמניץ נשמת אדם
מהנשמה 738). בזמן ר' גדליה ב"ר
שלמה זלמן ליפשיץ מלובלין עץ שתול
(שרשים וענפים) לעקרים ור' גרשון
ב"ר אליעזר הלוי גלילות ארץ ישראל
מקברי גדולים. רב בפראג. בישיק. נ'
בפראג שע"ט :

ארח לחיים, דרושי ר"ה יו"כ פסח
והגש"פ. כלי יקר. לתורה. עיר גבורים.
ב"ח לתורה. עוללות אפרים, דרושים
ד"ח. עמודי שש, דרושים ו"ע. רבבות
אפרים. לתורה וענינים. שו"ת. במשאת
בנימין סי"ו. שפתי דעת, ה"ח לתורה :

ס"ר (מהרח"ו 739) חיים ב"ר יוסף
ויטאל קליפרם. ממצרים. ירושלים.
מחו' דריא"ף. חתן ר' סעדיה. אחי ר'
משה

בס' ת"ז מלאכוהו מסכי"ס הולך לעמק המלך (סאלל יס"ר) הנד' בא"מ"ד ת"ס : 728)
בהעי' 288. ועה"ע 709: 729) סנהעי' 167 : 730) סגר"ס 422, כ"ת. ומיססקכי
ה ססקרו יד יוסף כד' בויכעלי"א סע"ו (א"מ"ד ת"ס) ותסקדמתו ככאס ססדפיסו בחייו
תן רסד"ס סנז"ס כ' בחייו כס"ס : 731) סס : 732) סס : 733) כי יוס ד' י"א
אליו סע"ז : 734) ס"ב סב"ח סנז"ל, ודוד ממת יס סבס"ס 564, ורבו דאיתן האזרחי
סגר"ס 714) ור"א אבא סלוי סנהעי' 720, וכאמז"ל ססיב בנ"ח הקדסות סל"ג
סת"ע ובספ"ז להנ"ח והסיבו בסל"ה ובז' במשאת בנימין (סנהעי' 553) רסמ"ו ובס"ז
סנהעי' 809) א"ח ס"ס תקפ"ד י"ד סע"ט ובמ"א (סנהעי' 1115) סי' תכ"ה סק"ו בסם
ב"ח ובמתת יס הנז' ס"פ סמות, רב סס ובז' סס סע"ח : 735) רב בפראג וכ' סס
פ"ד. ואביו כ' ז' אייר: 736) מיבר עוד דבר סנקדוסס מחומרי עבירות בערוכין ילקוט
ראובני הגדול לתורה ממקובלים (כד' בא"מ"ד ת"ס ובז' בכמלת יעקב סעס א"ס סנהעי'
103, ויס"ר סנפניס כד' לפניו בפראג ת"ך) עונג סבת או מקדם הסבת מרמזי מסכיות
ת, וכ' סס יוס ה' י"ז ניסן תל"ג : 737) סנהעי' 771 : 738) חברו באייבלססאד
' סע"א וכד' ברלסונה בהאכוואה סע"ז. ומזכיר לאביו בפ"א פ"ו וספ"ס, והוא חיבר
ד באר סבע תז' מדורי גיהנס עין משפט מגמול ועונש סובס ישראל מתמונה וכ'
נולדת. אבי רי"ל סחיבר פי' מאמר עולס קטן מרמ"ע הנז"ל וכד' בלובלין. ועקרים
בפניס בז' בסמ"ע 334 *) : 739) נולד ס"ג וכ' א' אייר. אביו היה סופר וסנחהו
' רמ"ע סל"ח, ובס' החזיונות סנפניס כ' ססמע מהב"י בסס המגיד סאלי העולס
מתקיי"ס

*) ועין סמול כד' בויכעלי"א סע"ח ספד"א תקמ"ס וזולתס ועס"ע 846.

משה: אבי ר' שמואל 740). זקן ר'
משה בר"ש ויטל. ת' אר"י ור"ם אלשיך.
ריע ר"י שרוג 741). רבו דרח"ק מארם
צובה ומלאכת שלמה ב"ר ישועה עדני
למשניות 742). נ' בדמשק (דאמאסק)
בא"י ש"פ:

אוצרות חיים, דרושי קבלה ב"ח. ארבע
מאות שקל כסף, קבלה. דרוש קבלה
למאמר רז"ל 743) בס"ם חסד לאברהם
אזולאי. דרושי תורה. דרך חיים, מוסר.
הגהות זוהר 744)· זוהר הרקיע, לזוהר.
החזיונות, חלומותיו. חק לישראל, למודי
ימי השבוע מתנ"ך תרגום משניות
תלמוד וזוהר ה"ת. בלקוטי תורה, מהאר"י.
בלקוטי הש"ס, ממנו. עץ חיים, הקדמות
זכוונות ב"ת. בפ"ס יצירה, מהאר"י.

פי' תקונים. קהלת יעקב, קבלה 745
קונטרס בחכמת הצרוף 746). קצ
אלימה, מרמ"ק ב'. שבחי ירושלי
שמחת עולם, שמות חבוריו 747). ש
המצות 748). בשו"ת מהרי"ט, ח"א סע"
שערי הקדושה, הדרכית לקבלה ד"
תורת חכם 749) התכונה:

ס"ר (רמ"ע 750) מנחם עמנוא
עזריה: מפאנו בבילואני
באיטליא. ת' ר"י סרוק ור' עזר
ממנטובא 751). ריע ר' אברהם כ
אירירה 752) ורש"ל. רבו ד"ר אה
ברכיה ב"ר משה ממודינא מעבר יב
(יחוד ברכה קדושה) מהנהגות האדם ה"
753) וזרע יצחק לומברוזו לשיט
754) רב ברעגיו (ריגיו ריג'יו רעזא
באיטליא

מתקיים בזכות אביו ע"י התפלין הכשרים שכותב : 740) חתן ריא"ק הנז"ל. וחיבר חכמ
נשים מסדר גטין וחליצה ושמות גטין שמדת ישראל מכוונות תפלות ב"ח שו"ת שמ
הכוונות ח"ס תוצאות חיים לתורה תעלומות חכמה מסגולות. רב בדמשק וכ' במצרים
אבי ר' משה שחיבר סדר שערי הכוונות ושמלות מהר"י (שה"ג ח"ב — כוונות) שו"
בגנת ורדים (שבהע' 1003) רחא"ח רב שם וכ' בצפת : 741) שבהע' 565 : 742
צ"ר חלפן העדני. והוא מאוזל (כנעא) בתימן, ת' נ"כ לשמ"ק הנז"ל, וחיבר עוד דב
אמת הב' תנ"ך ונז' בשל"ה דמ"א (בדי אוסטרה) בהג"ה, רב בחברון, ומתלמידיו פ
רי"ן כין שאלל ר"ח כהן, ור"י נחת שנז"ל, ורכ"ם ב' שנז"ל, ורכ"כ הנזכר הנז"ל. ומדר"
שבהע' 865 : 743) ר' לוי בשם ר' יוסי בן זמרא אמר פסיעותיו של א"א היו שלש
מילין, ועשאו לבקשת גביר אחד. ור"א אזולאי שבפנים כז"ל : 744) נז' במקדם מה
(מה"ם בוזגלו הנז"ל) וכדי בזיטאמר תרכ"ג בהזוהר : 745) הוא כוף הת"ח תשע"ח
אמז"ל בשם ארבע תש"כ שבפנים. וגם ר"י נחת שנז"ל חיבר קה"י עה"ע 888, ואול
הדברים שבאמש"כ מגיעים לרי"ל הנז': 746) שה"ג ח"ב — ל': 747) אמז"ל בש
הנז' : 748) כד' מקרוב בירושלים, ול"ע שאיננו בכלל שערי הע"ח ? : 749) קוה"
ול"ע אם לא חלף ועבר תלמיד (רמ"ך הנז"ל שחיבר ת"ח) לרב ותורת חכם זה אינ
מקו"ר חיים ויטל ? : 750) נולד רל"ח וכ' ד' אב. והיה הרמ"ע ידו רמה לכתוב כ
ספריו בלשון ועמקות מאוד נעלה ממשיכי נפש ומעוררים אותה למושכלות : 751) עה"
521. ורשב"א ב' שנז"ל, ומת"ק ב', וב"י, ומת"ע (כ"ת ?), ור' ישמעאל חנינא שמזכיר
במאמ"ר ח"א פ"ך ובתשובותיו של"ב מ' : 752) שבהע' 378 : 753) ששתי נדיקי
מבקור חולים ותפלות ת"פ, שפת אמת מיליאת הנשמה וחסד של אמת לז"פ, שפתי רננו
מיחודים ותבוע הקבר מו"פ, עת: ענן קטורת (פטום הקטורת ח"פ קרבן תענית ז"
מנחת אהרן מכוונות יח"פ) ג"ם, אמרי נועם מכללי קבלת מב"פ. ונד' במנטובה שפ"
אביו ב"ר נחמיה ממודינא באיטליא. והוא חיבר עוד מחברת בקבלה (שמן משחת קוד
מהקדמות קבלה שמן זית זך לתורה שתול פורח מכוונות תפלה אמרי ספר) ד"ח מעיר
השחר מתפלות השחר פי' תקונים, וכ' יום ה' כ"ו תמוז של"ט : 754) רב בטורים עה"
345, ש"ב ר' יעקב לומברוזו שחיבר פי' תנ"ך ומעשי אמ"ת (תהלים משלי איוב) שנד
בויניציא

[...]איטליא. מנטובא. נ' שם ש"פ :

[...]סי זוטא. באור איכה 755). גור [...]ה. גלגולי נשמות. יין הרקח. ימין [...] עושה חיל. ימין ה' רוממה, מהקפת [...]ב. היסודות. כנפי יונה, כוונות ד"ח. [...]שים. מאורות הגדולים 756). מעין [...]ו. הנפש. סדר עבודת מוספים [...]7). עניני שבת, בחבל נביאים. עשרה [...]מרות, (מאמר חקור דין לר"ה יום [...]ר ד"ח. אם כל חי מפקודת שרה [...] העתים כו"ס. המדות, יג"מ ר' [...]מעאל בקבלה. יונת אלם ב"ח. עולם [...] ה"ס. צבאות ה'. מאה קשיטה [...]. המלואים ממלוא שמות. הטוטפות) [...]שי פרד"ס. פי' לר"ש משניות 758). פלח הרמון, קי' פרד"ס מרמ"ק ב' אצילות גב"ש. הרקיעים. שו"ת, ק"ל. שו"ת, שניות. שו"ת בנוסחאות עשרת הדברות 759). שבעים ושתים ידיעות, בקבלה. שברי לוחות 760). שבתות ה' וגנ"ב יחודים. שפת אמת, ח"ב מפה"ר ערוכי כנוים. תוספות עסים רמונים 761). תקוני תשובה, בסוף קי' ר"ת מר"י פויטי :

ס"ר (רמד"ל) מנחם ב"ר יהודא די לונזאנו באיטליא. קוסטנטינא 762). זקן ר' אדוניקם לונזאנו 763). ת' רשד"ם. בזמן ר' ידידיה שלמה מנורצי מנחת ש"י לתקון סופרים 764). נ' בירושלים. ש"פ :

אמרי

[...]עליא שליט"א, ות' ג"כ לר' אברהם טייב המחבר שיטה קדשים וקבלו בשנת כפרה רב [...]נים ת"ר אמת לרפא מדמשק ירושלים המחבר הג' תלמוד רב נטועים ור' (אולי ר"א [...]רש"ך הנהע' 613?) אברהם כהן. וכד' מקדושיהם (רל"ל לא"ט וריל"ל) בבני יוסף [...] הכוגי, ה"ב ר' ישועה כהן טכוגי רב הם, ור' יהודה ב"ר שמואל כהן טכוגי רב [...]הלים (במקום אביו) כ"ר ישמעאל כהן טכוגי מטוכים המחבר הזכרון מדיני תלמוד [...]נים ותהם בת' לאכ"א הכז"ל ח"ב הכ"ה רב הם. ויש ר' ישמעאל בר"י כהן ממודינא [...]לד בס' תפ"ד וחיבר זרע אמת הו"ת ג"א (כד' בליוארנו תקמ"ו—תקכ"ו ובז' בזכ"ל [...]ע' 549 שא"ה אות ט' ובי"ד הנהע' 1260) זרע אמת לשיטות הנה פסח להגש"פ [...] אמת לתורה ובז' בלשון זהב (הנה"ה 1157) בהו"ת הס"ט דיין במודינא וכ' תקע"א, [...] רד"ך, וגיסו דרי"ל נוכים ואיש המחבר בית יצחק לא"ה היה יצחק ליונא הגינה וק' [...]ת כל פה יחדות יעקב תבנו והשיב ביד מלאכי (הנהע' 1167) אות ו'—ותנא מייתי [...] מהכא ואות ת' — תרתי אגב חדא. ומתלמידי רמ"ע עוד ר' חנניה מונסילים אבי ר' [...]יאל שחברו לה יקדיו מספרים התלות ה' והפתי רננות לפי הירה (כד' במנטובה תכ"א) [...] פלטיה מונסילה שהתם בס' תכ"ז בפסק יצחק (הנהע' 1199) בפסק ר"י עטאל (הנהע' 12[...]) ובס' תל"ב בת' רמ"ז הכז"ל שמ"ב בפסק ר"א קזיש (הנהע' 1020) וש"א [...]סוליה ר"י ורב בפירארה והפ"י בז' ר' אברהם יגל ב"ר חנניה ממונסליכו המחבר ה' [...] קיל משכשגת השהה (כד' בויכעליא הש"ו ה"ע) לקח טוב מחינוך הנערים (הם ה"ב [...]ד תי"ח תל"ה) מוסיע חוסים ממגפה (ויכעליא שמ"ז) והוא קדמון, ור' משה קאזים [...]בר היטת חולין בז' בת' רמ"ז ה"י ורא"ה חיד"א בכ"י, ור' אליעזר נחמן פואה מריגייו [...]בר גרן ארכ"ן ה"א לתורה מדרש בחדוש להגש"פ והשיב בת' רמ"ז הכ"ו רבו דר' [...]ין הלוי מירושלים קושט' ור' ישראל משה ליבני מריגיו הבאגרות רמ"ז וחיבר פי' [...]ש"א. קורא אני עליו ויירם את ארבו מ א ר כ ן עד י ב ק (במדבר כ"א — כ"ד) :
7[...]) בז' בש"ם דרך אמונה לתורה : 756) הס"ד, והוא (ער"ה 635) מספ"י — [...]ם מאמרות : 757) הה"ב ח"ב — עבודת מקדש : 758) כד' מקרוב בש"ם וילנא [...] האחים ראס ; 759) כ"י בספר"ת נקונן כ"י הגרי הנהע' 1219 : 760) כ"י הם.
7[...]) עה"ע 496 והוא לרפו והוסיפו, וכד' עם פה"כ הנפנים בהם פעמון ורמון. ור"י [...]פי הנפנים בז' נהע' 995 : 762) עה"ע 404 : 763) הנר"ה 583, ורשד"ם [...]נים בז' בכ"ם 422 : 764) חיבר עוד הו"ת, רב במנטובה, ה"ב ר' משה מהטיראלו

מכורלו

אמרי אמת, השגות רח"ו בהקבלה. הגהות זוהר חדש. הג' ירושלמי· מעריך, לירושלמי מדרש וזוהר. עדי זהב, הג' לבוש מרמ"י· אומר מ"ן, לאדרא זוטא. שבחא דמטרוניתא, לליל שבת בשערי קודש סדור תפלה ספרדי· שתי ידות (יד עני—אור תורה מתקון סופרים. מעריך לערוך. עבודת מקדש מתמידין ומוסף שבת. דרך חיים משיר מוסר. טובה תוכחה משירי מוסר. יד המלך— ה' אצבעות תנינא אגרת בראשית לתנ"ך והג' מדרשים). ב"ח :

ס"ר (רתנ"ח 765) אליהו ן' חיים·
ש"ב קרבן אהר"ן חיים ויש"ר. זקן שו"ת פני משה ב"ר נסים בנבשת ג"ח 766). ריע ר' אליהו פלסוף. בזמן ר'

מנחם דוד ב"ר משה אגוזי מקושט' של אגוזים לבראשית. רב בקוש
ש"פ :

אמרי שפר או דרשות ראנ"ח, לתנ
שו"ת, ח"א קכ"ד וחדושי כתוב
שו"ת, ח"ב במים עמוקים מרא"ם. בש
מהרי"ט :

ס"ר (סל"ה) ישעיה הלוי הורו
ב"ר אברהם 767). מלב
ש"ב הרופא ר' שבתי שעפטיל הור
מפראג שפ"ע ט"ל קבלה ב"ח 768
מחו' דר' שמואל בכרך 769). אחי
יעקב משעברשין הג' יש נוחלין מא
770). אבי ר' שבתי שעפטיל מויל
וו"י העמודי"ם דרושים ו"ע 771)
יעקב

מנורצי באיטליא שנז' בהק' שלה"ג (שבהע' 707) ר"י באנטונה, ור"ש נורצי שאגל
הלוי, ור' רפאל נורצי שבהע' 501, ור"מ ב"ר יחיאל נורצי שהשיב בת' רמ"ז הס
שנ"ז ונחתם בס"מ רב שם. ועה"ה 540 1360 : 765) נז' במהרי"ט בשניות שא"ה
וזולתו אחר פטירתו, ורא"ן חיים ויש"ר שלפנים נז"ל. ור"א פלסיף שלפנים נז' במ
פ"ו מה' אישות, ש"ב ר' יוסף פלסיף ור' בנימין פלסיף שברשד"ם הנז' מא"ה ס"
766) בן בתו, כל חלק לד"ט וב"ח כד' בחייו בקושט' תכ"ט ומ"ג שם תע"ט, וחיבר
ריב לסוכות ונאבד, רב שם, רבי דר' אליהו אלפנדרי שחיבר אליהו רבא וזוטא שו"ת לט
מכתב מאליהו ועדיני גפין מ"ם רב שם : 767) מפראג לבוב, ב"ר שבתי שעפטיל
ישעיה וחתן ר"ע מאוירין שבר"ה 686, וחיבר ברית אברהם מתשובה ותפלות
לאברהם למ"פ תרמב"ס יש נוסחין מהכסנגות תרועיות ולוואה עמק ברכה לה' ברכות,
בשבריון : 768) "שפע" באור אגרת הטעמים (עה"ע 470) מר' אהרן ב"ר אב
מקרדינא בגימטריאות קבלה (חיבר עוד כתרי ישועה שנז' ביה"ר שבהע' 736 ברא
דכ"ג קרניים בקבלה והיה קדמון שם מיחסיו לרי"ל בן רא"ד ב') "טל" למאמרי זו
ונד' בהענא שע"ב וזולתו ונז' בשל"ה דכ"ט ע"ב. וחיבר עוד באור מור"כ באור ע
רמונים (שבש"ה 496 ועה"ע 761) נשמת שבתי הלוי מהסכמה יג"ם : 769) ש
686, והשיבו בסוף השני כ"פ : 770) ונזכירו בשל"ה מס' תמיד ד' רל"א רל"ב ו
העמודים (שבהע' שלאחריה) פ"ט ופ"י, אבי ר"ד אברהם תקראקא שחיבר פי' תרגום יו
וירושלמי לתורה ותרגום אסתר (נד' בפראג שס"ט) ועה"ע 772, ור' משה נשיא ב
אבי ר' יוסף יוזפא חתן רמ"ת היות (שבהע' 620) ואבי ר' ברוך חריף אבי ר"י יו
רב בהורנשוב חתן ר' יעקב קאסליבר רב בלוקאטש ר"י בקאוולי ואבי ר' יעקב רב בשיכל
אבי ר' יחיאל מיכל רב בפראחניק ור' אליעזר הורוין חתן רל"ה הורוין (אבי
ההפלאה שנז"ל) ומ"ר שלמה שהזכירו בס"ם נוע"ס רב בזאלקווא וריעי"ל מלובלין (שב
1531) ונועם אלימלך (שבהע' 1424) ור"י תקאזנין שנז"ל וחיבר אמרות טהו
לתהלים נועם מגדים לתורה רב בטארניגראד ור' בקאזנין לפני ש' תקס"ו והספידו
תחם שנז' רבו דרמ"ע הנז"ל : 771) נד' עם השל"ה באמ"ד תי"ג תכ"ח. ת' עו
אפרים

קב מקראקא. חותן ר' פייבוש ב"ר יונתן וירושלמי 772). זקן ר' טודרס
חס מעגדל מס"פ הגהות ונוסחאות יהודא זונדל ב"ר יעקב הלוי הורויץ
ש"י תורה ופי' ומ"מ התרגומים אונקלוס מבוסקא שורש מיעקב לשעי"ד ג"ת
ת'

ריש מר"ם אפרים מלונטשיץ הנז"ל, וחיבר עוד אסור והיתר הע' ותוספות סדר נזיקין
ש"ל (הק' ראפז"מ לט"ג וכ' שהי"ל בכתב ידו) חי' ברכות בעמק ברכה (שנהע' 767)
' ערוכין בראש ריטב"א לערוכין (שהדפיס כבדו ר"א עם ריטב"א לכתובות באמ"ד תפ"ח)
ימה לכי ציון לוואה בש"ס יש נוסחין שנהע' הנז', רב בפראג פירטא פפד"מ פוזנא
ען וכ' שם יום ו' כ"ח ניסן ת"ך, אבי ר' ישעיה חתן ר' שלמה ר' מענדלי"ם וחיבר
ת הלוי לשעק"ת (כד' בויכעליא תכ"ו, ובשפ"י מ"ב יחסהו לר' ישעיה בהדיין ר' יעקב
רוין) שו"ת בעבוה"ג (שנהע' 811) שכ"ג ונחו"י (שנש"ה 686) שקי"ז ק"ך רי"ו—
"מ ובשב"י (שנהע' 1121) שקת"ה רב בפפד"מ פוזנא וכ' שם תמ"ט אבי ר' אברהם
חתן ר' אליהו ב"ר בנימין כ"ץ מגיה, וחתן ר' משה חריף מאוילנוב ב"ר ישראל מלובלין
יבר סד"ג ושו"ת וכז' בט"ז (שנהע' 809) א"ח ס' ת"ל רב בלבוב איליאגוב יאכוב
מוך ללבוב) וכ' שם, וזקן ר' משה פנחס חריף ב"ר ישראל וכ' רש"י *) וחיבר הג'
"ג מרש"ל הנז' והג' סד"ג מחותנו זקנו האיתן האזרחי (שנר"ה 714) ושו"ת בשמות
ין (הק' ע"ג הנז', וכז' תשובתו לכתוב בגטין יששכר בער סיגין בשיב משה [מרמ"ע
ז"ל] מא"ש סע"ד) וכז' בבכור שור (שנהע' 789) ב"מ דש"ה ב' רב בקרעמניץ לבוב
ה"ע 714) וכ' שם ליל א' כ"ו אלול תש"ב (ויש ר"מ חריף שהסכים לזרע ברך הג'
ר"ס 603 בש' תפ"ו רב בילגרוב ועיר"ה 1073) רבו דפנ"י (שנהע' 714) ואבי רכ"ה
' בזרע אברהם (שנש"ה 564) ב"ר פל"ה (לאחר פטירתו) ובזרע יצחק (מרי"ל איות
ז"ל) ב"ב פ"ג מ"ז ובעיר בנימין (שנהע' 1070) פ"ה דפיאה ופ' כי"ל רב בלבוב וכ'
מסוון תע"ה (אבי מהר"ץ א' הנז"ל עם אחיו) ורל"ה חריף הב' שם יום ה' כ"ז
נוז תל"ו ור' ישראל הב' שם יום ה' כ' אב תל"ח וחותן רי"ל מפוזנא שנהע' 686 .
יה ר"מ חריף הא' בלבוב עם ר' יעקב יוסף אברהם ב"ר יואל קאלניעלנפויגען (כ'
נ"ה מע' א' — אות י"ט שאבות הכ"י שבסמוך היו כ' רמ"פ שנהע' 474 מהנקבות
יו חותמים ג"כ ק"ב והקריבום כבדיו מהזכרים למשפט רבני ד"א ויצא פסק שיחתמו
כוי בפ') אשכנזי שנולד שכ"ט רב ביאכוב לבוב וכ' שם יום ה' ו' אייר של"ז זקן ר'
זקאל ב"ר אברהם ק"פ כ' שו"ת משאת בנימין (שנהע' 553) וניסו דר' אשר וחיבר
' מדרש בזר"א הנז' כנסת יחזקאל שו"ת (הדפיסו באלטונא תל"ב) מים יחזקאל לתורה
כתב בלוחות העדות (מכו"פ הנז"ל) שו"ת בשבו"י הנז"ל ח"ג סי"א רב בקידאן בליטא
ן אה"ו וכ' בהמבורג יום ב' כ"ג תמוז תק"ט והספידו ביע"ד (מהכו"פ הנז') ח"ב
כ"ע שארי הגאון מתדת ישראל הזקן שבדור) ובזכר החיים (שנהע' 1225) דרוש כ"ד
ש"כ רב בהמבורג ונתקבל למיץ) חותן ר' יעקב הלוי סור רב בקראז בליטא ואבי ר"ד
באה"ו (ויש עוד ר"ד שם שנהע' 1380) קידאן אבי ר' ישראל רב בקאלווריע
לקאוויסק בליטא ור' אברהם שכ' מכתבו בלוה"ע הנז' רב בשלונק בריסק (אדמה
וא ר"א משה הנז' בדל"פ מקיד"א בפה אחד) וכ' הגיה תק"ן חתן ר' יוסף ב"ר אליהו
קעם מוילנא ומחו' דמנחת אהרן (שנהע' 1753) ואבי ר' יחזקאל רב בפוסלאויץ
"ד ור' יוסף אבי רא"ל רב בבריסק הכ' בכנף רננים (כד' בקראטשין תרי"ג פרעשבורג
י"ט מר' חנוך זונדל ב"ר ישעיה לוריא שחיבר עוד דרושים חבור משמות נרדפים מ"מ
אורדאק) לפרק שירה פ"ד שהספידו ור' שאול שחיבר הג' ש"ס רב בבריסק ווילנא וכ'
יום ד' כ"ב טבת תקפ"ה והספידו בבית אברהם (שנהע' 1225) וא"ז אבי ר' אברהם
ב אבי רל"ה הב' שם יום א' ט"ז אדר תרכ"ח **) : 772) כד' בהאנוואה שע"ד אמ"ד
ו חולשה, ומביא בו מפי' מחותנו ר"ד (שנהע' 770) ובתזריע כ"ע הגאון. וחיבר עוד
דרוש

*) וחתן ר"ם בן האיתן האזרחי.
**) אולי הוא שמחבר נתיבות עולם מל"ב מדות התורה.

773). ת' ר"י סאגים 774) ור' שלמה
ב"ר ליב 775) ריע תרדים 776). בזמן
ימין משה ב"ר יוסף וונטורא מטיבולי

לשחו"ט 777) ור' שבתי סופ
מפרעמסלא סדור תפלה בקבלה 778
רב בפראנק-פורט די-מאיין 779
בפרייסען

דרוש למ"ת ומזכירו בפ' יתרו ש"פ משפטים ונדפס וש"כ שדרשו בש"פ במ"ת בשלי
(שע"ב) ושם ובמשפטים כ' שבדעתו להדפיסו בקרב, ומזכיר בפ' לך לאביו ר"מ מגוכ
וביתרו (ש"כ שהשג"ה שברש"י בפ' שרי אלפים מיורו חותנו) קדושים (ש"כ מ"ם בעמ
ברכה שבפנים) לחותנו בחייו ובמשפטים למדר"ש (שנהע' 865) בחייו ובנמקותי לאח
ר' נפתלי ונכנס לשפע על שנפנים ונתלא להאר"י הנז"ל וחרדים שנש"ה 382. ו
בהשגחות שברש"י ממנו יהיו כ"ם ברש"י שלנו ויגם בפ' כל הנפש הבאה וכ"מ בפי' יונ
ליתרו שם ונלו בפ' וטומאתו עליו, וא"כ הוא ת' ר"מ מריף הא' (שנהפ' 771) כמו
בהג' רש"י בחקותי בפ' ורדפו מכם חמשה מאה שמזכירו ושפתותיו נוטפות מו"ר. ונד' ע
באמ"ד תל"א פי' ארוך לתרגומים בשם קטורת הסמים מר' מרדכי ב"ר נפתלי הירש ליונ
וירושלמי : 773) כ"ר טודרס (דור י"א לר"ט אבי רמ"ה הנז"ל) ב"ר ישראל אחי
אוכלל (זקן ר"ם מבעלזא שנהע' 1154) בן רמר"ז ר' משה ר' זעלקי"ם מנראד, ושי
עוד לשעא"ה ק"ש א"ה ולתורה מדרשים ש"ם ופרע"ח והשיבו ר"א תאומים הנז"ל בקל
חי"ד ש"א ל"ד ומהרש"ק ב' בכ"ז נק' כ"ג לשי' רל"ד ת' ד' ובש"ע לשקפ"ז ת' ו',
בנראד בוסקא : 774) שנהע' 382, כ"ת, וטעות הוא מת"ש בשער האותיות מהחרדי
עה"ע הנז' : 775) כאתז"ל שנז' בשל"ה אות ק' דש"ו ב' ש"ז ע"ה ובריי"ם תש' שב
(ש"כ שלמד בקראקא אצל הר"ת ר"ם) ובריש עמוד השלום ובמשאת בנימין (שנהש
553) שק"א ובתי' דינים ש"י ג"ד ובב"ח א"ח ש"א תכ"א ובתשובותיו שש"פ ובמדשו
שי"א ת"ב ועט"ז (שנהשע' 816) שק"י ומג"א (שנהשע' 1115) ש"י תמ"א שקנ"ט תש
שקי"ט, והשיב אתז"ל את' מים חיים (שנהע' 1225) ח"ב בכללי גטין אות כ' שהוכי
מר"ם ר' ליבם זה שמם ליבם נכתב בלא ו' שלא מן הש"ס היא השין (ואית ו' אאופט
קאמר) רק ע"ש אביו ר' ליב"ם והשין שמאלית כמו במהרש"א (ער"ה 727) ר"ם איידל
ותו"ת יאיר (עה"ע 688 ע"ש זקנתו מוה ברינ"ך חתן מהר"ל שנקרא ג"כ ע"ש ריי"ל
ליב"ם) ובאה"ג (שנהע' 924) ר"ת רבק"ם, ר"י בקראקא רב בלובלין, רבו ג"כ דת
הנז' וב"ח שנז"ל : 776) שנש"ה 382, ועה"ע 774 : 777) מירושלים, אביו הוא
יוסף המערבי בן טאבילין מתלמידי האר"י ונז' בזוהר הרקיע לזוהר שכ' בקוש"ד שהר
*) השר במצרים, והוא חיבר עוד הג' והשגות ב"י לד"ע ונז' בת' ראנ"ח הנז"ל ח"ב שכ
והשיב אדותו ובניו ר' אליעזר ור' אברהם ברשד"ם (שנר"ם 422) חה"ע שכ"א בנ
שי"ם, ושפרו י"ת נד' בויגעציא שכ"ז (ספ"י, ובשה"ב ח"א—ת' כ' שנד' בראשונה שפ"
שפ"ד, ובש' תע"ת הדפיסו ר"ח משה קאריגאל ש"ך מירושלים בן הדיין שמלוין ר' אברה
קארינגל בהוספות מתשריק"ם (עה"ע 674) ורמ"ג הנז"ל ותש' זכרון לבית ישראל והילדי
ובש' תקל"ז הדפיסו ר"ח אברהם ישראל ב"ר חייא זאבי מחברון בהוספות באר מים חיי
מר"ח שלום מעלי הכהן ש"ב ר' בנימין הכהן מעלי מירושלים שמחם בשו"ת שערי ישוע
(שנש"ה 422) רב במצרים ירושלים וכ' שם, ובלבוב תר"ך עם הוספות הנז' ויוסף אברה
מר"א זוסמאן ב"ר יוסף מפולין שו"ב בלונדין והוא קי' ב"א שלו ושיבר עוד בית אברה
לשעי"ד ויעם אברהם פסטים ופי' אמר זכור לאברהם מת' שו"ב ושג' ב"א שלו ו
בירושלים בש"ק בשלח תר"ס. ועה"ע 1254 : 778) חיבר עוד באורי חמד למכלול מרד"
שנז"ל הג' מהלך מרמ"ק א' הנז"ל נד' בלובלין שפ"ב והשיבו (כ"ה תלמידו האו"ח שנהש
576) רמ"ל הנז"ל ונז' בעט"ז (שנהשצ' 816) שנ"ד קמ"ז קכ"ב ובפרמ"ג הנז"ל א"
רס"ה : 779) בנאה על נהר מאיין בש' ג"א ת"ש פרנקי מלך שקימברי (געלרן על נה
ריינעם שנופל בים שם, וע"ש מדינת שקימברי שנתגרשו מתנה בש' ג"א תכ"ו מעם גור
הגאטען שבא' — גאטעלאנד האשכנזי בים המזרחי שנקרא הבאלטי, ועה"ע 337 במוסגר
באשכנז

---

*) בנו ר' יעקב שביל.

פרייסען (פרוסיא) באשכנז. פוזנא
78). קראקא. פראג 781). ירושלים.
נ' בטבריא שפ"ג:

בדי יש"ע, למרדכי. הגהות זוהר 782).
ב' עמק ברכה, מאביו. חרושי ערובין,
ראש ריטב"א לערובין. בכתונת פסים
הגש"פ 783) פי' תהלים. קונטרים
ס' כי ביום הזה יכפר 784). שו"ת
חוט השני, ס"י. שני לוחות הברית,
תורה שבכתב וע"פ. שער השמ"ם,
סדור תפלה :

ס"ר (ריא"ף) יאשיהו ב"ר יוסף
785). שפינטו בערב באזיע. מחו'
דרח"ו. חותן ר"ש בר"ח ויטל. זקן ר'
דניאל פינטו מארם צובה 786) ור'
יעקב פינטו 787) ת' שו"ת ר' יעקב
אבולעפיא 788). ת"ת דר"ש אבסבאן
בזמן ר' אברהם חיים ב"ר נפתלי הירש
שור אשכנזי תורת חיים לערובין פסחים
בבות סנהדרין שבועות ע"א חולין ב"ת
789) ור' יעקב ברי"צ המגיד לנ"ך
ממפרשים

שכנז, והוא כבש צרפת וקראה על שמו פרנקי (פראנק—רייך) או פרנצי (פראנצוזיא,
ש"ה 373) שבלשון יון גבורה וזריזות. ובפר"א (פ"פ די—אדר) נכה בס' ג"א מתק"ו
א מלך פרנק (צרפת) על נהר אודר : 780) עה"ע 560 : 781) עה"ע 57 :
78) נד' בליוורנו : 783) נד' בפראג תכ"א, מר' יוסף מפרעמשלא שחיבר עוד צפנת
נח מערוכי הקדמות דרושים וכד' בפפר"א תכ"ד : 784) נז' בשל"ה ח"ב בת"ע פ' אחרי.
ות השני שבפנים מר"ם בכרך שבפנים : 785) השיב אודותו בשד"ס הנז' חי"ד שק"ע
רב בשאלוניקי בש' רנ"ו עשרת אלפים לבנים לישיבת ר' אברהם שיראליו משם בתנאי
ול שיקחו הפרנסים מאיגורה (בצרפת) הפירות מהסך הנז' והסך יהיה ברשותו לבשירצה,
ר"א נז"ם עוד בחא"ה סקפ"ו (ומשם שם חמ"ת סי' ש"ה והשיב אודותו שם סרכ"ו)
מהרי"ט הנז"ל בשניות חא"ה סש"נ, אחי ר' שלמה שירליי"ו מספרד שחיבר פי' ירושלמי
צים שקלים (נד' מקרוב ע"י מקיצי הנרדמים) ותלמוד למס' עדיות ובאורים (עה"ע
69) ונז' בשד"ס הנז' חי"ד ש"מ (שמיחה בידו ר"י בירב שבהע' 382) ובאבק"ר
השב"י שהנז"ל) שכ"ד (שם מזכירו המבי"ט לאחר פטירתו) ר"י (שם מזכיר ר"ם הלוי
ז"ל בדיקותיו בחייו) ובת' ר"ב אשכנזי (השטמ"ק שנז"ל) ס"א רב בצפת אבי ר' מרדכי :
78) ואח"כ היה באיטליא, ואצלו מצא ר' יעקב בגילום (שכד' מכתבו בלוח"ע מכו"פ
ז"ל, דיין ורי"י בויניציא וכו' אחר תקי"א, ב"ר עמנואל רב שם) מאור עינים שבפנים
ב שכד' בקהלת שלמה לעי' באמ"ד ת"ק, ואולי הוא כ"ר אפרים פונטי משאלוניקי שהיה
' תי"ב : 787) ח"ר אברהם אזולאי שחיבר הג' כוונות מהר"י הנז"ל פי' זוהר רב
אלויקום ח"ב ר"א אזולאי הנז"ל ות' רי"ל די לוייה וריע ר' שלמה עמאר שהי' תל"מ
ביו, וריע ר' ישעיה הכהן : 788) בן בת ר"י בירב הנז', ות' ר"ם אבשבאן (ג"כ בן
ו) שבהע' 659, והשיב בת' מהרח"ש הנז"ל ומהריט"ץ (שבהע' 801) ומהרי"ט שבשמוך
ח"מ של"ד ת"פ ונז"ם סע"ז, רב בדמשק וכו' בצפת, אבי ר' משה שנז' במהרי"ט הנז'
ניות חמ"ת סע"ז וכו' שם, ור"ח ת' מהרי"ט רב בחברון וכו' בירושלים אבי ר' יעקב
' מהרמ"א שנז"ל : 789) ח"א על שבבות נד' בלובלין שפ"ד וח"ב בקראקא שנ"ו,
יו ת' רמ"א שנז"ל ורבו דב"ח הנז"ל (כפלאתי אכ"ם שבהע' 809 שעלה ונסתפ"ק אם
א ר' הירש עלזיסר שבש"ה 553, והכ"ם ת' ט"ז חתן הב"ח תלמידו, ואיכה עלז—ס"ר
מי לבי"ם ?) וחיבר הג' מרדכי וטורים, והוא חיבר עוד צאן קדשים הג' קדשים (נד'
אמזנעק תפ"ט, ועה"ע 960 תבה"ז, ובשמוך מהמים קדושים) ק' בדק הבית השגות
' א"ה ונז' בת"ב (שבהע' 553) דספ"א בשם מחו' ובאילם (מיש"ר שנז"ל) ח"א נד
ם כד' מכתבו לריעו ר"ת שבשמוך מבואת נער בן י"ד ואלי שראו עיניו בגריידונג.
ה 842, רב בשטנאוו וכו' בלבוב ט' טבת של"ג, ריע ר' מרדכי מנרעזאן ב"ר נתן כהן
יבר עם הת"ח הל"ק הנז' וכו' בלבוב כ"ב אדר של"א, אבין רז"ו הכי שם ז' חשון של"ט,
בי כד"ב, ואחי ר' שמואל אבי ר' אברהם הב' שם חתן ר' גרשון (בר"א מייזלש שבהע'
ואבי

ממפרשים באשכנזית 790). נ' בדמשק שפ"ח :

חדושים, בס"ס יד אהרן לא"ה ח"א 791). כסף מזוקק, לתורה. כסף נבחר, לתורה. כסף נמאס, לאיכה. כסף צרוף, למשלי. מאור עינים, ב"ח לעין יעקב. קבוצת כסף, דיני נשים וממונות. שו"ת. בשו"ת מהריט"ץ 792) :

ס"ר (מהרי"ט 793) יוסף ב"ר מ
מטראני. ממצרים. צפת. ש
לחם משנה 794). אבי ר' מ
הקדמה לשו"ת מהרי"ט ח"א ור' ישו
הקדמה למהרי"ט ח"א וח"ב 795). ו
שלמה סאגים 796). ריע חן טוב 97
ומעשה חייא 798). רבו דאשל אבר
ב"ר פתחיה היכיני מדרושים 799) ו
יצחק אלגזי נתיבות המשפט ומיש
לרי"ן

546) ואבי ריי"ל אבי ר' אפרים זלמן שחיבר דרושים (בכ"ם מכנו ברכות ד"ג) מ"מ
וכ' בברלד ד' אדר תל"ד חתן ר' שענדר (ב"ר מאיר ר' גטקעס רב בלבוב חתן ר' י
טעמירל'ש ב"ר אליעזר מקרעמניץ ואחיים [ובקב היסד שנהע' 953 פנ"ה מז
מלובלין] וחיבר ספרא דצניעותא דיעקב לתורה וכללי קבלה ונד' באמ"ד תכ"ט והם
לאו"ק שנהע' 576 בס' ת"ך אחי ר"ל שכל'ם כ' ר"ם שור הנז' וחיבר הב' טורים ו
דפ"מ שנז"ל וזקן ר"מ מאוסטרה (שנהע' 836) ואבי ר' אלכסנדר שענדר שור מזאלו
חתן ר' מרדכי ר' לינש'ם משה (שנהע' 546) ות"ר שניאור (בכ"ם חולין ד"מ) ו
דרושים (שם שבת ד"מ י"ג יומא פ"ו ר"ה ט"ז ערוכין ד"ז) תבואות שור לשחו"ט הר
ולקוטי י"ד ובכור שור לשיטות ואגדות (נד' בזאלקווא תל"ב תקכ"א ויען זאלקווא
ועם הלבו"ש שנז"ל. ונז' בת' רמ"ך שנהע' 1225 סי"ד ס"מ כ"ה ונאמז בשב"ח בנ
ופרמ"ג שנז"ל) ובשם' פנ"י (שנהע' 714) לתב"ם כ' שהי"ל פ"פ עמו בשו"ת וכ'
כ"ז שבט תל"ז חותן ר"מ מאכים מרגליות (שנהע' 836) ור' אשר שג"ל מכראה (בר
וחתן ג"כ לר"מ הטיקטין שנהע' 543 ואבי ר' אברהם משה שחיבר מים קדושים לקד
ונד' במעזבוז תקל"ו רב בבריילב *) ור"מ בר"א מאמ"ד שנז"ל ואחי אם ר' אפרים ז
לוקוועד שהזכיר בכ"ם תענית דט"ז ב' שירו אדות המזכים מ"מ ורב בזאלקווא (אבי
מנחם מענדל משה שמתם בתשובה באור ישראל שנהע' 1475 ונז' בזר"א מראפז"מ ש
בפיסקא תקעו שופר אות ה' מ"מ ורב בברלד חותן רכ"ה אבי ר' לפרים זלמן (
שהפי"ם יראים שנהע' 80 בזאלקווא תקמ"ג וג"ת שנהע' 377 שם תקמ"ט) ואבי דב
אם ר' שענדר חיים שור וזקן ראפז"מ הנז' וריע ר' אייזק משה שני שם בעל'מיו
תל"ו אבי ר' יהודא רב בקאמרוב חתן ר' יוסף מזיאלע (שנהע' 474) ואבי מהר
ב' שנז"ל, וראפ"ז שור שחיבר תבואות שור קי' ותוס' ב"י כד"ט (נד' בלובלין שע"ה)
בת' פנ"י (שנהע' 714) ק"א א"ה סט"ו ובתשובתו בב"מ המדמות ס"ג רב בבריסק
ר"ם וואהל (שנר"ט 474) ואבי בית יעקב לסנהדרין (נד' באמ"ד תכ"ג) שמתם ב
הנז' ק"ב א"ה סמ"ג רב בבריסק לאדמיר דריסק חותן ר' ישראל ראפפורט (שנהע' 5
ור' שאול בר"מ ק"ב שנהע' 474 : 790) חיבר מור תליץ יוסף לת"רה באשכ
מתרבשים לאיכה ורמיכה לתומת"ג והפטרות באשכנזית סירס מיעקב מערוכי מ"מ לב
ושו"ת, רב בימכוות : 791) שנהע' 462 : 792) שנהע' 801 : 793) נולד ליל
כ"ט תשרי שכ"ע וכ' ליל ש"ק י"ד תמוז והספידו בביכה לעמים (שנהע' 377)
לספוד דרום ע"ד. ואביו המבי"ט כז"ל : 794) שנהע' 422 : 795) הסיב בפכ"י
ח"ב מח"מ ספ"ח, אבי ר' יוסף שמתם במח"א (שנהע' 1080) ה' זביה ומתכס
המל"מ הנז"ל רב בקושט' : 796) שנהע' 494 : 797) שם : 798) שם : 99
נולד בקושט' בס' שע"ב בלוס נדליה, וחיבר עוד הוד מלכות ק"ן שירים הופת א
מדרושים הוספות מרובה לתוספתא תשובה בדין איכי כיזוכת ואיכי עושה ונז' בשבט מ
(מר"א הכהן הנז"ל) פי"א. וכ' המאורעות לבי שהיה חריף מאוד ובהיותו בר י"ג ב
לפני

*) וחותן ר' אברהם מלויק שנמ"ס 1400.

ו 800). בזמן רי"ט ב"ר יעקב
לון מצפת שו"ת מהרי"ץ 801)
שמואל ז' ויליישוד. רב בצפת.
קושט'. נ' שם שצ"ט :

ר לרא"ם, תורה. באור רמב"ם. באור
ב"ן, שיטות. באור רשב"א, שיטות.
רמה לשו"ת מבי"ט, מאביו. נחל
גן, מצורת הבית 802). נחל אשכול,
גות הערוך 803). צפנת פענח,
ורה ומועדים. שו"ת, ח"א קנ"ב.

שו"ת שניות (א"ח ח"ס. י"ד נ"ה. א"ה
מ"ח. ח"מ קכ"ד) ד"ח ושיטת קדושין,
וחי' רי"ף ר"ן כתובות קדושין. שיטות
שבת כתובות. שמות הגטין :

ס"ר (נ"ח) יואל סורקי"ש ב"ר
שמואל 804). מחו' דשו"ת פני
יהושע 805) ור' אברהם מבריסק
806). אבי ר' אריה יהודא ליב 807)
ושו"ת ר' שמואל צבי הירץ 808).
חותן ר"ד ב"ר שמואל הלוי טור"י זה"ב
לדחש"ע

י שמונתו דרש בשבכ"כ ותהם העיר מחריפתו, ובש' ש"ך נשיאותו איש א"י מכושו שם
מן מפורסם ואמרו עליו שלא קם כמוהו. ובתו היתה אשת נתן בנימין העזתי מגת
יוג שני) שחיבר חמדת הימים למועדים בקבלה נ"ח ונד' באיזמר תל"ה — תל"ז. וכ"ע
ש"ך יש"ו ב"ר שמואל ונולד באיזמר שפ"ד ונהרג מהסולטן בש' תל"ו, והיה ת' ר"י
ם הנז"ל ור"י איסקפה שנש"ה 583, והרבו מוסרים אליו ללא יועיל, הם פירשו לאיי
ם והוא פירש לאימת עולם ! כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפצר, (שמואל א'—
). ועה"ע 1019 1109 1175 : 800) שנהע' 282, חיבר עוד דרושים דרך עץ
ים משו"ת. ומתלמידיו עוד רבו כמו רבו והשבם בשה"ג (א"א—ו') מהמובאים בספריו
א הביא לר' משה אשכנזי מנגאנשיא שהשיבו בשאלות אמ"ת של"ו וזולתו ורובם ככולם
רתי במקומותם) : 801) ואח"כ היה בקושט', וחיבר עוד מגן אבות לאבות דר"כ.
ם וילמיד שנפנים ב"פ דמהרי"ט והשיב בת' ר"ש בוטין (שנהע' 422) ופני משה
נהע' 766) ונז' פלוגתתיה אמהרי"ט ברא"ש ת' מהרא"ם הנז"ל לא"ה, רב שם, ואולי
ב"ר אברהם ויליישיד השר שהשיבו רשד"ם (שנר"ה 422) אמ"ת סרל"ט : 802)
בנו כ"י לתשובותיו : 803) שנהע' 33 : 804) ר"ש יפה ממשפחת יפ"ת הנז"ל וכ'
ל ב' הנז"ל, כ"ב בזכריה משלם (שנהע' 628) ובת' שאגת אריה מנכדו שנהע' 808.
שהב"מ בתשובותיו א"א ש"ה אתם בבריסק וכן בסל"ד בש' שע"א ובסל"ו בש' שכ"א,
ע"א בש' שע"ד אתם רב בבעלזא וכן במדשות סכ"ג בש' שע"ב ובסל"ט כי שנשוף
שע"ט בא לקראקא, ומכ"ז דנתי שהיה ב"פ בבריסק : 805) שנהע' 714 : 806)
התנ"ב שנהע' 553 : 807) חיבר שו"ת גאוני בתראי והשיבו אביו בתשובותיו שש"א
: ובמדשות שי"ז י"ח וזולתם, רב במעגנטשין, אבי ר' שמואל גרשון מירושלים, אבי
ל שחיבר לוית חן לתורה, ובו אור יקרות לתורה (נז' בזכרון יוסף שנהע' 1157 סיף
א כ"ז) מבנו ר' יוסף בנימין זאב וואלף אתן *) רל"ה ב"ר משה רב בבושק ות'
העוזר (שנהע' 1202) ואבי רכ"ה מזאלקווא, וחי' מניהו רכ"ה ב"ר חנוך העניך
ם שחיבר עוד הג' שעי"ד ת' אה"ע הנז' ובנו (מזכירו בפ"ק דשבת בסוגיא דקלוטה)
מרדכי מאלדים ב"ר הלל אתם שנולד תק"ז וחיבר באור מהר"ם שיף (שנש"ה 227)
בפאריזק ברוסיא ונ' תקע"ז והספידו בלקוטי שושנים (שנהע' 1400) ריע ר' נח
אדמיר וחותן ר' אברהם בראדי שחיבר דבר המלך רב בפירארה באיטליא אבי רל"ה
: 80[illegible]) השיבו אביו במדשות שי"ו כ"ב וזולתם, רב בפיננטשוב שוויץ. אבי ראי"ל
יבר שו"ת שאגת אריה והשיב בשנו"י הנז"ל בא"א א"ה סק"ז ונז' בת' רמ"ך (שנהע'
12) אא"ה רס"ה ובנוב"ל מר"י שמפורט הנז"ל ובתוס"ק מריגנ"ך הנז"ל ובשק' זכ"ת
הנז'

---

*) בשק' מים עמוקים (שנש"ה 808) כי שהוא אתן ר' חנוך העניך מזאלקווא
ו דקוטנו כ"ג.

לרחש"ע 809) ור' יהודא בריי"ץ זעלקא מזי"א אשכנזי 810). חו"ז דר' גר
אוליף

הנז', שר"ר מפולין רב בוויסין שייכז זאמושט טיקטין קראקא בריסק, חתן אחות ר' ש
ראפפורט שנהע' 725, וחותן ר' שמואל בני הירש רב שם חותן ר' נתן נטע ור'
מייזלש [כי ר"ל חסיד שבר"ה 1073, ועה"ע 812) ואבי ר' אברהם נתן נטע ש
קול שחל תשו"ת והדפיסם עם הש"א הנז' בביירויט תל"ו ואבי ר"ד מזאמושט חותן
אבי זכריה משלם הנז', ור' יואל, ור' נפתלי אבי הירץ רב בבריסק אבי ר' נחמן
בזאמושט בריסק וכ' תקי"ז ושספידו בזכר שחיים (מרמ"ך הנז') דרוש כ"ט (וש"כ „
יודע כתעני כל הש"ס בע"פ ובהיותי בועד דליטא בס' ת"פ חזר בע"פ ד' מסכתות כאו
שיו ונל"ז שנה מה הוסיף") חתן רכ"כ כ"ץ משה (ב"ר ישעיה משעברשין וכ' ת
שנהע' 603) ואבי ר' יהושע העשל רב בשקלאב ור' מרדכי חתן ר' גרשון נתן ב"ר ב
מזאלקווא וחיבר מים עמוקים לפסקים חגיגה ר"ה סוכה ביצה כתובות גטין קדושין
מליצא שבועות זבחים (כד' בזאלקווא תק"ך ובנריל עם ק' שומר שתפר לשומר)
בזרע יצחק (מרי"ל חיות הנז"ל) שבת פ"ט מ"א ובת' רמ"ך הנז' חא"ה סכ"ח רב בבר
חותן ר' יקותיאל זלמן שבר"ה 1073 : 809) לא"מ כר' בקראקא ובדיהרנפורט ת
(עם המג"א שנהע' 1115) ולי"ד בלובלין ת"ו (צר"ה 905) ולח"מ בהאמבורג
(עה"ע 915) ולא"ה בפראג זאלקווא תקי"ד. והוא נולד בס' שמ"ו, וחיבר עוד דברי
ב"ח לרש"י תורה שו"ת בגאוני בתראי ופנ"י (שנהע' 714) ח"א א"ה סי"א וב"ח הה
שכ"ה ע"ח ובת' אחיו שנסמך (וגם בחק יעקב סי' תמ"א מזכיר תשובתו) והשיבו
בחדשות סק"י ומזכירו בב"ח י"ד ססקמ"ז (בתואר הגאון *) ובכ"ם מתלמידו שנש
ובעבוס"ג (שנהע' 811) של"ה ק"ך וחתם בת' שאגת אריה שנהע' שלפניה, רב באוש
לבוב וכ' שם יום ג' כ"ו שבט תכ"ו, וכ' שנשא אח"כ אם הש"א הנז' שנתחימותיו
זכה לו בתואר בני מורני וכן ריעב"ץ הנז"ל (שהי"ל חתנות אתו עה"ע 915) בתוה"ק
ער"י בן הש"ז שהוא אחי מורנו דש"א הנז', אבי ר' מרדכי ור' שלמה שני שם בש"
אייר תכ"ד, ור' ישעיה רב בקאמארנא, ואחי ות' רי"ל סג"ל מלבוב חתן ר' זעליג הו
(חותן ר' יוסף הולים שנז' באמתחת בנימין שנהע' 1496 דק"ו רב בטיסמניץ ש
חותן ר' נתן רב בבאלחוב זקן חמדת לבי לשיטות רב באוניסקא אבי ר' נחום יש
חותן רא"ל בן חמדת לבי מלוקאשם שנהע' 474) וחיבר באר עשק ובאר רחובות לש
ב"ח באור רש"י ברית הלוי מחלות מורכבות שבתנ"ך דרושי תורה חדושי יצחק שו"ת
שיח יצחק מדקדוק ז"ש שיר גאולה לחדשת בהכ"נ בלבוב תולדות יצחק מדקדוק רב בחש
ר"י בפוזנא בס' של"ה, וזקן ר' משה ב"ר יואל גד שחיבר חי' הלכות לנזיקין
באלטונא תל"ו בהס' ככ"י שנס"ה 771) כ"ר יואל ב"ר גד שחיבר מגיני זהב לש"ז
מהשגות כה"כ עד ש"ל (כד' בפראג ת"פ) והסכים לחלק שמעון בס' תמ"ו רב בשעב
ורבו דר' שמואל בר"ד הלוי ממעזריטש פוזנא הלברשטט שחיבר נחלת שבעה משטרות
ברא"ש בואת"ד הכ"ז) ומה"ב ושו"ת פ"ג ב"ח רב בשטיינך בגלמבורג בפריישטן וכ'
תל"ד (כי של"ל תל"ז שבתשובותיו דסע"ב כ' בש' תל"ו) ש"ב ר' חנוך סג"ל שנהע' 02
ודע שבש"ז א"ח סי' תע"ג סק"ט מזכיר לזקנו ר"י ב"ר בצלאל, ושמעתי שהוא
מפראג הנז"ל. אולם כשמזכיר למהר"ל ביתר המקומות מזכירו מהר"ל סתם, ואחי
אינו שכבר הבאתי (בהע' 627) מת' רמ"ל סי"ב וכ"כ בל"ד ומש"ת (שנהע' 686) ש
לפרק ד' אחין, והוא רי"ל ב"ר בצלאל וש"ב מהר"ל הנז' וחיבר שו"ת וחתם בת'
סט"ו ונז' בת' רמ"א ספ"ו ס"ע ל"א ובשארים יוסף (שנהע' 542) סי"ז ובשל"ה
פסחים והשיב בנ"ח החדשות ס"ע ורמ"ב שם עליו הרמ"ל בפע"א, וככה מזכירו
שם סקנ"ג סקמ"ו ובי"ד סקי"ג סק"ב ובסקל"ח סק"ג, ר"י בלאדמיר : 810) חתם
פנ"י

*) ובכ"ע בתשובותיו סשע"ד, וע' שו"ת פנ"י ח"א חא"ה סט"ו.
**) והשיב בגאוני בתראי.

יף אשכנזי שו״ת עבודת הגרשוני
ד 811). זקן ר׳ רפאל מייזלש
הות שבת לא״ח ה׳ שבת ערובין
8). ת״ר הירש שור 813) ור׳ שלמה

ר׳ ליב״ם מלובלין 814). ת״ת דרמ״א׳
ריע של״ה ותורת חיים שור. רבו דר.
מנחם מענדל קרוכמאל שו״ת צמ״ח
צד״ק קכ״ו 815) ור׳ מנחם מענדל
ב״ר

י הנז׳ ח״ב א״ה ה״ה, אבי רה״ה שהשיגו בנ״ח הגהות ה״ג: 811) כ״כ כ״ה בעבוה״ג
״ה מוה״ז וכן בהס׳ לאו״ה (המספ׳ 576, בסיומו בפרוסטין בס׳ תי״ז) ובסל״ה קי״ז
: תו״ה ובקקע״ז תהר״י ההם. והוא התן ל״ל המספ׳ 815, ואחי זקן (כ״ת בהק׳ המסדר
ה״ג המספ׳ 1002) ר״ד אוליף הסכים לקול הרת״ז (הנז״ל) בס׳ תע״ז רב במנהיים,
הו״ת הכ״י הנז׳, וחיבר עוד באור ד״ע (המסדר הם ורד״א הנז״ל בהק׳ תפה״ג) באור
ף (המסדר הם ורד״א הנז׳ בהק׳ עבוה״ג) הדוסי הגרשוני הג׳ י״ד ח״ת ודרושים
ום תפארת הגרשוני לתורה (הדפיסו המסדר הנז׳ בדיהרנפורט תנ״ה, ואז הדפי״ם
ה״ג ומו״י המספ׳ 686 בפפד״ת) והשיגו בשער אפרים (המספ׳ 915) ובל״ל מחותנו
״י הנז׳ הת״ו פ״ב—ל׳ קנ״ח ובז״ה הפרל״ח ובל״ל הת״ה ובנו רא״ל בהקקכ״ז ובה״ך
רהל״ח (וכ״ע מהו׳ האלוף המרומם) וח״ל (המספ׳ 915) הת״ז כ׳ ע״ב (בתואר הרב
ים) ובפת״א הנז״ל ח״ב הי״א (וכ״ע ההיה תהריפים הלאהוכים בימי ר׳ העשל המספ׳
6 ולבו כלב האריה ותהכתו הדורה) והבו״י הנז״ל ובחלת בנימין (המספ׳ 1021) תלוה
ובחלת יעקב (העם א״ם המספ׳ 1036) פ׳ חקת אות ג׳, רב בפרויסטין הפכא כ״ה
ן מין וכ׳ הם אז, אבי ר׳ נחום אבי ר׳ יקותיאל לאזי *), ור׳ נתן, ור׳ תהה השיגו
״ז ק׳, ור׳ יואל תמין, ותותן ר׳ אברהם כהן השיגו בהכ״ו, וזקן פת״א הנז׳, ורבו
אהרן וירמייז השיב בעבוה״ג הי״ח רב בטריר, ור׳ אלחנן ב״ר יקותיאל זלמן, ורא״ל
יגו בהקכ״ז ורבו עלזום תמין הנז׳ בחה״ג הנז׳ לי״ד הקכ״ב, ור׳ תהה הב״ל השיגו
ק ק״א, ובחלת יעקב הנז׳, ור״כ פייהל המספ׳ 712, ומו״י הנז׳, ורד״א הנז׳: 812)
בפפד״א תקכ״ז. חיבר עוד היקר הג׳ ה״ע א״ח י״ד, רב באלרמוב, ואולי הוא הר״ת
ולם (המספ׳ 808) ובז״ה כ׳ הב״ח. אבי ר״ח הדפי״ם היקר תאביו בס׳ תקכ״ה ואולי
זקן ר׳ רפאל מייזלם החיבר פלאי״ה הג׳ ה״ע א״ח י״ד והסגות הוו״ד הנז״ל, ורבו
לאונן זעליג ב״ר ישראל אליעזר אשכנזי תזאתוהם החיבר תהנה לאונן לערובין פהחים
ה יומא יבמות תמורה (הדפיהו בליוארנו באיטליא תקת״ה) ובז׳ בהק׳ טעם המלך
המספ׳ 1568) התחבר אליו התעה״ת בשובו תאיטליא. והיה ג״כ ב״ר רפאל רב בוילנא
תהה בר״ל יהודא ליואה החיבר חלקת תחוקק לא״ה (נד׳ בקראקא ת״ל ובאחז בהנ״ת
ת״ל הנז׳ הקכ״ד) והשיב בנ״ח בהגהות הל״ע ובפנ״י הנז׳ ח״ב הא״ה הפ״ה והשיגו
בח״א החה״ת ה״ז ובח״ב חה״ע הק״ה ובז׳ בל״ל הנז׳ הבכ״ע ובעבוה״ג (המספ׳ הלפניה)
י״ב רב בבריהק וילנא וכ׳ תת״ה (החן ר׳ התואל זייכויל ב״ר חנוך וחיבר דברי התואל
אהית התות ויקרא ונד׳ באת״ד הל״ח והשיב בפנ״י הנז׳ ת״א חה״ת ה״ה ות״ב הא״ה
״ע [בס׳ ה״ל וכ״ע מקוהכי] כ״א [ה״כ ה״ת רבו תהר״ה, ואדתה הוא רת״ל הנז״ל
ה הפנ״י הנז׳ היה תלמידו כ״ה בר״ה 714] והשיגו הם ת״א הא״ה הי״ח ח״ב א״ה
: כ״ב רב ברא״ז יכאוי בעלזום תעכן ורבו דר׳ התואל וילנא הנז׳ בל״ל הם) והחן ריל״א
בוועכנראב. ובזמן החה״ת הנז׳ היה ר׳ הלל ב״ר בפתלי אשכנזי וחיבר בית הלל לי״ד
ה (נד׳ בדיהרנפורט תנ״א) בית הלל לתירה והשיגו בל״ל הנז׳ הקכ״ה פרנם בוילנא
בזאלקווא תה״ו (כ״ע בח״ה המספ׳ 789 בהל״ה רהקת״ז „הרב הזקן יוהב בישיבה
דה הורא״ה ערוב ימים בכתה קהלות גדולות״) **) אבי ר׳ תהה ***) דרשן החיבר באור
דינו הבתכתוא (בנ״ה לתורה) הי׳ בנ״ה לה״ע תורת האה״ה לר״ה יומא מגילה תענית
בה ובז׳ בא״ה הנז׳ פ׳ הלה אות ו׳ רב בקעמעען בפרייהען תעלתא וילנא וכ׳ הם י״ב
ר תפ״ו: 813) המספ׳ 789 : 814) המספ׳ 775 : 815) נד׳ בראהונה באת״ד הל״ה.
והוא

*) כראה הוא ר׳ פנחם יקותיאל לאזיל הנ׳ בלבוב כ״ד סיון תע״ו. ועי׳ ה״ג אות
הפק״ז. **) כ׳ בזאלקווא כ״ב הנת ת״כ. ***) ח׳ תנ״א המספ׳ 915.

ב"ר משלם זלמן פישהאף אויערבאך עטרת זקנים הג' דחש"ע 816). בזמן מהר"ם שיף 817) ור' יוסף יוזפא האן יוסף אומץ ממנהגי שעא"ח 818). רב בבריסק. בעלזא. בריסק. קראקא. נ' שם ת"א *):

בית חדש. לד"ט וקונטרס אחרון השגות דו"ם מהסמ"ע. הגהות מרדכי. הג' משניות. הג' רא"ש. הג' רי"ף. הג' תוספתא. הג' תלמוד. משיב נפ[ש]
לדות. שו"ת, קנ"ח. שו"ת בגאוני בתרא[י]
שו"ת החדשות, צ"ה.

ס"ר אברהם ב"ר מרדכי אזולא[י]
מפאס 819). עזה (נאצא) בא[ו]
חברון. ירושלים. חברון. נ"ר אברה[ם]
אבי ר' יצחק 820). חותן ר' בנימין זא[ב]
821) ור"ד יצחקי 822). זקנו א"י זאבי או[ר]
גדולים וזרע אברהם יצחקי. בזמן שו[…]
ר'

וסוא חיבר עוד קי' סלכות ופוסקים פי' עלות זוסר פי' עסרס עאמרות (נאבדו,
בנו לנ"ל) וספיג בפנ"י סנז' ח"א סח"מ ח"מ ס"י (וספיבו במ"ב ח"מ סנ"א) ובענוס"ג ס
וספיבו סס, רב בפרוסטיץ כ"ס וכ' ג' ססוון סי"ג, תסו' ורבו דר"ג פייטל סנז', ו
רא"ל ממעזריטס תסו' דר"ם מפראג (סנספ' 902) וגיסו דענוס"ג סנז' ור' יעקב מ
וחיבר סג' וק"א לנ"ל תאביו וספיג בענוס"ג סי"ג רב בטרעביטס כ"ס, וסותן ענו
סנז', ור"ד ססיבו בספ"ו ל"א ל"ג ובענוס"ג סכ"ס, ורבו ג"כ דר' סיים ור' אמ
ססיבס בנ"ל סע"ג ור' עזריאל סלוי ססיבו בס"ח: 816) בן בת רי"ל רופא סמ
סדור ספלס ובז' בעפ"ז רב בויען (ובר"ס 686 בז' עוד רי"ל רופא אחר קרוב לזמ
וכ ג"כ וס' סו"ס פנ"י סנז' פר"ס 714, ואחי רב"ו (אולי סוא ר' בנימין ססיבר סלי
אליסו לתורס כד' בפפד"א רב בנ"ס) סססכים גם' תכ"ס לויקסל מסס (סנספ' 1144)
סס, וחיבר עוד עקרס סבית קי' ב"י ובית יסראל (דו"ס תסמ"ע סנז"ל) יב"ס סו"ת (ס
א"ח סק"ו) סו"ת באבן סעוסס סנספ' 1022, רב בקראססין, אבי ר' מסס אבי ר' מ
מענדל, ור' אביגדור סנז' בתא"י תבנו ב"ק ד"ת א' רב בקסנססין כאווי פאלי כ"ר ס
סנז"ס סנסדרין כ"ו רב בסאלבינגראד וכ' סס וסתן ר' יואל בע"ס (סנספ' 1055) ו
רכ"ס סנז"ס ד"כ קדוסין דע"א וסססכים לאבני סוסס מדרוסים גם' תקכ"ס רב בנזל
ויסנילא ורל"ס סנז' בתא"י ב"ק סס רב באפאססכי ור' יוסף ססיבר באור סעס"ת עוו
ספירים לנפ"ת עמודי כסף מדרוסים תנבית אות יוסף לסנסדרין יבמות קמא מל
נרכות סבת פסחים יבמות גטין קדוסין (בד' בפפד"ת תקי"ב ובז' בדבר"ת סנס"ס 5
קי"ג דל"ג) רב בסארינגראד אוספראוולי סארבינגראד ור' יחזקאל סנז' בתא"י קדוסין
ב' רב סס אבי ר' אליסו ססיבר אסד סבחלים לס"ת סר סבראל עסו"ס לדסס"ע
בפפד"א) ראס סכרמל לפסחים וסוגיות רב בבילגורייא. ומתלמידי ב"ס עוד רל"ס ב"ר י
ב"ן וחיבר כחלס לבי לא"ס תפוסקים (בד' בויכעליא תכ"א) עסרס לבי ונחלס לבי ל
תפוסקים (בד' בקראקא ת"ו) ותסס בפנ"י סנז' ס"ב א"ס ס"ם, ור' מענדל פאס סנ
971 : 817) סנס"ס 727 : 818) כד' בפפד"ס, רב סס מ"ן
וכ' סס ת"א: 819) עס"ע 28 : 820) חיבר זרע יצחק (באמד) ק' ר"ם תפוקים (ס
ס"א—ר"כ רחיליין) וכ' בקוסס', אבי ר' יסעיס מ' פר"ס סנז"ל וכ' בירוסלים ו'
סל"ב אבי רי"ל זרחיס סמזכירו בנו כדל"ס תע' ס' אות יוד מ' ר"א יצחקי (סנ
822) וכ' סס כ"ג סנת תקכ"ס אבי רב סיד"א סנז"ל: 821) אבי ר' אברסס יס
זאבי ססיבר אורים גדולים (אור גדול סו"ת אור יסראל מדרוסים וכד' באיזמר) ב"ס
בחברון וכ' סס אייר תל"א חתן ר' אברסס ב"ר לוי קונקי מסס ססיבר אב"ק דר
מדרוסים אב"ק סופרים (אס סילך לתורס עונג רלפים לאגדות אס לבינס מדרוסי אב
וכד' באמ"ד תס"ג) מדרוסים דברי סימים תקורותיו סנסת קנאות תקנאס וכ' בחברון
ר' יסוסף קונקי ססיבר באור סת"ב (באמד סרבס תמנו) סו"ת רב בירוסלים וכ' בחס
רבו דבסי בסונס סנספ' 982, ואבי ר' אחאי, וסותן ר"א יצחקי (סנספ' סלאסריס) ו
אלעד, וס"ר סמואל אבוסב רב בחברון, ורבו דר' אברסס קסטיל: 822) ס"ר א
בואריל

*) כ"א אדר

אליעזר ברי"צ ן' ארחא 823) ור'
ה ב"ר נח יצחק ליפשיץ מסוונא.
ם משנה למשניות זרעים מועד
קדשים 824). נ' שם ת"ד:

לי ברית אברם, לתנ"ך. בר יוחאי
עטך, פיום לל"ג בעומר 825).
הות לבושים מרמ"י. הג' רמב"ם.
י חמה, לזוהר רות 826). חסד
ברהם, קבלה ז' מעינות. כנף רננים,
א ק' כוונות תפלות מאר"י. מעשה
שב. ח"ב מכ"ר ק' כוונות מצות
ר"י. פ' משניות. קרית ארבע. (אור

החמה לזוהר נ"ח שושנה המשכילים
העמק שאלה. אור הלבנה הג' זוהר.
זהרי חמה ק' ירח יקר מר"א גלנטי
לבראשית שמות. אור הגנוז לסתרי זוהר)
קבלה ד"ח:

ס"ר (מהרח"ש) חיים שבתי. מסלנוקי.
אבי שו"ת תורת משה משלום
יהא. ת' ר"א ששון 827). ריע ר"ם
קלעי ור"ש חיון 828). רבו דר' חסדאי
ב"ר שמואל כהן ן' פרחיא משלנוקי
שו"ת תורת חסד 829) ור"ש הלוי
האחרון

רסיל עה"ע 830, ואבי רי"ל ילקוט ח' המג"ן הנז"ל וחיבר דרושים שו"ת בזר"א
חיו, ור' אברהם ילקוט שחיבר באור רמב"ם י"ד וס' גפין זרע אברהם משו"ת ב"ח
וה"ע (נד' בקושט' תל"ב וא"א לא"ח י"ד נד' ג"כ באיזמיר הל"ג) ומזכירו הש"ך
ב"ר תהלה (הנהע' 915) א"א ח"ג (נתואר מר"ר מירושלים) ונ' שם יום ו' י"ג
ן תפ"ה חתן ר"י זאבי (הבר"ה שלפניו) וגיסו דר' יעקב מולכו (עה"ע 1091) שחיבר
ות ודרושים רב שם ותיתן ר' ידידיה כהן (הבר"ה 915) ות' המג"ן הנז' וריע קוש"ד
בר"ה 583) ורבו דבמי כהונה הנז' ורי"ל ז"ויס (הנהע' 820) ומני"ח הנז"ל:
82) חיבר עוד באור ע"י דרושים הנ' רמב"ם, רב בחברון ונ' שם, אביו משם ת' אר"י
ו"ל רב בירושלים, והוא הבי רי"ל ן' ארמא רב שם שהסכים לשמ"י (הנהע' 860) עם
י קונקי הנז' ור' מרדכי בר"א זאבי (א"כ בהה"ג ועה"ע 821) רב שם ור"א נאסיכייו
ה"ה 1112) ור"ם טובי הנהע' 754: 824) נד' בהמ' ב"ח ומהרש"א (הנהע'
72) בקראקא הכ"ז. חיבר עוד לא"ע לאבות ונד' בלובלין ת"נ, וא"א נד' בש"ך י"ד. ונ'
א אזולאי ו' סיי כ"א חשון כ"ה שה"ג ובליון לזכ"ע כ' תי"ח: 825) עה"ע 498:
82) נד' מקרוב: 827) הנהע' 462: 828) נז' הניהם בהע' 422, ותלמידו עיד
ל בר"ל הלוי שחיבר נאר תים חיים חשיטות ודרושים (נד' בשלוניקי) רב שם. ור' יוסף
וי. ור' יעקב רוביו ה"ב ר"ת רוביו הנה"ס 982. ור' לאונן מדירה. ורלם יוסף איסקפה
ה"ס 583. ור' אשר כהן ן' ארדוט ר"י בארגון (עה"ע 37) ונ' שנ"ה, ב"א ר"ת
יאמה הנז"ל, וה"ב ר' שמואל כה"ן ארדוט הנז' נת' בגיטין זאב הנהע' 459, ורי"ל
רדוט הנז' ברלב"ח (הנהע' 422) כ"ם קכ"ה, ורי"ל ב"ר שלמה ארדוט שחיבר יקר
רך לעירובין ונד' בשלוניקי תקפ"ג, ור' אפרים ן' ארדיט מאיזמיר שחיבר מטה אפרים
תנ"ה שו"ת ודרושים ובו מר' אברהם א'דיט ערמב"ם ונד' בשלוניקי תקנ"א, ות"ר אשר
ודו הנ"ן ור"ד ן' שושן, ואבי ר' אברהם הנ' נחייו של"ד, ורבו דר"י נבנשת הנהע'
42, ור' יעקב בוטין ובנו ר"א הנז"ה, ור' ברוך אנגיל (אולי הוא ה"ב רמ"ג הנז"ל
אביו מרומא היה כנויו תרלה ר"ע אנזיל רק הש"ס קראוהו גלנטי אותו כ"ם הה"ג
יד אהרן הנה"ס 462 ה' נגין ?) שחיבר פי' העה"ע בדורם משפט (הנהע' 461)
י"ח (נד' בשלוניקי תע"ז) פיוטות רב שם, ור' שמואל דיואל, ור' הניאור אנוניכאל, ור'
רדכי פינלי. ור' אברהם קטלאן ואחיו ר' אליהו ובנו ר' אברהם, ור' אליעזר גיכיליו,
י יוסף קאטרינבו, ור' נפתלי הלוי: 829) נד' בשלוניקי תפ"ג. *) אביו נז' בת'
הרש"ך הנהע' 613, והוא אחי ר' דניאל רב בשלוניקי שחיבר פי' (בספ"י כ' הנד' הם
הכ"ה

---

*) ובקוש"ד כ' שחיבר באור הש"ג ופיוטים.

האחרון 830). רב שם בשלום יהא. נ' שם ת"ן :

באור טור ח"מ 831). דרושים. חדושי ר"ן, יומא. שו"ת, ח"ד לא"ה וק' עגונא דאתתא. שימות תלמוד 832). תורת חיים, שו"ת ג"ח :

ס"ר שמשון ב"ר פסח 833). ש"ב

שו"ת פני יהושע . ניסו דרי
הלוי מזאסלוב 834) . דוד ר' פ
ברי"צ ור' פסח ב"ר שמואל. בזמן
אברהם ב"ר משה היילפרין אשכנ
אהבת ציון לתוחמ"ג 835) ור' יחיא
מיכל מנעמרוב 836) . מ
באוסטראפאליא ברוסיא. נהרג שם ת"ד

בן מנוח, לאדרות. דן ידין, פי' קרני
לקוטי

הכ"ה עם השל"ה ואולי צ"ל הל"ה) מהר"ם יוסף בן ישועה מהברונות, ובנו דרא"ך פרס
הנז"ל, וכ' אלול תל"ז : 830) הבר"ה 461. ור' אהרן קוסיבי ריש מהרי"ס הנז"ל ו
בקושט', ור' אליהו גוארסיר הכ' בל"ד והר"ס 822, ור' עזריה יהושע כ"ה דרי"י אמק
הנז' וריש כ"ה קאהו (הסכמ' 584) וחיבר הכ' שורים שו"ת רב גאיזאר, ור' אברה
הלוי, ור' יעקב פרחון, ור' שלמה אביוב ר"י באמקופה וכ' הם כ"ר אהרן אביוב השי
המן השור לאמתר וכד' בשלניקי תס"א, ור' יעקב פרחה הכ' גרודים נמלרים, ורי"ל כו
ואחיו ר' יעקב, ור' יוסף קרוסו, ורי"ל פרחנים שחיבר פני יצחק דרושים (נד' בשלנו
תק"ג) שו"ת נפני ההה (הסכמ' 766) רב באארפו ר"י בקושט' וכ' הם ה"ג ר' יוס
פרנסים שחיבר פי' נחי"ע מגדרשי הנז"ל (נד' בפיראדה ש"ב ונהש"י כ' בוינגליא) ור'
פרנסים דוד אחי הנז"ל, ורי"ל ב"ר אליהו באקרי (ע"ה הפיר הנמורמית ברבריא באפריק
שחיבר פסקים ומגליוני השור שלו נלקט הש"ל הסכמ' 422, ופני יהושע האכדאלי מעו
ודרושים הכ' גלפה ב"ר יוסף הגדלי ר"י באמקפה וכ' קרוב לחמשים : 831 832) קוש"
ונד' משורשיו לתמנית ור"ן ה"ג דיואה בסוף ת"ת הנו בשלנוקי תקכ"ז : 833) הבר'
627. ופנ"י הנהנים כז' נהש' 714 : 834) נשל אמותו. והיה רב הם ונרם בגז
אוקריינא ונהפה ת"ת בזאלקווה, אבי ר' פסח שחיבר אמרי נועם לספסרות פרושי תור
לשימוש ת"ת הם, ור' רפאל רב הם אבי רל"ה מהאמהוב שחיבר עבודת הש"ר לתור
(נד' בזאלקווה תקל"ג) ח' רי"ל אשכנזי רב בנעלו *) (ב"ר יעקב ואחי ר' משה איזומב
והתן כ"ה ב"ר יהושע מהאמהוב ואחי רי"א מהארביגראד : 835) נד' בלובלין תלי
אביו ב"ר זבולן אליעזר וחיבר זכרון משה לרש"י מהשגות רא"ה לתורה ופי' המ"ג ודיני
(נד' הם המ"א) וכ' בא"י. והוא היה רב בלבוב וכ' בן פ"א הם י"ה שנת ת"ה, נינ
דמהרש"א הסכמ' 727, ואחי מו"ה נתלה יעקב היילפרין הנד' נפאדובה הפ"ג והוב
בלס"ק מעני"ה הנז"ל, וה"ג ר' יעקב ב"ר אליקים היילפרין ששהה נה' רית
הנז"ל הקכ"ג נה' המ"ג : 836) כ' רש"י, וחיבר מאמר לאל חקרי שבהלמו
והברי לוחות לתורה, רב הם ונהרג הם ך' סיון ת"ח. אחי ר' אליעזר מהאמהות שומן
יסודא מרגליות מהלסיק כ' רמ"ע מרגליות (הבר"ה 686) ואבי ר' אליעזר התן רי
(התן מהרש"א הנז') ואבי רי"ל פרנס מיאברוב התן רמ"ע היוה הכ' (הסכמ' 620
ואבי רא"ל אבי זכריה מהלה (הסכמ' 628) ור' מנחה מאכים התן הנ"ה (הסכ"ה 789
ואבי ר' מרדכי הכ' בן כ"ג בזובנא אבי ר' מנחה מאכים רב בדינאבורג (אבי רפאו"
הנז"ל עם אחיו) ור' אלכסנדר הענדר מרגליות **) מגראר פרשעוורסק שחיבר הי' שלמ
והו"ה

*) נסרב בק"ה בקין תקכ"א והספידו נוכ"ה (הסכמ' 1225) דרוש כ"ה הם ים
הקדושים. **) מרגליות ואת הנאה לידינו כימא בס מילתא לפנין שו"ב, ולסיום אין הזו
ממדי להמנון בספרים, אף שכמתי לא מעדה לי למה אמרי ספרים, לכן אקלר באמרים
בנות היה היהודות יעקב, (הבר"ה 1646) בילדותו ביערפלוב (הסמוכה לפרשוורסק הפי
הם אז רב ר"ה מרגליות הנז') בבית חותנו, פלפל עמו בנידון הקליפה הנעונה בשירכות
טר"ה אלא לה המוכין מחמת דריינום שהביא הש"ז (הסכמ' 809) בפל"ה הקי"ד גם
רש"ל

״ת (ונד' בווארשא תרי"ט תשובות הרא"ש לא"ח והשיג בשו"ת יהושע (שנדפ' 1583)
ד של"ת והשיגו בחא"מ סס"ז ובשו"כ ס"ד ובנטע שעשועים (שנדפ' 1481) סק"ו (וכ"ע
ו') ש"ע ובבור ארי (שנדפ' 928) סי"ד סע"ו (וכ"ע תקו') *) וכז' בכוני"ם שא"ם
ד ובפרמ"ג א"ח בט"ז סי' תל"ש ובנפ"ם הנז' ששנ"ה ובס' יהושע הנז' בשו"כ סי'
י"ט ובס' לאמ"ע הנז' רב בזבארין פעטערבורג שנתא"ב וכ' שם תקס"ם (כ"כ בהספדו
בלקוטי

ל והפמ"ג שם סעיף ט"ב דהותרה בקליפה, והביא שברא זאת משמו לאמ"ע שבפנים
א של"ט סעיף קכ"ו והלבו"ש הנז"ל בתשובתו שבשה"ם אות ט"ז בשם גדול א', והישו"י
' דהם זאת המרגעש בקי"ד של"ט סק"ו דספק הוא וא"ל בשחטה הותרה דשירכות
ימי ע"ש, ואכבי ההדיוט עניתי קצת שאוכין למברת הר"ם עפמ"ש הט"ז שם סקכ"ב
ב"פ שירכות האסורות לא שכיחי, וזה דומה קצת למ"ש הרשב"א בת"ש ד"ח ע"א (והובא
ב"ד ס"א סק"ד) עמ"ש רפ"ק דחולין רוב מצויין אצמ"ה דא"ז לענין קלקול באוכם,
' שיתכן רוב דאינו כולל הרוב כולו, וכ"כ הכא דשירכות מעוט המצוי אך לא שירכות
ירות, וכזה במרדכי פ"ק דחולין סי' תקפ"ח כשלא בדק בשימנים דאסורה באכילה דל"ל
שעולם שוחטין רוב דנחייה בחש"ע ומתוך מצוה לחזקה ועוד דאינו מבורר הרוב
פ אין שוחטין רוב, והתוס' שכ' בד"ע א' ד"ה ואסורה דאמרינן רוב פעמים שוחט
ר ושריא מדאורייתא לא שהתירו לעשות נבילה, לכ"כ רק לענין דלא תטמא מדבריהם
ילה כיון דמדאורייתא שריא אפי' באכילה והוי כגזרה לגזרה, והא דל"כ בטעם שלמודן
בת"א אמרינן בחזקת שוחאה ל"א בקו' שיריעות שלמה (שנדפ"ם 1443) הכ"ם, ילו"ק
לי לשיטתם נבילה (דכ"ם א') ד"ה בחזקת דאין מחזיקין מאסור אמש"ח לאסור נבילה
זקה אסור הוא שאינו זבוח ומיתה תחה ותמתא והמתא א"ל בש"ע ל"א דחדא הוא לז"כ
נפ"כ רובא איכא ועדיף מחזקה לענין שלא תטמא משום חזקה א"ז אבל שלא תאסר
ילה ל"ש רובא עדם כהמרדכי, ? ובזה א"ל לעשות מחלוקת בנת אחת לתוס' ומרדכי
ל כהט"ז ס"ב סק"ב ובשפ"ד שכ"ם סק"א, ואהני חזקה ואהני רובא כדאמרינן כש"ג
זקין ול"י אהני גז"ש ואהני קרא, והמרדכי קאמר דעכ"פ איגרע רובא מדבריהם (עי'
שכ"ם סק"ב ובהק' פרמ"ג לה"ם רי"ם סד') לאסור באכילה מטעם החזקה דמתוך
עה לחזקה דהוא מדבריהם (ובלא"ה ל"פ שמוך בשיטת כת"ם הרשב"א ד"ז ע"ב בגוף
ב דאיכו כל ודל"א שמוך מעושה לחזקה ברמא"ם שהרוב הוא לשלק החזקה) ואש"כ כי
הרוב לא יתנגד לחזקה דר"ם, הרי ג"כ כהרשב"א דלענין קלקול לפעמים איכו בכלל
תא"ם. וכיולא בזה בפי' בא שיתן כי אמר רבא חזקה למיאון אבל לחליצה בעיא
קם והביא ראיה זאת במלאכות פ"ק דחולין לענין דבדאיתיה קמן ל"א בתר ר"מ, ואם
ך לומר דבכ"ד לקולא שאיך מדמינן ? הנה בטעמה דרייבום הנז' אף דלא הכיה כשירכות
ם א' איגרע כן כה"ם היש"י, אדרבא היא הכותכת דהם לאו סיכוי גדול דתרי קרומים
בריאה ולא תלתא כ"ם בת"ם של"ם רסקכ"ח וכזה חילק הלבו"ש בתשובה הנז' אות י"ד
ין דשירכא מותר כשלא הלכה בנחת וכ"ם דהותר בקליפה בנחת כמובדא דרייבום, וכ"ה
"ת תפארת לבי (שנדפ' 1451) הובא בפ"ת של"ט סקי"א, ובדעת קדושים (שנדפ'
14) שם כ"ם, ובהקש"ם הקיל גם בנו"ט בנסתפק אם יצאו לכלל גדלות כמעשה דרייבום
ר בנו"ט, והמקדש מעם הקיל בהם כשהיתה הקליפה בנחת כהיתר הד"ק בסקכ"ו
"ם בהלכה ביד הבודק דריר הוא, אך זה דד"ק סקכ"ו נגד שאחרי ברוך ופ"ת סקי"ב
ו"ד הכ"ם שהתירו בזה בנו"ט. ואגב אעיר בדרך צחה דתנן בשלהי קדושין כשר
בחים שותפו של עמלק, דידוע שהשו"ב שאינם כשרים ותקלם יגיד להם מקל שובלים
פים להשו"ב שירא דבר ד' ומשכיל, וידוע שדברים בגדיים כפגמים נקראים ג"כ שותפים
סך ואור סוס וקור וכנאמר צדיק הראשון בריבו ובא ר ע ה ו וחקרו וכ"ם בפ"ק דקדושין
תפלת ג' שותפים באדם כו' וע' תורה ח"א „החזק והשלם מדמים במין בהכרח" ובפכ"ג
גלות שני המצטרפים ההתספך בשווי" וידוע שעמלק היה רודף הראשון והמפורסם
ראל, ולז"א כשר שבטבחים שנרדף כנז' שותפו של עמלק הרודף כנז' שאין נרדף בלא
ף.

*) ובנב"ם בהשלאם סי"א (שכ"ע ש"ב ותשו') כ"ח בס' סקכ"ג.

837) . לקוטי שושנים, במאמר העתים
מרמנ"ע. לקוטים, בס"ם שערי הקדושה
מרח"ו. מחנה דן, לזוהר. גזר אלהים,
קבלה. פי' הגש"ם. בקהלת משה, לתורה.
שמש ומגן, קבלה. שמש נוגה ויזרח
שמש, לשערי אורה מרי"ג. שערי אורה:

ס"ר (הבונה 838) יהודא אריה ב"ר
יצחק די מודינא באיטליא.
ת"ר שמואל ב"ר אלחנן יעקב ארקוואלטי
מאיטליא ערוגת הבושם מדקדוק ואגרות
ל"ב ערוגות 839). בזמן דמשק אליעזר
הלוי אשכנזי 840) וריי"צ ב"ר אברהם
חיים ישורין ספרדי פנים חדשות
לדחש"ע מ"מ מפוסקים ושו"ת אחרונים
841). רב בוינעציא. נ' שם ת"ח:

ארי' נוהם או שאגת ארי"ה,
הקבלה. בחינות הקבלה. בית יהוד
תוספות עין יעקב. בית לחם יהוד
ערוכי אגדות. בן דוד, נגד אמו
הגלגול 842). גולת יהודא, או ס
דבר, למלות תנ"ך ולהגש"ם ואב
הגהות שלחן ערוך. הסכמה לא
מיש"ר. העתקת וכוח על האהבה,
יהודא בריי"צ אברבנאל 843). הקד
לתנ"ך, מר' יעקב לומברוזו. חיי יהוד
קורותיו. לב האריה, זכרון חכמות ותרי
מדבר יהודא, דרושים והספדים. מוד
להשירים אשר לשלמה, מר' של
מהאדומים 844). סור מרע, מצה
צלי אש, ק' זבח פסח ממהרי"א
צמח צדיק, משלי מדות. שאגת אר
נגד

בלקוטי שושנים שנדפס 1400 ונתגלגלו כ"י בדיהורנפורט ע"י שנת תקמ"ג) חתן רל"ח מזכ
(שנת ש"ה 547) ורבע כונ"י ור' משה אוספרהר מבראד שחיבר דרש משה לתהלים ערו
הנושא לשה"ם (עמ"ש בס' אם תפילו וגו' העיר הכא"ם הקנאי ריענ"ץ הנז"ל בתוה
מ"ע באוספרה ברחד (כ' ר"י שמיהלם שנדפס 789, ואבי ר' אברהם ברוך אוספ
אבי רא"ל [חתן רל"ח מזידשוב הנז"ל] ור' אהרן כ"י מברהד, וזקן ר' שמואל ב"ר ש
משה שחיבר תורת האדם וכתב יוסף מתוסר ב"ח) ואבי ר' מרדכי רב בשטנוב ורל"ה
שמואל מרגליות שהשיבו בנודע"ת שם ובשכ"פ קל"א ובת' יהושע הנז' מא"ש שמ"ד וב
אפרים הי"ד רב בדאליסשקער מקולוכין זגאריז ורבו דראפז"ת הנז' וריי"ל פרענקל שהש
בכש"ם הנז' שמ"א והסכים לאור פ"מ (שנר"ה 1424) בס' תק"ע רב בברלשפין : 37
שנהפ' 768 : 838) נולד של"א וכ' כ"ז אדר. ונקרא הבונה ע"ש בית יהודא שנדפ
וכמה יבכה ויהיה שייב באחרי כוהם, ובא רעהו וחקרו בחוקר ומקובל מרעמ"ל, וגם רי
חבר הנז"ל שמזיק „מנן וצינה" כנגדו. ועה"צ 842 : 839) כר' בוינעציא שמ"ג א
ת"ל. חיבר עוד באור שמ"ע דגל אהבה מאוהב תענוגים (שם שי"א) מעין גנים מא
גמות (שם שי"ג) ת"מ הערוך לתלמוד (שם רל"א) שיטות שיר למדר"ם שנהפ' 5
ומשם מהדורות לעה"ב ושלחם לשפי"ם הנז"ל ומזכירם בתמיד ס"ז שמ"ד אחר פטיר
וארקוולטי עיר באיטליא והיא גם הוא לנו של כיפם בשרש"י בכ"מ: 840) שנר"ה 26
841) כר' בוינעציא תי"א ובסוף ק"נ מפתח מסוגיות ולשונות פוסקים. חיבר עוד הזכר
מתנהגי תלוש (כר' בפראג, כ"כ שפ"י, ובשה"ג כ' שנשמ"ן שנהפ' 1171 ובלק"ש מע
הנז"ל תוכח שהוא מהדבר שמואל שנהפ' 932, ולא ראה ולא ידע שגם שמ"ל שנ
915 בנוספות בהגש"ע אות א' והוא בתשובותיו שנר"ם דבר"ת תנבו ש"ב מימשו להרי
ובז' בתנוה"ג (שנהפ' 811) רשקי"ם, רב בהמבורג : 842) תולדות רמח"ל שפ'
בשה"ג שביא מקי"י שנפנים שמתחלה לא האמין בגלגול ואח"כ האמין למראה עיניו ות
אזכיו באיטליא מנער בן שמה שדים שהיה נושם וקראוהו ואמר מזמורים (כמכתב הת
שם בילאה הנפש) והילד פתח עיניו ואמר שמע ישראל ה"א ה"א ויצאה נשמתו כ
ופר"ם 789 : 843) שק' ועה"א בשם קורות היהודים באשכנזית מהד"ר ל"ם גרעץ
מברעשלא (וכנוי גרעסץ אולי ע"פ שעיר הבירה שנשפייערמארק). ומכ"ך לומברוזו שנ
בז' בר"ה 754 : 844) נמכמת המוזיקא. הדפיסו המשנר בוינעציא שמ"ג ויצמו
נפסר"ע

ר׳ קול שחל מרי אמתי המנגד תושב״ם. שיר מהלל, לקהלת יעקב 84). שיר נעים, לעץ שתול 84). שלחן ערוך חקי היהודים ומנהגי יהם. תפלה ליושב בבית האסורים (847 :

ר״ר (מוי״ט 848) יום טוב ליפמן ב״ר נתן הלוי העליר. מאשכנזי ר משה. מחו׳ דאיתן האזרחי (849 ר׳ אברשון 850). חתן ר׳ אהרן משה אשכנזי מפראג 851). אחי ר׳ יוסף מלבוב. אבי ר׳ שמואל מבריסק (852 ור׳ אלכסנדר מפראג 853). חותן ר׳ אברהם ישראל הלוי העליר מספר״א 854) ורז״ו ב״ר חנוך העניך שיף סג״ל 855). דוד ר׳ יוסף יוזל ב״ר משה ר״ק מספר״ם תורת יוסף למסורת תורה. זקן ברכת יעקב ב״ר ברוך לח״מ עד סצ״ו 856) ור״ת ברנ״ה קעסלין מבערלין מסלול לדקדוק ולוח הפעלים 857) . ת׳ מהר״ל מפראג ועולות אפרים 858.) ריע ווי העמודים ור׳ משלם ב״ר אברהם אשכנזי זאלצבורג

רבו

ספר״מ בקובץ לגו״פ מרא״ם מאליקנדרה סנז״ל. וסיר מרע סנפנים ג״כ כ״י בספר״מ נספ״י כ׳ סכד׳ בויכעליא ובפראג טפ״ה לידא ת״ו ול״כ סס סמחבר, וס״א כ״י בספר״מ ז׳ במולדות סנז׳ סס : 845) לקסלת, מר׳ ברוך ן׳ ברוך ן׳ ידפיה תויכעליא ססיגו סרי״ם סנז״ל בס״א סס״מ ק״ט ומתס בספ״ס, וכד׳ סס סכ״ס , וסגיסו ר׳ מסס אלפלאס סיבר סואיל מסת מתעלות תורה ותלית יג״פ ובא בד מעכיכי תילה ז״פ (כד׳ סס סכ״ז ז׳ במו״י סנס״ס 686 רס״ט) ויקסל מסס כ״ה דרוסים (כד׳ סס אז) יסמח מסס : 84) עס״ס 738 : 847) אוס״י מרמ״פ סנז״ל בסער סליון סער ב׳ : 848) כולד ל״ס, ומתס בס׳ סנ״י (סנהפ׳ 714) מ״ב א״ס סכ״ג בס׳ ת׳ עס ריפו ר״ת (סנהפ׳ 85) בסיותס ביריד יערסלוג, וכ׳ ו׳ אייר כ״ם ר״ס קערכער בסק׳ למגלת איכה בפניס ממכנתו ולא כ״ם בליון לזכ״פ ו׳ אלול : 849) סגר״ס 714 : 850) סגר״ס 47. וסוא ע״י מותכו ובנו ר״א וסתנו רא״י. וממחותכיו עוד ר״ס אברסס רב בויען : 85) מחן בת רי״ל בר״פ סורוין סגר״ס 543 : 852) מתן ר׳ אברסין סנפניס, ומזכירו ביו בפ״ב דברכות מ״א : 853) ור׳ אברהם סחיבר פי׳ סירושלמי ומזכירו אביו בבלאיס ״נ סבת פ״ב מ״ג סוסס פ״ס מ״א, מחן ר׳ ימיאל ברס״ל רופא סנהפ׳ 548 : 854) ״ר יעקב קאפיל מפראג ב״ל אסרן מירלי״ם וכ׳ ר״פ סורוין סנז׳ כ״ם בסקדמתו וסכמתו ילקוט סמעוני סאלל תאירי א׳, וכז׳ ביפ״ת פ׳ פנחס וביפ״ע לאסתר ובידי מסס (סגר״ס 56) ב״ר פל״א ס״ר פמ״ו, אמז״ל : 855) אבי ר׳ כתן מחן (סזכיר כסואיו סמי״ס מג״א בס׳ ס״ג בכבוד רב) ר׳ מסס ק״ב מסעלאה סנהפ׳ 474. וממחכיו עוד ר׳ אסרן ״ר קאפיל תויען סאלו *), ורל״ה סמזכירו בתי״ט ספכ״ב דכליס, ור׳ יעקב כ״ץ אבי ׳ ימיאל מיכל ר״י בטריסק : 856) כד׳ בלבוב תקמ״ו. אביו ב״ר (כ׳ סתי״ס) ישראל מסס ומחן ר׳ יעקב לויזמר (סגר״ס 540) ות׳ רי״ל מריף רב בזלאטויא אבי ר׳ מסס וסספכים למקי׳ דרך (ערמ״י קויפמן סנז״ל) בס׳ תק״ה רב סס, וסוא סיבר עוד דרוסים ״רך עץ סחיים תסו״ת, רב בסוטסין סמוך לריסא, אבי ר׳ יוסף ברוך רב בבלאגוג וכ׳ סגיב תק״ס, וזקן ר׳ ברוך ב״ר אברסס מסס מריסא ות׳ כ״א איטיכגא מסס סנס״ס 72, ור׳ סביאור זוסקיכד רב בזילקאווקא : 857) ור׳ אברסס סיק מוואסילסאק סחיבר ס״ד סכחליס למדרס בחור אגדות זרע אברסס למדרס מסלי מאורי א״ס לתד״א (עס״ע 93) תפוחי זסב תדרוסים עס״ע 1519, ורי״ל סחיבר עיני יצחק לפ״י ע״ת בווילקאמר ליסא : 858) עס״ע 373. וזרע יעקב גינלבורג לברכות סבת ב״ם סגז׳ בל״ח פ׳ אין עומדין סעיף ס״ז ופ״ג סאכלו סס״ז, רב בפרידבורג באסכנז, רבו ג״כ דר׳ אליסו בע״ס

ב״ר

*) כ׳ סהוא אחי ר׳ ישראל בר״ק סג״ל מסס סספכים לויקסל מסס (סנהפ׳ 1144) בס׳ סכ״ו רב בברודא ומדינס וירצבורג בביירען.

859). רבו דר׳ אברהם ב״ר יחזקאל
חזקוני 860). בזמן ר׳ ליברמאן ב״ר
יוסף שו״ב מפראג הג׳ שו״ב מהרי״ו.
רב בפראג. ניקלסבורג. ויען. פראג.
בעמרוב ברוסיא. לאדמיר. קראקא. נ׳
שם ת״ד :

דרכי הוראה או כללי ההוראה, במחלוקת
פוסקים. הגהות גבעת המורה, פי׳
מורינ מר׳ יוסף ברי״צ הלוי 861).
הגהות טורים. טוב טעם, לפי׳ רמב״ן
תורה 862). מגלת איבה, קורותיו.
מלבושי יום טוב, השגות לבוש מרמ״י.
מעדני מלך ולחם חמודות, או מעדני
יום טוב ודברי חמודות, לרא״ש ברכות
הלק״ט מועד נשים חולין בכורות נדה.
מעדני מלך, או פלפלא חריפתא, לרא״ש
נזיקין. פי׳ בחינות עולם, סר״י בדרשי
863). פרשת החודש, לקה״ח מרמב״ם
864). צורת הבית, העתיד שביחזקאל.

שו״ת. שו״ת, באיתן האזרחי. שו
בב״ח החדשות, סב״ח. שו״ת בגאו
בתראי, שו״ת בפני יהושע, ח״ב א
סמ״ח נ״ב. שו״ת בצמח צדקי, סי״ד
תוספות יום טוב, למשניות ש״ס. תו
האשם, לת״ח מרמ״א נ״ח :

ס״ר חיים ב״ר אברהם כהן. מח
(אחלב חלבון הליפא ארעפ
בארם צובה אשור סוריא זיריען. צפ
וינעציא. ת׳ מהרח״ו. ריע מדרש שמוא
ברי״צ די אוזידא מצפת לאב
ממפרשים 865) ור׳ יהושע ז׳ נ
מצפת. רבו דשערי ציון. נ׳ בליוא
באיטליא תמ״ן :

טור אודם מסדה, ח״ב ממק״ח לה׳ שב
בקבלה, טור ברקת, למועדים. טור יהלו
לסוף שעי״ד. מגינת לב, לאיכה. מנו
זהב, לקהלת. מצות המלך, לתריג״
מקור

ב״ר יהודא הכהן המחבר אדרת אליהו לזוהר (והשיג בנ״ח החדשות סע״ז וכו׳ מכת
במפעלות אלהים מסגולות ומזכירו הח״ל (ככרו הנספ׳ 915) נפל״ג רב במעלמא ולרמי
וכ׳ הם כ״א תמוז הל״ו רבו דר׳ פנחס הורוין מפולדא (הנספ׳ 543) ור׳ משה ביר
רב בפרידבורג ור׳ זוסמאן רב בפולדא ור׳ יחפא היה הגז״ה : 859) מאה *)
התי״ה בת׳ פנ״י (עה״ע 848) רב בלבוב וכ׳ ה׳ אייר ת״ה זקן ר״מ אגרא הנה
1411. ורי״ל לוי המזכירו במי״ט זבחים פ״א מ״ב, ואחיו ר׳ משה לוי דיין המזכי
בד״א פ׳ כיל״מ הציף ק״ך : 860) ויה ר׳ אברהם חזקוני ן׳ יחזקיהו מטריפולי (פה
498) המחבר זאת חקת התורה מקי׳ כוונות זרע אברהם לתורה ושי׳ בילה מ״ק והוגי
ב״א חק ומשפט יד רמה לזוהר שתי ידות לתורה ההיה בש׳ הי״ט, אבי ר׳ יעקב חזקו
ההדפי״ה התי׳ מאביו באמ״ד תפ״ו ועה״ע 823. והגהות ר׳ ליברמאן הנספים כד׳ בפר
מ״ז כ״כ הפ״י, ואולי ל״ל ת״ג או ת״ו הנה״ך י״ד הל״ה הקי״א הזכירו (והפתותיו נוטפו
מ״ל ומחה על כתף) והה״ך הדפים בש׳ ה״ו ער״ה 905 : 861) כד׳ אמו בפראג הע״
ויה גב״ה אחרון לפור״ב (כד׳ מצו בברלין תקכ״א ע״ה הכרזוני הנספ׳ 40) מר׳ הלמ
האליעאן ב״ר יהושע תיימון אליטא בברלין, המחבר עוד אחברם לחזק הפלסופיא (נ
קאנט מהרחה) תולדותיו באשכנזית, ה׳ מונסק להפלסוף הנולרי ק א נ ט המחבר יפלסופי
ע״ה) „קאנט״ כנד הפלסופיא פראפעססאר דע פילזופיא בקעניגסבורג (הנאה פרעמיס
אוטאקר הג׳ מלך ביהם בש׳ ד׳ ועה״ע 57) בפריימען, ואמר עליו שלא הבינהו רק תלמי
היהודי הזה : 862) כד׳ באג״א שלו : 863) שם, וכד׳ בויען תרי״א. ואיתן האזר
הנפנים כז׳ בר״ה 714. ופנ״י שם. ול״ל בשפי׳ 815 : 864) אמז״ל מתי״ט הנהדר
פ״א מ״ב, וכז׳ באז״ל (הנספ׳ 1244) רי״ב : 865) כד׳ בויכעליא שמ״ז קראקא הכ
פפד״א תע״ג וזולתם. אביו מלפה וכז׳ באבק״ר שפ״ה אחר פטירתו, והוא ת׳ אר״י ורמ״
וחיבר

*) והשיגו באיתן האזרחי הגר״ה 714.

8). מקור חיים, לא"ת עד ה' שבת
בלה. נפך ספיר, לי"ד. סדור תפלה.
רת זהב, לאסתר. עטרת שלום,
ה"ש. פי' ישעיה איוב אסתר 867).
ות לירושלים, בשערי ציון מתלמידו.
ת חכם, לתורה. תורת חסד, לרות :

ס"ר (יס"ר 868) יוסף שלמה
רופא ב"ר אליהו 869).
מקנדיאה 870). ש"ב ראנ"ח. ת' פורת
יוסף ב"ר בנימין סאמיגה מסלנוקי ב"ח
871). ריע רמב"י וכה"ג. רבו דר'
יאשיהו ב"ר יהודא מכתב באילם ור'
זרח

בר עוד אגרת שמואל לרות לחם דמעה לאיכה ושתם בשהרי"ם ק"א שס"ג ונז' בשבחי
י הנהע' 565, ואולי הוא זקן ר"ד אזיודי המסכים לס' הברית (הנהע' 1333)
תקנ"ז רב באמ"ד, ור' משה כהן די אזיודו הנז' בלשון זהב (הנמ"ה 1157) בסו"ת
א רב בלונדון. ושערי ציון השפנים מרנ"כ הנזכר הנז"ל: 866) נד' בליוארנו: 867) אולי
בכללו הטעמ"ז הזה ב"פ לאסתר: 868) נולד כ"ה סיון הנ"ם, ונז' בחייו בתי"ט
א דברכות, וכ' במליץ שבהדפים רא"ן חיים הנז"ל הקרבן אהרן בויניציא (בש' שמ"ט)
ה שכ' בפתיחתו שהספרא אינו ער' יהודא רק אליביה הראשו הוא ראיה מפי מגורש
מייא השנתי לפני רבי כו'. והאמז"ל מהחו"י (הנמ"ה 686) בההשמטות שהכירו בסיותו
אב ובנואו לוארמיים בש' ת"ב. זה האיש יש"ר יקוש פניו ישר הולך בכל החכמות,
בל ופלסוף אדיר, ובכל זאת יתהלל בהק' לאילם נד ה' וכה יאמר בלכתו „הפלאתי
וד בתלמוד ובאהבתו אשגה תמיד ולכלל החכמות אמרתי לך לך אמרינן לנזירא לכרמא
יקרבו שמרים וגורות לא ידעתי ספורות" ומש"ה 521, אף הוא היה אומר (כ"ה
ידו באילם נד כ"ט) „לולי כרם וזקן על קנקן מלא וריקם מעידים אין חכם כשישים
ודים" : 869) ב"ר אליעזר ב"ר אבא ב"ר שמואל מכחם שנולד אחר פטירת אביו
א ור"י ליהודיה (ולנוצרים בפלסופיא) בפאדובה (בזמן ר"י מינץ משה הנהע' 389)
יאה ב"ר אלקנה ר"י שם אחי ר' משה ר"י שם נגיד בירושלים ור' אליהו (הניהם ב"פ
רי"ק הנהע' 366 ולעזרת ר"מ קפשלי הנז"ם) וב"ר אבא הזקן ב"ר יהודה מאשכנז
יא ואחי ר' תיומם ור' שמריה אבי ר' משה אבא אבי ר' אליהו דלמדיגו (עה"ע 394)
פנוזיא (אולי היא קרעטא הנה קנדיא עה"ע 615) באיטליא שחיבר באור רמ"ד
הנהע' 40) בחינת הדת וכוחים ופסקים מחברת באחדות השכל ובמניע הראשון ובנפלאות
יינעם (ככ"ם ת' אילם ובשפ"י יישם לר' אליהו ב"ר יהודה רופא מקנדיא שלמה מאמרים
יע הראשון ועשיית העולם והויית ה' בלשייכם הנר' בויניציא הנ"ח גם באור מאלי
דות מרפואות אולי אם האשה) עלם הנלגל והשיבו מהרי"ק הנז' הנ"ד ומזכירו בשקפ"ב
ה הראשי בקנדיא בפלסופיא לנוצרים (ומתלמידיו יואהן פיקו די מירנדולאנה כמ"ם
אילם והוא ת' ג"כ לר"י אולמאן הנהע' 497 ולבקשתו חיבר ר"י אברבנאל וכוח עה"א
גירען הנהע' 843) וכ' בן ל"ח בש' רכ"ח וכ"ם ת' אילם שאמרו שלא קם כמוהו
סופי ישראל ושמלעיג על הרלב"ג והתפלספותו והרמב"ם הוא נשמתו וכולו בן ראמד
והיה ב"פ דר"י מינץ הנז'. אבי ר' משה. ור' יהודה דלמדיגו מקנדיא שהשיב בת' רדב"ז
פי' תקכ"ז ובת' ר"י לבית לוי (הנהע' 422) הי"ד ר"י שם, והוא ש"ב ראנ"ח
ל, וחותן ר' יוסף מקושט'. ות' ר"י מינץ הנז'. ורבו דר"ם בר"ל אלנזי הנז"ל, וב"פ
ם אלשקר הנז"ל עה"ע 488, וכנגד ר' אליהו קפשלי ב"ר אלקנה שחיבר דבי אליהו
סדר אליהו או דברי הימים מספורים רב בקנדיא, ובשפ"י הביא מכה"ג שו"ת ר' אליהו
לי, ובשה"ג כ' שבאזק"ר הם"ד (השיב עליה הב"י בשה"ג) תשובת רא"ק ב"ר אלקנה
בי הרואה שהם הם ב"ר אלקוס ואולי הם"ה, וכן מ"ם הנז' בש' אשלי תם (הנהע'
4) מ"ב ורא"ם הנז"ל הנ"ד—כ"ו כ' שהוא אחר, ובת' רמ"פ (הנהע' 474) השיב
ב לר"א ב"ר אלקנה ובשע"ם בשתה לר"א קפשלי ובשכ"ם כ' שהשיב לרא"ק משה
דר"י משה הנז' מה' טרפות, וברדב"ז ד"ו השיב ג"כ לרא"ק משה בלמוכות הש"ז,
ז"ל הביא הר"ם אלשקר הנז' השיב בש"ע לרא"ק ובשל"ם לר' יהודה בר פלונתים ור'
הו מקנדיא, ותהרי"ט בשכיות א"ח סע"ו ור"י לבית לוי הנז' של"ם השיבו לר' אליהו
רב בקנדיא ואולי הוא אבי יש"ר : 870) עה"ע 615 : 871) פי' לרי"ף ר"ן כתובות
חולין

זרח ב״ר נתן 872). בזמן רנ״ה ב״ר יעקב אלחנן בכרך אשכנזי עמק המלך קבלה. רב בהאמבורג ברענאמארק בפרייסען באשכנז. אמשטרדאם (אמסטרדאם) בהאללאנד ניעדערלאנד. לובלין ברוסיא. ווילנא. פראג. תארמיים. ג׳ בפראג ת״ץ :

אגרת ישׁ״ר׳ ב״ח 873). אילם (אילם מכתבי חכמה. סוד היסוד׳ חקות השמים. גבורות ה׳. מגד שמים. תעלומות חכמה. אותות שמים. לחם אבירים. מגלה עמוקות. מקור בינה. עצם השמים. עמודי שמים. גן נעול. מעין חתום) תכונה ופלסופ״א יג״ם 874). ארובות השמים התרת המשלשים הכדורים 875). באור אלמגסטי 876). באור אפוריזמוס והגדת העתידות, מאפיקרוס 877). באור דברים קשים, בספרים. באור יסוד עולם 878). באור תוספות ונמוק״י 879). במוחות חכמה, דרכי הקבלה. בשמת בת שלמה (אור שבעת הימים ממעשה בראשית. חפש מחופש מידיעות) וכוח

בשמת ומלכים בחכמות ב״ח. ח
בגעאמאטריעה. חבור הלכות. יער ל
(פי׳ הבאר להקדמה. באר שבע
חכמות. פלג אלהים מאמונות ורע
באר אחרת באור באר שבע) למו
כח ה׳, ח״ב ממצרף מפרצופים ועול
לבב חכמה, רפואות תלמוד. מצרף לחכ
מעורר להקבלה ומבדיל בין ק
לחול הפלסופיא. נובלות אורה, כ
קבלה. נובלות חכמה,כללי קבלה ופלס
ר״ו עלים. נפלאות ה׳, מהמלאכה
הטבע 880). נר אלהים 881). פס
882). צל החכמה 883). רות שמ
חכמת מר שמואל ותור הסעלה 84
רפואות תעלה, מחכמת הרפואה ונו
שבר יוסף, מחכמת המספר וקב
שמע שלמה, ידיעות. תור זהב, מלו
תעלומות חכמה, כתבי קבלה 885

ס״ר (רמב״י 886) מנשה
יוסף ן׳ ישראל. מפורס
ג׳ יסוד עולם, אבי ר׳ יוסף מלו
887) ריע ישׁ״ר. רב באמ״ד.
במודעלבורג

פולין ולמוס׳ כתובות בילה זנחים וסוגיות וכדי בוינעליא ס״ן. ומיגר עוד דרך ימין ה
ימין רוממה מרמ״ע כום ישועות מקראי קודם תהלות ב״ה, רב בוינעציא וכ׳ סם,
ב״כ דכס״ג סנז״ל : 872) וגו ב׳ אגרות ר׳ זרח בר״ל וסאלותיו ותולדות יש״ר ותשובות סאל
בי״ב עינות ופי׳ תמרים וסקדמות יש״ר לספריו סנאילם ססס תשובות וידיעות נאריכות אלי
נקרא אילם ואחריהם הספרים וסקדמתם. ור׳ מזרח ב״ר נסים. ומעמק סמלך סנ
עס״ס 727 : 873) כדי נויען : 874) סם סכולל תעין גנים וססלימו בלובלין ס׳
ספ״ם ובדי או באמ״ד ס״ס תק״ם נב״ה (מזכירו ספו״י סנז׳ בחום הסני סל״ז) מ
ומס״ע 872 : 875) סק׳ אילם מ״ב לד ז׳ : 876) סם וסק׳ כו״ח סנפנים. ובחק״ם ביאר ד
קמים לאלמנסטו סנס״ס 18 : 877) סס. וסוא סמפיקס תיוכית לעברית כ״ם ב
מ״א לד פ״א בהק׳ הראסונס, ומק״ב סנאילם סט׳ אפוריזמוס : 878) מדפי״ם אילם
ס״ו : 879) סנספ׳ 311, ר״ז בר״ן סנפנים באילם לד ס׳ : 880) מזכירו במפ״מ
כ״ג : 881) כדי בסמבורג תק״ל עם יסוד מורא ומאזנים מסראב״ע ורו״ח מר
(סנהפ׳ 1345) כ״ם בספר סים״מ. אמנם ראיתי רו״ח סכד׳ בברלין תק״ס. ובאילם
כ״ג — ס״ד ים כ״א מהמוספים : 882) ר״ז סם : 883) אמז״ל מתק״ם סאלם
884) סק׳ כו״ח : 885) ספ״י מסק׳ מלל״מ, ואולי הוא תפ״ח סנאילם סכ׳ סמ
בסק׳ לד פ״ב סכולל סכמת סקבלה ? : 886) נולד סס״ד, ויתר מהלופים ספרים
בלסונות סונות. אפס דמים לד 85. ובסוף סק׳ כו״ח יש״ר סולך ותספר בסנת חכמת
י״ר כסליו : 887) בן זקוניו. וסעיד עליו אביו בכ״א ססיס חריף בתלמוד ובקי בא
לסומא וכ׳ סס נסייו בן ד׳, וא״כ כ׳ לסני ס׳ תי״ב סאז סעלים אביו וסדפי״ם כ״ם בא
ויסוד

כמורעלבורג וני' באמ"ד תי"ז :

ור מחומר הראשון, מתחלת ההויה
' הספירות 888). חבור מקצב ימי
ורם 889) . חטא האדם 890) .
ריע, קונסילייודור לשני כתובים מוכחשי'
נ"ך 891). מערכת הדינים , ה"ה
8) . מקוה ישראל, מעשרת השבטים
ם 893). נשמת חיים, מהנשמה ד"ם .
' רבה, מ"מ תנ"ך למדרש רבה. שפה
ורה, דקדוק. התחיה 893). תשועת
ראל, (הפאלאגיא) התנצלות 894).

ד יעקב צמח ב"ר חיים. סויאנא
די קאמינוא בפורטגאל. צפת.
ושק. ירושלים. אבי ברית אברהם
ות מדרושים 895). ת' רח"ו. ריע
ך ורי"צ גאון. רבו דקורא הדורות
896) ורמ"ם. נ' שם תי"ח :

ברכות בחשבון, מערכת שמות בקבלה.
הגהות זהרי חמה. מר"א אזולאי. הגי'
צמח צדיק, מאר"י. זר זהב, לשעא"ח
בקבלה. לחם מן השמים, כוונות. משיבת
נפש, מגלגולים. משיבת נפש הארוך,
גלגולים. נגיד ומצוה, ק' כוונות ב"ח.
נגיד ומצוה הארוך. סדר אדם ישר,
מאר"י. סדר אוצרות חיים, מרח"ו. סדר זוהר
הרקיע, מרח"ו. עדות ביעקב 897). עולת
תמיד, כוונות. ערכי הכנוים, קבלה
בערוכין 898). קהלת יעקב, לקוטים. קול
ברמה, לאדרא רבה. קונטרס מצחות
לשון זוהר 899). רנו ליעקב, לקוטי
קבלה. תשובה 900). :

ס"ר בצלאל הלוי ב"ר משה 901).
מקאברין בליטא ברוסיא. ת"ר
אהרן שמעון ברב"ו שפירא מפראג
902). רבו דר' אהרן בזמן ר' משה
ירמי'

וד עולם הצפנים מהי"ל ישראלי הנז"ל: 888 889 890 891 892 893) הק' כ"ש:
89) שמתיקו לעברית והדפיסו בויען תקע"ב ר' שמשון נרי"ל הלוי בלאך הנולד בקאליקאר
יא קולקוב שאלל מהרמ"ק ב') בס' תקמ"ג, שמיבר עוד אגרות במכ"ע ההשכלי ככס
ד אגרות במכתבי לשון עברית (המדקדק והמשורר מאיר הלוי לעטרים שחיבר הרבה
השכלה ועיל) הערות יוחסין (מר"א זכותא הנז"ל) הערות מכ"ע ליון הערות והקדמה
גרות בדרסי הנז"ל (הדפיסו בלבוב תקמ"ט) ספ' תולדות רש"י מהד"ר לונץ (הנהעי'
6) מאשכנזית לעברית (כד' שם ת"ר ואראה תרכ"ב זהב הנ"ס ח"ב להני"ע מפורטגאל
ס תרפ"ו) הגילי עולם (געאגראפיע) מאזיע אפריקא (כד' בזאלקווא תקפ"ג — פ"ז
וב תרכ"ט) ב"ח והשיבו במלכף (מר"ס קונין הנז"ל) ח"ב הקל"א, וכ' בלבוב יוס ר'
כיהן תר"ו, כ"א ר' ברוך לבי כייא, ואמי אם ראי"ל מעתקים הנמ"ה 1225, וריע
ר סי"ר הנמ"ה 1025, והמנק"ר כאמן כהן קראאמאל מברהד שחיבר תורה נבוכי הזמן:
89) רב בירושלים: 896) הנהעי' 583 : 897) רמ"פ בהק' ע"א : 898) כד' בקארעץ
' במכ"ע מאז"ה תרמ"ס . וקש"י הנפנים מזכירו רמ"פ שם וסה"ג ח"ב— אור זרוע :
89) כ"י, וכז' בדל"פ מהיד"א מעי' לי' אות ח' : 900) סה"ג ח"ב — פני יהושע הגדלי:
90) בספ"י כ' ב"ר שלמה, וקבל האמת ממה שאמרו בעצמו בק"ם בפני „תהס": 902)
ביו ב"ר יחיאל וני' סל"א, והוא תמר' דרי"ל בן הל"ל הנהעי' 815, וחיבר סליחות והשיבו
ב"ח החדשות הכ"ע בס' סל"ע ותתם בת' הכ"י (הנהעי' 714) ח"ב א"ה הכ"ח בנב"ע
ס' סל"ח ובל"ל בק"א הקכ"ז וכז' בהסכ"ע ובענוה"ג (הנהעי' 811) רסכ"ם (ואולי הוא
ים ההשיבו בהל"ז) ובכתלת הנעה (הנמ"ה 809) קע"ג בס' סל"ה, ר"י ורב שם וכ' שם
ים כהליו ת"ע. אבי רב"ו שהשיבו בל"ל הנז' הפ"ה רב שם ומריכת ביהם (עה"ע 57)
' י"ש הנט מע"ס, אבי ר' אליהו הפירא שחיבר אליהו רבא לא"ח י"ד אליהו זוטא ללבוש
אור מהע"י וק"א היוות דרבן שם ר"י ורב בטיקטין, ור' אהרן יחיאל מיכל שחיבר לב
ים התלמוד לירושלמי ע"ים קודשים לקדשים (עה"ע 789) וכ' בפראג תפ"ד, ויותן הגר"י
מזכיר

ירמיה כ"ץ ברכת טוב לתורה (903). רב בסלוצק בליטא. פרעמישלא (פזעמישעל) בגאליציען. תי"ט:

זית רענן, לתורה. חבצלת השרון, לתמניא אפי. צופים או עמודיה שבעה, דרושים ז"ע. עמק הבכה, לאיכה. פלח הרמון, בקטרוג אמון מנוא בשעיר

ואיל כ"ט אופנים. קרבן שבת, דו
ועניני שבת יז"ם (904) :

ס"ר (ס"ך (905) שבתי כ"ץ
מאיר (906). מוילנא. נ' ר
(907). ש"ב שליה ור' שלמה בר
מסטנאוו. מחו' דמהרש"ק א' ועב
(908). חתן ר' וואלף ווילנא 09
אחי

(המזכיר נמו"ז רא"ם נמ"א סל"ו מאיסור אתרוגים מורכבים נגד הס"ך) הנז"ל: (903
ב' יוכס תכהרא"ל בוואלין, ות"ר יעקב מלובלין (הנר"ה 603) ומהרס"א סנהפי' 727 *)
ממ"ט מנכו ובתי"ט ר"ה פ"נ תי"ב, רב בכרא"ל תין וכי' בן ס"א בס"ק י"ז אייר תי"ט,
מליטזר ואלסים הרופא מקרעמניץ ב"ר שלום הכהן רב בלפת כי עזרא הסופר וגיסו דרא
תכתר סנהפי' 495 ואבי מעשה טובים מוארמיים מין תלמודיות וטבעיות (כד' בקו
תמ"ז יעסכין לבוב תרכ"ו) רופא הסולטן (עס"ע 404) ומיבר עוד כתר ס"ט הנ'
וממגן הסוית זהב סבא תרסב"א אלבזי הנז"ל (והיה אקי מורנו דחו"י סנכ"ה 686 ס
נסא אלהכת רת"ך בזיוג ב' נס' כד"ת) וכי' בירושלים תפ"ט : (904) כד' ברא
בה' רב"ך תפוזכא הנז"ל בדיסרנפורט תכ"א. וכ"ל בלובלין תכ"ו פראג תל"ד. ופה"ר בא
ומ"ט ליבלין תכ"ה לכ' אופנים וט' אופנים בנ"ד סנהפי' 1214 : (905) כולד הפ"מ
ל' סנס לא ומסיג הכדי' ס"ך י"ד כהסים בן כ"ה (זה לבדו פלא סא"כ כולד ה
מסדפיסו וקראקא בס' בקד"ם נאותה סנה מהדפים הט"ז סנפנים לי"ד פר"ס 809
בתו בוילמרסדארף תל"ז נסם אסלי רברבי ונעלמו כ' הס"ב בח"א סלא הגיע ל
סנס ?) יבר מיבר על טוב"י י"ד (סוף האורך סנפנים וכז' נפכ"י סנהפי' 714 ג
כ"ה ב' והפרת"ג לא ראהו **) ותקפו כין מיבר בקודם וסנת סב"ת והוא פלא, ס
ק"ב — ט' יבליון לזכ"ע כ' הכ' תכ"ו ועשות הוא הס"ך ח"מ סדפים חתנו ר"מ בא
תכ"ג אחר פטירתו : (906) ב"ר משה אסכנזי רב בדאנהויזען, ומיבר פו"ת ס"ו בגבורת אנס
מתכו והסינו בפכ"י סנפנים מ"ב א"ח ס"מ א"ס הצ"ו, ר"י ורב במאהלוב. וכס"ע נפ
תו"ח כדזיו ליה כבר בתיה סלם המעולה סבבני עליה כו', ובתסובתו להס"ך (רמזה בג
י"ד הס"ח הקל"ג) כ' „תלמידי חביב לי כבני יניק וחכים דולה מים מעוקים תנא
עמוקים כו' הנני מוסיף להפליא עליך הפלא ופלא אמר יה כך אב בסכמה פלא ד
דמזונה לא כעלם מתכו תאומה והלכת ליפא דעי מרחוק לבאוב מי באורי ואין מסיבין
באורי ת"ת לא אמנע טוב תבעלין ואמוה דעי הנס כי לע"ע פרידה מאוד בכסוא ז
ת"ע פניתי תעסקי" כו'. ונראה הכ' הביג ת"ה סעסם היה לס"ך י"ד (עס"ע סלפני
הס"ך הם ס"ב הקי"ח ב"ע הכ"ע ובסכ"ה הק"ד כ"ע ז"ל. זקן ר' סבתי כ"ץ סמ
מאיר כתיב תסני' ס"ם (כד' באלטונא תקכ"ג לברכות מועד ובזיטאמר תרכ"ד לכהס"
עונדי כסף ופו"ת רב בקאלסין וכי' בספדלין: (907) תקפו כהן ס"א. ובהק' לס"ך
כ"ע ח"ז כ"כ בהק' נכדו (סנהפי' 912) לתכת"א סמוסתו כ' רמ"א. ור"ם ברכ"ם סנפנ
כז' בר"ס 603 : (908) סנהפי' 811. וע"ם הסוא ס"ב סל"ה כ"כ בת"כ : (909) כ
הק' נכדו הנו ובהק' חתנו הנז', ובעבוס"ב סנפנים לסקי"ח כ' הסים בהמבורג, ופה
סתן

*) ומיבר עוד הב' תוס"ע תרת"א סליחות וקינות.
**) ע' ספ"ד סל"ז סקי"ג הכ' כהתב"ם היה להקל בסמיכי בה"ע בהבדל ס
סעירות ובאה"ע ברוחב קם דק היוכל לאגוד והכ"ל ברוחב קם ברחסה, הברא זאת סוב
בחריך הסכ"ל תתמ"ב להסוות הב' דעות סבמסרי"ו סרוחב קם הייכו בעגולו הס
בעגולת דהוי כב"ם והם הכהיר בה"ע כסער א' ואח"כ הוא כחוזר קלא ולא הכהיר בה
רק בספק כב"ם, והספ"ד הטיעו באה"ע כרוחב קם ברחסה הוא לדעתו פחות מב
בכה"ע ?, ודין גרמ"א לא אמרו"ך לתיעבד הכי.

ר' יונה נחום (910). אבי רי"צ
נא הג' מור ח"מ ור' משה הג'
(911). חותן ר' אהרן מלונטשיץ
) ור' מנחם מאניש ב"ר מאיר.

ת"ר העשל הב' מוילנא (913) ושו"ת
פני יהושע (914). ריע עבוה"ג ושו"ת
שער אפרים ב"ר אהרן הכהן קנ"ז
(915). רבו דר' מרדכי אשכנזי ושו"ת
ר'

: (910) חתן מהרש"ק שבפנים הנז"ל, והסכים בס' תנ"ג להפמ"א (תוכר אחיו
ל, והיה אז רב בשאלכסוב בליטא והפמ"א דיין שם, זקן ר' גדליה מפה שחיבר ח
לא"ח (נד' בפיורדא תקכ"ז) רב ביאלוואה ומעהרין: (911) הג' הוש"ת מאחיו
בבהמ"ד ר' איזיק'ש מעם מזעיר. והוא היה ר"ב בפודהיין אבי רי"ך שהדפיס
ם שבפנים בהקדמתו רב בשטאבנין אפטא חתן ר' משה ב"ר לעמיל הלוי איטינגר
ן ומ' ל"ד רב בנ"ם ור' משה (בעל אמו השני כ"ם בהק' גנ"א) רב ור"י
וכ"מ ואבי רד"ב רב בשטאבנין מ"מ באפטא אבי רי"ל (מ' בר"ו הנז"ל) רב בשטאבנין
ו וכי בקראקא ב' אד"ר תקע"ג ור"ו בעל רב בפינטשוב (אבי ר' ישראל כהן רחפ
ם אמו' דרמ"מ מקאלק שנה"ש 1418 כ"כ השג"ה ואולי הרי"י כ"ר אבי ר' אברהם
כ"ר רב בטארנאוי אבי ר' "ישראל" כ"ר כ' רמ"א וש"ך ומיבר ש"ת מה
"מ [נד' בזאלקווא] שו"ת מהרי"ך הניכא וחי' הלק"ש ב"מ ונז' בש"ת הוטב
1 הא"מ ש"ך בהיו רב בטארנאוי וכ' אחר תרכ"מ) ורי"ל אברהם הלוי (
: שנהש' 474 ורמ"א ורי"ל מפוזנא אבי רכ"ך הנז"ל) שחיבר כתר כהונה
ות ב"מ ב"מ רב בשטאבנין אפטא וכ' לפני ס' תקס"ט (כ"וכב בהש' דאפז"ג
שנהש' (1676) אבי רד"ב רב ברארוב וחותן ר"א רקח הב' הנז"ל ור' יצחק
ואבי ר' מאיר ובנ"א ר"ד לפליוער שנהש' 1418 כ"כ אחז"ל (ובשהנ"ס כ' ב ר"ד)
דר' מאיר ב"ר שמואל הלוי מאפטא שחיבר או"ר לשמי"ם לתורה וחלוק
שבנין אפטא וכי שם מ' ריעי"ל מלובלין (שנהש' 1531) וחותן ר' נחם
רב בנאלגיר ורא"ל רב בחעלמא ב"ר יוסף כינהויז קצוים רב שם יאכנ לצורט
ישראל רב בפרשפוורסק: (912) מנזע לבי. אבי ר' משה אבי מכמת אהרן לזרוך
סכר' (עה"ע 905) בבאורו בבערלין תקכ"ז ויען הקס"ם סילקוב תק"פ רב
ויא בפרייסבן בערלין אבי רי"ל ור' אלעזר ור' מאיר מגלוגא בשלבזיא שחיבר מגילת
ד"ם לרמב"ם והדפים ח"א בברלין תקמ"ז וים ר"מ מגלוגא פ"אג שחיבר דברי מאיר
וה והשיבו בשו"ת חא"מ סק"מ י"ד הרי"ב א"ה ס"ב ובשיבת ל"ן סש"א (וכ"ש ס"ב)
הס ב"ר יחזקאל הב"ל מגלוגא פראג רב בלאהוד. וחתנו רמ"מ שבפנים הדפי"ם ש"ך ח"מ
"מ הנז') *) כ"ר שמשון שחיבר חי' תלמוד וטור וכ' בתוגרמה: (913) הבר"ם 603:
) שנהש' 714: (915) נד' בזולקאך תמ"ח. והוא ת"ר העשל שבפנים. ומיבר עוד
אפרים לתורה (כאנד) והשיב בעדות ביהוסף (שנהש' 508) הכ"ג והשיבו בל"ל
הש' 815) שקמ"ו קכ"א קכ"ו (ומזכירו בנו שם שקקכ"ז) ועבוה"ג שבפנים ס"ג, רב
א אונין (פ' אלל ר"מ קונין) ונתקבל מהאשכנזים לירושלים וכ' באונין י"ג תמוז
, אבי רי"ל מירושלים שחיבר וזאת ליהודה הג' ש"א מאביו וק"א משנה יהודה לתורה
ד עם מק"א מאביו) והאל בשו"י הנז"ל במ"א סכ"ב והשיבו שם ובמ"ב ס"מ
ונותיו שנשמ"ם מנח"י ס"מ וכ' בלפת (שם"ג, וריעב"ץ בתולדות ה"ל כי בירושלים)
ר' ידידיה שחיבר שו"ת ובאור לסוכות והשיב בזרע אברהם (ימותנו שנהש' 822)
ב' משובות, וחותן ר' יעקב אשכנזי ז"ק (עה"ע 724) תוילנא ב"ר בנימין זאב
ות"ר יעקב מלובלין הנז' רב בפרעניטש בתעהרין ברודא אונין מעהרין אלטונא
לים וכ' שם בן ע"ג אבי רב"ו שמזכירו אחיו בח"ל שש"א. ורל"ם אשכנזי שנולד במעהרין
(כ"מ, וכמ"ק בשה"ג שהביא שנש' תמ"ם בא לקושט' והיה רך בשנים מאוד והרעים
ם אז נבהלו לפי מעוט השנים כי גדול מאוד בבקיאות וחריפות אמתי, וא"כ בשני היה
בן

*) ונז' בלבני שושם (שנהש' 1036) פ' מטות אות ד' וכ"מ בן דורתי המכות
ה"ג שהריף המפורסם.

בן פ"ג, ונמ"א מאלפי שהיה בן פ"ג) והיה באונין שלבוקי אונין ומיבר באור
והוספות הג' בית יעקב הנפנים (ה"ל הכ"ז) הג' מהרש"א (הנדפ' 727) הג' הנו"י
מאול י"ד הכ"ז) וכוח עם הדברי נחמיה (הנדפ' 1083, כ"כ בהסגותיו בזכ"ה הנ
1225) מכה לבי מהו"ת קס"ט (כד' באת"ד ח"ל) ונוספות פ' והג' ס"ע הו"ת
בדבר"ת מכנו רמ"א ובשאילת יעב"ץ מכנו היטות במנחת כהן (מאלל רא"ב) והניח והדפ
ס"ז לח"מ (עק"ס 809, והוא מפני הכשא בת בתו בזיוג ב') רב שם שארלי בנאמ
בתונרעס אה"ו אמ"ד לבוב וכ' שם א' אייר תפ"ה, חתן ר' משלם זלמן כייאמארק הס
בארן הסוהס (הנדפ' 1022) הכ"ה רב באלטונא וכ' שם בר"ד מירלים ואחי ר' בני
(אבי רכ"ה אבי ר"ד מחבר קרבן העדה הנדפ' 1246) ואבי רכ"ה מירלים מלונדין הח
ארן לבי מהו"ת מספר לבא"ם להיות פינות לנא"ם מדרוהים רב בהוועדין (חתן ר
רב בפילדהיים ואבי בית אהרן מירלים ה"ב אבן הסוהס הנז') וחותן ר' אלחנן נר
מהורדכא שהביאו הח"ל בכוספות ה"א, ומחו' דרא"ב ורכ"ך ופת"א הנז"ל, ות' זקנו ה
ותו"ת אדרת אליהו קוני (כ"ו התוכותיו ות"ב תשובות ר"י הנדלי הנס"ה 830 כד' בקו
תל"ע בהם הני המאורות הגדולים, ואמז"ל העיר הנזכור לאנרהם הנהפ' 459 הח"ג
ממ' ה' כ' וע' בה' הה"ע בהכ"ו לרא"ק) רב בהלבוקי וכ' שם את"ע והספידו ר
פרחיא הנז"ל בנ"כ דרוש י"ע, ואבי ר' אפרים אהכנזי רב בלבוב וכ' שם יום ב' ג'
תקל"ב חתן רכ"ה רב בסאכיק כ' לבום ואבי רל"ה רב ברותאכיב אבי הרה אם לבים
דר"ל יהושע הנכר"ה 1418, וריעב"ץ הנז"ל, ורי"ל אהכנזי המיבר עטרות הקודם לזנ
מנחות ב"ח (כד' בלבוב תקכ"ב) רב באלדרוב ת"ע ורב בלבוב וכ' שם כ"ז ניסן או
אב תקס"ז כ"ה בליון לזכ"ע ולא (הנה' תקנ"א הסכים לתלות הסם הנהפ' 1721 ור
הסכמתו מס' תקמ"ב) כתלבת קודם הכ' י"ע תמוז תקל"ב והשג"ה הכ' תקפ"א ו
ששה"ק אינו תנן הח"ל ובתל"ק, ור' אברהם משלם זלמן המיבר דברי רב משלם ות
ותוגיות ב"מ (הדפיסו בנו לאחר פטירתו בקארען תקמ"א) רב באוסטרה וכ' אחר
תקל"ה אבי רל"ה חתן ר' יואל בע"ה (הנדפ' 1055) והביא בדבר"ת מאביו בהוף
רב שם באודיטסוב וחותן רכ"ה רקח (הנדפ' 1154) וריע ר' יוסף מראמתנוב הה
עליו קיב"ה בת"א ורבו דר' אברהם ב"ר יעקב ז"ק הנד' מכתבו שם הכ"ב בדבר מי
(והביאו שם) והביא שם בהכ"ב בה' תק"פ שתי תשובות בדבר (וכ"ע מחו' המנוח) וג
עם' תק"א בה' רמ"ך (הנדפ' 1225) תא"ה הכ"א והביא שם אדומו בהכ"ב רב בתדה
ור"ד ברי"ל הנד' הני מכתביו שם הט"ז תם' תקי"א (וכ"ע מחו') והביאו שם (ו
המנוח) רב בקארישטוב ור' מאיר עמתילא (הנהפ' 1294) והפארת לבי הנהפ' 51
ור"ד מיאלשטוב (תנ"ב דע"ז הנז' וקראו ע"ה) אבי רכ"ל מברדא אבי ר' אפרים
בטישמניץ אבי ר' יעקב לוקראמן (וים ר' יעקב קירלאמן ב"ר משלם זלמן תרא
הקאלמן ג"כ כ' ה"ל ומיבר ק' התארת הנפש והביאו בשאילת שלום הנהפ' 1509 ובו
כך הוא דרכה של תורה ור' יעקב קארליבן מהטרגלאויטץ שהביאו מהרש"ק ב' בקו
בהש' לקת"ה ה"ע כ"ד) המיבר ישרם יעקב תהו"ת כבבי יעקב לקה"א וקדשים הה
ב"ה ח' ר"ל חריף רב בהכעטין וכ' בעטערלוין בן כ"ע והפיד לי בנו שמהרי"ם הה
הבנו מאוד, ור' נתן מברדא שהזכירו תותנו בזכריה משלם (הנהפ' 628) ה' ה
(וכ"ה שנה יותו בברדא הראהו בכתבי אביו) אבי ר' אפרים תהם חתן ר' מרדכי ב"ר
(כ' לבום) ובז' בתולדות (הנכר"ה 1231) פ' בשא אחר פטירתו ור' יעקב תהה הו
היטת כריתות רב בזבארוב אבי מוו"ד הנז"ל ובפק' דבר תהה (הנהפ' 1826) כ' בה
הרא"ה אבי ריי"ע הנז' ואחי רל"ה רב בבורהטין חותן ר' יוסף רב שם אבי רל"ה תק
והאומנה היה מקודם רל"ה ב"ר תהה יוסף רב שם שהביא בה' רמ"ך הנז' א"ה ב
חהו רל"ה האומים חתן מוו"ד הנז' והביאו בהו"ת יהושע בפו"כ ק"ל אבי ר"א מאו
הנז"ל וחותן רי"ל בא"בד תהה (הנהפ' 1583) ור' יואל אהכנזי שהביאו רא"ת
בהל"א א"ה ק"ה ע' ק"ע קי"ז י"ח רב בזלאטהוב וכ' כ"ב כהליו תר"ל ב"ר תהה
אהכנזי המיבר באר שבע לתורה תולדות אד"ם להיות לב בשאלמיהם נשיא ורב בלפה
הניב תרפ"ו אבי ר' אשר אנשיל כ"י מהטנישלאו (חתן ר' העניך מאלעשק הנהפ' 54
וחותן ר' אברהם אבא ראבינשטיין כ"י, וחותן רא"ל מאפ"ד הנהפ' 603, ור"ע
תהה

רפאל מלובלין. בזמן טורי זהב
9) ושו"ת בית יעקב מצויזמר קע"ד.
בפיורדא בבייארען. ספד"מ 917)
לישוא במעהררען. נ' שם ת"ך :

ד' ב"ח לטור י"ד באריכות. גבורת
שים, לא"ה סקנ"ד ושו"ת אביו.
זות דרכי משה, מרמ"א. חדושי גפ"ת
9). מראה מקום, להג' רמ"א. נקודות
כסף, השגות טורי זהב לי"ד. סליחות
סיון. פועל צדק, סדר המצוות. פי'
ש"ם 919). בשו"ת עבוה"ג, סקי"ז
ת. בשו"ת פני יהושע, ח"ב ח"ד
ס. שפת"י כהן, לח"מ. שפת"י כהן
ד. תקפו כהן, תשובה בכללי תפיסה.
ובה, משמות שאינם נמחקים 920) :

פימינטיל מנחת כהן ג"ח 921). רב
באמ"ד. נ' ת"ך :

ארבעה מטיבי לכת, ד' דרושים. גבעת
שאול, לתורה. דרושים ת"ק. השארת
הנפש, מהנשמה. עשרת הדברים. פסק,
לזנות דאוריתא משעא"ה סט"ז. תורת
משה אמת, מהשגחה :

ס"ר (רמ"פ) מאיר ב"ר יהודא ליב
פאפרש כ"ץ. מירושלים. ג"ר בנימן.
חותן ר' זרחיה גוטה 922). ת"ר ישראל
סרוק 923) ור"י צמח. ריע רמ"ע וקוה"ד.
בזמן ר' משה רבקי"ש ב"ר נפתלי צבי
הירש סופר מפראג באר הגולה מ"מ
לרחש"ע 924). נ' שם תכ"ב :

ר' שאול הלוי. ממורטעיראה
באיטליא. רבו דר' אברהם כהן

או"ר אבוקה, הקדמות קבלה. או"ר זרוע
לדע"ת מאר"י. או"ר הישר, או או"ר
צדיקים

ה הנדפ' 1154 : 916) הנדפ' 809. ובית יעקב הנדפס כד' בקראקא תנ"ו (עה"ע
...נים) והיה רב בצויזמר : 917) עה"ע 779 : 918) הה"ג ה"א—ה' מהמגיה בסוף
י"ד, ובהקה"ז הקי"ד בתוספר מזכיר בעלתו הי' לקדושין. ועה"ע להגרמ"א הנדפס כ"ת
בההגהות וכ"כ בנה"כ (הכר' בספר"א תל"ז) ה"י ועי' ע"ז י"ד רהל"ט : 919) כדי
...רוב ומלפנים כד' בכרה שלמה לי"ד לכמה מעלות סובות : 920) מזכירה בס"ך י"ד
ע"ו הקי"ב : 921) מבוא השעם מסדר היוה התערובות מאסור והיתר מתמרה השבת
...שבת וכד' באמ"ד תכ"ח. רב שם התבורב. ותלמידיו עוד רת"ז הבז"ל, ורי"ל מפוזנא
...עי' 999, והפלסוף ר' ברוך שפינאזיא שנולד באמ"ד כ"ו השין של"ג והתליא היטב
...הם בפלסופים ורדפוהו רבני דורו בהאב בהאללאנד תל"ז : 922) הנדפ' 509. וכ'
...ת"פ ב' אד"ר : 923) הנדפ' 565. ורי"ל ורמ"ע הנדפים בז"ל, וקוה"ד בהע' 583 :
9) כד' באמ"ד תכ"א וער"ה 775. אביו ב"ר פתחיה סופר מפראג (ב"ר יוסף תויען)
...הת"ע הבז"ל ומיבר הב' ה"ע, והוא ה"ב של"ה הבז"ל, והיבר עוד כלי הבולה לתשכיות
...י ההורלה הו"ת (באה"ג י"ד הע"ה), רב בוילנא, וכ' שם אז. אבי ר' פתחיה, וחותן
...אליהו תפיד הכ' שם כ"א אלול ת"ע, ההוא ב"ר משה קרעמער רב שם וכ' שם י"ב
...ין תת"א בר"ד ואבי ר' משה ורל"ה הכ' שם כ"ע אייר תקכ"א (אבי ר' אליהו פפעלי"ם
...ה אבי ר' בער הכ' שם כ"ה אלול תקל"ע אבי ר"ל עלואה משם) וחותן ראה יוסף
...השוב לשיטה (כד' בקושן תע"ז ובההב"ה כ' בברלין תע"ו) רב בקאסווע שעלן טיקטין
...' יעקב מפינסשוב וכ' ר"י פולק (הנדפ' 437) ותי' רל"ה המזכירו בספרו רב בלובלין
...מה ההוא רנ"ה לוי רב שם פ"ע הכ' תת"ב, ויש ר' היירן לוי רב שם שחיבר תוספות
...בני עשרי"ל הכד' בחשבא הפ"ח) ואבי ר' משה רב בקאפאבהאגין בדענאמארק (אבי ר'
...ל רב באדלא בהבר ור"ח אבי ר' יעקב רב בהמעייסיהה השוך לטיקטין ור' שלמה זלמן
...באנגולשוב ור' יוסף אבי ר' יואל מקאמבין אבי ר' שלמה אהרן זעליג שחיבר כרם
...מה לה"ע רב בקאדכי) ור' יעקב שחיבר זרע ישראל לר"ה מגילה זקן ר' יואל ב"ר
...שע השעל שחיבר עטרת ישועה לקוטים ושיטות וכד' בוילנא תקכ"ע, ואבי ר' יששכר
בער

צדיקים, מוסר והנהגות. או"ר נר, מגלגולים. או"ר פני מלך, כוונות תפלות. או"ר צח, מהשתלשלות. או"ר רבי לזוהר. באור רמזי רמב"ן, לתורה 925). דרושי תורה. בזוהר הרקיע, לזוהר. מאור"י אור, ערכי הכנוים קבלה בערוכין. מסלת החכמה, קבלה. מתוק האו"ר, לע"י בקבלה. סדר דרך ע"ח, מאר"י. סדר נוף ע"ח, ממנו. סדר פרי ע"ח, ממנו. פי' מאמרי מדרש:

ס"ר (יג"ס ב') נתן ב"ר ראובן דוד טעביל שפירא. מקראקא. ת' מהרח"ו. ריע ר"י צמח ורמ"ז. בזמן ר' פנחס ב"ר פילמא ברית שלום לתוחמ"ג והגש"ם 926). רב שם. ירושלים. נ' בפיראר

בריגיו (ריגייו רעגיו רעזא) באימ
תכ"ד.

הגהות אוצרות חיים, מרבו. דרש
וימודו בעומר, כוונות העומר.
הארץ, משבח א"י ותקונים.
המשומ"ר, מאסור יי"ן. מאורות נ
כוונות ו"ח. מצ"ת שמורי"ם, סודי
ציצית תפלין וברכת השחר. תורת נ
לפסוקים ומאמרים בקבלה:

ס"ר יעקב ב"ר יצחק צה
מספרד. ש"ב מהרימ"ץ. אחי
אברהם צהלון מספרד יד חרוצים למול
927). בזמן קיקין דיונה ב"ר יש
תאומים מפראג לשיטות 928).
בפירארה

בער אבי ר' שלמה זלמן שני יום ה' א' חנוכה תקי"ט אבי הגר"א הנז"ל עם אח
925) שה"ג ח"א—רמב"ן: 926) כד' בספר"ת תע"ח. אביו בז"ה ש"פ ויקרא דיין בפו
והוא נולד ש"פ, וחיבר עוד שיטות ונז' בתשובת א"י (השע' 816) סנהדרין דכ"ב ב',
בוולאדווי ונ' יור אדר תכ"ג, אחי ר' יחזקאל שמזכירו בש"פ ויגש, וחתן ר' שמשון וולא
שמזכירו בפ' עקב, ואבי ר' זוכלל שמזכירו בפ' ברכה וכ"ע הבחור זללה"ה, וריל"א
ומנהיג מזאתום, *) ור' נתנאל הנז"ה ש"פ בראשית ובפ' בלק, ור' יחזקאל שהגיה והד
ב"ה מאביו והועתק ממנו בפ' ויקרא קדש חתן ר' ישראל יהודא ליב פורת שחיבר כ
יהודא לתורה רב בקאווני (ב"ר יעקב פורית מלבוב וחתן ר' מן ריסר מפרעמסלא)
יחזקאל שאנו שמזכירו בהגהותיו פ' תשא: 927) חיבר עוד ים אלפים לאסתר
לנפש מתפוגה. ומהרימ"ץ שבספרים נז' בהשע' 801: 928) שנת בילה ערובין מגילה כת
נמין קדושין יבמות קמא מציעא בתרא שבועות חולין (כד' באמ"ד ת"ל) ונז' כ"פ
ש"ל (השע' 915) לש"ז מ"ע ובמעיל לדקה (השע"ה 687) וע' זכרון יוסף (ה
1157) קא"ח ש"א. רב במיין כ"ם ונ' הכ"ה. ב' רש"י ורש"ל, וחתן הוכ"ר ליב ה
474. וחותן ר' אבינדור, ואבי רי"ל מאיר פרענקל חתן ר' מאיר וואהל הנז"ם והד
בתבות או"ר מפרושי ע"י מהרש"א (השע' 727) ומאור עינים (מרי"א"ף הנז"ל)
והבונה הנז"ל ומאביו בפראג הכ"ה (וכד' אח"כ באמ"ד תע"ד בערלין תש"ח) ונ' ב
יום ה' י"ט תמוז תל"ג אבי ר' אברהם (חתן ר' יוסף מפרעמסלא בהגע' 1073) ו
רב בטשאקטקוב (אבי ר' משה שריף מלבוב) וחותן ר' יהודא יודל מיערסלוב אבי ר' יש
מעלרכינראד אבי ר' יהושע פייבול מאולייכוב שחיבר קלוי ארץ מגבולי פ' תשעי וש' יש
בש' תקל"ב והדפיסו אז בזאלקווא ולא כהנג"ה הכ' שהקל"א חתנו, ור' יחזקאל (כ"כ
אר"י שנסמוך ונדפ' לברית שלום שהשע' 926 כ' יחזקיה) יהושע פייבול תא
שהסכים לב"ם הנז' בש' תע"ג רב בפרעמסלא, אבי ר"מ יונה שחיבר סדר תשנ"ה לרש
עלש דיונה לדיני דגרמי וה' עדות (הנרסן והוא בן י"ז. ונז' בש' רמ"ך שנהע' 25
תא"ה שנ"ס) תקפו כהן הסגות ש"ך מ"ת הכ"ה תמוגיא דת"כ שנרש"ק דמציעא רב
ליבך בדעסלא ונ' בעלומיו חתן רד"א הנז"ל וחותן רכ"ם מזבריז (השע' 547) ואבי
יוסף

*) נז"ם ש"פ תולדות תנא.

בפירארה באיטליא. תכ"ה :

ות חיים, שו"ת ברפואות (929).
ות יעקב, לישעיה. מורשה קהלת
ה, לרמב"ם ח"א. מרגליות טובה, קי'
ת הלבבות (930) ותפלות. קול
ה, מפתח לילקוט. בשו"ת רמ"ז, סל"ג.
תתן אמת ליעקב, לתורה :

גתן נטע ב"ר משה הנובר
הי"ד (931). מהאנאויר
יסען. וינעציא. פראג. ת' מהרח"ו

ושו"ת דבר שמואל ב"ר אברהם אבוהב
שע"ז (932). בזמן ר' שמואל ב"ר
יוסף מקראקא עולת שבת ועולת תמיד
ב"ח לשעא"ח ור' שמואל ב"ר משה
הידו"א זקוקין דנורא ובעורין דאשא
ג"ח והקדמות מר קשישא ומר ינוקא
לתנא דבי אליהו רבא וזוטא (933).
ג' בפאקשאן בוואליכייא בראמעניען.

תל"א :

טעמי סוכה, דרושי סוכות. יון מצולה,
מגזרות אוקריינא בכ' סיון ו"ע. שערי
ציון

שחיבר חי' פסקים דל"ו באו"ח מהגביי"ב הנז"ל והשיב בזכ"י הנז' חי"ד ס"ט רב
ישאלו ברעשלא חותן ר' יואל בן הקרבן העדה (שבהע' 1246) ורב"ו אינר (שבהע'
1) ורבו דר"י פייבול מפלעכני שבהע' 1287, ור' יוסף יוסקי רב בקראקא אבי ר'
א מכראג אבי ר' מאיר שחיבר אליהו רבא לתורה ברכת יוסף רב פנינים מכללי
ו ובז' בתורי זהב (שבהע' 1496) ש"פ תבא מ"ט בלעוורטוב מ"מ ורב בלבוב וכו'
"ש תמ"ז תקל"ג (כ"כ בתבנת קודם ולא כשהג"ה שכ' תקל"ה) אבי פרמ"ג הנז"ל עם
, ורא"ל רב בקרעמוב באוסטראוולי ר"י בפוזנא לובלין חתן רב"ב
נין (שבמ"ש 626) ואבי רא"ל תאומים שחיבר איל"ת השבים לשיטות (ובתשובותיו
ש"ש מזכיר לפסקים, וכתב ל"מ) גיר אריה יהודא משו"ת לא"ח י"ד (הדפיסו
קוא תקפ"ז) בליין ש"ע (נא"י שא"ח הקי"ט) יעלת חן לתורה והשיב בשו"ת טור האבן
רב בליזענסק (שם"א הנז' שמט"ז) בראד כי רמ"ל (כ"כ באא"ח הי"ד כ"ח ע"ז ותוכן
הק"ד זקנו) ורמ"ל (שם חי"ד הכ"א) ושו"ת פנ"י (שבהע' 714, כ"כ באא"ח ה"ס,
ע הנז' שהפנ"י כי רש"י והרש"ל ג"כ נכדו) וחתן ר' שמואל בי"ק (ר"מ בעזרם
ל קמו, ואולי הוא זקן ר' שמואל ב"ר משה ביק שהשיבו מהרש"ק ב' בקנא"ם ברה"ם
לשבו"ת של"א) וגישו דר' זכריה מעכל שהשיב בנא"י חי"ד שם רב בגרעדיץ ואבי
יוסף ומו"ז דגדולי הקדם שבמ"ש 1481, וחקן ר' שלמה זלמן ברי"ל זעקל שמזכירו
בסוף השבשות הנז' ור' יעקב יאקב נוימבורג מאופיבאך שחיבר נחלת יעקב למש"ק
יפו בפיורדא תקכ"ג וע"מ גריס שם תקכ"ו) ב"ר ברוך מאופיבאך שחיבר עטור
ים לגימטריאות בעה"ט הנז"ל תוספות בכורים ובז' בכמ"י מבנו במש"ם פט"ז הי"א
רוו"ה (מזכירו בפי' ממזור ובהק' למאמר השכל) שבהע' 1657 : (929) אמז"ל :
) שבהע' 65, וילקוט שבפנים בז' אלל מאירי א'. ורמ"ז בז"ל : (931) עה"ע
: (932) כד' בויכעבליא תש"ב. אביו בז' בהע' 377 ואולי הוא שהשיב ברשד"ם (שבר"ם
) חא"ם הרל"ע (וכש"ע מורי) רמ"א והשיבו שם הרל"ע ר"מ רמ"ב—רמ"ד, והוא
עוד הזכרונות מדיכים (כד' ובז' בכה"ב ועה"ע 841) ומזכירו המ"ל הנז' שמ"ב
תמ"ע אחר פטירתו) ש"ו ש"ז (וש"כ וכבר נתפרסם חסידתו של הרב ז"ל סיותו
יר תאוד בתשובותיו) ובשבו"י הנז"ל ח"ב שע"ה, רב שם, אבי ר' יעקב שהשיב בשע"ץ
ע' 1171) רב שם, ור' יוסף שחיבר קדושי סופרים לדהש"ע מ"מ מפוסקים ושו"ת,
דרי"ל ב"ר שמואל הלוי וואלי מוירובה שחיבר לחם הפנים לשעא"ח שו"ת והשיב בת'
הנז"ל סי"ג י"ט כ"ה רב שם מודינא והספידו בנ"ב מרב"ך הנז"ל : (933) כד' *)
ג של"ו בשש' ר"ש בכיך (שבהע' 686) ומהרש"ק א' הנז"ל ועה"ע 857, ועי"ש
ועי"ש

*) ואולי הוא אחיו שכנויו ושם אביו וזמנו מוסכמים לזה ? —

ציון, תקון חצות ותפלות ז"ש. שפה ברורה , בעברית אשכנזית רומית איטליאנית כ"ש :

ס"ר יהושע ב"ר ישראל בנבשת.

נ"ר משה בנבשת. ש"ב בית ישראל ב"ר אליעזר בנבשת מדרושים ור"א ב"ר נסים ז' שנגי דת ודין לתורה ענינים ושו"ת 934). אחי כה"ג. ת' מהרי"ט. בזמן ר' שבתי באר איטליאני מירושלים שו"ת בא"ר עשק. רב בקוסט'. נ' שם. תל"א :

אזני יהושע, לתורה וענינים סז"ד. לבוש מלכות, שיר שבח הבורא מחומר וצורה. משמרת המצות, אזהרות תריג"מ. עבודה תמה, מסדר עבודת יו"כ. בשו"ת מהרי"ט. בשו"ת פני משה 935). שדה יהושע, לאגדות ירושלמי זרעים. שדה יהושע, לאגדות ירושלמי מועד נשים נזיקין ב"ח. שער יהושע שו"ת, לד"ט :

ס"ר (כנס"ג 936) חיים ב"ר ישראל בנבשת. מאיזמר (סמירנא) בפרס באזיע. נ' ר"י שונצין

937). ש"ב ר' יהודא בנבשת 8
ופני משה בנבשת . אחי
יהושע. אבי ר' ישראל הק' ל
939). דוד ר' אהרן ששון א
940). ת' מהרי"ט ור"י סאמינה 41
ריע ר' רפאל אישפיריאל 942) ו
ר' שלמה ב"ר יונה עדילה. רבו ד
אברהם דבוטין ורי"צ אלגזי 3
בזמן ראש יוסף אישקופא ובני
לספא 944). רב בקוסט'. תיריא (ט
במצרים. איזמר. נ' שם תל"ג

בעי ח"י, שו"ת (עץ חיים לא"ח.
הדעת לי"ד. עץ הגן לא"ה. עץ
לח"מ) לד"ט. דינא דחיי ב"ח ל
945). דרושים, ששים. חמרא
לסנהדרין 946). כנסת הגד
מפוסקים ושו"ת לד"ט וכללים ח"ת.
מעובין ומכשירי פסחא, דיני ליד
ופסח והגש"ם שס"ה. שירי
מה"ב לא"ח וח"מ. תשובות נאס
מגדולים :

ס"ר יעקב חאגיז ב"ר שמ
מפורטגאל

ועה"ת הנהנים כד' באמ"ד תל"ד—תמ"א והסינוהו המג"א (הנהע' 1115) ואליהו
הנה"ה 902 : 934) חברו עם אחיו ר' יעקב וכד' בקוסט' תפ"ו, רב שם, ה"
לבאר יצחק הנגי הנה"ה 982, ות' רב יוסף קלני תשו"ת ודרושים ת' מהרי"ט הנז'
שם. ובאר עשק הנהנים כד' בויניציא תל"ד ונז' בת' רמ"ז ה"ג : 935) מר"מ
אחרו הנהע' 766. והע"י הנהנים נהרף : 936) נולד הנ"ט ונ' י"ט אלול :
הנהצ' 567 : 938) עה"ע 963 422, ופ"מ הנהנים נז' בהע' 766. ואחיו הד"
לפניו : 939) נולד ת"ג (כמ"ק בהה"ג הכי העעה הקדמתו לכה"ג בהיותו בן י"ד
לא"ח נד' בליוארנו ת"ח) ונז' בהה' כ"הג לת"מ ח"א, רב באיזמר עה"ה 462 :
שם : 941) הנהע' 871, ור' למה כרבוני החתם בתהרי"ט בהביות הא"ה הל"א ב
בה' הע"ג ונז' בכה"ג א"ח הכ"א ר"ם ונקבר בירושלים ב"ר ישראל הנהו"ת רמ"ג
ומהריק"ה (הנהע' 674) ונקוה"ד כ' ב"ר שלמה : 942) ת' מהרי"ט הנז"ל, וה
עמה אהפיריאל החתם כרהד"ה (הנר"ה 422) ח"ד הקי"ב בלארהו בה' הכ"ז, ור'
אהפריאל מקוסט' ה"ב קוה"ד (הנהע' 583) וריע מהרי"ט, ואחי ר' חכנים אם
החיבר תו"ת והיעות רב בחברון, והסיב בת' אחיו והסיב אהפונתו בפ"מ הנהנים
הס"ד. ור"ם עדילה הנהנים נ"כ ת' מהרי"ט. והיה הכה"ג נ"כ ריע יה"ר הנז"ל ת'
הנהנים : 943) הנהע' 652. ומחז"א בר"ה 422 : 944) הנהע' 526. ורא"י
583 : 945) הנהע' 167. כד' בקוסט' תק"ב : 946) כד' בליוארנו תקה"ב. ו
ראה

). מפורטגאל . חתן המג"ן· מני"ת. חותן רמב"ח ב' ושו"ת ר' ה ב"ר אהרן חיון 948). רבו דעדות סף 949). בזמן נחלת שבעה 950) ת ביעקב 951). רב בליוארנו. ירושלים. נ' בקוסט' תל"ד :

מישור, סדר הלמוד והנהגות. הלכות ת, שו"ת ב"ח· זכרון לבני ישראל, ' 952) . חבור לש"ע. יבין שמועה. החיים, למשניות ש"ס· פתיל תכלת, זוה"ר מרשב"ץ. צרור המור, ל' ת להרבק ביוצרו ג"ת. קרבן מנחה, פשטים ודינים. תחלת חכמה, כללי תלמוד :

ס"ר (מהרס"ק ח') אהרן שמואל ב"ר ישראל קאידינבר. מחו' דש"ך. אבי רצ"ה ק"ב היש"ר ממוסר קב"ם 953). חותן ר' נחום ב"ר מאיר כ"ץ 954)· ת"ר יעקב מלובלין ור' העשל הב' מוילנא 955). ריע ש"ך ושער אפרים 956). רבו דצנצנת מנחם 957) ושו"ת ר' גבריאל ברי"ל מקראקא 958). בזמן בית הלל וחלקת מחוקק 959). פרנס בוילנא. רב בפיורדא בבייארען

סיעתו כ"י בלי סס. ונאספות סנפנים נז' בסס"ג ק"ב—כ' : 947) נ"ר יעקנ מגיז, ר מנקס ס' לתורס ודבר סמואל לרנס דברים. ומני"ק סנפנים נז"ל : 948) אביו מחנס אסרן לזוסר פסק לענוכא (ידבר קדמות מסיד"א מע' כ' אות י"ג) רב בירוסלים, ס"נ ר"א סיון סאלל ר"ס אלסיך, ור' אברסס סיון סמיבר טוב ליסראל לס' סרפות ן' סאמון (ססיו סכיסס בזמן סיד"א, ס"נ ר' יוסף סייס ן' סאמון סמיבר עדות סף לנ"ת וסו"ת סנד' נליוארנו ס"ס עס לקח טוב מבנו והסינ ביד מלאכי סנסעי 1 אות ו' — ותכא מייתי לס מסכא נס' מקכ"א, ורס"ס סאמון סמזכיר קונטרסו ר אוזן בק' קלורית לעין) סלמי מנינס לסלמי לנור מרי"י אלגזי סנז"ל (עס"ע 1260 עמו בסלנוקי מק"ס ונז' נזכור לאברסס סנסעי 459 מע' אבל אות יוד) ודיני גי ס"ת נפרסיות המועדים, ות' סמנ"ן סנז"ל, וריע ר"א ילמקי סנספ' 822, וססינ ר (סנסע' 1003) וזר"א מר"א ילמקי סנז' ומסס יוסף סנס"ס 422, רב נירוסלים וכ' סס. וקרוב אלי סאביו בר"ע סיון (סנסע' 356) וקראו ע"ס עס"ע 54 189 :) סנסע' 502. ועס"ס 799 : 950) סנסע' 809 : 951) סנר"ס 422. ודע פידו לרי"ת במדרס אליסו (מר"א כסן סנז"ל) דרוס נ' : 952) נר' נס"ס לק"ס ניות מנכו סנז"ל ומקרוב נלבוב עס פרקי סכללסס מסרמנ"ס (עס"ע 140) נסס זנד ומזכירו בנו נמ"ת סי' תרמ"ס ונסק' לנס"ת. וינ"ס סנפנים נז' נסס"ד ולס"ת נספ"י ונסק' לס"ת. ועס"ע 1175 : 953) נ"ס, סינר עוד עופר סאילים לתורס ומזכירו , ס' יסוד יוסף סנר"ס 1068 וסוסן ר' סעגדל סעגלי סמינר סמסת סנפס מותן וואסיר טריליננ סנסע' 1244, וזקן ר"ת סנ' נוילנא י"נ מסרי מקנ"ס : 954) 'פ 910 : 955) נז' סניסס נר"ס 603 : 956) סנסע' 915 : 957) סנסע' 6 : 958) אביו נז' נסע' 627, וסוא ססינ נפמ"א מסארו סנז"ל ס"א סי"ס ת"ב ינו סס נס"ך ע"כ ונז' נסנ' נמ"י (סנסע' 1036) פ' וירא אות יוד ונזרע אברסס סע' 564) נ"ר פכ"ס ונקול יסודא סאלל מסר"ן א', רב סס פראג מין כ"ס וכ' סס ס, אבי רי"ל מתן רכ"ך תפוזנא סנז"ל, ור' יעקב אבי רי"ל מויען מסו' דסנכים א"י ספ' 816, ור' יסכר דוב נעריס סנז' נק"י סנז' רב נכ"ס וכ' סס אסר ס' מקי"נ פידו סכר"ו סנז"ל נקס"י דרוס א' נססמדו דר"ר ישראל עטיאס רב נאמ"ד וכ' סס, אס ר"ת סנ"ל פרעסלס סמזכירו ממוסנו נמא"י סנז' נברכות רב נלייפניק, ורבו ם בן נמ"י סנז'. ומתלמידי מסרס"ק עוד סנמלת נכימין (סנסע' 1021) ומזכירו וס ק"ט, ור"ע מסארנפל סנספ' 603, ונמ"י סנז', ופמ"א סנז' : 959) נז' סניסס נ' 812. מ"ם סנ' מסרס"ק נקראקא סל"ס כ"כ נכוספות סראסונות לנ"ד ונסס"ג ונלינן לזכ"ע

בבייארען. פסד"ם. קראקא. נ' שם
תל"ט .

אמונת ישראל, שו"ת. ברכת הזבח, הג' קדשים. ברכת שמואל, לתורה. בזרע אברהם, אסתר פ"נ. בידי משה, ב"ר פס"ז שמות פ"א במדבר פי"ג. שו"ת בנחלת שבעה, ס"ל מ"ב מ"ג נ'— נ"ב. תפארת שמואל, שיטות הג' ראו"ש טא"ח י"ד ח"מ והשגות מהרש"א 960):

ס"ר שלמה אלגזי ב"ר אברהם .
961). נ"ר יוסף ב"ר משה די שגוביא 962) ש"ב ר"ש ברי"צ אלגזי ושערי יהודא ב"ר אברהם אלגזי ללשונות רמב"ם שיטות ותנ"ך 963). או
משה חי' בדובב שפ"י. חותן בני
964). זקן משכנות יעקב ז'
965) ושו"ת ר' שלמה אלגזי
מירושלים 966). ת"ר יוסף
מברוסא ור' מאיר דבומין 967)
דר' חייא ב"ר מנחם אלגזי מאיז
חיי לד"ם ושיטות 968 . וקוה"ר 9
בזמן מגן אברהם 970) ור' מאיר
שטערין שו"ת משי"ב מלחמה מ
971). רב באיזמר. ירושלים. נ'
ת"ם :

אהבת עולם, דרושי תורה עבודה ג"ע. אפריון שלמה, דרושי תורה מילה

לזכ"ע כי במטעלכיק י"ם תמוז תל"ו : 960) נד' בספד"מ (ובספ"י ק"ב כ' בפ
תנ"ו. ואתוכ"ם שנפכים באמ"ר תכ"ם. ונס"ז בספד"מ תמ"ג וער"ם 789 מהל"ק ו
מהתים קדושים ובס"ם 902 תמ"ק הא', ובס"ם שם תמ"ב. ומהרם"א שנפכים כז'
727. *) וכ"ם שנפכים בהע' 809 ותשובות מהרם"ק שם מס' תכ"א בסיומו בפי
961) הסיבו מהרי"ט הנז"ל בשניות חי"ר סכ"ט ובאח"מ ספ"ה. רב בסיאו (עס"ע
ברוסא : 962) אביו ת"ר יוהונתן נלכסו (שנספ' 672) ומיבר כמה סיטות ונאבד
סיטתו לקמא ופלפל עם ר"י אלגזי שנפכים בדובב שפ"י שנפכים וכז' בדל"פ מחיר"
כ' אות כ"א, והוא אבי אמו, ומ' אר"י הנז"ל, ור"א נאליקו שנספ' 680, ותדר"ם
865, ומיבר לקוטי תנ"ך ומאמרז"ל בדספ"י הנז' : 963) כד' בסלנוקס תקס"ה.
בר פלונתים דר"מ דסגוביא שנפכים, והסיב באבק"ר מכב"י פרי"ו וכז' ברסד"ס (
422) סא"ם סע"ז : 964 965) שנספ' 526 : 966) בן בנו, ואחי אמם מ
הנז"ל, ומ' פנ"ם הנז"ל, ומיבר עוד באור לשונות רמב"ם, רב סס מלרים (מ"ם
ובס' תקי"ב היה אללו הסיד"א ימים אסדים והסכים לספר יוסף סלו פ' סס"ג ס"
מ"ב—זקנת סלמה) וכ' סם סגיב תק"ך, אבי ר' יעקב אלגזי הנז"ל : 967)
422 : 968) כד' באורטקילאי (סמוך לקוסט') תע"ז ובספ"י ח"ב כ' תע"ם.
לבנ"א שנפכים, רב ברודים במלרים וכ' סס זקן יד אהרן שנס"ם 462, ורבו דר
דאכון ועס"ע 382 תר"מ דאכון קדמון : 969) שנספ' 583 : 970) שנספ'
971) והסיב במו"י (שנס"ה 686) ספ"ו והסכים בנחלת סבעה הנז' בס' מ"
בבולדא (פולדא) אמ"ד וכ' בכידרוויזל ת"ת, ס"ב ר"ו סטערין כ"ן מפפד"מ אבי ר'
מיכל סהדפי"ם פי' מהר"ם סיף תזקנו שנס"ם 727, ומתן ר' מנחם מענדל בם (או
ח' ב"ח הנז"ל וסמך להמו"י הנז' בס' ת"ך כס"ם סקכ"ט וכז' בגאס"ג (שנספ'
י"ד סמ"ם (אך מיספפקני האיננו רמ"מ אחר מסם שנספ' 660 ובהסמטות סם
בזמנו ?) ובחב"י (שנספ' 1121) סמ"ר רב סם פיזנא וכ' סס תכ"ז, ואחי ר'
סטערין רב בתעהרין פפד"מ וכ' תמ"ה, ואבי ר' מנחם מענדל הכ' בן כ"ד, ומוחו ר'
זלמן דעלס ב"ר סמעון מסם סהדפי"ם סי"ח ב"ם הנז"ל סם תכ"ז. ונזמן הזה
תסה גראטוואל רב במכסיים וכ' אדר תמ"ב, בן הפרנס ר' יהודא זעלקלי גראטוואל
ר' תאיר גראטוואל מפולדא פ"פ ססיב במו"י הנז' ממחותנו בפע"ם והסיבו בפכ'
חולפס

*) וחרע אנרסס וידי"ע שנפכים בהע' 564.

אכסניא וללשונות רמב"ם ורצוף
, חריפות לאגדות תלמוד. גופי
' כללי ש"ס בערוכין וללשונות
ושיטות. דובב שפתי ישנים
הליכות אלי, כללי תלמוד. המון
מ"ם תנ"ך למדרש רבה. זהב
, לאגדות תלמוד. זקנת שלמה,
973) ומח"מ. יבין שמועה,
הגמרא מהב"י וכריתות 974)
ותק"ן כללים 975). לחם סתרים,
וסוגיא דפרה ורחל. מעולפת
, מוסר. קלורית לעין, לעין יעקב.
שלמה, לתורה. תאוה לעינים,
לעין יעקב :

משה רפאל די אגילאר
בספרד. אבי קנין אברהם מאמ"ר
לדקדוק. רב באמסטרדאם בהוללאנד.
תמ"א :

דיני שו"ב. זכר רב, ערוכי מאמרי ירושלמי בבלי ומדרש. המעשים, ממדרשים. קצור דקדוק לשון הקודש :

ס"ר (הזמגין 976) משה גלאנטי ב"ר יהונתן 977). מירושלים. נ' רמ"ג. חתן רמב"ח ב'. גיסו דר' שלמה ב"ר בנימין הלוי 978) ושו"ת משאת משה ישראל מירושלים ב"ח לרחש"ע 979) חותן ר"י חגיז. זקן מני"ח. רבו דפר"ח וזרע אברהם יצחקי 980) . בזמן ר' מרדכי גינצבורג 981) ור"ד כהן דעת קדושים ב"ח לרחש"ע מ"מ מפוסקים 982). רב שם. נ' שם
תמ"ט :

אל"ף

ומזכירו בשה"ג ור"ת שטעדין הנז' מחותנו בשו"ת רב בקובלענץ קליוא ומדינת
בצפת ונתקבל לר"י בפ"פ מין (וכ' בכוספות ל"ד שחזר כ"פ הש"ס ומפרשיו וכל
ים ועש"ע 808 1030 1157) וכ' בכוס גדלים הכ"א : 972) כד' בפראג תל"א,
' והיר מר"א המון (הללב רא"ב) והיטת זקנו ר"ת דהגוביא שבפנים ותנכו זקנו
שיטות והגהות וק' ספת אמ"ת לעין יעקב והמאלי שבתנ"ך מאמיו ר"ת המסדר
מקדושי קטנה בשנת : 973) שאלה ראב"ד א', ונאבד : 974) שנה"ע' 270 :
עש"ה 580 : 976) נולד שפ"א, ונז' בת"ש (תתני"ח ככדו הנז"ל) הי' תל"ש
ת"ת תהפר"ח תלמידו הנז"ל, וכ' כ"א שנט : 977) שנה"ע' 672 : 978) שנש"ה
: 979) נד' בקושט' תל"ד. והיבר עוד אפי תשה יג"ר שד"שש בש' תפ"ז—תע"ש
בליוארנו תקפ"ש) תשאת תשה ח"ג לרחש"ע (נד' בקושט' תק"ג) ונז' בענוה"ג (שנה"ע'
נהיותו בהמבורג, והיר תלאכי הנז' בחייו, רב ברודים בתצרים נא אמון. אבי ר'
ישראל שחיבר ארעא דישראל דבר אליהו כשא אליהו לרחש"ע (נד' בליוארנו תקע"א)
תזבח אליהו נשא אליהו עונת אליהו תסו"ת (שם תק"ן) לפתח אליהו קול אליהו
ישראל תסו"ת ב"ח (שם תקנ"ב תקש"ז) שני אליהו (תזכירם בק"א ובנו בהג'
אבי ר' ידידיה שלמה ישראל שחיבר בן יש"י והדפי"ם אפ"ת תזקנו בהגהותיו,
"כ חתן רמב"ח ב' שנשמוך : 980) שנשע' 822. ורי"ל ינחקי שנה"ע' 821 :
רב בבריסק, וכ' תמ"א. וראש תספשתו ר"ש שנה"ע' 540, ועע"ש 858 1025 :
נד' בליוארנו תקש"ט. והוא בר פלוגתיה ותנית דינו בירושלים. אבי ר' יעקב רב
בצפת. וחותן ר' יהודא כהן ראפפורט *) שחיבר באור רמב"ם והשיבו בנו בב"כ ובו"ר
שנה"צ

*) כ' בשה"ג ח"ב—תנחה בלולה (או סולת בלולה פי' תורה תתפרשים שנד' בוירונא
מר' אברהם תנחם ב"ר יעקב כהן רפא תפורטי, ואדתה שהוא אבי ר' תשה בר"א
פ"א שנז' בת' רמ"ל הנז"ל שכ"ו בתואר תכה גדול ראש ותנהיג בקסטאל) שהיה חותם
שכנזי ובנו חתם בתכתב לאשכנז י"ך רפא—פורט תגזע כהונת עולם שבלונבלין עש"ש
ואני שראתי תתשפחת כהן רפא קודמה בש"ש 389, ובת' רמ"פ (שנה"ע' 474)
שיב לרי"ל פורש כ"ן. —

מריג"ו 1001). בזמן שו"ת ר' חגי חנוך העניך סג"ל מפראג 1002) ור' מרדכי ב"ר יהודא הלוי שו"ת דרכי נועם 1003), רב בוינעציא. מנטובא. נ' בוינעציא תנ"ח 1004) :

אגרות רמ"ז, בקבלה ודינים. דרושים. הגהות אוצרות חיים, מרח"ו. הג' חסד לאברהם, מר"א אזולאי. הג' שמן הטוב וזקן אהרן 1005). הספר התי"ם. הקדמה למעשה ח"א 1006). הקדמה וקינה לבינה לעתים 1007). השגות מצת שמורים, מרנ"ש ב'. חק קול חדש. ביודעי בינה, לזוהר מבראשית. יסוד עולם, שיר חזיון (דראמא) 1008).

מקדש ה', לזוהר. סדר והג' כוונ
מאר"י. ערכי הכנוים, בקבלה בערכ
פ"י אגרות ירושלמי. פ"י תקונים 009
פרדס משה, לאגדות ושירים 010
פשטים, באמונת חכמים מתלמידו
הרמ"ז, ה"ח לזוהר 1011). קול הרמ
למשניות ש"ס, קונטרס בכתיבת ס
בקבלה. רמ"ז הרומז, ממספר ש
בקבלה. שו"ת, ס"נ. שו"ת בדבר שמו
סנ"ה. שבלת של לקט, לתנ"ך. ש
דדיינ"י, דרכי ההוראה. שיר לצער בת רב
שיר חדש, מ"ם. שרשי השמות, המצא
ומעולתם. תפתה ערוך, שיר אבד
תקון, שובבים :

ס"ר

אברהם ידידיה רב במודינה באיטליא, ומ' נ"כ לר' יהודה ב"ר אליעזר בריא"ל הם
כללי הדקדוק והשיב נת' אדם לצדיק הי"ד ס"ג רב במנטובה וכ' הם ר' אב הפ"ג
נ"כ דר"י באמן (הנהפ' 1185) ואחד ילחק הנ', ורבו דורש המהין הנהפ' 1110
1001) מ"ל, ומהמו ר"י באמן הנ', ור' אברהם ב"ר מיכאל רפאל רווינו (עיר באיטל
ממודינה רבו דר' מרדכי בר"ל אהבתי שחבר אפל אברהם לספירות חומר ולא כהם
הכ' שרבו ר"א רינאה. ורי"ל לוריא רופא שהשיב נם' רמ"ז הכ"ג, ור' מרדכי פרוזינג
1002) חיבר עוד פי' מורים (כ"כ נוי בהק' מבוש"ג הנ') והשיב נגאלה שנעה (הם
הנהפ' 809) הפ"ז (נם' הנ"ד, והכ"ם כ"ב הסוד מוינה) כ"ה (נם' הל"ז, והכ"ם
במדינה באמבורג) והשיבו הם הפ"ם פ' ובמבוש"ג הנ' הק"ך, רב בהענה ונתקבל נגאה
ויחב לרבנים הנה במבינה עדי יום ג'ימו (מוספות הראשונים לל"ד) וכ' הכ"א, תפו'
יואל הנ' במבוש"ג הם, ואני רל"ה מהפד"ע שהיה הפ"י הנ' ומבוש"ג הנ' והפל
הנרשוני (והדפיהם) ופי' מורים שאביו בהקדמותיו וכו' בפר"י הנ' ה"ם רל"ה בנ
פו:ובי אביו במואר הופר מכיר ולאדן מופלג פ"ה פ"ה. ובזמן כזה היה ר' וואלף ה
ה:הי"ג באמן הבוהם (הנהפ' 1022) הכ"ם רב בהמגן ומדינה העמין וכ' אפר ה' הכ'
1003) חיבר עוד בקרא קודם מדרושי מועדים עבודם הקודם לרה"י ורמבין תורה עול
אדם מדרושי אלה נר אלוה מגמזלין כוף אדם המבינו הספד, רב במצרים וכ' בירוטל
אני ר' אברהם הלוי שחיבר גנת ורדים הפו"ם ב"ה לרהם"ע בן המלך מדינים (נהפק נ
ס"א) יליד ומ"ג המודר הנה בבלים קול אלהים לתורה קול המון למילה קול שמחה למ
קול נכי לאיהה קול המון המבינים נפרדים ק' אלפהם אלוה גדין פילה (נם"ם
מלכיו) מו"ם שניות רב במצרים : 1004) נ' סוכות, הה"ג מהשפחו בנ"ב המלפ
רכ"ך. ובלייק לנכ"ם כ' הכ' במנטובה א' סוכות ה"ע, וכ' שהאריך ימים הה"ע 007
וכוא הדפי"ם דיך אמה (מאר"י הנו"ל) בויגעציה כ"ה בהפ"י נהפר נ"ר : 1005) לה
אגדות ומדרשים. נד' הם מ"ז מר' אלמה טוב רב ברלנוזה באיטליא ונכדו ר' א
הכהן רב הם. ורי"ם אולאי שגפנים מ"ל : 1006) שנהפ"ם 494 : 1007) הנה
377, נד' אמו בויגעציה ה"ג כה"ם : 1008) נד' מקרות הכי"י בגפרלין הלכ"ד : 009
הפ"ג ס"ג—מ' : 1010) כ"י, הפ"י ס"ג : 1011) כ"י בנפד"ע *). ווגר הם
שנפנים

*) ומקור הרמ"ז לחמניות הה"ם 474.

...יעקב ששפורטש (1012 ב"ר
... אהרן· מהאלעה במאראקא
...יבריא באפריקא· והראן (אראן
...ראן) באלגיר. ג' רשב"ש. מחו' דשער
...רים (1013 וח"צ (1014). ריע ר'
...מין מוספיא מוס"ף הערוך (1015).
...ן בית אהרן ב"ר שמואל מ"ם תנ"ך
...פרים ושו"ת ר' מרדכי זיסקינד ב"ר
...ה ב"ץ רוטענבערג ל"ה (1016). רב
...מבורג בדענאמארק בפרייסען. אמ"ד.
... ג' שם תנ"ח :

...ל יעקב, שו"ת. הקדמה להיכל הקודש
...(10...). בכב מ'עקב (1018). עדות
...קב, שו"ת מ'ורשי אלמנה· צ'צת
...ל צבי· משכתי צבי מודח (1019).
...דות יעקב, מ"מ תנ"ך לירושלמי :

ס"ר יוסף חמיץ. בזמן ר' חנניה ב"ר מנחם קאזים קנאת סופרים להמצות מרמב"ם מהשגות רמב"ן (1020 ועלה דיונה ב"ר משה בנימין זאב מטורקא לנזיקין. תנ"ח :

אור עולם, קבלה. ביודעי בינה, מהרמ"ז לזוהר פ' בראשית עד דר"ג. ראש יוסף· תבואת שמש :

ס"ר יוסף ב"ר שלמה. ש"ב ר"י"צ בנימין וואלף ב"ר אליעזר ליפמאן אשכנזי נחלת בנימין לטעמי מצות קמ"ז (1021). חתן ר"ח. גיסו דר' יוסף בר"ח הוספות יסוד יוסף שלו. בזמן ר' אליקים געץ ב"ר מאיר אבן השוהם שו"ת וחדושים ובאורים (1022
ויד

...נים בז' בהער' 932. ובדש"ה בז' בסה"ג והיה בכ"י ביד רכ"כ קורטול (בהער' 176)
... כ"א יעב"ץ (בהער' 272) בהער' לסדר"ע : 1012) הסכים לב"ם הנז' בס' מ"ך
...ים (בהער' 576) ולמל"ה וו"ה בס' תב"ח וכ' ר' אייר . ותאלגיר מנהגים עה"ע
3 : 1013) בהער' 915, כ"מ ? : 1014) שם : 1015) בהער' 33, והיה מספרד
...ה, *) ומיכר עוד זכר ר"ב מפרשים בדרך פיר למעשה בראשית מי זהב פר"ח בעדות
...קב מנהגים : 1016) כד' באמ"ד תק"ו. והוא מחו' דקו"י הנז' והסיב שם סב"א,
... דר"ם אבי אברא רמא בהער' 1411, והסכים לא"ח הנז' ולמק"ח תהתו"י הנז' בס'
...ב, רב בהורדנא לובלין ויגלהויזען בהעסין באסכנו (וים גינלהויזען באנסבאך) פוזנא וכ'
... ס' תכ"ב, אבי ר' משה שהסיב בת' אביו **) רב באה"ו מותן ריב"א רב בלעווערטוב
... אמר תקכ"ז ב"ר נבריאל שהסיב בנוב"י הנז"ל קי"ד סב"א ובתביבא סא"ח סק"ו קכ"ב
...ע סליה רב שם גרעמלא וזקן מהרס"ק ג' הנז"ל : 1017) שאלה רכ"ם א', והדפיסו
...ת"ד מי"ג : 1018) לוסים העדות (סנס"ה 1509) פ"ו ה"ז : 1019) בהער' 799.
... כ"ם הנז' ספ"א : 1020) ובו מ"ק ליסראל הסגות לפר"ם י"ד. ואביו מיכר שלום
...ים לפ"ס ערסב"א (בס' סל"ח) פיעת סבת, והוא מיכר עוד סו"ת והסיב בס' רע"ז
...ך ע', רב בפירונלה עמ"ה 174, אבי ר' מנחם ר"י בפירלה ***) : 1021) כסדר התורה
... פ' לו (וס"ב פי' ר"י זה במצוה ל"ה אות ד' כ"ג אות ע' כ"ה אות ה' קכ"ב אות ה')
...' באת"ד תע"ב. והוא עמו' דר' יוחנן גוריא, ומ' מהרס"ק א' הנז"ל, ומיכר עוד אתחסם
...מין ילקוט סדם בערובין דרוסי תורה תסבת קסידים מוסר סדה יער ל"ב מסכתות
...ת"ב מזכיר לפסקים בפין קדושין ב"ת (כד' לב"ת בספרא תת"ו) סנהדרין ערובין
...ורם, רב במדינת ערק והיא בריגנבורב כ"ם ק"ל (בהער' 915) סע"ד. דוד ר' מנחם
... אליפא ססיבר לגלגל הס"ן לאבדום וכד' באופינאך תס"ב : 1022) נקרא ב"כ מאיר"ח
עינים

*) ובס הדפ"ם נוס"ח עמו בס' ספ"ו.
**) ונקול יהודה שמלך מהר"ן א'.
***) ורבו דר' יהודה רפאל יהושע ב"ר פנחס ברוך מוגוללימ (עמ' 754)
פמיסכלי.

ויד יהודא ליב ב"ר שמעון מספר"ם (1023) דרשן בפוזנא (1024). נ' שם תנ"ט :

ויכלכל יוסף, לתורה. וילקט יוסף, לתורה. יד יוסף. יסוד יוסף, משמירת ותקון הברית. שו"ת באבן השוהם. שדה בוכים, תקון חצות :

ס"ר ישראל ב"ר אהרן יפה. מאומין פלך קיוב באוקריינא ברוסיא. ש"ב יפ"ת ורא"ל עפשטיין. אחי ר' אפרים מפראג. אבי ר' אהרן. זקן ר' ישראל זוטא ב"ר אהרן ור' ישראל ש"ץ ב"ר ידידיה יפה מסובאלק אשי ישרא[ל] לתורת העולה מרמ"א. ר"ע ר' יע[...] חיים. בזמן ר' נפתלי ב"ר שמעון גינצבו[רג] נפתלי שבע רצון לתורה ומועדים 1025 רב בשקלאב בליטא ברוסיא. נ' בספר[...] (1026). תמ"ג :

אור ישראל, מאצילות ושעא"ח ב[...] בית ישראל, לשיטות. יפ"ה עינים. מב[...] לשער השמים, מר"א אורירה 1027 מלחמות ה'. פ' הפטרות וחמ"ג. צווא[ה] הנהגות תרומיות ומרעיו. תפארת ישרא[ל] קי' י"ע ומ"ה :

ס"ר

עינים וכו' בדיהרנפורט תל"ג. חיבר עוד רפדוני נתפוסים לרבנ"א ושיטות ושסיבו ש[...]
סמ"ל סנז' בסקכ"ד ומזכירו בהק' לט"ז ח"ת, רב בברודא הילדסהיים, ש"ב ח"ל סנז' ור[...]
מקרחקח סנר"ה 808, וחבי ר' מחיר ח' רח"ב הנז"ל והסיב בחס"ם מחניו ספ"ג
בלחסק פיעטרקוב : (1023) לה' מחמרים הרחסונים מעשרה מחתרות מרמ"ע הס[...]
וסדפיסו סס תכ"ח, רב במ"ך . ולפניו (עמ"ה 738) כדי' בחת"ד ת"ע יוחל מסס [...]
מסס דיין ב"ר סלמה סלוי לתחמר ח"ד חכ"ח סמדות ונז' בקר"ם (מר"ב מקחנרין הנז[...]
פ"ח ס"ב ובעיר נכימין (סנהעי' 1070) ח"ב ונפר"ח סנז"ל ח"ח ס"ם תכ"ו (ונסק'[...]
יסודח זה כי סנח חליו הדיין ר' יוחל עם פי' לח"ד) זקן ר' יהודח ב"ר מסס נרוך סמ[...]
בחר היטב לי"ד וכדי' בזחלקווח סק"ב בהס' גדולות ועס"ע 474 1130 : (1024) עפ[...]
560 : (1025) כדי' בחת"ד חס"ח ונז' בס"ס זכ"ה (סנהעי' 1225) וברכו ליעקב ד[...]
ג' ורד"ו. והוח כי ר"ס גינלבורג סנהעי' 540. ויס עוד ר"כ גינלבורג בריל"ח והס[...]
לחור ישרחל סנפניס רב בפיזנח. ובמלנת קודס מביח כס"ר מר' נפתלי ילחק ברחי"ל ס[...]
סנ' בלבוב יוס ד' י"ס תסון סע"ז חבי רחי"ל חותן רל"ח ב"ר מסס רחזינר פרנס סס[...]
סס יוס ח' כ"ח תסון סל"ח (כפלחתי סיהיס מכטירת כס"ר עד פטירת חתן בנו ק[...]
סניס ? וחולי ל"ל חכס"ר תס"ו חו סל"ו) חבי ר' ירחמיחל מיזיס רב סס ורחי"ל סהס[...]
לתפלגי רחובן רב סס (חותן ר' סמחה רחפפורט מסס, ועמ"ה 1225) ור' מסס מי[...]
סנ' סס תקי"ד חבי ר' חליהו (בעל ככדת ח"ל הנז') חבי ר' מסס ת"מ סס וכ' סס בס[...]
פוריס זקן ר' יעקב ילחק יוטעס ב"ר מחיר ליבוס יוטעס וכ' ס"ז (סנהעי' 809) ו[...]
הנז' (חדמה סחסת כי חליהו הנז' בת ל"ר מיחרטסות סהולידו הח"ל תב"ב דט"ז) וג[...]
דר"ל (בן תופ"ר סנהעי' 1509) וחיבר חהלי יעקב תסו"ת (תגדולים ותסובותיו) בקד[...]
ס"ת דרוס לתקון מלבת סמ"ע (במלנת קודס) מקרחי קודס תס' קס"ת סחרית י[...]
תסו"ת ומי' והסיבו רל"ח חוריכסטיין בישועות יעקב (סנהעי' 1646) ובתוע"ר הנז' ס[...]
סמ"ח ח"ה סל"ח ר"י סס וכ' סס בקין תרמ"ו חתן רחי"ל בירכנויס מסס ור' מחיר
רחפפורט (חבי ר' מסס ור' יעקב סמוחל) חחי ד"ר ס"ר (חו רס"ל) ר' סלמה יהודח
כ"ר מסס סכולד י"ס סיון תק"ן חתן קלוס"ח הנז"ל וחיבר הג' חבני מלוחים ח"ח עמו[...]
ובההסכלה החדסה בבכורי העתים זכרון לחחרונים (ממכתביו לסד"ל סנס"ס 1195) ב[...]
תמד מכתב בהגיון לנפס (תרח"ן תסדחי הנז"ל) מכתב בישורון נחלת יהודח (ח"ח בקו[...]
ס"ב סהגות בן יוסחי מר"ת קוכין סנז"ל) ב"ח רחס דברי ס"ר דרסתו הרחסונה בהת[...]
לסחרנחפחל סחרית יהודח סירים התורה והפלסופיח וזולתס רב סס פרחג וכ' בן ע"פ
דססת"ס תרכ"ס : (1026) עס"ע 779 : (1027) סנהעי' 378, כדי' בחת"ד תס"ו :

סנה"ע

ס"ר אהרן ב"ר חיים אברהם כהן פרחיא. ת"ר חסדאי כהן פרחיא 1028). ת"ת דמהרח"ש. רב בסלנוקי. תס"ג :

בגדי כהונה, דרושים. זכרון דברים, דינים וחדושים. פרח מטה אהרן שו"ת (קכ"ח—קכ"ה) ב"ח. פרחי כהונה, לקמא מציעא כתובות גטין קדושין ע"א :

ס"ר שלמה די איליורא בספרד. בזמן ר' גבריאל מקראקא 1029) ור' יוסף שמואל ברצ"ה מקראקא הג' ש"ס 1030). דרשן 1031) ור"י באמ"ר. רב שם. תע"ג :

אילת אהבים, משלי מוסר. דרכי נועם, כללי תלמוד. הקדמה לאגודת שמואל 1032). טעמי הטעמים. עץ חיים, שרשים. שיר לשפתי ישנים 1033). שיר השירים אשר לשלמה, לחסר לאברהם מר"א אזולאי. שירים ומאמרים 1034). שרשות גבלות, שרשי שירים. תקופת השנה, מתכונה וקה"ח ז"ש :

ס"ר (רא"ב 1035) אברהם ב"ר שאול

1028) סנהעי 829: 1029) סנהעי 958: 1030) הסיב בתנ"י (סנהעי 1121) סקי"ג וכו' בענוס"ג (סנהעי 811) סקע"ג, רב בפפד"ת, והביא בסה"ג הסכה הס"ם ת"ב פעמים (עה"ע 808 971 1044 1157) ולמד כ"ה סניס תורה תעומד, אבי ר' פנחס סחיבר הלכה ברורה לא"ח י"ד (כד' בווילמרסדארף תע"ז) רב בפפד"ת, וכא"ל סהדפי"ם הס"ם בהגהות אביו בלוואתו קלתו בא"ד וכולו בפפד"ת *) רב במאטרסדארף בהגר (אבי רכ"כ רב סס תנן י"ג ת' רא"ל סטראסיוער סחיבר תנורים בקבלה רב ברעבכ ן) אחן תהרסס"ך ר' סמואל סאטין כ"ץ אסכנזי סחיבר כוס ישועות לנזיקין ג' בבות סנהדרין תכות סבועות ע"א (כד' בפפד"ת תע"א) ונתס' ערובין סנד' סס כ"ע סהגיה נדרים נזיר סוטה. רב סס ומדינת דארמסטאד אבי תהריס"ך ר' יוסף יוזפא תדיסלדארף בפריישען כ' תב"י הנז' (כ"ב אתכו ר"א באופן הי"א סגס"ם ר"ס) וחיבר היטות וכד' תתכו י"ג אופנים לתסכת ר"ס בן עקסיא סבסוף תכות (ע' סבו"י א"ב סקפ"ג) בס"ם ר"ח (סנהעי 495) סהדפיס אתכו ר"א בדיהרנפורט תקת"ו (עה"ע 1386) אבי ר' בנימין זאב ואותן ר"ם בן הסבו"י הנז"ל ור' אהרן ב"ר יחיאל תיכל תיי"א ת"ם בברעסלא תדפי"ם בדיהרנפורט ואבי ר' יוסף תיי"א אחן הגרי"ב הנז"ל וחיבר הג' סורים הק' לס"ם תאותנו והסינו בת' רע"א הנז"ל רב בברעסלא וכ' תקע"א ור' תיכאל סתעון סחיבר תספד גדול וכבד לאחיו ר"י : 1031) הסכים אז לזבח הסלתים תהתנ"ן הנז"ל: 1032) סאלל רת"א : 1033) סנהעי 1114 :
1034) כד' תקרוב (ועה"ע 844 תהסירים אסר לסלתה קדמון) עם ד"ן ע"ם וס"ג סלו:
1035) נז' בסעה"ת (סנהעי 1263) ס"ס ק"פ, וכ' יוס א' לי סיון. ויס עוד ר"א ברודו (ויס עיר בארדוי—בעדרוי בלפח) ספרדי, ס"ב ר"א ברודו סנהעי 828, וחיבר ברכת אבר"ס לברא"ית והסיב בפני סמה (סנהעי 766) רב בקוסט' וכ' בירוסלים והספידו סדה ודין (סנהעי 934) והסכים ברא"ם לעין יהוסף היטת אליעא (כד' באיזמר ת"ל) תר' יוסף ב"ר אליהו חזן, סחיבר עוד עין יוסף לתורה (ול"כ רק עד תספטים) תערכי לב תדרוסים והסיב בתורת חסד (סנהעי 829) ס"ז, רב באיזמר וכ' בן פ' בירוסלים, אבי ר"ח חזן סחיבר סנות חיים לתורה (כד' באת"ד תכ"ד ובסה"ג כ' בויכעליא) והסיב בבו"ר (סנהעי 1003) הא"ם כלל ב' ס"ג ובסה"ג ק'ב—ס' תזכיר תסונתי כ"י ובא לירוסלים ועסיהו סד"ר לפולין וכ' סס אבי ר"ד סחיבר אגן הסהר למסלי (כד' בסלנוקי חל"ה) סוזה דוד לתהלים (כד' באע"ד תפ"ד וכז' בד"ם תר"ם סלוס הנז"ל) פי' בראסית קהלת בן דוד לקהלת (ב"פ בנגלה ונסתר) ודוד בתלודה לאבות (כד' בסלנוקי חק"ס) זקן ר"ם דוד חזן סחיבר חקרי לב תסו"ת לדהס"ע יסרי לב לדהס"ע (איזמר תר"ל) נדיב לב תסו"ח

*) עמ"ס 1628.

שאול ברודא. ש"ב נחלת יעקב ואבני שוהם לתורה (1036). מחו' דח"צ (1037). גיסו דקרבן נתנאל (1038). אבי אהל משה מפראג לתורה (1039) ור' הירץ. חותן חק יוסף בר"ד לה"פ והשגות חק יעקב (1040). זקן ר' אליהו דוב משואבך (1041) ור' משה ב"ר אנשיל גינז מאייזענשטאד (1042). ת' רי"צ חריף סג"ל לנדא מאפטא (1043). רבו דקרב"ן (גיסו) ומעיל צדקה (1044). בזמן ר' צבי דרשן ב"ר ירחמיאל חאטש מקראקא

חמדת

משו"ת לא"ח י"ד (שלוניקי תרי"ז) והסכים לדגלו הודים והמלוה (שבהעי' 265) רב ור"י בירושלים וכ' שם שגיב תר"ל ור' אליהו חזן שחיבר תעלומות לב שו"ת לרמש"ע (ליוארנו תרל"ט) ור' ישראל משה חזן שחיבר כרך של רומי משו"ת נחלה לישראל מירושה וספרים נחלה רב ברומי: 1036) כח"י הוא מר' יעקב אברהם מקראקא, כ"א ש"ך הנז"ל, ות' מהרש"ק א' הנז"ל ועבוה"ג שבהעי' 811, רב בראקוב בפולין (הג' כח"י מגנו ר"פ וילנא) וכ' תמ"א. ואב"ה מכנו ר' שמריה זלמן שהגיה הכח"י והדפיסו עם הא"ם בהקדמתו באה"ד תפ"ה, רב בלייפניק במעהרין, ב"א רי"ל מסידלוב (ב"א ר"ם אבי חו"י שבש"ה 686) והזכירו בא"ם פ' ויחי אות ט' וס"פ וארא, וחתן ר"ד ברי"ל אפטר שבהעי' 1043, ואבי רי"ל שהזכירו בהג' כח"י פ' בראשית אות י"ד, ור' קלונימוס זלמן שהזכירו שם פ' וישב אות יוד, ור' אברהם מקראקא שהזכירו בס"פ קרח, ות' רא"ב שבפנים (א"ם ר"פ בא) ור"ב מקראקא (שבהעי' 958) ור' שמעון ויעכר מוועדטהיים הנז' בזרע אברהם (מתלמידו שבהעי' 564) ב"ר פס"ה סוף אמור הש"ם איכה בפ' כי ה' הוגה ובהקדמתי רב בסגר פראג ואראיים ויען וכ' שם י"ז אב תס"א רבו נ"כ דזר"א הנז': 1037) שבהעי' 915 : 1038) שבהעי' 337 : 1039) חיבר עוד הג' אה"א מאביו והזכירו אביו בא"ל שבפנים ס"ב עה"ע 1050. רב בהענא בפרייסען טיקטין באמבורג בפרייסען בונגא במעהרין ואראיים וכ' שם כ"ו כסליו תק"ג, *) זקן ר' אברהם יוסף ברודא אבי רל"ס (חותן ר"ת מראשין שבר"ס 1287) שחיבר ארץ צבי ושאתי לביה ב"ח לא"ם שני עפרים מדרושים והשיב בענייני א"י (שבש"ה 1145) בס' תקל"ז רב בפלאגא וכ' שגיב תר"ך ורא"ל רב בקאווגא קאלווריא ור' בנימין ברודא שהשיבו בס' רע"א הנז"ל רב בהורדני אבי ר"מ ברודא ששם שחיבר תורה אור ודרך חיים לשמו"ע (נד' שם תקפ"ג) חתן דודו רא"ל הנז' ואבי ר' אברהם יוסף אבי ר' שמחה ורא"ל כ"י שחיבר הג' ברכת רל"ה (מתוחנו שבש"ה 1646) מלפה אריה מלחמת אריה לאב"ד בלבוב , ורי"ל בר"ד ברודא הג' בווילנא כ"ט סיון תקע"ב . ור' ישראל איסר ברודא רב בטוספלין וכ' כ' שבט תרכ"ה : 1040) מהספו"י הנז"ל. ונד' עמו באה"ד ת"ן טורקא תקכ"ז עה"ע 1132. חיבר עוד כתנות יוסף לתורה שורש יוסף השגות דיני מיגו משנית לוי שבר"ס 1771, רב בפרעמסלא ראפפעלד : 1041) בן בתו, חותן רכח"ל בעל פלי מרזים הנז"ל : 1042) אבי רע"א ואחיו הנז"ל ועה"ע 1696 : 1043) מביאו בא"ם הנז' פ' בראשית אות כ"ח וס"פ וירא ובוילנא אות ב' ויחי אות י"א ובהג' לכח"י שם אות ו' שמות אות ל' בא אות ד' וס"פ תצא ובוילך אות ב"ד האזינו אות ג' ובברכה אות ב"ד, רב שם קראקא וכ' שם תמ"ג, אבי רא"ל רב בבריסק קראקא וכ' לפני ש' תק"ך גיסו **) דידי משה (שבר"ה 564) בש"ם בהש"ם בפ' לריח שמניק, ור"ד רב בווידוסלוב חותן א"ם הנז' וכאמז"ל שכי שהוא חתן ר"ב לויזמר (שבהעי' 603) שלכך קוראו בא"ם לרב"ל ח"ז ולרי"ל אפטר אבי חותנו ואנכי הרואה שגם לרינ"א קורא ח"ז, ור"ח סידלוב שהזכירו שם ס"פ וירא ובהג' לכח"י בראשית אות ל', ואבי אביו דרכ"ה מאפטא הנז' בא"ם פ' וירא אות ב' אבי ר' יהודא יחזקאל משה פרנס בקראקא והסכים לרמש"א (שאלל מהרש"ן א') בס' תפ"א ולתבנית א"י (שבהעי' 816) בס' תק"ו גיסו דר"א מטשענטשין אבי תא"י הנז' : 1044) שבש"ה 687, ור' אברהם ב"ר שמשון ויטמונד שחיבר אהבת לאדר"ג, ור' אנשיל עחר"ם רב בפראג וכ' שם תקכ"ה והספידו

הנוב"י

---

*) ואחיו ר' הירץ חתן רא"ל מסטאניסלאו שבהעי' 1297.

**) אדמה שהוא גיסו הרא"ל רב בקרעמזים.

זמרת צבי לתקוני זוהר 1445) ושו"ת
ר' אליהו ב"ר שמואל מלובלין 1046).
י"י בפראג 1047). רב במי"ץ. רוידניץ
(רויזניץ) באנשבאך באשכנז. ספר"ם.
נ' שם הע"ז :

באבני שוהם, ס' וינש אות ז' ר"ם בא
ס"ם קרת ומטית. אשל אברהם. לפסחים
זורין מציעא והלכותיהם. הליכות עולם.
דינים באשכנזית 1048). חרושי הלכות,
לקמא. במאמר אברהם 1049) ס'
משפטים ואתחנן ובחרושיו לפסח. במנחת
כהן, לשיטות מר' שבתי ב"ר משה
כהן מסעמייטשם. בפרי הלולים, לתורה.
בקרבן נתנאל, מגיסו. שו"ת באבן
השוהם 1050). שו"ת בח"צ, ס"ב. שו"ת
בפנים מאירות, ח"א ס"ב כ'—כ"ב פ"ב.
שו"ת בשב יעקב. שמעתא חדתא
לכתובות גטין. תולדות אברהם, לתורה.
בתוצאות חיים 1051) :

ס"ר (רנ"ך) נפתלי כ"ץ ב"ר יצחק
1052). נ' מהר"ל ורנ"ך מלובלין
1053), מחו' דר' גבריאל מקראקא
1054) ור' יואל בע"ש ברי"צ אייזק
היילפרין מזאמושט תולדות אדם מסגולות
ועניני"ם 1055). חתן ר' שמואל שמעלקא
ב"ר מאיר ז"ק הלוי 1056). גיסו דאבני
שוהם לתורה 1057). אחי ר' ישעיה
מבראד ורא"ל מפלאצק 1058). אבי
ר' פנחס יצחק 1059) ור' יעקב מרדכי
1060), חותן רי"ל ב"ר גבריאל מקראקא
ור'

בכונ"י הנז"ל באה"ל, ור' שלמה המחבר פיוטות נז' במסכת אהרן בר"ם ד"ד רב בספר"א,
ר' שלמה אליהו ספירא המחבר ברכת אליהו לפיוטות (נר' תפ"ה) מכתב בלוח"ע (מהכר"ו
הנז"ל) והנה השם ז' פעמים (עה"ע 808 971 1030 1157) רב באולייכוב קאלעסין
ישב שנים רבות בליוארנו ללמוד קבלה מעשית ודיבר אתו עם החיד"א הנז"ל והעיד עליו
קינ"ה בספר המלך מדרושים ח"ב שער ה' פ"ז כ' ר"ם הכהן (הנהע' 437) ורכ"ם כ'
הנז"ל, ור' מאיר האמורב מפראג הנז' מכתבו בלוח"ע הנז' רב באיטליא במעהרין וכ'
מקב"ה והספידו באה"ל הנז', ור' מאיר בן אבן השוהם הנהע' 1022, ור"ם הילמאן
הנהע' 1245, ופת"א הנז"ל : 1045) נר' באמ"ד תה"ו בהם' גדולות ונז' בזרע אברהם
(הנהע' 564) נ"ר פ"ד ובכת"י הנז' ר"פ קרת ובאמז"ל השמע מפוס רבבן הכתובו אמור
שתנו מאיזה טעם ולמד לטוכך לומר א"כי יודע. הינר עוד עטרת לבי לתומת"ב ומועדים
הנשא דרבלא ק"א מטע"ל מדרושי הב"ת הנה תוס"ת והה"ג ונר' בפיורדא תכ"ג, דיין
בקראקא : 1046) נר' באמ"ד תע"ב. והוא כ' קרוב לפ' בחברון, אבי ר' משה המחבר
ברכי פוסקים לפיוט דינים ודרושים ונר' בקושט' הל"ד : 1047) עה"ע 57. ותמיך
(חיים שם תה' ת"ע—תע"ב) עה"ע 29. ומספר"ת בהע' 779 : 1048) נר' מקרוב
בפעפס : 1049) הנהע' 626, ומ"כ הנפכים נר' בפיורדא תק"א ועה"ע 921 : 1050)
הנהע' 1022, וה"ל בהע' 915, ואף דלאו שמא דגרם התם עילום אך כ"ע בפכ"י
(הנהע' 714) כשיבות דכ"ב ג'. ופת"א כז"ל. והב יעקב בהע' 1157 : 1051) הנה"ה
474 : 1052) הבר"ה 686 : 1053) שם : 1054) הנהע' 958 : 1055) נר' באמ"ד
ת"פ. נז' בקב הישר (הנהע' 953) פה"ס ע', רב בלבוב השעפין אוסטרה, וכ' שם יוה
ג' ד' תשרי ת"ע כ"ה אמז"ל ובת"א הביא הסכמתו בראשונה לברית שלום (הנהע' 926)
בה' תע"ג, אחי ר' אליעזר ליפמאן אבי ר' ישראל אבי ר' יואל חותן השפלאה הנז"ל.
ואבי ר' אורי אבי ר' יואל בע"ש הנ' מזאמושט הנז' בתפעלות אלהים הנפכים ובתולדות
יעי"ו (הבר"ה 1231) פ' חקת, וחותן ר"א מהעבטשין הנז' ור' בצלאל ברכ"ך הבר"ה
1060, ורל"ה בן דב"ר תהלה הנה"ה 915. ותמוי' רכ"ך עוד הת"ל הנפכים הנז' עה"ע
1060. ור"א תאמ"ד הנז"ל ער"ה 1154, ור"ם ק"ב הנפכים עה"ע 1062 : 1056)
הבר"ה 724 : 1057) הנהע' 1036 : 1058) נז' שניהם בהע' 686. ורמ"ע מקראטשין
הנז"ה : 1059) רב בפולדא קרעמזיר, אבי ר' שמשון : 1060) השיבו השנו בשאלת
יעב"ץ

1061) ור' סעדיה ישעיה ב"ר שאול
קאצינעלנבויגען 1062). זקן ר"ח ור'
אהרן שמואל ברנ"ה כהן מאוסטרה וצוה
הבהן לתורה ולקוטים. בזמן חכם צבי
1063) ור' אברהם יחיאל מיכל ב"ר
עוזיאל נזר הקודש לבראשית רבה
1064). רב בסטעפאן ברוס"א. אוסטרהא
בוואלין ברוס"א. פוזנן 1065). פפד"מ.
ג' בארטאקייואי בקוסט' תע"ט
:(1066

ברכת ה' וסמיכת חכמים, מסמיכור
מסכתות קדושה וברכה לברכות משן
הזרע לזרעים בזרע אברהם, ב"ר פס"ו
פ"ד. סדור בית רחל ושער הלל יה
שירי יום. במפעלות אלהים, סגולו
ורפואות. שו"ת בחוט השני. שו"ו
בח"צ סע"ו. שער נפתלי, ודוי מוסר
שער ההכנה, תפלות לחולה וצוואה

ס"ר (סה"ך 1067) יחיאל היילפרי
ב"ר

יעב"ץ הנז"ל ח"א סס"ח וכו' בת' אביו בס"ל (עמ"ה 1055) סע"ו (בס' תמ"ע אחר
שנתקבל לגדולה, וס"כ הרכ"ך להס"ל עפוי א"כ אז כבר היה חותן יעב"ץ הנז') ובאלן
למטה (מראפז"ת הנז"ל) סי' תרי"ט אות פ', רב בפוזנא גדולה. ומבני הרכ"ך עוד ריל"
רב בפרוספין, ור"ם המעלקי רב בגרעסלא, ור' סאלתיאל, ור"מ רב באוסטרה. ור' בצלא
חתן כ"י בע"ם שנפנים רב בקארען קרעמזיר אוסטרה וכ' בעלומיו כ"א סיון תע"ז א
ריל"א רב שם *) אבי ר' נחמן (חותן ר' נטע אבי ר"ח נחמן חתן ראפז"ת הנז') ו
יואל רב באנפאליען וכ' בסטאניסלאו. חתן רד"ב בר"ח אנרהם, ואבי רי"ל (ת' רד"
מעזריטש שנהפ' 1294) רב בגלאנוב סטריא וכ' שגיב תק"ם. וריל"א שחיבר גרי
כהונת עולם מדרושי קבלה ב"ח זכרון כהונה סו"ח וכו' בזרע אפרים (מראפז"ת הנז'
בפסקא דעשרת הדברות אות ז' ובסוף מאמר קדושה משולשת ובעמק השדים (שנהפ
1910) דרוש ג' אות יוד ד"ז אות י"נ רב בקארען אוסטרה וכ' בן ל"ה שם א' סוכו
תקמ"ח ת' רד"ב הנז' ור' יחיאל מיכל מזלאטשוב (שנהפ' 1496) וחתן רל"ה
במעזריטש אבי ר' מרדכי ת' ניסן ברכ"ע הנז' רב באסיק האניפאלי בדו"ז וריע ראפז"
הנז' ואבי ר' ישראל רב בטיליגעשט ליעווא וכ' בן כ' אבי ידידנו ר"ש בער רב שם ו
שם תרל"ז וחותן ר' יואל מטילינעשט, ור' משלם זלמן שחיבר דברי יוס לתורה עי
ת"ט למשניות פתחי נדה ונופי הלכות למס' נדה והלכתה רב בזולאווגע אגסינע באלת
קארען לבוב וכ' שם א' סוכות תק"ע אבי ר' בצלאל (אבי רי"ל הנז') ור' אהרן (ס
רי"ל דודו הנז' ואבי ר' יוסף כהן צדק כ"י שחיבר הרנה בדרוש דרשן אבי ר"ד כ"י מסס
וחותן ר' זכריה אליעזר ליפמאן סוף אבי ר' יואל מסס: 1061) שנהפ' 958: 1062
שנס"ה 474. ור"ע בר"א מאמ"ד הנז"ל. וולוה הכהן שנפנים כר' בשדה לבן מקפ"א וה
רב באוסטרה: 1063) ממוחנו עמ"ה 1055 : 1064) כר' ביעטניץ תע"ט ובו הסג
יס"א הנז"ל. אביו ב"ר ישראל (כ"ר אליהו רב בקאלים) ורבו דר' אברהם ב"ר יהודא
באמ"ד וחיבר באור שעס"ת רב בקאלים, והוא מסס הלגרסטע וחיבר עוד מעשה רי
לשיטות והסיב לס"ל שנפניס בשאילת יעב"ץ הנז' ח"א סע"ב וכ' יוס א' כ"ס שנע ח"
חתן ריל"א פרעגער רב בגלוגא בשלעזיא, ואבי רי"ל רב בקעלין וכ' תק"ו והספידו הכ
הנז"ל ביע"ד ח"א וב"ע „הרב המופלא גדול בתורה רך בשנים וזב בחכמה" והקדימו
לר"ם ספירא שנס"ה 626 : 1065) עס"ע 560. ומפפד"ת בהע' 779, ומקוסט' בה
404: 1066) כ"ד ענת. ומוע הסכי שנפנים בז' בהע' 686 : 1067) כ' הגרי"ב הס
בזכרון יוסף (שנהפ' 1157) סי"א (עמ"ס אליו בס"י סיעיין בסה"ד בספר תו"א
כ' דקמ"ח מחלי ע"נ עד דקמ"ס וירוס לתאוכו) „שלחתי אמריו ונתתי עיוני עליו וככר
שהיה המחבר אדם גדול לתאוד וינע הרבה אמנס כן דרכי לעיין בתח
הקדמת המחבר למען אדע אופן החבור ועל מה הוסדה האדם" כו'. ובסה"ג (מהחיד
הנז"ל

*) הספידו בזכ"ם (מרס"ך שנהפ' 1225) דרוש כ"נ בהספדו דר"א כ
שנהפ' 542.

ר שלמה 1068). משקלאב.
רש״ל. מחו׳ דר׳ אהרן הכהן 1069).
י ר׳ משה. חותן ריצ״ך ראפפורט.
יד של שלמה כהן מיאנוב לשיטות
יהושע אייזק חריף. בזמן ר׳ ראובן
יחי מעין גנים ללשונות ודרושים
בנימין וואלף ב״ר שמואל דרשן עיר
ימין ב״ח לעין יעקב 1070). רב
ינסק בליטא ברוסיא. נ׳ שם. תפ״ר:

ן הטועים, השגות. באור אבות.
ור דחש״ע. דרושים. העתקת בית
ישראל, מדורותם לעברית. הטעמים.
ילקוט מספרים, לקוטי חכמה. כללי
הקבלה. כללי הש״ס. סדר הדורות,
שמות מחברים וספרים ב״ח והג׳ לש״ס
חדשים מספר״מ. ערכי הכנוים, קבלה
בערוכין. שו״ת. תוספות חיי הנפש,
למור״נ 1071):

ס״ר יצחק חיות ב״ר יעקב 1072).
נ׳ רי״צ חיות אפי רברבי. מחו׳
דר׳ יוסף סג״ל 1073) ור׳ מרדכי
לאדמ״ר מבריסק. אבי ר׳ אליעזר
הקדמה

ז״ל) כי „נחלק התו״א בו הראנו את כחו בתלמוד ועולם בקיאותו דכל רז לא אנס ליה
ספר יסתכל המעיין כו׳ והרגיל בו יכיר גדולתו כי הבבלי והירושלמי והמדרשים כמאן
ונח בכיסתים והקדמתו הארוכה והנוראה ותקוני הש״ם שאחריה וחלק התו״א מגהיליס
ו הרעיון תראות נפלאות ופלאי פלאות בקיאותו וחפש מחופש בכלהו ספרי רבי רב אשר
׳ עמו במחילתו„ וער״ה 635. זכרוני מנערותי בקראי מכ״ע „הקול״ ראיתיו דובר על
יק זה עתק גנוה גבוה בגאוה ובוז, ויתהולל בעיני איך נהפך לסורי גפן נכריה? מלפנים
ת אחרת אתו וכתב בספר „עדה לדיקים״ „תולדות בעש״ט״ (הנהע׳ 1231) „תולדות
ודי הב״ד״ (מרב הא׳ הנז״ל) גם „התרגשות הנפש״ ממנו (הם הם רמ״ז שמו מיכאל
וי פרומקין ומכונה עתה ראדקינזאהן וחיבר הרבה בהשכלה החדשה), והוא מרוסיא
בנינגבורג (עה״ע 861) ב״ר אלכסנדר סענדר הנ׳ בירושלים נעת שהדפי״ם תולדות
נז׳ כי עבודת הלוי הנהע׳ 1518, והו״ל לוחות העדות (הנה״ה 1509) ואחרית ישראל
נהע׳ 1231) נזיהאמר הרכ״ז, ומעת החל לבו להעתו להוליא דבת ה ק ו ל היכה שמו
זיכה מעתה קול לו קול אליו טמא טמא יקרא, הפיל להיפא דקרא והידים וגו׳ ככה
רכי בקראי אז דבת—כהיל המכונה „דברי לדיקים״ התויתי בלדו סימני תיבת „ויהלף״:
106) רב בליעוורהוב הקלאב, ב״ר כתריאל כי הרש״ל: 1069) רב בלבוב וכ׳ ברא״זנוי
תן ר׳ יהודא יודל שחיבר קול יהודא לשעא״ת רב במינסק קאוולי ב״ר משה (ברל״ם הנה
״ר יוסף יוסקי רב בלובלין כ׳ מהר״ל הנז״ל) ואבי ר׳ יוסף יוסקי שחיבר הנהגות ויסוד
הף (כד׳ בזיטאמיר הניב תר״ך) ומזכירו תלמידו בקב הישר (הנהע׳ 953) רב בדובנא
׳ הם ר״ח אב ת״ם ור׳ משה רב בפוזנא ורא״ל רב בסלונק ור׳ משה זאב וואלף הנז׳
ראם יוסף ממחותנו (הנה״ה 924) רב במינסק המילאוין פיורדא חתן ר׳ אליעזר
רגליות (הנר״ה 686) ואבי ר׳ אליעזר רב במינסק ור׳ מנחם מענדל רב שם אבי ר׳
יסף רב בהלוסק הל׳נק אבי ר׳ אליעזר רב בהלוסק אבי מהרמ״ז הנז״ל. ור״י אייזק
נפנים נז״ל. והיה הסה״ד ג״כ זקן רא״ל בריל״א הײלפרין שעשה הקדמה לים״ם יבמות
עין קדושין שהדפיסו בגאזילא (באמילה בסוויץ) תקכ״ו וכ״ם שחיבר ב׳ חבורים: 1070)
״א לנסים נזיקין כד׳ בספר״א תכ״ח וח״ב לאגדות ירושלמי זרעים מועד וכד׳ שם תפ״ב.
זכיו נז״ם בברכות פ״א ב׳ ה׳ פאה פ״א שנת אגדה ט׳, והוא חיבר עוד סדור תפלה ובז׳
זכר החיים (הנר״ה 1225) דרוש ה׳ והסכים לתמדת לבי (הנהע׳ 1045) בשׁ׳ תס״ו
לקול הרמ״ז לתפניות (עה״ע 474) בש׳ תע״ט, ר״י במין רב בדעסויא בפרייםמן לוקאהם
ין. ומעין גנים שנפנים כד׳ בקיסטי׳ בהק׳ ר״א המון שאלל רע״ב: 1071) הה״ר
״ב – ה׳. והוא וב״י שנפנים לא נחשבו בהס״ד לחבור מיוחד והוא כ״ם נכדו רא״ל (הנה״ה
1069) בהק׳ הנז׳ שחיבר י״א חבורים. תה״ם ספר״מ שנפנים ער״ה 1030: 1072)
הנהע׳ 620. ובנו רי״ל כ׳ כ״ז אלול: 1073) בז׳ בזר״י שנפנים פסחים ה״י מ״ס
ובהקדמתו

הקדמה לזרע יצחק ורב"ו 1074). זקן ר' משה צבי הירש ב"ר יוסף הלוי העליר גאון צבי לח"מ ושו"ת לא"ח ס"י תס"ם 1075) ותוספות חיים. בזמן ר' שמואל מאלטונא מקום שמואל משו"ת חי' י"ד ושער התרוצים לש"ם 1076). רב בסקאליא (סקאהלי) בגאליציען, לבוב. נ' שם תפ"ו :

באור תרי"ג מצות. דרושי תורה. זרע יצחק, למשניות ש"ס. חבור דקדוק. חבור מוסר. חבור בקבלה. פי' הפטרות,

פי' לרש"י תורה. פי' תהלים. קו... י"ד 1077). קצור עץ חיים, מרה... שו"ת. שיטות. בתועפות חיים, פנ... פ' תשא אמור :

ס"ר (מג"ת 1078) יהודא רוזאני... ש"ב שו"ת ר' אברהם רוזאנ... מקוסט'. חתן ר' אברהם רוזאנים 1079... אחי ר"ח ור' אהרן רוזנים. ת' שו"ת... שמואל הלוי. ת"ת דמהרי"ט. ריע... שמואל הלוי אחרון מקוסט' ומה... אפרים גבון מקוסט' שו"ת והג' פוסק... ב"ח

בסקדמתו, רב בפרעמסלא, ב"ר משה חריף רב בלבוב (עה"ע 771 928) ב"ר שלו...
רב בפולנאס לבוב חתן ר' נתן נטע כהנא רב באוסטרה, וחתן רי"ל סג"ל חסיד מלאדי...
ב"ר יעקב וכ' רמ"א הנז"ל וזקן ר' עוזיאל מייזלש הנז"ל ונז"ם בעה"א פ"א מ"ט א...
פ"ד מ"ה ובמפעלות אלקים (שאלה רכ"ך) מע' אנן פי"ח והסכים למד"ר הנד' בספר...
הכ"ב רב בפרעמסלא לבוב וכ' שם עמ"ק ר"ה ת"פ, ואבי ר' יקותיאל זלמן הלוי...
בדראהביטש חתן מים עמוקים (שנס"ה 808) ואבי ר' יואל מגלוגא שהשיב באור פי...
(שנסע' 1128) והדפי"ס נחמד ונעים (שנר"ה 553) בהקדמתו והסכים לאמרי נור...
(שאלה ריעב"ץ) ונאר יעקב (שנסע' 1157) ותבנית א"י (שנהע' 816) רב בנעו...
(מב"ד הקרבן העדה שנהע' 1246) אוסטרליץ וכ' אשר ס' תקכ"ז (חותן ר"כ בן הפ...
שנסע' 714) ור' מרדכי (חותן ר"א בריי"ל חיות שנפכים, ואדמה שמחותנו ר' מר...
לאדמיר שנפנים הוא או שמים עמוקים הנז') ור' משה תאיר שהסכים לנאה"ע י"ד (שנ...
1023) מחותנו רב בדאנרמיל ור' יעקב יצחק שחיבר אמרי רברבי לג' בבות ונד' מכ...
בלוה"ע (מהכר"ו מחותנו הנז"ל) והשיב בכוב"י מא"ה של"ד רב בזוקלא ניל'ן פרעמס...
(ואמז"ל הביא ריל"א ב"ר יעקב סג"ל הנז' בברכת אברהם פ' מקץ והסכים לנעימה קדו...
בס' תקמ"ב *) רב בגלאגוב דיקלא) אבי ר' מאיר חותן רמ"ם מדעכנין שנם"ה 24...
וחותן ר' אברהם בריל"ת פרענקל שנר"ה 928 : 1074) מזכירו בזר"י שלו תרומות ס...
מ"א זבחים פ"ז מ"א וסוף אבות, ורי"ל זקן רי"ל אבי ר' ישראל משה שחיבר רסמ"י של...
מסו"ת לדמס"ע וטיבות ודרושי מוסר רב בקראכיק זאבלודאווע בליטא. ור"א שנפנים ...
ר' מרדכי (עס"ע שלפניה) והדפי"ם זר"י מאביו בספר"א תל"ב ונז"ם בסנופות פ"י מ...
ערובין פ"א מ"א פסחים פ"ב מ"ה יבמות ס"ג מ"ח כתובות פ"ב מ"ח ב"ב פ"ג מ"ז חו...
פי"ב מ"ה : 1075) כד' בלבוב ת"ר. אביו ברי"ל הלוי העליר רב בסאמבור, והוא חי...
עוד באור תורה ואבות באור רמב"ם סעא"ח י"ד א"ה סו"מ ושיטות למועד כ"כ קדשי...
רב בנאקטשעווין וכ' קרוב לארבעים בס' תק"ל, אבי ר' זעליג ת' רא"ל מסטניס...
(שנפ"ה 1411) וכ' שם אבי אם ר"ל יוסף סג"ל מבורשטין שהדפי"ם נ"ץ וזקנו...
נפרימשלאן, ורבו דלבו"ם הנז"ל. ותוס"א שנפנים כז' בר"ס 714 : 1076) כד'...
תפ"ב. וכז' בס' רמ"ך (שנהע' 1225) מא"ה סכ"ב כ"נ, אבי ר' פסח אסכנזי שס...
אמרא דשמואל דרושים לכל הפרשיות לתורה ומועדים קמה פסח לייסב קושיות שמהרב...
(שנסע' 727. כד' נקעניגסבורג תקכ"א) תלמוד קטן קי' התלמוד : 1077) ים...
קדושים כ"ם בזר"י שלו ב"מ פ"ה סמ"ו ונהק' בנו (עמ"ס 1074) לזר"י : 1078) כ...
ח"ס, וכז' ברל"ם (מהחיד"א) מע' כ' אות יוד, וכ' ח' פסח : 1079) סיבר הני' ב...
שנס"ע

---

*) והשיב בכוב"י מאלרו מא"ה של"ד והשיבו בשל"ה.

1080). רבו דרי"צ בר"ד דבר"י
משו"ת וי"א קונטרסי פלפול וט"ו
שים ג"ח 1081). בזמן מכתב מאליהו
נדרי 1082) והרופא ר"ד ב"ר מנחם
ניטו מליוארנו משה ד"ן כוזרי
לתורה שבע"פ ה"מ 1083). רב
בקוסט'. נ' שם תפ"ז :

מצותיך, למצות והשגות לחנוך
ה ד"ח. הגהות טורים. חדושים,
בי ר"י כולי. משנ"ה למלך, למשנה
מרמב"ם ד"ח. פי' הגש"פ. פרשת
ס, דרושים. שו"ת בדת ודין. שו"ת
במשאת משה 1084) :

אליהו ב"ר שלמה אברהם הכהן.
ש"ב ר' אברהם אפומאדו. אחי רי"צ.

ת"ר בנימין מלמד 1085). בזמן מעשה טוביה 1086) ור"א יצחקי 1087). רב באיזמר. נ' שם תפ"ט :

אגדת אליהו, לאגדות ירושלמי ב"ח. אזור אליהו. דנא פשר"א (אגן הסהר לשה"ש. בשורת אליהו לרות. אורה ושמחה לאסתר) לשיר רות אסתר. חדושים נפרדים. טעמי מצות. ידו בכל. מאמר על ולא עוד אלא. מגלה צפנת, לתורה ומאמרים. מדרש אליהו, דרושים והספדים י"א. מדרש האיתמרי, לתהלים. מדרש תלפיות, לקוטים שונים בערוכין. מנחת אליהו, לאבות. מעיל צדקה ושולי המעיל, עניני וה' צדקה. סמוכים לעד, לתורה. פי' אותיות דר"ע. פי' איכה, פי' דרך ארץ רבא וזוטא. פי' הגש"פ.
פי'

ע' 377) הקדמות והסכמות ספרים והשיג בס' ר"ם פרימו (שנדפ' 1096) בר"ם
והשיבו בפני משה (שנדפ' 766) ונז' במוכל מאם (שנדפ' 462) ורב יוסף
ע' 934) והיה בקוסט'. ור"א רוזנים הב' שנפנים השיג בבתי כהונה (שנדפ' 982)
*) והכירו החיד"א שהז"ל בנערותו. וגם לר"א רוזנים אחי המג"ת הכירו החיד"א כ"ש
ב א"א—יודא : 1080) כדי בקוסט' תל"ח (בכ"ז הקדמות חכמי איטליא ע"י הק'
רוזנים הא' שנדפ' שלפניה ור"א שמוזכל דאיגון ובנו ר"י שנסמוך) זאלקווא תקל"ג לבוב
והסגהות הם לרי"ף מרדכי רמב"ם טור ורדב"ז ומהרי"ט. והוא מקוסט' (כ"כ הה"ג
"א כי שהוא איטליאני) ירושלים רב בקוסט' ירושלים (כמפרים שנה) וכי' שם, מאן
הודא איזגאז הכי שם ט"ב דבר"י איזגז שנדפ' 1109, וריע ג"כ לבני יעקב שהון
' 462, ואבי ר' יהודא כבון שחיבר די"ן אמת לרמב"ם טור ב"ח (כדי בשלוניקי
"ג) הב' והק' תמ"א מאביו (והשיג שם ח"ב בה' מאכלות אסורות) קרית מלך רב
לה' אישות גרושין מכירה חו"מ ושו"ת ח"ב לה' נדרים שבועות זכיה מלוה ולוה)
לרמב"ם ודי"ן אמת ובית משה משו"ת (קוסט' תקי"א—תק"ך), ורי"ל כבון שחיבר
אמת משו"ת לח"ת וכדי בשלוניקי תקס"ב. ומדברי מל"ת במח"א ח"ב ה' אישות ס"ד
שהיה המל"ת ג"כ ריע ר' יעקב ב"ר יהודא אלפנדרי שנדפ' הנז' : 1081) כדי
פ' תק"ך. חיבר עוד שמות הגטין והשיבו בכונ"י הנז"ל קא"ה שע"ד בכבוד רב ועבות.
רב שם : 1082) שנדפ' 766 : 1083) חיבר עוד אם דת לקנאת ס"ן (נחמיה
חיון ב"ר יעקב כהן מספרד וחיבר דברי נחמיה לתורה ועוז לאלקים בקבלה שלא
וכז' במסכת דר"א שבס"ה 564 ב"ר פי"א רב בפיראמס ע' תולדות רמח"ל הע'
79 80 88 ובספרנו זה הע' 799 915 1109 1175 1195) וספרים ברומית
פניא (עס"ע 37) והלין בעדו בח"ל (שנדפ' 915) פי"א על דרשתו בלונדרים (לונדין
לאנד) שהטבע הוא אלהים בס' תס"ה, רב שם וכי' תפ"ח : 1084) שנדפ' 979,
כולי שנפנים העתיק חבוריו וכז"ל. ודו"ד שנפנים בהע' 934 : 1085) שנדפ'
: 1086) שנדפ' 903 : 1087) שבר"ה 822, והוא הספידו בירושלים, וא"כ כי
לפני

*) רב שם וכי' בירושלים.

פי' הפטרות. פי' פרקי דר"א. פי' תנא ד"א. פי' תענית כלה שמחות. קונטרס הרמזים 1088). שבט מוסר, נב"פ. שיטת ע"א:

ס"ר (פר"ח) חזקיה בר"ד די סילוא 1089). מליוארנו באיטליא. גיסו דר' חנניה שאול שו"ת מגן שאול 1090) ור' עזרא ב"ר רפאל מלכי

מלכי בקודש לש"ע ה"פ ורמב"ם ק"פ לולב ר"ה יו"כ וסמ"ג ור"ן ולקו 1091). אבי ר"ד. ת' המג"ן ור' יה שאראף ממצרים 1092). ת"ת זרחיה גוטה 1093) ור"א סבב 1094). ריע ר"א יצחקי 1095). שמואל פרימו 1096). רבו דבתי כד ור' שלמה אלגזי אחרון 1097). ב ידי אליהו גאליפאפה 1098) ישראל

לפני י"ג שיון עתס"ם : 1088) דבל"פ (עםקיד"א סנז"ל) מפי' ס' אות ע"ו. וסמ"ל מ בסק' סבט מוסר סלו ואמז"ל כ' סנז' באמ"ל (סנסע' 1833) מעי' ת' אות ע"ז : 89 אולי הוא סאלה סאלל רי"ג או סאלי סאלל רמב"ע : 1090) כד' בסלנוקי סק"ז. ו בית סלמה תמון סבר"ה 422 : 1091) כד' בקוסט' תק"ם. סיבר עוד עין מספט מ עיכות מים מדרוסים סמן למאור לסמאור (מרז"ס א' הנז"ל) פ"ק דמליעא מססגום ר וכד' סס תק"ך, רב ברודים במלרים, ס"ב ר' יעקב מולכו סבם"ס 822, ור' יוסף ס סיבר סלמן גבוה ג"ח לסעי"ד (כד' בקוסט' תק"ס וכז' בתוספות מרובה *) סכ"ג) י. סף מולכו (סבר"ה 438) ואולי הוא ר"מ סיבר אהל יוסף וכז' בזכ"ל (סנסע' 9 סא"מ אות ב' א"ה אות ד' ע' ונכ"ת, וים ר' יוסף מולכו מלפת ירוסלים סחסס במס הנז"ל ח"א סקל"ע בקוסט' ומי גס בזמן ר"י תגיז סנז"ל. וים עוד סלמן גבוה לא"מ אברהם מולכו וכד' סס תקע"ז, וכסס"ג הביא ס"ג לס"פ ול"כ מי זכה מסלחן גב 1092) ת' ר"ז גוטה סבפנים, ורבו ג"כ דרס"פ (סנהע' 1096) ומזכירו בדרסותי בליוארנו. ורבו הראסון דהפר"ח הוא ר"ם קוסטא מסס : 1093) סנהע' 509 : 94 סבם"ה 366 : 1095) סנהע' 822 : 1096) חיבר אמרי ספ"ר לתורה סו"ת וכד' תסובותיו ורמזי דרסותיו (כז' במד"ק מהחיד"א מע' כ' אות יוד) בר"ם כס"ע תמסכ עוד דרסותיו בפרע"ח בסי' מדרס חזית ותורה לאסר פטירתו וכ"ע בהקדמתו הרב הס המקובל אלדי, רב באלכסנדריה, חותן ר' משה כהן סחיבר כתונת עולם תסו"ת סי"ד ס' רבית ונדרים (כד' בקוסט' סבי"ב ס' ת"ק) וכז' בפרע"ח סבסמוך בסי' ר ה' אסות פ"ה ובדרוסי תורה רב סס ת' ר"ח קמחי סכז' בבני חיי (סנסע' 968) מאס הכז' ובמל"ע הנז"ל ובסק' מר"י כולי הכז"ל כאחז בסבת ובסק' פרע"ח סבסמוך בלפת וכ' סס יוס ג' י"ד סיון (רבו דר"י כולי הכז' ופרע"ח סבסמוך) ורבו דר"ם אב מקוסט' לפת מלרים קוסט' סלנוקי כארטא לארמו איטליא אסכנז אמ"ד ת' ג"כ ל סכז' ומקודם לרא"ן כמוס סכז"ל וחיבר פרי עץ חיים תסו"ת סי' רמב"ס ס"ם ולה (לאבות פ"ב הכוונה פ' ראה ומדרס חזית לסה"ם) ולמ' הרא"ם וד"ס ולקוטים ריב"ם סי' סי"א ת"ם ומהרי"ט ח"ב סמ"ה ודברי ריבות סי' רכ"ם) ותורה וכד' תק"ב, ות' ר"י סרף סבפנים : 1097) סנסע' 966, ור' יסעיה אזולאי סנסע' (ובת"כ סבפנים כז' בר"ה 982 : 1098) מתקנות התלמוד לגבר דאוריימא ודרבנן הרמב"ס וק' מרוסים נפרדים וכד' בקוסט' תפ"ח . ובא לירוסלים ואמרו סס אחרי מבבל והיה ברודים בזמן המגפת מסה (סנסע' 979) מסס וכ' סס, ס"ב ר' גאליפפה סכז' במהרי"ט בסניות מא"ס סת"ג, ור"ם גאליפפה סחיבר עמק רפאים ת תמיה וכז' בדברי הימים (סנסע' 424) דל"ר מענין הדבר בס' ק"ם, ור' סאלתיאל גאל סמסס

*) לקוטי פוסקים לי"ד וכד' באמ"ד תקכ"ס.

אל מאיר מזרחי שו"ת פרי הארץ
1099). רב שם. ירושלים. נ'
שם ת"ץ :

שמשי, השגות מבוא השמש ממנחת
1100). מים חיים, שיטות הג'
גיות רמב"ם ה"ם ושו"ת. פרי חד"ש,
ת. פרי חד"ש, לא"ה. פרי חד"ש,
שבת. פרי חד"ש, לח"ם 1101).
חד"ש, לי"ד ח"א עד סקכ"ב וק"א
הות פר"ח והשגות בית הלל ושער
רים 1102). שיטות תלמוד בקבלה 1103) :

ס"ר (רב"ך) אליהו בנימין ב"ר אליעזר הכהן. מאליסנדרא 1104). קאסעלי (קאזעלי מאנפורטו) באיטליא. חותן ר' ישעיה ב"ר ישראל יחזקיהו באסאן שו"ת לחמי תודה ל"ב 1105) ושו"ת ר' מנשה יהושע ב"ר יהודא מצליח פאדובה 1106). ת' רמ"ז. ריע אמונת חכמים 1197) ור"א רוויגו 1108). רבו דשו"ת דברי יוסף ב"ר עמנואל אירגאז ס"ח 1109) ור' שמשון חיים

הם בתשרי"ט שם בנב"ע באיזמיר בש' שע"ז, ור' שמואל גאליפפה שמשה שם : 1099)
ב"ח בקושט' תפ"ז ובשפ"י ק"ב כ' הל"ב. חיבר עוד כ"י המזרח"י לתוספות רא"ש
ת"ב ה' חנוכה תפארת ישראל מדרושים ב"ח וח"ב לתורה נקרא זרע ישראל ונז' בעין
ף (מר"מ זינדל הנז"ל) לתנחומא, רב בירושלים וכ' שם, אחי ר' נסים חיים משה
אחי שחיבר שו"ת אדמת קודש ב"ח לרהש"ע (נד' בקושט' תק"ב) רב בירושלים: 1100)
שבע' 921. נד' בש"ס ה"ל ויניציאו : 1101) מזכירו בפר"ח י"ד ה"ק : 1102)
שבע' 915. וב"ה בהע' 812 : 1103) לוה לגנוז ונגנזו ובפרדסה גם פר"ח לא' הכת
ה, הה"ב : 1104) ע' אגל ה"ק : 1105) נד' בתורת השלמים *) בויניציא תק"א.
יו חיבר מאמר מרדכי מסדר גט וחליצה **) ונ' בפאדובה, והוא מוירונה פדויא מנבונה
ונה, וחיבר עוד מכתבים בתולדות רמח"ל ריי"ל ברמ"ח מריכי שבשע'
120, רב בריגיו וירונא (כ"ב בהס' לחסנ"ן) הובא כ' (תולדות הנז') תל"ח, ת' רמ"ז
פנים הנז"ל ור"י בריאל (שבשע' 1000) ור"ת באסן הנז', אבי ר' ישראל בנימין שנולד
מ והשיב בלק"ם מאביו ואחר יצחק (שבשע' 1199) רב בריגיו וכ' חק"ל אחן ר' מנחם
אל קראקוביא רב בויניציא וכ' תפ"ז וגיסו דרי"ל ב"ר מאיר באקי (ה"ב ר"ם באקי
ונה"ם 999) ורבו דר' אלחנן הי כהן רב בפירנצי. וזקן הא"י (?) הנז', ורבו דרמח"ל
ז"ל : 1106) השיב באחר יצחק הנז' והסכים לזה רענן (תהש"א שבשע' 1115) בה'
ת"ב, רב במודינא, אחי (תולדות רמח"ל שע' 114) ר' מנחם עזריה, ה"ב ר' רפאל
ריהה מללים שחיבר מאמר המלך לרמב"ם ונד' בשלוניקי תקמ"ו : 1107) שבשע' 1000:
110) שבשע' 1001 : 1109) למד אצלו חכמת הקבלה בשבעה שבועות, ונפטר מר"ם די פאס.
ב ר' יהודא איירגז שבהע' 1080, וחיבר עוד (והדבר"י נד' בליוארנו תקי"ב) הלך נח"ם כנגד
נתן העזתי (שבשע' 799) חיון (שבה"ע 799) שבתאי (שבהע' 1083) מבוא פתחים והקדמות
וסו"ם

*) ח"א זבחי תודה ר"ן לנדה והשגות רז"ה א' לבעלי הנפש וה' נדה מרמב"ן
וח"ב לחמ"ת.
**) הה"ב ח"ב—ע', ובהערות המסדר הה"ג כ' שהה"ה שבפני יצחק מר' מנחם
יי"ל נוירה מתכטובה (אדמה שהוא הרופא ר"מ נאוואלי שהשיב בזכרון יוסף חי"ד הכ"ג
שינו שם א"ח ה"ה ח"מ ה"ב ובכונ"י כ"פ רב בוירונה) נד' מר' חזקיה מרדכי באסן
נמ' ליחזקיהו לסדר הגט ומאמר מרדכי לסדר החליצה. וים ר' מרדכי ב"ר שמואל חיים
אסן תהה שהשיב בת' רמ"ז הכ"ב ונז' בזכ"ל הנז' שא"ה אות יוד רב בעוכים ריגיו וכ' שם

חיים ב"ר נחמן מיכאל חמני זרע שמשון
כתורה 1110). בזמן ר' שמואל יצחק
מודלאנו שו"ת נאמן שמואל 1111)
ושו"ת ר' שלמה עבדלה 1112). רב

בריגייו (רעגיו ריגא רעזא) באיטל
נ' שם ת"ץ:
אהבת עולם, לאבות. באגרות ר
מרבו

ושו"ת בקבלה שומר אמונים וכוח ללמוד הקבלה, נד שם *) : 1110) נד' במנט
תקל"ח. חיבר עוד כתבי קבלה (לוה לגנזם בקברו) שיר לחתונת רמח"ל (תולדות רמ
נד 44, וכ"י בספ' 83 שהוא בקבלה) תולדות שמשון לאבות, נד בריגייו מודינא באיטל
ח' ג"כ לחתונת חכמים שבפנים, ור' אפרים כהן מאוסטרה שהשיב ביד מלאכי (שנ
1167) אות ה'—השמר נד במודינא פיספייגא רוגיו, ור"ד ב"ר עזריאל פיגלי שמ
שיר ללשון למודים מחתנו וחתם בשאילת יעב"ץ הנז"ל (הרדף ג"כ לחתנו כ"ם בלו
העדות מהכר"ו הנז"ל) מ"א שע"ת נד במנטובה ש"ב ר"מ פיגלי (שנס"ח 828) ור' יח
ב"ר אברהם פגלי שהשיב במ' רמ"ז (שבפנים הנז"ל) של"ז נד בפירינצא ומוהן רמ
הנז"ל : 1111) חיבר עוד ארוחת תמיד לתורה ודרושים חי' באוריין תליתאי שע
התלמודים לעת"מ שחברהו בס' תכ"ט (ולא היה בידו הס"ך שהד' בס' תכ"ג כ"ם ב
905) ונד' בשלוניקי תקכ"ז, נד שם, ש"ב ר' יוסף שמואל מודולייאנו שחיבר ג"כ
באו"ח ואולי הוא רי"ש מודייאנו שחיבר לאם מסב"ר תשו"ת ב"ח ונד' שם תקפ"א
ת"ר. ובזמן הזה היה ר' רפאל מיוחס שחיבר מזבח אדמה תשו"ת מנחת בכורים לפי
ואגדות פני האדמה מדרושים פרי האדמה ד"ח לרמב"ם נד בירושלים וכ' שם ב"ר שמ
מיוחס נד שם, ש"ב ר' אברהם ב"ר יהודא מיוחס שחיבר בני אברהם תשו"ת לא"ח
וש' גטין ודרושים נד בקושט' וכ' שם אחר תק"ך. ור' משה מרדכי יוסף מיוחס שח
שו"ת מי"ם שאל (נד' בשלוניקי תקנ"ט) חתן מהרימ"א הנז"ל, ור' שמואל חיים מי
שחיבר שמן המשחה תשו"ת ולשונות רמב"ם ושע"ז גטין ב"ח נד שם וכ' תק"פ ת'
פלומבא ור' מרדכי אשכנזי שבשעי' 1001, ואחי ר' אברהם מיוחס שחיבר ברכות
תשו"ת לדמש"ע חבורים בקבלה שדה הארץ מדרושים ב"ח (נד' בשלוניקי תקמ"ד) שדה ה
ח"ב תשו"ת (נד' בליוארנו תקמ"ח) ובשה"ג כי שהוא ב"ח שו"ת ודרושים : 112
מהמוריאה שלנוקי, חיבר עוד באור שעא"ח ועניינים וכז' באו"ג (שבשעי' 821) וב
פר"ה (שבשעי' שלפניה) ויד משה ועול"ה שבשמוך, נד בירושלים וכ' שם ת"ן, ח' ש
ר"ח יהודא (אולי הוא רח"י אליעזר משלנוקי שחיבר שו"ת שמחת יודא ונד' שם תקש
ור' (חותנו ורבו דרח"י הנז') שלמה אמאריליו (לא ידעתי אכו"ה, וחיבה זו הו
בצ"י י"ד הנ"ח ללעז ירוק נעל) שחיבר כרם שלמה תשו"ת לי"ד א"ה ח"מ (נד' שם ת
וכז' בזכ"ל שבשעי' 459 חי"ד אות רבית) עוללות הכרם תשו"ת פני שלמה מדרושים
שם ש"ב ברית אברהם אמאריליו תשה לדרושים ואבי פני אהרן לדמש"ע ור"ח
אמאריליו שחיבר דבר משה תשו"ת ג"ח הלכה למשה ב"ח לרמב"ם ח"ד יד משה מדרו
נד שם וריע ר' יוסף ב"ר שמעיה קונו שחיבר גבעות עולם תשו"ת ודרושים **) (
אדרת אליהו קונו שבשעי' 915 ור' רפאל אברהם קונו שחיבר שו"ת מי' אברהם וזקן
פורת יוסף קונו תשם מדיני שעא"ח א"ה ח"מ ור' רפאל אשר קונו נד שם יותר תמית
שנה וכ' שם י"ח טבת תרל"ה ורי"ל קונו נד שם) ורבו דר' אברהם ב"ר בנבשת גאטי
שחיבר טירת כסף מדרושים לרור הכסף תשו"ת לקוטים ודרושים (נד' שם תקע"ז)
שם אבי ר' בנבשת גאטיניו שחיבר שו"ת מצרף לכסף (שם תרל"ב) וש"ב רי"ל גאטי
שחיבר בית יצחק לרמב"ם בית מועד למ"ק תכות יצחק ירכן לרמב"ם (נד' שם תק
וכז' בי"ד שבשעי' 1260) שדה יצחק לי"ד ושיטות נד בירושלים אבי ר' אליקום גאטי
שחיבר

---

*) אבי ר' אברהם נד שם שהשכים לש"ם פרושים באמ"ד בס' תקי"א לא
פטירת אביו.

**) נד' שם תקמ"ד וכז' בזכ"ל שם.

. אלון בכות, לאיכה. אמרי יושר,
ים וספ׳ הליכות אלי 1113). גבול
ין, דרושים. הגהות אוצרות חיים,
ו. הג׳ חסד לאברהם, מר״א אזולאי.
״ת בארח לצדיק, חי״ד סי״ז :

משה יקותיאל קויפמן ב״ר
אביגדור כ״ץ מקראטשין. ש״ב
שבתי משטרים שפת״י חכמים לרש״י
מספרשים 1114). מחו׳ דר׳
הם מלונטשיץ ור׳ מרדכי ב״ר מיכל
מברלין. חתן ר׳ אברהם אבלי
הלוי גומבינר מגן אברהם לא״ח
(1), אבי ר׳ יוסף ברוך ומאכלת
הם מה׳ שחיטה. זקן ר׳ נתן נטע

ברי״ב כהן. בזמן זבח שמואל ב״ר משה
שו״ב מליסא הג׳ שו״ב מהרי״ו ודינים
ורצ״ה ב״ר עזריאל עטרת צבי לח״מ
ושו״ת כ״א 1116). רב בקוטנא בפרייסען
באשכנז. קראטשין. תצ״א :

אניות סוחר, ילקוט חדש מהקדמות
פוסקים. חיים ארוכים, באור שעא״ת.
חק״י דעת, לי״ד מפוסקים בערוכין. חק״י
דרך, לא״ה. חק״י חיים, לא״ח. חק״י
משפט, לח״מ. חקת הפסח, להגש״פ.
יד יקותיאל, לתורה 1117). כלי הדיינים,
מה״ב לישמח ישראל לשעה״מ. לחם
הפני״ם, באור י״ד וק״א :

ס״ר (הבו״י 1118) יעקב באך ב״ר
יוסף

ר תוספות רא״ש לרש״י ורא״ש ונד׳ באיזמיר תקכ״ג : (1113) מרהנ״א אלגזי הנז״ל,
לא״ת מחסנו רי״ב. ור״א אזולאי הספרים כז״ל : (1114) נולד ת״א, וחיבר עוד
י ישנים משמות רוב כל ספרים ישנים *) עד זמנו והעתיק ממנו הסה״ד בשמות
גרים וספרים (ער״ה 635) וכז׳ בהק׳ חקי משפט הספרים ובהק׳ ר״ח בן המג״א
עמ׳ שלאחריה) ובהק׳ לח״מ מעני״א הנז״ל, והיה מחובר גם בגהכ״נ בפראג מדפי״ס
רנפורט וכ׳ שם תע״ט, אחי ר׳ יעקב שטרימרש הנז׳ בח״ל (הנהעי׳ 915) ס״ז קת״א
׳ פטירתו רב באלכסנדריא רבו דרא״ן כמוש הנז״ל : (1115) נד׳ עם הט״ז (ער״ה
) בשם מגיני ארץ **). ובנויו גומבינר אדעה השוא ע״ש העיר גאמבין בפרייסען
גם נס ריי״ל (הבר״ה 686) הנז׳ במג״א. והוא חיבר עוד זית רענן לילקוט תנ״ך
ל מאירי א׳) ותוספתא נזיקין (נד׳ נויבעליא תק״ו) שמות הגטין (במ״ד הספרים)
הסון לתורה (כאגד ולא״כ רק עד פ׳ תולדות עם הז״ר שלו) וכז׳ בלה״ש הספרים
נו, רב בקהלים בפרייסען וכ׳ ת״ע, חתן ר׳ ישראל רב שם, ואחי ר׳ יהודא מקראקא
ירו במ״א השי״ג חתן ר׳ אייזק ר׳ מאדלי״ם משם, ות׳ ריי״ל מפוזנא הנהעי׳ 999,
ר״ש מקהלים שהדפי״ם מ״א מאבין לאחר פטירתו, ורעע אליהו זוטא (הנהעי׳ 902)
ירו בר״ה שנת בשואל אלוף נעורי, ורבו דר״ע בן בית הלל הנמ״ה 812. ודע שיש
שראל ב״ר נתן שפירא וחיבר בית ישראל לשעי״ד עד סי׳ ר״א (ובו בית פרץ מכבדו
למס׳ מגילה והלכתה ונד׳ בברלין תפ״ו) וכאמז״ל הנז׳ בשו״ת מ״ן הנז״ל שפ״ה ובבית
ליי״ד שמ״א רב בקהלים והוא ר״י דרשן רב שם שמזכירו ביד״מ (הבר״ה 564) ב״ר
במדבר פ״ד, וכ׳ בשפ״י ק״ב ובשהג״ה שהוא כ׳ מג״א, ונפלאתי שבש׳ תפ״ו כבר
ככר נכדו שיטה והדפיסה ? ואולי כ״כ שהג״ה משפ״י והשפ״י בעצמו בשער ב״ר
׳ מג״ע ונפנים קרא לעייכין אלפין ? וער״ה 603 : (1116) נד׳ ביעסניץ תפ״ב.
׳ עוד בים לשם יהודא לי״ד ושו״ת ונד׳ בזאלקווא הל״ג פיורדא תק״ז (עמ״ה 626)
לשם תקמ״ד, רב באליק לובלין ווילנא : (1117) אמז״ל. ומפנים שנמקיו לדהם״ע ער״ה
) ובמקוני הקן לשם : (1118) באאלפו בח״ל (הנהעי׳ 915) סי״ז חתם יעקב מאונין
: נכדתי (הכר״ו הנז״ל) שלי״ט הקי״ג מהו׳ (ע״ה 1239) הגאון מו״ה יעקב מאונין.
וכז׳

*) ומהגריהם חמני ומקומות הדפסתם והדפיסו בא״מ״ד ת״ס אחרי אספתו שם
בנית רמ״ר דאגילאר הנז״ל.
**) ומקודם בא״מ״ד ב״פ.

יוסף רישר 1119). מפראג. מחו' דשאגת אריה הא' 1120) ושו"ת חינוך בית יהודא לדחש"ע 1121). חתן רב"ו שפירא 1122). גיסו דאליהו זוטא 1123) ורד"א. אבי ר' שמעון שמ"ן למנחה למנחת יעקב 1124). זקן ר' נחמיה רישר 1125). ת"ר העלמאן 1126). רבו דר' גרשון מקאבלענץ שו"ת קרית חנה 1127) ורי"ל מולר

1128). בזמן ר' יהודא ב"ר שמעון ס
אשכנזי מספד"ם באר היטב לא"ח
א"ה 1129) ור' יוחנן ב"ר מאיר א
מישור לנזיר 1130). רב ברויז
באנשבאך. מ"ק. פראג. רישא. וארמ
מ"ק. נ' שם תצ"ב :

באבני שוהם, פ' ויחי. באור טור
1131). חק יעקב לשעא"ח ה"פ. מ
יעקב

ונז' ספרו תכמ"י בש"ל הנז' הפמ"ו והנו"י ח"א סם סע"ה קכ"ד קפ"א (שסם כד'
סמ"ל עס"ע 1132, וסיב אהסגותיו במה"ב לח"א) והוא כז' בדרס מסס (סנהפ' 145
פ' מקץ : 1119) עשה הקדמה וסיר לסנו"י וכ' בפראג יום ו' כ"ו סיע תנ"א,
יעקב הכ' בספד"ת, ואחן ר' הירס מאוכין עס"ע שלפניה, ואחי ר' זייניל ריסא : 120
סנר"ס 808 : 1121) מרי"ל בן אחות רד"א (גיסו דסנו"י ולזכ"ע אמו') הכז"ל, ו
עוד דרך עולם הכלמי (כד' בפראג תקס"ו) מנחת יהודה לי"ד והנ"י כז' כ"פ בס
והסיב סם בח"א סל"ע ק"ב קי"ד, רב בספערסא בשוואבען, ואולי הוא רי"ל ב"ר
בער אופנהיים (משפחת רד"א הנז') תוארתיים רב בספערסא סהסכים לתורת יוסף (
המי"ע) בס' תפ"ד עם ר"י מילר סנפנים ? ובזכרון יוסף (סנהפ' 1157) סא"ח
הסיב לרי"ל מספערסא דיין בהמבורג, ועה"ע 540 1030 1541 : 1122) ס
902 : 1123) סס. ורד"א סנפנים כז"ל : 1124) הסגות אורח מיסור (ח"ב) סנ
והוא חתן ר"ח ב"ר נתן פרידלאנד ור' יוזפא מדיםלדארף סנהפ' 1030, והסיב ב
אאביו, רב ברויזניץ דרסן בפראג וכ' בן ל"ה סס יום ד' כ' אלול תע"ד : 1125)
בלוטריגגען מ"ק, אבי ר' שלמה זלמן רישר סהדפי"ס סנו"י ח"ב (לאחר פטירת אביו
תקמ"ס ; 1126) סנו"י ח"א סל"ע ח"ב סקפ"ה *) : 1127) הסיב והסיגו ב
ובמה"ב מרבו, רב במ"ק, ועה"ס 1129 : 1128) הסיב והסיגו בסנו"י ועמ"ס 21
רב בבונגא במעסרן בוכא (באיוכה) בגרפת דיין, והספידו בקס"י (מהכר"ו הנז') ב
באלמונא עס"ס 1249, חותן ר' אהרן סמעון מקלאכיא (עה"ע 206) סמיבר אור
מקיום גם סנוכא מקליוא (עה"ס 1475) וכד' באמ"ד תקכ"ס. ומתלמידיו עוד סס
בסנו"י : 1129) מיבר עוד מכהג מדינה (מזכירו בא"ח סי' תמ"ח סקי"א) וכז' ב
(סנהפ' 789) סנת דקי"ח ובסנו"י במה"ב לח"א סי"ב ומחיה אפסקי"ה תלמידו
סנפנים סס בס' תע"ח (ואף סס"כ סנבאה"ע א"ח סי' תל"ר כ' אח"י סנפנים סה
לקיים סמנהג לומר אקדמות אחר ברכת התורה וקריאת פ' ראשון שאין להסגים ב
ובבאה"ע שלפנינו להיפך אולי תיקן אה"כ ? וכנ"ל אמס"ם תדיר מהסנו"י ח"ב והמ"ב
עם המה"ב המסיב להבאה"ע) והוא באה"ע ממהרי"ע סנפ"ת, דיין בטיקטין. תמר'
מסס פראנקפורט סמיבר באה"ע לח"ת (כד' באמ"ד תקי"ע) זה יכחמנו למכילתא (
283, וכד' סס מע"ב) טוב לכת לי"ד ס' סמחות (סס"ב ס"ב—באה"ע) נפס יהודא ל
המאור (תמסרי"א א') קהלת משה פי' מלוקט למקרא (סס תפ"ד—תפ"ס) סנת פ
קי' ז' כרות (ממכ"ס הנז') והסכים בס' תק"ב לפרע"ח (סנפ"ס 1096) מדפי"ם
סס וכ' בסס"נ ח"א סהיה זקן מופלג ורחס ע' כפס יונאי ירכו ב"ר סמעון פ"פ
המיים תנוי (ב"ר ישראל יהודא מסווערין) ואחי ר' אריה יהודא הכ' בעלומיו. ו
474 מבאה"ע לי"ד ס"ע מרז"ת ובמ"ה 1023 מבאה"ע י"ד מרי"ת : 1130) ובו
לאורת מיסור לד"ת י"ד (הכד' בס' תכ"ב) והסגות סמן למנחה סנפנים וכד' בברלין
להספ"י ח"ב ולהספ"ב תפ"ס, דיין בקרעמניץ : 1131) הק יעקב הי' סמ"ע סק
ובסנו"י

*) ואולי הוא ר' סלמאן מפראג הנז' בנים סמואל סנר"ס 603.

קב׳ לתורת חטאת מהרמ"א. סולת
מנחה, ח"ב מח"י מה"ב למ"י. עיון
קב׳ לעין יעקב ואבות. שבות יעקב,
ית (ח"א קפ"ב לרחש"ע ופאר יעקב
ברכות כתובות גטין קמא. ח"ב קפ"ח
יחש"ע ומה"ב לח"א וכללי קים לי
ינו ותורת השלמים, לק׳ הספקות
הש"ך. ח"ג קפ"ח לדחש"ע, וק׳ לא
ניט און ביעקב, מהשגות עטרת צבי
רח מישור וחק יוסף) נ"ח 1132).
שיירי כה"ג סא"ת. תורת השלמים, ה׳
ה וק׳ דיני ס"ס מהש"ך ובאורם
ושו"ת נ"ח:

ר (רד"א 1133): דוד ב"ר אברהם
אופנהיים 1134). מוארמיים. ש"ב אשל
אברהם אופנהיים לא"ח מפוסקים 1135).
ב"ר רא"ל מסטניסלאו 1136). מחו׳
דחות יאור 1137). חתן חלק שמעון
ב"ר אפרים יהודא מוינא מדרושים ור׳
ליפמאן כהן מהנובר. גיסו דשבו"י.
אבי ר׳ יוסף מהעלישויא. חותן ר"ח יונה
תאומים 1138). דוד שו"ת חינוך בית
יהודא 1139). ת׳ עבודת הגרשוני
1140) ושער אפרים 1141). ריע
נחלת יעקב ואבני שוהם 1142) ור׳
נתן פייטל 1143). רבו דחו"י ויד אליהו
ברי"ל מפולדא לירושלמי זרעים שקלים
קמא מציעא בתרא 1144). בזמן ר׳
משה דרשן ב"ר שמואל מהאליש דרש
משה

שבו"י ח"ב ראה דיני קים לי כי שלא בדעתו לחבר יגל יעקב ואחר לשמ"ה ישועת
קב ומשפטי יעקב לח"מ ולא נתנו הזמן להוציא מחשבתו לפועל, ובכ"ז נזכרים לפעמים
בו"י ובשיר אביו לשבו"י ח"א ובהק׳ כבדו לח"ג כי שהמשפט"י וישו"י לח"מ ישנם בידו
קוה להדפיסם ובכ"ם בהק׳ רי"ע ב"ר טעבלי שיאר תמניים גם איג"י. וא"ם שנפנים
בהפע׳ 1036 : 1132) ח"א כד׳ בהאלי בשלעזיא תש"ע ח"ב באופיבאך תע"פ ותח"ג
ש"ע 1125, ופאר יעקב שנפנים כז׳ בפנ"י (שנהפע׳ 714) ראה ח"ב בלקוטי תתנו. ות"י
ה"ש כד׳ בפראג תע"ד. ועיון יעקב התל לחבר בס׳ תע"ג (הק׳ שבו"י) והשלימו שפ"ח
הק׳ שבו"י ח"ג) והדפיסו בוילהרמשדארף תפ"ט. וחק יעקב ביעשכין תפ"ד בכלין שקי"ז
ש החק יוסף שנפנים (עפ"ע 1040) ובברלין וזולתו עם המגינים ער"ה 1115.
ע"ל שנפנים כז׳ בהפע׳ 1116. וא"ע בהפע׳ 1130 : 1133) נולד תכ"ז. והשיגו בחו"י
פנים שקש"ו (וש"כ שנאלול ת"ן נתקבל הרד"א לכ"ם) וכז׳ בדרם משה שנפנים ש׳ תקן
בש"י שנפנים פ׳ חיי אות ו׳ שלא אות ג׳ ו׳ ובאבני שוהם פ׳ ויצא אות ו׳ וש"פ בהר
פו"ח ת"ן הנז"ל (עפ"ע 1136) של"ז והשיג בק"ל הנז׳ שת"ז עת"ם בחו"י והוא בשה"ם
נין קבר התהום, וכ׳ ז׳ תשרי : 1134) ג׳ פרשאות תמגנלא עפ"ע 29, תנהגי תהרי"ל
ונהפע׳ 337) ה׳ שבועות ונשואין : 1135) חיבר עוד תרגניתא טנא לה׳ שופר ומדושים
י׳ שניהם באת"ד תקכ"ז, ואש"א כז׳ לתרבה בתוש"ע שנהפע׳ 1091 : 1136) בן דודתו,
"ע רא"ל בת"ן שם, והוא כז׳ בהפע׳ 1297 : 1137) שבש"ה 686 : 1138) שנהפע׳
92, ובנו שנפנים היה רב שם : 1139) עפ"ע 1121 : 1140) שנהפע׳ 811 :
114) שנהפע׳ 915 : 1142) שנהפע׳ 1036 : 1143) שנהפע׳ 712 : 1144) כד׳
פע, והיה תקודם בויסנילא. ותתלמידיו עוד זרע אברהם שנפנים. ור׳ משה ב"ר תנחם
פראג שחיבר ויקהל משה בקבלה (כד׳ בפיורדא תכ"ע זאלקווא תק"א לבוב תר"ך) זרע
דם תהלבתה עשתירת הבריח בקבלה תקל תפוחין תקוה משה, וכ׳ בכ"ם, חתן ר׳ אליעזר
ברמאן ב"ר אייזק בינם תפראג, וזקן ר׳ יעקב אורי שרגא פייבול כ׳ הת"ע וחיבר בית
קב א"ם לאיוב (כז׳ בתפענח נעלמים לקרי וכתיב די"ז, שכד׳ תקפ"ו תר׳ בנימין ב"ר
רדכי תנאנראשק ובד"ג ע"ר תזכיר יין רקח שלו) רשפ"י א"ם תהלות יעקב לתהלים
תנורב תקת"ד) והדפי"ם זכרון תנחם לשיטות שו"ת ודרושים תבנו ר׳ תנחם נחום רב
"ם (בדישרנבורע תקכ"ו לאחר פטירתו) והשכים לתגירת שתואל שנשמוך רב בזלאטוי.
תב"ם לי"ד תשכ"ש—קי"א (כד׳ בפפר"א תקל"ב לאתז"ל ולהשפ"י ח"ב תקל"א) תר׳
ואל תלאנבורב שחיבר עוד עמודי עולם תדרושים שבש בניתין לשיטות רב בשערים
קוטנא

משה לתוחמ"ג 1145) ור' פרץ ב"ר מנחם נחום פאר הלכה לסוגית ר"ח סגן הכהנים 1146)· רב בניקלסבורג במעהרן. בריסק בליטא ברוסיא. נ"ש. פראג 1147). מ"ק. נ' בפראג. תצ"ז:

בית דוד 1148). הנהגת אד"ם, דרך ארץ ותפלות. הקדמה לעבודת הגרשוני, מרבו. הק' לתפארת הגרשוני, ממנו. זיקן דוד 1149). בזרע אברהם, למדרש מתלמידו 1150). בזרע יצחק למשניות מכות פ"א מ"ו. חדושים, בויקהלמ[…] מתלמידו. יד דוד 1151). בידי מ[…] למדרש 1152). מועד דוד, לשי[…] מועד. נשאל דוד, שו"ת. עיר דוד 153[…] שו"ת בחו"י, מתלמידו ס' רכ"ד ובו[…] רל"ח. שו"ת בשבו"י, מגיסו. בש[…] כה"ג, לא"ח בסופו:

ס"ר אלעזר רקח ב"ר שמו[…] שמעלקא. מקראקא. אבי ר"מ 154[…] ור'

קוטנא בפרייסען פלאצק ברוסיא וכ' הגיה תק"ך ב"ר עזריאל דרשן מלאנצבורג ואבי עזריאל שהדפי"ס הג"ה מאביו: 1145) חתן רי"ל כהן שחיבר תולדות יצחק לתוס' (הו' בד"ת מחתנו וכד' לבראשית בספד"א תנ"א) דרשן בקראקא ב"ר אברהם ר' אייבל כהן ואבי ר' שלמה זלמן כהן דיין שהעתיק הם מדרושיו ומהם בהס' זרע ברך שבר"ה 603, והוא בז' בנחלת בנימין (שבהע' 1021) סוף אות קי"ב, דיין ודרשן (בזמן הגביר הנדיב ר' אייזק ר' יעקלי"ש מהם) וכ' שם יום ב' י"ג כסליו תנ"ו. והסכ[…] לספרו בחייו מס' תע"ט—פ"ד רי"ל מהם (שבר"ה 808) ורי"ש מפוזנא (עבר"ה 99 ומחותנו ר' מאיר ב"ר בנימין והאב מלובלין (שבהע' 603) והפני"י הנז' ור"א כ[…] מקראקא (שבהע' 542) ור"א מגראד (סוף ר"א מאמ"ד הנז"ל) ורי"ל לנדא מאפטא הנ[…] 1306. וכד' לבראשית שמות בלבוב תרל"ב בהס' מהרי"ם מהם הנז"ל, ור' שמעון הו[…] שבהע' 1715, ור"ח הנז' שבהע' 1616, ודייני קראקא ר' אברהם יענער שחיבר בר[…] אברהם תשו"ת בלוחא דאברהם תשי"ח ודרושים והגהות ס' דרכה של תורה והשיגו מהרש[…] ב' הנז"ל בש"ע לשקפ"ה תשובה ע' בהיותו בוועליסקא שתוך לקראקא, ור' אברהם מ[…] ברייזור, ור"מ נתן דעמביצער הי' (אחי ר' מהם יעקב דעמביצער מהם שחיבר מיתו"י הד[…] לשיטות ואגדות *) ורי"ל קלונימוס דעמביצער מהם שהשיגו בתל"א תר"א תאומים המ[…] שחיבר לוית ח"ן מהג' ראבי"ה (שבהע' 162) ברכות ושו"ת כלילת יופי מתולדות רבנ[…] עניני ארץ ישראל שו"ת מגדולים מאסור לשנות מעות א"י לנר"א (נד' בלבוב תרי"ז) שש[…] ח"ן לשיטת יבמות והשיגוהו בתוע"ר (שבהע' 1509) מי"ד של"א ובתל"א הנז' ומהרש[…] הנז' בקה"ם ושכי"ת ש-מ"ר שת"א פר"ה, ור' ישראל ניימאן: 1146) נד' בזאלקו[…] תל"ח. זקן רד"ב אשכנזי ב"ר מהם וכ' מ"ל הנז' ואחי ר' אברהם אריה ושיבר הג' הו[…] רע"א הנז"ל נודע בשעריי"ם תשו"ת לא"ה ה' גטו"ח וחק"ע ושיטת גטין ומי' לא"ה גטין וכללי רובא וחזקה ודרושי תורה נודע בשערי"ם הניכא לדהש"ע ושיטת יבמות ודרוש[…] והשיג במגיני א"י שבהע' שלפניה, רב בקאציענא בליטא לובלין וכ' בן כ' לפני[…] תרי"ז: 1147) עה"ב 57. ותמיך עה"ב 29: 1148 1149) אורח דעבן (שבה[…] 1243) נד' י"ם: 1150) שבמ"ה 564, בב"ר פ"ד אות ד' פ"ח אות ב' פ"י אות פ"כ אות ז' פמ"ט אות א' ושל"ז ובבמדבר פי"ג. וזר"י שנפנים מרי"ל היום הנ' שנז"ל 1151) אז"ר שם: 1152) שבהע' הנז': 1153) אז"ר שם: 1154) שהיה באפ[…] תאביו, רב בזאלאטשוב. חתן רכ"ך תפוזנא הנז"ל ומ"ל הנז' ונהק' נשם דוד (שבהע' 474 ב' שהוא חתן תב"ש (שבהע' 789) ואבי הרואה שנהם' אביו למ"ם בזאלאל תנ"א אי[…] קוראהו תמו', ואבי רכ"ם מגראד חתן רב"ר משלם (שבה"ה 915) ואבי ר' שלום[…] הירש שחיבר עטרת גאונים ונז' בשו"ת עיר האבן השע"ז רב בזבאראז קרעמניץ אבי אפרים

*) וכ' שם י"ם אב תרכ"ג.

שלום 1155). דוד ר' משה בנימין כ"ץ פאפרש מפראג שו"ת שב
11). בזמן ר' יעקב ב"ר יעקב ב"ח לרחש"ע 1157). רב בבראד.
אמ"ד

רים רב בראדויא וויניציא, ור' (אשתו הראשונה בת"ך כ"ה נכדו ר"ה מבעלז שנסמך
ם' עם חיים שבהע' 1225) אליעזר אבי ר' שלום רקח מבראד רב בבעלזא בגאליציען
בן ה"ח שם כ"ז אלול תרט"ו כ"ר זינדל (שבהע' 773) וש"ב מורה מיעקב (הנז"ם)
זו' דראבי"ה מאפטא (שבהע' 1424) ורכ"ל מראפשין (שבהע' 1411) ומ' דברת
תה (שבהע' 1294) ור"א מסטרעליסק (שבה"ה 1496) ואבי ר' אברהם יהושע העשל
רב בבעלז (אבי ר' שמואל כ"י רב בסקאהל ור' יששכר בער ורא"ש ורי"ל מאיר ור' נפתלי
) וחותן רכ"ל מראפשין (שבהע' 1411) ור"ם יחיאל כ"י מקרלוין (שבהע' 1424) ור'
ך העניך שחיבר לב שמח לשה"ג שה"ם הגש"פ ואמתר ב"ח מדור תפלה בקבלה רב
לעסק וכ' שם א' אלול תרמ"ד אבי רי"ל כ"י רב שם ור' שלמה כ"י מסאסוב וחותן
אשר אנטשיל כ"י שבה"ה 915 : 1155) השיב בתשובת שמואל (שבהע' 474) ומזכירו
ו בהק' מעש"ר לתשניות, רב בטיקטין וכ' תקכ"ז כמוכח בדבר משלם הנז' ח"א שהעיר
ה"ם עליו ורי"ל מהמבורג (שבה"ה 1411, והוא כ' אז) ור"ב מפפר"א שבהע' 1230,
רי"ל, ור' יהושע רב בפינסק אבי ר"א עדובנא ור' שלום אבי רי"ל אייזק חתן בת
שלם מזריטש שבהע' 1244, ור' זונדל רב בסאסוב, ורבו דר' אשר קמ"ץ רב (בגלויאת
) בטיקטין ויסענראד והסכים לאגורת שמואל (שבה"ה 1144) חותן רא"ל ב"ר משה
ן שחיבר פני אריה למועד ומילי דאבות לתורה ואגדות מאביו וחותנו זכר' בגלוידוואהר
ת"ו : 1156) בן אחיו, וגיסו דבורה אלימלך שבהע' 1424, ונז' בגולר מקר שבהע
16, רב בבאכרין. ויש ר' משה מבאכרי שהשיבו בגוב"י הנז"ל חא"ה סע"א : 1157)
בפפר"ע תק"ב. חיבר עוד שיטות במנחת כהן (שאלל רא"ב) ונז' בלשון זהב שנסמך
ב בפה"ת, רב ור"י בקונשטאנט הלברשטט פפר"ע (עם' מע"ם, והיו ביטיבתו שם ש'
וריכ) וכ' ח"ק, ש"ב רמ"פ הנז"ל, ואחי ר' אברהם פאפרש רב בטיפלין (עה"ע 57)
כר"ו הנז"ל וכ' תק"ה והספידו רבו ביע"ד ח"א, ור' שמחה פאפרש מפראג הנז' תכתבו
ה"ע מהכר"ו הנז' רב שם, ורבו דתשנת דר"ע שבר"ה 1696, *) ומורי טהרה שבהע'
12, ור"ש ברבי שבהע' 1229, ור' יעקב יאקב מבערלין שחיבר באר יעקב לדמש"ע
לי קיניות (כד' בפיורדא תקכ"ז, ונז' בגוב"י הנז"ל חא"ח סי"ט) הב' שעי"ד זכרון יעקב
רים וכללי תלמוד ושיטות ונז' בזכ"י שנסמך חא"מ סי"א רב בפיורדא בביירען אחי
י"א בערלין ואבי ר' אברהם בערלין, ור' יוסף ב"ר עזיל איטינגען שחיבר שו"ת בבאר
קב (ונז' תשובתו שם סי"ד תקפ"ז) שיטות והשיבו בזכ"י שנסמך חא"ח ס"ך חי"ד הב"ד
א דמש"ע בבהכ"נ בכל מורה (ככתוב בהקדמתו שחלקו לזה לשלשה חלקים) רב בוואסר
לינגען באנשבאך וכ' לפני ש' תקל"ג חתן ר"ו פרנס שקרא הש"ם וטורים י"ב פעמים
כ מני"א הנז"ל על אביו הנז"ל בש"ם הלק"ט ועש"ע 808 971 1030 1044, ור'
ף ב"ר מנחם משטיינהארט שחיבר גליון הש"ם (בזכ"י ח"ב דקי"ח) הערות מקרא (כ"י
פר"ע) זכרון יוסף משו"ה לדמש"ע וחדושים ודרושים לדמש"ע ב"ח (כד' בפיורדא תקל"ג)
פוסקים (נז' בזכ"י שא"ה ס"ה ובחדושיו דקי"ד) תכתבים באור ישראל (שבר"ה
14) משני"ר בר לתורה וכת טור לב"ב (כד' בפראג תקפ"ז. ובזכ"י דקע"ז כ' שמסודר
יתכים לכמה שיטות **) ונז' בבא"י הנז' א"ח די"ג ועי' זכ"י שח"ע רמ"י רב בנידערשייס
לזום פיורדא ש"ב ר' יעקב ת' פנ"י הנז' וכד' מחדושיו בזכ"י דק"ע דיין בגונצנהויזען
בנאך וחתן ר' עקיבא כהנא שפירא הכד' מחדושיו שם בש"ם ורי"ל ברלין (אבי הגרי"ב
א"ל) וחותן רי"ל ורי"ל אילק ב"ר מאיר מפפאללבורג שהשיבו שם חי"ד הכ"ו ומזכירו בשכ"ג
חא"ם ס"ב והדפים מחדושיו בדק"ז ומזכירו בדקי"ז והדפי"ם בא"י הנז"ל בהקדמתו רב
ולך בעלזום חתן ר' עקיבא ש"ה שחיבר הג' משביר בר הנז' רב בקובנא ורבו דר'
שמעון

---

*) ור"ד פאפרש ס"ץ במין חותן אבי הלכה ברורה שבהע' 1244.
**) ובלוח השמות לזכ"י מזכיר ספ' הלכותיו לערכין.

אמ"ד. נ' בצפת תק"ב 1158) :

ארבעה טורי אבן, לרמב"ם שו"ת שיטות ודרושים ד"ח. מעשה רקח, למשניות. מעשה רקח, לתורה. ומעשה המשכן, ל"ס. ויין הרקח, למשניות ולקוטים. סמא דחיי, לאגדות 1159). פי' הגש"פ. בצל"ח ברכות, ד"ד ב'. תורת חסד, כ"ס כללי הלכות 1160) :

ס"ר (מהרח"ה) חיים אבולעפיא ב"ר יעקב 1161). מחברון. משבט

יהודא. נ' מהרח"א ורי"צ נסים ן' גא
מחברון חיים וחסד מדרושים. אחי
ר"ש אלגזי אחרון. רבו דר"ד ד
שמואל ן' חאסון מכחם לדוד לרמ
שיטות ושו"ת 1162) רב באיזמר.
בטבריא תק"ב 1163 :

חנן אלהים, לתורה. יוסף לקח,
לתורה. ישרש יעקב, לעין יעקב
ובאר לח"י רואי, ק' חיים וחסד מז
מקראי קודש, לא"ח ה"פ י"ט מג
וללשונות רמב"ם. עץ החיים, לתו
שבות

שמעון נפתלי הירץ בן הקרש"ן (שנהש' 337) ור' משה טוביה ב"ר מיכל מזונשהיים
מחדושיו בזכ"י דקי"א והשיבו בכוב"י הנז' בתשובה מי"ד של"ח והסכים לפי' מחזור מל
(שנהש' 1657) בס' תקנ"ת ולל"ז שנשמוך בס' תקפ"ב רב בהענא ור' משה ור' י
מעלזום שהשיבם בזכ"י תא"ח ס"ז ור"ת נכעט שנהש' 1628, ור"ד טעביל ב"ר ש
זלמן כ"ץ סיף מפפד"מ שחיבר לשון זה"ב לשיטות שו"ת משניות ותורה ב"ח (נד' באופ
תקפ"ג) והשיבו בכוב"י הנז' (שועתקה בל"ז שלו ג"כ) ובתשובה מי"ד שכ"ד פ"ב רי"ג
(מש' תקכ"ו, ועש"ע 1276) בלונדין וכ' שם כ"ג בשליו תקנ"ב חתן אחי ר"ל זונגל
מויען (עה"ע 1260) ומ' ג"כ לפנ"י הנז' ורבו דר' נתן ב"ר שמעון כ"ץ אדלר ש
משנת ר' נתן לזרעים (נד' מקלוב בפפד"מ) והשיבו תלמידו בח"ם הנז"ל מי"ד ש
ומזכירו בא"ח סש"ו וזולתו רב שם רעכנין וים לי מתימתו ע"ם נחמד ונעים (ש
553) ואחי ר' מאיר סיף שחיבר דרך אני"ם שיטות (נד' בפיורדא תקנ"ח) רב בפפ
ואבי ר' משה וגיסו דרד"ב כהן אדלר (ב' ילקוט שמעוני שנז"ל אלל מאירי
אבי ר' מרדכי שבדי חלוקיו ותשובותיו בל"ז הנז' רב בהנובר וכ' תק"ץ אבי רד"ב מפפ
ושם חלוקיו ור' גבריאל ת' הפלאה הנז"ל והדפי"ם ל"ז הנז' בהגהותיו (בר"ת הג"ה)
במירינגען שואבין לאבד ור' נתן אדלר שנולד בהנובר כ"א טבת תקמ"ב וחיבר באור
ששרות מרש"ב דרשות באשכנזית ועגלית נתינה לגר לתרגום תורה רב באלדענבורג ה
לונדין וכ' בבריגטאן בענגלאנד שנט תר"ן אבי ר' נפתלי כהן כ"י מלונדין וחותן ר' יזר
יעקב כ"י מברלין : 1158) כ"כ בהספרו בזכ"ש (שנהש' 1225) דרוש כ"מ, וכ
בשנ"ב שני שהדפי"ם מעש"ר למשניות (באמ"ד ח"ק) ועלה לצפת ואחר שנה כ' והול
ברא"ם תק"ב בפ' בראשית כ"ם בשנתי בעש"ט ובתשואות הארץ (שדהש' 1828) כ' במש
ומ"כ ר"א מברודא ואדהה של"ל מברא"ר *) : 1159 1160) שפ"י ח"ב. וכ' שם"ד
בוארשא ות"ח בויען תק"ם, ונזכיר שת"ד ות"ח מר"א רקח הב' הללה. ואולי שם"ה ב
שישם לר"א מאמ"ד, ובשנ"ב זיכה שטרי לבי תרי. ולל"ח שנפנים מהכוב"י הנז
1161) שנם"ה 788, ור"ם אלגזי שנפנים בהע' 966 : 1162) נד' בליוארנו תק
ובז' בי"ד שנהש' 1263. ת' רחב"ע הנז"ל ג"כ, וחיבר עוד פיוט בר יוחאי (עה"ע 98
קדשי דוד וחסדי דוד לשעא"ח ה"פ ר"ה חנוכה מגילה (נד' שם אז) ובז' תק"ד בז
(שנהש' 459) מא"ח אות תפלה ושם"ד שם אות ה'. ומתלמידיו עוד ר"מ יעקב שמ
פתח דחיי משו"ת וקונטרס לד"ע (אמ"ד ח"ק) לבור החיים ללשונות רמב"ם (שם של
דיין בצפת : 1163) כ"מ, ואמז"ל כ' שני תק"ם, ושמע שבפטירת רחב"ע הנז' ישב
שלמנו ובתוך כך הניח ראשו על ידיו ושם הרגה ולא ידעו משו ובשנשמע מפטירתו ל
שמעת

*) וכ"כ בצל"ח שנפנים ובפורת יוסף פ' וילא.

שבות יעקב, לעין יעקב ח"ב :

"ר יעקב כולי. מירושלים. נ' רמב"ח
ב'. ת' ר"ח קמחי (1164). בזמן
"צ בכר דוד שו"ת דברי אמת (1165).
תק"ב :

רושים. מעם לועז, דרושים. סדר גט
שוט, מזקנו. סדר עזרת נשים, ממנו.
"רר פרשת דרכים, מהמל"מ. סדר שמות
ארץ, מזקנו. סדר והגהות והקדמת
שנה למלך, מר"י רוזנים. קונטרס
חדושי רבנים. שו"ת בעזרת נשים,
מזקנו :

"ר עמנואל (1166) ב"ר אברהם
חי ריקו. מפיררה. ירושלים.
בי ר' אברהם שמואל ריקי. ריע ר'
לאכי ב"ר יעקב כהן יד מלאכי מכללי
למוד ופוסקים (1167). רב בליוארנו
באיטליא. נהרג בגינטי תק"ג :

דרת אליהו (מכתב אליהו דקדוקי
לכה לש"ס. מי נדה, שו"ת, סופי
אנים, פרפראות לחכמה) ב"ת. הון עשיר,

למשניות. חושב מחשבות, ממדידת מקוה
ותפלין דמרי עלמא, להניח תפלין בחוה"מ
ולתנ"ך. חזה ציון, לתהלים. יושר לבב,
קבלה. מעשה חושב, ממלאכת המשכן.
משנת חסידים, קבלה :

ס"ר (מני"ח 1168) משה ב"ר יעקב
חגאיז. מירושלים. וינעציאה.
אמ"ד, צידון (זעיד זייד צײדא) בסוריא
זיריען. נ' המג"ן. גיסו דרמב"ח ב'.
ת' המג"ן ור"א יצחקי (1169). בזמן
ר' אפרים העקשיר מאלטונא לוית חן
לשיטות (1170) ור' שמשון הרופא
ב"ר יושע מורפ'רגא מגרדיסקא שו"ת
שמ"ש צדקה ב"ח לדחש"ע (1171). נ'
בצפת תק"ג :

אגרות בדבר רמח"ל. אלה מסעי, מתכונת
א"י (1172) אלה המצות, מעמי המצות.
הקדמה לזבח השלמים, מזקנו. הקדמה
למגן דוד, מרדב"ז. הקדמה לפרפראות
חכמה, ממנו. לקט הקמ"ח, למשניות.
לקט הקמ"ח, משו"ת לדחש"ע ב"ח. מאמר
המנהגים (1173). משנת חכמים, ח"א
כ"ד מעלות התורה. משנת חסידים, ח"ב
ממ"ח

נעת הפעירה עד סתימת הגולל יסג כן : (1164) סנהפ' 1096 : (1165) סנהפ'
108 : (1166) נולד תכ"ו כ' ז' אדר. ודע דיוסר לגג סלו כי נעולס הפוך (סנס"ס
42) סעתוק הוא וסנילדותו עסה עליו פי' ואמז"ל כי סנז' גלקוטי יקרים (סנר"ס
123) דכ"ז. ומפירנה סנפנים עה"ע 18 : (1167) והדפיסו גליוארנו תקכ"ז וכדי
"כ גנערלין סרי"ז פרעמיסלא תרל"ז תרמ"ס, והוא כ"ר מלאכי מונטיפוסקולי, ומינר
ד סק' דגר"י (סנהפ' 1109) סו"ת גארת ללדיק חא"מ ס"ד ונכ"י מר"י עייאס הכז"ל,
גליוארנו, אחי ר"ד, ואבי ר' מסה אבי ר' אליהו סעסה הק' ליי"ע מזקנו ור' יעקב
' יוסף : (1168) אביו כז"ל ועה"ע 1157. והוא חי קרוב לתסעים (סס"ג) וא"כ
לד סביב ס' תי"נ, אתכס געלמו כ' גת"ח סי' תרכ"ד אוס א' סנפטירת אביו (סל"ד)
ה גן סלוס (ונהקדמתו כ' סהכיסו גן י"ג ול"ל ג') וא"כ נולד סל"א : (1169) סנהפ'
82 : (1170) כד' סס תל"ג, ונז' גת"ח סנפנים סי' תקמ"ס. רג סס : (1171) כדי
ינעליא תפ"ז תק"ג. והוא היה רג גאנקוניא (עה"ע 76) וכי סס תק"א, חתן ר' יוסף
אמיסא (פאמונסי פיעמאנס גאיטליא) סמינר גאולת הסכינה ויסראל ונז' גמד"ק (מהחיד"א)
' ג' אות כ"ז, ואבי ר"ח אבינדור סהגיה סמ"ץ מאביו ור' מסה חיים סנתי הסנים
פינ גסמ"ץ הנז' : (1272) כד' מקרוב ונז' גהק' סערי ירוסלים. והק' מנ"ד סנפנים
כיר גן מקבר סדוסי עינ"י (סנהפ' 1339) נכס"ס : (1173) אמז"ל ממ"ס סלו
סר"ס

ממ"ח השלמת מ"ח דברים. פרורי פת הקמ"ח, לדניאל. צרור החיים, מוסר והנהגות. צרור הכסף 1174), שו"ת בשאילת יעב"ץ, ח"א סל"ג פ'. שו"ת בשבו"י, ח"א ס"י י"א נ"ז פ"ז קי"ח קמ"ח שבר פושעים, מיכל קרדוזא וחיון 1175)). שפת אמת, מתשובה. שתי הלח"ם, שו"ת מ"ה וענינים. תשובה, בס"ם הלק"ט ח"ב מאביו:

ם"ר (רחב"ע 1176) חיים ב"ר ן' עטור. מסאלי. במאראקא, בברבריא באפריקא. נ' ות' ר"ח ן' עטור. ש"ב ר' יעקב אברהם ן' עטור פי' לרש"י תורה 1177) ומנחת יהודא ן' עטור לתורה שו"ת חי' טור ושיר מכתם מה' שחיטה בשיר 1178). ד… ר' משה ן' עטור 1179). דוד … אליעזר ב"ר שמואל די אבילה … גבורים לב"ם הוריות ב"ח 1180). ריע… משה בירדוגו משב"ר לתורה ודרוש… 1181) ור' שמואל ן' אלבאז … והדר לע"ז 1182). רבו דר' שלמה … אבילה כתר תורה מפטור ת"ח ממכ… והג' נזיר 1183) ורש"ט נבאי … וחסד לתורה 1184). ר"י בירושל… נ' שם תק"ג:

אור החיים, לתורה. חפץ ה', לברכ… שבת הוריות חולין. סדר למוד ליל… 1185). פרי תואר, לי"ד ב"ח 186… ראשון לציון, לברכות סוכה בי… תענית

פר"ם: 1174) הס"ד: 1175) סנהפע' 1083, וקרדוזא שנפנים ס"ב רי"ל קרו…
שחיבר איגשליגשייא דילוס אונריאום (תעלת היהודים) ומזכירו במ"ח שנפנים סי' תרכ…
ודע שספרו הל"ס כד' באמ"ד תע"ג פיורדא תפ"ז, ולק"ם לא"ח י"ד א"ה באמ"ד תכ…
ובפיורדא, לק"ה למסכיות כד' ומזכירו במ"ח שלו פ"י ס"א ובהק' לה"ם, מ"ח בואנזב…
תל"ג, פפ"ה כד' ומזכירו במ"ח סמ"ז וס"פ מ"ם. לה"ם סם תפ"ח ואחמא תרל"ח, ספ…
תם"ז וכאמז"ל שנסיף לק"ה לי"ד קולאהו אגרת התשובה, סמ"ס בואנזבעק תל"ג: 176…
נולד תנ"ו, ובא לירושלים סוף תק"ב, וכ' ס"ז תמוז. וזקנו ר"ח שנפנים מזכירו בפ'…
בפ' ויקא ועה"ע 449: 1177) כ"י באמ"ד, ספ"י. ואולי הוא ר' יעקב ן' עטור מסלכו…
הנז' ברסד"ס (הנר"ה 422) הס"מ ר"ם של"ט או מוירונה סנז' בתי רמ"ז סנ"ב. ו…
ר' יוסף ן' עטור תכסיב בליסנונה סנז' ברסד"ס סם ר"ם סע"א *): 1178) סנ…
בס' תע"ה. חיבר עוד תאור וטעם לתורה וסודות רמב"ן (כד' בליואורנו תקל"ט ובססנ…
כ' תקל"ט) פי' רנה ונז' בפר"ת של"ט ססקל"ב. רב נפים: 1179) מזכירו בהק' ח…
וכ' סני ז' סנה לפני הדפסתו: 1180) כד' בליואורנו תקמ"א. והוא בן אחותו, וחי…
עוד סו"ת באר מים חיים (כד' סם תקמ"ו) וכאמז"ל סנז' בדל"פ (מסמיד"א) מעי'…
אות ל', וכ' בן מ"ז כדודו: 1181) וים ממנו בכ"י ס"א ראם מסביר (עס"פ 1111…
לבראשית ולקוטים. והסיב במאה דקיי (הנהפע' 1162) וכ"ע בחפן במס' סבת ד"ז כ…
סקודם הופיע ונתכוונו לו בהקמ סדעת בבהכ"נ אני ואמי הגדול גדול סחכמים סרת…
אסר כפסי קסורה בנפסו, והסה"ג כ' סממע מרחנ"ע (עמ"ם 1184) ססנאו ביוסר ועוז…
סעיון, רב נתכנאם במערב, ח"ר יוסף נהפים סכ' י"ג כיסן תע"א והספידו תלמי…
ברא"מ: 1182) נולד סניב תכ"ז, ונז' בפר"ת בתואר אמי הרסנ"א, וגם עליו כי נסס…
סמתע מתלמידיו ות"ח תוקף גדולתו בעומק העיון יסר ובהוראה ותלמודו סגיר ומסו…
נפיו, רב נפים וכ' סניב סק"ט: 1183) כד' באמ"ד. ס"ב ראב"ם דאבילה סנסס…
1180: 1184) כ"י. ואולי הוא אבי ר' נסים ן' נגאי סחיבר סו"ם פאת כנ"ב (כ…
בסלנוקי תקנ"ו סקכ"ז) ונז' בזכ"ל (הנהפע' 459) סי"ר אות ס' וזולתו. ומתלמידי רחב"…
עוד ר' וידאל לרפתי הנהע' 696, ומכתם לדוד הנהפע' 1162, ור' סמואל סחיבר א…
סמואל. והסיד"א הנז"ל סיה ביסיבתו ע' סס"ב ח"א—ר"א אזולאי רח"ן עטור וח"ב-
מסביר פר"ח: 1185) דנל"פ (מסמיד"א) מעי' ח' אות מ"א: 1186) ונו הסגו…

*) ור' סמואל ן' עטור סחיבר זרזור עמנים מספוריס.

פר"ם

נית מגילה מ"ק חגיגה וחי' י"ד מסי'
ג וכללי ס"ם ולשונות רמב"ם נביאים
"ג משלי. תפלה, לי"ג מדות רחמים :

ר (פמ"א) מאיר ב"ר יצחק
אשכנזי. נ' עבודת הגרשוני
(11 ואחות ש"ך. מחו' דחכם צבי
(11 ור' גבריאל מקראקא. ש"ב ר'
ה ב"ר מרדכי. גיסו דר' אהרן ב"ר
ריה סבייאלי 1188) אחי ר' משה.
רי"צ ור' יהודא 1189). חותן ר'
עזר קאליר. זקן ר' אלעזר ב"ר
עזר קאליר אור חדש לפסחים ור'
הם צבי הירש ב"ר יעקב אייזענשטאט
חי תשובה מתשובות ונחלת צבי
ושיו לי"ד ח"מ א"ה 1190). ת'
ש"ק א' ור' משה 1191). ריע ר'
יאל מקראקא ור"ה בן המג"א 1192).

רבו דכר"ו. בזמן חרות יעקב זאמושט
מספד"מ לשיטות ולשונות רמב"ם. ריין
בסאכטשוב בליטא. רב באייזענשטארט
בהגר (אונגארען פאניען) סמוך לויען,
פרויסטיץ במעהררן. שידלאווצי. נ'
תק"ד 1193) :

אור הגנוז, לטי"ד הל' יי"ן ושיטת
כתובות. בדברי רב משלם, ח"א סי"ג.
הגהות הגלגולים. חדושי טור י"ד.
כתנות או"ר, ח"א ממאור"י א"ש לתוחמ"ג.
פנים מאירו"ת, שו"ת ג"ח ושיטת זבחים
ביצה קדושין גטין. פנים מאירו"ת,
ח"ד לב"ק. שו"ת אחרות :

ס"ר (רמח"ל 1194) משה חיים ב"ר
יעקב חי לוצאטו. מפאדובה
באיטליא. ספד"מ. אמ"ד. נ"ר שמחה
לוצאטו

ז וכד' עעו בסס פירות נכוסר באמ"ד סק"ג וזולאו לבדו. ח"א עד סקכ"ב וק"ב תסי'
מזכירו באוה"ח פ' ויחי בפ' ויקרא לבנו ליוסף וכד' בר"ל סלו בקוסט' תק"י :
(11 סנדפע' 811, פמ"א ח"ג סי"א. ומ"ל סנפנים ודב"ר מסלם כז' נהפע' 915. ור"ג
אקא בהפע' 958, ור"מ סאחרו סנפנים הסיבו בפמ"א ח"א סס"ו רב בקראססין. ור"מ אסיר
בסמ"ח כ' פ"ט ובת' רמ"ך (סנדפע' 1225) רב במיר בליטא דוואלין : 1188) כז' בעט"ל
פע' 1116) בתסובותיו לסי' רע"ח, ואביו ב"ר יעקב מהורדנא והדפי"ם ת' רמ"א (עס רא"ל
"ד סנהפע' 603) ולו ק"א פס מסו"ת רס"ל והגהותיו ובתסובתו סס להפמ"א כ"ע מחו' והוא
בנו ר"א : 1189) הסיב בפמ"א ובת' רמ"ך הבז' סי"ד סי"א (והסיבו באח"ס סס"פ)
פס בק' סאלת חכם וס"כ מחו' אסב יעקב סנהפע' 1157. רב בנעסווין *). ואר"מ
נים כז"ל : 1190) אביו חתן רכ"ה מזאלקווא סנדפע' 807. והוא חיבר עוד פ"ת
גטין ואלילה (הכד' בק"ת סנדפע' 812 מר' מיכל ר' יוזפ"ס ת' ר' ליפמאן סג"ל
ר סדר גטין ואבי ר' מרדכי טייאר וחיבר עוד ברכת המי"ס סדר גטין הארוך וכד'
ן תרכ"ה ועמ"ה 1628) סו"ת ומזכירם בפ"ת י"ד סק"ג סק"ב וסקי"ז, רב
ליסטאק באומיאן בליטא. ותנכדיו עוד ר' משה סמזכירו באו"ח (סנפנים הכז"ל) דק"ז
וכ"ע גימי וב"ד רב הוא גאון תפארת ישראל כו' רב בקלעליק ב"ר מיכאל בר"מ פמ"א:
(11 כ' בסה"ג סמזכירו בכת"א סנפנים דמ"א ואמז"ל כ' סמזכירו בפמ"ס זבחים די"ט
רב באכטסוב. והיה ג"כ ת' רא"ב הבז"ל, ור"י תעמירלס (סנדפע' 789) כ"ס בסב'
ולים פי"ג, ור' זיסקינד מפולין ואולי הוא סנדפע' 1016 : 1192) סנדפע' 1115 :
(11 סיון. זקן וסבע ימיס, סה"ג ועה"ע 910, והספידו תלמידו (הכר"ו הבז"ל) ביע"ד
אוה"ג סנפנים כד' בפיורדא תק"ו, ומכת"א עה"ע 1410. וסו"ת פמ"א ח"א כד'
"ד תע"ס ומב"ג בזולצבאך תל"ה ובפיורדא, ומי' לי"ד (וסו"ת האחרות) כאבדו ולי"כ
אוה"ג בפיורדא תק"ז : 1194) נולד תס"ו וכ' כ"ן איר. הנתנא כזה ? עליו נוכל
ר כאסר אמרו (עה"ע 127) על הרמב"ס „ממשה למשה לא קס כמשה" מהרמב"ס
עד

*) חתן אחות יעב"ץ הבז"ל ואחי ג"כ לר' סבתי רב בטערסוב.

לוצאטו (1195). חתן ר"ד פינצי (1196). אחי ר' שמעון חי (1197). ח"ר ישעיה בסאן (1198) והרופא רי"צ ב"ר שמואל לאמפרונטי מפיראַרה פחד יצחק מערוכי סוגיות ושו"ת (1199). רבו

דר"ד פראנקי מינדים מאמ"ד גנ עתליה שירים מעתליה המלכה והמ יואש (1200) והרופא רי"צ ב"ר שנ חיים מאריני מפאדובה (1201). בו ר' עוזד ב"ר מאיר כ"ץ אבן הע לשיטות

עד רמח"ל ! הרמב"ס בחכמותיו ורמח"ל בידיעותיו, כי היתה ידו בכל, וכל ידיעו וספרותיו בכחת העיון ולחות הספה, בחוקר ומקובל הוא חוקר יקר ומקובל עמוק (ז הקלח"פ) ולח, בכללי התלמוד חכם תלמודי מכל"ל יופי הלחות, בליטרים תהלה ות משורר כשגב (עה"ע 1919) ולח, בלשון למודים מיטב הגיון ולח, בתפלת ישרים אך ו הולך ; סוף דבר ! בריה יפה ברא לו היולר בעולמו רמ"ח לולאטו שמה ! ובכל מרכוהו ורובו רוב רבני דורו, כי הגו ברואה מן הרוא"ש ולפנים (ואין לדיין אלא שעיכיו רואות !) והגידו האותית לאחור פן תקריכה אותו כאלה המעמיקים בהקבלה לה עלה כבערה כת הס"ן עה"ע 799 1019 1083 1109 1175, והאים מהם עניו מ ולא העיר קנא"ה כגלה להם כבהיר קל לראש והסיב למנגדיו בכבוד וענות—רוח. רעות לריק והוא לתפארת כלא ! : 1195) הסיב נפכ"י (סנהע' 714) ח"ב חי"ד ס וכז' באמונת שמואל ממהרס"ק א' הי' בנ"ר ובת"ן הכז"ל הפ"ג ונהק' יה"ר (הכז הסנים לאילם לד ד' בקייו בתואר תוכן ומלומד והאריך שם בבבא התפלספותו, בויכעליא. ומהפפחתו עוד ר' יעקב ברי"ל לוזאטי תלפת שחיבר כפתור ופרח (עע"ה 63 לאגדות תלמוד (כרי בבאזילה בהיין הת"א) קהלת יעקב לביאות וכרי בסלגוקי הו והרופא המשורר רי"ל לולאטו, והרופא ר' אפרים לולאטו שחיבר אל"ן בני הנעורים (ע 1568) תהירי מדות וענינים וכרי באת"ד בזמן רמח"ל, וד"ר הד"ל שמואל דוד לול הנולד תק"ם וחיבר אוהב גר לת' אונקלום פי' כ"ך וזולתם בהשכלה החדשה (עמ"ה 025 פראפעססאר בקאלעגוס ראביניקוס בפאדובה (תמ' תקפ"א. כמוכח בה"ם אבני זכרון ז' לבתולת בת יהודא) וכו' ליל ה"ק עיו"כ תרכ"ו חתן ר' ר"ב הגרי (הנמ"ה 219 וה"ר מאיר ראנדעגגער (אבי ר' אהרן יוסף) ורבו דר"א יוסף הכז' ור' יהודא א אוהימו והד"ר אליעזר אליהו הלוי איגל כ"י רב האשכנזי (עמ"ה 1400 והע' 70 נטהערנאויטץ והרופא ר' שמואל חי די לא וואלטא : 1196) הנמ"ה 1110 : 97 תולדות רמח"ל : 1198) הנהע' 1105 : 1199) כר' בויכעליא עד ס' תקכ"ח ד"ח היף אות ט' כ"ה בתילדות מהרי"ל ובהה"ג ויתר החלקים מקרוב ע"י מקילי כרד ועתה היה לבא"ר. והוא רב בפיראַרה וכ' שם י"ב כסליו תקי"ז, ח' ר"י בריאל שב 1000, ואבי הרופא ר' שלמה מהם ורבו ג"כ דר' פנחס חי עניו (מתפפחת הענוים ע 242) שחיבר הו"ת גבעת פנחס י"ח (כ"י) רב שם וכ' אחר ט' תקט"ו, ור' אליסע תי פנלי (ח"ב ר"ד. פנלי הנפכים) מהם הופר ישיבת פאדובה, ור' יעקב דכיאל אולמו הס תלכא רעא פיוט בארמית עדן ערוך לתפתה ערוך מרמ"ז הכז"ל, ור' אברהם ריגיכיו ה בפיראַרה תקט"ו (כ"ת ?) וכז' בא"ם הכז"ל רב בגורילא (עמ"ה 377) וכ' תר"ב. ות רמח"ל עוד ר' משה דוד וואלי מפדויא שחיבר מסגרת בקבלה ח"ח (ק' אלף דפים) וה וכז' בבכ"ה (הנהע' 1195) היר כ' (וכ' אחרי רמח"ל הרבה) ואח"כ היה ריעו בק הוא וכ' יעקב חזק הכז' בדל"פ הכז' תע' ב' אות כ' (וכ"ם ואני שמעתי מהרב וקדים הנא קדישא) רב שם ור' ישראל חזקיה טריום (ער"ה 422) מהם שחיבר בקבלה בעברית וארמית וכז' בבכ"ה שם : 1200) כר' שם ובויען תק"ס. והוא חיבר היר לד"ח תרבו ורו"ח תרכה"ו (הנמ"ה 1245) והיה תבהמ"ד עץ חיים בירושלים תקי"א : 1201) אביו חיבר שירי החליפות רב שם ה"ב רי"ל ב"ר אהרן מאריני (וזקן ר' שבתי אהרן חיים מאריני מהם חותן ר' אברהם לבי הלוי. והוא תלמידו וח דרמח"ל ובנא ברשונה לאחר תפאת בפדויא והר ל"ו כאמר מרמח"ל ור"י באמן הנפ ואח"כ נשא ליהודית איטלייה ממנטובא אז ישיר משה היר הלולים הנפכים. ומתלמ עוד בקבלה ר' אהרן הלום, ור' גרשון הריום, והרופא ר' יקותיאל בר"ל מוילנא ה באור

יטות ורחש"ע 1202) ור' מנחם
לי ב"ר ברוך הלוי זרע ברוך ועמק
בה לשיטות 1203). ג' בעכו וג'
במבריא. תקי"ו :

רות ומכתבים. אדיר במרום, לאדרא
1204). דרך חכמה. דרך תבונות,
לי תלמוד יא"ם. השבעות. וכוח לתקון
דרת יוסף. זוהר תנינא. חוקר ומקובל,
מאמר הוכוח, נגד ארי נוהם מהבונה.
יה קטנה. חנכת הארון, לבהכ"נ ז"ש.
לי חכמת האמת. כללים הראשונים,
כמת האמת, לישרים תהלה, שיר
ון (דראמא) לחתונת ר' יעקב די
ויש. לקוטי כוונות. לשון למודים,
גיון י"א למודים 1205). מאמר
אולה. מאמר הוכוח, השכל והנשמה.
מר החכמה, או אור הגנוז. כוונות.
מר העקודים, שבזוהר. מאמר על
גדות. מאמר על העקרים. מגדל עוז
תומת ישרים, לחתונת רי"ב בסאן
נז 1206) ד"ח. מחברת הדקדוק .

מחברת ההגיון. מחברת המליצה. מסלת ישרים, מדות כו"ם. מעשה שמשון ודלילה, חזיון (דראמא). נמוקי מחזור, ר"ה יוה"כ בקבלה. פ"י הדברות. פי' הקדמת אוצרות חיים, מרח"ו. פי' מאמרי עין ישראל, עין יעקב. פי' קהלת. פי' תקונים. פעולה לארמילס. קינה לרב"ך, מריגיו. קינה לר' מנחם רפאל קראקוביא 1207) שכ"ז חרוזים. קינה להרופא ר' רפאל יצחק כהן, מהחזנים 1208). קל"ח פתחי חכמה ודרך עץ חיים, קבלה. שיר הלולים, לחתונת רי"צ מריני תלמידו שנית. שיר להרופא ר' יעקב היילפרין, בהתעטרו בכתר הפלסופיא והרפואה בפאדובה. שיר להרופא ר' עמנואל כלבו, ריעו מליוארנו בהתעטרו בכתר הפלסופיא והרפואה. שיר לר"ש לאמפרונטי, ריעו בהתעטרו בכתר הפלסופיא והרפואה. שיר זה"ב להרופא ר' אליהו קונציליי, בהתעטרו בכתר הפלסופיאה והרפואה. שיר זה"ב למליץ יושר, מר' ישעיה ב"ר יוסף רומאנין

סופר

ור יג"ע דר"י דרושי קבלה כללי תלמוד מר קשישא ומר ינוקא וכוח מחכמת הקבלה
אם שמוסר בקבלה, ור' מיכאל טירני עה"ע 174, ור' שלמה דוד טריוש, ור' שלמה
ה : 1202) כדי בראשונה במגיהים (ער"ה 915) באמ"ד תקי"ד (לאחר פטירתו)
הם' רא"ל משה (שנהעי' 603) כי שהיה תכירו. והוא כי רש"ל, וכז' במ' רמ"ך (שנהעי'
12) אמ"כ שפ"ד ונהשע שיטות לתהר"ן (הנה"ה 714) נק' תשרת עניים *). רב
לימונטוב, ה"ב ר' אברהם כ"ץ מהם מוהן זר"ב הג' הנר"ה 603. ומוהן רי"ל (כי
ת תריף הב' שנהעי' 771) רב בפינטשוב אבי ר' אהרן השדפי"ם אבה"ע הנז' אבי
ל הבי כ"ג שנת תרל"א (?) אבי אם ר' ישעיה כהן אבי ר' אהרן וואלדען (ויש רא"ו
י"ל שמשה בסוף ת' רע"א הכד' בוארשא) ת"ם שם ותיבר והדפי"ם שם הגדולים החדש
ת שם תרכ"ד (וכד' אש"כ תר"ל תרמ"ב בנוספות) אבי ר' יוסף אריה ליב כ"י שהדפי"ם
"נ בנוספות שם, ורבו דרי"ב זאב ורכ"ש מזאלקווא הנז' : 1203) כדי בזאלקווא ת"ן.
בר עוד טעם ע"ן לשיטות וכז' באו"ח (תר"א קאליר הנז"ל) פשחים דכ"ב ב' ד"ה
תקם, וכ' בלבוב ז' כיסן תק"ו : 1204) כד' תקרוב : 1205) חברהו לכבוד רבו רי"ב
פנים והדפיסו בתנטובה תפ"ז ויהבו באולר ספרי ת"ל, והכ"י הוא ב"ת. ורוב ספריו
י בפאדויא ותב"ע בתנטובא (וכבר כד') והתהלים בפראג : 1206) בן רבו רי"ב. ורב"ך
פנים נז"ל : 1207) הבה"ם 1105 : 1208) נולד הל"ג, רב בפאדובה וכ' שם ה'
סיון

*) ובזרע יצחק (תרי"ל חיום הב') סוכה פ"ב ת"ו כ' והכם א' ר' עוזר ז"ל
רץ לי כו' ובת"ם (הבהעי' 789) ה"ע הק"ד והרב ר' עוזר ז"ל כו' ובה"י (תההנו"י)
' התנ"ג השק"ם כי שהשיב לר' עוזר ב"ר תאיר תלובלין (עה"ת 603) רב בזאמבורג.

סופר ישיבת פאדובה. שיר לחתונת רי"צ
חיים ווגירה, מרוינו. שיר לחתונת רי"צ
מריני, תלמידו. שיר רמח"ל, לחתונת
ר' אברהם ב"ר משה חמוץ. תהלים,
שירים ק"ן. תפלה ובקשה, בארמית
ועברית. תפלה למתן תורה. תפלה לקברי
צדיקים. תפלה ושיר, לגאולת מצרים.
תקונים ע', לפי ולכל היד החזקה :

ס"ר (רז"ה ב') שלמה זלמן ב"ר
יהודא ליב כהן. מהענא סמוך
לפ"ם 1209). נ' בהאנובר בפרייסען.
תק"ז :

בגין שלמה, דקדוק. יסוד הנקוד. מכסה
התיבה, לצוהר התיבה. צוהר התיבה,
דקדוק. קורי עכביש, דקדוק. שבעה
כבבי לכת, ממזלות וקה"ת. שערי זמרה,
נגינות. שערי תורה, דקדוק 1210).
שערי תפלה, סדור תפלה בדקדוק
חרש 1211) :

ס"ר (מהרד"ס) דוד מילדולה ב
רפאל 1212). מליוארנו באימל
אחי ר' אברהם. אבי ר' רפאל 1213
זקן ר' רפאל ב"ר חזקיה מילדו
מוינעציא חופת חתנים מה' זיוג
ומקוואות. בזמן ר' יוסף דוד צמח
ב"ח לתורה 1214). ותבנית אות י
1215). ר"י באמ"ד. רב בירושל
תקי"ב :

אגרות בלוחות העדות, מכר"ו. בית תפ
לתפלות, דברי דוד, שו"ת. דרכי ד
לבראשית. הגהות והקדמת וסדר
עץ חיים, מחדושים 1216). הגה
התלמידים. יסוד הלמוד, כללים. מ
דוד, ממולדות 1217) :

ס"ר אליהו ב"ר רפאל שלמה הל
מפינאלי. בזמן עטרת פז 218
ור' יהודא סגרי 1219). רב באליסנד
די

ציון הפ"ח : 1209) עה"ע 779, והיא נכנית בס' ש"ע. וכ' הרז"ה א' דר"ה : 210
הג' הה"ד. וק"ע שהשנים מזכירו בל"ה, והכ"ל כ"י בספר"ת, והעי"ז פר' מקרוב, וב"ה ח
בהיותו בן ד' (הק' לה"ת, והדפיסו באמ"ד תע"ה) א"כ נולד הביב תנ"ז : 1211)
השוטי ר' עזריאל ובנו ר' אליהו ונד' באמ"ד. וחיבר עליו ק' השנות (פראג תקמ"ד)
מרדכי דישלדארף ממש. ויש ר' מרדכי הלברשטט שחיבר שו"ת מאמר מרדכי (נד' בברל
רב בדישלדארף. רבו דר' יוסף דארמשטאט שחיבר עץ יוסף לברכות בילה מגילה וב
1030 הבאתי ר' יוסף מדישלדארף במהרשש"ך מדארמשטט שחיבר ג"כ שיטות : 212
מליוארנו, ב"ר אליעזר מילדולה רב בליוורנו אחי ר' אברהם ובר"ד ישראל ב"ר אלי
מילדולה, וחיבר שו"ת מים רבים ד"ח לד"ט (אמ"ד תל"ז, ואז הסכים להדפסת הס
הנז"ל), ר"י בגאיונה (גונא) בלרפת עץ חיים בליוורנו וכ' אחר ה' תקי"ג : 1213)
יום ו' כ"ג ניסן תל"ב כ"ה מהרד"ס שהשנים, רב בלונדון, אבי ר"ד הח
בוקר יזרח מברכת המשה אבי ר' יעקב : 1214) נד' בלונדון תקמ"ה ונז' למ
המחבר"ה בעד"ק משמיר"א הנז"ל. חיבר עוד בית דוד משו"ת ב"ח לדמש"ע ובאורים ו
דינים (שם ת"ק—תק"ו) בתי אבות לאבות הוספנות ופיוטים (שם תקפ"ה) דברי א
מדיני בהכ"נ ותפלה (שם תר"ג) ימי דוד דרוש למועדים (שם תמ"ו) יקרא דש
משפדים (שם תקל"ד) לאח הספרים להגמ"פ ודרושים ונד' שם תל"א, רב שם : 215
שבמ"ה 816 : 1216) שבמ"ה 1096 : 1217) נד' באמ"ד ת"ק ומקרוב בשמו
ואולי בכלל זה דרכי מועד שלו הנז' בתולדות יעב"ץ הע' 28 ? : 1218) הנזכר' 999
1219) חיבר שו"ת ופסקים כ"י בספר"ת, רב בקאשעלי (ע' אלל רב"ך) באיטליא,
ר' אברהם הגרי שחיבר אברות שוכות שו"ת בת"ן (הנזכר' 1171) שו"ת ופסקים (
בספר"ת) רב בקאשעלי בס' ת"ך ע' תולדות רמח"ל לד 35, ור' נתנאל ב"ר אהרן יש
שגרי

לא פאליא בפיימונטי באיטליא. תקכ"א 1220) :

א אליהו, לאבות. אגרות ופסקים. ...ות ושו"ת 1221). אליהו בארבע, ...רה. כרס'א דאליהו, לתורה. סבא אליהו, צוואות מוסר נ"ח :

ס"ר (מהר"ץ ח') צבי הירש הלברשטט ב"ר נפתלי הירץ 1222). מלבוב. נ"ר משה פנחס חריף 1223). ש"ב ר' אליעזר ב"ר יהודא מפינטשוב דמשק אליעזר למסורת תנ"ך. מחו' דבתי כהונה 1224) ופני יהושע. גיסו דר"ח ב"ר שמחה כהן ראפפורט 1225). אחי

י שהועתקה תמונתו בספר יצחק (שבהע' 1199) אות שלי"ח לבוב, והסכ"ר רפאל ברוך ...י מטריעסט באיטליא ק"ק שד"ל שנס"ה 1195 : 1220) כ"ת במסורת סייג לתורה ...נ"ה הנז"ל (ישנו באוצר ספרי ת"ל, עם או"ת מרמד"ל הנז"ל שנדפ' באמ"ד ת"י"ע, ופי' ...מי המסורה שבר"ש 540 מדפוס ישן וחדש *) שנדפ' בחייו בבערלין תקכ"א בהסכמתו ...תק"י : 1221) כ"י בפפד"מ : 1222) שבהע' 771 : 1223) שם : 1224) ...ה 982. ופכ"י בהע' 714 : 1225) אביו בז' בר"ה 725, והוא חיבר באור אבות ...הקיים ל' דרושים והספדים והשגות דברי נחמיה (שבהע' 1083) ולקוטים (כר' בלבוב ...ו) שו"ת רמ"ך לרמב"ע (שם תרכ"א) והשיב נת' בית אברהם (שבהע' 1225) ועים ...ם מנכדו וכר' מכתבו בלוח"ע מהכר"ו ופלפל בדבריו בנוב"י סי"ד סמ"ג, רב בזבעטיל ...פנים, שבמא"ה ספ"ב השיב באריכות בהיותו שם בש' תפ"ע ובמק"מ שלוקו בסונ"א ...ק ד"נ עמ' תל"ה בסלונק, ונראה עוד שבהיותו בזבעטיל נשא ינתן אתו רא"ל הלוי ...וין עשם שחיבר מרגניתא טבא לס' האזהרות מרמב"ם נגד השגות רמב"ן וכר' באמ"ד תקעט"ז ...כירו בזכ"ה הנז' דרוש ט' והשיב אדבריו במא"ה ספ"ג) שלוקו בליטא לבוב (עמ' תק"א) ...שם יום ג' י"ג תמוז (כ"כ במעודת נכדו ר' יעקב נפתלי הירץ בערענשטיין משם ...ם ת' רק"ך) או יום ה' כ"ו תמוז (מלבם קודם) תקל"א, ש"ב כר"ו הנז"ל, ומשו' ...בי יעקב (שבש"ה 474 ע"ש) ועים עמוקים (שבש"ה 808. **) ורקי"ל איטינגא ...בו שבש"ה 725) ור' אשר ב"ר שלמה זלמן שחיבר תים אדירים לשיטות והשיב בת' ...ך הנז' קי"ד ס"ס וכ' בוילנא י"ז אב תקכ"ו ואחן ר' שמואל רב בפרעמשלא אבי ר' ...אל מיכל ל' רי"ע מבעמברוב (שבהע' 836) וחיבר ברכות אליהו מכתב בלוח"ע הנז' ...ויב בית אברהם הנז' ולצעית הבית מאיר (שבהע' 1289) ס"ע ובת' רמ"ך הנז' א"ה ...ו והשיבו שם סכ"ז ומזכירו בקי"ד ס"ם מ"ע ***) רב בפרעמשלא וכ' ליל יו"כ ...ל"א והעיר קינה עליו בשער המלך מדרושים שער ה' פ"ז זקן ר' יוסף אשר משם ...ק"ס 1346, וגיסו (זולת מהר"ץ שבפנים דרבז"ו) שהשיב אדות בתו במא"ה סכ"ז בס' ...י"ע לאחר פטירתו ורקי"ל איטינגא הנז' ורי"ע הנז', ואבי רא"ל שהשיב במא"ה סכ"ג ...ה סמ"ד ומזכירו שם סט"ו בש' תקי"ז והסכים בש' תקי"ח למענה אליהו (שבהע' ...15) רי"י ורב בלבוב וכ' שם יום ד' כ"ה (ובליון לזכ"ע כ"ח) סיון תקי"ט אבי ר' ...אל (אבי ר' לאוון לאפפורט שחיבר הנ' מעפא"ם מריעב"ץ הנז"ל הג' יסדר ושו"ת ...ה ות' רמ"ך הנז' עטור סופרים הערות לבאר הגולה ממעל"ת א"י והשיבו בקנא"ם ...הרס"ק ב' וקת"ס שלו בק' פרו"ע סי"א י"ח ושו"ת ממהרי"ם הנז"ל דיין באורנאפאל ...שם כ"ו אלול תר"ס) ור' נחמן ורד"ב מלבוב שנדפ' בת"ח מבנו ח"ב סכ"ו שלוקו ...אידם שם בש' תקי"ט) ובנא"מ סי"ג מסדושיו (בקוסכטין בהיותו בבית חותנו בשנת ...י) רב במעזבוז (בת' בנו לראפז"מ הנז"ל בת"ח ח"א סכ"ט. כ"ע הכ"ס) אחן ר"מ ...יעב"ץ הנז"ל וחותן (כ"מ בשה"ק שבסמוך שקורא זקנו לריעב"ץ הנז' ורד"ב כ"ר) ר' ...ול יששכר רב שם (אבי ר' מאיר מנחם מענדיל שחיבר הקיים לה"פ ולולב בש' תקפ"ה) ואבי

*) ותורת יוסף מכ"א תי"ע שהזכרתיו אצלו.

**) עה"ע 725.

***) ובנוב"י מא"ה סס"ה.

אחי ר"ד מהלברשטט (1226). מהר"ם לשיטות ותורה וכללי סוגי
אבי רא"ל (1227) ור' יוסף (1228). (1229) וקול יהודא מגלונא לשיט
רבו דר' מאיר ברבי חדושי מהר"ם מגדולים. בזמן ר' יחיאל מיכל חס
ברי"ל

ואבי ר"ל אריה עטה הנז' במ"ח שנסמוך מ"ח סי"ז ור"ם שחיבר מים חיים מהו"ת ב'
לדהס"ע ואורות חיים לתורה ומאנותיו (כד' בזיטאמר תרי"ז) והניחו נכטע שמשופ
(שנהע' 1481) סע"ט רב באוסטרה וכ' שם א' דר"מ כהליו ת"ר (והיא"ל נקבע ער"
עפת"ם השג"א סי' תקס"ח סק"ך) תמו' דראפז"ת הנז' ור' בצלאל אוסטרהר (שנה
1302) ור"מ מקארען (שנהע' 1231) וחתן ר' אברהם אבא כהן שמזכירו באול"ח הכ
פ' בלק (ב"ר פסח ב"ר שלמה זלמן הנ' בא ספרה יום ג' כ"ז תמוז תק"ח ב"ר יהו
חתן ר' יוקב כ' ר"פ מקראקא שנהע' 734) וה"ר מנחם מאנים ב"ר משה *) רב (תג
אביו רד"ב) בתעזנה ואבי ר' יעקב שהיה והניחו בת"ח הנז' רב באוסטרה ור' יקותי
אל מתינסק שהניחו שם ורבו דרי"ט ליפמאן רב בתיזאהה בליטא, ור' שמחה
בפודהיין לאדתיהליא פלך קיוב ברוסיא הנ' תקפ"ה והספידו נם"ם בית אברהם (לי"ד ח
רתב"ה ודרושים והספדים וכד' בסדילקוב תקל"ג) תר' אברהם אבלי רב בתערהאן ברוס
כ"ר מנחם נחום רב בלאדזין, ור' נתן שהניחו אביו בתה"ת סי"ב רב בגליצא חתן רב
תבראר (שנהע' 474) ואבי רא"ל רב בראדימקלא ור' שמחה רב שם ואבי אה ר
טעביל מענקים חתן רי"ל בלאך (שנר"ה 89) ואבי ר' אברהם יצחק מענקים מדפי"ם בלב
וכ' שם תרל"ח כ"ם אליל אבי ר' יעקב מענקים תמה הנ' בויען כ"ו אב תרל"א וחתן ר' כי
מארגאהים מלבוב אבי ר' אליעזר מארגאהים ומוחן ר' שלמה ב"ר מרדכי שפרעכער מדפי
הם אחי ר' יעקב שפרעכער חתן מהר"ץ ב' הנז"ל, ומוחן ר' אהרן איטינגא ברקי"ל הכ
ור' יואל בר"ד קאלניעלבוינגען (ע' תמהפחתו בהע' 474 1245 1434, ונה"ס 71
הנאתי ר"ד קאלניעלהפורגען) שהיה בת' רמ"ך מותנו חי"ד הכ"ג כ"ד וכד' תמרוהיו בה"
תענה לאה לכריתות רב ביאלעטסוב, ור' תהלה איגרא שנהע' 1411, יוקן ר' משה כ
שהניחו בחא"ם סה"א. ובדהמ"ב הטיב אתה שנתאל בה' תק"ה בסלוצק בהיותו על כסו
בחו: 1226) כד' תכתבו בלוה"ע תכר"ו, רב בקרעמזי"ר, אבי ר' הירץ היילדהיים
1227) רב בדובענקיא : 1228) רב בליסא, חתן ר"כ בן הפנ"י הנפנים. ותנכיו ע
רכ"ה שהניב באור ישראל (שנר"ה 1475) ותתה בתים חיים (שנהע' 1225) אח
הכ"ו בה' תקל"ה והסכים בה' תקכ"א ליקוד האתונה (שנהע' 1517) וכ"ע אביו ז"ל (בי
היון והה"ע 1232) רב בקאולי דובנא חתן ריענ"ץ הנז"ל ואבי ר' תמה הנז' בגלור
דאברהם (שנהע' 1300) נראה הסו"ת (וכ"ע תמו') **) רב בתאטנוב (ויה ר' ת
שמחה תמה הנז' בסו"ת יהושע שנהע' 1583 הא"ת ס"א חי"ד סל"ב ל"נ) חתן רי
לנדא (שנהע' 1306) ואבי ר' יהושע יודא רב בברעסטליטא ניהו דרד"נ רב בלאכלה
ור' תמה חיים רב בתראסקוב ואבי ר' שמחה (חתן ר' ישעיה הורוין בר"ם תטיקט
הנה"ם 543) ומוחן ר' עגזיל הנה"ם 1346, ור' שלמה דוב בערים שחיבר לקוטי
בראם פנ"י הנז' תמותנו בת"ב ובקדושין דע"ת (ותזכירו שם דע"ג) תכתב באור ישר
הנז' הט"ז והטיב בגלעות הבית הנז' והסכים בה' תקל"ה לאו"ת פסחים (תר"א קאל
הנז"ל) וליקוד האתונה הנז' רב בגלוגא בהלעזיא לאביהם בליטא חתן פנ"י הנז' (כ"ת בפנ
רת"ב הם ונה' בנו לשתן התור שנהע' 1398, ועשה תרמה איך כתעוותו דברי השהג
ק"א תע' ס' אות כ"ת ת' אות ק"ו זולת שלא חשב לר"ל תטיקטין שנתצ' ל' אות ל"ל
ואבי הפארה לני (שנהע' 1451) ור' אהרן יהושע אליהו שהסכים לשו"ת הנז' ב
תקנ"ט רב בקעניגסבורג לאויהה ורבו דהה תהתואל שנהע' 1346, ור' שמחה שחי
הנ' ה"ם רב בלעטעטשנא ברוסיא דעטויא (דעמאוי דעטא) בפריימין : 1229) ח"א ב
בדיהרכפורט תקת"ו וח"ב בפראג תקת"ז. והטיב בגלעות הבית הנז' והניחו בכוב"י הנז
חי"ד

*) שמחה בת"ם הנז' חא"ה הכ"ז.
**) ובישועות יעקב (שנהע' 1646) י"ד רהי"א.

רי״ל יופי מכלו״ל לאגדות ירושלמי ור׳ ישראל בעל שם טוב ב״ר אליעזר
תוספות יפה מראה מהים״ת (1230 ממעזבוז 1231). רב בהאלבערשטאט
בזאקסען

י״ד שמ״ח כ׳ א״ה שכ״ה ע״ח—כ״א ובהגהה חי״ד ש״ע קש״ז קנ״ו א״ה שקכ״ה,
ב בפרעמסבורג וכ׳ שם ה׳ אב תקמ״ט והספידו האו״ה הנז׳ במוי״ח, ת׳ ג״כ לשב יעקב
שנהעי׳ 1157, ואבי ר׳ שלמה זלמן שמזכירו בסוף פסקים, וחותן ר׳ זעלינמאן זולצבאך:
123) כר׳ בבערלין ונז׳ בזכ״ה הנז׳ דרוש ה׳. אביו רב בברעדין בפרייסטן פפר״א ב״ר
למה, והוא היה רב בבערלין פפר״א והסכים עם תהר״ן שנפנים לתנ״ם תרכ״ם א׳ בש׳
פ״ד וכ׳ לפני ש׳ תקכ״ב כמוכח בזכ״ה שם, אבי אם ר׳ מענדל דיין חותן ר׳ יודא הלוי
אכלינ ש״ב ות׳ סדרי טהרה (שנהעי׳ 1288) ואבי ר׳ הירש, ורבו דר׳ גרשון שהשיבו
טוב״ח שא״ה שקכ״ו רב בנ״ם פפר״א וכ׳ שם והספידו במוי״ח הנז׳ בהספדו דכר״ו הנז״ל
העיר קינ״ה עליו בדב״ר מטלה (שנה״ה 915) ח״א (וכ״ע הזקן הישיש) בקינת ר״ש
טיקטין (שנהעי׳ 1155) ורי״ל מהמבורג (שנר״ה 1411) וא״כ כי תקכ״ז אך מהמספקני
לת שבנוני״ם שם כ׳ ע׳ נוב״י א״כ כבר היה אחר ש׳ תקל״ו עה״ע 1305 : 1231)
יבר הנהגות בדרכ״י שנסמוך פי׳ סודו לוואות הריב״ם (עה״ע 265) ונז׳ בכתבי קודש
לקוטי יקרים (ער״ה 1484) וקול אריה שנסמוך ותולדות יע״י שנסמוך (וכתר ש״ט
לקט מספריו) ובספרי המאיר נתיבים תלמידו ובספרי רד״ב ממעזריטש (שנהעי׳ 1294)
בספרי ר״ב מזאלאזין (שנהעי׳ 1496) ובספרי תלמידי תלמידיו, וכ׳ במעזבוז ז׳ סיון ב׳
שבועות תק״ך והיא לא עת „האסיף״ (תש׳ תרמ״ד) שכ׳ שנולד תנ״ח וכ׳ תקי״ט, גיסו
ר׳ יעקב ור׳ אברהם גרשון מקיטוב שהשיבו הנוב״י הנז״ל בתא״ה סע״ב ונז׳ בתע״ב הנז״ל
א״ח סי׳ שקש״א ובשה״ר משיד״א בס״ק רות רב בברא״ד ירושלים אחי ר׳ אהרן קיטווער
אבי ר״ל מ״מ בלאדיזען (בש״ה 1225 שבאתי רמ״כ רב שם בזמנו) וכאמז״ל שאמר
עליו המוכיח מפולנאה שלא ראה קרי מימיו, ואבי רל״ה מ״מ מפינסק וכ׳ שם ז׳ שנת
בי רד״ב לילאכיוער (כאמז״ל שהבעש״ט היה בשמונתו ושמע מפום רבנן שהי״ל נורתו
עליונות וכמה מתלמידיו נסעו אליו להזכירם נורתו הקדושה, והוא אבי שימא אם ר׳
ישראל פותק ורל״ה שהידכווער מטהידנוב שמוך לבארדיטשוב שכ׳ תר״ח ובישאת אה״כ
דלמ״מ ב״ר זוטא (שנר״ה 1424) ור׳ (אהרן) ארון טיטיובער חותן ר״ב ממעזבוז שנסמוך
אבי ר׳ נפתלי ל״ה שקווערער שהשיבו מהמוחכי בברכת יוסף (שנש״ה 1509) מה״ת
י״ם וכ׳ קרוב לשטים בטבריא שב״ב הר״ך חתן ר׳ מאיר מפרימשלאן (שנהעי׳ 1496)
אבי ר׳ אברהם שנתגדל אצל ר״ב ממעזבוז אבי ר׳ אהרן ור׳ ברוך, וחותן ר׳ יחיאל מיכל
בעל בתו אדל) אבי ר׳ אפרים שחיבר דגל מחנה אפרים לתורה ולקוטים רב בסדילקוב
׳ בן כ״ח בירושלים י״ז אייר (אבי ר׳ יעקב יחיאל ורי״ל רב בקאלים [חותן רי״י בן
את״ח הנז״ל] וחותן ר״ד) ור׳ ברוך מאוסטרה שחיבר בוצינא דנהורא לתורה לקוטים
חסד לאברהם (שנר״ה 1294) ונז׳ בנחלת יהושע (שנהעי׳ 1424) פ׳ פנחס מ״מ
טולטשין מעזבוז וכ׳ שם י״ח כסליו תקע״ב חתן (בזיוג ב׳) ר״א טיטיוער הנז׳ וחותן
רד״ב מפולטשין (שנהעי׳ 1294) ובתו אדל אשת ר׳ ישראל מלעפעש״ב שנסמוך ואם הנה
יה אשת רי״ל ב״ר יוסף מיאמפלי שנר״ה 1496, ורבו דמאיר נתיבים (מ״ן) הנז״ל ור׳
עקב יוסף הכהן שחיבר בן פורת יוסף מדרושים שלוקים ושו״ת לפנת פענח מדרישי
תות תולדות יעקב יוסף לתורה ולקוטים ס תורו הנז׳ רב ברא״שקוב שארינראד בעמרוב
ולנאה וכ׳ שם בפוסטנא רבא אחי אם ר׳ מנחם ואבי ר׳ אברהם ור׳ שמשון רב ברא״שקוב
מהזב וכ׳ בא״י וחותן ר׳ אברהם דו״ב בר״ד אויערבאך רב במעלניק אוריטם זיטאמר
ופולנאה (אחי ר׳ ישראל ליב רב בוואלאטשיוקא ות׳ רד״ב ממעזריטש הנז׳ ואבי רי״ל ור׳
ישראל רב בלעטשוב חתן ר״ב ממעזבוז הנז׳ ורד״ב ברא״סליוער שנסמוך) ורבו דרא״ל
שנא משפאלע הנז׳ בתוספות חיים (שנר״ה 714) פ׳ קרח וכ׳ ו׳ תשרי (אבי ר׳ יעקב)
אשואות חן שנסמוך, ורא״ל מוכיח מפולנאה שחיבר קול אריה לתורה ולקוטים ואגדות
׳ ג״כ לרד״ב ממעזריטש הנז׳ ורבו דר׳ גדליה מטרושאליא (עה״ע 498) ברוסיא
ושטראפאליא מיראפאלי לוגין שנולד הלי״ח וחיבר תשואות חן לתורה (נד׳ בזונגא תקכ״ז
ס׳

ס' סנס מנוחו ללוכין) וכ' כ"ס כסליו תקמ"ד ברי"ל וכ' ר"ם מפולכמס סמזכירו ב
סלו וב"ח ר"ל פולחק סנז"ם פ' תולדות ובגלילי זסב ומ' ג"כ לתולדות יע"י הנז' וחח
חליסו (וחמותו כלתו דר"פ מקחרעץ סנסמוך) ומותן ר"ח מטסרכחבל סנסמוך ור' ח
דו"ב סנ' בח"י וחבי ר' סמוחל יהודה ליב רב בלוכין וכ' בן ל"ז י"ס כסליו תק
(חבי ר' סלמה חתן רי"ל מגרחכיב סבר"ס 1496) ורי"ל יוחב רב בלוכין וכ' בן ל"ו
חסון תקפ"ט חתן ר' יעקבקח וחבי ר' חליסו חלטר רב בליפווין ברוסיח וכ' בן כ"ט
חייר חחר תר"י (חתן בן רח"ל מבוכדער סנס"ס 1294) ור' גדליה חהרן סנולד כ"ד טבת תק
חתן רס"ח ספירח סנסמוך רב בליכין (מס' תקל"ח—תרי"ג) ויסב (מס' תרי"ג—תרכ'
בסקחליפקח ברוסיח פחרולחלוי סמוך ליחססי וכ' סס בס"ק ט"ו סבט תרל"ח חבי ר' פנחס כ"י
בסקחליפקח (חתן ר' יעקב יוסף הכהן מקחרעץ כ' רכ"ך סנז"ל) ורי"ד יוחל ור' יעקבקח, ור
מתעזריסן הנז', ור"ד לפקים ב"ר יסרחל סהועתקה תסובתו כדון פירכח גר"ם תקוני
לט' סריתה (מר' יספיה כ"י סו"ב בחדעם סחיבר עוד חסיפת חמרים לתהלים תקוני
לס' סתיטס כ' רי"ט ליטמחן סו"ב סם) לרי"ט ליפמן הכז' ת"מ בגחר רב סס וכ'
כימן חחר ס' תק"ן, ור"ד ממיקחלחיוב סנז' בחסל"ח סנז' ובלקוט"י הנז' (בנוספות
מזבריו סנהעי' 1484) ובת"ז (מר"ב מזילחזין הנז') פ' בהעלותך מותן ר"מ מססחר
סנסמוך, ור"ד פורקים ת"ת במעזבות ת' ג"כ לרד"ב הנז' וזקן ר"ד מ"מ בסולםסין
ר"ד סלמה מסס סחיבר התעוררות תפלה ומגדל דוד לתורה ב"ח וכ' י"ח כימן ב"ר סמ
מברחר (ער"ה 1496) וזקן ר"ל לפרכחויטס, ור"מ מקרחסנע בליטח סנז' בתס"ח ס
וכ' חחר תקכ"ח מותן ר' יסרחל דוד (בן חור סמחיר סנהעי' 1294) וחבי ר' יסרחל ח
(חתן רי"ם מטספטיוקח סנז"ם) ור' מסה רב בקרחסנע חבי ר' יספיה ליב (חתן ר
מווחלעטסיסק הנז"ם) ומותן ר"ח מפריבוסט הנז"ם, ור' יעקב קחפיל החגער חבי ר' מ
מעגדל מקחסוב סחיבר חהבת סלום לתורה (כד' בלבוב תקמ"ד) לקוטי מועדות וכ'
י"ז חסון תקפ"ו ת' רמ"ל מסחסוב (סבר"ס 1418) ורל"ס מגדבורכח (סבר"ה 496
ומותן (בזיוג ב') ר' גרסון סחיבר הג' מסכיות רמב"ס עבודת הגרסוני ב"מ לתורה (ל
תרי"ג זחלקווח תרכ"ח, ועס"ע 811 מעבוה"ג קדמון) עבודת הגרסוני תרמזי ירחים ולקוט
וכז' בתום"ת הנז' פ' תספטים רב במחלמעס הורדענקי קחלימעח וכ' סס בס"ק ה' כ
תרכ"ס וחבי ר"ד מזחבולעחב סנ' כ"ח חב תר"מ (חתן רמ"ל הנז' ומותן רי"ל כ"י מבוה
סבר"ס 1294 ור"י בחב"ד סבר"ה 1583 וחבי ר' יחיחל מיכל ורל"ס כ"י מפעטסעני
סהסיבו בסו"ת מתהרי"ם הנז"ל ור' יעקב יעקל סכד' מדרוסיו בעטי"ו סנסמוך רב בזחבולט
חתן ר' יספיה סור סנהעי' 1913 וחבי ר' מנחס מעגדל כ"י מסס סעסה הקדמה לפס
חבי ר"ד כ"י מנחויסילקח ור' מסה כ"י מקחסוב ומותן ר' יסרחל בערנער כ"י מלחפ
סחיבר עטרת יעקב ויסרחל מדרוסי מועדים מקו"ז הנז' ותמנו רב בפרבוזנח סחמחר דחר
בבוקחויכח דחרהוי יחס פיחטרח ברי"ל סמחה ב"ר יחיחל מיכל) ור"ח בנו הגדול מקחסוב סחי
תורת חיים לתורה ולקוטים והסיבו מחותנו בתוע"ר (סנהעי' 1509) מח"ס סע"ב *)
סס וכ' סס כ"ב חייר תרי"ד חתן ר' מחיר בר"פ מקחרעץ סנסמוך ור"י מטורטסין (סנה
1531) ומ' ר"ח מחולייכוב (סנהעי' 1259) ורמ"ל מסחסוב הנז' וחבי ר' יעקב סמ
רב בקחסוב (חבי ר' מסה כ"י רב סס חתן ס"ב ר"ח מעגדל ססייכבערג כ"י סנס
1592) ור' חחר חנטסיל ור' מנחס מעגדל מויזניכח בבוקחויכח סחיבר למח לדי"ק ב
לתורה למח לדיק ס"ב למדסים מועדים ולקוטים וכ' בקחסוב כ"ס תסרי תרמ"ה (חתן
מרוזין סבר"ס 1294 וחבי ר"ד ובכורו ר' ברוך כ"י מויזניכח חבי ר"מ כ"י חתן ר
מבוסחס הנז') ור' חלטר יוסף מסערעטס רחדווין בבוקחויכח סנ' בחיפס בח"י חחר
תרכ"ה חתן ר"מ בר"פ מקחרץ סנסמוך וחבי ר' מסה כ"י מקחסוב רחדוין ומותן ר
סמתלקח כ"י מסערעטה סנס"ס 1411, ורי"ל מדרחהביסם סבר"ס 1496, ורי"ל מסחס
מעזריטס ב"ר היכסל (חסתו רבקה סנקרחת פרימע רבהלע) וחחי ר' יוסף מקחמינ
(זיס ר' יוסף מסס סחיבר כתוכי זהב לתורה וחולי הוח מר"י ת"מ סס סנ' סביב מק
ב"ר יסכר בער וחבי רל"ס ור' ספח חבי ר' חריה) ור' סמוחל מקחמינקח סכד' מח
סיד

*) וניסועות יעקב (סנהעי' 1646) ס"מ סקנ"ד.

המשכן בחל"א הנז' ונז' בתש"א הנז' ת"ר משה ליזעש שנסמוך ובנו דר' אליעזר רב
אה, ור' ישראל הריף מסאטנוב שחיבר מפרש שם תפארת ישראל לתורה ולקוטים ב"ר
ואבי ר"ד שהזכירו בתפ"י פ' קיי רב שם שמאטריעש חותן ר' אברהם יוסף רב
ישן ברל"ה רב בסטרעליסק (עש"ה 1496) באלמוב ואבי ר' ישראל דו"ב געלעריגטער
ר דבי"ר שהוצא לתורה ולקוטים רבי"ד הזהב לתורה רב ביאבלאנוב (סטאפטשעסט)
לא (מש' תר"ז) וכ' בדוקלא שביב ש' תרל"ה חתן ר' יעקלי מרוזאנוב ואבי ר'
ם יוסף יעקב נ"י רב ביאסרילא ור' משה משה (אבי ר' מנחם מענדל נ"י) ור'
בני מהורדענקי ור' ישעיה יחיאל מיכל מסאניק וחותן ר' אליעזר רב בסטראפקוב
וסף שמואל גלערנטער נ"י שחיבר קי' ש"ם ש"ע ודרושים (ז"לת כמה אלפים בויגמן
פו בקיטוב בש' תרל"ד) רב (מש' תר"ז—תרכ"ח) ביאבלונוב קיטוב ב"ר משה דוב
ידידי ר"ח נ"י מסניאטין שחיבר אוצר החיים (כתוב לחיים באורים, לשון למודים
ם) לפרמ"ג י"ד שמחת הש"ג (שמיכת חכמים לשון חכמים תעלומות חכמה פרפראות
ה) להגש"פ רב ביאבלונוב ויושב בטשעטין, ורי"ל שרה"ם ב"ר יוסף מיאלטישקוב (המז"ל,
נ"ה כי שמקום מולדתו וגדולתו נעלם מכל אים) וכ' שם ד' אדר אחי ר' מרדכי מויסנאוין
נחם מענדל הנז' בקודשת לוי (שנהפ' 1494) בהפערת ננ'ים *) ת"מ בנאר וכ'
וש ג' י"ב סיון תקכ"ה זקן מחותני ברכת יוסף הנז', ור' מנחם מענדל ב"ר אליעזר
מפלאן שחיבר דרכי ישרים מהנהגות ונז' באר לחיים (שנהפ' 1421) ובלקוט"י
ובת"ז הנז' פ' חשא ובתפ"ע (מר"ע מייזלש הנז"ל) וכ' בא"י כ"א תשרי, ור' משה
ן ת"מ בעיראפאלע עטידנוב רבו דר"ם מקאמינקא הנז', ור' משה שהם שנר"ה 1496,
מנחם) נחום ב"ר אהרן שחיבר ישמח לב לאגדות מאור עינים לתורה ולקוטים ת"מ
רנאבאל וכ' י"א חשון מוגן ר"א מקארעטשוב (שנר"ה 1294) ורי"ל מגראביב הנז'
מגינדער הנז' ואבי ר' מרדכי מאטיל שחיבר לקוטי תורה והדרכות ת"מ
רנאבל וכ' שמוך לקיעוו כ"א אייר תקל"ח חתן ר"א מקארלין (שנהפ' הנז') ור"ד
לייוב הנז' ובנו דר' אברהם דו"ב מאווריטש שחיבר בת עין לתורה (כד' אחר פטירתו
זיטאמר תר"י) רב שם וכ' בצפת ור' ישראל דו"ב ב"ר יוסף שחיבר שארית ישראל
ודרושי מוסר (לבוב תרכ"ח זיטאמר תרכ"ז עש"ה 1067) ת"מ בועלעדניק ואבי
הרן מטשערנאבל שנולד תקמ"ב וכ' ח' כסליו תרל"ב (חתן תש"ק הנז' ורי"ל מגראביב
ואבי ר' מנחם נחום ור' ישעיה משלש זוסיא וחותן רד"ת נ"י מטשארטקוב שנהפ'
1) ור' משה מקארסוב ור' מנחם נחום ממקארוב שנהרג בתפלתו בר"ה לפני ש'
ד (חתן ר"י מעורספין הנז' ואבי ר' יעקב יצחק ממקאריב נ"י חתן רש"א שפירא
ואבי ר' משה מרדכי ור"ד אבי ר' מנחם נחום ורא"ל נ"י) ור"ד (משה והלאה מזיוב
שחיבר ברכת דוד לתורה מגן דוד לתורה קהלת דוד לתורה ת"מ בואסילקוב ברוסיא
וכ' שם בן פ"ד ט' אייר תרמ"ב (חתן ר"י אברהם מטשערנאסטרה שנר"ה 1428
ר' מרדכי שני בחייו תרל"ב וחותן ר' מאיר שאדריב נ"י מברדיטשוב דר"ב נ"י
ילא הנז') ורי"ל מסקווירא שני תרמ"ה (חתן ר"י מרוזין הנז' ואבי ר' אברהם יהושע
[אבי ר' משה דן נ"י] ור' מנחם נחום [אבי ר' מרדכי נ"י] ור' ישראל ור"ד נ"י)
אברהם שחיבר מגן אברהם לתורה ב"ח ת"מ בטריסק וכ' תמוז תרמ"ט אבי ר' מרדכי
יעקב אריה נ"י וחותן ר' אפרים נ"י רב במאליטש שאדריב ור"ד בריעי"ל הנז') ור'
ישראל (חתן רב ב' הנז"ל וחותן רמ"נ בנו) ור' יוחנן נ"י מראחמיסטריוקא (חותן
מטשטשלניק שנהפ' 1294 ור' שלמה ב"ר משה נ"י ואבי ר"ד ור' מרדכי ורמ"נ נ"י
דרי"ל מבושאם הנז' ואבי ר' ברוך מאיר נ"י) וחותן רד"ב מליעווא שנז"ם ור"ד
ר' יעקב נ"י, ור' נחמן מהורדענקי שחיבר הנהגות (במעגלי צדק מספוריו) ונז'
דות יפ"י הנז' ודגל מח"א הנז' מתחותנו וכ' שביב תק"ל בטבריא אבי ר' שמשון
בצפת ור' שמחה ור' יחיאל אבי ר' נחמן מבראסלאו (יאמו פיגא כ' בעש"ט הנז')
ר לקוטי הלכות לרמב"ם בקבלה לקוטי מהר"ן ב"ח לקוטי עצות בערוכין ממדות
המדות ספורי מעשיות פרפראות לחכמה מלקוטים קודשת שנת שמות הצדיקים
השלום

*) ונפולדות הנז'.

בזאקסען באשכנז. תקכ"ב 1232) :

ארץ צבי להפטרות. הגהות מהרש"א 1233). חדושים בזכריה משלם ה' ר"ה ורב אריה לחולין די"א ובסדרי טהרה. עטרת צבי, שו"ת ולשיטות ואגדות. בקול יהודא, מתלמידו. תשובה במקום

שמואל 1234). ס"ה :

ס"ר (ברו"פ 1235). יהונתן נתן נטע אייבשיץ. מהעלי במעהררן. ג' מגלה עמוקות 6 ור"ל צונץ 1237)· ש"ב כנסת יד 1238) ורח"ך ראפפורט 1239). דשבו"י

ספלות וכו' באותן יום ג' ד' סוכות תקע"א (ימי מסרכ"ת עםלמידו סנסע' 1297)
ר"י ברא"ד מהמעלניק הנז' ורי"ל אילק בר"א מקרעמענסטוג ברוסיא סני' סס ב
סקל"ד אחי ר' יוסף רב סס ואבי ר' סמחה ברוך ותתן ר' ישראל כ' ר"ב מתעזבוז
ור' פנחס ברא"ל מוואלאסיסק הנז', ור' פנחס ב"ר אברהם ספירא ספיבר לקוטים
אהרן (סנהעי 1294) וכר ישראל (תר"י מקאזניץ הנז"ל) מדרס פנחס מכתב במל"
ת"ת (עם רב ייב"י סנסע' הנז') באוסטרה קארעץ ור' יוד אלול תק"ן תסו' דתסוא
הנז' ורבו *) דר' ליב כ"ץ מלעטשוב (ת' ג"כ לר"ב מתעזבוז הנז' ור"י תרוזין
ור' רפאל תבערסיד (אתז"נ. והגה"ה כ' ת' הבעש"ט הנז') הני' בן ל' (אבי רי"ל) ו
מרדכי הנד' מכתבו במל"א הנז' והסיבו תותנו נתים חיים (סנהעי 1225) תא"
רב בקארעץ דונעבקי לוילק ור' יום ו' י"ג תמוז אחר ס' תקע"ו (אבי ר' יוסף
ר"י מטורטסין הנז') ור' מאיר (חתן רי"ם מספטיוקא הנז') רב סס ור' בער ור'
ור' יעקב סמסון (אבי רי"ל רב סס) ור' תסה מדפי"ם ורב בסלאויטא ור' הקל"ת
סמואל אברהם אבא מדפי"ם סס ור' חרכ"ג (חתן רא"ל ב"ר ליפא מהמעלניק
1428 ותותן ר"ג אהרן הנז' וריעי"ל הנז' ור' פנחס יוסף ב"ר הירלקא שנהעי 4
ור' מרדכי מספטיוקא ור' פנחס סני' קרוב לעי' ט"ז חסון תרכ"ד ואחי סיינדל רסל
ר' סמואל רב סמוך לאותין על מקום אביו תורגו ר' סמעריל מפולנאה. אבי ר' אהס
כ"ד מססעטסעלניק סנסמוך ואבי ר' אליהו חתן רא"ל מבונדער הנז') וזקן ר' הניכ
רא"ל ור' יהושע השעל בר"פ מדפי"ם בזיטאמר, ור' סמעריל ת"ת בוואראיוקא רב ב
אבי כ"ד רב בטסעטעלניק (אבי ר' מסה ור' סמעריל סני' בא"י ור' ירוחס [ס
סמואל מטארינראד סני' בא"י ברל"ה ת"ת בקאריטים ור' בסארינראד וחתן היה סס
וסותן ר' אהרן כ"ס ר"ת מקארעץ הנז) ותותן ר' פאלק כהן מסטעטסלניק, ו
גדולים לדיקים : 1232) נזכ"ה מגיסי בדרוס כ"ה בהספדו אחרי מות קדוסים ב
בקין תקכ"א מזבירו רב בהלברסטט לע"ע (וראיתי הסכמותיו בהיותו סס תס'
והלאה) ועד"ה 1228 ? : 1233) סנסע' 727, יסנס אתי נכ"י, ואס יהיה ה'
מקוה אספחס אל אחת הקנו"ת למען יופיעו עלימו לב"י תפארתימו : 1234)
1076. וזכ"ת בהע' 628. וקר"ע בהע' 1288. ות"ס הנז' בל"א הוא ג"כ בזכ"ס
דרוס יוד : 1235) כולו הנ"ו, ובז' באתחת בנימין (סנהע' 1296) דקי"ב, ו
אלול, והספידו האו"ח הנז"ל במוי"ת הספר ר' בהספדו דר"ג תנ"ס (סנהע' 1230)
בן הפכ"י סנהע' 714. אף הוא עבר עליו רוח קנאה (מהקנאי בן קנאי ריעב"ץ
ובתו אחריו רא"ל מאמ"ד סנהע' 603 ופנ"י **) הנז') קלקל"ו היבתו, והוא היה
רהכ"ה בימיו ורוב רבני דורו תלמידיו ולעד סמו רבי כ"י, בקילותו תריפותו ועב
להפליא. ולא ברלון הסעיט רב חיד"א הנז"ל מספר בסבתו סהיה תסו' דריעב"ן
ע"י סארו ר"א ילמקי (סנהע' 822) חותן ר' ידידיה בן סער אפריס זקן הרי
ובכל זאת הליב לו בתיבה אחת „הגאון" יותר מותרבותו לאחרים ! : 1236) סנהע'
ועה"ע 1240 : 1237) סס : 1238) סנס"ה 771 : 1239) סנהע' 1225.
תסו'

*) עע"ס 1294.

**) עס"ע 714 סבבו עסו' דרא"ל הנז' ניסו דריעב"ן הנז' וכס העירותי

י ור' משה יצחק ב"ר
ל הלוי מזלאטווה. חתן רי"צ ב"ר
שפירא 1240) אחי רי"ל מויידוסלוב
). אבי ר' מרדכי ור' נתן נטע.
' גבריאל ב"ר נתן נטע מדרעזדין
שראל ברנ"ג תפארת ישראל לק'
ות מהש"ך. ת' פנים מאירות

1242). רבו דר' משה זרח איידליץ
מפראג או"ר לישרים י"ד דרושים 1243)
ור' פנחס ב"ר עזריאל הלוי מאמ"ד
פרפראות לחכמה לתורה ונחלת עזריאל
לשיטות חולין ע"א נדה שבועות ב"ח
1244). בזמן ר' שמואל ב"ר אברהם
הלוי

דהשב"י ער"ה 1118 ואדמה מפני שחותנו רי"ל שפירא ש"ב רב"י שפירא חותן השבו"י
נתו בש"ס בנ"א כי על רב"י ואליהו זוטא והבו"י בית חמי. ור"מ יצחק השפנים כו'
999 : 1240) מזכירו בתשובתו הנז', וכ' בוילנא כ"ה אדר א' ת"ע (ציון לנפ"ש)
דו שהנו ביע"ד ה"א, כ' מג"ע השפנים וא"כ תש"ע ביע"ד כ"פ זקני היה משכי
ער"ה 603, וחתן ר' מרדכי כהן מאלטונא הכ' בהק' פלאי היטב בביתו בס'
—ע"ד, ואבי רא"ל שנולד תע"א (?) ושיבר נחלת אריא"ל ומעין אריו"ת למס' סופרים
נפורש תל"ב) והשיב בתשובות שמואל (שנהע' 474) רב בוילנא וכ' שם ע"ו אייר
: 1241) אבי ר' יעקב מקארלסרוא בבאדען שהדפי"ס יע"ד מדורו בהמבורג.
השפנים (כר' בקארלסרוא תקל"ב) הדפי"ס או"ת מזקנו (שם תקה"ל וכר' את"כ
תקס"ו ובויען) רב בליטעבסטאד. ור"נ מדרעזדין השפנים הדפי"ס בנ"א בפראג
: 1242) כ"כ בהספדו ביע"ד. ולזכ"ע רא"ב הנז"ל רבינו הגדול (עה"ש 879
תו הנז', וש"כ שהיבר עם גדולי תלמידי רא"ב הר' שמואל קראקאויר והעמיל לדקה :
) כד' בפראג תקת"ה. חיבר עוד מלאכת מחשבת מהנדסה בעברית ואשכנזית (שם
) והשיגו בנוב"י הנז"ל בתא"ה שכ"ה קי"ד שכ"ו (ומזכירו בתא"ה שם"ת) ובנו
ת קי"ד שר"ב, וכ' שם י"ב אייר תק"ה, ש"ב ר' יעקב ב"ר מרדכי איידלין פרנס
הנז' בשפס המלך (שנהע' 1568) ה' תכירה, *) ורבו דר"ד ברבז"ו לאכדא שהשיגו
ציון (צ"ל הנוב"י הכו') ש"ע ע"ב והסכים לבנ"א הנז' בס' תקע"ש רב בדרעזדין,
טעלס (בתפהרין) רב בגילאנדה (גלאגשה סמוך לפרעשבורג) בהגר בר"ח מראדינן
ירכן) וחותן ר' זרח טויבער רב בגלאגדע אבי ר"ל הכ' בן י"ז ז' אדר תרי"ז ור'
איפר שנולד שם י"ת טבת תקפ"ב וחיבר אור"ח רענן מתולדות הרמב"ם הנז"ל
היטות רב בעיר חדש חתן (עה"ע 1678) ר' שלמה ליב קעניג תשם ות' ר"י פנעס
ה 1428) ור' שלמה זלמן אולמאן שחיבר בית יד י"ד הלכות בע"א כאתן באחורין
ו בס' תר"י ומזכירו בי"ם סלו) יריעות שלמה לי"ד עד שק"י וה' תקוואות (כד'
ה"א בויען תרי"ד) היטות והשיגו בתא"ם (שנהע' 1654) ובח"ם הנז"ל רב באלקווא
שענטראל בלשפת פאריז וכ' י"ב כישן תרכ"ה ב"ר שלום תריף אולמאן שחיבר דברי
אסיטות (ויען תקפ"ו) והשיגו בח"ם הנז' תח"ע סי"א רב בלאנקעננאך בהגר וכ'
ס' ת"ר (חתן ר' רפאל רב בסויין) וחתן ר' אייזק קעניגסבורג (עה"ע 861
דר' יוסף לבי כהן העללר ב"ר משה וכ' בעל ק' הספקות אחי קלוה"ת הנז"ל :
) אחנש היתגא מילתא כלא"ת ע"זריאל (כדם חולין שבועות שפ"ז) וכר' בפורדא
. היבר עוד היטות לח"ע א"ה ב"ח וכר' מכתי"ו בלוה"ע מרבו, רב בוועננראב (סתוד
טא) סערשאו (סערשוב) בליטא וכ' שם אחר ש' תק"ן, חתן רי"ל כ"ץ מססעכלאוין
' אברהם ור' שלמה זלמן, וניסו דר' כה, ואחי ר' משה (אבי ר' פנחס מברעסלא)
נרהם מאמ"ד ור' יוסף מלונדין ור' אליעזר, ואבי ר"ד הכ' לפני ש' תקע"ד (חותן
נרהם בר"ד מסערשוב רב בטיראשפאלי ברוסיא) ורי"ל מקריבוק (חתן ר' מרדכי מרקיל
ר' מרדכי אייזק) ור' עזריאל חתן ר' שלום ב"ר נפתלי מסערשוב, וחותן ר' אורי
הרגא

---

*) וכ' הירץ איידלין שהשיגו בזכרון יוסף (שנהע' 1157) חי"ד סת"ח ובנוב"י"ת
שא"ה ש"ל.

הלוי הילמאן 1245) ורי"ד ב"ר נפתלי ושירי קרבן לירושלמי מועד
הירץ פרענקל מבערלין קרבן העדה נזיקין 1246). דרשן
בפראג

שיגה פיוטים שחיבר מכורת שלמה (עפ"ע 1360) אחי רד"ב, וריי"ל בר"ש אחי
מזקלאב וריי"ל מלעוורטוב ורל"ה ב"ר שאול הלוי מווענגראב, ור' אהרן מטעלש,
משה חותן ר"ד ב"ר בנימין ור' אליהו ברז"ו, ובנו דטאהו ר' אהרן ב"ר שלום משפ
שחיבר בגדי אהרן ור' בנימין ב"ר יעקב משם ורא"ל ב"ר צדוק משם. ומתלמידי
עוד ר' אברהם בריי"ל הלוי מלאקאטש שחיבר מחברת נאמור והישר החכמה לכתובות
תוחשן ישועה שחיבר לסדר נשים נזיקין) שלום שיטות לשקול הדעת ר"ח שנ"ש
וטלית וכ"ע רמ"ז (אחי הישוע"י שנהע' 1646) נהם קמ"י שנפנים שהיא אחד
שנתלמידיו. ור"א פאפרש שבר"ה 1157, ורב"ו רב נפשולייר, ור' הלל שהדפי"ם
שנפנים (בויען תקכ"ז, ואח"כ הדפישו ר"ח מטראפוי בבערלין תקכ"ט) מ"מ בטש
ור"א יחיאל רב נששענגר בהגר, ור' ידידיה טיאה בן הקרב"ן שנהע' 337. ור' יוס
כהן שחיבר דרכ"י האמונה לתורה ומועדים (יאשפי תרי"ז) רב נטישמכין זוואליב י
שם כ"א אייר ש' ג"כ לרמ"ל מאאשוב (שבר"ה 1418) ור"פ מזבריז (שבר"ה 34
ואבי ר' יהושע שכ' ביאש, וריי"ל רב בפאלין שהשפידו בקש"י הנז' בהשפדו דר"י
שנהע' 1128, וריל"ך ברד"ב שנהע' 911, ור' יששכר דו"ב באלך שחיבר בינת
מדרושים וה' נשיאת כפים ופה"ב (פראג תקמ"ה) בני יששכר למשניות ומזכירו אביו
מקוואות פ"ד ובכדה רב בגופיין במעהרן שמכין בהגר מאטערשדאף ב"ר שמשון
מהרש"א מאלטונא תי' ר"ם מלמ"ד (שבכ"ה 693) וחיבר בזירת שמשון הנ' שעא"ח
תקכ"ד) שו"ת באג"ב תריעב"ץ הנז"ל תוספות חדשים הנ' משכות, ור' משה ב"ר
מקוטנא בל טא שהדפי"ם קש"י הנז' באלטונא תקמ"ד ויש עוד ר"מ מקוטנא ר"מ
בכד"ב ולב שם שכ' אחר תקל"ו ור"מ יהושע יהודא ליב ב"ר בנימין שחיבר הנ'
מהרי"ק (שנהע' 366) זית רענן משוגיות ושו"ת (ואראשא תרי"ג) זית רענן
לדחש"ע (כד' שם) תפארת ירושלים למשניות (תברהו בירושלים וכד' בווארשא תרכ"
בקוטנא וני' בירושלים ג' שבט תרכ"ה אבי ר' אברהם בנימין שחיבר הנ' תפ"י
ור' משלם זלמן כהן מהרז"ך שחיבר בגדי כהונה משו"ת לדחש"ע ושיטת מליצא גטין
משפך המים לתורה ונחלת אבות מוסר רב בפיורדא וכ' תק"פ אבי ר' שלמה זלמן
בת' אביו תא"ח ש"ז א"ה ש"א י"ח רב במערגענטהיים ובנו דר"ו המבורב שחיבר
הזקנים משו"ת ודרושים נ"ח ובד' בזולצבאך תק"ך, ורכ"ש וואשיר טרילינג מקי
בווייסענבערג שכד' מכתבו בלוה"ע הנז' ש"ב ר"י וו"ט (שנהע' 1158) וחתן שמחת
שנהע' 953, ור' פרץ כהן כ"א ש"ך ואבי רמ"ך רב בפינטק וכ' בלפת תקל"ח, ור'
שמעון פלעגנה שהשיבו בזכרון יוסף (שנהע' 1157) תא"ח ש"י ו"ז רב במער
דארמשטאד, ור' שמעון שכ' בווילנא ו' שנת תקל"ז, ובנו"א ר' יעקב שנהע' 41
1245) כד' מכתבו בלוה"ע שנפנים והשיבו בנוב"ית הנז"ל בקי"ד ש"ר ר"ז תא"ח
מ"ה ובז' בקיל יהודא שאלל מהר"ץ א', רב במכהיים מין (במקום הכר"ו ועפ"ע 90
וכ' תקכ"ה והשפידו הנוב"י הנז' בא"ל, ת' רא"ב הנז"ל, ואבי ר' משה מגלוגא בש
אבי ר' אשר לעמיל שהשיבו תמותכו בנוב"י הנז' חי"ד ש"ט ובתכינא תא"ח של"ו ל"
שם אייזענשטאד אבי ר' מיכל רב שם אבי ר' משה רב בלובנא חתן ר"א קאליר
הנז"ל, ור' פייבוש שהשיבו שם א"ה ש"א ש"ה ומזכירו חתנו בהג' דורש לציון דרו
רב בליסא בון קעלין חותן ר' אליעזר ק"ב (שבש"ה 474) ומשכנות יעקב מק
(שנהע' 1287) ורש"ל בן הנוב"י הנז', ורבו דר' בנימין ק"ב שחיבר אור חכמים לב
ולב חכמים לאגדות רב בשאמטור ויש ר"ב ק"ב שהשכים לחג"ם (שבש"ה 1144) רב בנב
קראטשין : 1246) כד' למועד בדעשויא תק"ג. אביו בז' בהע' 915, והוא גישו
השעשל אחי רא"ל תאמ"ד הנז', ואבי ר' יואל ס"ן ריי"ל יוסף תאומים שנהע' 928,
דרמ"ד שנהע' 1345, רב בבערלין ופפד"א, והשכים בש' תק"ז לחכנים א"י (שנהע' 6
ובש' תקט"ז לאמרי ברופש (שאלל ריעב"ן) ובש' תקב"א לשע"ש (מר"ש אשכנזי ה
ועב"ע

אג 12:7). מ״ץ 1248). פיורדא
(12) בבייארען. אה״ו (אלטונא
סבורג וואנזבעק) ברענאמארק
נים) בפרייסען באשכנז.נ׳ באלטונא
תקכ״ז :

ת יהונתן, להפטרות. אורים ותומים,
לח״מ עד סקנ״ב וקצור תקפו כהן
״ך ובאורו. אלון בכות, לאיכה.
ה לעתים, לביצה וה״ט מרמב״ם.
אהובה, לרמב״ם ה׳ אישות גרושין
וחליצה ב״ח. הגהות מהרש״א,
טי מהרי״א למהרש״א. חצי יהונתן,
ים. יערות דבש, דרושים והספדים
רתי ופלתי, לי״ד עד סקי״א. כרתי
י ח״ב. כרתי ופלתי, לה׳ נדה בתס״י
ז. לוחות העדות, תעודות הצדקו
יעות מרבני דורו ודרוש התנצלו.

מאמר יהונתן, לחד גדיא. המדע, לי״ד ה׳ רבית. מטה יהונתן, הג׳ י״ד. נר מערבי, משמושי החכמות להתורה 1250). ס׳ אסתר 1251). בקהלת משה, לתורה מר׳ משה ב״ר אברהם. קשת יהונתן, דרושים והספדים. שירי מצות, תריג״מ בשיר 1252). שו״ת בשיבת ציון, סע״א. שר האלף, לה״ם ססי׳ תכ״ט—תמט במגן האלף ממהרא״ל גבריו :

ס״ר דוד ב״ר יעקב פארדו מאיספאלטרו. מחו׳ דהחיד״א אבי ר׳ אברהם וקהלת יעקב מראגוזה לנביאים א׳ 1253). רבו דר׳ שבתי וינטורה מאספלטרו נהר שלום לשעא״ת 1254). בזמן שו״ת בית אברהם כ״ץ 1255). רב באשפלונגא. תה ל : חסדי

ב 1173, והספירו ביע״ד שנפנים בס״ב וכ״ע אם כי לא סכרפיו מ״מ ספרו ומנור
ירושלמי מעיד ססיס מתמיד בתורס ומיבר מתוך יגיעס סל תורה וסולק קן בספתיו.
צידך סנ׳ לפני ס׳ תקכ״ז סאז כ׳ היע״ד כ״מ ועס״ע 1230 1235, ואמז״ל הביא
ים לאנן סוהס מדרוסים נס׳ תקכ״ט בסיותו רב בהא״ו, ונפלאתי מסכ״ל ? ועוד
פדו ביוס אחרון הזכירו רב בנערלין ? גם עה״ע 1249 סמס׳ תקי״א היה היע״ד
רב בהא״ו ? *) גם הביא ר״ד בר״ל מנרלין רב בדעמאוי ססכים לנאר יעקב (סנהע׳
1) נס׳ תקכ״ז. ובספ״י ק״ב כ׳ סהקר״ס היה רב סם, וכ״כ בתולדות רמ״ד הנז׳, גם
קר״ס כד׳ סס : 1247) עה״ע 57. והיה זה סתי סנים אחרי סנסע רא״ב הנז״ל
למיץ כ״ס בתסובתו סנס״ם בכ״א : 1248) עה״ע 29 1245 : 1249)
באו״ת סלו. ומהק׳ פלתי נראה ססיה סם זמן מועט, גם ביע״ד תלאנו דרוסיו במיץ
ז תק״ג—תק״ט ומסביב תקי״א סיתה מחלוקתו (עה״ע 1235) בהא״ו בסיותו
ס סכני״ח סנפנים סנ׳ תק״ט : 1250) יע״ד ח״ב בהספדו דכני״ח סנפנים. וס״כ
לקס״ס מרמב״ס. ובק״א יעד לחבר דיני סבת באסכנזית : 1251) כד׳ תקרוב :
1) כד׳ תקרוב בפרעסבורג **). ומהרא״ל סנפנים כז״ל : 1253) הדפיסו בוינעציא
ב בהס׳ הסיד״א הנז״ל בהיותו בן מ״ב, חתן ר״ד פארדו תסס וגיסו דר׳ סלמה
ור׳ אברהם יוכס, ומיבר עוד אפי זוטרי מסו״ת לא״ה תנחת אהרן מדינים וכללים
ות יעקב ליסעיה. ואחיו ר״א חתן הסיד״א הנז׳ סנפנים : 1254) כד׳ באמ״ד
ד. וכאמז״ל סאולי הוא המקובל מהרס״ו סחיבר סער המלך ובז׳ באמ״ל סנהע׳ 1833.
ימין תסה וינטירא סנהע׳ 777, ור׳ אליהו וינטורא סחיבר ככבא דסביט לגפ״ת וכד׳
קי תקכ״ט, ור״ח וינטורא סד״ר מעברית ססתס בתסובה בסמ״ץ סנהע׳ 1171, ורי״ל
לא מפיסאלרו סהסיבו בסלום הבית סנהע׳ 1020, ור׳ רחמים אברהם וינטורה ר״מ
הנז״ל במלרף ח״ב סרכ״ו רב בסופיאה בטורקיאה : 1255) כד׳ בברלין תקי״ג.
הסיבו

*) ובר״ס 1411 מזכיר ר׳ יוקל הורוין ובנו י״ל מהמנורג ססיו בהא״ו בזמנו ?
**) וס״ל סנפנים כז׳ בהע׳ 1312.

חסדי דוד, לתוספתא ב"ח. למנצח לדוד או עיפה קושית, מישב קשיות תלמוד. מכתם לדוד, שו"ת לר"מ. משכיל לדוד, לרש"י תורה. ספרי דבי רב, לספרי. שושנים לדוד, למשניות ש"ס ב"ח. שלחן הטהור ומזוקק, ק' ש"ע. שכיות החמדה, סדר למוד לניסן :

ס"ר אליעזר ן' יעקב נחום. ת' ר"י שטרימר (1256). רבו דר' אהרן רוזאנים ור' שלמה שלום מאמ"ד (1257). רב באנדרנופלא. קוסט'. ירושלים. נ' שם. תק"ל :

אותיות אליעזר, קושיות בתלמוד רמב"ם וטור. דרושים. חזון נחום, למשניות קדשים טהרות ב"ח. פ' זרעים. פי' מכילתא. פי' ספרי. פי' עטור. שו"ת :

ס"ר ישראל יעקב אלגזי ב"ר שלו
(1258). ממצרים. אבי מהרי
אלגזי. בזמן ר' יוסף משה ב"ר זל
יקותיאל מגיד משנ"ה למשנת חסיד
רע"ח ריקו (1259). רב בירושלים.
שם. תקל"ג :

אמת ליעקב, מה' קריאת התורה. אר
דרבנן, כללי שיטות. דעת להשי
שו"ת בקדושת יו"ט מבנו. ודוי לתלו
חכם. כלל גדול. נאות יעקב, ש
ודרושים. ומענה לשון, לשון תורה.
שבת (1260). קהלת יעקב (תוס
דרבנן. לשון חכמים. לשון ב"א. מו
חכמים) כללי שיטות. שלמי צבור, ד
תפלה. שמע יעקב ושארית יע
לתורה :

ס"ר שלמה ב"ר משה אשכנ
ג'יסו

השיגו בת' רמ"ך (שבסע' 1225) אא"ה ה"ד מ"ג, רב בשארגא זאמושט, ה"ג ותמו' (כ
הם ה"ד) דרמ"ך הנז', וגיסו דר' שלמה (בעל מרכבת המשנה הנז"ל או אחי ר
הנז' שהלך ב"ע מחו') רב בטעלטא, ואבי ר' יהושע העשל רב בלאדמר : (1256) הנ
1114. והוא היה עשר שנה בירושלים וכ' בן פ' : (1257) נז"ל. ור' אברהם ב"ר ר
אחיו שבסע' 585. ופרע"ח שנה"ה 1096. ור' בנימין אחים שחיבר מגלת ספר לס
(שבסע' 167) רב בקושט' וכ' שם, ה"ג ר"ע אחים שנה"ה 754, ור"ח קזים שנ
1020, ור' יוסף ברוך אחים השיג בשת"ץ רב במנטובה : (1258) שבסע' 966. ו
מהרי"א נז"ל : (1259) נז"ל וכו' באמ"ד הפ"ו ובשמנ"ע בזאלקווא תק"ה. והוא ה
עוד חלוקא דרבנן מראה האופנים מתכונת וקה"ח מרכבת המשנ"ה לשיטות משנה ח
מהרמנ"ה משנת חכמים קרית ארבע, רב בדראניטשיין פינסק שאמבור, חתן ר' יה
בריי"ל מפינסק כ' לח"ת למשניות שבסע' 824, ואבי ר' יעקב נפתלי רב בטורקא, ור' מ
יוסף השיג בזרי"י שבסמוך הי"ז רב בנעמרוב, וריי"ל חריף שהשיגו בישוע"י (שבסע' 646
א"ח השכ"ב ובשי' שת"ע שק"ד ונז' ביד שאול (מהרי"ם הנז"ל) י"ד של"ה רב בשאמ
אבי ר' אברהם שחיבר זרע יצחק תשו"ת תולדות אברהם ליצחק ושיטות רב בגליצא ואלי
(אולייגוב) אבי ר' שמואל דוד אייזענבערג מליזענסק ור' משה יוסף ב"י רב בפראשניק ו
דר"ח מקאשת שבסע' 1231, ור' אליעזר משאמבור דראשניטש אבי ר' גרשון אבי
יוסף משה רב בזאלין פרעמשלא שחיבר שער עזרה לא"ה הוא ובנו ר"ל אלימלך מייכ
ב"י מפרעמשלא שחיבר עוד מגן אבות לאבות מעשה שלדקה (הם מרל"א) והשיגו בש
ומשיב : (1260) נז' בנאות תהלה לתהלים. וניד דוד, והוא ח"א לברכות מועד (
באופיבאך תקכ"ה) מר' יוסף דוד זינצהיים משטראשבורג (עה"ע 29) שחיבר עוד
לשונים בין השמשות (הזכירו בשבת דל"ד ב') והספיד להחיד"א הנז"ל, בריי"ל זינצהיים
בטריר וכ' בגידערנהיים בעלזום, וכ' ר"ד מפפד"ע שחיבר פי' הראשון לס' הסי
(שנה"ה 78) והזכירו בי"ד שבת דפ"א וע' שפ"י ח"א—משנת חסידים, וחותן ר' אבר
אויערבאך מפופוויילר (עה"ע 1451) שעשה הקדמה לי"ד הנז' והזכירו שם בברכות

...ו דשו"ת בית אברהם 1261) מאיר בריעב"ץ מקוסנטין. מחו' ...ת"ך ראפפורט ורא"ל מהגובר. אבי ...ת. בזמן שו"ת גבעת פנחס 1262) ...יצ ב"ר משה נונים בילמונטי מאזמיר ...ר המלך ב"ח לד"ח רמב"ם (1263). ... בלבוב. חעלמא. זאמושט ב־וסיא. ...רדא בבייארען. נ' בסלנוקי תקי"ז :

...קדמת חדושי עיני ישראל (1264). ... הארץ, מגבולי א"י. יער הלבנון, ...ת וק' הראיות לעצ"ש. לב שלמה, ... מיער הלבנון שו"ת ל"ב. מכתב ...ור ישראל 1265), סי"ג. מרכבת ...שנ"ה, ג"ח למשנה תורה מרמב"ם ...ה. עשרה שלחנות (שלחן תמיד ...דר היום. שלחן עצי שטי"ם משביתת שבת י"ט חוה"מ ואבל. שלחן גר מה' ע"ז ומאכלות אסורות. שלחן המלך מהקדשות. שלחן ערוך מה' אישות. שלחן המהור ה' ביאות אסורות נדה ומקוואות. שלחן הפנים מחשבון אדם לחבירו. שלחן הכסף לקנינים. שלחן המערכות ממשפטים. שלחן לעולה מה' א"י והעולה מחו"ל לתוכה ופי' קה"ח) לד"ט. קהלת שלמה, חלוקים להתלמוד ומעשה רקם מדרושים 1266). קונטרס ברכות בחשבון, לחשבונות רז"ל במרכב"ה ח"א. שו"ת בזכרון כהונה (1267). בשו"ת רח"ך, ממחותנו חי"ד סנ"ז חא"ה סע"א חח"מ סי"א. שערי נעימה, לטעמי אמ"ת תהלים משלי איוב :

ס"ר (־יעב"ץ 1268) יעקב עמדין אשכנזי

...סנת כ"ד ג' ערונין כ"א ג' נ"ר אני עזרי זעלינ סנ' סס נרל"ס אויערנאך סנז' סס ...ס די"ז ג' כ"ס ג' וכ' נוואלרמיים וסמן רי"ל זינלהיים הנז', וניסו דרכ"ס מעדלספיים ... תקנ"ד אני ר' ליפמאן ור' נרוך ור' סיסרים מפארין. ועס"ס 1157 תר"ל זונלהיים ...ל סיפנים כד' נסלנוקי ססכ"ס ועס"ע 948 : 1261) עס"ע 1255. ור"מ נריענ"ן ...ג' 1275. ורמ"ך נספ' 1225, ורא"ל הנונר נן ספנ"י סנספ' 714. ונכו ר"ס ...פנים כ' נמ' כמ"ך סנפנים הנז' מאיס ססע"א סהוא אמן הגאון מהמנורג ז"ל ואדמס ...וא הככי"ס (סנס"ס 771 סנז"ס סס"ט) או ר' יוקל הורוין סנר"ס 1411 *) : ...(12 סנר"ס 1199 : 1263) סדפיסו נסלנוקי תקל"א (כד' אס"כ עס הטעס המלך ...ספ' 1568) ונז ניד דוד הנז' ורכו ליעקנ. ס"ר נרזילי נ"ר כרדאי יענן ססינר ...ן למודים לטא"ס י"ר א"ע (כד' נאיזמר ונז' נסעפ"ת ונקדוסי עינ"י סנפנים וי"ד סנז' ...ל) לסון פרועיס מדרוסיס וללסונות רמנ"ס רא"ס ודרוסיס מאניו (סס תקי"ז) סמן ...ו אליסו סאקו לניצה קדוסין ע"א ולסונות רמנ"ס ודרוסיס נ"ח (סלנוקי תקל"נ ונז' ...ד סנז' נניצה ור"ל נלקוטי זנסיס) ומוסן ר' יהודה סמואל אסכנזי ססינר גנול יסודא ...עונות נסין קמא נזע יס"י מכללי סוגיות דורס סוג מדרוסיס יד יהודא לסיטוס יס"א ...כס לרי"ו (סנספ' 282) מחנה יהודא לסמ"ע אני ר' אליסו אסכנזי סנז' נל"ד (סנספ' ...12) ותוזא נדל"פ מהסיד"א מע' כ' אות נ' ור' רפאל **) אסכנזי ססינר מראה ...נס לרמנ"ס (סלנוקי תקס"נ) ונז' נר"ל נלקוטי ת"ק ונדרוס נ' רנ נאיזמר : 1264) ...ספ' 1339 : 1265) סנר"ס 1475 : 1266) הק' ספ"ס סלו : ...(12 סנספ' 1060 : 1268) כ' נתולדות יענ"ן סנולד תכ"ס וכ' תקל"ו, ולפת"ס ...ליון לזכ"ע וכתדומה סכ"כ נתולדותיו נתכ"ע המגיד סניג תר"ס) סנ' תקל"ח א"כ ...ד ת"ס וסי ע"א סנה כ"ס הספ"נ, ואמז"ל כ' סמא' עיס חייס (סנספ' 1225) סמ"ס ...יס עוכס סנ' תקת"נ—תקמ"ד. הוא סיס גאון ופלסוף וידו נכל, עיניו ראו ולא ס"ר תלהנות

*) או בנו רי"ל עסענורג סנז"ס.

**) ולפניו כיס ר' רפאל אסכנזי נ"ר אהרן עפירינלי ואני ר' נצלאל סמזכירס ספו"ל נסק' תסנ"ן.

אשכנזי ב"ר צבי 1269).
מאלטונא בדענמארק (דודנים) בפרייסען
באשכנז. נ' אדרת אליהו בע"ש 1270)
ושער אפרים 1271). ש"ב אבן השוהם
1272). מחו' דמרכבת המשנה. חתן
ר' יעקב מרדכי ברנ"ך מפוזנא. גיסו
דרא"ל מאמ"ד 1273). אחי דברי רב
משלם וטהרות הקודש 1274). אבי ר'
מאיר 1275) ור' ישראל משלם זלמן
1276). חותן רא"ל ברח"ך ראפפורט
ורא"ל ב"ר שאול מאמ"ד 1277). דוד
ר' שאול מאמ"ד ורצ"ה מברלין 1278)
בזמן ר' אברהם יחיאל פישל אמר"י
צרופ"ה לשימות. רב 2279) בעמדין

בפרייסען. נ' באלטונא תקל"ח
אגרת בקורת, שו"ת מטצוע דכא. א
פורים. אגרת שום. אם לבינה, למק
גליון טור וב"י. גליון תלמוד. ה
ספרים 1280). הלכה פסוקה, לשע
הערות הפרות והפורקן, מרס"ג. השמ
התפלה, להסדור. התאבקות איש ו
אמת. זכרון בספר. חדושים, לערוך ר
ושעי"ד. לוח ארש, דקדוק תפלות
לחם שמים, למשניות ש"ס וה'
הבחירה ב"ח. מגלת ספר, תולדות א
טור וקציעה, לטור א"ח ב"ח. מט
ספרים. בקורותם ב"ח. מכתבים, ב
ישראל

מלסגו"ם נספרים יסכים גם מדסים עפ"ע 1280, ונזכרותו סים רב נעמדין איזה
זנסתלק ואמר „כרוך סלא עסני אנ"ד". אף הוא סכו"ל יסכ"ל כמסו (עמ"ס 1110
1235) נסכ"ל הקודם: 1269) סנהע' 915 : 1270) סנהע' 858 : 1271) ס
915 : 1272) סנסע' 1022. ומרכנ"ה סנפנים מר"ם אסכנזי סנז' לפניו: 73
סנסע' 603 : 1274) נז' סניהס נמ"ה 915 : 1275) סמיג נמ' ירימות האהל
חיים סנז' מ"א סכ"ז ונמ"ג סא"ה סכ"ו (נמ' תקס"ל) כ"מ (והסינו סם פל"ס נמ' ת
נ"ד ר"ם מאמ"ד סנפנים) ונרב תסלם סנפנים מ"א סי"ד (נמ' תקכ"ו והסינו נס
והסכים לת' מ"ן הנז"ל נמ' תקכ"א, רב נקוסטנטין, גיסו דמרכנ"ה הנז' סנפנים, ומוחן
ראפפורט סנסע' 1225 : 1276) סמיג נאור יסראל סנפנים והסכים לכמא מלך (מ
נראגלו מלונדין סנז"ל) נמ' תקכ"ס, רב סס: 1277) סנס"ה 603, אמז"ל מת' מ"מ סנז' ס
ומסכיו עוד רכ"ה נמסר"ן א' סנר"ה 1228 : 1278) נז' סניהס נמ"ס 603 : 279
א' אייר, ועה"ע 1168 : 1280) אנ"ב סלו, אדם יסר מאר"י הנז"ל, נחיי הנז"ל,
סלמס מרז"ס נ', נה"ז ממסרס"ק א', דרך חיים סנהע' 712, המאנקות סלו, ויקהל
סנר"ס 1144, זוהר רע"מ וזו"מ, מוה"ל ע"פ מכוס"ל סנסע' 566, הסיים תר"מ
הנז"ל, חסידים סנס"ה 78, ס"ז (עה"ע 915 סהניהו והדפיסו המ"ל אניי) ס"מ, יו
מר"א זכותא הנז"ל, יולרות, יל"פ סלו, כסאות לנית דוד מתכונה ואמונה מ' נתים
סעריס (וירונא ת"ו) מר' יהודא עסאסל סחינר עוד יהודא ממוקקי תסירים וא
והועתקה מסונתו מס' סכ"ז נפמד ילחק (סנהע' 1199) אות ס' ר"י נפירלארס
אליעזר דוד תה סוג וס"ג ר"ם עסאסל מפלנוקי ירוסלים סחינר סס חיי תסו"ת לק
ודרוסים נ"מ (סלנוקי תק"ו) וסמיג נזר"א (סנהע' 822) סמ"ת ס"ס ונז' נאו"נ (ס
821) נלמודים וניד אהרן (סנס"ה 462) סמ"ת ס"ס וכ' נאו"נ (סנסע' 821) נלמ
וניד אהרן (סנס"ה 462) א"מ ס' מנוכה וכ' נאיזמר נ"ר נכימין עסאל רב נסל
כפתור ופרח סנהע' 263, כריתות סנהע' 270, כרו"פ הנז"ל, לוית חן סנהע' 70
לס"ס מ"א סלו, לקוטי ע"ס, מאור עינים סנהע' 521, מאורות נתן מרכ"ס נ'. מ
מאר"י הנז', מנד"ע סלו, מני"מ מהנ"י, מדרס רנה, מסרי"ל (סנהע' 337) ר' סניו
מסרס"א (סנסע' 727) לאורה הנד' נסס חדוסי מהרס"א ולקטו מחי' הסלכות וא
רל"ס כהן מזיטל נליסא אחי רא"ל מסס סנז"ם נפ' נסלם תלא ופר"ה 1225, מ
הערוך סנהע' 1015, מור"כ מסרמנ"ס מוסיע מוסים מרי"ל יענץ הנז"ל, מכלול תר
מעלות סמדות כ"ד תדות תעדרסים וספרים (קרימונא ס"ו, וה
אמז"ל סנז' נסל"ס הנז"ל נספר סאותיות אות ז') מר' ישיאל נ"ר יקותיאל, מקד
גדולות

ראל 1281). משנה לחם, ללחם
שנה ח"א שלו. משפט שלום, פסק.
ור תפלה (עמודי שמים. שערי שמים.
בות שמים או מגדל עוז מידיעות)
ת. עדות ביעקב, תולדותיו. עזר אור.
אבות ולחם נקודים, לאבות. עקיצת
רב. פי' מגלת תענית. פי' סדר עולם,
א וזוטא. בצוואת הגאונים. ציצים
חים או לקט אורות, גימטריאות
ות. צעקת דמים. קולין של סופרים,
נמרא רש"י ותוספות. קצור ציצת
ל צבי, מר"י ששפורט. הקשורים
קב (יציב פתגם הספד אביו. מכתב
הים. מכתב ליחזקיהו. פסח גדול.
ות אריה. שמש צדקה, שערי עזרה
קול בעזרה. תפלת ישרים. חלי
ם) דרושים. שאילת יעב"ץ, שו"ת
"א קע"ב. ח"ב ר') ב"ח. שחוק
יל ויקב זאב. שמו"ש (שום לסוס.
מתג לחמור. ושבט לגו כסילים. שבט
מוסר) ד"ח. תורת הקנאות, לשבתי צבי
מודח :

ס"ר יהודא עייאש. ש"ב ר' משה
יעקב עייאש מירושלים. ת' פרי
צדיק 1282). רב באלגזייאר. נ'
בירושלים. תק"ם :

בית יהודא, שו"ת לד"ט. בני יהודא,
שו"ת וללשונות רמב"ם. וזאת ליהודא,
דרושים ובאור בהמ"ז וקטורת ולשונות
רא"ם ומנין המצות ב"ח. לחם יהודא,
ב"ח לרמב"ם. מטה יהודא, לשעא"ח.
עפרא דארעא לארעא דרבנן מרי"י
אלגזי. קול יהודא, לתורה. שבט יהודא,
לי"ד ושו"ת לי"ד :

ס"ר (ס"ח 1283) אריה ליב ב"ר
אשר

לום שלו המכונים אם למקרא ועם"ה 1129, המיב נפש מהב"ח הנז"ל, מתנה תורה
תנ"ם, מהניות בנקודות ורע"ב ותי"ט, המורגמן מר"א בחור הנז"ל, נשמת חיים מרמב"י,
"י שאלל ר"י נגרם, עד"ב שלו, פ"י מרי"ן חביב, ע"ח תרח"ו, עקידה תנ"ע הנז"ל,
ם ילירה מהאר"י, פי' רמב"ן לתורה, פסח מעובין מהכס"נ, פענח רזא שנספ' 78,
נרמם מר"י למם הנז"ל, סו"ח ל"ל שנהפ' 815, סו"ח רמ"א, סו"ח (המיוחסים
ב"ן, הגילי אמונה שאלל בעה"ט, הבירה לוחות האון ללוחות העדות (עה"ס 1264)
רו"פ הנז', ס"ק, של"ה הנז', ס"ע (מהב"י) א"ח י"ד, המ"ן ס"ו מק"ל שלו, הערי
ם מרי"נ, תקונים ע"פ המ"ן שנהפ' 1045, הסבי מר"א בחור הנז', וכ"ז בכ"י. וגליון
"י שנפנים כד' בברלין הס"ב. וגליון תלמוד בפפד"א ואמ"ד (עה"ע 1030) חע"ו,
וס"פ בהערותיו נדפסו באלסונא תקכ"ם, ושאילת יעב"ץ ח"א שם תל"ם וח"ב תקכ"ם:
12) שנספ' 1475, ומש"ל מודה שנפנים עס"ע 799 1019 1083 1109 1175
15 : 1282) שנס"ה 356. ומעיר אלגזייר עס"ע 347. ורי"י אלגזי נז"ל : 1283)
הביב ס' תנ"ם. וספרו ס"א סדפים בפפד"א תקכ"ז (וכד' אח"כ בברין תקכ"ז וחזו
) ומזכירו בחייו בדב"ר משלם (שנס"ה 915) ס"ב דע"ם ע"ן ובאו"ח (מר"א קאליר
ל) פסחים כ"ם. *) „הן כל אמרת הגאון הכתב בעל ס"א וע"א לרופה, כל דברי
רים הזאת כגלילי מגילה אלרם בקרבו, הוא היה נופה ומגיח תמפיק לאשון מרלאם יתום
ם עד אחרון הפוסקים שבסוף כל הדורות, וזכה וזיכה לעת זקנתו בבית יעקב, עד
כל רואיו שתוהו למופת דור, ויאמרו אלבע אלקים הוא. וכה המאיר ברכה לבי בספריו
רים, והיה אם לא כיניתו לא אפפו מי ים תבונתו כתר עדלי, וככנפי זהוב לא יחסכו
מאור השמש. כן הדלה שאלתינו את תגרעת בכליל חכמתו, אפס כי נזכה להבין אותו
פיהו, את חכמים אלקינו כו', אשרי לו ואשרי תלמידיו שהקשיבו לקולו, ושיחתו שמעו
מפיו

*) וגי"ד שנספ' 1260.

אשר (1284). מווראזין בריסא ברוסיא. אחי ר׳ אברהם (1285). אבי ר׳ אשר שו״ת קול שחל (1286). רבו

דר׳ אליהו מקארלסרויא ור׳ גדליה
יעקב ממיץ (1287). בזמן ר׳ א
ב״ר שמואל זיינויל אשכנזי סדרי
להי׳

מפיו מזכרם לא תמח׳ מלרף (מר״ע קונין הנז״ל) ח״ב רסקפ״א *) : (1284) סידר מ
פריוס למ״ת, רב במינסק : (1285) רב סס : (1386) ממיץ ונידערווערין, רב בווהלר
קארלסרויא בבאדען, והעיד עליו אביו סהוא מריף יותר ממנו. אבי רא״ל, וחותן ר׳ א
ב״ר אריה ארין רב נפענגרססיים, וזקן ר׳ אסר זוללמאן מירוסלים ססיבו במואל
(ממהרי״ם הנז״ל) ח״א סקמ״ט, ורבו דר׳ אליהו סחיבר הב׳ בסוף ס״א סאדסות סי׳
רב בקארלסרוא ב״ר אפרים וילסטאט : (1287) ג׳ רמב״ב הנז״ל, רב בבאדינגהיים בב
ומתלמידיו עוד ר׳ אברהם ב״ר סאול מסקלאב. ור׳ יהוסע לייטעליים בר״ל מסס
סב׳ חדסות למת״ק (סנהע׳ 222 ונד׳ עמו בקאפוסט סק״פ ונז׳ בכת״פ ממהרי״
הנז״ל בפ״א דמליעא) סו״ת וכ׳ באוסליא ח׳ ג״כ לר״א הנז׳ ואבי ר׳ מסס לייטלים
סחיבר באור הכדסי לבאור הגר״א (הנז״ל) א״ח סי׳ תרל״א סקס״ז (נד׳ בס״ם
מרז״ס א׳ סס תקס״ג ויסכי בידי) ונז׳ במנ״א מהגר״א הנז׳ וזקן ר׳ מסה **) רב ב
חתן רל״ס ברודא סנהע׳ 1039. ור׳ זוסקינד כ״ץ אבי מורת יקותיאל סנהע׳ 1434.
סנולד ב׳ דסבועות תק״ט וחיבר נפס חיים ממוסר ד״ס (כאמז״ל סבנסס״ו יציא ל
נגד סעיר וקדים הנעמ״ע סנהע׳ 1231) כסמת חיים רוח חיים לאבות והסיב בת׳
הלוי מנכדו ינחוע סמסולס וכר״ם תק״ח סבסמוך והסכים לרי״ו (סנהע׳ 282, ר׳ קא
סקס״ז) ר״י ורב בוולאזין וכ׳ י״ד סיון תקפ״ב כ״ם בליון לזכ״ע ובססנ״ה כ׳ ח
ברי״ל סב׳ בוילבא ב׳ אב תק״ס, ות׳ ג״כ להגר״א ומורי״ק הנז׳ ורס״ל בן הכוב״י ב
1312, ואחי ר׳ סמחה מוולאזין סחיבר ק׳ ספסקים תראסונים וכ׳ תקצ״ב ת׳ ס״א ו
הנז׳, ור׳ סלמה זלמן מסס וילנא מחו׳ דתב״ם (סנהע׳ 789) ות׳ הגר״א הנז׳
(ליון לזכ״ע) לבנת הספיר ונז׳ בטל אורות (מרי״ל מרגליות הנז״ל) סוף סער ל
בעלומיו סס ע׳ אדר תקמ״ח ואמר עליו הגר״א „ר״ז היה איס פלא״ ואיזהו מקומו
סבחי״ו תורותיו גדולתו ועכותכותו בתולדות אדם ***) ב״מ מר׳ יחזקאל פיינול מס
בליסא סחיבר עוד מוסר הסכל לרמב״ם ה׳ דעות ותסובה ב״ח (דיהרנפורט תק״ן) מ״
בדרעססין בליטא וילנא ח׳ רי״ל יוסף תאומים סנססע׳ 928, ואבי רי״ל סחיבר הב׳
מאבין רב בוולאזין וכ׳ תר״ס, וזקן ר׳ יוסף דו״ב הלוי כ״י סחיבר בית הלוי לבר
סמות ב״ח בית הלוי סו״ם תסו״ת ודרוסים רב בסלונא בריסק ברי״ל זאב וחותן
רי״ל ב״ר אברהם חלפן כ״י תיאס, וסו״ז דר׳ ישראל ב״ר סלמה ות׳ הגר״א וחיבר ה
נסלה ומכוחה תסו״ת פאת הסלחן לה׳ א״י תקלין סדחין לתס״א לסקלים מהגר״א
בסקלאב לפת ירוסלים וכ׳ סס תקמ״ח, ורבו דר׳ יעקב ממינסק סחיבר מסכנות
מסו״ת לרמס״ע קהלת יעקב לסוגיות וסו״ת רב בקארלין בליסא ב״ר אהרן (ב״ר
מסקלאב סחיבר הב׳ יסוד עולם [מרי״ל היסראלי הנז״ל] סע׳ אקלידוס [סנס״ה
והדפיסו באמ״ד בסקודת הגר״א] לעברית ו״ם יסודי הסמים מתכונה עמודי הסמים ל
הנז׳ קנה המדה ממדידת מסלסים [העתיקו מענגלית והדפיסו בפראג תקמ״ד] תפארת
מנחום ב״ר יעקב סחיבר תורה לדק מס׳ בליעת הפת רב בסקלאב ב״ר יהודא רב בק
מילגעס אחי ר׳ אסר) וסחן ר׳ פייבוס מליסא (סנהע׳ 1245) ואחי רי״ל סחיבר
אורה לברכות סבת עירובין תענית ת״ק יבמות נדרים נזיר סוטה הוריות זבחים (וה׳ ס
ופ׳ זה בורר מסנהדרין) מנחות מעילה ת״ע במינסק סערסוב קארלין רב סס וכ׳
ומחן ר׳ בללאל מקאברין ססיבו מהרס״ק ב׳ בסנו״ח סריי״ס (וכבר הזכרנו ר״ב תק
קדמון

---

*) וכ׳ יום א׳ כ״ה תמוז.

**) ור׳ יהוסע לייסלון סנולד בקיעוו תקפ״ז וכ׳ בדרעזדין אור ליום ג׳ ס׳
תרמ״ח.

***) נז׳ ביד יוסף ויר סאול סי׳ יכ״ח סקי״א וס״ם רמ״ס.

גדה וחרוד הלכות ושיורי טהרה
מבילה 1288) ור׳ מאיר פוזנר
׳ בית מאיר לא״ח א״ה וצלעות
משו״ת ב״ח 1289). ר״י במינסק
א. רב במ״ץ 1290). ספר״א
1291). נ׳ תקמ״ה :

ת אריה, ליומא תענית וזולתם ב״ח.
אב״ן, לר״ה חגיגה מגילה. במעונות
, מאביו. שאגת אריה, ח״א שו״ת
לא״ח וי״ד ה׳ מילה ק״ח. שאגת אריה
החדשות, שו״ת מדיני חדש וחובת
קרקע. שו״ת באור ישראל 1292), ס״ם
כ״ו ל׳ :

ס״ר עוזיאל ב״ר צבי מייזלש.

נ׳ רמ״ל וב״ת. אחי ר״צ 1293).
דוד וחותן ר׳ נתן מאיר ברי״צ, ת״ר
דוב בער ב״ר אברהם מטורטשין 1294)
ת״ת

בעל קרבן סנה) ורבו דר׳ שלמה זלמן ס״ג כ״י שחיבר אמרי שלמה כ״ס מאמרי
לתנ״ך ור׳ אשר כהן שנולד בטיקטין אדר תקכ״ז והיה בולאזין טיקטין קאמניץ
ברכת ראש לברכות נזיר ב״ח רב בשערשוב טיקטין ונ׳ בפוזנא ליל ש״ק ב׳ שנה
בכל״ס (ברא״ל רב בטיקטין ב״ר אלחנן ברלינר שנהפ׳ 915) ונ׳ ר״ל תקאמניץ
ר׳ אליעזר אשכנזי ות׳ נ״כ למהרי״ס א׳ הגז׳, ור״ד שחיבר בית דוד משו״ת ודרושים
זלת דוד מדרושים רב במינסק ונ׳ שניב תרכ״ג, ור׳ זלמן מזאגיר, ורד״ב כ׳ רמ״י
ומיבר שו״ת רב באוטייאן בליסא, ור׳ יוסף רב בסלונק, ורי״ל לנדויא הגז״ל : 1288)
בערלין תקמ״ג. אביו כד׳ מחדושיו שם ס״ף ח״א רב במדינת קילוניא (עה״ע 206
1) אריכסבורג מיינסטר בעינגלאנד בוכה (גאיוכה) בלרפת ונ׳ שם תקכ״ז רבו דר׳
שמם דיין בפפד״מ, והוא חיבר עוד לד״ט שו״ת סיסות סירי לקט הג׳ שמא״ח (ואירסא
ונר׳ שדושו לכתובות דל״ד ביש״ם יבמות (שהדפיסו רא״ל היילפרין שנפ״ס 1069)
, *) רב בפידאן בפולין שאסטלאנד (פני עיר דאכלינג) בפריישטן ונ׳ בן ס״ז שניב
קמ״א, ת׳ שב יעקב שנהפ׳ 1157, ואבי ר׳ משה חתן ר׳ אשר אנשיל ומיבר חי׳
ת ומיסות ונ׳ בן כ״ח שניב תקמ״א. ורי״ל שהדפי״ם סד״ט מאביו, ור׳ יואל שכד׳
שם בסיפו, ורבו דר׳ יודא הלוי דאכלינג שאחו שבר״ה 1230 : 1289) סיבר סור
מאיר החדם לסיטות והשיב בשו״ת בינת אדם (משמ״א שנהפ׳ 1317) ופני אריה
פ׳ 1366) ובתי רע״א הגז״ל (ומזכירו בסל״ט) והסינו בנוב״י הגז״ל חי״ד סב״ס כ״ו
ת הגז״ל ונז׳ בס״ם או״ח לפסחים הנז׳ ונעתק ברכה (שנס״ה 1884) בהק׳ שניה,
מעזריסם קעניגסבורג (עה״ע 861) סלטטלאנד, חתן ר׳ נתן נטע ג״ץ מפוזנא ור״ס
, וריע ר׳ מנחם מאנים רב בקעמפען בפריישטן ונפש דוד שנהפ׳ 474. ואבי ר׳
ן מליסא, ורי״ל, ור״ח רב במעזריטם קעניגסבורג שאסטלאנד דאכלינג : 1290) עה״ע
ונראה **) שהיה במקום ר״ג היילבן שנהפ׳ 1245: 1291) עה״ע 779: 1292)
1475 : 1293) מפילאב פארלאווי. ומיבר זר זהב לברי״ם שנפנים, רב בלויזמר
אדם ונ׳ שם, ש״ב ר״י העשל אשכנזי מלובלין שנהפ׳ 1312, וגיסו דר׳ אליעזר
רב בפיעטרקוב. ות׳ נועם אלימלך (שנהפ׳ 1428) ור״מ מנשחיז (שנהפ׳ 1496)
״ל מלובלין (שנהפ׳ 1531) ור״י מקזניץ הגז״ל, ואבי זכרון מנחם רב בע״ם, ור׳
נאיר חתן דודו ר״ע שנפנים. והיה ר״ע נ״כ כ׳ רמ״א ער״ס 1073 : 1294) חיבר
תורה לתורה סה״ם תהלים לקוטי תנ״ך ואגדות (קארעץ תקמ״ד) הג׳ סדר על״ה
מידו ר״ם מראשקוב שנסמוך, ראם זקני רי״ל יהודא ליב הכהן כ״י בכתב ידו יולא
ס קדום ר״י מרוזין שנסמוך בסאדיגורא, והיו הגליונות טרופים מאיזה שנה) לקוטי
ם או מגיד דבריו ליעקב מהדרכות בלקוטי יקרים (שנר״ה 1231) בספרי האר״ן
פ׳ 1517) לברא״ים כם לך וכוונות המקוה ונז׳ בתולדות יפ״י (שנר״ה 1231)
רי ר״ב מזילאזין (שנהפ׳ 1496) ובספרי תלמידיו. ת״ת במעזריטם קארעץ ראוונא.
ונ׳

*) והשיב ב״פ באור היטר (שנהפ׳ 1128) ופ׳ שהג״ה תפ׳ א׳ אות קנ״ס ? —
**) שנהפ׳ לכתנ״א ואו״ח לתורה בס׳ תקכ״ו כ׳ ממעל שנתקבל אז שם.

ונ' בהאניפאלע י"ט כסליו תקס"ג נ"ס ציון לזכ"ע ואמז"ל נ' תקל"ג. ס' ר"י בעש
שבפנים. ואבי ר' אברהם המלאך שחיבר חסד לאברהם לתורה (ע' בסמוך) ונז' באדם לא
(שבהע' 1421) ושפתי צדיקים ונ' בן ל"ז בחוואסטוב י"ג תשרי חתן (בזיוג ב' ניס
וישב עמה י"ב שנה) ר' משלם פייבוש הלוי הורוויץ שחיבר משנת חכמים למשניות ו
(אוסטרה תקנ"ו) ונ' כ' כסליו ואבי ר' אברהם שלמה שנ' בא"י ור' ישראל חיים מלאדי
שנ' אחר ט' תק"ע (חתן ר"ם מקארלין שבסמוך ומחותן ר"מ מזוועהל שבר"ם 1496)
שלום שכנא מפריבושט (עש"ע 265) שנולד תקכ"ז ונד' ממנו סדר היום לרשב"א נחם
אביו ונ' י"ד תשרי תקס"ה; חתן (בעל בתו חוה) ר' אברהם שהיה ברל"ם מקאלט
שנ' י"ז ניסן תקס"ג וחתן (בעל בתו מלכה) מאור עינים (שבהע' 1231, כ"כ אמ
ולנ"ם שהגה"ם שאביו חתנו) ונישא דר' אברהם רב בזיטאמיר ורא"ל מבינדער שבסמוך נ
אחותיו. ומחותן רי"ל מגראניב שבר"ה 1496. ואבי ר' אברהם פרידמאן מפרובושט ש
שניב תקמ"א ונתקבל שמה בפטירת אביו בהיותו בן י"ז ונ' בן כ"ד שניב תקע"ב חתן
בר"ם מקראסנא (שבהע' 1231, ונירשה) ומאור עינים הנז'. ור' ישראל פרידמאן מר
שאדוגארע שנולד תקנ"ד ונד' ממנו בעירין קדישין לתורה ונ' שם יום ב' ג' חשון תר
(ולא כשהגה"ם שכ' תר"ו) והספידוהו באבל גדול (שבהע' 1820) וקול נהי ממותני
מליטין *) שבש"ה 1509, חתן ר' משה רב פה ונ' פה תקפ"ה ב"ר איסרל נ' רפ
(אדמה שהיה נ"ר איסרל בר"מ שבהע' 546) רי"י בפינסק, ואח"כ נשא אשת רל"ה
משרת שבש"ם 1424, ואבי ר' שלום יוסף מרוזין שאדוגורא שנ' בלייפציג בזאקסען
אלול תרי"א והדפיסו באבל כבד מאר"ג הנז' חתן ר' דן (שבר"ם 1496) ואבי אדמו
רי"ל נ"י מפאטיק קליות שמאיולוב (איזמאעל ע"ם ישמעאל עש"ע 268) בבסרביא בריו
גאלאטץ במדינתנו בוהאש שנולד ה' כסליו תקל"ג (חתן ר"ד מזאנולטיב שבהע' 1231
ור' נחום דו"ב שנ' בעלומיו בויען כ"ו אב תרמ"ב חתן דודו רש"י שבסמוך, ואדמו"ר
אברהם יעקב מרוזין שאדוגורא שנד' ממנו בעירין קדישין הנז' ונ' בן ס"ש שם י"א א
תרמ"ג חתן בית אהרן מקארלין שבסמוך ואבי רי"ל נ"י מבויאן (סמוך לטשערנאוויץ בב
בוקאווינא) ור' ישראל נ"י משאדוגורא ור' שלמה שנ' בעלומיו בשבט תרל"ט ומחותן
זעליג שפירא (שבהע' 1528) ור"נ דו"ב הנז' ור' ישראל נ"י ממעזבוז שבהע' 1424
ואדמו"ר רד"ב מהואש במדינתנו ליעווא בבסרביא ונ' בשאדוגורא י"ג כסליו תרל"ו מ
ר"מ מטשרנאבל בן מאור עינים הנז', ואדמו"ר ר' מנחם נחום מפאטעק שטעפאנעשט נ
ביאש בליל ש"ק י"ד כסליו תרכ"ט אבי אדמו"ר ר' אברהם מתתיהו נ"י משטעפאנעש
לאדוואן שטעפנעשט שנולד א' חנוכה תר"ח, ואדמו"ר ר' דוד משה נ"י מפאטעק שטאלטק
שנולד תקפ"ב חתן ר"א מטשרנאבל בר"מ משה הנז' ואבי ר' נחום מרדכי ור' ישראל
שחיבר סו"מ, ואדמו"ר ר' מרדכי מאטיל שרגא נ"י מתקולוכין שטריזוב סושאטען שנו
כ"ג אייר תקל"ב, ומחותן רמ"מ מויזניצא (שבהע' 1231) וזולתו. ורבו דר' שמו
מוואכנופקא שבשנת (אחר פטירת רבו הרשב"א הנז') לא"י וישב שם עשר שנים ושב לאו
ונעשה רב ביאש (כאמז"ל שראה מכתב הר"י מרוזין הנז' לשם משם תקל"ב להחזיקו בכ
ומשנאיו שהיה מהיושבים לאסוכה במלכות בבית אביו) ונ' קרוב לפי ביאש י"א אייר תר
אבי ר' יוסף חיים שנ' שם תר"ן ומחותן ר' נחום נ"י ברי"ל משה שבהע' 1519. ור
דר' אברהם ב"ר אלכסנדר כ"ץ שנד' ממנו באגרת הקודש (הנד' בחייו בזאלקווא תקנ"
בחסד לאברהם הנז' ובפרי הארץ הנז' ונז' בדגל מח"א (שבר"ה 1231) רב בקאליסק
בטבריא ממו' (שבנו חתן הר"י) דר"י פאליקער שבסמוך וריע הגר"א הנז"ל ופר"ס הנז
ורא"ד מטשעלניק הנז"ם, ורא"א האדרה לאיים שבהע' 1421, ור' אהרן מקארלין שחי
לוואוש (שב"ר במוקרי"ם) ונ' בן ל"ג (ונשנ"ה כ' ל"ו) לפני רד"ב רבו ב"ר שלו
מקארלין ואחי ר' נחום (אבי ר' אשר ור' אהרן ור' שלמה מקארלין הנז' בדב"ש שבסמ
פ' דברים לאחר פטירתו ונהרג בתפלתו כ"ב תמוז שניב תק"ן ת' רד"ב הנז' ור"א מקארל
דודו הנז' ורבו דר"א מסטרעליסק שבס"ה 1496 ור' מרדכי מלעכוויץ ומחותן רי"ם מלאדי
הנז' ואבי רד"ב רב בטולטשין [חתן ר"ב ממעזב"ז שבר"ה 1231] ור' משה ליב מלאדו
אבי

---

*) למד עם הר"י מרוזין שע"ה מרמ"ו הנז"ל.

י' שלמה חתן ר"ד מסטעפין שנר"ה (1496) ואבי ר' שלום שכנא (חתן רב הא' הנז"ל
רב הנ' הנז"ל) ור' אשר קארליבר מססאלין שחיבר הנהגות (בלוואות אביו) ור' כ"ץ
(ת' ר"ם מקארלין זקנו ואבי ר' אהרן מקארלין שחיבר בית אהרן לתורה ומועדים
ז שיון תרל"ב מותן רא"י מסאדאגורא הנז') ומותן ר"מ מטשרנבאל הנז', ור'
ך הנועם אלימלך שנהע' 1421, ור"ד מסטעפין הנז'. ור"ד פורקים שנר"ה 1231
מזיטאמר שחיבר אור המאיר לתורה (קארעץ תקנ"ח) אבי ר' יוסף (חמו' דרלמ"ת
ופיא שנר"ה 1421) ור' ישראל דוד חתן ר"י אריה מקראסני שנהע' 1231, ורז"ו
רבי—אוסטראו הנ' בטבריא אחר ש' תקמ"ח נחו' דר"ד מיקלייבער הנז"ם ות' ג"כ
מקארעץ הנז"ם ומותן ר"י אברהם ב"ר זושא הנז' ורבו דלבו"ם הנז"ל, ור"ח חייקא
ורלא הנד' ממנו באגה"ק הנז' אבי ר' שמואל ומותן ר' נתן מאקאווע בהגר ת' ריעי"ל
לין (שנהע' 1531) ור"ם מקארוב שנמ"ה 1531, ור' יעקב יוסף שחיבר מורא
מכבוד בהכ"נ רב ייב"י לתורה תהלים עד הנ"ג שיטות ואגדות *) ונד' ממנו
ק הנז' ונז' בם"ם אמתחת בנימין (שנהע' 1496) מ"נ ורב באוסטרה (עם ר"פ
עץ הנז') ברי"ל הנד' ממנו בר"י מבנו לתורה מ"מ ורב באוסטרה * *) ואבי ר'
ם גען הנ' לפני ש' תקפ"ח ור' יהודא ור' פנחס (אבי ר' יעקב יוסף משה הנ'
ניו ביאמפלי תר"ט) ומותן ר' אברהם, וריעי"ל מלובלין הנז', ור' יעקב שמשון רב
יוקא שלאויטא באר א'מאן ונ' בטבריא ג' שיון ברי"ל ות' ג"כ לר"פ מקארעץ הנז'
ממעזבוז הנז' ואבי ר' מאיר רב בשפטיוקא (אבי ר' הערלקא רב בטויסט ואבי ר'
יוסף משלאויטא חתן ר"ם אבא משה שנהע' 1231 ומותן ידידי ר"א משה מפה
' 1494) ור' שמואל ור' יהושע העשל הנ' בחייו ומותן רי"א מקראסנע הנז' ור'
בר"פ מקארעץ הנז', וריל"א בעל ברית כה"ע שנהע' 1060, ור' ישעיה שחיבר
לעתות בצרה מ"מ בדינאוין ונ' כ"ו אדר, **) ור' ישראל פאלילקער ת' ג"כ לפר"ה
ונז' בעבודת ישראל (מר"י מקאזניץ הנז"ל) בפיוט באין מלין יושר, ור"י מקזניץ
ור' לוי יצחק מיערסלוב שחיבר באור הספירות (בקל"א הנז') הג' משניות בכתבי
לתנ"ך ומועדים פי' הזכירות קדושת לוי לתורה לקוטים ודרושים ב"ח קדושת לוי
והשינו רב הא' הנז' בהכ"ט ****) רב בזעלחוב ריטשוועהל פינסק באדריטשוב ונ'
ב"ד חשרי תקע"א ב"ר מאיר רב בהוסקאב (ב"ר משה מזאמושט) ואבי ר' מאיר
כתר תורה לשיטות ונד' מחדושיו בקד"ל מאביו ח"ב ונ' בחייו (אבי ר' יוסף [חתן
הנז"ל] ואבי אם ר"מ מנאדווערנא מותן ר"ם טוינם מפה שנהע' 1509 ור' ישראל
רמי"ל מהערלוב שנמ"ה 1844) ור' ישראל שחיבר תולדות יצחק בן לוי בקבלה ונד'
ניו בקד"ל שם רב בפיקעב באדריטשוב (אבי ר' משה מאשקה ור' מתתיהו יחזקאל
' פנחס ב"י מכוגרעשט אבי ר' מתתי' יחזקאל נ"י משה) ומותן ר' בערוש ור' יוסף
ורבו דר"י מקזניץ הנז' ור' אהרן ארוש שחיבר תולדות אהרן לתורה ונז' במנשר לדק
ה 1421) ובעבוד"י הנז' פ' עקב והוא ג"כ בתוספות חיים (שנר"ה 714) שם מ"מ
מר ור' יהושע שהסכים לאור פ"מ (שנהע' 1424) בש' תקמ"ו רב בדינוב ת' ג"כ
מאאשוב (שנר"ה 1418) ורבו דרל"ה מזידשוב הנז"ל ומהרל"א הנז"ל, ורא"ל ב"ר
הלוי מזבאריז רב במאהליב וואלטשיסק יאם ונ' בלפת ב' ניסן אבי ר' יוסף יוסקי
ריז (וים רב מזבאריז שהסינו בס' יהושע שנהע' 1583 תא"מ ש"ז תא"ם שם"ם
ק"ח) רב בזיסאויץ יאם ונ' ט' שבט תקס"ז (מותן ר"ם מאוזראן שנהע' 1484) ור'
ור' פנחס (מפה והלאה מזיונו הב' מארגאלסע מנראד) ור' שלום ור' אפרים ור' פייבוש
ר' ישעיה ליב מקראסני שנהע' 1231, ורי"ל כהן מהאניפאלי שחיבר אור הגנוז
לתורה

---

*) הדפיסו בקארעץ תקנ"ב ונד' א"ב באוסטרה תקס"ח,
**) וגיסו דר' מרדכי ב"ר אברהם לעמיל סופר ודיין שם.
***) מותן ר' יעקב אריה שהסינו רב הא' הנז' בהל"ג רב בשמולא בוואלין ברוסיא
דו בבית אברהם (שנה"ע 1225) ב"ר מאיר חריף שהסיב בדב"ר משלם מרבו (שנמ"ה
ק"א הכ"ב והשינו שם רב שם בר"ח זעליג ות' בעש"ט הנז'.
****) ומזכירו מחותנו דאפז"מ הנז"ל בט"ג בש"א אות יוד יספ"ז.

ת"ת דר' ישראל בעש"ט 1295). רבו
דר' אהרן הכהן אור הגנוז לתורה
1296). רב בריטשוואהל. אוסטראווצי.
עיר חדש סמוך לקראקא. נ' שם תקמ"ו:

כרם שלמה ח"ב מת"צ שיטות לשעא"ח
י"ד. מנורה הטהורה לה' שבת. עץ
הדעת טוב לשיטת כתובות ותפארת

עוזיאל לקוטי תנ"ך ותלמוד. עץ ד
טוב לשבת. תפארת הצבי לביצ

ס"ר (מ"כ) מאיר ב"ר צבי ה
מרגליות. מיאזלאוויץ. הורדע
ב"א רא"ל ב"ר מרדכי מארדיש אויע
מסטניסלאו 1297). ש"ב קדושת
ואוהב ישראל 1298). מחו' דר"ד
נתן

לתורה וזאת ליהודא למשכיות בקבלה ב"ח (לבוב תרכ"ו) חותן רמ"א בריעה בר"י מ
הנז', ורא"ל מוכח שבר"ה הנז', ורי"מ מזלאטשוב שבסעי' 1496, ורמ"מ פרי הארץ
ור' עזריאל פאלילקער שנסע עם ר"י פאלילקער הנז' (תלמידו ורבו) ור"ל שהיה ב
1231 לקרב לב ישראל לאביהם שבשמים ושיסעו לרד"ב שבפנים ובשובו תלוית פר"ה
לא"י חזר דרך מוהאפטוב ונשאר שם לבקשת ר"א המלאך הנז' ונ' שם, ור"פ מזבארי
ר"ש מאוחלאן הנז', ור' פנחס הפלאה הנז"ל, ולמח ה' לבני שבר"ה 1496, ור'
מראשקוב שחיבר הג' ומ"מ למדרש ותלמוד בבלי וירושלמי (הק' אסיפת מאמרים לת
סדר תפלה עליות העולמות (כד' בקארעץ, ועי' ראש הערתיכו) ונז' בתולדות יע"י (ב
1231) פ' תזורע אבי ר' יוסף רב בראשקוב אטין ת' ר"פ מקארץ הנז' ואמו
שהוא ת' ר"ב מתעזבוז ואחי ר' ישראל רב בקאלושאן ליעויא ונ' שם (עש"ה 60
וב"ר יששכר חתן ר' מרדכי מ"מ בשארינראד ואחי ר' זלמינא אבי ר'
כ"י מראשקוב, ור' שלמה לוילקער שחיבר דברת שלמה לתורה הק' לקוטי אמרים
מ"מ בקארעץ שקאהלי ב"ר אברהם ואבי רד"ב שג"כ רב בהאלעשק הג' כ"א אלול
ורבו דר"ם תבעלז שבסעי' 1154, ור"ש מקארלין הג' הנז', ורש"מ תכ"ש שבסעי' 8
ור' שמעון שלמה מ"מ בקליוע סוראן ונ' כ' אייר אבי רא"ל רב בבונדערא ונ' ב
שם תרט"ו (חתן מאור עינים הנז' ור"א ברל"ה קארטשוועד הנז' וחותן ר' אליהו
ר"פ מקארעץ הנז' ובנו חותן ר"א אלטר מליפוין שבר"ה 1231) ור' משה לבני שכד'
לקוטי שושנים לתורה והשיבו מחותני כ"י מליטין הנז' בברכ"י חי"ד שמ"ח א"ה שם
בסוראן טעטעפעליק (עש"ה הנז') ונ' שם כ"ה טבת תקל"ג חתן ר"ד מטשעפין הנ
ברית כה"ע הנז' ור"ב ממעזבוז הנז' וקדושת לוי הנז' ואבי ר' שלמה רב בסוראא
בכפר לוזיעמאק ונ' בטשעטשעלניק תר"ח (אבי ר' משה משה חתן ר"י מראחמיסטו
בר"מ מטשארנבל הנז') וחותן ר' ישראל ורבו דר' ברוך הירש שני בסולטשין י"ח
תר"ב ור' ישראל טולטשינר, ורש"ז רב הא' הנז', ועוד גדולים לדיקים: 1295) ב
הנז' : 1296) חיבר עוד כתר נהורא לסדור תפלה, רב בזעלחוב (במקום הקדוש
שבסעי' 1294) בולגוריא ונ' בחיי רבו והספידו בתפ"ע שלו : 1297) אחי אמו.
רב בלאמבערג בר"ד גיסו דט"ז שבסעי' 809 והוא השיב בת"כ של"ז (עש"ע 6
ולד"א שבפנים בראש השו"ת ונז' בת"כ ח"ב פ' וירא ובשה"ם ובנוב"י הנז"ל מא"ה
רב בבוטשאטש (כנ"ש בלד"א) שאקישלאו, רבו דמ"ן ולד"א הנז', ואבי רד"ב שהשי
חותן ר"מ מאנים ב"ר יוקל הורוין ער"ה 1411, ור"ד לבי רב בהורדענקי שא
קאמניץ מאהלוב ונ' שם תקס"ח והספידו בלקוטי שושנים (שבסעי' 1400) אבי ר'
מענדל רב בקרעמניץ (אבי רנ"ה רב בגאזקיפקא אבי מחותני ר' יעקב שלום משארי
ור' נחמן זאב וואלף מחאניטריפט הג' כ"ח אדר (אבי רי"ל מטויטש ור' שלמ
יהושע כ"י מביזנוב ור' ישראל מתמיהו כ"י שחיבר אלפי ישראל לש"ך ח"מ אמר"י
לי"ד כזר ישראל לה' שבת ומקרא קודש לפי"ט ומוה"מ שמיר"ת הכפם מעניני שכנ
באושליא לעשנות בוסק חתן רל"ה הורוין משעשנות שבת"ה הנז') ואבי אם (פיתח
אשת ר"ש יחזקאל שבסעי' 1302 בזיווגו הב') ר"ד לבי אויערבאך שחיבר מלבושי
לה' נדה והשיבו מהרש"ק ב' בנ"ז בק' ש"ם חי"ד ובש"ע לחקפ"ח ת' ח' (ומ"כ
חתן

טראזיואדוב ברכת דוד לשעא"ת
1) ורצ"ה. אחי רי"צ דוב בער באר
ן לשיטות ור' משה אברהם אבוש
א דאברהם לשיטות ושו"ת 1300).
ר' יוסף נחמן מאוסטרה 1301).
בצלאל אוסטרהר 1302). חותן
כ"ץ משאריגראד. ת' רא"ל
ניסלאו (דודו) ור"י בעש"ט 1303).
רי"צ אייזק שו"ב מזוראוויץ רזא
מנא מערוכי קבלה 1304). רב

באוסטרהא בוואלין ברוסיא. לבובי
בראד. נ' תק"ן:

או"ר עולם, לתריג"מ. דרך הטוב והיש"ר,
רמזי דחש"ע. מאי"ר נתיבים, שו"ת
ולתורה ב"ח. סוד יכין ובועז, קבלה.
תשובה, בסוף שו"ת רח"ך:

ס"ר (נוב"י 1305) יחזקאל הלוי לנדא
ב"ר יהודא 1306).
מפראג

הרב מדובנא, והוא ר' הירצקא ראפפורט שנזכ' 1802) רב שם וחותן ר"מ יחזקאל הנז'
נתן ב"ר אברהם נפתלי הירץ מנעמירוב שחיבר בינ"ה לעתים ימי מהרכ"ת מחיי רבו
ברעסליויער (שנזכ' 1231, ושידר כל ספריו) מכתבי מהרכ"ם, וחותן ר' הירץ בן
הנז"ל. ורל"ה אבי המ"ן כד' ממנו לקוטים במ"ן סוף ח"ב: 1298) שנזכ' 1424.
נזכ' 1231: 1299) כד' בזאלקווא תקכ"ו. והוא היה רב ביאנאלבילא אולאשקאוין,
ר' משה שהזכירו בשו"ם רב באוזהאוין. ורל"ה שבפנים השיב בת' רח"ך (שנזכ'
1) חי"ד סמ"ג כ"ג והשיבו שם סמ"ג ובמ"ן סי"ד רב בפודהייץ: 1300) כד'
ערה תקפ"א, ת' (כ"מ ברכת הסו"ת) רא"ל משניסלאו שבפנים, וחותן לבו"ם (כ"כ
ניק בערבי נחל בדרוש א' לשה"ג) הנז"ל, ודו"ז ר' שמחה ראפפורט שנזכ' הנז',
דמ"ן. ובאר יצחק שבפנים כד' ממנו במ"ן חי' ברכות ושו"ת רב ביאזלאוויץ: 1301)
פולנאה. אבי ר"ח מאוסטרה: 1302) השיב במ"ן ס"ט (נד' תקמ"א) ל"ו (נד'
ב) והשיבו בתים חיים (ממחותנו ואמרו שנזכ' הנז') ח"ב ס"ט ע"ג, רב בזוויהעל
רה וכו' אחר ש' תק"ע, אבי ר' שלמה יחזקאל משה הערלוב (הערלוי) במדינתנו
שם ערך ח"י שנה ונד' תרכ"ת נתקבל למקום מולדתו) וכאמז"ל ששמע מפיו שאחר
תו (עמ"ה 1297) היה עם אביו אצל הר"ב מתעזבוז (שנר"ה 1231) ונכנסו
בתנו כ' עליו ר"י מרוזין שנר"ה 1294. ומבני המ"ן עוד ר' שאול רב בזבריזא
ן, ור' נפתלי מרדכי שהסכים לנעימה קדושה נד' תקמ"א רב בהרומלוב אבי ר' שמשון
גיסו דר"ם שבש"ה שלפניה. ורכ"ה שבפנים נז' במ"ן והעיר אמז"ל שנז' בת' ביה
ם (שנזכ' 1255) נד' תקמ"ב בדין נשבר העגלה רב בשארינראד יערסלוב: 1303)
' 1231. ולד"א שבפנים: 1304) חיבר עוד אותיות דרי"ל מלקוטי קבלה בערוכין
יצחק לה' מילה והליכות עולם ממדות בערוכין, כ' שם וכו' בפרעמשלא. ורח"ך שבפנים
נזכ' 1225 : 1305) נולד י"ח חשון תע"ד, וכ' בנו ר' יעקבקא בהק' נוב"ת
ותו בן ל' (נד' תק"ה) נתקבל ליאמפלי ונד' תקי"ד לפראג ובא שמה תקט"ו ונד'
ב נגנב שם בשריפה מקדושיו ושו"ת הרבה וחיבר והדפ"ם נוב"י שם תקל"ו והשלימו
ז וכוב"ת החל להדפים בנו ר"ש שם תק"ע והשלימו תקע"א, ויסכה פה חתימתו
טור ברקת (מרח"ך הנז"ל) כת"ב נבמר' וכ' יום ב' י"ז אייר: 1306) כ' באפטא,
י"ל מפטר שנזכ' 1043, וחתן ר' אליעזר ב"ר העשל (שנר"ה 603) ונז' בנל"ח
ת דכ"ז רב ור"י בדובנא וכ' בברא"ד, ואחי ר' יוסף שהשיבו בת' רע"א הנז"ל ונז'
ה מבנו רב בקעמפען ממעלניק אבי ר' ישראל יונה שחיבר מעון הברכות לברכות
בשנו"ת מהרש"ק ב' תשובה מ' רב בקעמפען אבי ר' אברהם יוסף שמואל שנולד
א וחיבר חי' דהש"ע ורא"ם כור שבחינה ק"א משכן שיל"ה משו"ת ודרושים רב שם
שם תקל"ז חותן ר"א ברד"ך, ורי"ל לבדא מחו' דתב"ם (שנזכ' 789. ונד' שם הסכמתו
נה מש' חל"א) ור' פייבוש תאומים (שנזכ' 928) ונד' אגרתו בלוה"ע (מהכר"ו
) ונז' בת' רח"ך הנז' תא"ח שהכ"ח ובנוב"י תא"ח שט"ז רב באפטא זאלקווא מעלמא
קראקא וכ' שם תקכ"ח אבי ר' יוסף שהשיבו בנוב"ת חא"ח שפ"ז ל"ג א"ה שקנ"ם

חיים ן' נאיים שו"ת זרע יעקב 1329).
רב בסופיאה 1330) בטורקיאה. אמ"ר.
בילוגראדו בסערביען. תקנ"ג :

אגרת בלוחות העדות, מהכר"ו. דברי
שלמה, לתורה. לב של"ם, לרמב"ם חא"ב
הג' ומ"מ מפוסקים. לב שר"ם, שו"ת
וללשונות רמב"ם. שונה הלכות, ב"ח
להלכות גדולות. שמע שלמה 1331) :

ס"ר שלום 1332) ב"ר משה
בוזאגאלו. רבו דר' פנחס אליהו
ב"ר מאיר מווילנא הברית ב"ח 1333).
בזמן ר' רפאל משה בולה גט מקושר
מה' גטין 1334). ר"י בלונדין. תקנ"ג :

הדרת הוד מלך, לספרא דצניעותא.
הדרת כבוד מלך, לתקונים. הדרת כסא
מלך, לתקונים. הדרת פני מלך, לאדרות.
הקדמא לזוהר. יד מלך. מקדש מלך
או הדרת מלך, ד"ח לזוהר :

ס"ר (פרמ"ג) יוסף תאומים ב
מאיר. 1335). מלבוב. ברלי
קיקיון דיונה 1336). אחי ר' א
ור' שמואל מלבוב. ריע ר' יעקב 337
רבו דר"ש ב"ר יעקב מבוברקא 338
בזמן חדושי עיני ישראל ב"ר י
ס"ט ב"ח 1339). מ"מ בלבוב.
בפסד"א. תקנ"ג :

באור פרשת דרכים. מהמל"מ. גנת ור
ע' כללי שיטות. הזכרונות לטור
1340). חלוקא דרבנן. המגיד, ממ
מתן שכרן של צדיקים או של מ
נועם מגדים, פי' תפלות. סדר זמ
דרושי מועדים. פורת יוסף, ליב
כתובות. פרי מגדים (משבצות
לט"ז 1341) אשל אברהם לכ
1342) לשעא"ח ב"ח. פרי מ
משבצות

1329) כד' בליוארנו תקמ"ד ונז' בזכ"ל (סנסע' 459) סא"ס אות ברכות ס"ת ו
סנסע' 1260. חיבר עוד ישועות יעקב, רב סם. וער"ה 526 מריע"ן כעים : 30
ויא זאפא בפרם (אורלן פארם אדאב) באזיע : 1331) כ"כ ה"ר יהונתן הנז"ל בלוה
1332) נז' בלמון זהב (סנס"ס 1157) ח"א בסו"ת ס"א : 1333) כתב יוסר בס
סטבע ודברי אמת בקבלה והדפיסו בברין במעהרבן תקנ"ז וילכא תקע"ח וכד' אמ"כ
חיבר עוד טעם עלו לעץ חיים (הרח"ו הנז"ל, וכד' בקראקא ט"ע למסכ"מ מרע"ם
סנז"ל) מטמוני מספרים מלרופים מלות טובים, וכ' סם י"ט כיסן תקפ"א כ"ם בליון ל
ולא כססנ"ס סכ' תקס"ב סבד"א כ' סעומד בס' תקס"ז והוא בהדפסם הסנית תקע
1334) חיבר עוד זכות משה לסוגיות וס' גטין וקדושין חיי עולם לבראשית שמות,
בירוסלים וכ' סם, ס"ב ר"ד ן' בילא סחיבר מאור עינים, ור' סלמה בילה סחיבר
סלמה קונטרס ס' ענינים ומזקת הבתים ותירוכין : 1335) סנהע' 928 : 1336)
1337) מזכירו בפ"י סלו (בסם ר"י בלבוב) ובספ"ד ס"ם ס"ב בחייו, אבי ר' ס
סחיבר סג' מבו"ם מהאר"י והסיבו בכתע סמסועים (סנסע' 1481) חמ"מ סמ"ז (
מחו') וכד' הנסתו בפרמ"ג י"ד סט"ו ססק"ג והסכים לאור פ"מ (סנסע' 1424)
תקס"ע רב בבוברקא ת' הפרמ"ג ור' זוסא סבר"ס הנז' : 1338) סנהע' סלפני
1339) לקוטי סעא"ח ח"מ ומי' מולין ומעי"ד וכד' באלעקסניץ תקל"ס. רב ביאר
מאסלוב, אבי רי"ל אייזק סחיבר מנחס חדסה מסו"ח ב"ח מנחת זכרון מדינים סמן ל
לסוגיות וסיורי מנחה ופתיחה וסיום בקע"י מאביו ס"ב אהל יוסף (סנס"ס 724) ות
לבי סנסע' 1451 : 1340) פמ"ג א"ח אס"א סי"ג סקי"א, ועה"ע 841 932.
סלו כד' בספד"א תקכ"ז ונז' באו"ח (מר"א קאליר הנז"ל) לפסחים בסוגיא דסזקים
ואגב וכ"ם לא ראיתי סהרבים בזה זולת בגו"ר : 1341) סנהע' 809 : 1342) ס
בז"ל

בצות זהב לט"ז—שפתי דעת
ר 1343) לי"ד ח"א עד סקי"ב.
מגדים. מראה מקום לשעת"מ. פרשת
ם. פסק מדין חדש וסוגיות. ראש
לברכות שבת פסחים ביצה מגילה
ין קמא חולין. שו"ת, בזכרון כהונה
1) שושנת העמקים, כ"ד כללי
ת. תיבת גומא, לתורה ושו"ת בדרוש
ולקוטי מועדים :

ס"ר ישראל ב"ר משה הלוי.
אחי ר' ישכר דו"ב. זקן ר' יונה
נצח. דוד ר' מנחם ב"ר ישכר דו"ב
מלבוב. רבו דרמבמ"ן 1345). בזמן ר'
שמואל שיינדלינגר ב"ר אברהם שם
משמואל לתורה ושיטות ב"ח 1346).
רב בזאמושט. תקנ"ד :

אבן ישראל, שו"ת. אגרת נזר הדמע.
אוצר

1 : 1343) נז"ל : 1344) שנשע' 1060 : 1345) המנקר והמפקר רמ"ד משה
מחס מענדלזאהן ראש המשכילים החדשים, שנולד בדעסויא בפרייסען י"א אלול תפ"ט,
"כ (תולדות רמבמ"ן *) לקרן העדה שנהע' 1246, ונודע מחבוריו בהשכלה ושאל
את יעב"ץ הנז"ל ונז' בשו"ת המלרף (מר"מ קוכין הנז"ל) ק"ב פ"ם רמ"ג. ונ' י"ב
תקמ"ו. פלסוף זה להורות כתן בספרותיו ותהלוכותיו לבלי יעפיל גבר לחבק זרועות
ולברוא עולם חדש עולם הפוך, וכבר אז"ל שלומד שלא לשמה ראוי לו שנהפכה
ו על פניו ! ועה"ע 799 **), ורעהו הטוב ממנו רנה"ו נפתלי הירץ ב"ר יששכר
ויזל שנולד בהמבורג תפ"ה וחיבר (וכד' כמה מספריו בחיין בהס' גדולי דורו) אמרי
לגראמית בפלסופיא ב"ח באור ויקרא בכתיבות השלום גן נעול משמות נרדפים ג"ח
בהק' על אורות הנז') דברי שלום ואמת הק' ושיר להתאלת הנפש (מפעדאן שנם"ה
שנעתק לעברית אחרי העתקת הרמ"ד לאשכנזית) יין לבנון לאבות מאמר חקור דין
מגיד חדשות בהמאסף המדות מכתבים טובים רוח חן לחכמת שלמה משהע"ם
ע 881) שיר ליסוד עולם (מרי"ל הישראלי הנז"ל) שירי תפארת ליליאת מלרים ו"ח
ע 1920) ונ' באלטונא תקס"ה : 1346) רב בשאלע לבוב ונ' ב' אב תקנ"ו, ת"ר
דו"ב מגלוגא שנהע' 1228, ואבי ר' נתן הערש מיערסלוב ור' יהודא יודל ור'
ס אבלי, ומותן רי"ל אויערבאך שחיבר מחוקק יהודא לס"פ והשיב בת' רמ"ך (שנהע'
1) תא"ס שנ"א נ"ג (ותחם תלמיד תלמידו ויתכן שחותנו ת' הרמ"ך ושלזה נתקבל
נו בלבוב) רב בהורדענקי ב"ר ישראל רב בקאסוב, ורבו דרא"ל ב"ר ברוך ות' ג"כ
מקאזנין הנז"ל וריעי"ל מלובלין (שנהע' 1531) וחיבר ארבעה חרשים דברי אסתר
ר גבורות אר"י לברכות ודרוש לחנוכה חומת אריא"ל לתורה ונז' בעט"ל (מרל"ה
וב הנז"ל) ס"פ בלק והסכים לאור פ"נ הנז' בש' תקס"ט רב בלאנצהוט קעשנוב,
וסף אסר מפרעמסלא נ' רי"מ משה (שבר"ה 1225) וחתם בהשיב משה (תרמ"ט
) מא"ה סע"ו בנב"ע בפרימסלאן בש' תקמ"ט לפני המחבר והשיבו (שו"ת מהרי"ם
) הישועי"י (שנהע' 1646) בש' תקע"ה (יאולי הוא הרב מפרעמסלא שהשיבו שם
רב שם וגליל עהריכבורג גיסו דרא"ל היילפרין רב בבולגרייא (גיסו דרל"ה וואהל
מיילעם מיערסלוב ברכ"ה ומותן הישועי"י הנז' ואבי ר' שמואל אבי רי"ל אייזק וואהל
מסלא אבי רז"ו ***) ומותן תוע"ר הנז' ורכ"ה מייזלש שנהע' 1509 ור' יונה תאומים
' 1826) ומותן ר' יקותיאל אבדהם אסר זלמן ענזיל לאזמיר ב"ר מנחם נחום
יא ומיבר שו"ת ודרושים ב"ח הנ' אבני מלואים (מקלוה"ח רבו הנז"ל) והשיבו
בישועי"י

*) ומ"ם בפנים הוא מאפם דמים לד 70.
**) בברכות ד"י ע"א בעי דאמי עלייהו כי היכי דליתותו כו', ודקדקו המפרשים
כי היכי הול"ל דליתותו, ועוד דר"מ לא ידע קרא דברוריה ? ועניתי ואמרתי דקדא
לא בחבירתה, עד"ם בפ"ק דע"א דהפורם ממינות מייתי, ור"מ באמת לא ביקש רק
ו וזה כי היכי דליתותו, וברוריה לא ירדה לסוף דעתו.
***) מותן רש"ם מסאניק שבר"ה 1418, ומשפחת ואהל לקוחה מר"ם שבר"ה 474.

אוצר נחמד לכוזרי 1347). ארובות
השמים, תכונה. טוב הלבנון או בחינת
הלבבות, לחובת הלבבות 1348). נצח
ישראל, לשיטות. פי' רוח חן 1349).

ס"ר (הגר"א 1350) אליהו ב"ר
שלמה זלמן 1351). מוילנא.
קידאן בליטא. ליסא. בערלין. סערהייא.
קעניגסבורג 1352) בפרייסען פרוסיא
ג' באר הגולה 1353). מחו' דחיי אדם
1354) ור' נח מינדעס מאשמינע
נפלאות חדשות לתורה בקבלה 1355).
אחי ר' אברהם ראגאלטער מעלות התורה

1356) ור' ישכר בער מוילנא 357
חתן ר' יהודא מקידאן. אבי ר
1358) ובאר אברהם לתירה 59
חותן ר' משה ברי"ל מפינסק ור'
שרגא פייבוש ב"ר שלמה מנחת
למסורה 1360. זקן ר' זלמן בעו
יהודא בכרך ב"ר יהושע העשל ג
הגרי"ב 1361). דוד ר"ל מיאנע
1362). ת"ר משה ב"ר שמעון מרג
מזאמושט פני משה ומראה ה
לירושלמי נשים נזיקין 1363).
רא"ל מטשעכנאויטץ ור"ח טשרו
רבו

בישוע"י הנז' א"ח פי' תמ"ה סק"ח ובתוע"ר הנז' מי"ד ה"ג תא"ה סס"ג ס"ח
בשם' לא"ח ובחי"ד ס"א (וכ"ע מחו', יודע כמובא למעלה!) רב בפרעמסלא סטריא
הם ז' פסח תרי"ח והספידו בדב"ה (מתהרי"ם הנז') חתן ג"כ לר"י יודל מברעסטי
(סנהע' 1228) וחותן ר' אברהם היילפרין מסטניסלאו ורא"ת כתן : 1347) ס
66 : 1348) סנהע' 65 : 1349) עה"ע 209 : 1350) נולד יום ג' א'
תפ"ט, ונז' בשם המעולה (סנהע' 1346) פ' תולדות בפי' ויתרוננו (והוא בערבי
תלבור"ם הנז"ל באריכות) בחיין ונזרע אפרים (מראפו"ת הנז"ל) בפסקא ויהי המקריב
ג' ובפסקא עשרת הדברות אות ד"ה, וכ' י"ט תשרי. אומרים אליהו באר"ע שנות ת
(עה"ע 448) השלים ענייני חוץ למודיו. לפני שפ"ר גאון זה כרעו ברך רוב רבני
ולבו היה מגעית בכל חכמה, בכל בית התלמוד כאמן הוא, תנ"ך מכילתא ספרי
תוספתא מדרשים זוהר תקונים וספרי חכמה ומוסף להם מקום בראשו בין עיניו,
יאומה מאמר שהע"ה מים עמוקים ידלם אים תבונה עה"ע 90, וזולת כל אלה קדוש
גידל פרי קודש בכל רגע, דבוק באלהיו ותורתו, אשרי יולדתו! : 1351) שנם"ה 4
1352) עה"ע 861 : 1353) סנהע' 924 : 1354) סנהע' 1317 : 1355)
עוד פרפראות לחכמה, וכ' בוילנא ג' טבת תקנ"ח : 1356) נד' בשקלאב תקפ"ח ו
וחיבר עוד ספרים ונז' בעץ יוסף (מר"ח זונדל הנז"ל) לתכמותא פי' האזינו, ת"מ
ועה"ע 1775 : 1357) חיבר פי' תורה ושעי"ד וכ' ט' אלול תקמ"ז. חותן ר'
כהנא שנולד תקכ"ג, ב"ר אברהם כהנא חתן ר"ם מאמ"ד (שנם"ה 603) רב בברעסטי
עזרא הכהן הסופר, ונתגדל אצל זקנו ר"ם הנז' עד היותו בר י"ג ואז נשא ב"א ה
הנז' ולמד אצלו תמ' תקל"ז—תקכ"ח. וחיבר גאון יעקב לערובין מרא דמתניתא לתו
תנא ירושלמי לירושלמי, וכ' תקפ"ו : 1358) נ' בבייאמסטאדט יום א' כ"ה שבט תק
1359) נד' בהורדני ונז' כ"פ בעץ יוסף הנז'. וחיבר עוד באר אברהם לתהלים ו
רוב ספרי אביו בהגהותיו וכ' תקס"ט, אבי ר' יעקב משה מסלאנים שחיבר הג' מה
לבאורי הגר"א לא"ה : 1360) נד' *) עם מנורת שלמה מאביו בדובראוונא תו
והיה רב שם : 1361) למשניות תלמוד ע"י שעא"ת י"ד. ונד' מכתבו במגיני א"י
1145, רב בהייני, כ"ר חנוך רב בקאלווריע זאבלודאווע ואבי ר' משה בכרך הת
בעמוקי משניות. ורי"ל אייזק נ"י. ומנכדי הגר"א עוד ר' הירש לפידות הכ' בוילנ
כשליו תר"ל : 1362) בן אחותו ות' רב הא' הנז"ל : 1363) חיבר עוד מראה ה
לרי"ף רמב"ם פני המנורה ופני משה לשבת פני משה לירושלמי זרעים, ר"י בקידאן,
השי'

---

*) השמטות מנחת שי שנהע' 764.

…דר"ח מוולאזין 1364) וספאת …לחן 1365). בזמן שו"ת פני אריה …ראטרדאם 1366). ר"י בווילנא. ונ' שם. תקנ"ח :

…ת בלוחות העדות, מהכר"ו. אגרת … יעקב מדובנא, בזרע גד. אגרת …ים לתרופה, ממוסר. אדרת אליהו, …ורה. אי"ל משולש. מהנדסה ת' …לים. אליהו רבא, לטהרות. איפת צדק, …הות מכילתא. באור אבות, והג' אדר"נ …ס"ק. באור אדרא זוטא. באור הבהיר. …ור הגש"פ. באור היכלות, מהזוהר. …ור זוהר חדש, ג"ח. באור ירושלמי, …ים והג' ירושלמי. באור מדרש הנעלם, …ת. באור נ"ך 1367) נביאים א' …עיה ירמיה יחזקאל הושע יונה חבקוק …ולי שה"ש אסתר (בנסתר) דה"י.

באור סדר עולם, רו"ז. באור והג' ספרא. באור רבב"ח ואגדות, בפי' ליונה. באור רעיא מהימנא. באור תקונים. באורי הגר"א, לדחש"ע. ברק השחר, לאיכה קהלת יחזקאל. דבר אליהו, לאיוב. הגהות ל"ב מדות, ר"י הגלילי. הג' מהרש"א 1368). הג' ספרי. הג' פרקי דר"א. הג' תוספתא זרעים מועד נשים. הג' תלמוד. הדרת קודש, בקבלה. חדושי רמב"ם ראש 1369). טהרות הקודש, ח"ב מא"ר לתוספתא טהרות. יה"ל או"ר, ה"ח לזוהר. לקוטי אגדות, שבת סוטה בתרא אבות בכורות 1370). לקוטי זוהר. לקוטי ש"ע 1371). מגן ארץ 1372) מעיל צדקה, לאסתר. במעלות התורה מאחיו. מעשה רב, הנהגות. מעשה התורה, וכללי תורה מספרי ותלמוד. משנת אליהו, הג' שקלים. משנת הגר"א

או

…ים רב שם כ"ד בן הגרי"א הגה"ה 771 : 1364) הגר"ה 1287 : 1365) שם. …ז מוולאזין הנז"ם. וגאון יעקב הנזכ' 1357, ומהרי"ם א' הנז"ל. ור' בנימין שחיבר …ר ירושלמי וזולתו רב בלאזע אבי ר' אברהם שמואל שחיבר שו"ת לבני בנימין רב …אלקויסק ור' יהושע יהודא ליב רב בלאזו. ור' בנימין משקלאב שחיבר גביעי גביע …סף לתורה. ור' משה שלמה שחיבר שיטות רב בווילנא ונ' כ"ה תמוז תקמ"ו. ור' הענדר …ן דר"ז מוולאזין הנז'. ור' פנחס ב"ר יהודא שחיבר אבן בוחן הקלר בגעת פנחס לאיוב …י חיים לקהלת דרך המלך לשה"ש כתר תורה דרוש ממעלות התורה מגיד צדק לסדור …ל"ז מדרש לחכמים לתהלים כאשר הנבעה לוואה וד' דרושים שבט מיהודא למשלי דרשן ורב …אלק ונ' תקפ"ג. ורל"ה חסיד שחיבר מרגליות התורה ב"ח לתנ"ך ולקוטי תורה בקבלה …בסעמייאטין ונ' תקע"ט. ור' שלמה מטולטשין שחיבר אבן שלמה לשיטות רב בווילנא. …שלמה ממאהליב סמוך לשקלאב בליטא. ור' שלמה הנז' בהק' באורי הגר"א לא"ח רב …ילקאמיר, רבו דר' אברהם אבלי ב"ר אברהם שלמה שחיבר חדושים במדרש תנאים …ם והשיב בת' בגדי ישע ומנחה בלולה והשיבו בת' רע"א הנז"ל ה"ב רב בווילנא ונ' שם …אדר תקל"ו, ור' מנחם אליעזר מוואלאזילשק מינסק שחיבר באור תורה משניות יעיר …לקנים מאמר שתום שו"ת שיטות ונ' בווילנא י"ג טבת תקס"ז ב"ר לוי (אחי ר' שמעון …בקאסיב ובר"ד מ"מ ברזאנוי) שחיבר הג' מהרש"א שבפנים עטרת ראש ועטרת תפארת …כות וזרעים ב"ח (נד' באמ"ד תקכ"ו ונוסף ק' מסגרת טופח הנז' ביעיר אוזן מהחיד"א) …בר בכלל ספר עטרות ליתר הסדרים רמב"ם קה"ח יסוד עולם הנז' ולורת הארץ …נדפ' 56) פי' ע"י פי' קנים (פ' ב"ג ביע"ק מבנו) רב בקאדני ונ' לפני ש' תקל"ד …בשה"ג הכר' אז בראשונה בליואבנו מזכירו לאחר פטירתו) ואחר ר' ישראל רב במינסק …אי כ"ד שני בווילנא י"ד אייר תקכ"ב ומתו' דארבע שיטות למהרי"ם הנדפ' 1384 : 136…) ע"ש העיר באמשטרדם. נולד תק"ב, והדפיס ספרו באמ"ד והסכים לס' הברית …ונדפ' 1333) בש' תקכ"ז, רב בברעסלא פ"פ עמדין בפריימען : 1367) מכללו מכתב …יהו לשה"ש חבקוק והם נוספות : 1368) הנדפ' 727 : 1369) עליות אליהו ע"ק …"ש כ"ו : 1370) הם הכ"ד : 1371) הם ק"א : 1372) הסג"ם מפ' יו"ד אות כ"ד

או דקדוק אליהו, דקדוק. משפטי לשון עברית. סדר תקופות ומולדות 1373) בסערת אליהו, לקוטים. פי"ס יצירה. פי' תלמוד ברכות שבת (פ"א) ערובין מגילה קמא בתרא (פ"א) בכורות ערוכין תמורה בנסתר 1373) ובנגלה שבת ר"ה (פ"א) בתרא. צורת הארץ, מגבולים ותבנית הבית. רמזי משניות למקרא, ברכות אבות זבחים מנחות כלים 1374). שנות אליהו, לזרעים ב"פ. שערי ירושלים, לירושלמי 1375) :

ס"ר (הנרי"ב) ישעיה ב"ר יהודא ליב ברלין 1376), נ"א תי"ט 1377). גיסו דרנ"ה קאצניעלבויגען ממערגניטאהל 1378) וזכרון יוסף 1379). אחי ר"ד 1380). חותן ר' יוסף מאי 1381) ורי"ל 1382). זקן ר' אברהם שקלאווער ורצ"ה טאדעסקא מפרעסבורג 1383). בזמן ר' יהושע שפירא פנים מסבירות ארבע שיטות למהרי"ש 1384). רב בבערלין בפריי… פרוסיא. ברעסלא (ברעסלויא רטיסלאויא… בשלעזיא. תק"ס:

אוצר בלום, לע"י. אמרות טהורות, מ… מוסר. הגהות יד מלאכי, הג' רי… הג' שעא"ת. הג' תלמוד ומבוא התל… 1385). הג' ומ"מ ראשית חכמה 386… הפלאה שבערוכין, להערוך 387… בזרע אפרים מראפז"מ בפסקא תליו… דעשרת הדברות אות ו', חדוש… ומקורים, לרמב"ם, חנוך לנער או … שהגיה לחנוך, להחינוך מהרא"ה. … סדר למשנה, למשניות. כנסת ח… ישראל, שו"ת 1388). מיני תרגו… לתרגום תורה ודרושים 1389). מס… תנ"ך, לתלמוד. נמוקי הגרי"ב, למשנ… פי' סליחות 1390). קשות מיושב, לי… קשיא שבש"ם ואומר השכחה השמ… פוסקים מש"ם וחי' ש"ם. בשו"ת … אפרים, מראפז"מ חא"ח סט"ו. בש…

זכרון

כ"ד, ונראה שהוא חבור על תכונה הנז' בע"א הע' פ"ב : 1373) שם ע"ק הכ"א… *) : 1374) כ"י, שם הל"ד : 1375) כד' מקרוב, אמז"ל : 1376) הוא רי"ל ב… מוכיח מאייזענשטאדט הכד' חדושיו בזכרון יוסף (מחתנו שבהע' 1137) מ"ב דק"י… (וכ"ע הגאון) ונז"ם באו"ח סי"ג והקדמתו לאחר פטירתו, ב"ר מרדכי מוכיח, ו… זכ"י הנז', ורכ"ה ק"ב ממערגינטאהל שבש"ה 474. ובמיני תרגומא שבפנים. בלקוטים… אבי אמי זקנו ר' ליבוש מוכיח, ויש ר"ל מוכיח שחיבר סלת בלולה לשעא"ח עד ספ… וכבר הבאנו ר"ל מוכיח מפולנאה בר"ה 1231 : 1377) בר"ל שלו כ"ע מדיר מורי… ובמ"ת דו"ז : 1378) עה"ע 1376 : 1379) שם. ור' שמחה פורית הנז' בכו… הי"ד רהקל"ד כ"ה : 1380) הסיב בזכ"י מניהו שבפנים אמ"מ ס"א והשיבו שם ובח… ס"ד, רב באה"ו : 1381) שבש"ה 1030 : 1382) זכ"י שבפנים אא"מ לסי"ד : 383… פו"מ בויען וכ' תר"ה. ורא"מ מאסר הדפים אז תולדותיו באלקווא בשם עטרת ל… 1384) לשעא"ה ה' שבת ושיטת פסחים ביצה ר"ה מגילה ושו"ת להם וכד' בפ"פ א… תקל"א לפסחים וכ"ג שו"ת להם. וחיבר עוד ק' הסוגיות וכד' בברלין תקי"ז, באהבלודאוי ביאליסטאק בליטא סווערין במעקלענבורג ויהב מקודם בטיקטין זאהבלוד… ברל"ה ב"ר יוסף ספירא כ' תג"ע שבהע' 603, וס"ב מנחת אהרן לסנהדרין הב… 1753 : 1385) שבהע' 12. ויד מלאכי שבפנים בהע' 1167 : 1386) כד'… בדיהרנפורט עם"ה 1636 : 1030) שבהע' 33 : 1388) הק' מחנו ר"י לש"ס, ובג… באומר השכחה ר"ה קמא : 1389) כד' כ"פ. ובזכ"י שבפנים אא"ח סי"ב מזכירו… ק' התרגום : 1390) שלאויטא תרי"ב :

שבהע'

---

*) ובדר תקו"מ שבפנים שם הכ"ג.

ן יוסף, מגיסו. בשו"ת נוב"י, קמא
נא. שאילת שלום, לשאילתות 1391).
יי המאוחרין, מהמאוחר ויכול להוקדם
מוד 1392). תוספות ראשון לציון,
משניות לתלמוד. תנא תוספאה,
ופתא 1393). תקוני כלי שר"ת
ש"ס רש"י תוספות :

ר' יעקב 1394) ב"ר זאב הלוי.
מזעטיל בליטא. ג"ר נחום מקאברון.
רי"צ קראנץ 1395). חותן ר' מרדכי
ראפפורט 1396). דוד ר' יעקב
1397). רבו דר' אברהם דוב בעריש
פלאהם ממעזריטש 1398). בזמן
רצ"ה מברלין 1399) ור' יעקב ישראל
בר"צ הלוי 1400). מ"מ במעזריטש.
זאלקווא. דובנא. וולאדווי. חעלמא.
מעזריטש. נ' בזאמושט. תק"ם :

אהל יעקב, ה"ח לתורה. אמת ליעקב,
לאבות, אמת ליעקב, להגש"פ. בזרע גד',
דרושים. יום ישועה, להגש"פ. כבב
מיעקב, להפטרות. המדות, מוסרים. משלי
יעקב, לתורה. קול יעקב (קול ישרה
לשה"ש, קול התור לרות. קול בוכים
לאיכה. קול נגידים לקהלת: קול רינה
וישועה לאסתר) לחמ"ג ואבל מספד
תמרורים, מפרידת הנפש מהגיו :

ס"ר

(1 סנסערה 1 : 1392) הקדמת הנזכר : 1393) שם, ונעלמו
פ"א דכלאים : 1394) היה ונכרא לשאל היה. כאשר קלה הגר"א הנז"ל
תקנ"ו שמרו במכתב שיבוא אליו לדבר משליו על לבו, ובהם כרפא, משלו
לב"ד והיה ככנן המנגן ותהי עליו יד ה' *) ! : 1395) עשה פתיחה לאה"י
ו, מ"מ במעזריטש : 1396) רב באלעקסניץ וכ' שם : 1397) במת"ה (הנהפ'
ריה) בשמים חדשים פי"ג בהערה מזכיר הגאון רי"ל (אולי הוא רי"ל מעקלענבורג
ב' 1806) בן אחותו דמו"ר כ"ע. ואפונה שמן המו"ר היה ג"כ מ' ר"מ כ"ש בר"ה
זריה : 1398) כ' רמ"פ הנהע' 474, ואחי ר' דן ור' שמחה פלאהם, ומ' ג"כ לר'
מאכים שלוי שמזכירו בשמ"ה שלו ועה"ע שלפניה, וחיבר ברית אברהם (אמ"ל מרבו
והספד לאברהם שלו) להגש"פ הנ' וסדר ספרי רבו הנז' ביום ישועה ממנו עין המים
ר רד"ב מייזלש מטיסמניץ (שחיבר אהבת דוד לשיטות באור מהרד"ם לס' המלות
ב' 167 רב בקראקא ואראשא וכ' י"ד אד"ר תר"ל **), ברי"ל איגך כ' רמ"א ומשאת
ין הנהע' 553 וב"ח הנז"ל ופנ"י הנהע' 714 ומ"ך הנז"ל וחיבר חושן ישועות
ות בתרא חולין נדה ב"ח והשיבו באבני קודם הנהע' 1676 הכ"ט רב בקאמניץ
קטשין וכ' בקראקא ואולי הוא ב"ר ישראל מייזלש הנ' שם י"ט חשון תקנ"מ) ק'
פדים (מזכירו בהע' לפתיחת אה"י א"ב) שמן המור מדרושים, מ"מ בשענרשין
ולקוב רב במעזריטש לובלין : 1399) הנה"ה 474 : 1400) שחיבר אגודת אזוב
את איכה רות שבט מישראל לתהלים (כד' בזאלקווא תק"ס ונז' כ"פ בנפש יהודא
לים) שפת אמת למשלי, מ"מ בקרעמניץ וכ' תק"ס והסכיד עליו חתנו רי"ל ב"ר
: מייזלש מ"מ בקרעמניץ כ"ש בלקוטי שושנים שלו. והוא ב"ח ח"א לק"ם מהספדים
וח"ב

*) דרשו מזה בשבת ד"ל ב' שאין השכינה שורה כו' אלא מתוך שמחה של מצוה,
שכינה שורה טפי מלמעלה מרגלותיו של חולה שאמרו שם די"ב ב' ע' תוס' ברכות
א' ד"ה ושא, וגם מצוה הוא לשמרות עליו שכינה כפרש"י בשבת שם ד"ה קמו,
ע 219.

**) הספידו ג"כ בדובנא שפתי ישנים מר' בנימין דוד לאבינאוויטץ שחיבר עוד אבנט
לאגדות ואילת השחר מעניני חנוכה אפוד ב"ד להגש"פ ב"ד קודם ג' ענינים מגדולי
ידים רוח חיים הספד ר"א דודזאהן (הנהע' 474) תולדות אברהם הספד ר' אברהם
רב בטשעבאכאווע הנ' מ' אדר תרל"ה מ"ר פישל מסטריקאוו מ' רד"ב ממעזריטש
הפ' 1294) ור"ע מייזלש הנז"ל וכוונה אלימלך (הנהע' 1424) ועש"ה 1414.

ס"ר אלעזר קאליר ב"ר אלעזר.
(1401). נ' פמ"א. ב"ד וגיסו דר'
משה מקלעציק (1402). מחו' דרצ"ה
מבערלין (1403) ור"ש מאמ"ד (1404).
חותן רי"צ ב"ר משה הלוי פרענקל
מליכטענשטאדט ורי"צ ב"ר משה מסלאנים
(1405). רבו דר' בצלאל ראנשבורג
(1406). בזמן ר' שמואל ב"ר נתן נטע
הלוי מקעלין מחצית השק"ל ב"ח ל
(1407). מ"מ באובין (1408).
בזאבלודאווי. רעכניץ. קערלען 09
קורישום. נ' שם תקמ"ב :
אור חדש, ח"א לתורה ח"ב ממאורי
מזקנו (1410). אור חדש, ח"ב לפ
קדושין ב"ח. חות יאיר החדש, דר
והספדים

וח"ב נטעי שושנים ממוסר (ומזכיר שם מאבי אם אביו ר' אברהם בן המנחם ליון)
תקע"ח. ובל"ש הספיד להגאון מהר"ש שיף שנה"ש 807 וזולתו. וכ' שהספיד ג"כ
מרגליות שבהע' 836, ורד"ל מקרעמניץ שבר"ה 1297 וזולתם. גם לדודו ר' משה
הירש מייזלש, *) השיח מזאלקווא לעשכוב רב בלאבלאהוט זאלקווא וכ' שם י"ז
תקפ"ג כש"ם ובח"ג מנכדו שבסמוך כ' יועש"ק י"ח כסליו תקפ"א, ב"ר שמעון
יעקב) שחיבר חמדה גנוזה משו"ת ודרושים וחי' פסקים ר"ה יומא סוכה יבמות כת
גטין סוטה קמא מציעא סנהדרין חולין מנחות בכורות ב"ח והשיב בגאוני בתראי וה
לתענה אליהו (שבהע' 1504) בח' תקי"ח רב שם לעשכוב וכ' בזאלקווא יום ג' א' של
(כ"כ בקינתו בשער המלך בדרושי הנהגות שער ה' פ"ז וככרו בח"ג כ' ט' סיון) תק
ואבי ר' אביגדור מייזלש שהשיב בח"ג הנז' רב בבולגורייא. וחותן ר' אביגדור הורוי
בקאמינקא ב"ר אברהם רב בלוילק (חתן ר"א מכראל שנה"ש 789) ואבי רי"ל ש
הורוין מייזלש מתאכיסטריסטן שחיבר הג' לב דוד מהחיד"א שו"ת בג"ב הנז' (שהח
הנית בהשערכאויטן אחרי הנר' בטורקא תקכ"ד) שו"ת תפארת בנים (בסוף ח"ג
והשיבו מהרש"ק ב' הנז"ל בשו"ת הר"ע רב בזאלקווא טשערכאוין (אבי ר' ישעיה
ור' חנניא ליפא כ"י משה וחותן ר' משה יהודא הלוי הורוין כ"י משה שהדפיסו שם
ספרים) ורל"ם מלעשכיב חותן מחותנו האלפי ישראל שבהע' 1297 : 1401) חתן
הנז"ל, והיה אחי רב"ה מזאלקווא (שבהע' 807) אי גיסו שנאו"ח פסחים דק"ם ב' קו
דודי. וכ' האו"ח ט"ו חשון : 1402) שנה"ש 1190 : 1403) שנה"ש 603 : 04
שם. וכוב"י הנז"ל. ורשד"ב מגלוגא שנה"ש 1228, ור"ש מלעוורטוב שנה"ש 420
(1405) מזכירו באו"ח פסחים דק"ך א' ועל אביו כ' בשה"ם שהוא חתן ר' מרדכ
בללאל"ם ורל"ש ב"ר בערוש מברא"ד כ"ר העשל שבהע' 603. ומחתני האו"ח עוד
העשל מפלאם שבר"ה 1420, ור"ת מליבנא שבהע' 1245 : 1406) ע"ם העיר ב
והוא גיסו דר' יודא קליכבורג הנז' במעש"ר שבסמוך ובתשובה מאהבה (מר"א פלא
הנז"ל) אדות הפיוטים אות ל"ה ות' ג"כ לכוב"י הנז"ל ור"ל פישלש שנה"ש 887,
גליון טורי אבן מהש"א הנז"ל (טעם המלך מריעו שבהע' 1568 ה' טומאת מת) ה
נב"ר להוריות חי' רמב"ם (שם ק' כבוד הופה וה' נדרים, ובה' שחיטה ויובל מזכיר
מספרו ה"ג שהיתן אז לדפוס) מעשה רב הג' ש"ם פתחי נדה לנדה שדה נופים הג'
והשיבו בכוב"י"ת מא"מ שש"ה ובבגדי כהונה (שבהע' 1244) ומיבת ליון (שבהע' 12
הכ"ב ל"ג ובתלרף (מר"ת קוכין הנז"ל) ח"א הל"ה ח"ב הקל"ה ובח"ם הנז"ל, רב בפ
(1407) שבהע' 1115. חיבר עוד מחלית השק"ל לה' מליחה ונדה ב"ח, רב בזאמקו
אבי רז"ו שחיבר הג' ש"ם סדר משכ"ה למשנה תורה מהרמב"ם (נד' בפראג תק"ף ונ
289 מהד"ת קדמון) והשיבו בכוב"י"ת מא"ח ש"ם פ' (בהיותו באובין) חי"ד שמ"ה
רב בזאמקוין במעהרן וכ' תמוז תקע"ז והספידו ר"ה א"ם הנז"ל באמר"י אבי ר' י
וחותן ר' יעקב בער ב"ר יוסף כ"ה, וזקן ר' משה עשטרייך, ורבו דר' משה אונגוואר
בנעבימן וכ' תקל"ח : 1408) בה' תק"ל, או"ח פסחים בסוגיא דחזקיה רד"ה
ועמ"ם מאובין אבל ר"ת קוכין : 1409) עה"ע 57 : 1410) הדפיסם בפיורדא ת
ובז'

*) מזכירו רמ"ע הנז"ל בהשיב משה חא"ה השצ"ד לאמר פטירתו.

פרים. חקר הלכה, שו"ת. בשו"ת נוב"י, קמא ותנינא :

ס"ר פנחס הלוי הורויץ ב"ר צבי הירש (1411). ג' רש"ל ושל"ה.

ש"ב

בדב"ר משלם (שה"ש 915) ח"ב דל"ג בחייו : 1411) הנז' בש"ה 543 עם אחיו ירו בנוב"י חא"ה סט"ז. ומאחיו עוד ר' יעקב יוקל הורוויץ הנז' בפנים יפות שבפנים מות בסר והשיב על דבריו בת' רמ"ך חא"ה סי"ב רב בברא"ד גלוגא בשלעזיא אה"ו מארק בפריישטן וכ' תקס"ו כמוכח בדב"ר משלם הנז' שהעיר קינ"ה עליו בקינת מאמ"ד שבהע' 603 חותן ר' שבתי רב בקראשנע בליטא. ואבי ר' מנחם מאנים חתן ברא"ל מטטיסלאו (שבר"ה 1297, ובתשובת רד"ב בת"ן כי שזכה ליתן בתו אליו) דנוב"י והשיבו שם של"ג וכד' מכתבו בלוס"ע ממותנו הכר"ו הנז"ל והסכים למענה הנז' בס' תקי"ח ר"י בלבוב רב בזאמיגראד לבוב וכ' שם כ"ה אב או בס"ק י ט תקכ"ה. ורי"ל האמבורגר שחיבר הזכרונות ממוסר (עע"ה 1240) שיטת כתובות א סוגיות ושו"ת והשיב בנוב"י חי"ד שמ"ד חא"ה שע"ו והשידו שם ובת' רמ"ך הנז' הכ"ד וכד' מכתבו באור ישראל (שבר"ה 1475) שע"ו כ' כ"ה וגז' בזכרון יוסף בע' 1157) חא"ה שט"ו ובשו"ת יהושע (שבהע' 1583) חא"ח סי"ז (תרומו לשארו הכר"ו והוא ג"כ בשו"ת גור ארי' שבש"ה 928 חי"ד סכ"ז) ובפו"כ סי' רל"א ובפ"י הנז' ובקהלת משה לתורה רב בהארמוב ברא"ד גלוגא אה"ו וכ' תקכ"ז והעיר קינ"ה עליו "ת הנז' בקינת ר"ם מטיקטין (שבהע' 1155) ש"ב (ככ"ע ביע"ד) כר"ו הנז', וגיסו הירץ רב בקאוולי (נוב"י חי"ד שמת"ג) ומ' יהושע (כ"כ בספרו שם) הנז', ומקו' אחיו רמ"ת הנז') דנוב"י, ואבי ר' נתן שהשיבו בס' יהושע הנז' חא"ה שע"ז (בס' ג, וכ"ע ב"ד ולהכ"ל ל"ל ב"ג) וגז' בת' מים חיים (שבהע' 1225) חי"ד שסל"א ים בס' תקמ"ד לשפט"ם (שבהע' 378) רב בשדה לבן דובנא, ור' יעקב מריש בו בס' יהושע הנז' חא"ח שע"ז, ור' מרדכי לבי הירש שהשיבו בנוב"י"ת חא"ה שקי"ב ע ש"ב ומובן ע"י דודו הרמ"ע ועו"ש 1413) ובגב"פ שבפנים ש"ל חותן ר' משלם ר' אורי"ם הכ' ב' תמוז תקל"ו ואבי רי"ל חותן רחי"ל כ"י מברעזאן אבי ר' מאיר זאהן כ"י משה רב פה ועתה בזאקשאן חתן רמ"ת מנים זיקאב טאללינסקהם מאומאן ידידי ר"פ בורשטין מברעזאן שבמתוך, וחותן ר' משה משלם איגרא שחיבר איגרא (או רמ"ה, ח"א לפסחים יומא סוכה יבמות כתובות קדושין גטין נדרים ושו"ת, לקמא מציעא שבועות מכות זבחים מנחות בכורות חולין כריתות אגדות ולקוטים) (לבוב תרל"ג) *) שו"ת רמ"א (טשערנאוויץ תרכ"ג) והשיב בש"ם השיב משה (תרמ"ע ל) וגז' בעמק ברכה (שבש"ה 1884) בהק' הניה (ב"פ) ובשמ"ם (מבאמ"ח הנז"ל) סוף תשובה א' ובס' יהושע הנז' מדודו בפו"כ הכ"ז בחייו רב בטישמניץ פרעמסלוב בן כ"ב שם א' (ציון לנכ"ע, ובשהג"ה כ' ב') דהתמ"ם תקמ"ו והספידו הח"ם הנז"ל "ם אב"ר) ב"ר שמשון מבוטשאטש (ב"ר משלם רב בקאלימעא ב"ר פישל רב שם כ"ר ם מלבוב שבהע' 859 ושו"ת פנ"י שבהע' 714) וגיסו דר' בערום מהאכונר הנז"ם דמוו"ד הנז"ל ואבי אם רא"ל רב בטורנין זאליששטשיק וכ' שם (ת' ר"ח הנזר שבהע' 10 ואבי ר' אברהם יוסף כ"י מגאדבורגא חתן ר' מרדכי משה **) וממשפחתו ר' יעקב

*) בהיותו בן תשע דרש בבהכ"נ הגדולה בברא"ד בהיות שם רב הרי"ל מהאמבורג ופלפל אתו בעת הדרשה והוא כנמו ובבוא הרי"ל לביתו ברך לבתו הילדה שתכנס כזה ונתקיים כ"ה בשהג"ה, ובהס' מהרי"ם הנז"ל להאג"ר שאמר ר"ם מטעכוב (שיהע' 8) שגם לקראת הכר"ו עלר כח לערוך מלחמתה של תורה לא כן עם הרי"מ זה, ודודי שו"ב משה אמר לי בשמו שהאג"ר לריך באור כמהר"ש סי"ף (עמ"ה 807) וכשייסר ה יפרשו באריכות ופירש לחיי עולם, ואמר לי עוד ששמעהו דורש שנועם מגדים נים ואמר שמבין שהוא נוטר נחמת, וע' הע' הראשונה בהק' שירי משכיל ע' 1929.

**) חתן ר' שמעלקא טוינם שבהע' 1509.

יעקב איגרא משטריא שהשיבו בקהל"א (מרא"ה הנז"ל) חו"מ סמ"ט ובשו"ת מהר
הנז"ל ור' ישראל איגרא משה שהשיבו בקהל"א הם ה"ג, ור' מנחם מענדל רובין ב"ר
הורוין ות' נועם אלימלך שנפנים ורי"מ מזלאטשוב (שנפט' 1496) והשיבו שאלו ב
משה הנז' חא"ה ח"א ובנוב"י"ת חא"ה סי"ט (וכ"ע מהו', ומובן ג"כ ע"י רמ"ת הנז'
דנוב"י ובתפארת לבי (ממקומנו שנפט' 1451) והשכים לדגל מח"א (ש
1231) בש' תקש"ג רב בליסקא שאניק אבי רי"ל ור' שמואל שמעלקא ור' יעקב
רב בדאנרמיל באלאוב וכ' (שו"ת הנז' סי"א) בפלאטווינא תקל"ב והדפיסו מהרש"
בעין דמעה (אבי ר' מנחם מענדל שחיבר משכנות יעקב למ"ת רב בגאלאוב [אבי ר'
רב שם] ור' יהודא אהרן משה הנז' בשו"מ · שם אבי ר' נפתלי כ"י שהשיבו בבית ב
שנפט' 1506 חא"ח קפ"ז ובשאילת שלום שנפט' 1509 רב בשאכיוואץ גיסו דמ
ר"מ שטיינבערג כ"י שנש"ה 1592) ור' נפתלי לבי שנולד תק"ך ת' ריטי"ל של
(שנפט' 1531) ורמ"מ מרענוב (שנש"ה 1424, וכאמז"ל שסימם ר"ב לדיקים
רוה"ק כמנין עשה לך ר"ב) וחיבר אילה שלוחה לברהמית שמות זרע קודש לתורה ומו
ולקוטים מאביו ב"מ רב ברשפשין וכ' י"א אייר תקפ"ז אבי ר' אברהם חיים רב בל
ור' אליעזר שחיבר נועם אלימלך לתורה רב בדשזיקוב בגאליליען (אבי ר' ראובן רב בדש
ור' מאיר שחיבר אמר"י נועם לתורה ומועדים ב"מ מקר הלכה לשודות ושו"ת בכ
מאביו בסופו והשיבו מהרש"ק הנז' בש"ע לשק"ל תשובה א' ובשו"מ הנז' רב שם
ייטב לב שנפט' 1732 ואבי ר' יהושע לבי כ"י שחיבר עמק הלכה מהלכות ושו"ת ר
ור' טוביה ור' יחיאל ור' נפתלי חיים כ"י חתן ר"מ הנזר הנז') ור' יעקב רב בקאל
מעלין (חותן ר' אלעזר ברמ"א בריעה שנפט' 1527) וחותן ר' אשר ישעיה שחיבר
יש"ע וכד' ממנו בש"ם הומת אריאל (שנפט' 1346) רב ברשפשין וכ' י"ז ניסן
תר"ך אבי ר' אלימלך רב בוואשילקוב אבי רי"ל רב ברשפשין חתן ר"ם מבעלזא (ש
1154) ואבי ר' שמואל שמעלקא כ"י משערעטה חתן ר' אלטר יוסף משה שנפט' 31
וזקן רא"ל הורוין שחיבר פני אריה לתורה והשיבו בנטע שעשועים (שנפט' 1481)
ע"ב ע"ד פ"ה ובישוע"י (שנפט' 1164) א"ה שקש"ט שק"ו רב (מש' תקמ"ב) בשטני
טישמנין וכ' שם יועש"ק ר"ח שבת תר"ד אבי ר' הירץ (חתן חוו"ד הנז') ור' משלם
שחיבר בר ליוואי משו"ת ב"ש לדקש"ע כלי חמדה לתורה שבקא דמנא להגש"פ וכ
בברכת יוסף (שנש"ה 1509) חי"ד ש"ב ובהפל"א הנז' משאלו (מובן ע"י ר' הירץ
חי"ד ש"ה רב בדיאזלאוויץ טישמנין שטאנישלאו וכ' בטישמנין כ' חשון תרמ"ח מות
יהושע רב בבריידונג וידידי ר' פנחס בורשטין כ"י *) מברעזאן שכד' מכתבו בבנה
וחיבר הג' ספרים וזולתו והשיבו שאלו בהפל"א הנז' חא"ח סי"ב ל"ה ובשו"מ הנז'
בשערעטה ור' שמואל אוסטרעזיר כ"י וש"ב באר יצחק הורוין לרש"י תורה שהשיבו ב
הנז' (אבי ר' יעקב רב בזיערשלוב) ורבו דר' יעקב ווײדענפעלד כ"י שחיבר שו"ת
בהורומלוב וידידי הד"ר הלל ב"ר יהושע כהנא כ"י שנולד בשטנישלאו י"א אייר ת
וחיבר אבל משה מהספד מנטיפיורי (הזכרתיו ברה"ם) אגרות ומאמרים בכתבי העת ב
הארץ מתכונה ובעאגראפיע ב"ח (וח"א נד' בבאקרעשט תר"ס) וזולתו ראש מורי בית ה
פה (חתן דודו ר' מרדכי ברוך כהנא מטישמנין ור' יוסף לאוים משה שני תר"ח ות'
לר' מרדכי זיסקינד לנדא משטנישלאו שהשיבו בתוע"ר שנפט' 1509 חי"ד ש"ח) ת'
משטרעליסק שנש"ה 1496 ואבי ר' יעקב יוסף כ"י ור' שאול כ"י שחיבר שו"ת בב
רא"ם רב באוסליא טישמנין (אבי ר"מ יעקב כ"י מקראקא) ור' אלעזר שחיבר דבר ה
לשיטות וש"ע ערכת זקנים לפנ"א מזקנו רב ברשהטין וכ' בעלומיו שביב ש' תרכ"ו ו
כ"י שחיבר מאה שערים לסוגיות תולדות יצחק שו"ת והשיבו בהפל"א הנז' חי"ד ב
ובארץ לבי (שנפט' 1826) רב באנטניע זוראווגע שטנישלאו חתן ר' אפרים תא
הנז"ם ואבי רא"ל הורוין כ"י חתן (בב' זיוגיו הראשונים) ר' משה וואקס משערעטה
בן ליון רב שם וחיבר שו"ת הר"י בשמי"ם והשיבו בבית שלמה הנז' חי"ד שע"ב ע"ש
בזאלאזין

*) עש"ע 1826.

ר' זכריה משלם 1412). ונוב"י
14)· מחו' דרח"ך 1414). גיסו דר'
ר 1415) ונועם מגדים. חתן ר'
הײלפרין 1416), אחי ר' נחום

1417) ור' שמואל שמעלקא
מריטשוואהל דברי שמואל לתורה
ולקוטים ושו"ת 1418). אבי ר' מאיר
יעקב

אזין ספריא ווחתן ר' פנחס סורוין כ"י רב בזורלאווכא : 1412) סנסע' 628 :
1) הנז"ל, בגב"פ שלו סי"ג כ"ע ר' דו"ז ובסכ"ע ר' זקני. והיה לסם חתנות ג"כ ע"י
מנים ב"ר יוקל הורוין (סבר"ה 1411) גיסו דנוב"י ולפני אלה כי סבוב"י למספחת
אה ס"ג או מחו' כה"ם וער"ה 1418 : 1414) סנסע' 1225 : 1415) מזכירו
פ שלו סכ"א, רב בנאלסטסוב. ומנוע"ס סנפנים עמ"ס 770 : 1416) סנסע'
1 : 1417) מזכירו בפ"י שלו ר"פ וילא ומזכיר מחדושיו בסק' סנ"א שלו וס"כ
ד אלו ערך סנה והסתקבל לאב"ד למד עם אחיו רה"ם ודבקה נפשו בו : 1418)
עוד חי' יבמות (באמרי בינה מר"ס א"ם הנז"ל) נזיר ה' לא"ה ומי' כתובות קדושין,
בנ"ם וכ' ב' אייר תקל"ח והספידו בה"ם נוע"ס סנפנים. חתן רז"ו נייטסעם מריסא
יהושע ב"ר מרדכי מטיסמנין סבר"ה 714, ואחי ג"כ לר' מרדכי ור' אברהם פחתס
ישראל (סבר"ה 1475) רב בפפד"מ, ואבי ר"ל יהושע סחיבר חי' הריב"ם סתיכת
(בה"ם נז"ם מאביו) לז' אדר ימים נוראים הספד ולקוטי תורה והסיבו בנוני"ת
ה סט"ו (וכ"ע ס"ג עה"ע 1413) וכז' בכל"ח בילה ד"ו ובספלאה ומחנה לוי סנפנים
בטרעביטס במעסרכן פרוסטין יעמנין טארכיו חתן דודו הספלאה ואבי ר"ם סמעלקי
(אבי ר' משלם זלמן אבי רה"ם מסאכיק סהדפי"ם נזיר ה' מזקנו חתן רז"ו וואהל
ע' 1346) ווחתן רב"פ הנז"ל. ות' רד"ב סנפנים ורבו דהפלאה אחיו עמ"ס 1417.
ו לחיים סנפנים. ור"י מקאזנין הנז"ל. ורמ"ע הנז"ל. ורי"מ מזלאטסיב סנסע' 1496.
יעקב יצחק מלובלין סנסע' 1531. ור' מרדכי בנעט סנסע' 1628.
ל אייזק ססיבו בנוב"י רב בקאסוב בהגר מחו' דרל"ה מזידסוב ננז"ל. ורי"ל
אקא סחיבר סים יצחק לסיטות וזכרון יצחק מדרוסים ב"ח וכז' בח"ם הנז"ל חס"ת
' לסקל"ב אבי רי"ל הנד' מחדושיו לסעמ"ת בסוף זכ"י ח"א מאביו. ור' משה יהודא
מנראד סאסוב סחיבר אמר"י נועם מלקוטי תורה לקוטי רמ"ל לתורה ולקוטים
גות והסיבו ביסוע"י הנז' א"ה סי"ז סקכ"ג וכז' בנטע סעסועים הנז' לסע"ע וכ' סס
בנע תקס"ז, ב"ר יעקב מנראד רב באיטינגא, ואבי ר"ם סמעלקא (ע"ם רבו) מסאסוב
ד תקכ"ע ונתגדל אצל האהבת שלום (סנסע' 1231. ת' אביו) והסיבו בחסל"א הנז'
סל"ג וכ' סביב תר"ך, ורבו דאהבת שלום הנז', ור' דר' משה פודהײלר סחיבר אמרי
לתורה ומוגיות ב"ח והסיבו בס' יהושע הנז' חא"ח ס"א חי"ד סס"א ס"ב (וכז"ם
"ז) א"ה סל"ה רב בהרועלוב וכ' בטארנאפאל אבי ר' ליבוש ססיבו מהרס"ק ב'
"ח סמ"ו וזקן ר' יונה ב"ר יעקב מלכת, ורל"ה מזידסוב הנז', וריעי"ל היסודי
ישמאל הנד' מחדושיו בה"ם נר ישראל (מר"י מקאזנין הנז"ל) וכ' י"ס תשרי תקע"ד. —
היה ג"כ ת' ריעי"ל מלובלין הנז', ורא"ל מריף רב באפטא סאכטסוב מחו' דרל"ה
סוב הנז', ואבי ר' ירחמיאל מפריססחא (כאמז"ל סהוא רבו דר' משה מילוסלים ת'
לרמ"א בריעה בר"י מקזנין הנז' וחיבר אהבת ישראל מלקוטים החיים ממוסר ה"ם
לדרך ממדרסים קדוסת. האלך רוממת נסמת ישראל וסער הסתחזקות) ור' נחמיה
ל סכ' י"ט תשרי סביב תר"ך (ת' ר"י מרוזין סבר"ה 1294 וגיסו דר' יודל סו"ב
ע' 265 ואבי ר"ח מבעסאווי ור"ד רב בזילקאווקי) ור' ישראל (מר"י מרוזין הנז')
אסר רב בזעלאוב פארסאוו ת' ר"א מסטרעליסק (סבס"ה 1496) ואבי ר' אריה
כי מירוסלים ור' אליעזר, ווחתן ר' משה מלעלוב סכ' בירוסלים בר"ד מלעלוב סכ'
ב"ד (ת' נוע"א סנפנים וריעי"ל מלובלין הנז' ודוד ר' יעקב מאפטא סבס"ה 915)
י רי"ל דוד מירוסלים ור' אליעזר מנחם משה, ורבו דר' ליבוס רב באפעלע אוזערוב,
ור'

*) מגזע אמו עמ"ס 915.

יעקב 1419) ורצ"ה מחנ"ה לוי לשיטות גדליה משה ארח לחיים לתורה 1421
1420), חותן ר' אברהם חיים ב"ר ור"צ יהושע 1422). ת' רש"ש מנ
אחיו

ור' שמחה בונם מפרשיסחא שחיבר קול שמחה לתורה ושיטות ב"מ ונ' תקפ"ז אבי
אברהם משה מ"ת בפרשיסחא (אבי ר' אברהם דוב) ות' ג"כ לרמ"ל הנז' ור"י מק
הנז' וריעי"ל מלובלין הנז' ור"מ מטריקאוו (שנפט' 1398) ורבו דר' מנחם מע
מטאמשוב קאצק ברל"ה שחיבר ארץ צבי מדרושים עה"ת למאה י' דרושים מ"ת בנער
ואיידוסלוב ות' ג"כ לריעי"ל מלובלין הנז' והיהודי הנז' ונ' בקאצק יום ה' פנחס
שנת תרי"ט (רבו דרי"ל ב"ר שלמה מזאריק רב בוואלקי ונ' שם אחרון דפס"ח תר"ח
"כ לריעי"ל מלובלין ור"ד מלעלוב ורא"מ מפרשיסחא הנז' ואבי ר' מנחם מענדל
בוואלקי הנ' ט"ז סיון תרכ"ח ור' יעקב דוד שחיבר הג' מהרי"ד לספרא רב באמשינאוו
שביב תר"ל ורבו דר' שרגא פייבול הנז' בקונ"ם שנפט' 1654 אח"ה ש"מ רב במאק
גרוצא) ור' אברהם אבלי מגע"ה (ת' ג"כ להלובליני והיהודי ור"מ מכעשמיז שנפט' 496
ור' אלכסנדר זושא רב בפלאצק ור' יעקב אריה רב בראדזמין הנ' שביב תר"ל (ת'
לרי"ל מוארקי הנז') ור' יוסף אהרן רב באוסטראווא וולאדווי (ת' ג"כ לרמ"מ מק
הנז') ור' משה מנחם רב בלופנא לוביטש ב"ר מרדכי מאדרים רב בגראבווין בפגר (
הוא אבי ר"א שם אבי ר' שלום יוסף) ות' ג"כ לרמ"מ מקאצק הנז') ומהרי"ם ב' הנ
1419) כד' מדרושיו בהפלאה *) ומחנה לוי בסופה ונ' בן כ"ו בחייו: 1420) הדפ
עם המקנה מאביו באופיבאך תקס"א. חיבר עוד ברכת התורה לתנ"ך הלכתא רבתא לשב
חומר בקודש תפו"ת לתני תורה ח"ב מנח"ל מדרושים והספדים לקוטים בש"ס הפ
אביו והשיבו בת' רע"א הנז"ל רב בפפד"מ ונ' שם תמוז תקע"א והספידו ר"ש
הנז"ל באמרי'. אבי ר"ד העשל שחיבר דרושים בפו"ח (מהאו"ח חותנו הנז"ל) ק"א לש
(שהדפיסו בס' תקמ"ב בסוף ההפלאה זקנו ור"מ בנעט הנז') רב בפלאם, ור' יואל (ש
חותן אביו) אבי רי"ל מנראד, ור"ש משעלקא (ע"ש דודו) מלבוב אבי ר' שמחה ור' יש
ליב ור' ירחמיאל משה ור' מאיר רב בלעווירטאב הנ' בלבוב ט"ו אלול תר"א אבי
אליעזר הורוויץ שנולד תקס"ד וחיבר שו"ת יד אליעזר רב בויען ונ' שם כ"א סיון תר
ובליון לזכ"ע כ' תרכ"ה, ור' יעקב יהושע שחיבר באור תנ"ך ומדרשים ואגדות והש
ראפו"מ חותנו הנז"ל בב"א אח"מ רב בזאלאזין ונ' בברוד אבי רל"ה הורוויץ הנז"ל: 421
אביו ברב"ו ונד' מכתבו בלוס"ע (מהכר"ו הנז"ל) והסכים להגלגולים הנד' בזאלקווא תק
רב (מב"ד רמ"ל מייזלש שנפט' 1400) שם. והוא חיבר עוד באור לסוכות רמב"ם ה
בש"ס הפלאה מחותנו פרי חיים לאבות והגש"פ והסכים לאור פ"ת (שנפט' 1424)
תקס"ט, רב (במקום חותנו הב"ע שנסמך) בזאלטשוב ונ' לפני ש' תקע"ד,
מרדכי ר"ל מזאלקווא שבס"ה 546, ש"ב ראפו"מ (שהיה ג"כ כ' הר"מ הנז') הנז"ל,
רד"ב שבפנים וחותנו ההפלאה ורש"ם שבפנים ורי"מ מזלאטשוב הנז' וקדושת לוי הנ
1294. ואח"כ היה חתן ר' יששכר דו"ב שחיבר בת עיני לשיטות פסקים בילה ר"ה יו
שבת יבמות ב"מ בתרא שבועות זבחים נדה והל' נדה ולקוטי י"ד וח"מ סוכה בילה מ
ע"א ושו"ת ט' (נד' בדובנא תקנ"ח לאחר פטירתו ומקרוב בלבוב) מגשר לדק לת
ולקוטי כ"ך ולקוטים (דובנא אז) ונז' בתוספות חיים (שבר"ה 714) ס"פ במדבר והס
לחק ישראל בס' תקמ"א **) רב בזלאטשוב ונ' בצפת תקנ"ו, כ' ח"ל (שנפט' 915)
ישראל מהאג בסוללאכר, וש"ב תפארת לבי שנפט' 1451, ואבי רי"ל אבי ר' אפרים, ומ
ר' גרשון ב"ר בן ציון מרגליות רב בסקאלאט אבי ר' אברהם נתן מרגליות משה שהש
בס' יהושע הנז' הי"ד הכ"א, וזקן ר' יעקב מזלאטשוב שהשיבו מהרש"ק ב' בשו"מ הרכ
ור' יששכר בערים אפשדארף מיאברוב שחיבר עבודת היום קי' שעא"ח והשיבו הנז' בקנל
בס' לה' מזוזה שמ"א מ"ב: 1422) שבר"ה 1418 :

*) בסופו, ובקדושין דמ"ו כ' שהשיב הדברים לפני חותנו ר"ם מא"ד שבס"ה 603.
**) והכ"ע הקדושת הלוי הנז' ממו' מד"ז.

ו ורד״ב ממעזריטש 1423). ריע אלימלך לתורה ולקוטי שושנה 1424).
אלימלך ב״ר אברהם מליזענסק נועם רבו דח״ס ור׳ גבריאל הכהן אדלר
רב

(1…) שנדפס׳ 1294 : 1424) נד׳ בלבוב תקמ״ח. והוא נ׳ בליזענסק כ״א אד״ר
״ו, גיסו דר״מ מבארדין שנדפס׳ 1156, ואחי ר׳ משלם זושא מאניפאלי ת׳ דר״ב
ים והסכים לתניא (מרב הא׳ הנז״ל, הנד׳ בשקלאוויטא תקנ״ז. והרב כ״ש הגאון האמתי)
ו ונ׳ בליזענסק כ׳ שבט תקמ״א אבי ר״ל מנחם מענדל *) מרימאנוב ואח״כ רב
פאלי ור׳ ישראל אברהם הנז׳ בעמק השדים (שנדפס׳ 1910) דרוש א׳ אות כ״ג רב
רכי — אוסטראווא חתן רז״ו משם (שנדפס׳ 1294) וחותן ר״ד מטאלני (שנדפס׳
1…) ורבו דר׳ אהרן רב בסטיפאנעשט (בעת שהיה שם הבאת״ח הנז״ל) וזולתו, ות׳
הנז׳, ור׳ ליפא מחמעלניק ת׳ בעש״ט (שנדפס׳ הנז׳) ונז׳ ברגל מח״א הנז״ם ובאמתחת
ין שנפנים דע״ג, ואבי ר׳ אלעזר שנד׳ ממנו אגרת בש״ם נוע״א מאביו ת״מ בליזענסק אבי
פאלי וחותן רמ״א בריעה הנז׳ ורמ״מ יחיאל שנדפס׳ 1528, ור׳ יעקב רב במאגלינילא,
ליפא מחמעלניק אבי רא״ל מ״מ שם וחותן רש״א שפירא שנדפס׳ הנז׳, ורבו דר׳ אברהם
מפערעשצוועסק (סמוך ליערסלוב) ריע ר׳ משה סיפר הלוי מפשווארסק שחיבר אור
משה לתורה לקוטים ותנ״ך (נד׳ במעזריטש תק״ע עם מ״ו השבחות לאחר פטירתו)
ר׳ חסון אבי ר׳ יוסף וחותן ר׳ ישראל דו״ב שלמה ב״ר מנחם נחום מאניפאלי ת״ר
משם הנז׳, ור׳ אברהם יהושע העשל ב״ר שמואל מזאמיגראד שחיבר אוהב ישראל
ה ולקוטים תורת אמת לתורה ונז׳ בנת עיני הנז׳ פ׳ וארא ובחומת אריאל הנז׳
ו ונחלת יהושע מתלמידו כ״פ ובעט״ל (מרל״ה מזריטשוב תלמידו הנז״ל) פ׳ אחרי
יב משה (מרמ״ע הנז׳) ח״ר ש״ע (בכבוד ובמורא) והסכים לת״ן הנז״ל (בהיותו
נבוב בש׳ תקנ״א) רב שם אפטא יאש מעזבוז (מש׳ תקע״ב מפטירת הר״ב משם
ה 1231 שהיה שם ג״ב י״ב שנה) וב בן פ״ו שם ה׳ ניסן תקפ״ה נ״ר השבל
״ה 603) וע״ז (שנדפס׳ 809) וחותן ר׳ דן (שנר״ה 1496) ור׳ ישראל מליסיניץ
מרדכי מאטיל ואבי ר׳ יוסף משה ממעזבוז הנז׳ בשו״ת ברכת יוסף (שנש״ה 1509)
שמ״ח ורי״ל מאיר מזינקוב שהשיבו שם שנ״ג ונזכר שם מא״ה משל״ד ונ׳ ב׳
תרט״ו (אבי ר׳ משלם זושא משם. אבי ר׳ העשל ממעזבוז אבי ר׳ ישראל נ״י משם
רא״י מטארנאפאל שנר״ה 1294, ור״ח מנחם נ״י מזינקוב מחו׳ דר״א מטריסק
ב׳ 1231 ורי״ל נ״י מבושאש שנר״ה 1294, ור׳ שמואל יחיאל נ״י מקרילוויץ חתן
מבעלז שנדפס׳ 1154) ורבו דר׳ יהושע העשל שחיבר נחלת יהושע לתורה ודרושים
בטארטקוב פתארין מאליוב ונ׳ שם פ׳ נשא סיון תרי״ב (אבי ר׳ ראובן רב שם וחותן
מרדכי מבעליטש אבי ר׳ יוסף) ורל״ה מזריטשוב הנז׳ **) ור׳ שלום ב״ר יהושע הלוי
וע (ראווער עילוי) ת׳ ג״כ לר״י מרוזין הנז׳ והשיבו בישוע״י הנז׳ י״ד הר״א רב
שוב קאמינקא ונ׳ נ׳ חשון שביב ש׳ תרי״ב, ור׳ מנחם מענדל ב״ר יוסף שחיבר
מנחם לתורה ולקוטים מנחם ציון לתורה ודרושים תורת מנחם לתורה רב בפרושטיק
רומאנוב

---

*) מחו׳ דר״י בן אור המאיר (שנדפס׳ 1294) וזיוגו הב׳ היתה שימא (שנר״ה
1…) והוליד אתה ר׳ מיכל ור׳ אהרן. ואגב הרבמ״ת נתגדל זקני ר׳ אהרן הכהן
נה ארקי שלפן ב״ר גרשון משלאפקוין קאליום ברוסיא הב׳ בן ע״ז בלפת יום ג׳ י״ז
תרמ״ה אבי זקני רי״ל ליב נ״י שנולד י״ז שבט תקפ ז ת״ר יוסף ב״ר שלמה משלאפקוין
ם רב פה וכ׳ פה ליל ב׳ ח׳ ניסן תרמ״ח. — וזכורני בהיותי ברוסיא בשנתי
נה בסעודת מלוה עם רעים ידידים חורנים, וכבדוני לברוע ראשון ולברך ראשון,
נו גם שנבונו כורות אין בם מים ופתחו בכד ומיימו בחנית, אמרתי להם שיהוס
תי עד אהרן הכהן, אז ענו ואמרו אם יאומתו דברי ישפכו כמים יין עד לאור יגיע,
תי להם הנכם מכירים זקני הרילב״ל, ויאמרו הן, ואביו היה שמו ר׳ אהרן הכהן,
ים, ובדקו רבנן, ושתו ושכרו.
**) ל״ל אגב רל״ה משרת שהיה תלמידו ות׳ ג״כ לר״ם מבעלז הנז׳ ורי״י מרוזין.

1425). רב בויטקוב. לעכוויץ. מפר"מ
1426). נ' שם תקמ"ב :

באמתחת בנימין 1437) דל"ג פ"ה. וגבעת פנחס שו"ת לשעא"ה א"ח י"ד ח"מ פ"ג. כריתות לגטין וא"ה ה' גטין 1428). כתובה או הפלא"ה לכתובות ושבת אחים ק"א לא"ה ה' כתובות, המקנה לקדושין ושבת אחים לא"ה ה' קדושין. הפלא"ה למועד נזיקין. הפלא"ה לה' נדה 1429). נתיבות לשבת, השלמת שבת אחים. פי' הגש"פ. פנים יפות,

ה"ח לתורה. פנים יפות, לתהלים. בש
רח"ך, ממחותנו הא"ה סי"א י"ב :

ס"ר נח חיים צבי 1430) ב
אברהם מאיר ברלין 1431
מפיורדא בביירען. נ' רא"ב. חתן
אליהו דוב משוואבך 1432).
רא"ל ברלין הגהות ומ"מ לברכות ש
1433). ריע ר' רפאל יקותיאל ז
ב"ר זוסקינד כ"ץ תורת יקותיאל לש
ח"א ושו"ת 1434). רב במגנצא. א
נ' שם תקמ"ב :
חדושי

רומאנוב וכ' יום א' י"ט אייר תקע"ה אבי ר' נתן יהודה ליב (חתן ר' שלמה
בוויעלפאלי) ורבו דר' יחזקאל פנעט שחיבר מראה יחזקאל להגש"פ מראה יחזקאל
והשיגו בחמדת שלמה (שבהע' 1654) וא"ה הנז"ל רב בנייטרא בהגר קארלסבורג זיבענ
(אבי ר' מנחם מענדל פנעט כ"י שחיבר שערי צדק לתורה והשיגו מהרש"ק ב' בט
הרכ"ז ורז"ל טייטלבוים שבהע' 1732 בהשיב משה אח"ה סס"ו רב בשאריסאר ד
בהגר ויש ר"מ מענדל אגל כ"י רב בדעשיא, ורבו דאזרח רענן שבהע' 1243) ורל"ה
אשרת מרומנוב בני שם ר"מ בכסליו תר"ז (ת' ג"כ לאור פ"ת הנז' ואבי ר' יוסף כ"י
ואשתו היתה אח"כ לר"י מרוזין הנז') ור' מנחם מענדל מטארנא שחיבר שובע ש
לתורה וחי' קדושין ב"מ רב בסטריזוב וכ' בטארנא ט"ז אב תקל"א (ת' ג"כ לרי
מלובלין הנז' ור"י מקאזניץ הנז"ל ואבי רבז"ו לעזער כ"י ור' משה אבי ר' יוסף ל
כ"י) ורנ"ל מראפשיץ הנז' ומהרל"א הנז"ל, ור' זכריה מענדל שחיבר דרכי צדק מהנ
תרומיות מ"מ בינערלוב ב"ר יהושע רב בסטרים ורי"ל שחיבר לקוטי מהרי"ל ל
ושיטות (לבוב שנ"ב תר"ך) רב בזאקולקוב זאוויכוואסט ת' ג"כ לרי"ל מלובלין
וזקן רי"ל נתן ב"ר אלימלך, ור' ראובן הורוויץ שחיבר דודאים בשדה לתורה וימים נו
קי' גפ"ת ושו"ת רב בזארכאולי חותן רי"ל ברי"ב מראדשין שבהע' 1532, ורי"ל
באוזערוב, ומאור ושמש שבהע' 1531, ונוע"ם שבפנים, וזולתם : 1425) הנ
1157. ור"מ קונין הנז"ל : 1426) עה"ע 779 : 1427) שבהע' 1496 : 28
נשרף שנת ה' תקס"ה, שפ"י ק"ב : 1429) גב"פ שלו הנ"ה : 1430) שתורי"ק שנ
לעת זקנתו או"ה למושב לו על מקומו, מהרי"ם הנז"ל בהש' מע"ח שבפנים. וכ'
זכר צדיק (שבהע' 1434) מכתב ו' : 1431) ב"ר שמואל זייכוויל הלברשטט (בזאקס
דיין בבערלין : 1432) שבהע' 1041 : 1433) ובד' חדושו בש"ס על"א הנ
והדפי"ם מע"ח שבפנים יה"ע 1436, רב בהאמבורג (הק' על"א הנז') בפרייסען קא
בהעסקין. ויש רי"ל ברלין שהשיגו רב"פ הנז"ל בעמ"ח אח"מ ס"ז ט' י"ב אח"מ הי"
בהעלישויא בתעהרכן, ובהע' 1376 שנאבו רי"ל ברלין שלפניו : 1434) כד' ב
תקל"ב. אביו ת' ה"א הנז"ל ר"י במינסק רב בליפלאנד וכ' ער"ה, והוא נולד כ"ר
תפ"ד, וחיבר עוד דעת קדושים י"ב דרושים ושב הכהן תשו"ת לדמש"ע זכר צדיק ב' דר
(אלטונא תקס"ה וילנא) מרפא לשון מתוסר (הדפיסו באלטונא תק"ן) ליון במשפט
לער"ח אדר שאלת הכהנים תורה לקדשים תורת חסד דרוש לפס"ג, רב בקראקוי וילק
מינסק סימלאוויטש פינסק בליטא פוזנא (עה"ע 568) אה"ו (עי' אלל כרו"פ) וכ'
יועה"ק כ"ו חשון וכ' יום א' תקס"ד, אחי הרב מחוסט בהגר, ואבי רל"ה שחיבר
במ"ל מאביו נבי לצדיק הספד אביו (כד' בז"ל מאביו) רב בקראטשין, וחותן רל"ה
בפוזנא, ורל"ה ב"ר אברהם רב בפיורדא ואשתו היתה אח"כ לר' יחיאל מיכל שפ
עש"ה

י יומא 1435). מעין החכמה
ג"מ בשיר ופלפול 1436). עצי
גים, לשעא"ח ה' נט"י ערובי חצרות
ת לעריות 1437). עצי ארזים, ח"א
עד סס"ה 1438). עצי ברושים
1). שאלהכגבעת פנחס, מהפלאה
שאלה בהמצרף, מר"מ קוניץ ח"ב
ט. תפארת צבי, לשעי"ד ה' נדה :

(מהריט"א) יום טוב אלגזי ב"ר
ישראל יעקב 1440). מירושלים.
ר' שלמה באסין ור' משה מרדכי
מיוחס 1441). ת' ר' שלום מזרחי
י אמת ושלום מהג' ע"ח 1442).
דר' יחיאל יעקב ב"ר ישראל חיים
אליקים מירושלים דקדוקי תורה

מכללי שיטות בערוכין 1443). רב שם.
תקס"ב .

גט מקושר. הלכות יום טוב לבכורות וחלה מרמב"ן. הקדמה לשערי יהודא 1444). יום טוב דרבנן, מדרושים. קדושת יום טוב, שו"ת וסוגיות קדשים. בקהלת יעקב, מאביו. שמחת יום טוב שו"ת 1445). תשובה, בדברי שלום שרעבי :

ס"ר יהודא ליב עד"ל 1446) **ב"ר משה הלוי.** מזאמושט. מחו' דר' נתן כהן מזאמושט. אבי ר' אברהם עדל ור' יוסף אליעזר ליבר דרכי יוסף מדרושים ב"ח 1447). בזמן רז"ו אלעסקר ב"ר שמואל סג"ל מבראד חדושי הרז"ה משעורין

ה 714) הנז' בא"ל הנז' רב בגעלנהויזען דעסויא בפרייסען, ור'
ר ליזר ב"ר יעקב קאצענעלנבויגן (עמ"ש 474) המחבר הגיון לב"י
ד חותנו ומעללי איש מתולדותיו בז"ל הנז', והפארת לבי
י 1451, ורבו דר"ח מוואלאזין ור"ש אחיו הנזכ' 1287: 1435) מע"א שלו בסופו:
) הדפים עליו ברעדלהיים בדפוס המגיה רוו"ה הנזכ' 1657 והשלימו שם אחיו
ם בש' תקס"ג ונד' עוד שם תקפ"ד לבוב תר"ך : 1437) הדפיסו בזולקאוו תקל"ט:
) הדפיסו בפיורדא תק"ן: 1439) מזכירו בעל"א שלו ובמצרף הכסף (מר"מ קוניץ
) השקל"ט : 1440) בז"ל : 1441) הנה"ש 1111. ור' נסים פרחיה : 1442) בז'
אמ"ל הנזכ' 1833. חיבר עוד ספר שלום לסדור תפלה (שם מע' ר' אות י"ג,
: 1254 מכה"ש אחר) רחובות הנהר מהקדמות קבלה תקון ק"ש באמ"ל הנז' ובז"ש
מע' א' אות י"ד ובק' שפת אמת, ר"י בירושלים וכ' שם, אבי רש"י מזרחי הנז"ש
, וחותן ר' מאיר מארקאדי (בשפ"י הביא הנד' באמ"ד ח"ג פי' קהלת תהלים
ר משה ישראל די מארקאדי *) גאון רב בירושלים כ' ר"ח גאגין מקשטיליא פיס
ש' רכ"ב (עה"ש 373) המחבר עץ חיים לאסור נפיחה בלי מכה בדופן ובז' בפר"ח
"ע הנז"ל) של"ט השל"ב ואבי ר"א אברהם גאגין המחבר העתקת דב"ש שבסמוך הע'
ו שבפנים חקי חיים תשו"ת (ירושלים תר"ג) מנחה טהורה למנחות ר"י שם וכ' שם
חתן ר' אברהם חסיד (כ' ר"ש שרעבי שבפנים) ואבי ר' שלום משה חי גאגין המחבר
ישמ"ח לב לדמש"ע, וזקן ר' רפאל אברהם שלום מזרחי שרעבי המחבר דברי שלום
ולכ"ך ודרושי תורה : 1443) אביו חתן ר"ד מאגאר המחבר ק' חסדי דוד בש"ס
הנז' ובז' באמ"ל ובהג' בכדו שבסמוך בפר"ח ב"ר משה מאגאר שד"ר מירושלים המחבר
בני משה (ליוארנו תק"ס) ובז' בזכ"ל (הנזכ' 459) הא"ש אות עלילה בש' תקכ"ד,
ת' ג"כ לחיד אהרן (הנה"ס 462) כ"ש בהגהותיו שבסמוך כ"ש, וחיבר עוד הגהות
ות שו"ת משרי"ב (הנזכ' 337, שהדפים בשלנוקי תקכ"א בהיותו לעיר ליאים כ"ש
תיו בראש המפתחות) חי' טור ומזכירם בהג' הקל"ש : 1444) הנזכ' 963: 1445)
כ"ל הנז' הא"ש אות ש' וזולתו : 1446) ענת אליהו לאבות פ"ו מ"ט : 1447) מ"מ
ורב

*) וזה קצת נגד הש"ג בש"א אות מ' הקל"ש.

משעורין דרבנן שבתלמוד והגדחש"ע 1448) ור"ח אברהם בראיל כ"ץ שמחת לבב לחובת הלבבות 1449). מ"מ בסלאנים בליטא. לבוב. תרכ"ג:

איי הי"ם, לאגדות. אפיקי יהודא, מדרושים ב"ח. י"ם התלמוד, לשיטות. מבקש נרדף, משמות נרדפים. מי נפתוח, ה' טומאה וטהרה. מי"ם טהורים, לטהרות. רדיפי מיא. שפה ברורה. שפה לנאמנים, דקדוק פעלים:

ס"ר שלמה פאפענהיים זעליגמאן 1450) מצילץ בפרי בזמן תורת יקותיאל ורצ"ה ב"ר ש דו"ב שו"ת תפארת צבי לא"ח י"ד 1451). דיין בברעסלויא. תקס"ד

ארבע כוסות (כוס התרעלה. כוס תנח כוס ביד ה'. כוס ישועות) מהש חומר ביד היוצר 1452). חשק ש משרשים. יריעות שלמה, משמות נר ג"ח

לרב בסלאנים, אחי ג"כ לר' שלמה השפרשאוו אבי רל"ה בעל המחבר ע'ץ שתול ופרי אפיק"י ח"ב מזקנו רב ביאנבורג: 1448) כד' בזאלקווא תקל"א. השיבו הכוב"י בחא"ח סל"ז (עי' השל"א הא"ח סי"ז) ל"ח ובכונ"ה סי"ד סק"ז ק"ח ובמ"ן הנז"ל כ"ז ונז' בחלקת בנימין (שנהע' 1496) במאמר ידוע הדע, ת"ת בטארנאפאל. ובנ השב בהחים לר"ו אלפסקר ובעל חדושי רז"ה וגם לא זכר שזכרו השה"ג הראשון: 49 נקרא ג"כ פת לחם וכד' בשקלאב תקס"ג זאלקווא לבוב. חיבר עוד מלחמה בשלום מגולה יוסף ואחיו (שקלאב תקכ"ז לבוב תר"ז) ובעתק ממנו גדולת יוסף באשכנזית, במאהליב, אבי ר' ברוך: 1450) אביו דיין בלילץ. ותור"ק השפנים נז' בהע' 4 1451) לא"ח י"ד כד' ככר ולא"ה בווארשא ונז' בשו"ת גור אר"י (שנש"ם 928 סק"ג. חיבר עוד תספר תתרורים השפר חותמו והשיב בבגדי כהונה (שנהע' 1244 ס"ז חא"ם סק"א (ומזכירו בחא"ת סם"ג) ובבת עיני (שנהע' 1421) ס"ע ובומב תחותמו בשופו ובכתר כהונה (שנהע' 911) ס"ט ובמ"כ הנז"ל סמ ע ובת' רע"א סק"ד ומזכירו בסל"ט, רב בברלאד (שם היה בכתבו תשובתו במ"ן הנז' בס' תק"ם לדב"ר מהלם שבש"ם 915 בס' תקמ"א *) גלוגא (במקום אביו) בשלעזיא אה"ו (ב חותמו) וכ' תקס"ד, גיסו דר' עזריאל הלוי הורויץ (אייזענער קאפף) השהיב ב (מרי"ל מרגליות הנז"ל) רב בקראשניק לובלין, וחתן תורת יקותיאל שנהע' 1434, ר' משה שלמה זלמן השהיב בבית שמואל אחרון (שנהע' 1313) רב בקארעץ קראק כ"י מפוזנא הנז"ם וחתן ר' אליעזר ליפמאן הלוי רב בלילץ עה"ע 626, ות' דבר"ת בהסכמתו) הנז', ואבי ר' משה הנד' מחדושיו בטוב המשולש (שנהע' 1287) וה תפ"ל מאביו לא"ח י"ד רב בטאמשוב אתן מנחת חכמים שנהע' 1457. וש"ב ר' ל רב בפאסוואהל הנז' בחיי אדם (שנהע' 1317) כלל ד' ד"י (ועה"ע 1260) ור"ד (שנהע' 474) ור' יהושע העשל כ"ץ רב בלאדמיר אוסטילא ור' יוסף בעל אהל (שנש"ם 724) ורת"ת מליסקא (שנהע' 1411) ור' משה זאב וואלף הנז' ב (שנהע' 1225) פ' בראשית (וכ"ם שמעתי בשם אחרנו הגאון) והשכים לבת עיני הכ תקנ"ח רב בדובנא (אבי ר"ח יעקב רב שם) ור"ם מרגליות (שנהע' 836, וכ"ה אחו') ור"ל מלוקאטש (שנהע' 474) ורל"ה רב בפרעגללויא ורכ"ה רב שם, ואחו עיני הנז' ורז"ו רב בראדויל ור' מאיר ב"ר שמחה וייל רב בבערלין (מ"ם אדותו בהע' ב"ל פה) ורע"א הנז' ור' שמואל שמעלקא רב בפרשבורג, ועמ"ה 1228: 452 מקרוב בזיטאמר. וי"ם שלו ה"א כד' בדיהרנפורט תקמ"ט ח"ב ברעדלהיים תקל"א בדיהרנפורט

---

*) ולב"ח המדפוס בס' תקמ"ם ומוספקני בשם אביו פי' ט"ג בש"א אות ב' כ

מאמר נאולת מצרים ומצות תפלין
(1453 :

יהודא ליב ב״ר אשר זעליג
מרגליות. נ׳ רמ״י. ש״ב ר׳ יוסף
ב 1454). אבי ר׳ אפרים זלמן ור׳
ר זעליג 1455). זקן ר׳ ראובן ב״ר
ה מרגליות מצפת. בזמן ר׳ אברהם
ה ליב ב״ר יהודא הלוי דרישת ארי
(1 ור׳ יוסף ב״ר יעקב יצחק
ילערנטער משנ״ת חכמים למשנה
ה מרמב״ם 1457). רב בבוזנאב.
ברשין. סעחוסטאב. פלאצק. לעסלא.
ספר״א. תקס״ה 1458) :

הסהר. אגרת המליצה ומשפט לשון
יש. אור עולם, מחכמת הטבע. אמירה
מה, לתורה קנ״ש. בית מדות, דרושי
מדות. טוב ויפה או וכוח ידעיה ושמעיה,
להלוך בשכלות או בשמעיות 1459).
טל אורות, דרושי מוסר י״ש. עצי עדן,
דרושים. קרבן ראשית, שו״ת ושיטת
ר״ה. פרי תבואה, שו״ת ב״ת. תורה
אחת, ח״א מפ״ת שו״ת בספק ספקא :

ס״ר (חיד״א 1460) חיים יוסף דוד
אזולאי ב״ר יצחק זרחיה
1461). מירושלים. פיררה. מודינא
באיטליא״ע. צרפת. אשכנז. הולראנד.
חברון. מצרים. תוגרמה (טורקיאה).
מצרים. יון (גריכנלאנד). שלנוקי.
איזמר. קוסטנטינה. תונס. מנטובה. פאריז.
ענגלאנד. אמ״ד. האג בהולאנד. נ׳
חסד לאברהם אזולאי 1462). ש״ב ר״א
יצחקי 1463). מחו׳ דר״ד פארדו
1464). אבי ר׳ רפאל ישעיה
ור׳

רכפורט תקע״א : 1453) כד׳ מקרוב : 1454) חיבר שירים ומזכירם בט״א שנפנים
ס הפתיחה, כ״ר יוסף איזובי הנז׳ בשה״ג : 1455) מזכירו עם אחיו בט״א, רב
זכא : 1456) ח״א אבן פינה לא״ה וס׳ כרה ח״ב אותות השמים לס׳ מילה טבילה
יו״ע ותוס״מ ח״ג חק ומשפט לח״מ עד סל״ע, רב בסטריזוב, ב״ד ורבו דרמ״ט
ל, ואבי ר׳ יוסף ור״ח ור׳ משה ישעיה : 1457) לס׳ המדע אהבה. ושניהו יבין
עה מבאורים לשנת פענח מחודשים ומעלות המדות וחוט המשולש חדושים מחתנו ובניו
בלבוב שניה תקס״ג. אביו כד׳ ממנו בזכ״י מנכדו שבסמוך רב בזאמושט וכ׳ תקל״ג
משה חיים רב בלבוב כ׳ רמ״ל הנז״ל ורא״ל רב בקראקא (עה״ע 474 808 1043)
משה חריף ער״ה 1073, והוא חיבר עוד אותות למועדים ח״ג ומ״ח משו״ת לס׳ שנת
נדים (כז׳ בזכ״י תנכו) והשיבו בכתב שעשועים (שבהע׳ 1481) שכ״ה וגז׳ בעמק
ה (שנש״ת 1884) בהק׳ שניה ובסוגיא דהתולא כלאים, רב בזאמושט וכ׳ שניב
ע, אבי ר״ח שכד׳ ממנו בזכ״י ותוס״מ הנז׳ רב (מנן י״ט) באוסטראוולי הוריבשוב,
ל שחיבר זכרון ילחק משו״ת ולתוחמ״ג צ״ח וכד׳ ממנו בתוס״מ הנז׳ רב בקעלמא
פט חתן ר׳ אליעזר הלוי לנדא שמזכירו בזכ״י שלו רב בטורבין (ב״ר יוסף פרנס
אקא) וחותן ר׳ יסכר בערים שנז״ם ור׳ ישראל איסר הלוי שנז״ם, וחותן ר״ע בן
ארת נבי שבהע׳ 1451 : 1458) הסכים אז לפי׳ מחזור מרוו״ה הנז׳. ובס׳ תקל״ח
בסחוסטב : 1459) מנרהו והוא בן חטע וביאת״ו ביאה בחקירות יקרות, והוא
: 1460) נולד תפ״ו, וכז׳ הבוריו בספרי גדולי דורו בכבוד רב, אף הוא היה אמו״ד
יה חכמה ויראה, גאון מקובל ודובר לחות מאוד נעלה, כל יקר ראתה עינו הגדולה
לה בזכור״ו והיד כותבת שוכ״ה אלפי״ם כולם *), כבד כל״ב אחר הלכ״ב לתורה ולתעודה
אמת הנורא כל הימים, והספידו הי״ד שבהע׳ 1260. וכד׳ מעגל טוב מקורותיו בליורנו
״ם : 1461) שבהע׳ 820 : 1462) כז״ל : 1463) שבהע׳ 822 : 1464) כז״ל :
מזכירו

*) ור״א קוניץ הנז״ל במצרף ח״ב כ״ע הגאון האדיר אשר בידו היה כל דברי
ה שבכתב ושבע״פ.

1465) ור' אברהם אזולאי. חותן ר"א בר"ד פארדו. ת"ר יונה ב"ר חנון נבון נחפה בכסף שו"ת לד"ט ובאור תוספי רא"ם לסמ"ג ממועדים 1466) ובתי כהונה 1467). רבו דר' גבריאל ור' יעקב ב"ר מיכאל פיראַרה די ליאון. בזמן רי"ל כהן מוילנא שיטות תלמוד. רב בליוארנו באיטליא. נ' בחברון תקס"ז :

אהבת דוד, דרושים ושפה אחת להגש"פ. אהל יוסף. בית מנוחה, למוד למנוח. ברכי יוסף ב"ח לרחש"ע וק' שיורי ברכה לח"א. דברים אחרים, דרושים ואחורי תרעא, לשער יוסף. דבש לפי, ח"ב ממדר"ק מכוונות בערוכין. ופה אחד, להגש"פ. הגהות רמב"ם 1468). העלם דבר, למחברים מתולדות גדולים. ועד לחכמים, (ח"א שה"ג ח"ב ובית ועד מהשמטות וטוב עין חי' ושו"ת והשמטות, ח"ב שה"ג ח"א וראשי אבות לחסדי אבות ושלחן במדבר מהשמטות) ב"ח. חומת אנ"ך (אורייתא נ"ך)י לתנ"ך ד"ח. חיים שאל, שו"ת ודינים ב"ח ולקוטי שו"ת חזה התנופה 1469) ור"י קורקים 1470). יוסף אומץ או אומץ יוסף, שו"ת. יוסף בסדר, לחק למוד ותקונים. יוסף לקח או יוסף לחק, הוספות חק לישראל. יוסף תהלות, לתהלים. יעיר אוזן (עין זוכר מכללי תלמוד בערוכין. מדבר קדמות הקדמות בערוכין וקלורית לעין מהשמטות) ב"ח. יש מאין, הג' זוהר. ככר לאר"ן, הג' מס"ק ואדר"נ

ורוח חיים לפרק שירה ופרק השי... וזעיר שם שירי שיריים לשה"ג ז... רבה ועינינם. כסא דוד, דרושים וגאו... עולם להגש"פ. כס"א רחמים, למס' כ... סופרים אדר"נ. כף אחת, למודים. כ... חמד, למודים. ל"ב דוד, מתשובה לב... וברית עולם, הג"ם חסידים. לדוד אמ... ק' אמת ליעקב מרי"י אלגזי ות... השלמים, קו' מועדות מר"א חיון 1471... יז"ם ולקוטים ונמוקי זוהר. מחזיק ברכ... לא"ת י"ד ב"ח. מראית העין, לעין יע... ומס' גרים כותים עבדים וחדוש... ובתי הנפש, להגש"פ, נצוצי אור... לזוהר ממפרשיו 1472). סבר יוסף, מ... ולקוטי ר' וידאל צרפתי 1473). ס... ליאיר, למודים. עבודת חקודש (מ... באצבע מהנהגות השנה. צפורן ש... מתקונים) ב"ח. פני דוד לתורה ונכ... רי"ד 1474) וצוארי שלל, להפט... וסבר פנים הגהות וזרוע י... חדושים. פתח עין, ב"ח לעין יע... קשר גודל, הנהגות הבוקר ודיני א... ראש דוד, לתורה. שומר ישראל, למו... שיורי ברכה, הג' ברכ"י ומח"ב... וחי' דחש"ע. בשכיות החמדה ממח... רד"פ. שם הגדולים (ח"א מערכת גדו... וספרים וחסדי אבות לאבות. ח"ב... ופאת הראש בהשמטות ר"ד לד"א ש... ומס' תמורה ומשג"ב לדך מהשמ... שג"ב כל אשר נשמט) ב"ח. ש... הרגל, להגש"פ רות סוכות ב"ח. ו... עינים, לעין יעקב סוכה. ושלמי שנ...

השמטות

1465) מזכירו בד"ל שלו מע' ק' אות י"ט, וגם לר"א מזכיר בספריו : 1466) בקושט' תק"ח. אביו חיבר דרושים, והוא חיבר עוד באור ה"פ גם מקוסר לג"פ (מרי... כ') ובאור ליתר תוספי הרא"ס לסמ"ג (ליוארנו תקמ"ה) דרושים לקוטים נחפה בכסף... מסו"ת (נדפס) פרי מגדי לפר"ח י"ד מהסגות אחרונים, רב בירושלים וכ' בן מ"ז שם... שנת תק"ך, אבי ר' בנימין נכון שחיבר הוא ורמ"ח סוריכנא פי שנים לד"ט תורה ודר... וכד' בפלנוקי תקמ"ו : 1467) סגר"ה 982. ועמ"ה 1184 : 1468) הק' מו"ל ב... שלו : 1469) שאלל סרא"ם : 1470) סנהפ' 481 : 1471) סנהפ' 948. ור"יי... כז"ל : 1472) כ"י בספר"ת וכד' מקרוב בוארשא וילנא ד' רא"ס : 1473) כז"ל: 74... כז"ל

משות שה"ר. שמע יוסף, לשיטות
"ת. שער יוסף, להוריות ושו"ת.
ה אור, נחל קדומים מלקוטי תורה
רמונים ופני חמ"ה ונחל אשכול לחמ"ג
ונחל שורק להפטרות :

ר גדליה ליפשיץ ב"ר ישראל
1475). אבי ר' אליעזר 1476)
פארת ישראל ליפשיץ למשניות ש"ס
14)· רב בחאזדייטש. אברצישק.
הק"ע 1478) :

ורי מתנייתא (פי' תלמוד· מלות זרות
תלמוד. עטרת ראש לרא"ש· מעשה
פס לאלפסי· מיני תרגומא לתרגום.
כבת המשנ"ה למשניות. יסוד נבראים
יך. דרך אמ"ת לתהלים משלי איוב)
שה קנים ושני אבות. כבוד הבית,
לדחש"ע. כנסת ישראל (נפלאות לש"ס.
הפלאה בתורת ה' לפסוקים תמוהים.
סוגר תריג"מ. סוגר טהרות. סוגר מכל
אסורים שבתורה. סוגר יסודי התורה
מקור מים חיים לתושב"פ ויג"מ. תורת
כהנים מסדר העבודה. דרך חיים לס'
יצירה· סתרי העבודה· דרך חיים לס'
יצירה·. סתרי תורה ממעשה בראשית)
ט' ענינים. כסף משנ"ה, למשניות.
רגל ישרה, לשיטות נזיקין ומס"ק
והנדסה. רמזי דחש"ע 1479)· תורת
העולה, לשמות נרדפים ונשאלים :

ס"ר (לבו"ט) דוד שלמה אייבשיץ.
מאוזראן ברוסיא. ש"ב קדושת
לוי 1480)· מחו' דרצ"ה ב"ר יעקב
קרא שו"ת נטע שעשועים לרחש"ח
צ"ג 1481). חתן צלותא דאברהם
ת'

ל : 1475) חיבר אור ישראל משו"ת שלו ורבני דורו בגט מקליוא ועוד שו"ת (אמ"ד
כ"ח ועה"ע 1128) בית ישראל לשעא"ה (נז' באבי עזר שנדפ' 1479) שיטות וללשונות
דקים תפארת ישראל (נז' בש"ם א"י שלו ובאב"ע הנז' כי שחיבר לדחש"ע וגמרא)
'ע רב בדין ומדינת רונקיל קליוא הערשכין. ב"ר אליעזר ליפשיץ שחיבר והשיב ר"א
ית השדה משו"ת ודמשק אליעזר לד"ע (ביילויט תק"ה) והשינו בזכרון יוסף (שנדפ'
11) חא"ה ש"ג בחייו והסכים לאבן העוזר (הנד' בשעא"ת באמ"ד תקי"ד, והזכירוה
לאחר פטירתו) שנדפ' 1202. רב בביילאויט ב"ר זלמן ב"ר אליעזר רב (ארבעים שנה
ושטרה וכ' שם ב"ר זלמן ראוודי שנדפ' 474. וזקן ר' אברהם ברי"ל משכיל לאיתן
חיבר אהבת איתן לע"י בית אברהם לברכות מועד חי' ומקורים לרמב"ם י"ד אברהם הנ'
ר תלפה איתן הנ' ש"ם משכיל לאיתן נחל איתן, ש"ב ר' משה כיסן משכיל לאיתן
חיבר חקרי הלכות לשיטות רב בשימייאן, ואבי ר' נפתלי השכיל לאיתן ממינסק שחיבר
ן שלמה לבן שירא הוספות זכר רב (שנדפ' 1015) מכתב ללמד תוספות כה"ד :
147) חיבר שמונה ספרים ונז' באבי עזר שנדפ' 1479, וכ' בן כ"ה : 1477) חיבר
יד באור תורה שבכתב ובע"פ דרושי תורה ומועדים הנ' רא"ש בילה הנ' ש"ם רמב"ם פ"ע
נז' באב"ע הנז') זרע ישראל למשניות קי' רע"ב ותי"ט חבור לסדר טהרות שו"ת,
: בדעשיא בפרייסען האמבורג שאטלאנד ווייכבורג לאנגפורט דאנליג בפרייסען
' שם יום ג' ב' דר"ה (ובליון לזכ"ע כ' ג' תשרי) תרכ"א, אבי ר' ברוך יצחק
והזכירו אביו בהפ"י רב בלאנדשבורג מעקלענבורג בפרייסען, ור' משה מרדכי ור' יעקב
וריה כ"י, וחותן ר' שאול ור' יוסף כ"י : 1478) עתה ראה ראיתי באבי עזר (שנדפ'
לאחריה) שכ' בן פי' ע"ז אד"ר תקפ"ו : 1479) לא"ה כבר נד' בהפ"י לגשים מבנו בשם
בי עזר והמדפי"ם זרע ישראל מבנו השטיח להדפים לדחש"ע : 1480), שנדפ' 1294 :
148) הדפישו בנו בזאלקווא תקפ"ע ובשמ"ב חתם בס' תקל"ח. והוא כ' ר"י קרא
שנדפ' 52) ור"א קרא שבש"ס 337, וחיבר עוד חי' הלכות והשינו בס' יהושע (שנדפ'
158) חא"ה שע"ה ע"ו ק"א (והזכירו בחי"ד שכ"ג לאחר פטירתו ובחא"ה שספ"ג)
יהושע"י (שנדפ' 1646) א"ה שקכ"ט שק"ו, רב ור"י בגוטשאטש וכ' בן ע"ד שם שניב
ש'

1482). ת׳ גאון צבי 1483) ורז״ו מטשארני—אוסטראוו 1484). ת״ת דרד״ב ממעזריטש 1485). ריע דרכי האמונה 1486). רבו דרא״ל ב״ר מרדכי מרגליות יאססער מביזנוב ור׳ יהודא דוד 1487) רב בבוזנאב. סאראקא ברוסיא. יאס במדינתנו. נ׳ בצפת תקע״ב :

באור ויקהל משה 1488). הגהות ש
ושו״ת. הג׳ וסדר צלותא דאבו
מחותנו. חדושי שעח״מ וא״ה. טיב ג
לגטין. כר הקמ״ח. לקמא מציעא חו
לבושי שר״ד, הגדחש״ע, ובאור
הבית מיחזקאל. לבושי שר״ד, ל
1489). מגלת סתרים, לתהלים. מש
כל

ס׳ תקפ״ו. אבי ר׳ יחיאל מיכל ההדפי״ם נט״ם מאביו (נהם׳ היסוע״י הנז׳ והמור״ד הנ
והסיג הס נס״כ ע״א פ״ז. וחותן ר׳ אברהם דוד ב״ר אשר המיבר אמרות טהורות
הגילה הנת אהל אברהם להגס״פ אהל אברהם להעא״ח ברכת אברהם לתורה ברכת
לברלאהית ודרוס לפסחים דברי דוד לאבות דעת קדוסים להמו״ע (ק״א מקדשי דוד לדחס
מוחס דוד לכ״ך חזון למועד למועדים מחזה אברהם לתורה רסים נכתב אמת להת״ס
גטין תפלה לדוד לתפלה בכט״ם מקיתנו סי״ג י״ד ל׳ כ״ג (ונראהו לקוטין) ובכא״י מהה
הנז׳ וכז׳ בעבוס״ג לתורה (הנהע׳ 1231) פ׳ עקב ובעיון תפלה הנהע׳ 1593,
ביאזלאוין בוטהאטם וכ׳ בן ע׳ הס כ״ע הסריתר״א ובליון לזכ״ע כ׳ ת״ר, אבי ר׳ יה
אריה ליב רב הס, ורי״ל מהס אבי ר׳ המעון מהס, וחותן רל״ה, ות׳ דודו ר׳ יהוסע ר
ורמ״ל מהאמוב (הנכר״ה 1418) וקדושת לוי הנפנים, ורבו דר׳ אורי פייבול ב״ר יה
מהה הלוי כ״י מבוטהאטם המיבר גדולי הקדם ומקדם מעט לד״ק הנז׳ ורסום בכ״א
תמכת הקודם הממטות לד״ק ג״ה ומ״מ וסי״ת והסיגו במוע״ר (הנהע׳ 1509) חי״ד כ
ל״ג ומהרס״ק ב׳ בתק״ע לתקפ״ז ת׳ כ״ב ונהנו״ח הר״ע ובחהל״א (מרא״ת הנז״ל)
הת״ב ומהרי״ם בהואל ומהיב רב בקאלימעא ברא׳דין אבי ר׳ אהרן כ״י המיבר ק׳ מעדה
(בסוף מהת״ה מאביו) ההנית נגד ללבום (הנהע׳ 1487) והסיגו בתהת״ה ס״ת ח
1482) עה״ע 1300: 1483) 1075: 1484) הנהע׳ 1294. ור׳ תהלם פ
ב״ר אהרן מהס הלוי העליר מזנריז, כ׳ רמ״ל מהר״ל ותי״ט הנז״ל ות״ל הנהע׳ 5
ואחי ר׳ אברהם כת רב בדאלינא (זקן ר׳ אברהם לאהללער מברא״ד) ור׳ יהודא הסיד,
כ׳ המעון מאוזראן הנולד הביב תקמ״ב וכ׳ י״ט המון אחר ה׳ ת״ר חתן כ״י י
מואלטהיסק (הנהע׳ 1294) ואבי ר׳ יוסף יוסקי מלאסקוין ההסיגו מהרס״ק ב׳ נה
הפ״ע וכ׳ הביב תר״ך חתן כ״מ מפרימהלאן הנהע׳ 1496, וזקן ר׳ תהלם פייבוס
העליר כ״י מברעזאן המיבר הפת אמת לתורה, ור׳ יחיאל מיכל כ״י ב״ר ישראל מהס ה
ות׳ ר״א מהטרעליסק הנז״ם ור׳ אורי מרלאהטין הנז״ם וחיבר תהכנות הרועים מ
והספדים ב״ת נחלה לישראל תהו״ת והסיגו בחהל״א הנז׳ ובספרי תהרס״ק הנז׳ וב
ותהיב הנז׳ רב בניזכוב (סמוך להטניהלאו) תחו׳ דידידי ר׳ הבתי ברי״ל דוד הג״ל מפליה
(סמוך לקאמבור) ברוסיא יאם המיבר ארבעה נהרות לדקס״ע רב בהאניוואן (תיסאה
הפלינא ראדיואן בוהאם, ות׳ רד״ב הנפנים ורי״מ מזלאטהוב (הנהע׳ הנז׳) ור
מפרותהלאן הנהע׳ 1231, וחיבר אגרת הקודם דרך אמת (בד׳ בטהטרנאוין ויהנו
מאמז״ל בכ״י בכפליים) הוספות לקוטי יקרים (הנכר״ה הנז׳ ובר״ה 1294) ומזכירו תל
בלבו״ה בחי״ד הל״ד אות ר״ה ובלבו״ה לא״ח הקה״ח וכ׳ תקכ״ה. ולא רחוק ההיה
מזבריז מתהפחת הגאון בני הנפנים הכנויו ג״כ ״הלוי העליר״ ולזה למד הלבו״ה תהכ
1475) הנהע׳ הנז׳ : 1486) הנהע׳ 1244 : 1487) אבי ר׳ מרדכי זיידמאן כ״י ה
נגד ללבו״ה להלבו״ה מהסגות גדולי הקדם (עמ״ה 1481) וחי׳ רב באוזראן : 88
הנהע׳ 1144: 1489) כד׳ בתאהלוב תקע״ג. וקראו כן ברמז ההלהה הפרים כפתחי
בר״ה המוטה (ק׳ טרפות העלמות) ריאה דינים, אמנם גם המו טמן ברמ״ז (ר״ת
הלמה) ולזה קראו להנהעא״ת י״ד בהם לבושי הר״ד, וגם בנאות דה״א הרבין המו
הקדמתנו

המתאבלים לאיכה (1490 גאות
א, שו"ת קל"ח. ערבי נחל, ב"ח
ה. קונטרס דיני מחט (1491.
ות. בשו"ת טור האבן, סל"ו ונטע
שועים, סל"ט. תפלה לעצור מגפה
(1492 :

(כאמ"ח) חיים ב"ר שלמה
טריאר. מחו' דאוהב ישראל
(1493. אבי ר' שלמה ור' יעקב יוסף
(1494. חותן ר' אהרן (1495 ור'
פייבוש אייזענבערג מאוזראן. זקן ר'
מנחם מענדל ב"ר שמואל שמעלקא
מבאר. ת"ר יחיאל מיכל בר"צ
מדראהביטש (1496. ת"ת דרד"ב
ממעזריטץ

תנו : 1490) כ"י באולר ספרי רכר"ב פרידמאן הנר"ה 1284 : 1491) לבו"ם לי"ד
כ"פ : 1492) בתפלה לעתות בצרה הנהע' הנז' : 1493) הנהע' 1424: 1494)
רי"ל בן הדגל מח"א הנר"ה 1231, ואחי ג"כ לר' ישראל ור' נתן וזולתו, וחותן
אריה הכהן שחיבר באור תורה ושו"ת (נשרפו פה בהשריפה הגדולה שהזכרתי ברה"ם)
פה בשנת נתמו ט"ז אב תרכ"ו בן בתו דר' אהרן משה (הנהע' 239) ואבי ר' אהרן
כ"י תפה חתן ר"ה יוסף הנהע' 1495:1294) הסכים ליסוד האמונה הנהע' 1517.
הנפנים הסינו מהרש"ק ב' נש"ע לפקל"ח ת' ד' : 1496) אביו מ"מ באוסטרה
וב וכ' יום ג' ז' ניסן הניב תקכ"ח ב"ר יוסף ספרייוידיולער רב בפוכטין בהגר ות'
"ש הנהע' 1231. והוא חיבר התכהנות וכז' בלקוטי יקרים (הנר"ה הנז') ונאהבת
ס תלמידו דט"ז מ"מ בקאלק (בן העיר אמז"ל מאה"ד הם) זלאטשוב יאמפלי, וכ' בן
הם כ"ה אלול תקמ"ו (וכאמז"ל הסי"ל סימן ה"ן קרבו יחיד וקמ"ת ועליה) והספידו
ע מר"ע מייזלש הנז"ל, ת' בעש"ט הנז' ורד"ב הנפנים ורש"ם מכ"ם הנפנים, ואבי *)
יוסף מיאמפלי אבי רי"ל (הנשא לחנה היה ב"ב דר"ב ממעזבוז הנר"ה הנז' והוליד ר"ב
ם ור' מיכל דעל--רבניה'ם מרוסיא יאה) ור' ישראל מטשעהן אבי ר' נחמן מסקאליט
הניב תרי"ב ור"ח מסאטנוב אבי ר' יואל מסאלינא (סמוך לעירנו) סאטשאווע (סאטן)
אוינא חתן ר"מ מפרימשלאן הנסמוך וכ' תרת"ו אבי ר' מאיר כ"י מסאטץ ור' אלטר
אריה כ"י מפאדולאולוי במדינתנו (חתן דודו רי"מ מגלינא הנסמוך) וחיתן ר' משה
מסאלינא, ורב"ו מזבאייזה הכ' יום ו' ג' ניסן תקפ"ב. ור' משה מזוועהל ברוסיא
ריטש אבי ר' יחיאל מיכל מזוועהל חתן רי"מ מלאדמיר הנר"ה 1294, ורי"ל מנאדבורנא
וועל שמתה בשו"ת מים חיים (הנהע' 1225) ה"א סמ"ד רב גאפאטשנע מ"מ פה
ן מחותני ר' ליטמאן רב פה וכ' פה ע"פ תקכ"ו) ורב בפאלטישען (סמוך לעירנו)
בן פ"ד בראדויל י"א אייר תקפ"ה חתן רל"ה שחיבר אלפא ביתא מגדות מילי דאבות
ות למה ה' לבני לתורה שפתי קדושים לתורה תהלים ולקוטים ב"ח ובז' בלקוטי"י הנז'
הפות חיים (הנר"ה 714) פ' משפטים מ"מ בדאליגע יאמפלי כאדבורנא וכ' כ' סיון
רד"ב ורי"מ הנז' ואבי ר"ד אריה ורבו דאהבת שלום הנהע' 1231 ור' משה שהם ב"ר
שחיבר אמרי שהם לכתובות דברי שהם לתורה טרף פרע"ח לע"ח מרח"ו מ"מ בדאליגע
בעש"ט ואבי ר' שמואל) ואבי ר' דן הכ' כ"ה סיון (חתן אוהב ישראל הנהע' 1424
ר' שמואל יחיאל הכ' פה ו' ניסן תרכ"ב ור' לוי מסאכיוואן אזיפאלי הכ' ב' סיון
ן ר"ם יוסף מרוזין הנר"ה 1294) וחותן ר' ישעיה מוסקאט ב"ר יעקב משה שחיבר
בשמי"ם להגש"פ הרי בשמי"ם לתפלות ראשי בשמי"ם לתורה רב בפראגא (פלך ווארשא)
אוולי וכ' ה' אדר תרכ"ח, ור' מרדכי מקרעמניץ הכ' (כאביו) בן כ"ה י"ב תמוז אבי
יוסף (חותן ר' ישעיה הוך הנהע' 1913) ורי"ל רב בגראלוב חתן ר"ב מטשרנאבל
הע' 1231) ור"ם מפרבוטש (הנר"ה 1294) וחותן ר"א מטשארנבל (הנהע' 1231)
ם כ' תמואות חן הנז"ם, וחותן (בזיוג ב' כשנה בימים נשא בתולתו בת י"ג) ר"ד ב"ר
שמואל

---

*) כנד ממשה חומשי תורה.

שמואל הלוי מבראד מ"מ בסטעפין וכ' י"א תשרי ת' רד"ב הנז' ואבי ר' ישראל ד
שהשיבו במים חיים הנז' שם שכ"ב—כ"ד מ"מ שם ור' יחיאל מיכל מ"מ בזאפאלי
ר' ישראל משה שחיבר עטרת תפארת ישראל לתורה ת' ר"נ מטשרנבאל הנז') ור"מ
ובנו ספרים אמת ר"ם ברמ"ל מלאדמר (שבהע' 1294) ואח"כ כיסאת לרמ"ל מש
הנז"ם. ורבו דברים כהונת עולם שבהע' 1060. ור"פ מזבריז שבהע' 1484. ולמ
ללבי הנז'. ור"ל אריה מאלוק רב דר' אפרים קאלקער מקאלק. וריעי"ל מלובלין ש
1531. ור' אהרן ליב מפרימשלאן הכ' ב' אד"ר תקע"ג ב"ר מאיר משה (ת' בעש"ט י
ות' ג"כ להבועי"א (שבהע' 1424) ואבי רי"ל פערשטנר מקאלים ת' הרי"מ מזלאטשו
יוד אייר ור' מיכל ור"ל ור' מאיר מפרימשלאן הכ' במיקאלאיוב בש"ק פר"ש שיון
וכ' בפרימשלאן והספידו מהרש"ק הנז' בעין דמעה ת' ר"מ מקרעמניץ הנז' ורמ"ל מש
(שבהע' 1418) וחותן ר' אברהם מזיקליווב הכ' ב' אחרי תרכ"א ור' יחיאל מיכל ה
הכ' שביט תרכ"א (אולי רי"מ מפרימשלאן שחיבר חסדי אבות) ורל"ה כ' בעש"ם הנז'
יואל משאלילא הנז' ור"י מלאשקווין שבהע' 1484. ור' בנימין שחיבר אהבת דודים ל
(ב"פ בנגלה ונסתר וכד' בלבוב תקכ"ג) אמתחת בנימין לקהלת (מינקאוין תקכ"ו)
בנימין להגש"פ תורי זהב לתורה ודרושי ר"ה ומגלת איכה ואסתר (מאהלוב תק
וכאמז"ל ול"ו רבי"ל אל לשונו הקדמות ששמע מהבעש"ט ותלמידיו) ונז' בעמק ה
(שבהע' 1910) דרום ו' אות מ"ג מ"מ בזאלאזץ זאליששטשיק וכ' אלול תקכ"א ב"ר
וחתן כ"ח וגיסו דרד"ב הנ"ל שמזכירו באה"ד דל"ז ובת"ז פ' עקב ואחי ר' יחזקאל
מטארנאפאל הנז"ם פ' אחרי ואבי ר' אשר זעליג הנז' במל"ב מאביו והדפי"ם אביו
פטירתו ונתקבל לרב באיזהאוין ומהיוקר ישב בגאדויל וחותן ר' משה ור' ישראל ש
בס' יהושע (שבהע' 1583) הח"מ סק"ט בס' תקנ"ח. ור' מרדכי קאלניעלבווינגען
מתשפתחו בהע' 474 1245 1434) שהשיב במגיני א"י (שבס"ה 1145) ונז'
שמחה (שבהע' 1418) בפ' ה' רועי רב בנעשחיז שטעפין ריע
משפאלע (שבר"ה 1231) ור' יעקב ש"ץ מזאשלאב ואבי ר' יוסף רב בהורנשט או
וכ' ב' אלול (תחו' דאוהב ישראל הנז' ואבי ר' מרדכי רב שם וכ' שם ז' אלול
ורי"ל רב בספטיוקא וכ' בחייו ור' יהושע כ"י שהשיבו מהרי"ם בשואל ומשיב רב בט
אוסטילא הרובשוב שניאטין טויבש ור' לוי יצחק כ"י רב בסטעפין ור' פנחס מאוס
ורי"ל רב בקאוולי ורי"ל רב בנעשחיז וכ' י"א אייר שביט תרכ"ט, ור' אורי מי
ליבשוב סטרעליסק וחיבר אמרי קדוש וכ' בן ס"ט שם יום ב' כ"ג אלול תקפ"ו, ת'
לר"ש מקארלין שבהע' 1294, ואבי ר' שלמה הכ' כששה חדשים אחריו, ומו"ז דר"ל ב
שו"ת רב בסטרעליסק (ועה"ע 1231 מרל"ה משה) קיטוב וכ' בויען *) אבי ידי
אורי לאנדמאן כ"י בנולד כ"ד אייר תקל"ח וחיבר דמעות שלום (מהספד רא"י מסאדוג
שבר"ה 1294 ורח"ה מאלעשק שנס"ה 115 ורמ"מ מויזניצא שבהע' 1231) הב' ירו
וספרים שלמה רבא לבנ"אש"ת הש"ך אופנים בנרד"ם והשיבו מהרש"ק הנז' בטט"ו וק
רב בוישנאוין ברוסיא לעספין במדינתכי פאדאלוי (אבי ידידי ר' יעקב יצחק [ע"ש
הריעי"ל מלובלין הנז'] כ"י רב בזאבלוטוב [סטאפטשעשט] בגאליציען שיוען במדי
חתן ר' נפתלי הורויץ שבס"ה 1411) ור' מנחם מענדל כ"י שחיבר למודים בנפים מ
מועדים בקבלה משנת העתים מסדר היוב בקבלה רב בפאטיליטש בגאליציען ור' אברה
רב בספטיוקא ור' יעקב קאפיל כ"י רב בטארנאפאל וידידי ר' פנחס כ"י רב בקרילוב
ווארשא) חתן אחיו ר' אורי הנז', ורבו דר' אהרן משה הנז', ור' אברהם מפודהייץ בגאל
הערלא (סמוך לעירנו) וכ' שם תר"ח, ור' יהודא לבי הירש מסטרעטין הכ' שם י"א
תר"ד אבי ר' אברהם משה הכ' יום ג' כ' טבת (כ"כ אמז"ל, ובמשכנות הרועים ש
1484 בעת מלוא בהספדו כ' במוש"ק מקץ ג' טבת, ובליון לזכ"ע כ' כ"ב כסליו ת
תרכ"ה (חותן ר' אורי [ע"ש רבו] מראהטין הכ' אייר תרמ"ט ברי"ל רב בטארטקוב
ר' שלמה רב שם שערעש טורקא ואבי ר' יהודא לבי ורי"ל אהרן כ"י משה ורבו דמ
הנז'

*) זקן רי"ל מנאדבורנא רב בויזניצא כ' שליה ב"ח וש"ז ומט"ז ות' רא"ל משטני
(שבס"ה 1411) ולמה ה' ללבי הנז' ואהבת שלום הנז' ור"ש מבעלז שבהע' 1154

זריטץ 1497) ורש"ש מנ"ש 1498).
ארח לחיים 1499). רבו דרצ"ה
ון מסאראקא 1500). ורא"ל ב"ר
ד מפה. בזמן ר' שמריה שמעריר
1). רב במאהליב (פלך קאמניץ)
סיא. קעשנוב בבתרביא. טשערנאוויטץ
קאוינא. באטאשאן בראמאניע. נ'
בצפת תקע"ג 1502):

ן החיים, לברכות. ארץ החיים, רנ"ד.
' מים חיים, ה"ח לתורה. סדורו של

שבת, דרושי עניני שבת ושו"ת ב"ח.
שו"ת 1503). שער התפלה, דרושי
עשרה שמות התפלה י"ש, ותשובה
כאמירת נוסח לשם יחוד נגד הנוב"י
הא"ח סצ"ג:

ס"ר (קלוה"ח) אריה ליב ב"ר יוסף
כהן העללר. מחו' דר' שמואל
זיינויל ר"ב 1504). אחי רי"ל ק' הספקות
לח"מ 1505). אבי ר' יוסף דוב בעריש
ור"ד 1506). חותן ד"ר שי"ר
רבו

, ור' פנחס נ"י ב"ר יוסף מפטרעליסק ור' אפרים רב בוועבדניפקא הוסקאב) ור'
עזר מלזיפאלע סנ' יוס א' או ו' ראה כ"א אב תרכ"ו (מחו' דריל"א מזידסוב סבס"ס
16 ואבי ר' נחום נ"י מבורסטין) ור' זיינויל בסטרעטין סנ' תרמ"ז וחותן ר"ח קרלסטינר
אריז : 1497) סנהע' 1294 : 1498) סנהע' 1418 : 1499) סנהע' 1421 :
15) כתב וסידר סבוריו וני' פה תקל"א. ורא"ל סבפנים כ' פה תקע"ד : 1501) יש
ינו העתקתו לסדור קיל יעקב (נד' בקארעץ תקס"ג) מר' יעקב קאפיל ב"ר משה
סין ממעזיריטס סחיבר עוד שערי גן עדן מפתח להקבלה וני' סביב ס' ח"ק ובת' מ"כ
"ל סט"ו הסיב לר' אברהם יצחק ירי' בר"ח כ' הרב המגיד החסיד ר' יעקב קאפיל
מה כי הוא זה, רב בהערלוב (הערלאוי סמוך לעירנו) בעת היה פה הבאת"ח סבפנים:
15) כ"ח כסליו : 1503) הק' סס"ם סלו, והסיגו בת' הרא"ס (סנהע' 834)
ם' ובנעע סעסועים (סנהע' 1481) ס"ע : 1504) מסה הקדמה לס"ס סבחנים, ב"ר
הו ב"ר משה גרסון מפינטסוב סטריזוב וחיבר הדרת אליהו ממוסר י"ד מלאכת מחסבת
ורי המדות מהנדסה (נד' בברלין ו־לקווא) מעגה אליהו לבילה מליעא (סס תקי"ח)
מר מחרוץ קי' עקרים (סבס"ה 334) ונד' פס תקל"ב : 1505) חיבר עוד תרומת
"י למ"מ, ג"כ תלמידו, וזקן י"ל העלר סבס"ה 1243, וחותן ר' במיאל זיינויל כהנא
ן ר' יהודא מאדערן נ"י מפרעסבורג סינעט בהגר ב"ר ישעיה ות' ח"ם הבז"ל וחיבר
חרמ"ה הבז' הוספה קהלת משה לתורה זכרון סמואל לגטין פרי העץ ב"ח לתורה
ונקלטם תרמ"ה) והסיגו מהרס"ק ב' בנ"ז בק' יומ"ד סט"ז ומהרי"ם בסואל ומסיב
כ"ב ואבי ר' יהודא אבי רי"ל אריה כהנא מסינעט חותן ר' סמואל סמעלקי ברת"י
סללער מסס ססידר תרמ"ה הבז' (והדפיסו בפרעסבורג תרי"ת) והסיגו מהרס"ק הבז'
בא"ם בהס' לה' מזוזה סמ"ד ובסת"ס בק' פרו"ע סכ"ד רב באוינגער—ויסווע בהגר
' ר' יוסף יוחנן כהנא (אבי ר' נתן זיינויל נ"י וחותן ר"ד ב"ר מנחם א"ם סנהע'
17) ור"ח סנ' סביב תר"ס אבי ר' סלוס נ"י : 1506) הסיגו (ואחיו ריד"ב הזכירו
וה"ח סי' ס"פ) בס' יהוסע הבז' סקכ"ב ובתוע"ר (סנהע' 1509) חח"ת ס"ע, רב
ודסיין, אבי ר' אסר מרדכי כהן סססיגו סס חא"ה סע"ג, ור' יוסף מרדכי מסינעט
יבר דברי לדיקים מטעמי מלוח ומנהגים ב"ח, ור' יחיאל לבי כהנא אבי ר"ח אריה
יבר דברי גאונים למ"ת בערוכין *) רב סס, גיסו דר' סלמה ב"ר יעקל דרומער סחיבר
סלמה סו"ת לדחס"ע ב"ח יפרס יעקב ליבמות והסיגו מהרס"ק הבז' בס"ע נבר"א ת'
ל"ט—מ"א ובסת"ס סמ"ה רב בסקאלא בגאליליען וכ' סביב ס' תרל"ז ס"ב ר' ישראל
ומער מכאדווערנא סססיגו במסמרת הקודם (סבס"ה 1481) סל"ב ואחי ר' יהוסע
ומער נ"י מסקאלי (אבי ר' יעקב נ"י מסטראזיכן ור' משה נ"י רב בסיקס בהגר)
ואבי

---

*) וססיגו מהרס"ק הבז' בסט"ו חליתאי סקע"ס ובס"ס סבסמוך.

1507). רבו דרמ"ט (1508) ור' ענזיל צאזמור (1509). רב בראזינטוב. סטריא. נ' שם תקע"ג:

אבנ"י מלואים ב"ח לא"ה. משובב נתי
להשגות נתיבות המשפט מהח
לקצוה"ה בח"א מא"מ. קצות החו
ב"ח לח"מ. שו"ת, בח"ב מא"מ. בש
יהושע

ואבי ר' ירוחם וריי"ל שהשיגם בש"ע שם ח' ל"א ור' אברהם נ"י ששניהם ג"כ תאני
בפרנוזנא ור' יוסף ור' משה אריה נ"י שהשיגו בטע"ו הנז' תקל"ג (אבי ר' יוחנן א
לאזין נ"י) וחותן ר' ברוך מאיר מענדיל נ"י שהשיגו בג"ם מחותנו ונכ"ז הנז' שם
ובמבל"א (מרא"ם הנז"ל) חא"ת שי"ט חא"ה ש"א ל"ד רב בפאטיק אוסליא ור' מ
פידרער ור' משה הלוי נ"י שהשיגם בג"ם הנז' וזקן רד"ב דרומער נ"י שהשיגו
הנז' חי"ד שמ"ג ובאהלים שלום (שבהע' 1509) רב בנוטשעטשא (סמוך לע
בורדיזען הערלא, ואבי ר' שמואל זייכויל נהנא נ"י משינעט מחוי דש"ם הנז' ו
שם: (1507) שבש"ה 1025 : (1508) גז"ל : (1509) שבש"ה 1346. ורש"נ עלינ
שבהע' 474. וריי"ל פרענקל חתן ר' יוסף מייזלש מלבוב והזכירו בקלוה"ת שרי"י ו
מחותנו בישוע"י (שבהע' 1646) א"ח שרנ"ד שק"ג א"ה שי"ז שקי"ט קנ"ט קת"א ש
קע"ח שק"ג רב בטישמניץ. ורא"ל ליפשיץ חתן רמ"ט שבננים. ור' אהרן משה טויבש
יעקב מלבוב ות' ג"כ להישוע"י הנז' ומיבר הג' משרי"ט (הנז"ל) לאלפים (תוע"ר ח
ש"כ) קרני רא"ם הג' רי"ף קרני רא"ם הג' רמב"ם קרני רא"ם הג' ש"ם קרני
שמגות מהרש"א קרני רא"ם לתורה שו"ת באהלי יעקב (שבהע' 1025) שו"ת במגיני
(שבש"ה 1145) תוספות רא"ם שו"ת לדהש"ע (זאלקווא תרט"ו) והשיגו ני המחבר בים
הנז' *) ובתוע"ר חא"ה שפ"ד שד"ם יעוד כי שבילדותו השיב לר"ת בנעט שבהע' 28
רב בשניאטין יאש וני' שם י"א תמוז תרי"ב, כי ב"ח הנז"ל ושו"ת פנ"י שבהע' 4
וחתן רילי"א וואהל שבש"ה 1346, ואחי אבי ר' נחום מאשם ח' ישוע"י הנז' והשיגו
ר"ם תרי"ב ובתוע"ר חא"ח שנ"ט א"ה שע"ה רב בקאלימעא, וחותן ר' יהושע בעריש
מאיר שור שהשיגו בנו בש"ז אבי רילי"א שור נ"י מיאם שחיבר הנל אש בית יצחק שו
הרא"ם לקרני ראם לתורה וועד חכמים לתנאים ואמוראים ב"ם מקות הדיינים קי' שם
ממטיע ישועה שו"ת הרא"ם שיח יצחק תולדות אדם ובאר יצחק לא' גטין תולדות
תפארת אדם קי' שעא"ח תפארת ישראל והשיגו בתוע"ר בהש' לא"ח ובחא"ת של"ד
ש"ל ובמבל"א הנז' חי"ד שמ"ה נ' ובש"ע שם ח' נ' נ"א רב בזוקארעשט ת' תוע"ר
וחתן ר' לוי יצחק פרענקל נ"י שהשיגו בתוע"ר חא"ה ש"פ ובשואל ומשיב הנז' משארו
הרא"ם מחתנו שע"ו ל"ה רב שם ואבי ר' יעקב שור נ"י, ריי"ל ניסו דאהלי"י הנז',
ר' יעקב יוקל טויבש שהשיגו אביו בתוע"נ, חא"ח שי"ד ובש"ם שנסמוך רב בזידעשוב
ונ' שם קיץ תר"ן (ויש ר' יעקב טויבש שני בריסא ע' שנת תרל"א) אבי ר' אלכ
שענדר נ"י שהשיגו בש"ם הנז' רב בוואסלאוי במדינתנו, ור' ישיאל מיכל שהשיגו בת
בהש' לא"ח ובחא"ה שפ"ט ובברכת יוסף שנסמוך חא"ח שי"א חי"ד שם"ה ובש"ם הנ
שם ונ' שם יוד תשרי תרל"א אבי רילי"א נ"י שחיבר זכרון דברים דרוש לר"ה (ויען תר
והשיגו בתוע"ר חח"ת ש"ד ט"ו א"ה שפ"א רב בוואסלוי בערלאד (תש' תרכ"ב) ו
ר"ם הנז' ומחותני ר' תתחי' לגדא שנסמוך, ור' שמואל שמעלקא שחיבר אגל משה מ
אביו אדרת שמואל לתהלים הג' ש"ם מכור לשעא"ת חיי עולם לשעא"ח עד שקנ"ו מל
ש' להגש"פ תלות תלילה עשים רמונים לעין יעקב שו"ת בתוע"ר והשיגו שם רב בשי
אברטין בגאליציען יאש וני' שם ח' אב תרכ"ו אבי ר' ישיאל מיכל נ"י שחיבר שם
לשמות גטין והשיגו בתוע"ר בהש' לחי"ד ובש"ם הנז' ובקנא"ם הנז' בהש' לשנוי"ת ש
לש"ע שע"ג ובת' הרא"ם הנז' של"ז רב בשאדוגארע (חתן ר' יוסף עזריאל שהשיגו בת
הנז' חי"ד שמ"ג ובשת"ם הנז' סוף ק' פרו"ע ב"פ רב שם זקן רל"ה ליב בייליג
משם

---

*) חח"ת של"א של"ט (ב"פ) ובי"ד ה' ש"ת (השיב שם עליו) ובברכ"י שנ
מז"מ שש"ז חי"ד שמ"ג חא"ה ש"ב י"ד ת"ז.

ם שהשיגו בקנא"ם הנז' בהש' לשו"ת סנ"ג נ"ה) וריל"א נ"י שהשיגו במ"ש שנסמוך
בפאקשאן ור' אורי שרגא פייבוש נ"י שחיבר שו"ת אור"י וישעי ב"ח והשיגו בשואל
יב הנז' ובית שלמה הנז' חי"ד סמ"ה ובמ"ש שנסמוך ובס' הרא"ם הנז' חי"ד רב ביאס
ן אחיו הש"ס) ור' (בנו הגדול) שלום טויבש שחיבר שו"ת שאילת שלו"ם קכ"ו (זאלקווא
ע"ע) שאילת שלום תנינא ר"פ (לבוב תרמ"ה) וסי"ד תוע"ר מזקנו והשיב שם בהש'
ח (ב"פ) ובחי"ד סנ"ב ובהש' לחי"ד (ג"פ) ובחא"ה סנ"ד נ"ו נ"ח והשיגו שם חי"ד
ה מ"ה ובהש' לחי"ד ובחא"ה סנ"ה נ"ז נ"ט ובברכ"י שנסמוך חא"ה סמ"ג נ"ו ובנ"ז
י בשו"ת לפ"א ס"ו רב בטירנאל-פראשנאם יאס (תפטירת התוע"ר עד ביאת אביו ליאס
איש) ספ"ת פה (משנת תרכ"א) ונ' בן ס"ד פה ליל ג' ואדר (חמשה ימים אחר נשואי
ר' חנוך העניל הו"ב מפה) נ' טבת תרמ"ט ומן *) ר"ח (נ"א ר"נ מפיקוב שנדפ'
12) ומ' (מבן ט') תוע"ר זקנו ואבי ר"ח טויבש נ"י שחיבר שו"ת חיי"ם של שלו"ם
יגו בנ"ם הנז' חא"ח סק"ג ק"י חי"ד סקמ"ח קפ"א וש"ם מאביו ואורי וישעי מדודו
מת אהרן (חברו אליו) מגיהו (שנדפ"ס 1702) ובבית יצחק הנז"ם רב במאסוב דארשוי
חתן ר' אברהם מרדכי נ"י משערעטש ות"ר בן ציון משה (שנדפ"ה 1411) וריש
ל הורויץ משטריא הנז"ם ואחרי ר"א מענדל נ"י שנדפ"ס 1592, ודודו ורבו דר' יוסף
יא ליפא טייזלם מפרעמשלא שחיבר הג' ש"ם פני יוסף לס' רבית וה"פ וסע"ז נללי
יות ב"ח ק' ענוגות למהר"ל תפארת יוסף ש"ח לרמב"ע והשיגו בישוע"י הנז' ורבו
ע"ר מא"ח סי"ס ח"מ סע"ז א"ה סנ"ב (ונז"ם סמת"ט) ובקנא"ם הנז' בהש' לטע"ו
ד ס"ד רב בפיעטרקוב ונ' בפרעמשלא י"ח אייר תרנ"ח ברכ"ה טייזלם
ן ריל"א וואהל הנז', ובזה התוע"ר דודו) ואבי ר' משה נ"י מפרעמשלא
בר כליל תפארת לתפ"י מאביו ורבו דר' יעקב ב"ר שמואל ברייזמאן מריסא שחיבר
ר נחמד מכללי ש"ביות נ"ר ישראל נ"ץ מוילקאטש. ור' אבא זאב ראטה מטארנאפאל
שיגו בקנא"ם הנז' בהש' לטע"ו ס"ד ובפת"ש סנ"ד ס"ח ובק' פרו"ע סנ"ה ובנ"ם
י חי"ד ס"ז ק' ובחסל"א הנז' חי"ד סנ"ג א"ה סנ"ג רב בזרומלוב שימנאוויץ וים ר'
ן זאב רב בזאבלוב שני' חירף תרמ"ו—תמ"תנו דר' יוסף לנדא שחיבר ברכת יוסף שו"ת
ש"ע (לבוב תרכ"ט) הקדמה לחק לישראל (עזערנאוויען תרט"ו) קול נהי מהספד ר"י
זין (ער"ה 1294, שם תרי"א פ"עתשלא תרל"ט) והשיגו תמ"תנו בתוע"ר הנז' בסוף
י לחי"ד ובחא"ה ש"ח ובש"ע הנז' לש"א ת' י"ח י"ט **) ושוב השיגם בברכ"י נ"ם
ם, רב בליטין ברוסיא יאס (עם תמ"תנו התוע"ר ולפניו) ונ' שם יוע"ק נ"ר חסון
י"ד, ב"ר מנחם מענדל רב בבאסלוב נ' תג"ע (שנדפ' 603) ור' העשל הנז"ם ור'
ף הוליום (שנדפ' 809) ורמ"ת מנאר שנדפ' 1231, וחתן רז"ו מוגילא, ומ' אוהב
דאל שנדפ' 1424, ואבי ר' ברוך לבי שהשיגו אביו בברכ"י חי"ד ק"ט (אשאלתו
ק"ח) רב בליטין ונ' ט"ז חשון תרי"ד, ור' בערים הנ' בויען נ"ג תמוז, ורי"ס ליפא
יטין שהשיגו אביו בחי"ד סנ"ה ל"ד ל"ו מ"ו ש"א ק"ד ק"ו ובתוע"ר הנז' חא"ה ש"ט
א"ם הנז' ובאיאל ותשיב ממהרי"ם ועשה הקדמה לברכ"י מאביו רב בגאלאץ במדינתנו
מילוב (ער"ה 1294) ונ' שם אחר ש' תרכ"ט אבי ר' מנחם מענדל שעשה הקדמה
ליל תפארת (מאבי חותנו ר' ישעיה שור עש"ע 1913) ונ' ביאס ע"ז אב תרכ"ו וחותן
ב ר' משה לאהר שנדפ' 1592, ור' יהושע העשל שחיבר באור ה' נרה והשיגו אביו בחי"ד
ג ל"ג מ"ב ובהש' ש"א ובקנא"ם הנז' בהש' לקנא"ם סי"א לש"ט סמ"ה למ"ג ש"ל
נ"ז סנ"ה רב בבילעסט במדינתנו ונ' תרמ"ד חתן רל"ה מסעטשעניזען שנדפ' 1231,
חותנו ר' מתתיהו לנדא נ"י שחיבר הג' בקול נהי מאביו הספד גיסו בש"ם דגמ"ר
שמוך תוספות שם ח"ב משה עולם שנסמוך וסידר והדפי"ס ברכ"י מאביו בהקדמתו
שיגו שם בחא"ח ס"ט חי"ד סנ"ט חא"ה ש"א נ"ג חמ"ת סנ"ד ובתוע"ר הנז' (מחותנו
נו) בהש' לא"ח ולחי"ד ובחמ"ת סנ"ג א"ה ש"ל ובש"ם הנז' נ"פ ובקנא"ם הנז' בהש'
בו"ת סקנ"ב ולטע"ו ויוס"ד שלי"ט רב בפאנזעשט במדינתנו לעספין פאדוטארק (במקום
גיסו

*) מש' הר"א יום ג' ר"ח ניסן נ"ם זקנו בתוע"ר חס"ע רמ"ז.
**) ובש"ם נאות דשא (ב"פ) לשיטתו במכירה הכוללת.

יהושע (1510 חת"ם סק"א. בשו"ת נטע שעשועים 1511), תא"ה סנ"ז. שב שמעתתא (ספקות חזקה. חזקה דמעיקרא והעשויה להשתנות. רוב וקרוב. מחזיקין מאסור לאסור וחזקה דרבא. ע"א נאמן באסורין. מסר"ת) כללי סוגיות:

ס"ר (רב ח') שניאור זלמן ב"ר ברוך. מלאזינו. מחו' דקרושת לוי 1512) ור"א מקארלין 1513). אחי רי"ל מרוונע... שארית יהודא לה' מליחה ושו"ת, ... רר"ב (רב הב' 1514) ור"ח אברו... חותן ר"ש שבנא בר"א מקארלין. ... רמ"מ מליבאוויטץ רב הג' 1515). ... רר"ב ממעזריטץ 1516) ור' מנחם מענ... ב"ר משה מוויטעפסק 1517). רבו ... אהרן ב"ר משה הלוי הורויץ עבו... הלוי ג"ח 1518) ותוספת חיים 519... רב

גיסו שנסמוך) חותן ידידי ר' אליעזר פרי"ש שהשיבו בש"ם הנז' ובאורין תליתאי (שנ... 1826) רב בפאזנעשט טפ"ת ב"ר אפרים פישל שהשיבו בש"ם הנז' סי"ד סקי"ד רב בבאז... (סמוך לראזאן) במדינתנו ואחי ידידי ר' משה יצחק נ"י רב שם בילנעשט, וחותן ר"ד ... ישעיה שור הנז', ור' ישראל נ"י ב"ר מרדכי רב בשקאליען (סמוך ליאש) יאש, ור' רא... בריי"ל הלוי לנדויא שחיבר דגל משנה לאוצן מלקוטים הב' קי' תורת חטאת מהרמ"א הב... הלכות לרמב"ע עדה ברורה תמדידה ב"ה וקו המדה וקנה המדה מהלך הככבים מתכו... (ס"א יו"ד ס"ב ז"פ ס"ג נ"פ ס"ד ברכות בחשבון) ד"ה שם עולם תמוות גטין וש... חותנו בברכ"י תא"ה סנ"ב כ"ת רב (ארבעים שנה) בפאדוטארק ור' שם מרת"ג אבי מנחם מענדל רב באאריזבן ור' בעלותיו ר"ח מתוז ור' יוסף נ"י ור' שלמה נ"י, וריש... ישראל איסר שחיבר שער המשפט לח"מ עד סקב"ז ושערי דעה לי"ד ס' רבית (קעניגסבו... תר"ך) כללא אבות ס"ת ל"ז לרמב"ע (לבוב תרכ"ה) שיטות ושינות בברכ"י הנז' תא... ס"ב ב' תא"ה סט"ז כ"ת ק"ז סת"ע ס"ו רב בויניצא, ברז"ו שהשיבו בנו בנא"א ס"ח ומזכירו בסל"ג ור' שארית יוסף (שנהע' 542) ובהרש"א (שבזע' 727) ודמש"א (שנה 626) ובה"י (שנם"ם 812) ומחו' דביב"י הנז"ל ואבי ר' אברהם אבי ר' עוזר לאזא... מזאסלוב קאמינץ שחיבר לוחות הש"ת לשיטות בס' ערוך (נד' בלבוב או) והשיבו בש... הנז' רב בדערבאן וואסלאוי ור' בפראטצבסיקא סמוך לציריכו: 1510) שנהע' 1583: 1511 שנהע' 1481: 1512 1513) שנהע' 1294: 1514) מז"ל: 1515) שנהע' 1294 1517) אביו ר' בזאליסטשיק בגאליציען, והוא חיבר אגרת הקודש עץ פרי לתורי פרי הא... לתורה (ער"ב הנז) ע"ת בטבריא (ע"ש תר"ע פאליקער) ור' שם א' דר"ח אייר תקע"... אבי ר' משה רב בפלאצק ור' בעלותיו בויטעפסק בליטא, ות' דר"ב שנפנים, ורבו דר' בנ... ב"ר אברהם שחיבר יסוד האמונה לתורה ולקוטי סוגיות אבות ומאמרים עמוד העבודה ע... בקאסוב ור' שם י"ג חשון רבו דראי"ל משה רב פה ואבי ר' אברהם (אבי ר' משה) ו... יוסף יוספי ת"ע פה וע"ש נקרא פה בשת"ר ר' יוספי"ם (אבי רי"ל זיעל) וחותן אברהם כ"ן (אבי ר' יחיאל מיכל אבי ר' אליעזר) ת"ע פה ור' פה בש"ק ג' תשרי שנ... תקע"ב וכאמז"ל שאמר אליו זקן אחד ששמע פה הספדו מהבא"מ"ח הנז"ל והיתה הפתי... פום לארבע ספתיו "ואברהם זקן בא בימים" ואח"כ אמר "ויעתק משם ההרה מקדם לב... אל" שזה הצדיק ר"א העתיק עצמו מנעוריו לביתו ועבודתו של מקום ב"ה ואח"כ אמר ר"... תלכו בלא פחד שהשורה שלכם הולכת לפניכם: 1518) ח"א לבראשית שמות ויקרא מועד... שפטרום ושו"ת ח"ב לבמדבר דברים ומועדים ח"ג לקוטי הקדמות בקבלה. אביו דוד להשל"ה הנז"ל ור' בגאיומול, והוא מאשוע שטראשעלע ושיה אצל הרב שלושים שנה ומי... עוד סדר התפלה ופי' הגש"פ שער היחוד והאמונה שער העבודה ור' שם שמיני עצ... תקפ"ט, חותן רא"ל בר"ד, ורבו דר' אברהם שיינעס משקלאב, ור' משה מדוברואונא ש... רז"ו ליפעם, ועש"ה 1067: 1519) שבר"ה 714, וריי"ל אייזק ב"ר משה הלוי עפשט... שחיבר מאמר השפלות והשמחה רב בהאמיה ור' שניב תר"ך, וריי"ל אייזק אזיל רב (כשמונ... שנה) בוויטעפסק ונשע גם לרב הג' שנפנים ור' בן קע"ו בשנת תרכ"ז אבי ר' משה יו... רב שם, ור' אברהם ברוך הלוי משמילאן אבי ר' נחמיה גירך מדוברואונא שחיבר דב... נחמי'

...בלאדי פריסען בליטא. נ' בהאדיץ
...ר סמוך לראלטאווע) ברוסיא
תקע"ג 1520) :

...ר פתח אליהו, בפני משה. הלכות
...וד תורה 1521). לוח ברכת הנהנין
15...). לקוטי תורה, ויקרא במדבר
...ים. לקוטי תורה, לשה"ש. סדור תפלה
...נות. פי' הגש"פ. שלחן ערוך, מא"ח
... שלחן ערוך, מי"ד ושו"ת ושעת"מ.
...ספות חיים, מתלמידו פ' אמור קרח.
...ת חיים לבראשית, תניא (בנונים או
...ר קטן נג"פ. שער היחוד והאמונה
...פ. אגרת התשובה יב"פ. אגרת הקודש
מאגרות ולקוטים) מעבודת הבורא ד"ח
1523) :

ס"ר ישראל 1524) ב"ר שבתי.
מקאזניץ. מחו' דאור הגנוז 1525)
ור' אליעזר מליזענסק 1526) אבי ר'
משה אליקים בריעה באר משה לתורה
1527). חותן ר' אבי עזרא זעליג
שפירא 1528). ת' רד"ב ממעזריטש
1529) ורש"ש מנ"ש 1530). ריע ר'
יעקב יצחק ב"ר אברהם אליעזר הלוי
הורויץ דברי אמת לתורה וחי' קמא
מציעא חולין והתנהגות 1531). רבו
דר' יעקב משה ב"ר שלמה זלמן
מיערסלוב

ים לי"ד הב' ש"ס ג"כ ת' רב זה והב' והג' שבפנים וכאמז"ל שבשני' הרב הא' זלעי' היה
כם מרבים שהוא ישב על כסאו ולא קיבל וישב הרב הב', ור' הלל שחיבר באור ק'
פעלות מרב הב' רב בוואברוסק פארילק ור' יוד אב ת"כ"ג, ור' בנימין כ' פת"א הנז"ל
בשקלאב, ור' שלמה פרידמאן משם, ור' פנחס רוזיעם משם ב"ר חנוך העניך ה"ק שהסכים
י' פותח לשה"ש נש' תקנ"ד למהרי"ל (שבהע' 337) תקנ"ו ולהלכה (ער"ה 1287)
"ג רב שם (ב"ר שמואל וכ' תי"ט הנז"ל ואבי ר' ליפמאן וזקן ר' אליהו שיק רב
א ואדמה שהוא ר' אליהו שיק שחיבר עין אליהו לע"י רב בקאברין) ואחי רי"ט
אן רב בוואשילשאק,*) ור' שאול משיראשנע שהיה עם הרב במאסר, ורד"ב מאהליעבר
בבארדיזבן (סמוך לער'רבו) רב בפאלטישבן אבי מחותני ר' ישראל ביוך שהשיגו בתוצ"ר
הע' 1509) מא"ה שפ"ה רב שם, ורי"ל משה מיאם ונ' שם י"ז ניסן תרכ"א ב"ר
אל ות' ג"כ לרי"י מרוזין (שבר"ה 1294) ואבי ר' נחום כ"י (חתן ר"ם מיואכניפקא
ם) וידידי רד"ב לאבינאוויטץ רב בפאלטישען בערלאד יאם מחו' דמחותני ר' מתתי'
שבס"ה 1509, ורי"ל מיאכעויטש שבהע' 1362: 1520) מוס"ק כ"ד טבת: 1521)
אמ"כ בש"ע שלו: 1522) כד' אמ"כ בסדור וש"ע שלו: 1523) ער"ה 1424: 1524)
שנים תק"ה ונ' י"ד תשרי: 1525) שבהע' 1296: 1526) שבר"ה 1424: 1527)
אור הגנוז ור"א מליזענסק שבפנים, ות"ר זוסיא שבר"ה הנז' ונוע"א הנז"ם, ורבו
משה מירושלים שבהע' 1418, וחיבר עוד בינת משה דעת משה לתורה מטה משה
"פ פרקי משה לאבות תפלה למשה מעניני סיכות ואושפיזין, ת"ת בקאזניץ ונ' שם
אלול תקפ"ח, אבי ר' יששכר חותן ר' ישעיה כהן אבי ר' משה ור' אלעזר (מנת ר"א
זענסק) ת"ת שם ונ' שם תרכ"ב ת' רק"מ יחיאל (שבהע' שלאמריה) וחתן ר' יעקב ברכ"ש
ופסין שבס"ה 1411: 1528) רב בגרעבין ונ' תקל"ה, אבי ר"ש מאיר יחיאל רב בקאזניץ
ליכלא ונ' ט"ו אייר תר"ט. ת' זקנו ר"י מקאזניץ ור"ב ממעזביז כ"ש בהק' מתני לענ"י
בנ"ם כ' ת' אוהב ישראל שבהע' 1424, וחתן ר"א מליזענסק שבפנים, ואבי ר' אלימלך
בר אמר אלימלך לתורה רב בגראדיסק, ור' אבי עזרא זעליג שפירא חתן ראב"י
אדיגערא (שבר"ה 1294) ונ' שם תרנ"ד, ומחבר (מס' תקפ"ס) ר' אברהם אלמנן
פי"ם עב"י שבפנים הזקנו בראשונה ביוזעפאף (ברוסיא) תר"ב ב"ר מרדכי דוד רב
מברוא ואבי ר' יוסף, ורבו דב"ד ר"א מקאזניץ שבס"ה שלפניה: 1529) שבהע' 4
: 1530) שבהע' 1418, ונוע"א הנז', וקדושת לוי שבהע' 1294: 1531) מלאנצהוט
לובלין

*) אבי רמי"ל רב שם אבי מאורי אם שבהע' 857.

מיערסלוב ור' ישכר בער בר"י מראדשיץ
1532). מ"מ ורב בקאזניץ. נ' תקע"ח:

אבות ישראל, לאבות. אור ישראל, לתקונים
בית ישראל, למדרש. בית ישראל, למועד
נדרים כתובות קדושין. גבורת ישראל
הגהות גבורות ה' ממהר"ל מפראג
להגש"פ. הגהות ויקהל משה 1533).
הג' משניות. הג' רזיאל. יקר מפז, לתורה
הפטרות ולקוטים. בכתבי קודש, לתורה
ומועדים. נזר ישראל, לזוהר וזו"ח. נר
ישראל, ללקוטי רה"ג ושער הש
1534) וג"ח כללי קבלה. עבודת יש
לתורה ולקוטים אבות סוגיות וא
ב"ח. שו"ת בגבעת פנחס, מרעו ההפ
וכתר כהונה, סע"ז. שיר גאולה, בא
שבת 1535). שלושה מאמרים, ב
הגולה ממהר"ל. תהלות ישראל, לתה

ס"ר יצחק עטייה. מליוארנו באיט
ש"ב רש"ט עטייה מצפת 536
תק"פ:

אות

לובלין, וחיבר עוד זאת זכרון וזכרון זאת לקוטי הכ"ד ונד' בעט"ל (מהרל"ה מזריטש ה
פי' בראשית אמור, וכ' בלובלין ט' אב תקע"ה, ת' לד"ב שנפנים ונוע"א הנז' (שה
ואור פ"ת (שנהס' 1424, כמוכח בהסכמתו לאס"ת) ונראה שבית ון הוא ת' רש"ם שנ
ורי"מ מזלאטשוב (שנהס' 1496) שבספרו דב"א פ' וירא ויצא מזכיר להרר"ב "רבי מלא
בשמות "הרב" בעקב "הרב ר"ב" להנוע"א בתשא ובהעלותך "רבי ר"א" להקדושת לוי
"הרב" בויקרא "רבי" ולרי"מ מזלאטשוב בשמות "הה"מ" בויקרא "מורי הה"מ" (ומ
מורי ז"ל שהם וכ"פ כ"תב רבי ז"ל ואינני יודע למי כיו"ן פתיח"ן ליה ?) ולהרה"ש
בלך "מו"ר" ובוירא "הרב", ואחי ר' אשר זעליג מנעלז והעיר אמז"ל שאולי הוא ר' ז
חסיד מברלאד שמזכירו באהבת דודים (שנהע' הנז') ובתי"רי זהב פ' שלח. וגיסו דר"ל מ
ור' שמואל, ואבי ר' ישראל, ור' אברהם, ורל"ה אבי רי"ל יעקב קאפיל מלובלין שהר
דב"א מזקנו, ור' יוסף מטארטשין ברוסיא שה' בן ל"ו חתן ר"מ מקארעץ (שנאפ' 31
וחותן ר"מ מקאשוב הנז"ם, ורבו דר' אהרן משה שנהע' 239, ונועם מגדים שנה"ס (
ואור לשמים שנה"ס 911, והיהודי שנהע' 1418, ור"ד מלעלוב הנז"ם, וקול שמחה ה
וריצ"ל יאלים המלוא הרועים הנז"ל, ורל"ה מזידשוב הנז', ורמ"ע הנז"ל, ומהרל"א ה
ור' קלונימוס קלמן עפשטיין מקראקא ת' ג"כ לנוע"א הנז' וחיבר מאור ושמש לתו
(לבוב תר"ג) וכ' א' תמוז, ור' שמעון ב"ר אברהם אשכנזי ת' ג"כ לר"ם מנעלז ש
ור"י מרוזין הנז' וחיבר נחלת שמעון לתורה רב בדאברמיל יערסלוב וכ' ש
סוכות אבי ר' בנימין מנחם מענדל משה ור' יוסף מעיר חדש, ור' שמואל משאק
קארוב ת' ג"כ לנוע"א הנז' ורבו דר"ן מטאקאווא (שנהצ' 1294) ור' נח מקארוב ש
קב ח"ן לתורה וכ' בפליאה (ת' ג"כ לרמ"ת מקאלק שנה"ס 1418) וזולתם, ועוד גד
לדיקים : 1532) רב שם פרשעדבורז (ואביו אולי הוא ר' ישעיה רב שם ת' רי
מלובלין שנהע' שלפניה ואבי ר' שמואל) וכ' תר"ג, ת' ג"כ לריצי"ל מלובלין הנז' וה
ואוהב ישראל הנז, ואבי ר' ישראל יצחק הנ' בווארשא שגיב ס' תר"ך (חתן דודאים
שנה"ס 142) ורבו דר' שלמה כהן רב ברארימשלא. ומתלמידי ר"י מקאזניץ עוד
מווארקי שנה"ס 1418, ור' גבריאל (כ"כ באק' עב"י הנז' ובשהג"ה כ' ת' רמ"ע י
הנז') פל' בווארשא לפני ס' תר"ב, וזולתם, והיה ר"י בנגלה קרוב לחמשים שנה כ"ם
רמ"ת יחיאל הנז' לעב"י : 1533) שנהע' 1144 : 1534) שנהע' 378. וכתר כ
שנפנים נז' בשע' 1411 והתשובה היא להשפלאה ריעו הנז"ל. ומ"ם שהשיב בגב"פ
משהג"ה ואנכי לא מלאתיה שם : 1535) מאמור הלוך במשלת — הברזל בשנת ש
והדפיסו בכלכתא (קלקוטא בשודו איגדיא באזיא) בפ' מהרל"ו ידידי ר"ח יעקב כהן
שד"ר מצפת שהדפי"ם לבוש אבן יקרה (מרת"י הנז"ל) מחדש בלבוב תר"ס : 36
השיב באבק"ר (מהב"י הנז"ל) הכ"ה ובת' רמ"ג הנז"ל הכ"ב וחתם במהרי"ם
בכ"מ, אבי ר' שלמה עטיא מירושלים שחיבר פי' תהלים מדרשים ונד' בויגעליא

ומשפחתו

לטובה, לתורה. ויקרא יצחק דורש
עקב ענוה, לתורה. זכות אבות,
ות. זרע יצחק, לתורה ושו"ת. משרת
ה, לרמב"ם. רוב דגן לשיטות ואות
בה, מענינים בערובין. תנא ושייר,
"ת ופני המים, לתורה ודרושים :

אברהם טיקטין ב"ר גדליה.
1537). נ"ר זלמן טיקטין
עסלויא. גיסו ות"ר מרדכי 1538).
ר' משה ור' זלמן 1539). בזמן
פנחס מפלאצק 1540) ור' שמעון
קריטנויא 1541). רב בברעסלויא
יסלאויאה) בשלעזיען באשכנז. גלונא
שרעזיא. נ' תקפ"א 1542) :

ת אברהם, שו"ת לא"ה. גינת ביתן,
לתורה ודרושים. דבר בעתו, לשיטות
מועד. דברי המשפט. דעת לחוקר או
חוקר לדעת, שיטות לי"ד ח"ב. הר הבית,
לרמב"ם קדשים. מפתן הבית, למנין
המצות. מקום המשפט, לשיטות נזיקין.
מקור הברכה. פינות הבית, שו"ת. פתח
הבית, לח"מ. שו"ת בחמדת שלמה 1543)
חא"ח סי"ז.

ס"ר יעקב צבי יאליש 1544). ש"ב
ר' מרדכי צבי הכהן יאליס הג'
מור"נ ורמב"ם *]. אבי ר' אברהם
אליעזר יהודא ליבוש מסטריא
1545) ור' מרדכי נ"י 1546).
חותן ר' אברהם ליבער כהן טרויגאט
מטארנוי 1547). ת' ר"א מאולינוב
1548) וריעי"צ מלובלין 1549). בזמן
אוהב

פטרו עוד ר' שמואל שטיאה שחיבר מפתח הרמב"ם (כד' נקוסט') והיה באבק"ד
הקנ"ב, וכ' משה שטיאה מקראקא הוציאה בתוגרמה הנז' ברשד"ם (הנד"ח 422)
הי' שמ"ו בס' הכ"ב לאחר פטירתו (וש"כ היה שני באחוד) אבי ר' לוי ואחי רי"ט
הנז"ם ג"כ לאחר פטירתו אבי ר' יוסף שטיא הנז"ם ואולי הוא ר' יוסף שטיא
א הספ"י הכד' אלנו באת"ד תל"ש תכ"ך באשכנזית, וכ' ישעיה שטייאה שחיבר בגדי
מהו"ת הרמב"ם ודרושים וכד' בליוארנו תקנ"א : 1537) כ' נשק' בנו לפת"ה
ר איזה חבורים : 1538) היה באמכ"ם אות"ו אחר פטירת אביו שנשאר אז כבן
רב בגרידן בפריישען : 1539) מזכירו אביו בפת"ה והשיבו בח"ם הנז"ל והסכים
תקל"ז לארה"ח מתלבי"ש הנז"ל, רב בברעסלא : 1540) הנהע' 1365 : 1541)
בר"ל בר"ן דיין ב"ר אברהם אופנהיים בר"ל (עה"ע 540 1121) רב בפפערשי
ווין בר"א (אבי רד"א הנז"ל) ואחי ר' פייבוש רב בהעססין באשכנז חתן ר' שמעון רב
שם בלד"ב רב באונין, והוא חיבר המדע הר הבית לתשכיות הר הכרמל (עה"ם 8 6)
כדה ומקואות הר הטורים ב"ח עמוד השחר והשיבו במל"ף (מר"מ קוכין הנז"ל) ח"ב ה"ר
באהל יצחק ובית יצחק, רב בקריטנוי (עה"ע 18 *) פעפט בהגר, אבי ר' אברהם
שחיבר הר אבל עמק שושן מהו"ת : 1542) העיר קיכ"ם עליו בכת"י מר"י ליסא
: 1543) הנהע' 1654: 1544) נולד הקל"ח וכ' **) ס' כישן: 1545) השיבו
"ם הנז"ל בשואל ומשיב הפ"ח, רב בדיכוב, אבי ר' יעקב יעקל כ"י: 1546) השיבו
לא"ת הנז"ל בתשל"א חי"ד הל"ז, רב בביזנוב (סמוך לסטאניסלאו) בגאליציען פוסטין
: 1547) אבי ר' יעקב לבי ישיאל כ"י מדראהביטש : 1548) הנהע' 1259: 1549)
הנהע'

*) ובע"ג מראפוז"ת בה"א אות ז' דהק"ח כ' הקריטנויא במסרכן.
**) ובציון לזכ"ע כ' ס' כישן בריהא.

*] כ' הכ"י ואבי ר' זכריה ישעיה מלבוב שחיבר זכר ישעיה לרמב"ם ושו"ת ב"ח והג'
ה"ם עם לדבר נגד הרבנים וכ' חרי"ב.

אוהב ישראל 1550). רב ברינוב. גראגוב, פרעססלא. נ׳ שם תקפ״ה:

הנהות מהרי״ק, למהרש״א. הג׳ רי״ף. הג׳ תלמוד, השמטות מלוא הרועים 1551). חבור בתכונה. חדושי רמב״ם. ח״י ש״ס. ח״י ש״ע. חנוך בית יהודא, דרושי חקירה לו״ם. ישרש יעקב, קבלה בערובין. כנסת יחזקאל, צוואה. מלוא הרועים. כללי שיטות ב״ת. פרשת דרכים זוטא, דרושים. קהלת יעקב, הג׳ זוהר. קהלת יעקב, קבלה בערובין ב״ת. קול יעקב לתורה1552). שו״ת. שורש יעקב, למשניות:

ס״ר (מהרמ״ז) משה זאב וואלף ב״ר אליעזר 1553). נ׳ רמ״א זקיל יהודא. רב בטיקטין. ביאליסטאק בליטא. תקפ״ה:

אגודת אזו״ב, שו״ת דרושים והספדים. אגודת אזו״ב, שו״ת לרחש״ע ב״ת. הגהות רי״ף. חדושי מהרמ״ז, לרבינו יהונתן 1554) ערובין. חדושי שעא״ת. מראות הצובאות, לא״ה. תקנות עגונות זלקוטי נפ״ת. שו״ת במניני א״י 1555). בשו״ת רע״א 1556):

ס״ר (רב הביניים) דוב בער ב״ר

שניאור זלמן 1557). ב״א
מרדכי. מחו׳ דר׳ יעקב ישו
מטשארנאבאל 1558) ור״ש שכנא ב
סקארלין 1559). גיסו דר׳ מר
מטשרנאבל 1560). אחי ר׳ אבר
אבי ר׳ מנחם נחום מנעזין 561
חותן ר׳ יעקב ישראל מטשרנבל ור
מליבאוויטץ רב הג׳ 1562). בזמן ר
מראסשיק 1563). רב ברייסען ברוס
נ׳ בנעזין תקפ״ז 1564):

אמרי בינה, דרושי ציצית ק״ש תפ
ושער התפלה בקבלה, באור פתח אל
בפני משה. באורי הזוהר. מהדורא בת
לסדור מהרב. נר מצוה ותורה אור, ב
עטרת רא״ש, דרושי ר״ה יו״כ ע
ועשי״ת. עיון תפלה. קונטרס ההתפעל
ק׳ מעניני בחירה. שערי אורה, לחנ
ופורים. שערי אמונה, לפסח וש
היחוד. שערי תשובה, מוסר ג״ת. ת
אור, לקוטי תורה שה״ש וק׳ ההתבונ
בתורת חיים, מאביו:

ס״ר אלעזר פלעקעלש 565
מפראג. נ׳ עוללות אפרים 566
ורז״ו פלעקלס מפראג 1567). מחו׳
ברוך ייטלים מפראג טעם המלך לש
המלך 1568). חותן די״צ שפי
ת׳

סנהפי 1531: 1550) סנהפי 1424: 1551) אמז״ל תפי חתנו (ואמר אליו סמס
עהרמב״ס ערך ז׳ אמות קונטרסים) סנפנים, ותקרוב כר׳ תס״ר ב״ם: 1552) אמז׳
1553) סנמ״ם 1069. וקול יהודא כז״ם: 1554) סנהפי 124. ופס״ע 1764: 555
סנמ״ם 1145: 1556) כז״ל: 1557) כז״ל: 1558) סנהפי 1231: 1559) סנ
1294: 1560) סנהפי 1231: 1561) חתן (בזיוג ב׳) לרי״ע ישראל סנפנים: 562
כז״ל, ור׳ יוסף כ׳ קדושת לוי סנהפי 1294: 1563) סנמ״ס 1411: 1564) ע׳ כס
(ובכיון לזכ״ע כ׳ ט׳ טנת תקל״ם, והוא תוכחם סב״א סנמתוך כר׳ תקל״ג) והספידו ב
אנרסם סנמ״ם 1225: 1565) נולד תקי״ד: 1566) כז״ל: 1567) כז׳ בתי״ע הס
בכללים פ״ג ת״א: 1568) סנהפי 1263 והדפיסו עמו (פה״ע 812) בנרין (במעסרס
תקמ״א לס״א וס״ב תקמ״ב ונפלס תקמ״ג. והוא נולד תקט״ו, ומיבר עוד גליון מ
(טעס״ת ס״ה גרוסין) גליון כוב״י (סס) גליון סעי״ד (סס) ח״י נפ״ת (סס כ״פ, וב
מזכירס בסם מגורי הגדול, ואולי כוונתו לק׳ הכללים שלו, ובס׳ תכירה הזכיר ח״י סוכ
עם מסיר (סס כ״ס גרוסין) לסאורב (כר׳ בפלנוקי תקנ״ס ערי פנחס חנ
ארגיזי

1). ת׳ נוב״י. ריע חיי אדם 1570) ור׳
אל רנשבורג 1571). רבו דר׳ אברהם
בזמן שו״ת ר׳ משה מינץ מבראד
1572). רב בגויטאן במעהררן.
אבישוי. פראג. נ׳ תקפ״ז:

ת דוד, נגר כת ש״ץ 1573). חזון
ד, דרושי מועדים. בטעם המלך,
תנו הי״ט (ובק׳ כבוד חופה) ונדרים
חודש, דרושי מוסר 1574). עולת
, דרושים ג״ב 1575). מלאכת
ש, ליאיר נתיב 1576). מעשה
בר׳ אליעזר. תשובה מאהבה, שו״ת
ג״ח 1577):

ס״ר (רחפו״ת 1578) אפרים זלמן
מרגליות ב״ר מנחם מאניש
1579). מבראד. נ׳ לב אריה 1580).
ותבואות שור 1581). ש״ב נוב״י ור״ח
צאנזר מבראד 1582). מחו׳ דמחנה
לוי ור׳ יהושע העשל ברי״צ באב״ד
שו״ת יהושע לדחש״ע ופסקים וכתבים
תקפ״ו 1583). אחי ר׳ אלכסנדר סענדר
ור״ח

י די היולא עה״ע 1089) ק׳ הזאה (מע״ה ה׳ איסות) ק׳ מונת הנאה
ק׳ הכללים (הם הי״ע ור״ה המ״הז) תבונה בענין אכלות (הם בסוף ק׳ כבוד
) והשיבו בתלרף הנז׳ הם הרי״ז, וכ׳ הקע״ג, ב״ר יונה ייטלס
ז תפראג ב״א ר״ד ייטלס המזכיר גליונו לרמב״ם במע״ה ה׳ נדרים וניהו דר׳ בער
ריך, וה״ב ר׳ התמון ייטלס סומן רב״ו בר״ל ואחי מורנו דהבו״י הנז״ל והשיב הם
ב לח״א הקל״ד והשיבו הם ובת״ג הל״ד דיין בפראג, וזרע אהרן ייטלים לתורה
הם תקכ״ז ונז׳ בהה״ג, וחתן ר׳ התואל פורית (עה״ה 926) חתן ר׳ קלמן (בר״ע
רב בפראג) ואבי ר׳ קלמן ור׳ בער פורית, ואחי ר׳ בצלאל חתן דודו ר׳ בער
רייך הנז׳, ורי״ל הנולד הם הקל״ג ומיבר בכ״י הכתורים תזירים (עה״ה 1195)
להון ארעית (הם תקע״ג) ומזכירו אחיו במע״ה ה׳ איה״ת (וכ״ע תלמידי) וכ׳ בויען
ת, ות׳ כוב״י (הם ה׳ גרופין א״ב וגכינה) הנז״ל, וקדושת ישראל (הם ה׳ איסות
כ״ה ונה׳ א״ב) הנה״ה 1628 : 1569) הנהפ׳ 1686 : 1570) הנהפ׳ 1317 :
1) הנהפ׳ 1470 : 1572) כר׳ באוב״ן. חיבר עוד הבר בית אסורים מדיני פ״א
ין (עה״ה 1243) והשיבו בכוב״י הנז״ל ובהגדה הלתה (הנהפ׳ 1654) ובק״ם
והבו הנז״ל) מא״ה הקכ״ג, רב הם ויסנאווין ברוסיא. וכ׳ תקפ״ז, כ׳ ר״ע מינץ
׳ 346, וה״ב ר״ע קונין הנז״ל, וניהו דיה התלמוד הנהפ׳ 1646, ואבי ר׳ יוסף
רב בטאב בהגר : 1573) כר׳ מקרוב. ועה״ע 799 1019 083, 1109 1175
1 : 1574) פראג תקמ״ה : 1575) הם : 1576) מונא נקהת הסופר (תר״ם
ריד הנז״ל) בק׳ השמות, וכד׳ מקרוב להמות הקדושים : 1577) פראג תקמ״ט—
. והשיבו בהיבה ליון (הנהפ׳ 1312) הה״ד ה״ו ומזכירו בהקע״ב : 1578) נולד
בפליו הקכ״א והשיבו בנובי״ת (כ״ם בפנים) והזכירו ב״ה הם הא״ח הכ״ו ובהנ׳ דורה
ובהיבת ליון הנז׳, וכ׳ כ״ג אב : 1579) הנהפ׳ 836 : 1580) הנהפ׳ 712, כ״כ
א הלו בפהקא וה׳ פקד ובה״ג בה״א אות ה׳ ההק״ח : 1581) יודע כמובא לתעלה
836, ולזה קורא זקני לסרע״א הרע״ר ליבה״ם ככדו מותן התב״ם עה״ע 546
. וקורא זקני גם לרמ״פ הנהפ׳ 474 : 1582) הנהפ׳ 1316 . ומחנה לוי בהע׳
1 : 1583) זאלקווא תקפ״ו. אביו ב״ר תהה פנחס (אולי הוא רע״ם מלובלין רב הם
הק״ב) ואחי ר׳ התואל באב״ד הההיב בההיב תהה (תרמ״ע הנז״ל) חת״ת הק״ט (בה׳
ת) חא״ה הה״ג (בה׳ תקכ״ב) ובה׳ יהושע תאחיו הי״ד הכ״ג והשיבו בנובי״ת חא״ה
ובה׳ יהושע הי״ד הת״ד חא״ה הה״ה ע״א ומזכירו בהה״ז ורה״ק והקק״ב והסכים
ת יעקב (הנהפ׳ 856) בה׳ תקת״נ ולכוע״א (הנהפ׳ 1424) בה׳ תקמ״ח רב
ערהק הזרכאפאל (ויה ר׳ התואל פאלקון העלב ב״ר תהה פנחס רב הם ההסכים לבת
הנהפ׳ 1421 בה׳ תקכ״ה ולאהבת דוד ויונתן בה׳ הק״ם, וקרוב מזה) פוזנא וכ׳
הם

1584) ור"ח מרדכי מדובנא שערי תשובה לא"ח ח"א מתשובות 1585)· חותן ר"ח נחמן ב"ר נטע 1586) ור' יעקב יהושע הורויץ 1587). זקן רצ"ה בריע"י הורויץ 1588). ת' ברית כהונת

עולם 1589) ור' סענדר (דודו) מסאט 1590). ריע רי"צ פרענקל מבראט 1591). רבו דר' שמעיה חריף ו לאהור 1592) ור' שמעריל בראנ עיון תפלה 1593). בזמן ר' יוסף יו שטערין

הם, והוא חיבר עוד הג' ש"ע (מזכירם בחא"ה ש"ע) העתיק לסוגיות הי' ב"ק (פר"ח רל"א) כתובות (שם סק"ל) הו' ה' גטין (שם הי' ת"ה) הגהים לתורה והשיבו בגור (שנה"ש 928) חא"ה שע"א ובכתב שעשועים (שנהע' 1481) חי"ד סכ"ה א"ה ס ע"ז פ' ומזכירו ברש"ל, רב בפודקאמין (פו"כ סכ"ז) לובלין טארנאפאל וכ' בן מאה ח"ר, כ' רש"ל הנז' ושו"ת פנ"י (שנהע' 714, כ"כ בחא"ה שע"ח ופו"כ הי' שע"א) העשל שנהע' 603, ובימו (אחי אמתו) דרי"ל מהמבורג שנר"ה 1411, ואחי ר' השיבו בחא"ה סל"ח רב ביאברוב, ורבו דיד יוסף (שנהע' 1767) וזולתו שהשיבם גם ואבי ר' אברהם שהשיבו בחי"ד סכ"ז רב במקולינך אבי רי"ל רב בקאלים אחן רל"ה מלו משה אבי חפל"א הנז"ל, ור' משה רב בפשווערסק אבי ר' שמואל שהשיבו בחא"ח ס ור"ל יהושע ור' יוסף באב"ד שחיבר הי' ומקורים לרמב"ם מנחת חינוך להמכוך (מר הנז"ל) ב"ח והשיבו זקנו בחי"ד סל"ה א"ה סל"ט (ומזכירו בפו"כ הי' שס"ח) ור' רא ראפפורט (דיין שלו שנהע' 1225) בש"ם זכ"ה ות' רמ"ך הנז"ש רב בזבאריז הני טארנפאל וכ' שם א' דסליחות תרל"ד והספידו מהר"ם הנז"ל בדב"ם אחן רי"ל (אבי הנזר שנהע' 1616) ור"ד מזאבולטאוו (שנהע' 1231) וש"ב ר"מ באב"ד הנ' בברא סוכות תרי"ט והספידו בדב"ם הנז' ור' אשר באב"ד שהשיבו בחפל"א הנז' חי"ד סק"ג באב"ד שהשיבו בבית שלמה (שנהע' 1506) חי"ד סל"ג רב בפרבוזנא ור' שמחה בו כ"י שהשיבו שם סקי"ז ואבי רי"ל כ"י רב בקאלים ור' משה רב בסניעטין ור' שמואל באלדווא ויסנא ור' יהושע כ"י מטרנפאל ור' שמעון שהשיבו בב"ש הנז' שם סת"א רב בי טארנפאל אבי ידידי ר' יהושע העשל כ"י רב בקאלינא (סמוך לעירנו) אחן ר"פ ע שנהע' 1509 : 1584) שם אפרים פ' וארא: 1585) חיבר עוד פי' פסיקתא, בברעסטילקא דונכא *): 1586) שנהע' 1060: 1587) שנה"ש 1420: 1588) נז"ל: 89 שנהע' 1060, ת"מ ואחרו: 1590) שנהע' 836: 1591) נז"ש: 1592) מברא"ר פערם השיבו בש' יהושע שנפנים חי"ד סכ"ד א"ה סק"ז ובתוע"ר (שנהע' 1509) חא"ה ו ומהרש"ק ב' בכ"ז בק' יוס"ד סכ"ב, וכ' שם כ"ג טבת תרכ"ה, אחי רי"ל מברא"ר שה בש' יהושע חא"ה שם, ור' משלם לאהר משה שהשיבו בברכ"י (שנה"ש הנז') חא"ה ע"ח ובתוע"ר הנז' חא"ע ס"ך רב בסאניוואק (מיהאלען) בעריכתנו אבי ר' מנחם מנ כ"י מנאלאטן ור' משה לאהר אחן רי"ט ליפא (שנה"ש הנז') והשיבו בב"ש הנז' חא"ח חי"ד ש"ז ובקנא"ש (ממהרש"ק הנז') בהש' לטט"ו ש"א לשנ"ה שפ"ד נ"ר קי"א ל סל"ח ת"ב ולטט"ו ויוס"ד הי"ב כ"ז ובאיילת שלום (שנהע' הנז') רב בסיוועג (כ לעירנו) נאלאטן וכ' שם ואותן דו"ז (אחי זקני ריל"ל כ"י שנהע' 1424) ר' יוסף י כהן שכולד פה כ"ב טבת תקל"ט וכ' בנאלאטן ט' סיון תרמ"ב, ואבי ר' יעקב משה, תאיר שטייגבערג כ"י משברעה גיסו דר' נפתלי הורוין כ"י מאגיוואק (שנה"ש 11 ואבי מחותני ר' אברהם מנחם מעכדל הלוי שטייגבערג כ"י משערשה שחיבר באור יב (שנהע' 80) רמב"ם ושו"ת והשיבו בברכת רל"ה (שנה"ש 1646) רב בסניאטין אחן איינאשטיין כ"י תיאם וחותן ר' משה כ"י בריע"ם מקאסוב שנהע' 1231: 1593) ג"כ בסדור תפלות כהורא השלם שנהע' 1601. השיבו בש' יהושע שנפנים חי"ד ס (ומותם אחו') א"ה סל"ב ובספרי מהרש"ק הנז', רב בהרומלוב וכ' בא"י הניב תרי"ט, ר' יוסף יוסקי שהשיבו בכתב שעשועים הנז' ש"ז כ"ע ובש' יהושע הנז' חא"ת סקי"ח בהרומלוב

*) ור' אליקים געציל ור' יעקב מרגליות מבראד.

דין ב"ר שמואל הלוי מזאלקווא יד
לב"ם נ"פ וסוגיות 1594) ור'
יוסף ב"ר אברהם אריה מעין
זה לב"ם ד"פ 1595)· נ' שם
תקפ"ח 1596):

הישר, להישר מר"ת. בית אפרים
מר"א (זר זהב למ"ז· שפת אמת
ר) מטרפות הריאה ופתח
כללי חזקה שו"ת וק'
ות· בית אפרים, שו"ת לדחש"ע
בית אפרים תנינא, לדחש"ע· הגהות
הלבבות ע"פ טוב הלבנון, מר"י
ושט 1597)· הג' רי"ף. הספרן
צדיקים· הקדמה לארח לחיים,
רו 1598). הקדמה לברית כה"ע,
· הקדמה למגלה עמוקות 1599)
שית. הקדמה למורה באצבע,
ד"א 1600). הקדמה למחזור ע"פ

קרבן אהרן 1601). הקדמה לשו"ת ב"ח
החדשות· זרע אפרים, לילקוט· זרע
אפרים, לפסיקתא· טיב גטין, לשמות
הגטין מהבית שמואל 1602) ויד אפרים
הגש"ע א"ה ח"מ· יד אפרים, הג' א"ח
י"ד וה' קריעה אונן אבלות ומאמר יפה
לבדיקה· י"ד אפרים, י"ד שו"ת ולקוטים·
מטה אפרים ואלף למטה, פסקים לאלול
עשי"ת סוכה וקדוש· מספר רב 1603).
מעלות היוחסין· המקנה, דיני קנין נגר
מק"ת מהחוו"ד 1604). עוללות אפרים
לברכת הפירות· עוללות אפרים,
לי"ד וק"א לט"ג. עוללות אפרים,
לקדושין· קונטרס אחרון לט"ג, מסדר
נתינת הגט בס"פ אהלי שם מר"ש
גאנצפריד· קונטרס אחרון לשו"ת ב"ח
החדשות 1605). ראש אפרים ופרי
תבואה, לטרפות הריאה. שו"ת בב"ח
החדשות, בסופם 1606). בשו"ת גור
אריה

נלוג וכו' סגיג סרכ"ד וריע ר' ישיאל לבי אליים: 1594) זאלקווא תקפ"ט. חיבר עוד
סף למעי"ד ומי' סנת ערובין כדס מאמר יבמות לינמות (כאבד) וסיכו בס' יהושע
ים מי"ד סל"ע וביסוע"י (סנספ' 1646) א"ח ר"ם סכ"ו חמ"ז סק"י חמ"ח סק"ט
לבנו באו"ס סקכ"ס (סוא ובנו רע"ז) קס"ע (סוא ובנו) ובז' בנטע סעסועים סבז'
, ר"י בברלאד רב בזאלקווא, אבי ר' כסן לבי רב בטורעסין ראווא: 1595) ח"א עפני
למועד וכדי בזאלקווא סקל"ד. כסינו בנטע סעסועים הכז' סכ"א ע"א פ', רב בזאכלמוב
סיק וכי' תקל"א, כ' רע"א וט"ז (סנספ' 809) וש"ך סבז"ל וריל"א עקאלימעא, וחסן
נליג כ' סרע"א, וש"ב ועסו' דר' כאמן לבי סלוי עפסטיין רב סם אבי רי"ל זאב
בו בברכ"י סבז' מי"ד ס"ן א"ס סכ"ג ובחסל"א סבז' סא"ס סכ"ו רב סם אבי ר' מאיר
סבז"ם בברכ"י מי"ד, ואבי ר' אפרים פיסל סב' בעלומיו בסייו אבי ר' אברהם אריה
1596) הספידו מכרס"ק סבז' בעין דמעה ור"ס א"ם סבז"ל באמר"י ובנים אברסם
ס 1225 : 1597) כז"ל: 1598) סנספ' 1421 : 1599) סנספ' 603: 1600)
מו"ל ברכ"י (מסיד"א סבז"ל) בויען חר"ך : 1601) סכד' בסלאויטא תקפ"ג לבוב
ו וסס סטיב אלוו"ס (סנספ' 1657, ע"ם) ססאלים סר"א סקליג"י איככו מהחבאים,
נ"פ (מטה לוי ביס לוי ומעסס אורג) למחזור מר' אסרן ב"ר ישיאל מיכל סלוי
יילישאק ססיבר עוד מלו"ל לסליסות מלו"ל לקינות מלו"ל לססלים סדר כסור"א סמלס
ע 1296 מכתר כהורא) סדר עבודס ומורס דרך לתפלות ועקבי סלאן לאבות: 1602)
ס 474 *) : 1603) סדפיסו בלבוב תקע"ס ומזכיר בסע"ם סי' תקע"ז ססונסו
, ואדעס ססוא ע"ר מאיר מברלאד (סנס"ס 1753) סב' אז : 1604) יעד לסברו סס
ספ"ם סק"ח וססלימו ככדו רל"ס סורוין סנסכים וסדפיסו בזאלקווא בסס מקנה וקנין.
(1) מזכירו סם ס' סרל"ס, וכמדומס ססוא סו"ת בב"ס סדפוס מנפכים: 1606)
פס"ע

) זאלקווא סקפ"ג לבוב סרי"ס, וסזכרכו עוד ס"ג אלל לבו"ש ובספ' 1671 1844.

אריה יהודא 1607). בשו"ת טור האבן, ס"ד. בשו"ת יהושע מסתותנו. בשו"ת מים חיים 1608), ח"ב סנ"ח. בשו"ת נודע ביהודא תנינא, תא"ה סנ"ד נ"ש. שארית אפרים לסוגיות. שארית אפרים לתנ"ך. שם אפרים, לרש"י תורה. שערי אפרים, דיני קה"ת י"ש ופתחי שערים, מים הרים. בשערי תשובה מאחז ח"ב :

ס"ד (רנ"פ) ברוך תאומים פרענקל. ג' ר"יצ מאיר פרענקל 1609) ותפלה למשה 1610). ש"ב כתר כהונה 1611) ור' ישכר בער אופנהיים 1612 מתי' ור' זאב דוב שיק ור' שם אליהו בר"צ שווארטשאף מבולנ 1613). חתן ר"צ יהושע בר מניקלסבורג 1614). אבי ר' יה העשל מקאמארנא 1615) ור' שמ חותן ר"ח סגור דאלבערשטאט 1616 זקן ר"צ העליר 1617) ור' יהו פ"בוד תאומים פרענקל 1618). רו יודל קאסינר מתענטשין. ת' חים מעביל מליסא 1619). רבו דר"יצא פריבנר מליפניק וראב"ד מלבוב 1620 רב בוישניצא בגאליציען. לי בסעהרדן

פס"ב פלפנים : 1607) מנק"מ 928 : 1608) מנפפי' 1225: 1609) מנר"מ 28 1610) מנפפי' 626 : 1611) מנפפי' 911 : 1612) כפינו נגוני"ם פפ"ם פב"ג— ב"פ פ"ד פל"ג פ"ד, רג נרפנין פיינפנבין, לפי ר"ד פופנפיים רג נגפפנפפרק, ו רפ"ם ויים מנפפי 1770 . ופולי פופ ר' יבר פופנפייפר מפרפפבורג פפפינו נפ מנד פפ"ם פ"פ י' ונפפ' נפ"ם : 1613) לפי ר"ד פפגל פפפ . ופפפופכיו עוד ר' נפפ פלוי לגדפ פפפינו נפפ"ם ופל פפור (מנפפי 1628) פל"פ רג נלופפלין: 14 מנר"ם 1418 : 1615) כי ד' פפח פר"ג, לפי רד"ג פפפינו פפר"ם נפופל ו פ"ג פפ"ז רג נקיפניפפ (קפפניפפ) לפפפיג לפי ר' פנפפ ל"י פפפ בנלקוופקי פפן ר' יפוקפל פרלופ"ל מנפפי בנלפר"ם : 1616) נר"ל רג נח פלרנינרלר פופן פנפפ פיפך מנק"ם 1583, ור' פ"ל מנפפי' 915, ופי' זכרון פ מנר"ם 1844, ופיגר דנרי פ"ם פפני' נרו"פ פפופפו דנרי פ"ם פי' פקפום לופ קרננום ופפלך דנרי פ"ם פו"ם לנפפ"ב נ"ם דנרי פ"ם לפפום נפים ופקוולום דנרי פ"ם לפורי חדופים ופי' נ"ב נ"ם וכפינ נגודע נפפרים (מנפפי 1146) פכ"ג ופ פופפ נפפ"ם פ"פ, רג נפפפ ור' יום פי' כ"פ ניפן (פו ייד פייר) פרלי"ן, פפ לניבדור רג נדוקלפ פופן ר"פ פליפור ופפפ פפלרנינרלר פפינר נפפ פ"ם פפר"ם ופ ד"פ ופפינו פפרפ"ק פפי' נל"ז פ"ג נק' כ"ל פ"ג לפר"ג פ' ג' (נ"פ) לפרי"ד ופקנפ"ם נפפי לנפ"ב פפ"ז לנ"ו פל"ג לפפ"ו וופ"ד פ"ז רג פם קפלים ולרפפ פיפם ור' נקפלים פ' נלק ני פפוז פרפ"ם פפן נ"כ לר' יפרפל יפופפ פירוק פפינר פלפופ ופנפפן נפקי"ם אז זכג בני פו"ם רפנ"פ פ"ד יפופם יפרפל לפופ רג נקופפ נלי"פ ופופן ר' פפה פיפל רופפנבפרג צ"ר פלפם פולפדוופ נלי"פ פו"ם ר' פפח רופ"ג פלפרופים (וכבר פופכפ רפנ"ג זקנו נפל פו"ם פפר"ם פנ פרלפונים) לרפפ"ב רג פם קלופיר ור' פם ופולי פופ ר' פפח רופ"ג בפלרנפפל נ נפ' יפופם פפי' פפ"ב פקי"ג ופפם פם נלי"פ פפ"ם, ולפי ר' יפוקפל פרנפ ל"י פ נפופ"ל פפי' פפ"ב פ"ז (וכ"ב פפר) רג נרלזולל (נפקום פופפו ר"ל מנפפי 34 פפרופקיג פיכלורי נפגר לפי ר' פפפ ל"י ופופן ר' פנפפ מנפפי פלפנים, ור' נקלפפנג, ור' נרוך רג נרודניק פפן ייפג לג מנפפי 1732, ור' לפקן ל"י רג ו פיפן ר"ל פוני"ם דנין ל"י (ונפי"ם 1411 כופכפו ר"פ כי נפי"ב דנין) פפפ פלים לליפור ל"י רג נפלרנפי, ופופן ר' פרדכי פלפיל דוג לפריקפפ ל"י, ור' פ פ"ם פחזיקוג לפי ר"פ פפי', וחקן ר"ל פפלנרנפלפ מפינר פ"ם ילפק לפורם ור' פלנרנפלפ ל"י רג ננוקפלופקי ופפי"ם 1615 : 1617) מנפפי 1844 : 1618) י פפרפ"ק פפי' נפ"ם פר"פ פ' פ"ם ונפפ"ם פ"י פ' נ"פ, רג נקלפפ י פפוך לנ לפי ר' יפקג רג נניילפנ : 1619) מנפפי 474 : 1620) רג נפיכפו ור"ד פפ פפפינו

מעהרין, נ' שם תקפ"ח 1621) :

רי ברוך, הג' אבני מלואים מהקצוה"ת.
רי ברוך, הג' דגול מרבבה מהנוב"י.
רי ברוך, הג' תוי"ד. אמרי ברוך הג'
י אבן מהש"א. אמרי ברוך הג'
א"ת יו"ד ח"מ. ברוך טעם, כללי
גיות (שער דתערובות. עשה דוחה
ח. שער הכולל. חיקוק מלאכות בי"ט.
איל ומחוך. הסרים ע"ג קרקע לשתים
ים. א"א אוסר דשא"ש דאורייתא או
בנן. אשה שאמרה לבעלה טמאה
י. פלגינן דבורא, קנין פירות כקנין
וף. גורם לממון. מעכשיו) ושו"ת
נ"א דהספקיד חסך. הגהות בית
יר 1622) הג' החינוך, מהרא"ה.
כרתי ופלתי. הג' גורע ביהודא 1623)
הג' פני יהושע 1624). הג' שו"ת
הר"ן, הג' שב שמעתתא, מקצוה"ח. הג'
ש"ס. מרגניתא דר"ב, לתורה ולקוטים.
משנת ר"ב, הג' משניות. עטרת חכמים
שו"ת לדחש"ע ושיטות (שבת ביצה
ר"ה סוכה כתובות קדושין סוטה קמא
מציעא בתרא סנהדרין שבועות חולין)
ב"ח. בשו"ת ר' יהודא צבי בוים באך
מלבוב :

ס"ר דוד ב"ר מנחם מענדל דייטש.
ש"ב רס"ב ור' יעקב דייטש 1625).
חותן ר"מ א"ש 1626). זקן ר' אהרן
דוד בראי"א דייטש מיארסום שו"ת גורן
דוד לא"ח ור' מנחם דייטש 1627).
ת' נוב"י. בזמן ר' מרדכי בנעט הלוי
באור מרדכי למרדכי הלק"ם 1628).
רב

פינו נספ"ם סנפגים פ"יד ס"ג, ור' מסס פרענקל ססספינו מס ספ"ס ס"ם רב
פיידאסס : 1621) ז' ספות, ונליון לזכ"ם כ' סקפ"ס' והספידו נאמרי"י סמ' ועין דמפס
: 1622) סנספי 1989 : 1623) סמ"ל, כד' עמו והזכירס נספ"ם סלו פ"יד פ"ד.
"ס וכרו"ם מ"ל : 1624) סנספי 714 : 1625) הפינו ר"ם קונין המ"ל נפלרק
: סרפ"ד, רב נועפס נבגר : 1626) מ"ל : 1627) רב נפאלאנקס: 1628) סדפיסו
ם ויפן סקפ"ס, נולד נכפר סורנט נווייספענורג נס' סקי"ג, כ' ס"ל
ורנ"ך סמ"ל, וס' זכרון יוסף (סנספי 1157) ורס"ם מנ"ם סנספי 1418, וסינר
סני ריי"ק גדולם פרדכי או הר סמור פסו"ם מנן אנום לנ"ם אנום פנאכום ופלוקים
ינו נמני"ם פס"ם פ"מ והזכירו נסיין ואפו"ע נס"ג נס"א אום נ' סקנ"ו, רב
רונבורג פאפנורג נבגר כ"ם נמפסרין ור' נקארלסגאר (פס"ם 57) נס"ק ואמסק
אנ סקפ"ס ור' נליכטענשטאדט (ספוך לם) ואס"כ (מולא ומסינ מפסריים סרל"ס)
ם והספידו נאמרי"י סנפגים, אבי ר' יעקב אברהם אבריל, ורנ"ם ספינר נרים פלם
פליסם ודם, ור' יסופט רב נקאלונג, ור' ירמיאל דוב ננפט (וים ר' נער נכמט
לנסאלר ססספינו נמופ"ר כמ' ספ"ס ק"ו ס"יד ק"ע סס"ב ק"ל) רב נלופסא סני יי"ד
י' פרל"ג, ופוסן ר' סמעון לני, ורבו דר' יסעיס נ"ר הלל רב נאיינפין פרים 1923,
"ם סכפם סלמה קווספם פנ"ם רב נלייפניק נמפסרין כ"ם ור' פס *) ניסו דר"ו רב
פענספין נבגר (וים ר"ו ל"ם ספינר קדוסם יסראל לכתונום נפין נ"ם לכתונום הדפים
ין נמפסרין סקפ"ס נהס' הכ"נ"י ולנפין נבו גוינן סקפ"ס, רב נכמה קהלום ונמעם
לך פסלמידו סנספי 1668 נק' כנוד מופה מזכירו רב נרויספין, ור' נפרענסין פ'
סקפ"ז והספידו נפיכם מפס פנר"ם 1418, אבי ר' יעקב ממס), ור' יהודא אמאר
נר פוספם קסלם מפס למורה פר"ם מהרי"ז יהודא יעלה נ"ם לרמס"ע וספינו נקנא"ם
' נהס' לספים סכ"א נ"פ רב נפאלדוהפא נבגר נ"ר ספולא אמאר מססינו נגוני"ם
"ם סקפ"נ ואבי ר' אסרן ספולא אמאר פנ"ם ספפינו נקנא"ם פס ק"ם י"א ונהס'
לפנו"ם

*) רבו דר' מסס ליב כ"ץ רב פס נ"ר יוסף ספולא רב פס נ"ר רפאל.

דב בעיר חדש נייאשטאדט בהגר נאווימעסטע. נ' תק"ץ 1629):

אהל דוד, ח"א לשיטות. אהל דוד, ח"ב לשיטות. באמרי יושר, מתתנו לקוטים דרושים תורה. הגהות קדושת ישראל, לגטין. חזוק אמונה, בתרגום אשכנזי. מועד דוד, לסוגיות 1630). צונה דוד מה' ניקור 1631). בשו"ת ח"ם. בשו"ת מצרף 1632) ח"א סמ"ו ח"ב סקכ"ט. בשו"ת עטרת חכמ
מרב"ם שארו חא"ח ס"ב. בשו"ת שי
ציון סי"ב י"ג ס' מ"ה נ"ה—נ"ז, ס
ע"ו—ע"ט ס"ג ס"ד צ' ק"א ק"נ—ק"

ס"ר צבי הירש ב"ר יהודא לי
מסאמבור 1633). זידטשוב. מ
דריי"צ אייזיק ממיקאלוב. אחי ר' רי
ור' ישכר דוב בערוש 1634). אבי
יחיאל

לסנו"ס ססא ס"ג פ"ס ובטט"ו סליסאי ס"ם רב בקאלמע ורבו דר' מנאסס מע
פראנקפורט מפרעמסנורג ויען סהדפי"ס נרכס סמיס (סנספ' 1190) נ"ר נסן נטע
סמידר נרכ"ס נסקדמתו ומיבר אבות דר' נסן מסדוסי אבותיו וממנו וכ' נסעדיום ב
(מ"נ כתנ סופר סנספ' 1714 ונ"ר סמואל פ"פ אסי רכ"נ ממאסרסדארף סנספ' 30
ברא"ל מסס וכ"ר סמואל ר"ח יספי"ם רב נפפד"מ וכ' אחר ס' סנ"נ כמוכח נכום
סראסוכות לכ"ד וכ' נסק' רכ"נ סנז' סר"ם זס מיבר וסו"ל סג' ס"ם נאמ"ד ופפד"מ
כן אנכי עמדי נסעי' סנז' סהר"ם מפפד"מ מיברס והדפיסס רא"ל סנז' עמ"ם סס"נ ס
סכום יסופות הדפיסס וסוא סרא"ל כ"ם סרכ"נ נעלמו סס) ות' נ"כ לכתנ סופר
ומסותנו כ' זלמן נ"ר מסס נאניסארד רב נפרעמסנורג: 1629) סהנ"ס נסס ר"ם ס
סנספ' 1775, ונכספידו נאמרי' סנז' כ' יומט"ק כ"נ סיון סקל"א: 1630) אמז"
1631) כר' מקרונ: 1632) מר"מ קונין סנז'. וס"ל סנפנים נספ' 1312: 633
כ"כ נסס' לזרע יצחק סנספ' 1259: 1634) כ' נמקאלט ז' ניסן תקל"נ. אחי
(כסנפטרס אמס אמר עליסס אניסס נמסל"ס כעלס כ"מ נערום עסס סעכדר ליפא סי
ר' אלכסכדר סענדר רב נקאמארנא סמיבר זכרון דנרים לפורס אני רי"ל אייזיק יה
יסיאל ספרין מסס סמיבר אוכר סמיים וסיכל סנרכס לסריג"ש פורס וז' דרננן נק
נאור פורס דרך אמונס זוסר מ"י לזוסר מכתנ נכנפי נסרים (סנספ' 1913) מכתנ נ
עטרת יעקנ וישראל סנפנים כולר מסד לאנות נתיב עלותיך ואוצר סמיים הקדמה לאו
סלו עלי עדן (ומעטס אורג לזרעים קדסים פני זקן לזרעים סהרות) למסניות
עמירית סאיפס לספרא פני זקן לסקלים וסמינו מסרס"ק סנז' נמת"ס ס' תפלין
ונמסל"ס סנז' מס"מ סכ"ס וכ' נן פ"מ כ"נ אייר תרל"ז כ' מי"ס (נמכתנו נעט
סנז"ל ומתן ר' אנרסס מרדכי מפינטסוב סמזכירו מסנו נגמ"מ סלק סתורס סניל א' (
ורנו דר' יוסף מזאמינגראד וס' כוע"א סנספ' 1424) ואני ר' אליעזר לני סמ
מקאמארנא סמיבר אור עינים כללי קנלס נ"ס וזקן ר' אלכסנדר לני מסס סססיג
סנז' סתן ר' יעקנ קלונער רב נווישנע, ור' מסס סמגאר עליסקא סמיבר ספלס ל
עדרוסים וססיג וסמינו נססיג מסס מרמ"ס מא"ס קס"נ מ' אור פני מסס (סנספ' ס
וריעי"ל מלונלין (סנספ' 1531) וכ' נזידטוב ו' אייר ס"ר אני ר' יסודא לני ס
סמיבר דעת קדוסים לפורס נקנלס (וכנר סזכרט דעת קדוסים נספ' 982 1481) ס
סענו דס לק"ס וסמינו נתוע"ר סנז' סא"ס סכ"ו (וכ"ע מסו') רב נגלינא (נסס' ל
סנז') רלאזאל וכ' ז' מסון סר"י (ונליון לזכ"ע כ' סר"ם) מסן דודו רל"ס מזידטוב
ר' פנחס סמיבר ססנ סאסוד לפורס נקנלס רב נטורקא ואני ר' יסיאל מיכל ומוסן
יסזקאל מראזדיל סנמ"ס 1616 *), ואני רי"ל אייזק מזידטוב סמיבר פי' ס"ם לקוטי
מכתנ נמ"ס פסי"ו סנז' פי' מסרי"א לרנס וכ' נ"כ נן ס"ס נליל ס"ק נסמלוסך ט'
סרל"נ וסספידו מסרי"ם נדנ"ם ונמסכנות סרועים (סנספ' 1484) מסרי דר'
פראסטין

*) ור' סלמס סוינ נ"י רנ סס.

אל מיכל ור' ישכר בערוש 1635)·
ן רא"ל אוסטרהר 1636) ור' יהודא
' מראזדיל 1637). דוד רי"צ אייזק
דשוב 1638) ור' יוסף הלוי
אזוועץ. ה' ר"י מקאזניץ וריע"צ
בלין 1639) ריע ד' מרדכי לעטניר
אהביטש. רבו דמלבי"ם ור' יהודא
ק מבארניפקא 1640)· בזמן ר'
כי אריה ליב העלפאנדביין
ארנאפאל מתת אלהים לתורה. נ'
שם הקצ"א 1641).

ית בס"ם דרכי ישרים 1642). בית
ישראל, לקוטי תורה והקדמות קבלה,
מכתבים בס"ם עטרת יעקב וישראל
1643). סור מרע ועשה טוב הקדמה
ודרך לע"ח מרח"ו. עטרת צבי, ב"ח
לזוהר. פרי קודש הלולים, הקדמה
לפרע"ח מרח"ו ודרושי מועדים. קונטרס
השמות, נוספות לעט"צ 1644) :

ס"ר (חוו"ד) יעקב ב"ר יעקב משה
1645) נ' ח"צ. ב"ר ר' משה
יהושע העשל מבראד י"ם התלמוד לב"ק
1646). מחו' רנטע שעשועים 1647)
ושו"ת

אסטין (סנס"ה 1496) ואבי ר' סענדר ליפא רב בזידטוב וכ' סס תרמ"ס (אבי מחותני
יהוסע סעסל רב באאדרוב וכ' תרמ"ז אחן ר"א מאזיפאלי הנז"ם) ור' יסכר בערוס כ"י
אליכא ור' אליהו ור' יעקב סלמה ור' מנחס מענדל כ"י מזידטוב : 1635) רב בדאליכע:
16) סנהעי 836, ורל"ה ברא"ל מזידטוב, ור"ח בנימין כ"ץ ראפפורט מסקאלע אבי ר'
ק תלמידו : 1637) בן אחיו, סנהעי 1634 : 1638) סס : 1699) סנהעי 1531.
י מקזניץ נז"ל. ור"י מדינוב סנהעי 1294. ואמז"ל כעיר סנעט"ל סלו פי' הזריע כ'
רכא כד הויכא עליא להקביל פני אדמו"ר מקאזניץ פלפלתי עמו בחכמה בכמה ענינים
וכ"ר לע ו ר י הקדוס רמ"ל מסאסוב (סבר"ה 1418) סחלץ החפלין וכל מעסיו היו
קבלה רבו הגאון הקדוס מו"ה סמעלקא" כו' ובפי' אחרי „סמעתי מ מ ו ר י הקדוס
ה אבי"ה מאפטא (סנהעי 1424) ובוירא סמעתי מ מ ו ר י הה"ל ר"מ
סוועסק" סנז"ם. וכ"ע אמז"ל ספ"א היה עם רבו הלובלינר אלל ר"ב ממעזבוז (סבר"ה
12) וקלסהו, וסמע ההיה פעס ב' אלל הר"ב הנז' : 1640) וריל"א בנדי"ב,
ד זלאטעים, ור' אברהס מכאראל, ובכדו ר"י כ"ץ סנהעי 1636. ומלבי"ס
פנים נז"ל : 1641) י"א סמוז, אמז"ל וליון לזכ"ע, ולא כה"ג"ס סכ' תקל"ו : 1642)
הע '1231: 1643) סס: 1644) לבוב תר"מ : 1645) סגס"ה 915 ונזה הוא כ'
סנז"ם מהזכרים : 1646) ב"ר מרדכי זאב סחיבר גליון רמב"ס (יסוע"י מבנו א"ס
תר"ל סק"ו) גליון ה"ע (סס א"ה סקכ"ו סק"ג) ונז"ם בא"ח סי' סכ"א ססק"ג י"ד
"ד רב נפרעמסלא סאטבוב פיורדא בבייארען לבוב וכ' סס ג' סנת תקמ"ז (מלבה קודס,
יון לזכ"ע כ"ג סבט תקכ"א) סחן ר' ספול ואחי ר' יהוסע חריף מיערסלוב, וכ' רא"ל
ע"ד (סנהעי 603) ובזה הוא כ"ר העסל סנז"ם וח"ל הנז' מסנקבוס ויחוסו עם הסוו"ד
וא ג"כ כי הח"ל מהזכרים עה"ע סלפניה, וגיסו דר"ע מינן סנהעי 1572. ואבי ר'
ואל יעקב, וחיבר עוד באור ה"פ באור פוסא"ה ח"ע באור רמב"ס ס"ב באור תורה
היב מסה (מרמ"ע הנז"ל) סח"ע סל"ז סעסיק אחיו היסוע"י הסונתו אליו ומזכירו
וע"י א"ח סי' סכ"ה סק"א ב', רב בטארניגראד . אחי ר' יעקב מסלס אורינסטיין
ר"ה 1885) סחיבר באור פורים רמב"ס דרוסים (יסוע"י א"ח סל"ה קכ"ח ססק"ע
ססק"ג מקפ"ב ססק"ד וס"ם תרי"ד) כב' סעמ"ע חי' סלמוד (לברכות מזכיר סס
ה ססק"ד קמ"ז רסק"ג קמ"ה ססק"ב רי"ט ססק"א, לסבת סס סל"ב ססק"ח ע"א
ק"ב רע"ו ססק"א ס"ם ספ"ח סרע"ג ססק"א, לערובין סס סי' סע"ד ססק"ג סע"ה
"א, לפסחים סס סקכ"ד ססק"א קכ"ח ססק"ד רכ"ט ססק"א וס"ם סקי"ג, לביצה סס
' סק"ה סק"א תקכ"ז סק"ג, לר"ה סס סרל"ז ססק"א, לסוכה סס סי' סי"ז ססק"ג,
עוס בא"ה סי"ז רסקל"ד וסקי"ס, לחולין בא"ח סי' סע"ס סק"ח רד"ס וכ"ל י"ד סקכ"ב
סק"ג

ושו"ת יהושע 1648). אבי ר' מרדכי
ור' שמעון מליסא 1649). חותן רצ"ה
תאומים מקאליש 1650) ור' מנחם
מענדל מווארשא 1651). זקן ר"א
תאומים שו"ת חסד לאברהם 1652).
ת' איגרא רמא 1653). ר"ע נטע
שעשועים (מחותנו) ור' שלמה זלמן

בריי"צ שו"ת חמדת שלמה לדח
1654). ובו דר' שמואל שמ
מקראטשין דברי שמואל מרח
1655) ור' שמחה יואל ב"ר יי
כ"ץ ראבינשטיין חלת לחם לה'
1656). בזמן רוו"ה רז"ו ב"ר ש
היידענהיים 1657). רב בקאליש סנ
סניאטין

תק"ג תק"ן תק"ו א"ה תקכ"ג, לנדה שם סי"ז הקל"ה ורהמ"א והמקי"ם) ישועות
ד"מ לדמש"ע ישועות יעקב לתורה (כד' נמוהים ויזכירו בישוע"י לש"ע) כללי ה
והמלות (שם א"ח ס"ם תל"ג י"ד ס"ד בשה"ק תק"א ושה"א תק"ה, ואולי שם הקונט
שנשמוך) פי' משניות (שם א"ח סי' של"ב) ק' טעם כעיקר (שם סי' שמ"ג הק"ד
מלות לריכות כוונה (שם ס"ם רשק"ג) ק' בשפק פלגש (כאנד, שם א"ה סט"ו הק"
קיני דרבנן (שם י"ד הק"ד) ק' תקוני ספרות ומעשה הכתב (שם ס"ם ס"ו)
(מזכירה בישוע"י לש"ע, ומהם העתיק שם, והשיב בהשיב משה הנז' חמ"ע של"ה ל"ז
חיים שנהפ' 1225 ח"ב שנ"ה) שערי ירושלים לירושלמי שמזכירו בישוע"י א"ה
תשק"ב, רב בפרעמשלא זאלקווא לבוב וכו' שם כ"ה אב תקל"ט והספידו תשרש"ק ב'
משה, ב"ר יעקב רב בפאדאליע ב"ר משה חריף שמזכירו בישוע"י א"ח ס"ם תרס"ז וכ
771, וחתן רל"ה בר"ה ווהל הלוי מיילעם תיערסלוב שנהפ' 1346, ואבי ר' מ
זאב משה שחיבר כללי הכנאים (כ"ב בתשובתו בישוע"י א"ח סי' ס"ו סד"ה והנה הרא
וכד' תמדושיו ותשובותיו שם כ"ה ובאהלי יעקב (שנהפ' 1025) והשיבו בתוע"ר הנז' ו
שפ"ד רב בפרעמשלא וכו' בלבוב יום ו' י"ז חשון תקל"ז אבי ר' ירחמיאל פו"ע שם ו
אורינשטיין שחיבר ברכת רל"ה תשו"ת קב"ה דרשה בפוניא דרבולא (בהתקבלו שם ת
במקום מהרי"ם הנז"ל, וכד' מזה ג"כ בישוע"י י"ד אחר שכ"ח בהש' לש"ד) הנ' ו
בישוע"י סי' ב"ב (שם שר"א) ק' הראיות (שם בסוף חשובתו בא"ח סי' שכ"ו) ו
באהל"י הנז' והשיבו בתוע"ר הנז' חמ"ע של"ז ויהב בסלונק (כ"ב בתשובתו בישוע"י
שפ"ו) רב יבריסק ריסא לבוב וכו' בן ע"ב שם י"ט ניסן תרמ"ה חתן רי"ע קרים
(שנהפ' 1753) ות' זקנו הישוע"י וחותן מנשה אריה שנהפ' 1039, ומחו' דרי"ל ש
שבר"ה 1509, ורבו דתוע"ר הנז', ואהלי יעקב יוטעם הנז', ור' נחום סוינם ב"א ת
הנז', ור' הירצל מטומשיץ שמזכירו בישוע"י א"ח סרכ"ב שפק"ו לאחר פטירתו, וזול
1647) שנהפ' 1481: 1648) שנהפ' 1583: 1649) השכים לשין המור (ש
1398) בש' תקל"ה, רב בפרדאן: 1650) שנש"ה 915 : 1651) ור' אליעזר
שהסכים לשנ"ה (שנש"ה 1202) בש' תרכ"ד רב בפולטוסק, ור' הירץ ברא"ל משפני
שנש"ה 1411 : 1652) תרא"ת הנז"ל ברל"ה חתנו, ור' יעקב מקאלים לפת : 53
שנהפ' הנז' : 1654) חיבר עוד דינים בקהלת שלמה תר' שלמה זלמן לונדון, (ול
תרל"א) חמדת שלמה ליבמות כתובות ופוניות חמדת שלמה לקדושין גטין ב"ת מנחות
בלאשעלסק פוזנא פראגא ווארשא וכו' שם י"א ניסן תקל"ט והספידו תשרש"ק באבל
הנז', אבי ר' יואל משה, וחותן רל"ה אבי ר' יקיר משה, ור' יוסף מנחם מלונשין
ר' שלמה זלמן, וזקן רז"ו מווארשא שחיבר תרומת זהב לתורה ומשניות : 1655) כ'
י"ב אייר תרכ"ו: 1656) כד' בוילנא תרי"ג. חיבר עוד מ"י השלוח לה' מקוואות ו
וכד' בלבוב תר"ה, רב בקאליא באלשעוויץ סווירז וועבריטקא כיאמן וכו' בגאלשעוויץ,
ר' מרדכי ל"ה: 1657) נולד בדרעזדין תק"ן וחיבר הבנת המקרא או מודע לבינה ל
הנ' אהל מועד (שנהפ' 419) הקדמה למאמר השכל מרמב"ן (שנהפ' 162) מאור ש
לתורה מפורש ושום שכל לבראשית עין הסופר או עזרת הסופר (הקון ווי הפמודים) ל
פי' דרכי נועם ומרפא לשון (מרמב"ת א') פי' מחזור בעברית ואשכנזית ומבוא ספי
ובו' בנוב"ת הא"ה הקי"ב ונחשבה מאהבה (מר"א שלעקלם הנז"ל) אדות הקליר' וספי

ועי'

ניאמין) בגאליציען. ליסא בפרייסען.
ריא בגאליציען. נ׳ שם תקצ״ב 1658):

רי יושר, לרות. אמת ליעקב, לאגדות.
ת יעקב, לכתובות וא״ה ה׳ כתובות.
עת קדושים, מסחותנו 1659). דרך
יים, פסקים בסדור תפלה שלו. חוות
ת, חדושים ובאורים לי״ד. מגלת
רים, לאסתר. מעשה נסים, להגש״פ.
קור חיים, לה״מ והגשעא״ח. נחלת
קב, לתורה אגדות שיטות ושו״ת ב״ח.
יון נתיבות המשפט, ב״ח לח״מ
שנות קציה״ח. בעיון תפלה 1660).
ני מים, לאיכה. צרור המור, לשה״ש.
הלת יעקב, לא״ח וא״ה. בשו״ת גור
ריה יהודא 1661). בשו״ת יהושע,
מחותנו 1662). שו״ת בישועות יעקב,
מארו 1663) א״ח סקס״ט סקי״ו
מה״ם י״ד סקי״ד סק״ר. שו״ת בנפש
ישועים, ממחותנו סמ״ו 1664). בשו״ת
״א 1665). תורת גטין, לה׳ גטין
יטת גטין. תעלומות חכמה לקהלת:

ר (מהרח״ל 1666) אריה ליב ב״ר
משה צונץ מפינטשוב נ׳ כרו״ם
16[...]). חותן ר׳ אברהם ב״ר שלמה
׳ אברדם שיסקעס 1668). רבו דשם

עולם לספרא 1669). רב בפראצק.
פראגא. משעכנאוו. נ׳ בווארשא תקצ״ג:

איל״ת אהבים, לכתובות. ברכת השיר,
להגש״פ. גט מקושר 1670) וטיב גטין
1671) לה׳ גטין. גרש ירחים, לגטין.
חרושי ה׳ בשר בחלב ותערובות. חרושי
מהרא״ל, לה׳ רבית. חדושי מהרא״ל
לשחו״ט ושיטת שבת. טיב חליצה, לא״ה
ה׳ חליצה. טיב קרושין, לא״ה ה׳
קדושין. יעלת חן לסוגיות 1672). מגן
האל״ף. לשר האלף מכר״ו זקנו. בהמדע
מסנו. מלוא העומר לתוחס״ג מועדים
וענינים. מעיני החכמה, לב״ם. מקצוע
בתורה, לח״ם. משיבת נפש, שו״ת לא״ח
י״ד וא״ה. משיבת נפש, שו״ת בעגונא
דאתתא. פני אריה, לשיטות ב״ח. קומץ
המנחה, לתורה ולקוטים. שו״ת שניות.
שירי קומץ המנחה, דרושים. שם חדש
לה׳ חדש וק׳ עשרים גרה, השמטות
מחצית השקל 1673) וענינים:

ס״ר אלעזר רקח ב״ר אריה ליב
1674). מסאנטוב. נ׳ רי״צ מפוזנ׳
ועטרת פז 1675). ש״ב ר׳ אברהם
אליעזר ב״ר יוסף מלאסק אבנ״י קודש
לשעי״ד א״ה וח״ם 1676). חתן כתר
כהונה

׳ זכרון יוסף (סנהפי׳ הנז״ל) ס״מ (1157 מא״ח סי״ג י״ד ממזיק ברכה (מסמיד״א הנז״ל) ס״מ
קי״ג וסה״ג מ״ל—נרבי וס׳ יהושע סנפכים נפו״כ סקכ״ו ונהפי׳ 1601, מדפי״ם
מדלהייס וכ׳ בפסד״מ י״ז איי״ר הקל״ג: 1658) הספידו מהרמ״ק הנז׳ נעין דמפס:
16[...]) סנהפי׳ 1431: 1660) סנהפי׳ 1593: 1661) סנמ״ס 928, הסינו סס נמא״ס
פ: 1662) נמא״ס סי״ד והסינו סס ונס״ט ומזכירו נמא״מ ס״ו ונפו״כ סכ״ז לי ס״ר
ו (נ״פ) רמ״ס כ״ן סל״ז ספ״ס סקכ״נ—סקכ״ו: 1663) אמי יד התלמוד סנפכים:
16[...]) והסינו סס ס״ו מ״ס פ״ס: 1665) כז״ל: 1666) נולד סניב ס׳ מקל״ז סיפ״מ
נר נהיותו כנן י״מ והדפיסו נפרלנ סקכ״ס נהס׳ הנוב״י מסס הנז״ל: 1667) כז״ל:
16[...]) רב נבריסק, נ״ר סאול מוסקעס מוילנא סמיבר סבי״ל (אולי סר״מ סאול בן יהודא
[...]) היסר לרי״ף מנרכות סנס ערונין וכ׳ סס תקנ״ז, כ׳ קול יהודא (סנר״ס 1069
חן ר׳ מאיר סיסקעס רב נבריסק ואמי ר׳ יוסף סני נוילנא ס׳ אדר מקל״ו ואבי ר״ל
׳ סס י״נ סיון סקל״א: 1669) סנר״ס 1869: 1670) וכבר הזכרנו נ״מ אלל
בריס״א ונהפי׳ 1334 1466: 1671) והזכרנו עוד ס״ג אלל הלבו״ש ונהפי׳ 1603
84: 1672) עפ״ע 1666. והזכרנו עוד אילת אהבים ויפ״ס נס״ס 928: 1673)
נהפי׳ 1407: 1674) סנמ״ס 999: 1675) מ׳ סניהם סס: 1676) ואדמא תקפ״ס.
הסינו

בהוגה 1677). אחי ר' משה ור' גרשון. אבי ר' יחיאל מיכל מקראקא ורב"ו שערי תורה ב"ד כללי שיטות ודרושים ב"ח 1678). ת"ר איצק חנהל"ס מפינטשוב. רבו דר' אליעזר ראקינדארף ור' נתן מירני מטרישט רב בפילץ. טרישט. סאנטוב. מיקאלאש בהגר גלאנטוי (גלאנדה) סמוך לפרעסבורג. ראנשבורג. תקצ"ו 1679) :

ארחות משפט. זכרון אהרן או קונטרס החזקות. לת"ח שלו. זר זהב, הגהות המקח והממכר מרה"ג. זר זהב, הג' עיני העדה. זר זהב, לריטב"א ותוספות רי"ד. יבין שמועה, לתורה 1680). מעשה רקח. הג' שעא"ח. סמא דחיי, לאגדות. בשו"ת ח"ס. בשו"ת נוב"ת חי"ד ס"ס צ"ז 1681). שמן רקח או חדושי הלכות, לברכות פסחים ביצה. שמן רקח. שו"ת לרחש"ע ודרושים. שמן רקח תני... שו"ת לרחש"ע ות' שעת"ם. שערי דע... ב"ח לי"ד. שערי חכמה, ח"א מ... שמעתתא כללי סוגיות ודרכי המש... ודרושים ושערי יראה דרושים. תו... חסר, כללי תלמוד 1682) :

ס"ר משה ב"ר מנחם מענדל קוני... מאובין (אפען בארען בוד... פעסט) בהגר (סאניען) אינגארען. עבודת הגרשוני וחות יאיר 1683... ש"ב רי"ל קוניץ 1684) ור"ם מ... מבראד 1685). ב"א ר' זעליג ה... שפיץ 1686). אבי ר' שלמה מפע... 1687) חותן ר"ל עהרנוואלד 1688... ת' ההפלאה. ריע ח"ס. בזמן שיבת צ... 1689). ר"י בפראג 1690). רב בפע... ג' באובין תקצ"ז :

בית

הסיכו בנוב"ת חי"ד ס"ך, דיין בקראקא. אביו מלאסק ב"ר שמעון, והוא נינו דר' מנ...
בפו"ע אמו נסה"ם סכ"א והסכים לספרו רב בליטמארק, ואבי ר' יוסף דאמסק מקרל...
ססיכו עס"ס"ק סנז' בסנו"ת ס"י ס"א: 1677) סנהפי' 911 : 1678) כד' בויפן ו...
בס' תקפ"א. הסיכו סארו בסיבת ליון (סנהפי' 1312) ס"ז ל"ם והסכים (עפ"ע 908...
לארה"ח ק"א עמלבי"ס הנז"ל, רב בקעסאללין (עפ"ע 57) סעפאלסיין ווערבאק בהגר...
ריל"א רב באוספלין קמן ר' לעמיל ב"ר מסה סמואל אהרן כהן כ' סו"ם פנ"י (סנ...
714) ור' העסל סבר"ס 603, ואבי ר' ירמיה סמיכר סמעכר רב באוסעאל בסגר, ו...
ר' ברוך ל"ס רב בפעסס. ור' איסרל פייבער מגלאנטה בהגר ססיכו מהרס"ק הנז' ב...
לסקפ"ה ח' ה' ועפ"ע 1243, ור"ד קאליסער מסס ססיכו הנז' בסנו"ת סרמיס וע...
1702 : 1679) הספידו באמרי' מר"ס א"ם סנז"ל : 1680) כד' בפראג. וכבר הזכ...
ינ"ם אגל רסב"ן ונהפ' 974: 1681) הסיכו סס (ובסמ"ר סלו סו"ע עמו הרבה)...
מהרס"ל (סנהפי' 1312) מזכירו סס סקל"ס והסיכו בס"ל סלו הנז' סמ"ו : 682...
מכ"ע 1160 : 1683) סנמ"ה 686, מלרף ס"ב סקכ"ג קס"ה קפ"ז קל"ה, ובזה ...
ממ"ם רסקל"ר וסקרע"ד מסוף כ' מפר"ל מפראג הנז"ל. ועבות"ב סבפנים כז' בספ' 11...
1684) הסיכו בנוב"י חי"ד ס"ו ז' ל"ז כ"ז פ"ד פ"ס מס"ע ס"ו ט' ל"ה, ור' יוסף ק...
רב בנייזאטן בהגר. וככוי קוכין ע"ם סעיר סנז' בנוב"ם סא"ה רסקכ"ב קכ"ג : 685...
סנהפ' 1572: 1686) ס"ב ר"ל ספין סנז' במס"ז (סנספ' 816) ס"י סק"א, ור' אבנ...
נפתלי ל"ס הלוי ספין מרויספין סהסכים לויקסל מסס (סבר"ס 1144) בס' הכ"ס...
בדרעזבין ב"ר מסס ספין סב' אז, ורי"ל סלוי ספיכן עמיזלין ססיב בסיבת ליון ...
ספ"ז ונתסובה מאהבה עמוסכו הנז' רב ברעזבימן, ור' בנימין זלמן סלוי ספיטלבר כ"...
בויפן סכן מ"ם הנז"ל, ואבי ר"ם הירם ספילר ססיכו במלרף ס"ב סרי"ג. ור' מסס ...
ספין ססיכו סס סרכ"ב רב בספכבר בסגר, חקן ר' מסס וויים מאונין ססיכו סס סק...
עפ"ע 1770 : 1687) סדפי"ם סמלרף ס"ב (עפ"ע 1691) מאביו והסיכו סס סק...
1688) ססיכו סס סר"ל: 1689) סנספ' 1312. וספלאה וס"ם מ"ל: 1690) כמ"ק
רסקפ"א .

רבי, תולדות רבי יהודא הנשיא
16). בן יוחאי, באור מאמרי זוהר
כיח שהוא מרשב"י נגד מטפח"ס
עב"ץ ב"ח ז"ש. מוסדות תבל 1692).
תבים 1693). המצרף שו"ת (ח"א
ח. ח"ב מסקכ"ט—רמ"ז) ב"ח. העיון,
בחינת עולם מהבדרשי. קונטרס
חזרת ממון בעל האשה המאבדת
מה לדעת בשנה ראשונה 1694):

ס"ר (רע"א 1695) **עקיבא איגר** ב"ה
משה גינז 1696). מאייזענ-
שטאדט בהגר סמוך לויען. נ' רא"ב.
גיסו דשער שמעון לברכות ביצה כתובות
גטין ודרושים והספדים 1697). חתן
רי"צ מרגליות ור' פייבלמאן הלוי
1698). אחי ר' שמחה בונם 1699).
אבי רב"ו 1700) ור' שלמה איגר
גליון מהרש"א לי"ד 1701). חותן ח"ס
ור' אברהם משה ברי"ל קאלישער
זקן

קפ"א. וכ' כ"ז סנע: 1691) סנסע' 130. כד' בויען תקס"ס. וב"י כד' סס לפני ס'
נ"ר כמוכח במלרף סס ססר"א. וסעיון סס תקנ"ו. ומלרף ק"א לפני ס' תקע"ו כמוכס
רסקל"ס וח"ב סדפים בכו בפראג סרי"ז: 1692) סס ח"ב: 1693) סק' בנו למלרף
: 1694) סס סקל"נ: 1695) כולד תקכ"ב: 1696) כז' בסו"ת בנו. נ' רא"ב סגז"כ.
ן ר' עקיבא איגר מסלברסטט נזאקסין סחיבר תסנת דר"ע לסיטות וסו"ת (פיורדא
ב"א) וסטיב בס"ם בכ"א (תכרו"פ סנז"ל) בס' סקי"ח רב בפרעסבורג *), ת' (כ"ס
"א סס) סב יעקב סנסע' 1157, ואבי רב"ו איגר סחיבר יער לבנון וססיבו בכוני"ח
ד סקי"ד וכז' בגנזי סםלחים תס' סו"ב רב בלייפניק במעסרן וכ' תקל"ו תחו' דבונ"י
ן רי"ל יוסף תאומים (סנסע' 928) ואבי ר' עקיבא איגר רב בסלברסטט, ור"ל איגר
' מחדוסיו בחלוקא דרבנן סבפנים בב"מ בסוגיא דסולח יד בפקדון וססיבו תותנו בכונ"י
ד סל"ד ל"ס סא"ס ס"ג סח"ע ס"ב ובכוני"ח סא"ח ס"פ תי"ד סק"ס קכ"ס קכ"ו ובס'
א סבפנים סקת"ב—קת"ד רב סס אבי ר' זאב"ל איגר סחיבר דרסס (כד' מקרוב
נובר) עטרס פז לכתובות ופרץ ורמון לבילס וכד' מחדוסיו בחד"ר סנז' סס בסוגיא
ס סלע סכפל תסנים וססיבו בסיבת ליון סנז' סל"ט רב בברויענסווייג ס"ב ר' יאקב
ד סססיבו בכונ"י סח"ע ס"ך רב בגאמבורג בפרייסען: 1697) ססיבו בתסובותיו, רב
בזכוי: 1698) ססיבו בתסובותיו, רב בסאמטור: 1699) כד' מחדוסיו בס"ם תדוס'
א וססיבו בתסובותיו ובס"ם, רב במאטערסדארף בסגר. אבי ר' יוסף סלעזינגער חותן
ל קונסטאד כ"י מפרעסבורג סחיבר לוח ארז לתורס רב בראדווין בבוקאוינא: 1700)
ר' אברסם סלמס, וחותן ר' נתן אברסם ב"ר יעקב מסס גאלדענבערג: 1701) חיבר
סג' פרמ"ג סנז"ל סג' רי"ף סג' סו"ת אביו סג' ס"ם וססיב במים חיים (סנסע'
12) ח"ב סס"ח ס"ע וססיבו אביו ובס"ם מגיסו, רב בקאלים בפרייסען פאזען במקום
ן, וכ' י"א טבת תרי"ב, אחי ב"כ לר' אברסם מראויטס, ור' בונם מנאדיטסוב סססיבו
בס"ק סנז' בכ"ז ח"ב בסו"ת לפ"ד ס"ו ובסו"ת סרס"א ר"ע, ורי"ל ליב איגר סנ'
סבינבורג י"ט סיון תרל"א, ואבי ר' יסראל, ורי"ל אבי ר' יאקאב סב' בן ב' בווארסא
ב' י"ב טבת תרמ"ט, וחותן ר' יעקב רב בוואנגראוויץ, וזקן ר' אייזק קארא כ"י
ברלין: 1702) אביו ר"י סיינדעלס ב"ר מסס וחיבר יד סחזקס לסוגיות וכללי חזקס
עסלא תק"פ בסס' ססוו"ד) קול יסודא לתורס רב בליסא, וססיבו בת' רע"א רב בליסא,
א (אסתו ניסאת את"כ לסח"ם סבפנים סנז"ל בזיוג סני סלו ב"כ) אולי ס"ב ר"ד
ליסער סנס"ס 1678, ורל"ס קאליסער מטסארן בפרייסען (וים טורין באיטליא) סחיבר
בוחן לסעמ"ע אמונס יסרס נגד ספלסופיא ב"ח סברית ס"ח לתורס דריסס ליון מעניני
ולקוטי ס"ם וסו"ת מאזנים למספט ח"א לח"מ נב"י לצדיק סב' י"ד מאזנים למספט
לח"מ סיטת סבת נדרים סלום ירוסלים מיסוב א"י תורת מסס לבראסית סמות וכ' סס
ססון תרל"ס, ור' לאונן קאליסער סחיבר מאמר כחות ססעלים בבריאס סרעב וסלמא
מסטנע

*) ב"ר סמסס בונס בר"ל ב"ר אליסו ב"ר מאיר גינזמאן רבנס בסלברסטט.

1702) זקן רי"ל איגר מלובלין 1703)· ריע ר' זכריה מענדל בר"ר מעבל מליסא 1704) ובית מאיר 1705). רבו דר' שמואל פיילכינפעלד מבערלין 1706) זר"ש בירנבוים 1707) רב בפרידלאנד. בוזנא 1708). פרעסבורג בהגר. ג'

תקצ"ח :

באור רמב"ם. גליון הש"ס, הג' תלמוד. דרוש וחדוש, לברכות. מועד יבמות כתובות וט"ז דרושי המסכתות ושו"ת. הגהות פרי מגדים. הג' רמב"ם. חדושי טור וש"ע, א"ה ח"מ. חדושי רע"א, הג' רחש"ע ולקוטים. חלוקא דרבנן, לב"מ

בסוגיא דשומר שמסר לשומר ושו[...] דדייני בכתובות 1709). כללי הש[...] בצוואות הגאונים. קושיות ש"ס. ש[...] במגיני א"י 1710). שו"ת ומס[...] וכתבים, רב"ב וסוגיות ב"ח. שו"ת תני[...] קכ"ג. תוספות רע"ק, למשניות ש[...] תקונים ומ"מ משניות, לתלמוד :

סיר (ח"ס 1711) משה סופ[...] מספד"מ· מחו' דר' בונם מאנ[...] ור"ש נתן ממאשנ׳צק 1712). [...] רע"א 1713). אבי ר' אברהם שמו[...] בנימין שו"ת כתב סופר ב"ח לא"ח [...] 1714) ור' שמעון סופר 1715)· ח[...] ר'

מהשנה. ומחתניו עוד רז"ו שיף. ור' שמואל בירנבוים (ע' מהסכמתו בס"ה 1025
מדובנא שהזכירו בתשובותיו סק"ז נ"כ תלמידו וחותן רי"ל יסודא המעלקים ב"י המחבר
יצחק משו"ת ב"ח לא"ח י"ד סי' יצחק המספד מהרש"ק הנז' והשיבו בספרו מהרש"ק
ונחלא"ה (מרא"ה שארו הנז"ל) ומהרי"ם בש"א ושי"נ, והוא היה מלפנים חתן ר' א
מזולקווא, רב שם ברעזאן פרעמישלא, בר"ה שמואל שמעלקא מלבוב, ואחי ר' מרדכי
ר' גדליה ב"י תי' דודו הנ"י. ואבי ר' אהרן המעלקים המחבר ק' מנחת אהרן תשובה לג
ר"ה טויבש מפה (הנהע' 1509) ובי בפרעמישלא תרל"ח, וחותן ר' משה ליב כהן מגרייד
רב בפתאדין, ור' נתן לעוין ב"י רב במאכיסטריסט: 1703) נולד כ"ג שנת תקצ"ג
בש"ק יתרו תרמ"ח, אבי ר' אברהם ב"י, ור' שמחה בונם מברעזאן שהשיבו בשאל"ת
חי"ד סע"ד מס"ת של"ת, וחותן ר' נתן ב"י בן ידידנו ר' ברוך אלעזר רקח מיאס
תרמ"ט: 1704) הנר"ה 474: 1705) הנהע' 1289: 1706) אבי ר' משה פיילכענפ
ב"י רב בראנדזען עם"ה 1697: 1707) שמו הנהע' 1702, ור' שינא פייגום
מתתיהו הנ"ל פרענקל ב"י המחבר נגדי סדר לס' העלאות (מהלבו"ש הנז"ל) זבחי
להו"ב חיי עולם קי' מעבר יבק (הנהע' 753) לוית חמת לס' השמות לקוטי הת
למשניות ליון לדרש מאמרי רז"ל בערוכין הו"ב בקראשטין חתן ר' אהרן פייסט ב"י
בקראקא, והר"ר אהרן יעללניק ב"י המחבר בקורות הבנה דרשן בויען: 1708) עה"ע 60
1709) בסוף ר"ן לב"ת הכר' עם ר"ן לגטין בברעסלא הרילקוב תקל"ג: 1710) הנה
1145: 1711) נולד (כראפו"ע הנז"ל) תקכ"א: 1712) הנהע' 474: 1713)
1702: 1714) חיבר עוד כתב שיפר לתורה והש"ג במגיני א"י הנר"ה 1145, רב ו
בפ"ב וכ' תרכ"ו כ"ה בהשפה בנ"ת תלמידו הנמצוך ובליון לזב"ע כ' כ"ו טבת תר
ואחרנה לו לגרקה הנדב"ה מהרי"ם השפידו בהספדו דר"י עטלינגר הנז"ל הנר' מכ
לאמור הש"ב הקדשים פה בס' תרל"א וכנ"ם (אך כ' ר"י עטינגער ולפניו כ' ר
עטלינגער מבערלין כ' כ"ב חשון תרכ"א) הרי"ם זה כ' כ"ז כסליו תרל"ב, אבי ר' הש
בונם (ע"ש דודו הש"ב אחי רע"א הנפנים) רב בפ"ב, ורבו דר' מרדכי פריד ב"י הש
ברוך מרדכי לברכות רב באמאנצא בהגר ב"ר מאיר פריד מנאמקויין תי' ח"ם והש
בתשובותיו וכו' מהרוסין בנ"ת מכנו רב בניאלא יב"ק וכ' הרי"ט, ורמ"ע פ"פ הנ
1628: 1715) רב בקראקא וכ' בקין הרמ"ג, אבי רי"ל ליב מדראהביטש המחבר
משמעון הספד אביו, ור' עקיבא ב"י המחבר מספד מר השמד אביו, ור' שלמה
משרעפש חתן ר"ע וואקם משה הנר"ה 1411, וחותן ר' עקיבא קארנילער ב"י הש
עם

...ימין זלמן הלוי שפיטצער נ"י
...). זקן חתן סופר לסוגיות אגרות
...״ח ב״ח 1717) ור׳ שמשון
...א. ת׳ ההפלאה ור׳ נתן הכהן
... הא׳ 1718). ת״ת דלשון זהב
...). רבו דייטב לב 1720) ושו״ת
...שה שיק לרחש״ע 1721). בזמן
...ת יעקב 1722) ור׳ אברהם ברא״ל
...שטאר 1723), רב בדרעזניץ
...רן. מאטרסדארף בהגר. פרעסבורג.
... נ׳ שם תקצ״ט 1724) :

... ש״ס. הג׳ קסת הסופר 1725)
...שעא״ת, בחתן סופר מנכדו. הג׳
שע״ד 1726). הזכרון, ספורי מוסר.
הספר ר׳ משלם איגרא 1727). חתם
סופר, שו״ת (לא״ח י״ד ח״מ ג״ח. לא״ה
ב״ח. שיטת פ׳ לולב הגזול ע״אושו״ת)
ו״ח ביפ״ת לקץ, מתלמידו. פי׳ הנש״פ.
צוואת משה, בלב עברי 1728). בקהלת
משה לתורה. שו״ת תנינא, לרחש״ע.
שיטות תלמוד. שירת משה. תורת משה
לבראשית שמות :

ס״ר (־מ״ט) משה ב״ר צבי הירש
טייטעלבוים. מסרעטסלא. נ׳
רמ״א ומהרש״א 1729). ש״ב מרכבת
המשנה

...יפי ע״ע הנז׳: 1716) הנדפ׳ 1686: 1717) בנזיב זכרוני השוא מר׳ השואל רב
...דלאף כ״ה ההג״ה, או מר׳ שמעון הילמן עהרענפעלד שחיבר עוד את הנרים לס׳
...ופה״ב המנוחה לאמנות (הנדפ׳ 281) פי׳ הגש״פ הנה שמעון לש״ע ודרושים לתילה
...ן והספרים ב״מ רב בפיקשא בהגר: 1718) הנמ״ה 1157, ור׳ זלמן מקיר מספר״ע,
...מן מאז (מזכיר הפרו ב״ה במח״ע הקל״ד) הנמ״ה 714. והפלאה הנפנים כז״ל:
...) עמ״ה 1157: 1720) הנהע׳ 1732 : 1721) מברעזאווע בהגר, ב״א רי״ל
...ורב מהגר, וחיבר עוד הנ׳ מלות ה׳ (למרינ״ע כד׳ בלבוב תקנ״ו, מר׳ ברוך בענעדיקטער
...ה היילפרין ואבי ר׳ יוסף אבלי שחיבר הנ׳ שעא״ח ברי״ם מנ״ה מאביו ועה״ע 915)
...בג״פ רמזי האב ממום־, רב בפוסט בהגר ונ׳ מרל״ט והספידו באלון בכות הנר׳ אז
... מר׳ מאיר כמאן הלוי סוואבן. רבו דר׳ אליעזר זוסמאן סיפר נ״י שחיבר דמשק
...ר ד״מ למדרש ילקוט אליעזר ממאמרי תלמוד ומדרשים בערוכין ג״מ מלאה קטורת
...נים וספרים המקנה מתקנה וקנין ב״מ שיטות רב בהאלנאה בהגר, ב״ר מרדכי אפרים
... ב״ר זוסמאן סיפר מפ״ב ומאן ר׳ יהודא לאסנרמן, ומאן ר׳ יואל אונגער כ״י מרעכניץ
...פאקש בהגר, ואחי ר׳ יעקב שלום הנז׳ במ״ה מאחיו ספ״ט, ור״מ סופר שחיבר דברי
...לתורה מנחה חיים משו״ת ק״ג מנחה חיים תניכא שו״ת לרחש״ע ד״מ מנחה חיים
...י שו״ת לא״ח י״ד ב״מ פלה חיים לגפין קול סופר למשניות ב״מ שערי חיים ממוסר
...שמפעטער בהגר מונקאטש פעסט ונ׳ מרמ״ט ניסו דר׳ שמואל כ״ץ ואבי ר׳ יעקב
... ור׳ משה סופר כ״י ומ׳ ח״ם ור״מ א״ם הנז״ל ור״ם קוועטש הנהע׳ 1628. ומתלמידי
...עוד כ״מ פריד הנהפ׳ 1714, ור״מ א״ם הנז׳, ומנחה חיים הנז׳, ורב״פ הנז״ל, ור׳
...ם שאב מפרייספאט רב בירושלים, ור׳ יהושע כ״ץ שהשיבו במ״ם רב בוועדפלוט, ור׳
... דוד מרגליות שעלעד שחיבר מזון למועד לה׳ קה״מ ויו״ם הני יפים לקץ לתורה
...לבראשית) מקולה המחנים מנהגים רב בפעזניג בהגר, ורמ״ל ליטה הנז״ל,
...בגלפריד הנז״ל, והשכיל אל דל הנהע׳ 1923, וזולתם: 1722) הנהע׳ 1646,
...ו בישוע״י א״ח הי׳ המ״ג הק״ב : 1723) שחיבר לכור חיים נגד המתחדשים
...הלולים מתשובת הלל להגרים, רב בעמדין בפרייסען ונ׳ תקל״ט: 1724) כ״כ
...ום חדשות לנ״ד, והגה״ה כ׳ ח״ב, ונאסף מרמ״ד מר״א, והנכון כנפנים
...״ק הנז׳ באבל מטה הספידו (והספיד ג״כ תלמידו ר״מ א״ם הנז׳ באמר״י)
...ו דמעדת שלמה (הנהע׳ 1654) ויהוש״י הנפנים: 1725) מתלמידו ר״ם ב״ם
... 1726) ח״ם חי״ד ח״ע: 1727) עה״ע 1411 : 1728) הנמ״ה 1923 : 1729)
ה נהע׳

המשנה 1730) ודרישת ארי 1731). חתן ר' נסים מפרעמסלא. אחי רי"צ שיף מזבארוב. אבי ר' אלעזר ניסן 1732). חותן רא"ל ליפשיץ 1733) ורצ"ה כהן גראנץ 1734). זקן ר' אשר ישעיה טייטלבוים נ"י 1735). ת' דרישת ארי (שארו) ורש"ש מנ"ש 1736). רבו דר' אליהו יהודא ליב מרישא 1737) ור' יוסף פראחניק ב"ר שמואל 1738). רב בשינאווע. אוהעל בהגר. נ' שם תקצ"ט 1739) :

השיב משה, ב"ח שו"ת לרחש"ע. חדושי ב"מ חדושי רמ"ט, לי"ד. ישמח ב"ח לתורה. מעין טהור, דיני באשכנזית. נחלה לישראל, מקדושת שיר לאבן פינה, משארו :

ס"ר (מהרל"ח) צבי הירש אלי שפירא. מחו' דרצ"ה מזיד 1740). אבי ר' אליעזר 1741) שמואל נ"י מפרעמסלא 1742). ר' משה שיינפעלד נ"י 1743). ריעי"צ מלובלין 1744) ורמ"מ מרו 1745). בזמן ר' נחום ב"ר ז טרעביטש קובץ על יד החזקה

החזקה

שבהע' 727 : 1730) מר"ם אשכנזי הנז"ל *) : 1731) שבהע' 1456. ואחיו הנ
השיבו בשמ"ת שפ"א : 1732) השיב בתשובותיו סי"ד שנ"ב, רב בדראהאביטש, ת'
מאילבוב שבהע' 1259, ואבי ר' מנחם אבי מדראהאביטש, ור' אברהם ב"י מאושא,
יקותיאל זלמן יהודא ליב ט"ב מפרעמסלא שחיבר ייט"ב ל"ב לתורה ייט"ב פנים חדש
סדר הקפות שמח"ת והשיב בהשיב משה מזקנו ובמשמרת הקודש (שבש"ה 1481)
והיבו שם ב"פ רב בגאלין בהגר דראהאביטש בגאליציען סיגעט בהגר וכ' תרמ"ג
זקנו וח"ם הנז"ל, וש"ב רא"ל ט"ב רב באושא ור' משה יוסף ט"ב רב בזבארוב ור' מ
י"ט ליפא ט"ב ב"י רב בטעטש בהגר, וגיסו דר' יואל דייטש שבהע' 1767, ואב
שמואל ב"י רב בגאלין (אבי ר' אהרן ב"י) ור"ל ור' ישראל יעקב, וחותן ר' יוקל
ב"י מסיגעט ור"ב מרודניק שבש"ה 1616 : 1733) חיבר אר"י שנדפסו לכתובות א
דבי עילאי לקדושין יומא מכות קנים כדה אר"י"ה דבי עילאי משו"ת לרחש"ע גב
אר"י"ה לכתובות והשיב בהש"מ תשובתו חא"ח סי"ג וכו' בעמק ברכה (שבש"ה 84
בסוגיא דשולא כלאים בבגדו, רב בקרעמז בולגריא יערסלוב ויסכילא באבביע בריגו
שם לפני ס' חר"ס, ת' לגוה"ח הנז"ל וריעי"ל מלובלין שבהע' 1531, וריע יש
שבהע' 1646, ומשותנו דרב"ה מראפשין שבהע' 1411, ואבי ר' אהרן חותן ר' ש
באבבער ב"ר משה שלמה רב בקראשנוב, ור' טוביה ב"י רב בבריגול : 1734) ה
חותנו בהש"מ שא"ה סע"ב חא"ת סק"ג וכו' בתוע"ר (שבהע' 1509) חא"ה שפ"ד והב
לאמ"ע מהנוע"ס שבש"ה 770, רב בקרישטיהר (קראשטין) בהגר סיגאוי : 1735) ה
בשאילת שלום שבהע' 1509, רב בדערבאן סמוך לראדוי : 1736) שבהע' 18
וקלוה"ח הנז', ובוע"ס הנז' וריעי"ל מלובלין הנז': 1737) השיב והשיבו בהש"מ
חמ"ת שפ"ג בס' תקס"ז, חתן ר"ו דמשק : 1738) השיבו רבו בהש"מ חא"ה שפ"א
תקנ"ב : 1739) ו' ואשתו י"ג אב והספידו באמר"י הנז'. חי' ב"מ שנדפס בז' בה
סק"ט : 1740) בז"ל : 1741) רב בלאנצהוט מונקאטש בהגר וכ' י"ז אלול תרל"ה,
רל"א ב"י רב בבירעט : 1742) ור"ר שחיבר צמח דוד לתורה **) ולקוטים רב בדיבוב
ר' שלמה ב"י רב בשעריזוב מונקאטש שחיבר הכותן אמרי שפר לתורה ור' ישעיה בפתלי
רב שם : 1743) ממעזולאברון בהגר : 1744) הבז' : 1745) שבהע' 1424, ור"י מ
שבהע'

---

*) השיב משה חא"ה שפ"ה אות ת"ז.

**) ור' מאיר אבי ב"פ חתן רמ"י ב' רי"ל שאמבור שבהע' 1259. ור"ם
אבי ר' משה ב"י מברא שלאב ור' מאיר משלם ב"י מלאנצהוט.

ק מהרמב"ם 1743) ור' שלמה
של 1747). רב בריבאטיטש (סמוך
עמיסלא). מונקאטש בהגר. דיגוב
נ' שם תר"א 1748) :

א דכלה, לתורה. אגרא דפרקא,
טים. באור רי"ף 1749). באור
"ם. בני יששכר, דרושי מועדים
ר"ס ב"ח. דברים נחמדים. דרך טוב.
פק דיך, למצות. הגהות ס"ס יצירה
קח 1750). הוספת מהרצ"א, לסור

מרע וע"ט מחותנו. העתקת חכמת
הנפש 1751). והיה ברכה, למשניות
ברכות. כלי הרואים, לעובדיה והנהגות.
לקוטי נ"ך. מגיד תעלומה, שיטת ברכות.
מעין גנים, לאור החיים 1752). רגל
ישרה, קבלה בערוכין. ריח דודאים,
למגילה וה' חנוכה ופורים. שיטות
תלמוד :

ס"ר (מהרי"ס א') יעקב מאיר
פאדובה ב"ר חיים 1753).
נ'

' 1294 : 1746) חיבר עוד שלום ירושלים לירושלמי מועד (וויען תק"ף)
ירו ר"ם לכלא (שנדפ' 1312) בהג' דורש לציון דרוש י"ב דל"ז ע"ד, ר"י בפראג
בכ"ם וכ' בפראג כ"ח תמוז תר"ב : 1747) רב בלונדין וכ' כ"ז חשון תר"ב : 1748)
שמע"ם, והספידו באתר"י הנז' : 1749) שנדפ' 32 : 1750) שנז"ל, בד' מקרוב
נמשלא תרמ"ח : 1751) כד' מקרוב בלבוב, ואולי הוא נפש החכמה שנדפ' 243,
פ"ה לחידה בקבלה הנז' בק"ם (מר"ב מקאברון הנז"ל) פ"א ס"ג : 1752) מר"י יעבץ
ל : 1753) בן ר' אהרן שחיבר מנחת אהרן לסנהדרין ומנחה בלולה תשו"ת וסוגיות
וידוואהר תקנ"ב) ונז' בס"א למכות מחתנו רב בבריסק. ב"ר מאיר ר"ח ר"ם. וכ'
ש (שנדפ' 474) ורמ"א ומהרמ"ל הנז"ל, וס"ב ארבע שיטות למהרי"ם שנדפ' 1384.
ן רמ"ל שחיבר שאגת אריה למכות וליקר השיטות והשיב במדת שלמה מחותנו הנז'
בקריניק זאבלודאווע ביאליסטאק בליטא ב"ר ברוך בענדיט (ב"ר משה ונכ"ז מירלש
עי' 915, ומיחן ר' יעקב לבית לוי רב בלאמז ב"ר משה רב בקאברין ואבי ר' שלמה
בלענטעשנא וכ' כ"ח טבת תקל"ז מחן ר' יהודא פסח כ"ן שפירא כ' מנ"ע שנדפ'
) ושיבר קרבן פסח רב שם ואבי ר' ברוך בענדיט הנ' ב' שבט ג"כ תקל"ז ור' משה
עפשטיין שנולד תק"פ מחן ר' שלמה לבי לפוין מזאמושט וחיבר בית משה לא"ה ע"ד
ב [זאלקווא תר"ח] בית משה לה' גשין גופי הלכות למס' נדה ופתחי נדה לה' נדה
ן טהור למקוואות שו"ת מהר"ש הלוי והשיבו מהרש"ק הנז' בש"ט סקפ"ז ת' י"ב רב
וסט) שחיבר בר אלקים לכריתות בר תמיד לתמיד (נאווידוואהר תקמ"ט) ונז' בס"א
למכות ואבי ר' שמואל זייניל הנז"ם ור' יחיאל מיכל קריסטניפאליר שחיבר דרוש
ז"ל) והשיב ישורש מיעקב (שנדפ' 773) בשיפו ובש"ם תלפה אריה (שנדפ' 1039)
יבו מחנו בישיצ"י (שנדפ' 1646) א"ח סי' תימ"ח רב בברלאד וכ' יום ד' ט' סיון
ב, ב"ר מאיר קריסטניפאלער שחיבר כתבים מפוזרים שו"ת בנ"ט עם הכוצ"י (עה"ע
1) והשיבו בגור אר"י (שנש"ה 928) סי"ד סנ"ט (וכ"ע תחו') ובנטע שעשועים
עי' 1481) ס"ם אתשובתו בסנ"ט וכ"ע ג"כ תחו' ונז"ם רסכ"ז ונז' בת' טור האבן
"ז רב בקריסנאפאלי ברלאד וכ' ט"ז ניסן תקצ"ה והספידו מחותנו לאפז"מ הנז"ל בס"ם
אפרים סי"ד (עה"ע 1603) ובש' יהושע (שנדפ' 1583) סי"ד רסל"ן כ' (ביום
אייר שנה הנז') שטרוד באבלו ויספדהו מחר אחר מנחה בעזה"י ואין תרגוע לנפשי
ברל"ה שחיבר תאורות לבי רב בבילקאמין (סמיך לב"אר) וכ' בלבוב י"ט אב תקכ"ב
משה ומותן ר' משה אפרים רב בקאלים (ת' רמ"ל מקאמוב שבר"ה 1418) ות' רפ"ם
ם הנז"ם, ואבי ר' ישראל, ור' מאיר קריסטנאפליר משכניסלאוו שחיבר יד המאיר
ות והשיבו שאלו בשבל"א הנז' סי"ד רב בברלאד וכ' שם תמוז תרמ"ו בישו דר' ישעיה
ור' אלכסנדר הורוויץ שהשיבם שם, ומותן רל"ה אורינשטיין (שנש"ה 1646) ורל"ה
הורוויץ

ג' רמ"ם 1754) ומנחת אהרן לסנהדרין 1755). אבי ר' אהרן משה 1756) ור' יקותיאל צבי 1757). חותן רא"ל ברז"ו מביאלא 1758). ת' הגר"א ור' יוסף מפינסק 1759). ריע ר' בנימין מלאמזע באור ירושלמי. רבו דברכת ראש 1760). בזמן תוספות אהרן לשיטות חלוקים ודרושים 1761). רב בבריסק. קארלין בליטא. תרי"ב 1762):

כתונת פסי"ם, לנמוקי"י 1763) ודיני ברירה וחצי יהונתן, לרבינו יהונתן 1764) מערובין. מקור מי"ם חיי"ם, לי"ד וסוגיות ב"ת. נחלי מי"ם, דרושי שה"ג ש"ת ושו"ת. נטפי מי"ם, להגש"פ. עין המי"ם, שו"ת. תשובות מהרי"ם, לא"ה וענינים:

ס"ר מאיר ב"ר יהודא ליב אי
שטאדט. ש"ב פתחי ת
1765). מחו' דר' יורא מאדרין 66
ור' יוסף יואל הלוי דייטשמאן מטארנ
שו"ת יד יוסף 1767). חתן ר"ד ד
1768). ניסו דרצ"ה מסערעדניע.
ר"ד צבי. אבי ר' יהודא מחוסט
מנחם א"ש 1769). חותן ר"צ
מסרנסרני 1770). ת' ח"ס. רבו ד
חיים 1771) ור"ש גאנצפריעד 2
בזמן ר' אברהם צבי שו"ת ברית א
לרחש"ע 1773). רב ביארמוט ב
בייאה. יארמוט. אונגוואהר. ג'
תרי"ב 1774):

אמרי"י א"ש, שו"ת לא"ח י"ד ודרו
אמרי"י א"ש, שו"ת לח"מ א"ה.
בינה

הורוויץ הנז"ל *), וזקן ר"ח זלמן קריסנפלר מקארעץ שהשיגו מהרש"ק הנז' בקנא"ס
לנ"ז ש"ל : 1754 1755) עי' ראש הערה שלפניה : 1756)
אביו בכ"פ לת"ק בסוף ב"ק בב"מ ספ"ד וב"ב פ"ד : 1757) בז"ם ביבמות, ור'
זאב שנז"ם בב"ק פ"י, ור' שמשון שנז"ם בב"מ בפ"ט: 1758) כד' מחדשיו הש
ב"ק : 1759) כי בשה"ג"ס שהשאיר כתבים בנגלה ונסתר. רב בפינסק קארלין, מחו
משה שפירא מסלאויטא שנת"ה 1231. ומתוריו עוד רל"ח פרעלוקיער מכפר פרילו
בבריסק אחי ר' ליבוש רב בבאדק ור' בערוש ור"ו : 1760) שנת"ה 1287 : 61
רב בקראטינגע פינסק בליטא, ונ' תר"א : 1762) ועתה ראיתי הסכמתו מש' חי
1763) שנהפ' 211 : 1764) שנהפ' 124. ועש"ע 1554 : 1765) תרא"ה
שנהפ' 1190 : 1766) שנהפ' 1505 : 1767) ניסו דייטב לב שנהפ' 1732. ו
רבו בש' יהושע הנז' חא"ח סי"ח (ומזכירו במי"ד סש"א) ובפו"כ סי' ובתוע"ר הנ
ומהרש"ק הנז' בכ"ז ח"ב בק' כ"כ ח"ג ש"א בשת"ס ש"ת ת"א ובש"ט לשקפ"ז ת' ה'
ר' ק' י"א רב במאכישטריסט מאדרוב טארנאפאל : 1768) נז"ל : 1769) היבר
מנחם זכרון יהודא ומחדושיו באמר"י אביו, ונ' ר' כסליו תר"ל, אבי ר"ד שהשיגו ב
הנז' בהש' לנ"ז ש"ז חתן ר"י יוחנן כהנא (ובזה זקנו מחו' דר"י מאדרן שלפניו) ש
1505. ואחיו ר"י שלפניו כי באונגוואהר א' שבט תרכ"ז : 1770) בהגר. ויש
וויים בזקלשב שאבראנן. ש"ב ר"ת וויים שנת"ה 1686, ור' בנימין אריה הכהן
ב"י שחיבר מלכי צדק שיר חזיון (דראמא) וחולתו רב בטעסערנאווין ובוקאווינא, ור'
זויים שהשיגו בקנא"ם הנז' בהש' לשנו"ת של"ח—ק"ב ולש"ש סנ"ו רב במונקאטש
ור' אייזק הירש וויים כ"י מתעזריטש ב"ר מאיר וחתן ר' בער אופנהיים (שנהפ' 12
וחיבר ארח לצדיק בית המדרש מכ"ע ד"ח דור דור ודורשיו לתוספ"פ הב' ש"ם
ומסורת התלמוד לספרא מדות סופרים למכילתא (עש"ע 283) משפט לשון המשנ
ישראל תולדות רמב"ם הנז"ל תולדות רש"י הנז"ל תולדות ר"ת הנז"ל רב בויען: 71
שנת"ה 1721 : 1772) נז"ל : 1773) רב בגילן פיעטרקוב : 1774) יועש"ק ה
כ"ד

*) ור' משה אפרים רב בקאליש אבי ר"ח לבי רב בזאוויכאסט אבי ר' יקותיא

ה, לשיטות. אמר״י יושר, דרושים
פרים והג׳ משניות שעא״ח ומי״ד.
שים, באפריון מר״ש ג״פ תלמידו.
״ת ח״ס, מרבו. בשו״ת סת״ם,
רש״ק ב׳ בק׳ פרו״ע ס״ה. בשו״ת
ת חיים, ממנו סר״ע ובק׳ דרך
החיים:

יצחק אייזק ב״ר יעקב חבר.
אבי ר׳ יוסף חבר מקנישין שער
מדרושים 1775). רב בראזנוי
אא. וואלקאוויסק. טיקטין. סובאלק.
נ׳ שם תרי״ב 1776):

יצחק, לתורה 1777). בית יצחק,
קבוע וס״ס. בנין עולם, שו״ת
ח י״ד. הגהות ש״ס. יד מצרים.
וצינה, להקבלה נגד ארי נוהם
בונה. סדר זמנים, שיטות ודרוש
לסיום הש״ס:

אברהם אבלי רוזאנים.
נ״ר אברהם אבא חסיד מקראז.
ב משנה למלך 1778) ורצ״ה רוזנים
17). מ״מ במינסק בליטא. תרי״ג:

נת אומן. ארחות יושר. בית מועד,
פרים. זכרון אברהם, להגש״ם. לב
, לחמ״ג. מחזה אברהם, מוסר ד״ש.
נחלי דבש:

ס״ר (מהר״ץ ב׳ 1780) צבי הירש ב״ר
מאיר חיות. מבראד. נ׳ זרע
יצחק חיות 1781). גיסו דר׳ אברהם
שלמה הורוויץ. אבי ר״ח מטארני ור׳
שלמה 1732), חותן ר׳ יעקב שפרעכער
1783). ת׳ ראפז״מ. ריע מהרש״ק ב׳.
ר״ב בזאלקווא. קאליש בפולין נ׳ בלבוב
תרי״ו:

אמרי בינה, בקורת ב״ס ושו״ת ח״ב. בני
נביאים. דרכי ההוראה, ב״ח והוספת
תה״נ. הגהות ש״ס. חדושים ומקורים,
לרמב״ם. מבוא התלמוד, כללים לג״פ.
מנחת קנאות. שו״ת ח״ג נגד מתקני-הדת
(רעפארמאטען). עטרת צבי (דרוש
נכבד. משפט ההוראה ו״פ. תפארת
למשה מהתנצלות לספרי הרמב״ם י״פ
ותפארת ישראל מעלילת דם דמשק.
דרכי משה מדעות הרמב״ם ב״ח. אגרת
בקורת לתרגומים ומדרשים. מטבע
הברכות ותפארת צבי י״ם) ו״מ. שו״ת
מהר״ץ, ע״ו. שיטת גטין 1784). תורת
נביאים או אלה המצות, יג״מ. תפארת
צבי או חץ ברור, לתנ״ך אבות ואגדות:

ס״ר (מהרי״ס ב׳) יצחק מאיר אלטער
ב״ר ישראל. מגור (גער)
ברוסיא. אבי ר׳ אברהם מרדכי. זקן
ריי״ל נ״י בראב״ם מווארשא. ת״ר שמחה
בונם מפרשיסחא ורמ״מ מקאצק 1785)
ת״ת

שנה, דהפר הפדיניה בנו ר״ת נאמר״י: 1775) חיבר עוד כפלים לתוספות לש״ס
ביר עוד כפ״ל אצל רי״ל לנדא) מטה יוסף מדרושים עמודי התורה למעלות התורה
זי הגר״א: 1776) הספידו בנפש נקי מר׳ מרדכי כהן שחיבר עוד קול בוכים מהספד
י״ם ור׳ יעקב שמחה רעהפים (שחיבר דרוש בהלכה ואגדה שערי שמחה לשיטות וש״ע
רב בקעמפען בפרייסען) ומלבי״ם הנז״ל: 1777) נד׳ מקרוב. והבונה נז״ל ועפ״ע
8 842: 1778) מר״י רוזנים הנז״ל: 1779) שנת״ה 714: 1780) השיגו מהרש״ק
י בר״ם שבו״ח בהס׳ לש״י, כוונא דין הכייא לי לגאון בשכל זך ובקיאות ישרה, בשבוריו
ב ל ב י לתפארת כלה. ידיעות גם ושיטות נכונות, אין בדבריו כושל, כולו״ו כאה כול״ו
, נ׳ א׳ חשון: 1781) נז״ל: 1782) ורי״ל חיות נ״י מבראד: 1783) שנת״ה
12: 1784) מזכירה בע״ק; 1785) נז׳ שניהם נת״ה 1418, ובהגדל אצל ר״י
מקאזניץ

ת"ת דריעי"צ מלובלין והיהודי מפרשיסחא 1786). רבו דר' לעמיל מוואיין ור' שלום צבי מזנעריש. בזמן ר' יעקב יוסף עטטינגנער 1787) ורי"צ אייזק ב"ר יעקב אוצר הספרים נ"ח 1788). רב שם. ווארשא. נ' שם תרכ"ד:

חדושי הרי"ם, לגטין שעא"ה ותורה. חי' הרי"ם, לכתובות קרושין. חי' הרי"ם, לקמא מציעא בתרא נשעא"ה. חי' הרי"ם, לשבועות. חי' הרי"ם, לשעח"מ (דיינים עדות הלואה. טוען ונטען) ב"ח. שו"ת בנודע בשערים 1789) סל"ר. תשובות הרי"ם ושיטת חולין:

ס"ר משה ליב ליטש ראזענבוים ב"ר יהודא הלוי 1790).
ש"ב ר' מרדכי ב"ר ישעיה ליטש תוצאות א"י 1791). אחי שושנת אברהם נ"י מפרעסבורג לתורה 1792). אבי ר' שמואל נ"י 1793) ור' גרשון נ"י 1794) חתן ר' גרשון ב"ר שמואל בק 1795). חותן ר' ישעיה ב"ר ליפמאן

נייזאטץ נ"י מסערדיהעל. ת' ח"ס. ר' משה יצחק אבינדור פרדס ר... 1796) ור' שמואל אבינדור תוכ... שאילת שמואל משו"ת לא"ח י"ר ו... שמואל לש"ס בערוכין 1797). בפרעסבורג. תרכ"ד:

אמרות טהורות, לה' סת"ם מגילה ו... אניה דיונה ומאיל המלואים, ח"א ... לה' ס"ת. כסף צרוף, שו"ת לדח... מתא דירושלים (ח"א לירושלמי ... ח"ב לירושלמי זרעים ננק"ט) שערי אמת ובית אריה, ח"ב מא"ט... מזוזה. שערי אמת ותפארת אריה, בכתיבת תפלין. שערי קודש ו... משה, לה' שחיטה:

ס"ר יצחק אליהו לנדא ב"ר שמ... 1798) מוילנא. ש"ב יד ד... 1799) ור' משה הלוי לנדא פ... המלות לתורה 1800). מחו' דר"א ... מוילנא 1801). חתן ר' הירצקא ראפפורט מדובנא 1802). דוד ... חסד

מקאזניץ הנז"ל: 1786 ע"ש *): 1787) רב בבערלין וכ' בס"ק הי' כ"ג חסון ת... ומה"ע 1714 : 1788) חיבר עוד דברים עתיקים מכ"י נדפסים ב"ח מאמר ע"ד התוספות וסידר והדפי"ס הה"ג מכ' מהר"ש שלייטשטט (הגהע' 224. והוא ר' אהרן אברהם הקדוש בנו) בלייפציג תר"ו וה"ג מהחיד"א הנז"ל (בהשמטותיו מספריו ... לב"ח עם הערותיו) בוילנא תרי"ג, וכ' הם ע"ו תמוז תרכ"ג : 1789(הנהע' 146... 1790) חיבר אמרות ס' ב"ח לתורה. ב"ר פייטל ליטש חתן ר"ל וירמייזא נ' חו"י ... 686 : 1791) אמ"ד תי"ט : 1792) חיבר עוד שו"ת בן יהודא, חתן ר' מאיר ל... ואבי ר' עזריאל אבי ר' יהודא כ"י, ות"ר אהרן שמואל קודיעטץ רב בסעדיהעל שהספידו ר"מ א"ם הנז"ל באמר"י, ורבו דר' משה בלומענפעלד: 1793) רב בנעקנש... בהגר : 1794) רב בטאהלי, חתן ר"ו שואלן, ומנכיו עוד ר' משה כ"י מיערגטן ב... 1795 רב בשורלן בהגר : 1796) רב בקאווגא שקלאוו בליטא : 2797) חיבר עוד תוספאה לתוספתא, רב בקארלין אנטאפלי בליטא : 1798) בר"מ מוילנא, וחתן ר"ח מגראד : 1799) מר"א לנדא שבש"ס 1312 : 1800) חיבר עוד באור ותרגום אשכנזי ל... שלימות וקינות תרפא לשון למלות זרות מש"ם ניספות להערוך הנהע' 32 : 01... שנש"ה 1365 : 1802) אבי ר' מאיר ראפפורט שהשיב ח"א רמ"ת הנז"ל בחסל"א... הנ"ע רב בבראטסין, ורל"ה ראפפורט מדובנא שחיבר עזרת כהנים לתורת כהנים עז"ך

*) ותלמידיו שנפנים (היו רבנים שם) ת' ג"כ לרמ"ת מקאלק שנפנים. ומתל... עוד ר' שמואל משינאווע רב בגאשטעלסק ת' ג"כ לרמ"ת מקאלק הנז'.

כאברהם 1803)· ת' ר"ח מוולאזין
1:)· בזמן ר' נסים עצ"י לבונה
ש"ע ושיטות 1805) ור' יעקב צבי
גמליאל מעקלענבורג הכתב והקבלה
לתורה 1806). מ"מ בדובנא.
חרכ"ה :

ת לשלום. אפיקי מים, משמות
ים. ברורי המדות ומיצוי המדות,
יתא. דובר שלום, לסדור תפלה.
ים לכל חפציהם, לשמות ויקרא
ר דברים ד"ח. דרך חיים וארחות
למס' דרך ארץ. דרך חיים וארחות
למס' סופרים, חדשים גם ישנים.
ם לתושיה, לתהלים. לשמוע
דים, לעין יעקב. מטע לשם. מענה
ו ושיח יצחק, לתנא דבי אליהו.
סופרים ועטור סופרים, למס'
ים. פי' הגדה ש"פ. פי' חמ"ג ותרי
פתשגן הכתב. קול ששון· רמת
אל, הספד ר' שמואל ב"ר יוסף
ראשון 1807). שמחה חדשה :

(רב ג' 1808) מנחם מענדל
שניאורזאהן ב"ר שלום שכנא
1809). ג' ר"א מקארלין 1810) ורב
הא'. חתן רב ב'. אבי ר' ברוך שלום
ורא"ל 1811). רבו דדברי נחמיה ור'
הלל מפאריץ 812). בזמן ברכת ראש
1813) וכתב סופר 1814)· רב
בליבאווימץ (ליבאוויטש) ברייסען
ברוסיא· ג' תרכ"ו :

באור משניות להלכה 1815) באור
פתח אליהו, בפני משה. בלקוטי תורה,
מרב הא' זקנו. מכתב משנת הגאולה,
תרל"ח. צמ"ח צד"ק, שו"ת לדחש"ע· שו"ת
בדברי נחמיה, מתלמידו. שלחן ערוך הרב,
ח"ו. תורה אור, לבראשית שמות אסתר :

ס"ר חנוך זונדל ב"ר יוסף·
מביאליסטאק בליטא. ת' ריצ"א
גאנייזער· תרכ"ז :

באור סדר תפלה· באור רא"ש, ברכות
שבת· דברי הברית, ה' מילה. הליכת
חנוך ופורת יוסף ויד יוסף, לעין יעקב.
משיב נפשי, להגש"פ. נבחר מפנינים, קי'
עין

למדות מר' יהושע יוסף כהן) והשיגו אחרו בחסל"א הנז' חא"ח סכ"ג חי"ד סי"ג
ח"מ סע"ג ומהרס"ק הנז' בטע"ו ובכ"ז בק' כ"כ ח"ג לסרל"ט ת' א' ובס"ט לסקל"ו
לסר"א ת' ל' ובסגו"ח סל"ג ל"ב וכז' בכ"פ מתהרי"ס א' הנז"ל סיף ב"ק : 1803)
שלפניה : 1804) סגר"ה 1287 : 1805) הסיגו בסגו"ח הנז' סס"ז, רב בדובנא,
באור מ:חס לא"ה וסמות הנסים : 1806) כד' בבערלין וכז' בענת אליהו פ"ג מ"א.
עוד עיון תפלה, רב בקעניגסבורג (עה"ע 861) וכ' יוס ה' יוד ניסן תרכ"ה,
ר' אברהם לאמאר כ"י מבעולין : 1807) נולד תקמ"ה, ומיבר באור טוסעא"מ
מדרס רבה הג' מס' סופרים חי' ומקורים לרמב"ם ביהגה חכמה במור ואהלות לאהלות
ות עולם ל"ב מדות, וכ' בוילנא יום ה' אדר ב' *) תרל"ב ב"ר יהודא סטראסון
ירושלים כ"ט חשון תקפ"ח, וב"ר סמואל סטראסין הכ' בזאסקווין ד' ניסן תקנ"ב,
ר' אברהם דוד סטראסון הכ' בוילנא ג' סבט תרט"ו, ואבי ר' אליהו הכ' סם ז'
תרל"א, ור' מתתיהו סטראסון כ"י מסם : 1408) נולד תקכ"ו וכ' י"ג ניסן. עליו
לאמור (עה"ע 127) אחרי רבי"ס בזמן וראסון בחסידות ! : 1809) סנהפ'
1 : 1810) עי' סם. ורב הא' והב' כז"ל : 1811) ור' זלמן ור' ישראל נח, ור'
יצחק, ור"ח הגיאור זלמן, ור' סמואל רב (בלוואהם אביו) בליבאוויטש וכ' סם י"ב תשרי
ג. ור"ב סלום הנפנים כאמז"ל סבס' תרכ"ז היה במדינתנו : 1812) כז' הניהם בהפ'
1 : 1813) סבס"ה 1287 : 1814) סנהפ' 1714 : 1815) אמז"ל :
א'

*) כ"כ במכ"ע המגיד הראסון ומס' תרל"ב ובליון לזכ"ע כ' י"א אדר.

עץ יוסף למדרש רבה. ענף יוסף ועץ יוסף, לאגדת בראשית. ענף יוסף ועץ יוסף, לילקוט משה ואהרן. ענף יוסף ועץ יוסף, לילקוט שמעוני 1816). ענף יוסף ועץ יוסף, למדרש רבה וחמ"ג. ענף יוסף ועץ יוסף, למדרש שוח"ט. ענף יוסף ועץ יוסף, למדרש שמואל רבתי. ענף יוסף ועץ יוסף, למדרש תנחומא ב"ח. ענף יוסף ועץ יוסף, לסדר עולם רו"ז 1817). ענף יוסף ועץ יוסף, לפסיקתא רבתי:

ס"ף אברהם תאומים ב"ר צבי

הירש 1818). נ' ח"צ 819
וחוו"ד. ש"ב ראפז"ם ומהרי"ש 1820
ב"ד ר' משלם זלמן לאברבוים מזאלקוו
מחו' דבר ליוואי 1821) ור' אריי
ליפמאן 1822). גיסו דר' יואל אשכ
1823) ורי"צ באב"ד 1824). ח
עזרת כהנים 1825). אחי ר"ד ור' י
תאומים 1826). אבי רי"צ ור' מ
מפראסקרוב. חותן ר' אברהם א
ראבינשטיין ורי"צ תאומים 1827)
חוו"ד זקנו. רבו דר' משה יוסף ברב
מזאלישטיק 1828). בזמן שו"ת ד
יוסף שווארץ מעני"ני א"י 1829)
אליעזר

1816) החלל מאירי א': 1817) הדע"ר כו' בס"ה 18: 1818) שבס"ה 915: 1819) ע'
וחוו"ד שבפנים (חותן ליביו) כנ"ל. ור"ז לאברבוים אולי הוא אבי ר' אהרן לאברבוים נ"י השש
בתשמרת הקודש (שבס"ה 1 ו14) שמ"ד: 1820) כנ"ל, ורי"ל השמלקים נ"י שבס"ה 1702,
אברהם ב"ר ישראל תאומים שחיבר אבל גדול מהספד ר"י מרוזין (שבר"ה 1294) אבל כבר מהמ
רש"י פרידמאן בנו הגז"ש בית אברהם לדמש"ע (מזכירו באנ"ב) וכד' תמכו גם"ש מענ
באור רש"י בטין דכ"ב ב' ד"ה ומענק רב בזבאריז פמארין זאליסטיק ב' שו"ת ג"ר א
שבס"ה 928: 1821) שבס"ה 1411, ועמ"ה 1826: 1822) השיבו בחשל"א שלו ח
שי"ב רב בראזינטוב. ור' גרשון גינזבורג שהשיבו הם של"ג רב ברעזדאווין. ור' מאיר ה
לנדא מבורשטין שהשיבו חא"ח סת"א ותהרש"ק הנז' בקנא"ם בהש' לנ"ז ס"ו. ור' מר
שפירא שהשיבו בחשל"א הנז' חש"ת שכ"ה רב בבוברקא. ור' דוב חמארים מקאלימעא שהש
הם חא"ח ס"ג חי"ד ס"ע ק"ה חא"ה של"ז ש"ב ר' פנחס חמארים תהם שהשיבו בהש
הנז' של"ע ור' שמעון חמארים מסטריא שהשיבו ג"ה בישוע"י (שבהע' 1646) בא"ח
מקפ"ו וכנ"ה בי"ד ה' נדרים (ב"פ) ובתוע"ר שבפנים חא"ה סס"א ובחשל"א הנז' ח
שכ"ד ת' ס"ח חי"ד ספ"ג פ"ד ובשפרי תהרש"ק הנז' רב בזאלאזין. ור' זלמן האלברשט
מזלאטשוב שהשיבו בחשל"א הנז' גיסו דר"ח שלמה בורשטין: 1823) 1824) עמ"ה 15
1825) שבהע' 1802: 1826) השיבו בתוע"ר הנז' סוף חא"ח ובהש' לחי"ד (וכ"ע ח
ונדפס ע"י חותנו) ובחשל"א שבפנים ובנ"ז הנז' שם סרכ"ח ת' ט"ז, רב בפריתשלאן,
ריל"א ואהל שבס"ה 1346. ואחי ג"כ לר' אפרים תאומים שהשיבו בחשל"א הנז'
בקרישנפאלי, אבי ר' משה תאומים שחיבר אוהל משה לתורה אורין תליתאי מס"ת
דבר משה שו"ת ב"ח והשיבו בתוע"ר הנז' חא"ח שכ"ה ובחשל"א הנז' ותהרש"ק הנז' בק
בהש' לטע"ו ויומ"ד ס"ך ובשאילת שלום (שבהע' 1509) רב בראוא יאברוב הורידענ
וב' שם חמון תרל"ח חתן (בזיוג ב' שהיא עתה לר"פ בורשטין נ"י שבס"ה 1411)
ליואי שבפנים ואבי רכ"ה שו"ת שער נפתלי רב בדעלאטין וועלקאטש ורל"ה נ"י
שחיבר תאמי צביה (חתן ש"ם הנז') וחותן ר' אלימלך אשכנזי נ"י רב בהאמארע בבוקא
הורדענקי ור' אפרים זילבער נ"י, ורל"ה מטישמניץ שחיבר שו"ת ארץ צבי לדמש"ע וה
בחשל"א הנז' רב בוואלאדווי מראמקוב וכ' תרמ"ו חתן ר' שמעלקי בריסון ורבו דר' אב
צבי בערגמאן נ"י רב ביאסיאן, ור' יעקב נ"י שהשיבו בחשל"א הנז' רב בלעמבוב וילק
טארבינראד, ורי"ל נ"י חתן השל"א הנז' והשיבו הם ובנית שלמה (שבהע' 1506)
שמ"ד רב בסניאטין, וחותן רי"ל הורוין נ"י מזוראוונא שבס"ה 1411: 1827) בן
שבהע' שלפניה: 1828) השיבו בחשל"א שלו ובשנו"ה הנז' שרל"א בסיומו בזלאטשוב,
ר"ח ברב"ם נ"י מתארבילא בבוקאווינא: 1829) חיבר עוד תבואות הארץ תתכונת
ב"ה

עזר הורויץ 1830). רב בזבארוב.
ור. ברעזאן. בוטשאטש. סניאטין.
קאמניץ. נ' תרכ"ח 1831) :

ות והעתקת נחלת יעקב, מהחוו"ד
ו. חסד לאברהם, שו"ת לרחש"ע.
י לאברהם חנינא, שו"ת לרחש"ע.
ת בנחלת יעקב, מזקנו. בשו"ת
תועפות ראם 1832) :

' חיים פאלאזי. אבי ר' יוסף
מאיזמר ורי"צ יפה לבב ב"ח
עא"ח. רבו דר' יעקב שאלתיאל ב"ר
א ניניו מירושלים אמת ליעקב
לה ג"ח 1833). בזמן ר' יוסף
גיל ספרדי זרעא דיוסף 1834) רב
באיזמר. נ' שם תרכ"ח :

ת הראש, ב"ח לאדר"נ. באמת ליעקב,
מידו במב"ש מע' א' אות י"ד
ופ"א מע"א אנ"ג. בית אבות, לאבות.
חיים, דינים וסוגיות. דרכי חיים.
רת בחיים,לתורה. זכירה לחיים, קבלה,
ם ומזון, ב"ח לזו"ח. חיים ומלך.

לרמב"ם. חקקי לב, שו"ת ב"ח. לב חיים, שו"ת. לב שמח 1835). נפש כל חי, מאמרי תלמוד בערוכין. נשמת כל חי. השמטות ל"ח וסל"ח שו"ת לדר"ט ב"ח. סמיכה לחיים שו"ת לר"ט. עיני כל חי. רוח חיים, שו"ת

ס"ר יהושע אייזק חריף 1836) ב"ר יחיאל. נ' ר"נ פיטל 1837) וסה"ד. חותן ר' יוסף פורת יוסף מחלוקים 1838). רב בקוטנא בפרייסען. טיקטין. קוטנא. קאלווריע בליטא. סלאנימא. נ' בווילנא תרכ"ח :

אבי הנחל, דרושים. מרבה עצה, לרבב"ח. מרבה תבונה, דרושים. נועם ירושלמי, לירושלמי זרעים מועד נ"נ ד"ח. נחלת יהושע, שו"ת וי"ג דרושי מועדים ואבל כבד לאביו ב"ח. עמק יהושע, שו"ת וט' דרושי מועדים. עצת יהושע, לסבא דבי אתוני 1839). שפת הנחל, דרושים :

ס"ר (מהרש"ק ב' 1840) שלמה קלוגר ב"ר יהודא אהרן מקאמרוב

, רב בבורשטין קהלים וכו' בירושלים ע' שנת תרכ"ה, אחי ר"ח הורוויץ הנז' בגלילות
ן (שנמ"ה 1411) לר 125 רב במינכען בבייארען. ועש"ע 1109 מדבר"י קדמין :
18) שנהע' 1420: 1831) ז' אדר : 1832) שבר"ה 1509, במא"ח ס"ך שמ"ת ס"ה
שא"ה סי"ד ב' והזכירו בסוף הס' לא"ח. והשיבו ג"כ מהרש"ק הנז' בשו"ת ה' תפלין
ה : 1833) ובו עץ חיים מבוא שערים שער ההקדמות וק' שפת אמת ומשלי דוד וכו'
מרנו תר"ד. אביו בן קהלת יעקב ניניו הנז' בשפ"א הנז' אות כ"ט, והוא היה שד"ר
ריא וחיבר עוד (אמז"ל) אשמרת הבוקר, חתן ר"ח שמואל כהן שד"ר מהם שעשה הקדמה
"ל מחתנו : 1834) ש"ב ר"א בורגיל שנהע' 422, ופיבר עוד ויקן יוסף והסכים
תרי"ז ברא"ה לאבני נזית עם כמה גדולים ור"ח פלאגי שנפכים, רב בטונים עה"ע 345.
נ"ב הוא לא"ה ה' איסור. הר' יעקב מאיר שפיעלמאן שנולד ברא"פשין תהע"ג ושיבר
דברי מאיר לשיטות על אורות לפרע"ח נחלת יעקב (נד' שמונה שנה לפני האב"ג)
ת ביעקב דרושים ופלפולים ב"ח רב בקרייאווע במדינתנו בוקראשט (נפ' תר"ט)
שם כ"ו שנת תרת"ח : 1835) אמז"ל מאת"ל תלמידו : 1836) נ' ג' ניסן. כאמז"ל
אייזק חריף כ"י ר"י בשלאנים שמענו מגודל חריפתו ובקיאתו ושמקודם היה ג"כ בשלאנים
אייזל גאון וחריף: 1837) שבר"ה 712, ושה"ד בז"ל. והיה ג"כ ב"ר מרדכי: 1838)
בויעקשנא : 1839) שנפ"ק דבכורות, והם תלמידי פלסופי אטיען הראשונים שנהע'
: 1840) נולד תקס"ה (כ"ה אמז"ל שנסק' שה"ם שכד' בזאלקווא תקפ"ה כ' שהנ"ע
ים שלאוים לימי בינה) ונ' ד' תמוז. תנוליו בפרש בתנין שמו שלמה, שהשל"ש שלו
נחלק

1841). מקאמרוב. נ׳ ככבי יעקב
1842) וריצ"א מלעווירטוב 1843).
חתן ר"ח מראווא ורא"ל מרגליות
מדובנא. גיסו דרצ"ה חריף ברא"ל העליר

מזאמושט טיב גטין לגטין 1844) ו
מרדכי מארדיש בר"ח 1845). אבי ר
יהודא ור׳ אברהם בנימין קלוגער נ
מבראד 1846). ריצ ש"ת גור ארי
ויהודה

נחלק לכמה קונטרסים. תורתו נעשה לו כמעין המתגבר, וכמו שהספד הנה כולד חב
הדם ; וכ׳ מהרי"ם בהספדו במלכ"ק שהי"ל ארבעים אלף ניירות, ונעלמו בשנ׳ תק"ע (ת
תרי"ד) כי היה לו קל"ו חבורים עש"ס ופוסקים וכל חבור מחזיק ערך מאתים דפ
ותשובות ערך שמונת אלפים גדולים ועמוקים מילדותו ותשובותיו לא"ה שמו
מהדורות *) כו׳, ושמעתי מאנשי ברא"ד שהי"ל מגדל בביתו ובו קפסות נפרטי השנה רשומ
וידיו כותבות ובכל שנה ניתן גם מה שחיבר בכתב ידיו ותלמידיו, ולפני פטירתו צ
שיסלקום וישימום על אבריו כפי שורשם זה יוצא על ראש צדיק וזה מזה יחזה וכדומ
ועש"ע 1850. בשמ׳ שבת ד"ל ב׳ אמ"ר יהודא בריה דר"ש בר שילת משמיה דרב בק
לגנוז ספר קהלת (משלמה. שע"ה) מפני שדבריו סותרים זא"ז ומפ"מ לא גנזוהו מפ
שתחלתו ד"ת וסופו ד"ת כו׳ ואף שזר משלי בקשו לגנוז שהיו דבריו סותרים זא"ז ומפ
ל"ג אמרו ש׳ קהלת לא עייכינן ואשכחינן טעמא ה"כ ליעיינן ! : 1841) שנש"ה 74
ובהק׳ הש"ת (שנד׳ תקפ"ה ער"ה שלשנים) כ"ע הרב המאוה"ג הספיד המנוח שלא זכי
ליהנות מאור תורתו ומעשיו שנפטירתו הייתי רך בשנים אך הגעתי לכלל בר עונשין, וא
כ׳ שניב תקס"ה: 1842) שנש"ה 474: 1843) שנש"ה 1016: 1844) חיבר עוד ש
בעין משו"ת לס׳ נעין (עש"ע 1671) פי׳ אשתר והשיג במפרשי הים תמהרי"ם והש
בח"ם ונז׳ בתוע"ר הנז׳ שנשנים קא"ג ש"ל קא"ה שפ"ח (בש׳ תקל"ח לאחר פטירת
ואפריון מתלמידו ר"ש ג"פ רב בבריגיל ברא"ד באכהייט (באכהארד) בהגר ר"י בברא"ד
באונגוואהר אי:בין וכ׳ שם שניב תק"ץ, חתן ר"ח מראווא שנשנים, ואחי ר׳ שמואל זיינו
העליר מברא"ד שחיבר זכרון שמואל לתורה (וכבר נהע׳ 1505 הזכרני זב"ם אמר) שיט
מזוקי זהב (וכבר הזכרנו תפ"ז נהע׳ 857 995) והשיגו ב"ה בישוע"י הנז׳ א"ה שם
(נ"פ, ונז"ם רשקש"ה) ובתוע"ר הנז׳ הא"ה שמ"ע ושם בתים חיים (שנהע׳ 1225
הא"ת שמ"ד (לפני רא"פז"ת ורי"ל מרא"דוויל שבר"ה 1496 ואחר מהרש"ק ור׳ יוסף מא
עגלינא) ובשמח"ס הנז׳ ה׳ ש"ת שמ"ה ה׳ קה"ת שי"ז רב בקרעשוב פרעמשלא (עם הש
יוסף שנהע׳ 1509 כמוכח בתוע"ר שם הש"ם וברשנ"ב) וכ׳ אד"ר תרי"ע אבי ר"ל אלימ
כ"י ורבו דר"ח שנזר שנהע׳ 1616, ואבי ר׳ מנחם מענדל דוב שחיבר שו"ת חינת הקו
בש"ם ע"ג מאביו והשיג בש"פ אשתר ממנו, ור׳ אהרן כהן שחיבר אותות למועדים מדרוש
(וכבר הזכרנו אות"ל נהע׳ 603 1457) חבור לא"ת בר מלוה ע׳ דרושים בסוגיא דכב
זקוק לה שו"ת שיטות רב בפראמאל ברושיא קרעשוב וכ׳ בן ל"ח כ"ז אדר תרט"ו אבי
ישעיה לבי העלר שעשה הק׳ זכ"ם מדודו רב בפראמפעל, וחותן ר׳ אברהם יצחק, **) ו
דר׳ הלל כ"י מבריגל ור"ם באנלפריד הנז"ל. ויש ר׳ שמואל העליר אחיו שחיבר דרך כ
מאסור העופות (שנהע׳ 1213) והשיגו בבית שלמה הנז׳ חי"ד הקל"ח ומהרש"ק בש
לשק"ץ ת׳ ט"ו רב בלפה וכ׳ שם תר"ה, ב"ר אברהם פרץ מהערלוב משתם להבת ע
(שנהע׳ 1421) חותן ר"ח יצחק משם שב׳ ר"ח כהליו תרכ"א אבי ר׳ ישראל כ"י רב
גיסו (בעל אמות אשתו) דשאילת שלום הנז׳, ואבי ר"ד אריה כ"י מלפת : 1845)
בגראבווין אונגוואהר ובד׳ ממנו בש"ם החיים והשיגו בח"ם חי"ד הר"ל, זקן רי"ל אלי
ווייכרעב מזאמושט שהשיגו בקנא"ם שנשנים בהש׳ לנ"ז ***) ש"ד: 1846) חיבר עת ש
לאביו ובד׳ מדושו ביר דוד (תר"ד טעבל כ"י מוויטיפסק) מכתבים בשהג"ש (שנש"ה 202
שערי

---

*) והשיגו בישוע"י שנשנים א"ח שי׳ תמ"ג שק"ט (ש"כ הרב מראווא והוא הוא כ
בשה"ח שלו) א"ש שקנ"ז.
**) ורי"ל שהשיגו מהרש"ק בש"ע לשקל"ח ת׳ י"ג רב בקליין ווארדין.
***) והוא נז׳ בש"ם שת"ס רב באונגוואהר.

1847) וישועות יעקב 1848).
דר׳ יעקב כהן ור׳ נחום ב״ר אברהם
ברא״מ בערגר 1849). רב
א. קאליקאוו (קוליקוב) סמוך
ב. יוזעפאף ברוסיא. מ״מ ומ״ץ
) בבראד. רב בברעזאן. בראד.
ג׳ שם תרכ״ט 1851):

יחיד, הספר ר׳ מנחם מאנים
׳ ב״ר נטע יונה תאומים 1852).
משה, הספר ח״ס וישועות יעקב
) וחמדת שלמה 1853). אמרי
לתורה. אפריון שלמה, לה׳ חלה
שב״ץ ותקנות דרבנן ושעורין
יתא. בגדי י״ט, לביצה ותוספות
להי״ט. דמעות עשוקים, לאיכה.
ת פרמ״ג. חרושי אנשי שם, שו״ת
ת גטין. החיים, ג״ח לשעא״ח.
ו תניינא, לשעא״ח. חכמת שלמה
ג. חכמת שלמה, לשעי״ד וח״מ.
התורה, לתורה ע״ד ברכים. טוב
ודעת שו״ת לדחש״ע. טוב טעם
שו״ת לה׳ טרפות. טוב טעם
, שו״ת לשעי״ד. יריעות שלמה,
׳ תפלה. בלוחות העדות 1854).
צדיק, צוואה. מאמר אסתר, לאסתר.

מגן אבות, לאבות. מודעה לבית ישראל, מאסור אפיית המצות במכונה (מאשינן) 1855). מזבח אבנים, לה׳ קרושין. מי נדה, לנדה ושו״ת לה׳ נדה. מעשה ידי יוצר, להגש״ם. מעשה תנינא להגש״ם. מרבה חיים, דרושים. משפט צדק, לשעח״מ. נדרי זריזין, לנדרים ב״ח ושו״ת והשמטות וקנין עולם ממכירת חמץ ובנויי נדרים לה׳ נדרים ושבועות וכלל גדול לכולל בשבועות לב״כ ויוסף דעת שירי שיריים לש״ט. עבודת עבודה, לע״א וה׳ יי״ן. עין דמעה, הספר ראפז״מ רב״ם חוו״ד ר׳ יוקל מבאלחוב 1856) ור׳ יודל נאטאהגזאהן 1857) ד״ח. עין דמעה, ח״ה הספר ר״מ מפרמישלאן 1858). עין דמעה תנינא, פ׳ הסדרים. עיני שלמה, לעין יעקב. עמק הלכה, לסוגיות. עץ הגפן, לשעא״ה. פרי עץ הדר, שו״ת מאתרוגים מורכבים. קהלת יעקב, דרושי מועדים. קהלת שלמה, לקהלת. קונטרס, בס״ס תורת זבח 1859). קנאת סופרים, שו״ת השמטות לספריו. קרבן פסח, לה׳ פסח ב״ח וק״א מותר הפסח. בשו״ת ברכת יוסף, ממהותני חי״ד סל״ה ג״א ס״ה. שו״ת בס״ס לקוטי צבי 1860). שו״ת בס״ס נאות דשא מהלבו״ש ממכירת

...בנימין. אחיו הה״י נולד תק״ע אחר הא״ל מדובנא כ״ה בשנו״ת של״ג, והוא חתן ר״א סטרימבער
...יקוב ואבי ר׳ יהודא אהרן נ״י שחיבר תולדות שלמה מזקנו מהרש״ק: 1847) שנש״ה
: 1848) שהעי׳ 1646. ועה״ע 1840 מלאטה: 1849) חיבר באור רמב״ם רב בשיוטן
...תנו ומאוד ככסף להשתמש אני אך קדמו הבת קול וכי׳ אחר תשובתי (עה״ע 1509)
...תרע״ט: 1850) כ״כ הגור אר״י שהשכים בהס׳ שה״ח שלו, ובהס׳ ראפז״ת (הנז״ל)
...׳ ראב״ד (וכ״כ בעלמו בהשער ובכ״ז ח״ב בכ״ב בהס׳ לרכ״ח) מ״ל ומ״ת וכ״ע „הרב
...הגדול המקיף ובקי שוע״ה המפורסם כו׳ הן בעודנו באנו (ער״ה 1840) לא הכה
...ידיו לא כייה מלכתוב ספרים בחכמה פתח שערים בדעת ימלאו חדרים ינע ומלא
...ם ובאורים על כל הארבעה טורים ועל הרבה מסכתות מהש״ס מלבד הלכות אמורים
...לות) הנ״ך מדרשים ואגדות״ כו׳: 1851) הספידו בשיח ילחק (שנש״ה 1702)
...״ם במלב״ק: 1852) כר׳ בברלאד תקנ״ו: 1853) שהעי׳ 1654: 1854) שנש״ה 1509:
1) בלרוף גדולים, מזכירו בקלא״ם בהס׳ למ״כ ספ״ה: 1856) שהעי׳ 1411: 1857) שנר״ה
1: 1858) שנר״ה 1496: 1859) מרל״ה ג״פ הנז׳: 1860) מרל״ה הורוין הנז״ל. וברכת
יוסף

ממכירת חמץ הכוללת ביאס 1861). שו"ת סת"ם, ח"ב משנו"ת. בשו"ת תועפות ראם, חח"מ סי"ד. שבעה עינים, שו"ת מז' גדולים בהיתר אשת גולה ומת בלא בן. שירי טהרה, שו"ת לנדה וה' נדה ומקוואות ב"ח. שמע שלמה, להפטרות. שנות חיים, שו"ת לסה"ח וסת"ם ב"ח. תהלות ישראל, לתהלים. תולדות שלמה, לרות. תפארת שלמה, לשה"ש. תקון עולם, ח"ג מש"ט שו"ת משלוח גט בבי דואר:

ס"ר יעקב יוקב ב"ר אהרן עטטלינגער. ש"ב ר' יוסף איטלינג 1862) ור' שמואל איטלינג קריה נאמנה 1863). חותן ד"ר איזאק-זאהן נ"י 1864) וד"ר חיים מרדכי הלוי הורוויץ נ"י מברויענבורג 1865). רב באה"ו. נ' ת־ר"ב 1866):

בכורי יעקב ותוספות בכורים, פסקי סוכה ולולב. בנין ציון, שו"ת ח
בנין ציון החדשות, שו"ת ושיטת חו
מכתב בכנפי נשרים 1867). מ
עני, לתורה. ערוך לנר, לר"ה ס
יבמות כתובות סנהדרין מכות נדה ה
צוואה 1868):

ס"ר אברהם ליכטשטיין ב"ר אליע
ליפמאן 1869). נ"ר נתן 870
בזמן ר' נח פינעס מסלאנים 871
ור' משה אריה אלטר ב"ר יונה מ
דברי משה ומלחמת אריה לה' מ
ופה"ב ושו"ת צ"ז וחי' אגדות 872
רב בפראשניץ. לאסק. וואלקאווי
לידא. זאבלודאווע בריטא. תרל"ג

אבק סופרים, לקוטים מספרים. גא
עולם, להגש"פ. הון צדק, לח"מ מרמב
כנפי:

יוסף ותוס"ר נז' נהפע' 1509: 1861) מה"ע הנז' תלמטה: 1862) הנהפע' 363:502
קי' מענר יכק הנהפע' 753. ועה"ע 1707 *): 1864) ת"ת בהמבורג, אבי ר' מ
נ"י הו"ב הס: 1865) קיבר אגדת אגדות (מדרשים) בית נכון ההלכות או תורמן
ראשונים (שו"ת הגאונים) בית עקד האגדות נחלת חיים ראשון ושני לתורה ב"ה, ב
דר' ישראל מאיר פריימאן נ"י שחיבר מכתב נכנה היה עכפי יהודה לוהזהיר (ילמדנו ס
תמר מפן אלוף הנז' בתוס' חולין דק"ו ב' ד"ה אמר מנחות ק"ט ד"ה לא ורא"ם
דבכורים מ"ד ותר"י פ' אלו דברים ורא"ם חולין פכ"ה העתיקו הא"י ואמ"כ ס' הז
רב באוסטרלאווא: 1866) שהספידו מהרי"ם ברנ"ם בהספדו דכתב סופר עה"ע 714
1867) מר"י הור הנהפע' 1013: 1868) דנ"ם הס: 1869) מכאווידוואהר בלי
וחיבר הס עולם לספרא ורב"נ כללי דקדוק כתבנית התוה"ת מתלבי"ס, ב"ר שלמה מאקלאו
שחיבר חכמת שלמה חי' פוסקים (והזכרנו עוד ח"ם אלל רס"ל ונדפ' 1628 ואלל מהרש
ב') ונז' בזר"א מאביו רב בביאליסטאק בליט"ו ב"ר אברהם יקותיאל זלמן ל"ם שחיבר
אברהם לספרי (נד' לבמדבר בדיהרנפורט ולדברים ברארוויל ונז' בעץ יוסף לתנחומא מ
זונדל הנז"ל) רב בפלונסק (אחי ר' קלונימוס קלמן הנז' בזר"א מאחיו רב בביליסטק) ו
ר' משה שחיבר אור פני משה מדרושים חי' פוסקים לשונות רמב"ם וה' טרפות (הדפ
אביו עם ח"ם מאחיו בשם דברי קהלת, וכבר הזכרנו אור פ"מ נהפע' 1424) ונז' בז
מאביו, ות' מהרא"ל כנז"ל: 1870) אחי נוע"א הנהפע' הנז': 1871) רב שם ונ'
חשון תרל"ב, ס"ב ר' משה ברי"ל פינס רב במינסק: 1872) נד' בלבוב תרל"ו. הנ
מהרש"ק הנז' בנ"ז ח"ב בהס' בק' יו"ד סי"א בק' ש"ם סי"ב ובשת"ס הנ"ז (ב"פ) ונ
סע"ם ח"ב שע"ה רב פה (משנ' תר"פ—תרי"ח) בנאקוי ונ' שם יום ס' ח' תמוז תר
רבי דידידי ר' אהרן שמחה אלטר ליבל נ"י ברמ"ל חלפן מפה ושמ"כ ברלמאן וחיבר
ד"מ

---

*) ויש ר' שמואל דוד איפליכנו מאיטליא שחיבר מעיל שמואל קי' שלי"ה לח
ונד' בשם' רב"ך בויגעליא תש"ח שדילקוט תקפ"ז.

י נשרים, קי׳ רמב״ן ועקידה לתורה
. מחזה אברהם, דרושים. מעשה
וס. נר מצוה, לתריג״מ ומלחמת
ה ושירי מצוה. עמודי שמים, לס׳
המדע מהרמב״ם. קרית ספר:

׳ צבי הירש הלוי הורויץ ב״ר
יעקב יהושע 1873). מזילאזיץ.
ר. נ׳ ראפז״מ ומחנה לוי 1874).
מהריי״ש ובר ליוואי 1875). חתן
מרגליות ור״י צייטלס 1876). אחי
אלכסנדר סענדר 1877) ור׳ פנחס
מארנא. רב בבריסק בליטא. זאלקווא
בגאליציען. נ׳ תרל״ד:

ל יחיר, ממהרש״ק ב׳. גאון צבי,
מות 1878). הקדמה להגהות חדשות
״ק, מחותנו. חמדת צבי, לתורה.
שלמה, לה׳ ציצית 1879). לקוטי
צבי, לשעא״ח וה׳ רבית. מכתבים בשם
הגדולים החדש 1880). מקנה וקנין
1881). עטרת צבי, לסנהדרין. שו״ת
בבית יצחק 1882), חא״ח ס״ר. שו״ת
בס״ס זרע אפרים, מזקנו. בשו״ת גדרי
זריזין, ח״ב ממהרש״ק ב׳ לפי״א ס״ב.
בשו״ת שנות חיים, ממנו סר״ע רע״ר
ש״ס. בשו״ת קנאת סופרים, ממנו
בהשמטות סכ״ג. בשו״ת שירי טהרה,
ממנו ח״ב סע״ד ע״ו צ׳. שארית צבי,
להי״ט:

ס״ר (מהרי״ס 1883) יוסף שאול
הלוי נאטאהנזאהן ב״ר אריה
ליב 1884). מברעזאן. נ׳ רר״ב
היילפרין 1885). ש״ב ר׳ יוסף משה
מזאלין אילת אהבים. מחו׳ דר״צ אריה
לנדא מטשארטקוב. חתן רי״צ אהרן
הלוי 1886). אחי ר׳ זלמן מברעזאן
רבו

מרנו כפס סיס מדרוסים וססינו בכ״ז הכז׳ בק׳ יוס״ד סכ״ד ונחסל״א הכז׳ קא״מ סנ״ר
ׄ סי״ז כ״ה ל״ו ונמלא״א מרנו (לסאליצא) רב סס (מס׳ סרי״ס — סרל״ג) באקוי
ר״ס ליבל כ״י סאיבר סו״ת דברי חייס רב בפיאטרא: 1873) סנס״ס
14: 1874) סס: 1875) סנס״ס 1411: 1876) סנר״ס 1287. ורי״ט
בכפאלר סבסט׳ 1753: 1877) אבי ר׳ אפרים זלמן הורויץ ז״ל: 1878) כרי
וב: 1879) כז׳ בתסובתו בב״י סנפכים: 1880) סנס״ס 1202: 1881) עס״ע
16: 1882) סנס״ס 1702: 1883) נולד תק״ע וכ׳ כ״ז אד״ר אס בן אין לו *)
עליו, ספריו במקוס בניו, ם ס טוב מבניס ובנות, תולדות לדיקיס מע״ט ולעסות
נו זכר עולס כמעט לא הניח ספר סהסכים עליו מבלי הערות הערות נאורות, יהי
והורלאותיו לדור דוריס; יוסף לא יסף!: 1884) מברלאד ברעזאן, ומיבר באור
ידוס (סנס״ס 18) באור קס״ח לרמב״ס בית א״ל לרמב״ס וסיטות ב״ח הב׳ מסכיות
תלמוד סו״ת לדסס״ע ובז׳ בעמ״ב מרבו בהק׳ סניס, וכ׳ קרוב לחמעיס יוס ג׳ כ״ס
(כ״כ בהספדו בדב״ס מבנו, ובגב״ס סבסע׳ 1891 כ׳ ר״ח אדר) תרל״ג, ברי״ל ר׳
׳ם כ״ז מברלאד, ואחי ר׳ זלמן, ור׳ יודל כ״ז סב׳ א׳ דחמ״פ תקל״א והספידו מסרס״ק
בע״ד, ור׳ יוסף כ״ז מברלאד סב׳ סס ע׳ כהליו תרמ״ג חותן ר׳ יסראל קאמניר מסס
מסס רייכסאלד ב״ר מרדכי מאטיל לבי מקראקא ברלאד וחיבר על חייס לת״ק, ות״ר
ל איכל מנחס נחוס ב״ר יעקב (כ׳ רז״ו ר׳ איכליס מטארני) וחיבר עמק ברכה
בות כתובות קדושין חולין וזולתס וסעי״ד וח״מ (ונדי׳ לברכות בלבוב תקע״א) והסינו
יהוסע (סבסע׳ 1583) בפו״כ סק״י רב בפלאנטסא אבי רל״ס מברלאד סמזכירו בסוף
לאסובה ובפניס דט״ו א׳: 1885) כ׳ יוס ב׳ ד׳ כהליו תרכ״ג: 1886) ב״ר
מרדכי

*) בזוהר נסא וחקוניס תקון ע׳ הכל חלוי במזל אפי׳ ס״ת סבהיכל, ע׳ מהר״ס
סוף חולין, ולמר״ן עד״ס ביבמות דס״א נפקא מינה למכור ס״ת בסביל בניס, ובמ״ק
ם א׳ אמר רבא חיי בני ומזוני לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא, ודוק.
״ע 53 במוסגר.

1887) רבו דר' אורי זאב וואלף נ"י ב"ר יחזקאל סאלאט מדפי"ס בלבוב ור' ישראל אלימלך שטאנד ז"ל מדפי"ס בלבוב 1888)· בזמן מנחת חינוך 1889) ור' אליהו בר"ש ברע"ט גוטמאכער צפנת פענח לרבב"ח ושלום בפמליא של מעלה מסתירת הש"ע 1890). רב בלבוב· ג' שם תרל"ה 1891) :

אמרות טהורות, ב' דרושים. באור התרומה 1892). בית שאול, הג' משניות. גליון הספר, לספרי. דברי שאול, דרושים והספדים· דברי שאול, להגש"פ· דברי שאול, לעין יעקב. ד... שאול, לתנ"ך· דברי שאול, תנינא לתו... ג"ח. דברי שאול, או חלק לשבעה לנחו... שבעה 1893). דרוש לתקון מצבת סמ... והספד מהרש"ק ב' במצבת קודש ח"... הגהות אור זרוע 1894)· הג' דבש ל... מחיד"א· הג' חובת הלבבות ע"ם ט... הלבנון 1895)· הג' חכם צבי, מזק... 896)· הג' ט"ב גטין, מראפז"ם. ה... מהרש"א 1897) באמרי בינה למהרש"... הג' נודע ביהודא. הג' סה"ר. הג' שו... רמב"ב ח"ג. הג' שער המלך 1898... וזולתם. הג' להגהות ש"ס מרמ"י. הספ... ר'

מרדכי זאב רב בסאטנוב (דמיתי סהוא סרמ"ז מסס אבי יס התלמוד ויסועו"י סנס... 1646, סנס הס כ' רא"ל מאת"ד כס"ם כרמ"ז נכדו, סלזה המפרסי היס רמ"ז ומהרי... קוראיס זקני לסרא"ל וח"ל וליס"ת ויסו"י דודי, וככוי אוריכסטיין לקח לו היסוע"י ל... היס"ת ורמ"ז אביו לא"ח א"ס; אח"כ ראיתי סקורא ליס"ת ויסוע"י דו"ז לא דודי ואני... לא היס לוי כמותכו. וככוי איטינגא בז' בסעי' 725) ב"ר אברהם סלמה רב ברא... ואבי ר' מרדכי זאב איטינגא מלבוב סחיבר הג' להגהות לבוס הספכים במאירת עינ... הספכים מאמר מרדכי תסו"ת לדחס"ע (סס תרי"ב) במגן גבורים הספכים במעסס אלפ... הספכים בבר המערכי הספכים בסנת אחיס הספכים והסיבו בתוע"ר הנז' קי"ד הכ"ט מא... הנ"א וכר"ם סנו"ת הנז' בסס' לסי' תקפ"ט תרל"א וכ' סס יום ו' ב' תמוז תרכ"ד, רא"ל מאת"ד הנז', וניסו דר' אפרים אליעזר לבי תרל"פ מטיקטין סחיבר באור סאילת (סנס"ס 1) וס"ם (כאבד ודין גרמ"א לחליו אסר ימות בו) והסיב במפרסי היס ה... והסכים בסי' ת"ר לסמן המור (סנסע' 1398) רב במעזריסס וכ' הניב תר"י, ואבי ר... אהרן (ר' אילי איטינגר) מלבוב רב בפרעמסלא לבוב וכ' סס ו' בא ז' סנט תרכ"א א... רכ"ס כ"י ור' יעקב מסה סלוי איטינגא מאומאן : 1887) אבי ר' אברהם מסה ... מסס : 1888) ור' מנחם מענדל בודיק סחיבר זכרון מנחם לתקונים עיכות מי... לאגדות, ורל"ס ססיבו בסואל ומסיב סספכים רב בכייאסטאדט, ור' סמואל גאלדבע... סהסיבו סס, ור' סמואל ב"ר מסה בן מלביב סהסיבו סס, ור' יעקב יוסף ווילעד סהסי... סס, ור' סענדר סורסטיין מכעמרוב סהסיבו סס ומהרס"ק הנז' בקנא"ס בסס' לס"ט סי"... ור' אברהם כיםן הלוי זים מדפי"ם בלבוב וכ' לפני ס' תרפ"ס ואבי ר' יסראל דוד ... מדפי"ם סס, ור' אורי כהן יאלים מסאמבור ב"ר אפרים הירם אתן ר' סמסון בקאמארכא, ור' הירץ מזאלקווא, ור' יוסף מיזום מיאנרוב סהסיבו בסו"ת הנז' ו... ממספחתו בסעי' 1025 : 1889) סנס"ס 1583 : 1890) חיבר עוד הג' ס"ם סו... סלום, רב יפלעסין בפרייסטן גרעדין וכ' תרל"ס, אחי ר' זעליג ור' מאיר מפוזנא, ו... רל"ס סחיבר נחלת לבי ליבמות כריתות קן מפורסם לקניס רב בפלעסין וכ' כ"ד ת... ת"ל"א, וחותן ר' סמסון : 1891) דסזר ספדיכיס בקול בוכיס סנסעי' 1776, ובנב... סזול מר' מרדכי ברד"ל ראבינסטיין מזאלקווא קראקא סחיבר עוד גויעת ארי מהס... מלבי"ס הנז"ל (וק' בית דוד מיחוסו ופלפ"ל בסוגיא דייך מגדליס בחירו) דורס לפרק... לפרקי אבות הבור עס"ת והגס"פ כ"ר הירץ ברודא ברא"ב (ער"ס 1039 מלמטה) ו... ר' יסראל כהנא כ"י סחיבר סו"ת בית יסראל רב בזאלקווא : 1892) סבר"ס 78 : 893... סנס"ס 809 : 1894) סנסעי' 168 : 1×95) מר"י מזאמוסט הנז"ל, וכר' פס ... באפז"מ הנז"ל : 1896) ער"ס 1886 : 1897) סנסעי' 727 *) : 1898) סנס...

*) ומסו"ת רמב"ב ח"ג סספכים עס"ע 252.

יואל, מקראקא 1899). יד יוסף
שאול, לשעי"ד מסי' ר"נ—רצ"ג
ת. יד יוסף ויד שאול, שו"ת לי"ד
' ערלה. יד שאול, הג' דחש"ע. ידות
דים 1900). יוסף דעת, ב"ח לקוטי
שעי"ד. במאירת עינים, לט' הריאה
ש. במגן גבורים, ב"ח לשעא"ח עד
"מ. מזבח חדש, הג' מזבח כפרה
דשים. מלך ביפיו, דרוש לכבוד
יר"ה. כנחת ש"י, דרוש לש"ת.
עשה אלפס, לרי"ף. במפרשי הים,
' ים התלמוד 1901) ושו"ת. נועם
דים, הג' פרמ"ג י"ד. בנר המערבי,
ליון הש"ם ומסורת הש"ם מגיסו רמ"ז
שינגא 1902). ציון ירושלים ממהרי"ש.
ן משפט משניהם) לירושלמי. עבודת
וים, לת"ה מבדק הבית מהרא"ה.
ות ביהוסף, לרמב"ם ה' עדות ושעת"מ
ה א"ח ומס' נדה ב"ת. עין יוסף,
לעין יעקב. פי' סבא דבי אתוני 1903)
בבאר רחובות. קונטרס גדולי גרולים
1904). שו"ת מאוהל אילנות לכהנים,
במצבת קודש שם. שו"ת, בס"ם זכר
החיים 1905) שו"ת בס"ם זכרון אברהם
לי"ד. שואל ומשיב, שו"ת ה"ח. בשבת
אחים, שו"ת. שתי ידות 1906 . תורת
משה, לתורת חטאת מרמ"א נגד השנות
ויכוח מים חיים 1907) :

ס"ר (מלבי"ס 1908) מאיר ליבוש
ב"ר יחיאל מיכל 1909).
מוואלטשיסק ברוסיא. פרייסען באשכנז.
חותן ר' אליהו ב"ר יואל היילפרין
מוילנא לקוטי ש"ם בס"ם ארה"ח ח"ב
מחותנו. ת"ר משה ב"ר יהודא הלוי
הורויץ מטשארטקוב עמק השדים
מדרושים 1910) ורצ"ה מזידשוב
ריע

---

12 : 1899) סואל ומסיב סקע"ג : 1900) מזכירו בהס' מיס חיים הנז': 1901)
סע' 1646. וער"ה 1886 : 1902) סס : 1903) פס"ע 1839 : 1904) י"ס
י"ד סי"ז, וביד יוסף וי"ם ה' נדרים מזכיר ק' לקונמוס: 1905) סבהע' 1225 :
19) נז' בס"ם מפתח בית דוד : 1907) מר"ח ב"ר נגלאל הנז"ל : 1908) נולד
"ע (כהרי"ם, כ"מ בהק' ארס"מ ובהספדו בג"א סבהע' 1915, והיא לא עם „האסיף"
' מרמ"ד סכ' סכ' בן סי"ה סא"כ נולד תקע"ה) וכ' יום ה' א' דר"ה. וכ' בהק' הנז'
סיותו בן י"ג הקל לכתוב באורים דרוסים מדוסים ופרוסים, ואר"ם הקל מברו בהיותו
ע"ו ומדרו בהיותו בן ד' והדפים ס"א בברעסלא תקנ"ז *) וס"ב בווארסא תרכ"א.
ה"ע 1919 : 1909) כ' בעלומיו, ואדעה סלזה לקח בנו זכרון סמו בכנוי מלבי"ס
ם מאיר ליבוס בן יחיאל מיכל, בעל אמו סיינלא ססיתה אח"כ אסת רי"ל רב בוואלטסיסק,
"ז כאי"ל מסס סבהע' 1294, סבאר"ח סבפנים ססדפיסו תקנ"ז (עס"ע ס:פניה)
בירו בחייו. וסתנו ר"א סבפנים כ' סה"ד הנז"ל וכ' בוילנא י"ט אייר הרכ"ח : 1910)
א מסוסכת העתקים וכד' בקארען תקע"ע. אביו אסן ר' נתן סחיבר סיטות תלמוד
עתיק ממנו בס"ם עס"ם סבפנים רב בנארדיטסוב, והוא ב"א ר' אליעזר רב בטויסט
' ר' מסה ילחק סבד' סס מתדוסיו רב בטסארטקוב אבי ר' נתן יהודא ליב ומיכן ר'
מרדכי

---

*) בהס' ר"ז עיקטין מסס סבהע' 1539, וס"ם סבז"ל, ור"כ טריגים סבהע'
174, ור' סמואל מאמ"ד סבס"ם 714 . וסערי תורה סבהע' 1678. והזכיר סס הס'
"א הבז"ל, ור"א וירמייז סבהע' 993 בנוספות. ור"ב ראאפורט מפאפא, והוא רבז"ו
ן ראפפורט סחיבר כוי סוכה לסוכה עדות ליסראל למכות (פרעסבורג תקל"ט) סלם
זה כסף לגפ"ת סמלה חמסים בסוגיא דרחס"ה ובסר סמלה סביה מסו"ת סמלת בכימין
בדי כהונה לסעי"ד ה' נדרים וסבועות (דיהרנפורט תקמ"ס) סעד בכימין לסוגיות וסו"ת,
בפאפא בהגר וכ' תקל"ס, אבי ר' מנחס מענדל סעסה הג' לער"ל מאביו, וזקן ר'
ריאל כ"ן מסס.

1911. ריע יבקש רצון 1912). בזמן
ר' ישעיה ב"ר משה שור כליל תפארת
ה"ח לתורה אסתר שיר רות ושו"ת מה'
ס"ת 1913). רב בווערשנא· קעמפען
בפרייסען. בוקראשט (בוקרעסט עיר
הבירה) במדינתנו. מאהלוב. הערצאן
ברוסיא· קעניגסבורג 1914)· ג' בקיעוו
תר"ם 1915) :

ארץ חמדה, ה"ח לתורה. ארצות החיים (ח"א עד סכ"ד. ח"ב מסכ"ה—ל"א) ב"ח לשעא"ת. ארצות השלום, ט' דרושים. באור בחינת עולם, מבדרשי. באור רמב"ם, קדשים וטו"ט. חבורים בחכמות 1916). חדושים ושו"ת, לשעי"ד א"ה ח"ם. כנף הארץ, השמטות ארה"ח

ודרושים 1917). מגלת סתרים, ק...
918). מדרש הגדה, להגש"ם. מ...
בהירת. מקראי קודש, לנ"ך. משל ומלי...
שיר חזיון (דראמא) 1919)· פרי תב...
לשיטות. שירי הנפש, לשה"ש. הת...
והמצוה, ה"ח לתורה ובאור מכיל...
ספרא וספרי:

ס"ר שלמה ב"ר יוסף גאנצפריי...
חותן ר' שבתי דיאמ...
מפאטשעגדארף ור' גרשון וואלף ב...
1920). ת' ח"ם ור"ם א"ש 921...
ריע מחנה חיים 1922) ור' הלל
ברוך בענדיט ליכטענשטיין מווע...
1923)· רב ברעזאוויטץ בהגר. אונגווא...
ג'

מרדכי בר"ז ור' מרדכי ברא"ל מלבוב, ור"ד שלמה, ור' מנחם מענדל אבי ר' שאול ...
דעה"ם הנז', וגיסו דר' ישראל מיכל לנדא, וחיבר עוד עמק ברכה לשעא"ת ח"ב ...
חברון חחי' גפ"ת עמק יהושפט חסו"ת עמק המלך לאסתר עמק רפאים לס' טרפות ...
שוה לדיני שחיה והטענה בשבת, רב בוואלאטשיסק (מקום מלבי"ם תלמידו) וני' ר"ח ...
תקל"ג, אבי ר' אפרים הורוויץ מטשארטקוב נ' רנ"ם א' הנז"ל וקיקיין דיונה (ש...
928) וחיבר הר אפרים מכדורית הארץ יבקש רצון למדרש שוח"ט והשיבו תשובתי בב...
יוסף (שנת"ה 1509) חי"ד סכ"ג ל"ז ותוע"ר הנז"ם בהש' לאה"ת ובאא"ה ש"ז ובהש...
הנז' אה"ת שת"ד אא"ה סכ"ת ומזכירו אביו בעה"ם דרוש יוד אות ל"א ובשה"ם
ב"ד רב שם פאלטישען במדינתנו אבי ר' מנחם נחום מברא"ד ור' יהודה תפאלטי...
שהשיבו מהרש"ק הנז' בשו"ת: 1911) נז"ל, בקבלה: 1912) שנת"ה 1910 : 913...
כ' שו"ת פנ"י שנהפ' 714, ור"ל ממקולוניץ, וחתן (בזיוג ב', ובהש' לתפארת י...
שנהפ' 1231 קורא להנעש"ט הנז"ם הו"ז) ר' יוסף ב"ר מרדכי מקרעמניץ ש...
1496, וח' ר"ת מקרעמניץ הנז', וחיבר עוד חי' גפ"ת ורמב"ם כנפי נשרים מל...
העופות מכהינה *) (שנהורו מזרקית, אשט—איכדיא באזיע) שו"ת והשיבו תשובתו בב...
הנז' אה"ם ס"ד ה', רב באארדעבקיא בגאליליען אשין בבעשראביא יאם במדינתנו ו...
פ"ש שם כ"ו אדר תרל"ט, אבי ר"ד חתן ברכ"י הנז', וחותן ר' יעקב המגיד ש...
123ו, וחו"ז דרמ"מ ברי"ט ליפא (בן ברכ"י הנז') ואשתו נישאת אח"כ לר' ישראל
רב באארשיא יאם ב"ר אהרן, ורבו דר"ח שפידר והדפים לוח תמידי שם דיין שם ...
כ"י ב"ר יעקב קאפיל דיין שם: 1914) עה"ע 861 : 1915) הספידו בגויעת ...
(שנהפ' 1891) ונקוד בוכים שנהפ' 1776 : 1916) הק' ארה"ח ח"א : 1917) ...
1918) שם : 1919) פראשון כזאת עשה רמח"ל „לישרים תהלה", אחריו המליץ ר' ...
כהן „עמל ותרלה", ואחר המלבי"ם אד"ם הכהן לעבנזאהן „אמת ואמונה", וכ"ל השי...
שמת השי"ר יכרעו, שמת שירי רמח"ל ורנה"ו (שנת"ה 1345), שמת שירי תל...
ושימו : 1920) אבי ר' יחזקאל כ"י : 1921) נז"ל (וגם הש"ם נז"ל). ורל"ם ...
שנהפ' 1844 : 1922) שנת"ה 1721 : 1923) אביו ב"ר הלל שמזכירו בשכיל
שנסמוך

---

*) עה"ע 1634 1844 1867.

ג׳ שם תרמ״ז 1924) :

לי שם ושם יוסף, שמות גטין. דין, לתורה. חדושים, בס״ם דברי נים 1925). לחם ושמל״ה, ה׳ נדה קוואות. פי׳ סדור תפלה, והוספות

דרה״ת מהחוו״ד. פני אדם, לחיי אדם 1926). פני שלמה, לבתרא. קסת הסופר, ה׳ סת״ם וה׳ מגילה ג״ח יט״ס. קצור ש״ע, רכ״א סימנים. בשו״ת ח״ס, מרבו. בשו״ת שואל ומשיב, ממהרי״ש. תורת זבח, ה׳ שו״ב :

מוך בא״ג כ״ב פ״א בסערס רב באייבסין ואולי הוא ר״ס אבי ר׳ ישעיה מסס סנספ׳ 16, והוא כ׳ רמ״י וסל״ס הנז״ל, וחסן ר״ד קאלמאם מגלאכדע (ער״ם 1243) ור׳ אל, וס׳ ח״ם סנפנים הנז״ל, וחיבר אנקת רוכל משו״ת במוסר מסכיל אל דל ממוסר ארבעים כללים עת לעשות מתוסר באסכנזית ב״ח סירי מסכיל יוד כללים, רב בגלאכדע נגרעטין קלויזנבורג סיקסא בסבר קאלימעא בגאליליען וב׳ קרוב לססעים אייר תרכ״א, אבי ר׳ נרוך בענדים כ״י, ור׳ סלמה זלמן כ״י מסס, וחותן ר׳ עקיבא יוסף סחיבר יוסף חדש לב סעבר״י מתוסר ב״ח : 1924) כמס גדולי דורנו הי״ו הקיים אתנו ס נזכרים בספרנו זה במקומות הכאותים להם מיקום סאר רב ותלמיד וכדומה יודע כתובא למעלה בהקדמתינו: 1925) סנהע׳ 1506 : 1926) סנהע׳ 1317 :

---

*) זכורני בש׳ תר״ס בהיותי בן ארבעה עשר, בנסעו למדינתנו ליאססי לאבול נים, הופיע פה פנ״י הודו, וגדלה אז חסיקתי בלמודים, בלי רב וריע, אמרתי אלך חכם, ויעלני שאסע לחתנו ר״י בפרעמסלא, ונפטרתי לשלום, וכבואי ספתחה, הכהו י (לשבת שלא הביע מארבע אמותיו הקילה כ״ם מהרי״ס ברב״ם פל המנחת חינוך ם״ס 1583) ומסר לי דבר בשם רבו הח״ם לכוין ולעיין בברכת השיבנו אבינו לתורתך, חם חביבא עלי שמעתא דרב דקדת היא לי, ולע״ד עומד לנגד רש״י ע״א ד״ב ע״א מעין.

יכהן פאר

או

משנת ר׳ אלעזר בן יעקב.

כחתן יכהן פאר (ישעיה ס״א—ו׳)

שר דרשתי ביום חתונתי אלול תרמ״ד, ואתיא מכללא מילי דהספדא על כבוד אמז ל.

רכות (דמ״א א׳) היו לפניו מינים הרבה כו׳ אמר עולא מחלוקת בסברכותיהן היות דר׳ יהודא סבר מין ז׳ עדיף ורבנן סברי מין חביב עדיף אבל בשאין ברכותיהן ת דה״כ מברך ע״ז וחוזר ומברך ע״ז מיתיבי כו׳ פליגי בה ר׳ אמי ורי״ל נפשי ח״א לוקת בסברכותיהן שוות דר״י סבר מזע״ד ורבנן סברי מחע״ד אבל בשאב״ם ד״ה מברך ו וחומע״ז וח״א אף בשאב״ם כמי מחלוקת בשלמא למ״ד בשבש״ת שפיר אלא כמ״ד אבש״ת במאי פליגו א״ר ירמיה להקדים דאמ״ר יוסף ואיתימא רי״ל כל המוקדם בפסוק מוקדם לברכה שנא׳ ארץ חטה ושעורה וגו׳ עכלה״ג, וכהשיז״ל דר״י ס״ל דרי״ל ורבנן ל״ל

ל"ל דרי"ל במקום סביב עכ"ל, נראה כוונתו במה דל"כ דרבנן ל"ל דרי"ל כלל (עי'
ד"ה היו) בכדי דלא לשוו דברי רי"ל דהוא אמורא כתנאי, ועוד דחזינן דהלכתא כו
דנשמעתין אמ"ר חסדא לרב המנוגא לא ס"ל מר להא דרי"ל אמר ע"כ כי' התוס'
אבל דלמסקנא דפליגו בשאב"ש הלכה כר"י דהיינו משום דאז פליגי בדרי"ל ואחכ"מ
התוס' בפנ"י ד"ה ומ"ש נה"ג, ואמנם ק' כיון דאיכא פוסקים דס"ל דברכת ז' מ
דאורייתא א"כ לפניהם ק"ו וכדלעיל ר"פ (אף דלאו ק"ו גמור הוא כ"ם התוס' ר"פ
פנ"י ד"ה ופליגא) א"כ איך ל"ל לרבנן הא דרי"ל אפי' במקום חביב דברכת ז"מ דאור
והחביב דרבנן ?, עוד יש לדקדק בדברי עולא דמסיים ורבנן סברי מין חביב עדיף
ליה לסכות לשון המשנה דאיזה שירצה שמא ולפרש באמצע טעמא ופרושא דרבנן ד
שירצה חביב משמע וכבר כי' הפנ"י ד"ה היו שפשטא דלישנא דאיזה שירצה ל"מ חביב
וביותר קשים דברי התוס' ד"ה אבל והא דכי' בה"ג דפה"ע תקדם לפה"א דמבוררת
היינו לפי המסקנא דפליגי בשאב"ש וקי"ל כר"י והם לכאורה דברים שאין להם שחר
הייכום זה לפלוגתא דשאב"ש וקיי"ל כר"י ? עי' פנ"י ד"ה ומ"ש בה"ג.
אבל הלין כ"ל מילתא בטעמא דברי ר"י ורבנן בפלוגתא בה"ג ותוס' כאן ד"ה
ואקדים הקדמה אחת, נקוט כללא בידך דמעלת ז"מ דרי"ל (דאיננה מעיקר ה
עי' פנ"י ד"ה ופליגא) לא תהיה כנגד מעלה אחרת כ"א כשיש עמה עוד מעלה ובאופן
שאם לא תהיה מעלת ז"מ מעלה אז יהיו שוים ולכן לרי"ל דחשיב לה לז"מ מעלה עם
מעלה הויין תרתי למעליותא כנגד מעלה א' ויש סברא דהיא עדיפה משום דתרתי,
אקדים דמתני' איירי רק בפה"א ופה"ע ולא בשהכל ובורא ממ"ז כ"ם הפנ"י ד"ה
דנהכהו לא שייכא מילתא דרבנן חביב עדיף ולכך בשאב"ש ל"א בפירוש חע"ד (כ"ם
התוס' שם) דבשאב"ש כללא כייל גם אותם ובהו לא שייך חע"ד עי"ש, וא"ר הא בכ
ופה"ע בין דז"מ ובין שלז"מ שקילי, בפה"א יש לה מעלה דפוטרת העץ (כ"ם הפנ"י
בפרש"י דפוטרת הויא מעלה כנגד ז"מ, ואף דממין למין איננה פוטרת בדיעבד כש
ותוס' כאן עכ"פ פוטרת במין אחד בדיעבד כדתנן לעיל ד"מ ע"א בירך על פירות ה
בפה"א יצא) מפני שכוללת ופה"ע מבוררת בפרט לשיטת בה"ג הנז', ואפי' לא כ
למעלת ברכת בפה"א ופה"ע כמו לרבנן כ"ם בסוף דברי אכתי שוים הם במעלת
ובשוים לכ"ע איזה שירצה, אמנם נחזי אנן כשאינם שוים במעלת ז"מ דבהכי הוי פל
דר"י ורבנן כגון בפה"א דשלז"מ עם פה"ע דז"מ יש לפה"ע ב' מעלות מבוררת וז"מ
פה"א דרק פוטרת וכן להיפך בפה"א דז"מ עם פה"ע דשלז"מ יש לפה"א ב' מעלות דפו
וז"מ כנגד פה"ע דרק מבוררת :
ולפ"ז הויא מילתא דר"י מילתא בטעמא, דז"מ לעולם עדיף. דאכן אזלינן השתא במכ
למ"ד בשאבש"מ דהלכתא כוותיה משום דתליא בדרי"ל וקי"ל כוותיה ככ"ל, והקו
הפנ"י דהפלוגתא בפה"א ופה"ע, והקדמתי דהיינו כשחד איננו מז"מ הוא בפה"א
ופה"ע דשלז"מ או להיפך, ולפיכך לר"י בפה"ע דז"מ עדיף דאית לה תרתי מעלות
ומבוררת כהבה"ג (ור"י אזיל לשיטתיה דס"ל בר"פ דאירקות מברך בורא מיני ד
ופרשינן בגמ' ד"מ ע"א טעמיה מברוך אדני יום יום כו' ה"כ לכל מין ומין תן לו
ברכותיו וכן אוקימנן בדל"ז ע"א ברייתא דהכוסס החטה מברך בורא מיני זרעים
דירקות ובנ"מ שם כ' הפנ"י דלהכי ל"ל אין הלכה כר"י אף דיחיד ורבים הוא (
דמסתבר טעמיה) לגבי חדא פיטרת דפה"א, ופה"א דז"מ עדיף דאית לה כמי תרתי מ
ז"מ ופוטרת דאזיל נ"כ לשיטתיה דעיקר אילן ארעא דמיכה שתמה המכי' דבירך על פ
האילן הנז' כוותיה דאמרינן בגמ' מאן תנא דעיקר אילן ארעא ר"י, ורבנן פליגי ב
כשנפה"ע דז"מ ס"ל כהתוס' דפה"ע ל"ה מבוררת (דאזלי לשיטתם בירקות) וא"כ לא
במעלות והויא רק חדא מעלה דז"מ כנגד חביב דאיזה שירצה כד הויא פה"א חביב (ו
אם נחשוב בפה"א במעלה דפוטרת אך רבנן לס"ל כנסמוך) ולכן שפיר אמרו דאיזה ש
דשקילי ותליא בחביב (דעדיף משמע טוב ומעלה כנגד אחרת והוא דעיקר הברכה ה
כשנעשה רצונו ובמלות ההודאה על שזכינו לקיימם כדתנן סוף תכות ארחב"ע רלה ה
לזכות כו' ועי' תר"י פ"ג דברכות דעל שאנו מודים לך שזכינו להודות לך) וכן ל
כשנפה"א דז"מ הא רבנן פליגי עליה דר"י בהא דעיקר אילן ארעא ובפירוש אמרו
דפה"א

ה"א פוטרת פה"ע כר"י ככ"ל ורבנן דידן אינהו רבנן דר"י דלעיל כ"ה הלל"ח לעיל א"כ
כאן ליתא תרתי מעלות, ולכן לעולם לר"י מזע"ד, ולרבנן להיפך דלעולם מעלת ז"מ
חדא היא (בפה"א ופרה"ע ככ"ל) ומקילי:

שתא"ש יותר דברי רש"י הכ"ל דבאמת אית להו לרבנן הא דרי"ל (אך ר"י ל"ל מעלת
חביב דרבנן דאל"כ יתכן בשלז"מ נגד ז"מ כמי תרתי) אם יתכן עוד מעלה
ז"מ יודע כמביא למעל"ה למהוין תרתי, כמו בתרתי לרעותא דעלמא, ואם לא יגוייר,
ב"פ מילתא דרי"ל גופא בדשוין במעלת ז"מ קדימה דקרא בהם השיבה, ושפיר כ' דל"ל
י"ל במקום חביב דהויא חדא כנגד חדא ואית להו דרי"ל גופא, כהרש"י ד"ה ופליגא
לי קרא בהדרן לפי חשיבותן אבל לא בדיוקא מדידה נגד שלז"מ שכ' רש"י ד"ה דאמר
בר קהו ביה, וגם לר"י בשיטתיה כאן דלהקדים ובפלוגתא דפוטרת דלעיל יפורשו ככון
ברי רי"ל בגופא דלהקדים דקרא דבחטה או שעורה עם שאר ז"מ יבריך אחטה ושעורה
ם רולה לאכלם קודם ויפטור לפה"ע ולא אז"מ אם רולה קודם ועי' רש"י שבת דכ"ב ב'
מ"ד מזרח ומערב מונחים הוי רק נר הראשון מזרחי וכאן חטה ושעורה שהם שנים
קדמים לז"א בל המוקדם כו', וז"ש התוס' דלמ"ד בשאבש"מ וקי"ל כר"י כמש"ל הוי
ה"ג משא"כ לרבנן דאית להו כהתוס' כדלעיל ויחיד ורבים הלכה כרבים, והנה"ג דאשגח
פוק כר"י ממסקנא דפליגי בשאב"מ נגד רבים משום די"ל עוד סברא לדבריכו כיון
עמיה דר"י דאזיל כשיטתיה בפירות ומבוררת ובפוטרת מזיכן דהלכתא כר"י דסתמה
כי' כוותיה כדלעיל לכך פסק במבוררת ג"כ כוותיה משום דדוחק למימר פליג בחדא,
אך שיטת התוס' מבוררת דבהדיא פסקינן דלא כר"י בפלוגתא דירקות ככ"ל:

שתא"ש כמי דברי עולא דבאמת רבנן כמי ס"ל דמזע"ד דאורייתא ככ"ל, אבל נגד
חביב שקילי וחביב עדיף מטעם הכ"ל אפי' בב"ם לפטור, ודוק היטב.

תה מלכים (מאן מלכי רבנן) השכילו הוסרו שופטי ארץ עבדו ה' ביראה וגילו ברעדה
ואמרינן ר"פ אין עומדין במקום גילה (עי' רש"י שבת דס"ג ב' ד"ה פתיגיל)
תהיה רעדה! ואומר מעט מילי דהספדא על אבי הרב החריף החסיד מו"ה יעקב יוסף
! שהזכרתיו בראש ספרי, אשר לא זכיתי שיהיה פה אתנו היום במסבתנו, ומקושר ג"כ
ם הפתיחה מענין ברכות והודאות להי"ת, ואזכיר מחורבן בהמ"ק, ובברכות שם בהלולא
יתי כסא דמוקרא ואעליכו, ואין לנו כסא דמוקרא גדול מבהמ"ק בעמדו בכליל תפארתו
יני כל העמים ותברו הקב"ה לכפר עלינו (לף שהיה לו ולנו ריח ניחוח) כ"ה בקדושין
פ מזמור לדוד באו גוים נחלתך קינה לדוד מבעי ליה אלא שכילה חמתו על עצים
ואבנים! —

ם בברכות א"ל רבנן לרב המנונא זוטא בהלולא דמר בריה דרבינא לישרי לן מר א"ל
ווי לן דמיתני ווי ל"ד א"ל אכן מה נעני בתרך א"ל הי תורה והי מצוה דמגני
ן, והשייכות? י"ל לכאורה בפשטות כ"ה בר קיפוק לרב אשי במ"ק כ"ה ב' אם בארזים
לה שלהבת מה יעשו איזובי קיר כו', ולזה כיון שלעק ווי ווי אמרו אכן מה נעני
תרך א"ל הי תורה והי מצוה דמגני עלן ואכחנו ביותר כירא ונלעק, אבל לא יתכן
שיאמר להם שיקטינו עלמם למולו? —

בנ"ל דכיון בזה דבר יקר ועקרי, עד"ה בדרושי תנ"ך נקהלת לב חכמים בבית אבל
ולב כסילים בבית שמחה, שהחכם שרולה ותאב בשלימות הדעות והמדות יביט על
רות שלפניו כנאמר במשלי את פני מבין חכמה, שהדורות הולכים ומשתנים, ומלאכו
דורות הראשונים יתרים בשנים בכח (עי' רש"י חולין פ"ד א' ד"ה אר"כ כגון אנו ושנת
א' ד"ה אבל אכן) בחכמה (ביומא ד"ט ב' טובה צפורכן של ראשונים כו' לבן של ראשונים
פתחו של אולם אחרונים כפתחו של היכל ואכן כמחט סידקית) במדות (בסנהדרין י"א ב'
א חזי מה בין תקיפאי קדמאי לענוותני בתראי כו') ביראת ה' (בברכות ד"ך א' קמאי
ו קמסרי נפשייהו אקדושת השם כו') לחמדה בתורה (שם דל"ה ב' ארבב"ח אר"י משום
י ב"ר אילעי בוא וראה שלא כדורות הראשונים דורות האחרונים דורות הראשונים עשו
ורתן קבע ומלאכתן עראי זו וזו נתקיימה בידם דורות האחרונים כו') לזהירת
מצות (שם וארבב"ח אר"י מריב"א בוא וראה כו' דורות הראשונים היו מכניסים
ירותיהם דרך טרקסמון לחייבן במעשר דורות האחרונים כו') ולהחמיר בקדושת

יוחסין כ"ם בגטין פ"א א' והרבנ"א אר"י מריב"א בוא ורא כו' דורות הראשוני
ב"ם כו', והקב"ה הראה לאדה"ר דור דור ודורשיו, עד שאמרו יפתח בדורו כשמואל בדור
וחכמי התלמוד אמרו (בשבת קי"ב ב' שקלים ה' א' ב"ר חיי פ"ט) אם הראשונים כמלאכי
אנו כבני אדם ואם הראשונים כב"א אנו כחמורים, ואנן מה נפני בתרייהו ! ובענין
יש לי באור נכבד עד"ם בחגיגה ט"ז א' ו"ד נאמרו בב"א ג' כמלאכים כו' ג' כבהמה כ
או דידוע .דאדם נקרא הולך ומלאך עומד כ"ם ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה ל
עמידת המלאך יותר נעלה ובהמה ג"כ עומדת במדרגה פחותה והיא שלמותה מיום הולד
וז"ם אם הראשו-נים כמלאכים השכליים הנפרדים מחומר שלכך הם מושלמים אנן כב"
שמוכרחים ללכת בהשלימות מעלה אחר מעלה מצד הגוף הגשמי ואם הראשונים כב'
שעכ"פ הלכו בהשלימות אנו כחמורים שיום שמות כיום הולדו, ובשבת קל"ח תניא עתי
תורה שתשתכח מישראל כו', ובסוף סוטה בעוקבא דמשיחא חולפא יסגי, ולכן השכ
(שתכלית הידיעה שנדע שלא נדע היינו מה שלא ידענו ושנדע שלא נוכל להשיג בשלימו
ועדין בן זומא מבחוץ) כשמגיע להדורות שלפניו ורואה שאף שמשלים נפשו בחכמות ומדו
הנהו נגדם כאין ובזה מוסיף שלימות והוא חכם מלאכו בר"א בן הורקינום בסנהדרין ס'
א' שאמר הרבה למדתי מרבותי ולא חסרתי מהם ככלב המלקק מן הים ואולי רמז ב
רבו ריב"ז באבות פ"ב מ"ח ראב"ה בור סיד שאינו מאבד טיפה ובס"ק העתיק מב"ר פפ
שריב"ז עצמו אמר הרבה למדתי כו' וכמדומה שכ"ה באדר"ן, לא כן הכסיל כבר אמ
החכם במשלי דרך אויל ישר בעיניו ואחריתו דרכי מות והוא מפני שמגיע להדורות הנא
אחריו הפחותים כנ"ל הנהו מחזיק עצמו לחכם נגדם ולז"כ החכם עיניו בראשו היי
לדורות הראשונים והכסיל אמר לא כן במוסך הולך וכ"כ לב חכם לימינו לדורות הקודמ
ולב כסיל לשמאלו, ובהאזינו עם נבל ולא חכם זכור ימות עולם בינו שנות דור ודו
ובאוחס ב' דרגות יש בבית אבל ובית משתה, דרך העולם שהאב משיא אשה לבנו כדת
בקדושין כ"ט א' וחייב להשיאו אשה וכשמתגדל ומוליד מטפל ומשיא הוא לבנו כן ה
מראש עד סוף כל הדורות א"כ זה הולך מלמעלה למטה בדורות, ולהיפך כשהאב הו
בדרך כל הארץ בנו מתעסק אתו ומכין לו צרכי המת ומספידו ואביו כן עשה לאביו
קרוא הדורות מראש וס"ז הולך מלמטה למעלה בדורות, ולכך חלה שלמה בחכמתו זה בב
ואמר לב חכמים שמסתכלים ומתבטלים נגד דורות הראשונים בבית אבל שהולך מלמט
למעלה בדורות ולב כסילים בבית משתה שהולך מלמעלה למטה וכנז' ; ובז"פ בישעיה כ
הצדיק אבד ואין איש שם על לב, דכתיב זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב, ויפלא כ
אמר צדיק וכאן רשעים ואלו צדיק ורשע לא קאמר ?, ולפסנ"ל נכון דהטוב מתק
בהלך הדורות והרע שגרוע מתרבה ומתעלה, וכ"כ לענין צדיקים ורשעי
צדיקים מתמעטים ורשעים מתרבים ולז"א זכר צדיק לברכה שכשמזכירים צדיק שכבר הי
לעולמים מזכירים אותו לשבח כנד ההוה ושם רשעים ירקב דרשעים לסיפך ההוים גדול
ורבים, וז"ם בסנהדרין מ"ז ופ"ק דחולין גדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם, ותפ"
הנ"ל הצדיק אבד מאין איש שם על לב להיות לב חכמים בבית אבל לב חכם לימינו ולנגו
שבל על דאבדין ולא משתכחין בהוה ; —

גם אני בחלומי, האי גברא בשאי פקדא יתיב, שלא הייתי כדאי מאת הי"ת להיות א
מורי ז"ל קיים בחיים ולשבת אתו במסבתנו כעטרה לראשנו, ועליו ועלי אה"כ הצדי
אבד; הכל מעידים עליו שהיתה יראתו קודמת לחכמתו ומן יורד ע"פ מדותיו בכל מד
שמנו חכמים והגה יומם וליל בש"ם ופוסקים ובכל אוצר ספריו והניח אחריו תיבה בספרי
כ"י מלאים דעת תורה ויראת ה' ועסק באומנתו אומנת הסו"ב באמונה וזריזות נפלא במור
ופחד, ונאבד מאתנו זה ששה שנים (עי' ברה"ם) ואין איש אנא נפשי שם על לב, על ד
ודאי קנכינא ! ובכ"ז זה המעט שינעתי בתורת הי"ת, הוא אחרי פטירת אמז"ל שהיי
אז בר י"ג ולקחתי על לבי מאמר ר' בון בירושלמי ובב"ר פ' חיי יגע תלמיד זה כו' ומ
יקר מהזמן (אף שכמה הרפתקאי דעדו עלי מזדים עריצים לטרוף נפשי באפס) ותר
פקידתי בלמודים, ואוכל לאמור להיפך אחרי שנבר (האי גברא) אשר שיסרנו יש שמי
ומתורתך תלמדנו. —

בחזור לראש שבהלולא ירא שלא יהיו בנסיכת לב כסילים בבית משתה ויתנוננו שהנולדי

ו יהיו כהתולדים, אמר וי לן דמיתני הזכירה המיתה ודוק אמרו לב חכמים אף
הם בבית שמחה, א"ל אכן מה נעני בארך פי' על דבריך מה נתבונן תועלתה, א"ל הי
ירה כו', כוונתי שנתחוב כולנו שאנו בההוה כאין נגד שעברו ונגוזו, ואז נוסיף דעת ויראת
כ"ש ישמע חכם (הזכרת המיתה ככ"ל שמדרגתו מזה שמביט לדורות שלפניו ונקטן בעיניו
ונזה) ויוסיף דעת; —

הא' ענינא דסדר הדורות ותולדות הבנים אמרתי עוד ענין ככבד ג"כ בברכות בד"ז ב',
אמר"י משום רשב"י מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקרא להקב"ה
און עד שבא אברהם וקראו אדון שנא' אדוני אלקים במה אדע כי אירשנה, והקשו התוס'
הול"ל קרא אדני אלקים מה תתן לי ואנכי הולך ערירי דמוקדם, גם טעמא בעי אף
קרא לא מלאכו, ועניתי ואמרתי, הנה אדם הראשון וכל ב"א יצאו מתנו להם ב' יתוסי
ם יחום גדר אב ויחום גדר אדון, גדר אב שמאדם יצאו תולדות כיוצא בו, וגדר אדון
ל כל הנמצאים ממין זולתו שהמשילו הי"ת עליהם כ"ש בתהלים ח' תמשילהו במעשי ידיך
שתה תחת רגליו, ולכן הדורות שקדמו לאברהם לא קראו להקב"ה אדון כלומר לו לבדו
"ם בקוה"ל בפתיחת שער הכניעה „וגם יתכן להבדל העבד ממדות האדנות והגודלה
לקים בהתיחדו בהם לבדו מבלעדי הברואים כ"ש דע"ה לך ה' הגדולה וגו' כי מי בשחק
רוך לה' וגו'„) שגדר אב שייך גם לאדם כדתניא בפ"ק דקדושין ובהתפלת ג' שותפין
דם והם אפי' גדר אדון לא קראוהו שיחשוהו גם לאדם בדרך האמת והחיוב ובאמת אדון
א הם המושאל להאדם, ודוד הע"ה פירשהו לנו שם, דהנה בדרושי ביארתי הכי נעשה
ים בצלמנו וירדו בדגת הים וגו', שהקב"ה בכוונתו בבריאת האדם (אם שלא מחשבותיו
מחשבותנו) כפי קצת השגת חוקרי דתנו, שלא לבד מלאכי עליון יעבדוהו וייראוהו שזה אין
לא אך שהם יאמרו לאדם מה פעל אל, שהשי"ת ברא אדם מאדמה (שלזה שם אדם ככתוב
תורה ועי' מורה פ"י מראשון או אדמה לעליון, ובז"פ אני אמרתי אלקים אתם ובני עליון
לכם שמתם כוונת שמכם אדם אדמה לעליון אכן כאדם תמותון שמתם הכוונה
מיתתכם שאדם יסודו מעפר וסופו לעפר) ויפח באפיו נשמת שדי ממעל, שכח אלקי
הנשמה עם פעולת הגוף (וכמאמרם הנז' וד' נאמרו בב"א ג' כמלאכים וג' כבהמה)
שניהם יצא פעולת לדיק לחיים ליראה את ה' ולעבדו (וכבר הביא המורה פי"ג מהלישי
עם ומתרה שכל הנבראים הנכבדים העליונים נבראו למען האדם שיעבוד ה') כ"ש
אלא למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ ופרש"י ז"ל אע"פ ששכינתי בשמים גזרתי מתקיימת
בתחתונים (זולת שמכוון לפי' בארץ שבמורה סק"ג) ובשבת ל"א ב' אמ"ר יהודה לא ברא
קב"ה עולמו אלא כדי שייראו מלפניו שנא' והאלקים עשה שייראו מלפניו כו' דאמ"ר יוחנן
ר"א א"ל להקב"ה בעולמו אלא י"ש בלבד שנא' ועתה ישראל כו' כ"א ליראה וכ"א ר"א
פא בדף הקודם ע"ב מאי כ"ז כל האדם כל העולם לא נברא אלא בשביל זה כו' ובע"ז
"ג ב' מה דגים כיון שפורשים מים לינשה מיד מתים אף ישראל כיון *) שפורשים
מתורה

*) אמרתי בזה דבר נאות בתענית ד"ה ב' יעקב אבינו לא מת כו' מה זרעו בחיים
ו', עד"א בנ"ב קמ"ז המניח בן כמותו כאילו לא מת, ועד"א בברכות י"ח ב' רשעים
חייהם קרוים מתים דאינם משלימים כוונת הבריאה, דכיון דזרעו בחיים שאתים שבני
שראל עומים בכל דור רלון קונם ועי' סוף ברכות מכאן לבעל הקורה כו' ובסנהדרין
פדאו יעקב לאברהם מצער גידול בנים, זה גורם שאף הוא בחיים דבניו כמותו ולפ"ז
ינכו היקם כפרד, ובזיל"א בס"עם י"ג ב' משה רבינו לא מת. דכיון שהוא רבינו הרי אמרו
סנהדרין המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו ויליף ממשה ות"ח לא בטלי ועי' רש"י חולין
"ג ב' ד"ה משה, ובז"פ באיכה ג' מה יתאונן אדם חי (כעין שדרשו בקדושין ד"פ ב'
ו שהוא חי) גבר על חטאיו שאז ימותו בניו כדאמרינן בברכות ד"ה ב' דבדהוו ליה ומתו
ו' תזבח כפרה ויסורים ש"א וא"ל בן כמותו, ובזיל"א במ"ק דכ"ז אקרא דירמיה גופא אל
בכו למת בכו בכו להולך להולך בלא בנים שאז אלב"כ, וכן מ"ש בב"מ דק"ז א' ברוך
תה בלאתך שיהיו לאצאי מעיך כמותך שכיון שכן בלאתו מהעולם חי הוא עודנו וכ"א
תענית ד"ו א' שעיקר הברכה שיהיו לאצאיך כמותך, ובז"פ בברכות ד"י א' מאי כי מת
אתה

יכהן פאר

מפורש ומלות תיד מתים שאונדים הללה אלקים (ע' תורה פ"א תראמון) והמיות הקוו
ועי' רש"י עקב בפ' והרחה ועבדתם כיון שאדם פורש מהתורה הולך ומדבק בע"א ובע'
בא' ויאכלו זבחי מתים, וזה הורנו הכי שאמר נעשה ל' רבים שהקב"ה אמר להמלאכי
רואי פני המלך (כביכול) מלכו של עולם נעשה אדם בצלמנו שאעשה מאדמה ואתן בו נ
אלקים מכח הנשמה החצובה ממקום קדוש ועבדי לעולם, ואיכה יתעורר חלקו האל
לאלקים, לז"א וירדו בדגת הים ובכל חית הארץ ובכל וגו', ויראה הפלא אלקית שהוא אד
שלום ואימת שלום על גבור ומושל בכל תליאות העולם וכמאמרם בחגיגה די"ג ב' אר
ת"ר אשירה לה' כי גאה גאה שירה למי שמתגאה על גאים דאמר מר מלך שבחיות א
מלך שבבהמות שור מלך שבעופות נשר ואדם מתגאה עליהן והקב"ה מתגאה על כו
ועל כל העולם כולו, הרי שלזה נופא עשהו מושל שישא שמו על שפתיו, ודוד הע"
ב"כ רלה להוכיח זאת ואמר ה' אדוננו! אתה לבדך אדון כל, אך למען מה אדיר שמ
בכל הארץ שלזה ברא האדם והמשילו בתליאות כנ"ל, לזה אף שמה אנוש כי תזכרנו כו
תמשילהו במעשי ידיך כל שתה תחת רגליו, ולכן נדקנו באמרנו ה' אדוננו מה אדיר שמ
בכל הארץ, ולפ"ז רק כשמקבל אדנות ומרות ה' מתקיים ומוראכם וחתכם וגו', כפרש
עקב בפ' פן תרבה עליך חית השדה והלא אם עושים רש"ע אין מתיראים מן החיה שנ
וחית השדה השלמה לך אלא גלוי היה לפניו שעתידים לחטוא והוא שאז נקראים עבד
היפך מושלים כדאיתא בב"ב ד"י. ובסנהדרין דל"ח ב' אמר רמי ב"ח אין ח"ר שולטת בא
אא"כ נדמה לה כבהמה והיינו שחוטאים ואוכדים הללה אלקים (אמכ"ת בא"א) או שכ
הבאתי שבג' דברים אדם כבהמה ומכייהו תשמיש וכ"ה הרמב"ם (בפה"מ בסנהדרין פ
ובמור"נ פמ"ע תהלים) בשם אריסטו מום התשמיש חרפה הוא לנו ובשנת דק"י א' מ
תקנתה

אתה ולא שהיה (תרתי תיתות) מת אתה בעוה"ז ול"מ לעוה"ב א"ל מאי כולים הא' א
משום דלא עסקת בפ"ו, שיהיה לדברינו טעם ולא עונש, בעוה"ז דא"ל בנים חשוב כי
כדתניא בנדרים ס"ד, ולעוה"ב דלא הניח בן כמותך, ותירץ לו משום דחזאי ברוה"ק דנפ
תינאי בנין דלא מעלי ואכתי מאי כולי האי גם לעוה"ב ; —

. ואיידי דאתי לידן תאמרם תכאן לבעל הקורה שהוא ע"פ יענך וגו', כנאמרהו לקי
זה בעניותנו, דבנדרים ד"י א' פליגי ר"מ ור"י דמ"ם אסור לנדור ורי"ם מותר לנד
ולשלם לל"ק דהתם ולל"ב פליגי בנודב אבל נודר מודה ר"י, ובריש חולין כ' התוס' ד
אבל הך סוגיא כל"ב דפ"ק דנדרים דפליגי בנודב כו' וסייתו וא"ת וה"כ וידר יעקב כ
וי"ל דנשעת נרה שרי כדאמרי' בב"ר וידר יעקב נדר לאמור לדורות שנודרים ב
נרה, ותשיה עני"ם זו הולכת לקרבן כדמליכו בת"א—י"ם שאמר שהקריב אליהו קרבן א
ענני ה' ענני ובברכות ד"ט ב' ענני שתרד אש מן השמים כו', וז"ם יענך ה' בקרבן ב
נרה ככ"ל שאף שקי"ל כל"ב דנודר אסור לכ"ע ישגבך ביום נרה שם אלקי יעקב שקי
נדרו נשכם ככתוב בויחלם ויבן שם מזבח ויקרא אל אלקי ישראל, ולז"א אח"כ ישלח עז
מקודש תנשמ"ק ע"י הקרבן ומציון יסעדך יזכור כל מנחותיך וגו' ; —

עוד לנו מרגליות קטנה בברכות שם תאי כי אין בלתך אין לבלותך בוא וראה ש
כמדת הקב"ה מדת ב"ו מדב"ו מעשי ידיו מבלין אותו והקב"ה מבלה מעש"י, וביאר
בזה בב"ר פ"א שמעון בן עזאי אומר ועכותך תרבני בוא וראה שלא כמדת הקב"ה מדב
(ג"כ כליסכא דבברכות) מדב"ו מזכיר שמו ואח"כ שבחו פלן אגוסטלי פלן פראטטטא והקב'
אינו כן מסברא לרכי עולמו אח"כ מזכיר שמו בראשית ברא ואח"כ אלקים, שהוא בדין שב
מעשיו אחריו והקב"ה קודם ואחרון למעשיו כנז' ; —

עוד שם במדרש למה נברא העולם בב' כו', ואמרתי בזה דבר נחמד, דלכאורה
מה מעליותא דא' במה שהיא ראשונה באותיות ? ועוד דבראשית דרשינן שם בשביל התו
וישראל ?, ואמרתי דאיתא במגילה ד"ט ובקדושין מעשה בתלמי המלך כו' אלקים ב
בראשית, וכרש"י ותוס' משום ב' רשיות, לזה מקשה למה מעיקרא ל"כ בא' אלקים ב
בראשית שלא ליתן פ"פ למינים, ותירץ שאדרבא אז יהיה פ"פ למינים כו' וכתיב אח'
אלקים לדרשא דשנ"ע.

תקנתה שמעתא קמיה א"ד כ"ש דתקיף ליה יצריה : —

היוצא מזה שהדורות הקודמים טעו ורצו ליחס להאדם גם שם האדון על מין זולתו, ולז"א מיום שברא הקב"ה עולמו לא היה אדם שקרא להקב"ה אדון היינו לו לבדו, שלקחו גם לעצמם תואר זה, עד שבא אברהם שהקב"ה קראו כן משום אב המון גוים והבין שרק אב התולדה יאות לו שכל פרט האדם כלל לשאחריו ותואר אדון המציאות באמתית רק לה' *), והשתא מיושב ק' התוס' דאדני אלקים מה תתן לי ואנכי הולך ערירי הוא בענין בנים וא"ל שייכות למאמר רשב"י משא"כ א"א במה אדע כי אירשנה בירושת הארץ והמציאות שעליה ואעפ"כ קראו אדון מוכח שפיר סברתו : —

ועכשיו שבא לידנו שהי"ת האדון האמתי כנאמר וכבודי לאחר לא אתן, א"כ אך לו נאה להודות, ובאמת נסמך שם עוד מאמר ר"י מרשב"י מיום שברא הקב"ה עולמו לא היה אדם שהודה להקב"ה עד שבאתה לאה שנא' הפעם אודה ה', נזכיר ג"כ באורנו שם רפכיל"ת, תניא אסור לאדם ליהנות מהעוה"ז בלא ברכה וכל הנהנה מהעוה"ז בלא ברכה מעל מאי תקנתיה ילך אצל חכם וילמדנו ברכות ובאלפס איתא סדר ברכות, דאיתא בנדרים פ"א א' מפ"מ אין מצויין ת"ח לצאת מבניהם ת"ח כו' רבינא אמר שאין מברכין בתורה תחילה ומייתי מדר"י א"ר דאבדה הארץ מפני שלבב"ת, וגדולים גדלו שמועים בזה, ולעד"ן דכתיב כל פעל ה' למענהו שיעבדוהו ויודוהו כנז', וכבר שבאנו הב"ר בראשית בשביל התורה שנקרא ראשית ובפסחים ס"ח ב' נדרים ל"ב ע"א ג' דרשו אם לא בריתי וגו' אתורה, שבהתורה נעבוד ונודה לה' כמאמר השני בב"ר בשביל ישראל שנקרא ראשית וכאמרם בשבת פ"ח א' ע"פ יום הששי, א"כ צריך להודות אליו על התורה גופא שהיא כל העולם שנברא למען להודותו, וזהו הטעם שאבדה הארץ כשלבב"ת, וג"כ לשאין בניהם ת"ח, דאיתא בנדרים נ"ה ועירובין נ"ד וממדבר מתנה וממתנה נחליאל וגו' כיון שאדם נעשה כמדבר שהכל דשין עליה (ובעירובין איתא כהפקר) הוה לו התורה במתנה (נ"ל דבנדרים דנ"ת א"ר יוחנן בתחלה למד משה תורה ושכחה עד שניתנה לו במתנה כו') וכשניתנה לו במתנה נחלו אל וכרמיז"ל דהו"ל כנחלה, ובב"ע פ"ה כ' אתא דשלא בב"ת שאינה מסורה להם במתנה, הרי שכשמודים הוה מתנה, ואז הוה נחלה (ובאמת א"ר יוסף שם דהטעם שאין מצויין כו' שלא יאמרו תורה ירושה היא להם, והוא כדרזותם באבות פ"ב מי"ז והתקן עצמך ללמוד תורה שאינה ירושה לך) משא"כ כשלבב"ת דאינה מתנה ואינה נחלה שיירשו בנים; ולזה אסור ליהנות מהעוה"ז בל"ב שהוא הודאה על כל המציאות, והנהנה מעוה"ז בל"ב מעל כקדשים שהם לה' שהלו הכל ומידו נתן לך וכדלקמן כתיב לה' הארץ ומלואה וכתיב והארץ נתן לב"א כאן קודם ברכה כאן לאחר ברכה, ומסיים ילך אצל חכם שיתבונן שבני ת"ח אינם ת"ח שאמב"ת והטעם כנז' וילמדנו ברכות זה גופא ילמדנו להודות להי"ת על הכל : —

ובזיל"א שם ד"ו ב' ואמ"ר חלבו אמ"ר הונא כל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בה' קולות שנא' קול ששון וגו' ואם משמחו מה שכרו זוכה לתורה שניתנה בה' קולות, שמתחילי מה' קולות הראשונות קול הודו לה' צבאות וכנז'; ר' אבהו אמר כאלו הקריב תודה, ג"כ הטעם מקול הודו וגו'; רנב"י אמר כאלו בנה אחת מחורבות ירושלים, ג"כ כנז' שכשלבב"ת נחרב בהמ"ק (שהוא תרומת ירושלים שהיא תרומת א"י שהוא תרומת העולם כדאיתא בתד"א הטעם שהכה"ג עובד לפני ולפנים שהוא ג"כ תרומה דתרומה מאנשי העולם) שעיקר בריאת העולם להודות לה' ועיקר העולם התורה וצריך להודות עליה, יה"ר מלפניך שיבנה בהמ"ק במהרה ותן חלקנו בתורתך, כעתירת עבדך שפל אנשים שבע בוז לגאיונים. **אלעזר הכהן** .

---

*) ועי' בספרנו ק"ם הע' 635 באור המד"ר קדושים תהיו יכול כמוני ת"ל כי קדוש אני .

קרן הצבי

או

ייטיב גהה.

הגהות על המהרש"א מהגאון הגדול מופת דורו, ה"ה כקש"ת מוהר"ר צבי
הירש הלברשטט זללה"ה. שיעדנו להדפיס בספרנו קנ"ס הע'
1233 העתקתים מכ"י בגליון מהרש"א שנד' באמ"ד תקט"ו, וכ' בסופם "מודעה
רבה לאורייתא. אותן ההגהות והדבורים שנכתבו בגליון מהרש"א ואחריו
יאיר נתיב ידע ע"ע סופר בתי' מהר"ן הן הם אביבים דברי דודים מעולפת
ספירים מש"ב הה"ג הגדול מופ"ה מהרצ"ה זללה"ה שהיה אב"ד ור"מ דק"ק
הלברשטט יע"א בן לאותו צדיק ה"ה זקני רשבה"ג רב רבנן מוהרנ"ה
אשכנזי זללה"ה שהיה אב"ד ור"מ דק"ק לבוב יע"א ואני הקטן לקטתי מפירות
ועוללות הכרם החמד הזה והעתקתי מכ"י ממש בס' מהרש"א
שעסק בו בעצמו ומה שהיה ניתן לקרות קריתי ושניתי בו כי הכתיבה
היתה מטושטשת במקצתה כהה מן האו"ר. כ"ד הקטן דוד בן התורני המופלא
כמו"ה מיכל שליט"א ברעסל". ובראש השער "לד' הארץ ומלואה, נתנה לי
במתנה מאת א"א נ"י התורני המופלא ומופלג שי' הקטן דוד בן התורני
כמו"ה מיכל שליט"א ברעסל"; והוא אולי ע"ש העיר בריסעל בבעלגיא
באשכנז.

אידי דזוטרי מרכשא, לכן יגעתי והדפסתים יחד עם קנת סופרים ויכהן
פאר אשר הכינותי בעניי בעזרת צורי—שדי. אלעזר הכהן.

כות די"ב ע"ב ד"ה מפני כו' דעול מלות ומיכות. קלת ל"ע דהא אמר בשלמא הכי תלת וכו' עול מלות דכתיב וכו' ג'לית וכו' אלא מיכות הרהור עבירה הרהור א מנ"ל כו' אלמא דקשיא תלמודא לתלת בלא מיכות לגבי מלות וא"כ בקושטא דמילתא ם לא נקיט למניכא למיכות לחודא והוי טפי לי' מילתא, ורלאיתי בע"י דגרים בגמ' ה, ואולי משום קושית מהרש"א, ולולא שאין דעתי מכרעת הי' נ"ל לקיים גירסת הספרים פנינו שיש גם משמה דברים ומלות נילית כיון דעיקר המלוה והפרסם מהנ'לית שנה ויס המשמה דברים אלו א"כ שייך שפיר מפני שיש גם בשפרשה משמה דברים והמ"ע יקרית שאותן ה' דברים תלוים גם והוא מלות נילית, וק"ל, כ"ל (המעתיק הנ"ל) דוד:

"ט ד"ה אלא ודאי כו', אין (מוחק תי' אין, וכי' כל"ל, מהר"ץ) מחזירין אותו כיון כו':

"ו ד"ה ברטינא כו', סען (האדמה, מהר"ץ) וק"ל. ע' (כ"כ המדפים) בהרש"ם:

בת דכ"א ד"ה ומותר כו' (בין) בחול (בין) אבל לא בשבת, כל"ל, מהר"ץ:

מ"ה ד"ה ואם כו' בבריאה כמי, ע' בס"ג ובמאור דכי שם דבבריאה לא מהני תנאי, מהר"ץ:

מ"ו ד"ה התם כו' דשלושה מומחין, הדיוטות, מהר"ץ:

כ"א ד"ה לונדקי כו' דאל"כ (לא) הול"ל, מהר"ץ:

ע"ה ד"ה פרש"י כו' וק"ל, מכאן עד סוף הפרק לא ראיתי להעלות על ספר מסדושי הלכות מפני שלא למדתי אז בישיבה בהיותי ביריד לובלין, כ"כ בדפוסים ישנים, המו"ל:

קכ"ד ד"ה בפרש"י כו' לטבול, לנעול:

חים ד"ב ד"ה מאיתמי כו' כראב"י, כר"מ, מהר"ץ:

י"א ד"ה תוס', כך הוא דתמוס, ל"ע דא"כ הוי ידע שמקשן מהסברא דהוא מחזיר עליו לטרפו וא"כ מה קידם התרלן. מהר"ץ:

כ"פ ד"ה עבר כו' מיסו כו', נע"ג דא"כ מאי קשיא ליה פשיטא, דילמא קמ"ל לאפוקי דר"ם דל"ל שעות דאורייתא כלל לענין איסור הנאה בע"פ ולעולם מיירי בשעות דאורייתא. מהר"ץ:

כ"ג ד"ה ומה כו', דלרי"ם (לא) הוי. מהר"ץ:

כ"ע ד"ה מאן כו' דבשוגג (הגיה המדפים בכרת לא) פטור. ומהר"ץ ז"ל הגיה דבשוגג חייב כיון דגלי. ע"כ. ובדפוס הלזו (הכז') דא ודא אמת היא במובן (המעתיק הנז'):

כ"ח ד"ה תוס' או פליגי, ופליגי. מהר"ץ:

ע"ה ד"ה וחוס כו' ואפשר, ל"ע דע"כ עדיף לתמיהת הר"י ואולי ט"ם תי' ואפשר ול"ל ואסור כלשון תוס', ודוק:

ע"ע ד"ה קסבר כו' משום, דמשום, כל"ל. כ"ל דוד:

צה ד"ד ד"ה אלא כו' לא שייך, ע' בי"ש ס"ז דסבר דהוא סכנה דאורייתא ועוד קשיא קלת אמהרש"א דא"כ הרא"ם דכתב כהר"י אף בעלים שנשברו בי"ט דאסורים משום שמא יעלה ויתלוש וי"ש ס"ג הוכיח דהרא"ם ס"ל דעה לאסוכה דלידה גופא חשיבא הכנה:

ד"ז ד"ה וא"ת כו' דאי (לא. מהר"ץ) מדר"ז כו' אלא ע"כ, וא"כ מנ"ל לומר לב"ש דבאכילת שמן מודו דבכזית. מהר"ץ:

מות ד"ו ד"ה בא"ד גליון כו' גרידא (לא. מהר"ץ) דמי:

כ"ד ד"ה כ"א כו' ור"י (ע' ברא"ש. מהר"ץ) ע"ש:

ע"ו ד"ה גמרא כו' ול"ל במקום, וכ"ה בב"ח. מהר"ץ:

פ"ח ד"ה ואר"י כו' ל"ע דהא, ע' בתוס' פ"ב דכתובות דכ"ו ב' ד"ה אנן אחתינן לי' אנן כו' ועי' ברא"ם בק"ע דאיתמא דפ"ה ע"ב ד"ה והן וכו', מהר"ץ:

תובות די"ג ד"ה מכסיר כו' מתשמעותיה, לע"ג דהא קאמר הניחא כו' ועוד בלא"ה לע"ג. מהר"ץ:

ד"ם ד"ה ואמר כו' במעוברת, כ"ל לגרום במתנח ג' חדשים. מהר"ץ:

דם"ג ד"ה וכן כו' וק"ק, בפסקי מהרי"א סרכ"ב הרבים בזה ע"ם מה שתירן. מהר"ץ:

פ"ד ד"ה והא כו' לקמן, לעיל. מהר"ץ :
שם ד"ה ומשאל כו' קשה, ע' בס' פני יהושע אפי זוטרי. מהר"ץ :
פ"ב ד"ה והשתא כו' דלבעל, דלאשה, האשה, הבעל. מהר"ץ :

גטין דט"ז ד"ה אלמא כו' בדרך אחרת, המעיין יראה לע"ד שב' תרוצים דמהרש"א אי
לע"ד ולע"ד א"ל לתרוצו. מהר"ץ :
כ"ב ד"ה ומשני כו' מהך דמולין, נ"ע הא לא קשיא ממולין דהוא דאורייתא והוכ
הש"ס מסוטה הלא (דלא, כנ"ל) בעינן כוונה. מהר"ץ :
כ"ה ד"ה ר"י כו' הברירה לזה, לע"ד נ"ע דהא הברייתא דכל הנלקט דפ' מרו
בב"ק ומתני' בערובין בפרק בכ"מ עדיפי מב' ברייתות דאיו והלוקח יין ו
אח"ז ראיתי בתי"י ביומא דנ"ו ע"ב ד"ה מ"מ לכאן ולכאן דלא דכתבו דכל שכל
עומד להתברר והאמת אתם יע"ש וא"כ דברי מהרש"א ככוכים אלא והי"ל להמהרש
לפרש בהדיא כנ"ל ודוק. מהר"ץ :
ל"ו ד"ה ותקון כו' בשביעית, נ"ע וק"ל :
ד"ע ד"ה שלא כו' מכין, ע' בב"י סקכ"ט :
פ"ט ד"ה בעולה כו' לאוין ואכן, נ"ע דהא הרי היא בחזקת בעולה לכתין ולמא
הן דברי ר' יהושע אין קדושין תופסין בחייבי כריתות ע"ש בגמרא איתמר אמ
יוסף אמר ר"מ ב"ר הכל מודים וכו' עד כיון שנבעלה עשאה זונה יע"ש ואם אי
דבחייבי לאוין נמי אין תופסין קדושין לר"י א"כ עשאה זונה נמי א"כ למה
דר' יהושע מודה בח"כ הא בחייבי לאוין נמי מודה ר"י דהולד פגום אם הם
הפוים בכל דאיכא למילף בק"ו מאלמנה שאין אסור הפוים בכל כדאיתא בגמ'
ודוק ודברי מהרש"א לע"ג. מהר"ץ :

קדושין ד"י ד"ה זו כו' ודוחק, מ"ש המהרש"א ודוחק דרבא וכו' לא ידענא דהא רב
נמי קאמר דביאה ארוסין עושה וא"כ קשיא לרבינא האי מתני'. מהר"ץ :
ד"כ ד"ה תופסין כו' לענין, לע"ד י"ל דא"כ אמאי קאמר תופסין הא הוי קדו
ודאי דהא ע"כ מיירי דלא אמר בפירוש דשלא שנלוות כמ"ש הר"ן. מהר"ץ :

ב"ק ד"ז ד"ה אליבא כו' ואפשר, המהרש"א לטעמיה דכי דל"א אהכי קרא אלא למ
הניזוק. מהר"ץ :
מ"ד ד"ה הכא כו' האדם, נ"ע דא"כ האיך קאמר תיובתא ולע"ג. מהר"ץ :

ב"מ ד"ח ד"ה היכי כו' דאינו, תפים ועוד דלא"ל לאתויי מתניתא דהיוצא בקרן
הא דרב וכו' כנ"ל. (ובדפוס חסר כ"ז) מהר"ץ :
ד"ט ד"ה בפרש"י כו' ותפוס, ואינו תפים :
ד"ך ד"ה ש"מ כו' שם, שם לא כ"כ רק בגטין די"ג ב'. מהר"ץ :

ב"ב דמ"ט ד"ה וכדר"כ כו' שני, נ"ע להתוס' ר"פ הזורק בגטין דע"ז א' ד"ה וכד
יע"ש. מהר"ץ :
דפ"ו ד"ה וע"ק כו' לרב, לר"ת, כנ"ל. מהר"ץ :
קנ"ח ד"ה מיהו כו' בטעת, בשאר. מהר"ץ :

סנהדרין דכ"ט ד"ה בילמק כו' הקשה, ע' בתוס' פ"ק דבכורות ד"ג א' ד"ה ור"י
בסוף דבריהם ועפ"ז גם קושיא זו יש ליישב :
פ"ו ע"ב ד"ה גמ' כו' וחזקיה, ורבנן. מהר"ץ :

מכות דכ"א ד"ה אי כו' ק"ק, ובירושלמי כלאים הקשה קושיא זו ופתר לה כמאן דמ
משום מורם. א"ד :

שבועות ד"י ד"ה ואיתקש כו' לכולהו, היינו לרשב"י אכן לת"ק דר"ש א"ל. מהר"ץ
שם ד"ה ועי"ל כו' כמ"ש, היינו לרשב"י כנ"ל. מהר"ץ :
דל"ה ד"ה דקטלא כו' עכ"ל דלשון דקטלא (דפוס ליה) לא כו' אלא (דקטלא
דפוס) אלא דקטלא משמע וכו' כנ"ל. מהר"ץ [וע' בדפוסי מהרש"א אחרים ובד
זו הוגה על פנים אחרת] :

ין ד"ב ד"ה ושופך כו' וצ"ע, ע' בס' הכריתות למהרש"ק ועי' בס' יב"ש למהר"ש אלגזי.
ד"ח ד"ה ותיפוק כו' והיינו, ומיהו. מהר"ץ :
ט"ז ד"ה גמ' דרבי (חייא) נמי, כצ"ל. מהר"ץ :
ד"ל ד"ה המליך כו' דוחק אחר, דוקא לפר"ת, כצ"ל. מהר"ץ :
מ"ו ד"ה ואת"ל כו' אי (לא) הוי, כצ"ל, כלומר דאי לא הוי עד בכלל א"כ אף בהפרשה קמא באינו יודע וא"כ ק' למה אמר שנים באינו יודע הל"ל לרבותא דאשונה אינו יודע אע"כ נקיט שנים לרבותא דאף שנים אינו יודע ולא כשרה ודפרש"י וק"ל. מהר"ץ :
מ"ט ד"ה בפרש"י כו' הכרית, הקשה בני (הרב המופלא ומלא תורה מוהר"ר יוסף שי' דילמא מיירי בהכבד הלב, ונ"ל דק' מהרש"א היא ליקוס בחתיכה. מהר"ץ:
ע"ב ד"ה גזירה כו' עובר, צ"ע דאמאי לא משני גבי רועה דמיירי דלא הוציא העובר ידו ועי' בתוס' ד"ה והכ"א ודוק. מהר"ץ :
שם ד"ה והכ"א כי אגב לר"ח, ע' בהמאור. מהר"ץ :
שם סה"ד שבשנים, צע"ג, מהר"ץ :
ע"ה ד"ה ר"י כו' ועוד, צע"ג. מהר"ץ :
פ"ג ד"ה בפרש"י כו' בהעלם א', לפע"ד לגרוס בשתי העלמות. מהר"ץ :
ק"ג ד"ה תוס' כו' לעיל למה לי, כצ"ל. מהר"ץ :
ק"ו ד"ה אמר כו' שתים (שפירש) כר"ת וכו' דבמקום (תרומה) קדוש כצ"ל. מהר"ץ.
ק"ט ד"ה ותו כו' ניער (כ"ל דברים נזהר כדמסיק וק"ל מהר"ץ) יפה .
קט"ו ד"ה הורה כו' כמו, אלו, כל"ד שכצ"ל .

רות דמ"א ד"ה אלא כו' פי' כו' לא מבפנים, כלע"ד דהוא ט"ס וצ"ל מבחוץ ונגע מבפנים וכ"ה בהרא"ש להדיא ולא כנוסחאות ברש"י בחותם בפנים שלנו שהוא כמ"ש כאן בטעות לפע"ד כי המהרש"א הביא מש"כ כמ"ש בנוסח הרא"ש שהיא כגירסא שלפי במשנתין שהיא שחין מצרים יצא עוד אחרת לא מבפנים ונגע מבחוץ ומ"ש תו ולפ"ז צ"ל דגרב וכו' כלומר דלפ"ז א"ש דגרב דהפוך קרא ע"כ יצא מן הכלל דסתם גרב כיון דפרושו דשחין מצרים הוא וכמ"ש הרא"ש שם דמשא"כ אי לאו פרושו הוא וע"ש (א"ר) .

: דע"ז ד"ה בפרש"י כו' דמטמאה, דאם ברואה מטמאה .
כ"ה ד"ה בפרש"י כו' דבין כך, צע"ג. מהר"ץ .

תקון סופרים

קונים השמטות ונוספות, קצרות נבונות ונחוצות, שהרו רעיוני וראו
י, הגו סיגים, מצרף לכת"ב, למען יהיה כת"ב חי כת"ב נבחר,
קן מופרש"ת ממשובשת.

הקדמה, דודי רל"א, כ' תרכ"א. בהערה 1) המאסף מס' תרמ"ה, כצ"ל. בפנים ד"א
א' אגרת, בעל אגרת, כצ"ל. 12) שחיבר, שנולד תשכ"ג וחיבר, כצ"ל. שירים ,
לדות חכמי ישראל שח"א כז' מחנו בן משלי מתשלים בן קהלת בן תהלים תשירים
תים (עפיגראמע) ושירי תהלה (לאב—געדיכטע) בעברית . אמן, שנולד תשל"א שתן,
ל. 18) עץ חיים לא"מ, כד' בס' קונטרסים שבהעי' 176. הסום והמוחס, הוא הסרגס
והמורגם

והמתרגם שבתגמולי הנפש שנדפ' 191. תחבולת, תועלות האברים (כוזרי מא"ה ס"ח ו
מ"ג פי"ג) תחבולת, כנ"ל. בטלמיאום, קלודיאה בטלמיאום מאלכסנדריא שחיבר „א
מגיאסטי" מתכונה בס' תתל"ד והשלימו תת"ק בזמן אנטונינוס וי"מ אחר, כנ"ל. 29) לו
לותיר (לאטהרינגען) באשכנז, כנ"ל. גיסור דה"ג, גיסו דרה"ג, כנ"ל. 32) מאור בב"ת
דחולין, כנ"ל. 38) כתובות, ונז' תשובתו בברכ"י א"ח סרל"ח בשיורי ברכה. 40) ש
הנז', ואחכ"נ בכפול"י שנדפ' 646 דרוש ע' סכ' שרש"ד פי' להנהגות המדיניות וה
ספרו הנפש והוא מאריסטו ופירשו הוא), כנ"ל. הגלוח, עלם השמים (תנה"כ הנז'), ב
41) הריקמה, מזכירו הבדרשי הנז"ל בת' רשב"א ס' תי"ח והשפ"י לאהו כ"י בקושט'
בשפד"ת תרי"ז וח"ב מדרש תלים כ"י בבאדעליאנא. 42) ומיכר, ומ' אחיו הבכור
ורילב"ג ומיכר, כנ"ל. בפנים ד"ר א', רילב"ן גיאות נולד תש"ך ונז' תשובתו בברכ"י
סק"ך וע' מפיוטיו בעמודי העבודה, מצד 111—116. 51) בתולדות חכמ"י שם כ' ז
כ"ם נרי"ל שנדפ' 29, אמנם זהו ריע רגמ"ה לא תלמידו. 52) ב"ת ד"ע. ור"א כנ
העיר משם דל"ד ב"א יבמות ד' כתובות ב"א ע"ג סנהדרין כ"ט (ובהגמ"ר שם שת
זבחים ל"ו בכורות י"ג, אבי רי"ט הנז' בתוס' נזיר ל"ז א' ובס' היסר (תהר"ת ב"ד)
תקנ"ז תקש"ז תקל"ט ובתוס' ר"י מפריז (שנדפ' 78) ברכות מ"א ב' והוא בא"ז ה' ש
סקנ"ה. 56) ובתולדות חכמ"י שם כ' ג"כ תתל"ו ושנולד תתכ"ה וישב (ושוטא שנ
היא שאריא בקסטליא שהיה בה העקרים שנת"ה 334) אח"כ בברצלונה. 59) ת'
בנת הנז"ל וחיבר עוד באור תנ"ך (נאבד) והעתיק ס' חיוג לעברית (עה"ע 95)
בפרגוזה. 62) תוס' ע"א, וכ"כ בפ' ע"פ (והם תהמרדכי) דקט"ו קי"ז וסדר ר'
שמביאים בפי הנז' בשם יוס"ף בסד"ר. 63) נולד שניב ס' תתע"ו והיה ח'
(ובפנים הזכרנו שהעיר קינ"ם בליוני) וישב בשיציליא. לפאלר, (ב"ר מנחם), כנ"ל.
ובעמודי העבודה צד 90 כ' שבוא תרשב"ג הנז"ל ושריק"ם אח"כ שקלו בחריזים „ב
הקודם". 74) בתולדות חכמ"י שם בסופו נז' תתנו ס"ד למות הלפון; וכ' שהכוזרי והס
העתיק בס' תתקל"א והאמונות תתקמ"ז ויוסכם תזמן פטירת בנו תתק"ן. 78) מאי
בלרפת, וים איבריאה באיטליא. בא"ז פסחים, ובעמודי העבודה הביא מערחק לחתו מה
סקל"ח וע"ם סקל"ד קל"ו, גם שנה בהביאו בצד 3 השנת רמ"ת לרוו"ם שרא"ב"י כהן
ארבע טורים שמחברו ספרדי ולא כהן והובא אל הכהן אלל רמ"ע א', ובצד 51 מר' ב
תפנטי לא העיר כתוכו בנוספות 242 מהשפ"י. 100) העלתים תרא"ב"ע, מזכירו ר
בתאח"ד ח"א ספי"א. 106) תסוכה, העבור (בהעבור מרא"ב"ח שנדפ' 56 ובקנה"ר) תם
כנ"ל. 108) שבפנים, בעל ענ"י (איזהר תל"ז) שבפנים, כנ"ל. 112) המקנה, לנביאי
הגלוי לנ"ב, ובתולדות חכמ"י שם כ' שמנחת"פ שבפנים תרשב"ג וע' נוספות 73. 3
ובעמודי העבודה צד 92 מזכיר מ"ט פיוטיו. 114) הנחמה ופיוטים ע' עמוה"ע מצד
ומפיוטי המאור שם צד 63. 115) והיא לאכעל, וכ"כ במאור גופיה דפב"ב. 122) ר
וכ' תסק"ל. ורי"ל שחיבר פיוטים ע' עמוה"ע צד 125 כנ"ל. 124) מקרוב, בפ
ונז' בחייו בהק' רמ"ן תבון קנז"ל בתורה. 127) תתקמ"ג (העירני ידידי ר"ד יוסף
כי' שו"ב בקיוען ע"ם בת"ג פ"ת שערך בן חורין המרונה שמים שקלים נגד כתוב מ
בנמקותי ?) שה"ג, וכ"כ באוה"ח הנז' פ"ט. ובדרשי, וכ"כ באוה"ח הנז' פ"ז. 140) ה
ן', המגיה יצחק ן', כנ"ל. וכ' קיה"ד שסוף תר"י טעלק הנז"ל. 153) ס"ט ובהגהת הש
ומספטי הטעמים תרוו"ח שנדפ' 1657, כנ"ל. ע"ם שסוף ת' רד"ק סוף תשפ"י, ות
הזמנים והזכרו בהזכרון תריק"ם (אבי רד"ק) נראה יותר ע"ם בתולדות חכמ"י ח"ב ב
(מקלטיור) ת' רא"ב"ע, וילך שפ"י. וע' הק' הפרחון מהר"ר ש"ר (שנדפ' 1025) וה
בפרעשבורג תר"ד ר' זלמן ב"ר נאטליב שטערין ן' כבנ טוב תרעננ"ן בהבר שחיבר
הערות לקיכות (ויען) ק' פטורי ציצים (במומשים שם תרי"ג) ושידר השיורי ברכה ב
הברכ"י תקיר"א ובד' שם תר"ך. 154) ובטורין דפ"ה כד' פי' לאבות בסדור תפלה. ו
בראשית בפרעשבורג תר"ב. וע"ם בליק מהמקילי"ן. 157) לר"ז הלוי, אדמה שהוא
ספרדי תוגירה שהגיה לשער תכונות פרקי התורה תהחריזי שבפנים. ובהה שם, גם
תבון בעלמו בראש באורו למלות זרות שבתורה וש"כ שהחריזי העתיקו אחריו ובד' ת
בלונדין, גם ר' אשר ב"ר אברהם קרשקש שנהה להעתקת ן' תבון בבאורו להפתיחה. 7
רכ"ג

ובתשובותיו ס"ז. 173) מתי' רא"ש, וכ"ה בברכ"י ח"מ ס"ג ואחכ"כ שמתי' רא"ש
כראה שהיא מהא"ז 174) ר"א טירני, מהגר. מדרושים וחקירות לקה"ח. לא"ח י"ד,
עוד לש"ע א"ה דרושים לוית חן מש"ת שותא דיקוקא משו"ת לד"ט והיה מאנקונה
: 76) מלמד בלוגי באיטליא. 176) קורונל, כ"י. זכר נתן לניסע לקוטים מספרים,
בר"ד ונולד באמ"ד תק"ע וחיבר עוד הערות לפסקי הלה מהרשב"א וזה נביר הוא
ים וע' הזכרון לסופרי ישראל מכד 186. 181) תשע"ג, ואתז"ל העיר שהשיב בת'
(תלמידו) ס"ג שקל"ז ובז"ם (מהא"ז) שקש"ו לאחר פטירתו ובתוס' בילה ט"ז ב'
קמ"ל ויומא י"ח ב' ובמרדכי ס"פ הרואה ורא"ש רפ"ג שאכלו וכלבו סק"א קמ"ב
פ תלמידו) כ"י. 187) ר"י ב"ר יוסף, ורשב"ם שם כ' שרי' אברהם אני כ"י ואחי
נב"ן ולזה נ"ל בפנים ב"ר רמב"ן. בשם מ"כ, ע' באה"ע י"ד ס"ג ששקט"ו. בפנים
א', כ"ד, בתולדות חכמ"י ח"ב כ' שמורה המורה חיבר בס' מ'. שם הכות, הוכות,
211) או"ת בקבלה, ובז' בתוס' חגיגה י"ב ד"ה מסוף. 223) נ"ל לר"ם אביו
שמבירה בס' תתק"ע ובד' בהשחר ס"ה ולבדו בויען תרל"ה. בפנים די"ג, אשמוק,
כל"ל. ומקרוב נד' מרמ"ן תבון הע' העגולות הרעיונות מאלבטליוסי הערבי ובלייפציג
הע' עולם קטן בפלוסופיא (שנאהו באגרת הרמב"ם ובדרשי בת' הרשב"א סי' תי"ח)
סף ב"ר לדיק ן' לדיק שבז' בש"ם קבה"ר ריע רילב"ג וקופת הרוכלים (שנדפ' 106)
ורטנא מש' ד"א תתל"ח—תתק"ט וכ' אז. 228) ובספר"מ יש מתנו השעברה לדרך
ה ובאור לס' המלילה שלו . 242) ר' בנימין, פיאטילי (תפנטי) מרומא שחיבר
שער עץ חיים משירי מוסר קרית עוז, כל"ל. 243) מהנשמה, נד' בבאזילה שמ"ח
ש"ח (תרתב"י) מ"א פ"י. 248) ואדמה, וכ"כ בעמודי העבודה לד 97. 252) אולי
ן השמת (המגיה ר"א מארגאסים שנש"ה 1225). בלבוב תרל"ד מרי יחיאל מתתיהו,
במינכען, בקיוב (המגיה הנז'). רמב"ס, רמב"ג, כל"ל. 257) ומקרוב נד' מתכו
א באור מדרש תהלים בחקירה. 260) ר"ם זקש. כ"י. לאשכנזים, וחיבר באר מיכל
וזולתו דרשן בפראג בערלין וכ' כ"ד שבט תרכ"ד, והוא ב"ר נאמן [ומ"ם ברי"ל
ה שכ"כ בהס' לאבן ספיר] רב בזאקש ונולד בקידאן סמוך לקאוונא בליטא יום ו'
ן תקע"ו וזה נביר הוא בפאריז וע' הזכרון לסופר"י מכד 42) בהק' יין לבנון.
נ"ל. 261) בתולדות חכמ"י ח"א מביא ממנו עוד אגרת לשון הזהב אשור הקבורה
ת (שנש"ה 18) לפני שלשה ימים גורלות מבוא לשון עבר שגולה להריון ענק פי'
ובז' ברשב"ם סי' תקל"ט. בפנים די"ד א', ילקוט שמעוני, כמ"ק בשה"נ, ובתולדות
שם כ' שהוא ר' שמעון קרא אחי ר' מנחם בן חלבו שחיבר באור תנ"ך והיו בדור
א' (שאלל רשב"ג) ובדור רשב"ם כ' שבנו ר' יוסף קרא (שנדפ' 52, ובד' ממנו
רמ"א פי' ירמי') שנד' ממנו פי' איוב במכ"ע לר' זכריה פראנקל מברעסלויא
ר' אסבת ליון בירושלמי ברכות פיאה דרכי שמשנה מבוא הירושלמי) 59 1858 וע'
העבודה לד 312. 265) בכ"ד, בכ"ז. כ"י בע"ם, בשם בנו ר"י בן שלום, כל"ל. 274)
מאחד מגדולי הרבנים, כל"ל. בשה"נ, וכ"כ בברכ"י ח"מ שכ"ה. 278) בה' תפלין
כל"ל. 279) ר"י ב"ר אשר, מבורגים בספרד. בריב"ש כו', ובז"ם סר"מ רל"ו. 282)
נהמנינים, כל"ל. 284) ובברכ"י י"ד סרכ"ח מביא תוספותיו לערוכין. בפנים דט"ז
קי תוספות. פסקי תלמוד, כל"ל. בבשמים, שו"ת בבשמי"ם, כל"ל. 288) בארפת,
ען שהעתיק ממנו, כל"ל. 290) ובגליון לזכ"ע כ' שנ' י"ב תמוז ק"א. 292) מ"ח
כ"ע, כל"ל. 294) בת' מהרי"ל, הובלה במנהגיו ה' סוכה. מרי' שמעון, מרי' שמשון,
ומהרי"ו שפ"א ובסקמ"ז מזכיר תשובותיו והיה רב בשטראסבורג (עה"ע 29) בזמן
ושם אביו ר' אהרן ועה"ע 1788. 296) ובתולדות חכמ"י ח"ג (גם בשה"ג כ'
הרבה מחבוריו בכ"י בביבליאטעקה בפאריז) מזכיר ממנו אדני כסף (מספורי הנביאים)
אמד ואולר ה' (לתורה, כל"ל) גביע הכסף (לבראשית, כל"ל) העתקת הרקמה
41, וע' נוספות לשם ולהעי' 74) חגורת כסף (לעזרא ודה"י) מגולרות כסף
משלי) כסף סיגים (ק"י שאלות בספרי הקודש) כפות כסף (לרות איכה, כל"ל)
כסף (לתורה) המוסר או יורה דעה מזמרות כסף (לתהלים) מטות כסף (לשמונה
) עמודי כסף ומשכיות כסף (כל"ל, ובד' בספר"ת) פי' ישעיה פרשת הכסף (לרמב"ן
תוכה

תורה) קערת כסף (לרכיאל) רתוקות כסף (מלשון הקודם) שלחן הכסף (לאיוב)
הכסף להמדות מאריסטו והנהגה מפלאטון שנש"ה 18. ובעמודי העבודה לג 88
שיריו וכ' שכוונו כספי ממקום כספי שארגון בספרד וישב בטרסקן בש' ל' וב
(אחרי היותו מעט במצרים) במיורקא. 305) בתולדות חכמ"י שם מזכירו בש'
307 308) כנ"ל. 310) ועתה ראיתי בהק' ר"ש אלמשניני הנז"ל לנוה שלו
בקושט' רל"ח שהעתיק ג"כ הקדמתו (אחר פטירתו) וא"כ היה בגרוש ספרד רכ"ג
373. 316) היק"ת, שנד' מקודם באיזמר תקי"ז. מ"מ, רב באלקאלע (שבפנים)
לעאיג שנז' בריב"ש סי' תע"ג. 334) משוריאה, מתאנעראל סוריאה (ער"
ובתוספות 56) שנולד שנת ש' ק"ס וכ' שנת ר"ד. 335) ק"ם, ובתולדות חכ
ליין אות ו' ק' מולדיק וכ' קפ"ו. 336) ריי"ן רמ"ט, ובפי' תור"ג מרש"ע בנו
עזכיר ממנו מאמר בחקירה ובתולדות חכמ"י שם כ' שנולד שנת ש' ק"ם ושיב
שבפנים (בש' ר"ג) פי' אגרת האפו"ד פי' אפשרות הדבקות מאפירוז (באלקאלע רי
מאמר השכל מאלכסנדר הפרדוסי (בש' ר"ד) פי' המדות שבפנים (בסגוביא רט"ו)
וכוח מר' חסדאי (שבהע' 334) מספרדית לעברית וכ' שנת ש' ר"ך והוא אחי
ר"ש אלשקר הנז"ל בהקי"ז שחיבר באור התורה נגד השגות אביו (רש"ע באמונות
והוא היה ר"י בספרד וכ' ק"ן) ואבי רש"ט מפרש התורה שבפנים (בש' רמ"ד
בשפע"ד, ובש' רמ"ם השלים הדרשות) והיה מסגוביא (סעגוביא) בספרד אלמאזא
עוד באור כח הדברי באור מה שאמ' הטבע דרוש מאומר ולורס מאמר השכלים עי
לן' סינא שבהע' 34, ובשפ"י כולי"ה ערו"ב דנ"ר, וילך שפ"י. 337) מהרי"ל, כו
ש' קכ"ה. גוללק, כנראה הוא ר' גוללך הנ"ל שהשיבו בת' ר"י מינץ ס"ח. מי
מגיישטאדט. ה' אתרוג וטבילה, כנ"ל. והשיבו, ומהרי"ו סק"ס קנ"ז. תש"ת ה'
מהרי"ו סל"ז וסקכ"א (כנ"ל, ובשה"ת רה"פ מוכח שבסוף ימיו היה בוארמייז). של
בל"ז קמ"ו קנ"א. כ"כ בשה"ג, ובז' בשה"ת ר"ה חוה"מ ובה"ם ובת', כנ"ל. וברה
שחי בשנה שכ' מהרי"ל. ור' מאיר ב"ר ברוך הלוי מויכא, כנ"ל. בנירנבורג, ב
כנ"ל. תורת כהן, תורת כהנאל, כנ"ל. ב"ח פיורדא תקכ"ה, כנ"ל. אחי, ברי"ל ואחי
וכ' בר"ם עמודי העבודה שנ' הר"א ט' אייר 1439 והוא קל"ט ונפלאתי שבנו
אמנם גם זולתו יפלא מסליחתו לש' קמ"ט), כנ"ל. (לענרוכות מרי"ן פוסן), (שבר"ה
כנ"ל. ובש' תלות בשנה, ודס"ה תלות ונשואין ור"ה שמחות ובלקוטים, כנ"ל.
וברשב"ם שם כ' שהוא ב"ר שלמה ב"ר (וקרא לבנו ע"ם) יונה הב' שבהע' 189
די"ע א', רשב"ם, נולד שנת ש' ק"ם. 356) אבי חסק שלמה, ור' שמעון דורל
אבי ר' יונה הדיין אבי ר' בנימין הדיין אבי ר' נתן הדיין אבי ר' בנימין דור
נסתרה השערתי שזה הנ"ב כ' הק"ם הנז' והוא כ"א) שהדפי"ם התשב"ץ ויע"ם מת
רשב"ם זקנו וכ' שנת ש' תק"י ור"ח דורלן שהדפי"ם תג"א לאבות מהתשב"ץ ב
בברלין תקכ"ג וישנו בידי. באמ"ד תק"א, כנ"ל. רא"ן טוואה, ובנרכ"י א"ח סי
הניא (בשם המגיה מאמר חמץ) תשובתו כ"י. 358) ר"י מרגליות, רב בנירנבורג ב
ר"ת ת"ן, תשו"ת ר"י מינץ שהזכרתי נראה שהוא ר' מנחם ממערזבורג (שאלל
שנאמז בשב"ת בת' מהרי"ל סקל"ג ומזכירו בסקס"ח ובדינים סס"א. בפנים שם ב'
ישראל, כנ"ל. שם די"ע א', מהרא"י, ב"ר פתחיה. רכ"ז, רב במארבורג (שטייער
ויענערשטאדט. רכ"ז, כנ"ל. 366) ומוהן, ואבי ר' פרץ שהשיבו בת' מהרי"ו (שבהש
אבי ר' יוסף קולין אחרון שנז' ברלב"ח (שבהע' 422) שכ"ה, ומוהן, כנ"ל. ר"א
השיג בב"ד של שלמה (שבהע' 696) חי"ד סי"ד ובנרכ"י בש"ב י"ד סקי"ג מזכיר
כ"י. 367) לונדין. ליכדיו, כנ"ל. 370) כאמז"ל, כד' בראשונה בקושט' רל"ח (יב
ובשפ"י ל"כ רק תד' ויכעליא של"ה וע' נוספות 310 507) וכאמז"ל, כנ"ל. אבי
חסן מעשה חייא (שבהע' 494) ואבי, כנ"ל. 371) אבי רי"ל, אבי ר' אליהו שחיבר אד
(ויכעליא שפ"ג) ורי"ל, כנ"ל. בפנים ד"כ, סידליין, סידלייו, כנ"ל. 374) האלוף, וה
בת' רמ"ע ספ"ו, כנ"ל. 375) שכ"ד, ובאגרות שוכות (שבהע' 1219) יש ממנו
שכ"י

*) כ"י במינכען בבייארען.

379) רי"ל מליאון, נולד שנ"ב ש' ק"פ. מעין, ממעין, כנ"ל. בן ל', ונ"יואחסין כ' נ"ד וכ"כ
ת הכמ"י שם שנולד קל"ה וכ' רמ"ז. 383) חיבר עוד מגן אברהם עלם הדת נרור
387) וענהו, (נהורדת נשם ככתוב נצרור המור שנהע' 372 דק"ח), כנ"ל. 388)
משה רב שם אבי ר' אברהם שני נקושט' רמ"ו אבי ר' שלמה אבי ר"א חיון (שאלל
לנשיך) שהדפי"ם מד"א מזקנו (שאנרו נש' ר"ל) נויכעליא שם"ה. 9-3) משרי"ן,
ן, כנ"ל. 397) כנשפרי, נשפריו כנשפרי, כנ"ל. 400) והיה הרא"ש נ"כ ת"ר מרדכי
ליעזר כומעיכו שחיבר נאור לרא"נ"ע תורה נאור מלות הגיון מהרמנ"ם כתר תורה
רב נקושט' נש' ר"מ ת"ר מנוך לפורטא רב נקטלוניא ורבו דהקרא"ים נ"כ וכד' ממנו
תפלאם ח"ד שע"ד שני שירים שם ש"ה. 406) היו, היו נעיניו, כנ"ל. נפנים דכ"נ
לדת, תולדות, כנ"ל. 410) כאמז"ל כי', נ"ל אחר תיי ליו"כ ואמז"ל כ' שחיבר עוד
אמורות. 411) חיבר עוד הש' הערוך שנהע' 33. 412) נז', ונמאמ"ד (מרמ"ע)
"ד, כנ"ל. ונעמודי העבודה לד 89 הניא דבר אדם שנולד ה"א א' והי' ת"ר אברהם
אנולעפיא שחיבר אור השכל משם יורה שמורה למור"כ נקנלה חיי עולם הנא (ע'
שה"נ) מעין מים חיים או מעין גנים ומתרי תורה מנבואה וקנלה. 421) מהועתקא
. 422) נרכת אנרהם, נולד ר"ל אבי ר' שלמה טריום שני נחייו ור' ישראל ור'
ו. ר"י ואהרן (אולי ע"ש העיר וארחן שאלל ר"י ששפורט) ן' שושן, נ"ר מרדכי ן'
מתערב לפת. ל' דרושים, פסקי מהרשד"ם (הדפיסם נשלניקי ש"ס) שו"ת, כנ"ל.
, הזכירו נכו, כנ"ל. לונגי, נ"ר אנרהם וחיבר ש' זמנים והדפיסו נקושט' שנ"ד.
והי"ט, כנ"ל. מר"ד אפטרותשה נכו, כנ"ל. כתר ש"ט לתורה, כנ"ל. ידי משה לשמא"ת,
ותשונותיו ועניניו נמע"י תבנו ונברכ"י א"ת של"ט נז' קונטרסו נכ"י. מטה יוסף,
' אהרן אזוניב שהשיב נת' רא"ן ארחא (שנהע' 823) ש"נ ר' סעדיה אזוניב שחיבר
מוסר למשלי וכד' נליורנו. נפרע"ח, והשיב עוד נגו"ר (שנהע' 1003) א"מ כלל
"א ונמים רבים (שנהע' 1212) שנ"נ וזולתו. 424) עה"ע, עה"ע 18, כנ"ל. אחן,
עוד עמק הנכא אחן, כנ"ל. 426) דמ"ח, ונעולם אחד ועולם הפוך הנז'. 437)
ופפד"ת תע"ט. ונסופו הספד מהר"ל לר"ע משם שנר"ה 540), כנ"ל ר' אליהו,
וד ר"א רב שם נמה"ד (המהרא"י) נפסקים שמ"ד. לאוין שמ"נ, כנ"ל. 438) רמ"ע
ד, גם נר"ח (שנהע' 495) שער הירא"ה פי"ד וע' נוספות לרשנ"א נ'. 448) כ"ד,
עות, כנ"ל. 449) כאמז"ל, עמ"ה 588. רזא דמנחא, הספר רע"ח ריקה הנז"ל
שלו) רזא דמלתא קי' כוונות הא"רי ומנולות ורפואות ככתב נמנטונה תל"נ והוא
ת. 461) נית הרואה, עולת שמואל שו"ת וכד' עם המנ"ם שלו נשלנוקי תקל"ו.
מולל מאם, והשיב נת' רא"ן ארחא (הנז', נרכ"י י"ד ש"נ שקמ"ו) והועתקה תשונתו
דעת מכה"נ שמ"א. 474) ואלוק. ונכ"ם נעצמו נפנים דמ"ו נ'. ר"ש מהאמדור,
עוד מר שמואל לשיטות. ר"ם נתן כו', והשינו שאחרו רמ"ז ניהוע"י (שנהע' 1646)
שקמ"ו א"ה שקמ"ה ונז' נהוע"ר (שנר"ה 1509) הא"ה שפ"ד רב נתאשליסק,
ר"ח יוסף מדונכא כו' לש"ט ש"א, ולנ"ז שנ"נ ונטט"ו ונ"ז ק"נ נק' כ"כ א"נ לשר"ו
ושירי שיריים שקפ"ז ונש"ם לשקפ"ז ת' כ"ט ונשת"ם ה' ש"ת של"ד ה' תפילין
ונת' הרא"ם (שנהע' הנז') ש"ד. זלקינד, נ' תרל"ד. נזכ"י, ונקול יהודא שאלל
א' ונוספות לשם. פסקים שיטות, והשיגו שאחרו נכונ"ית. שא"מ שט"ו. 57,
57) אבי ר' פנחס שהשיגו נאגרא רמא (שנהע' 1411) א"א ש"ט ונ"ע שאתו
ואז היה קרוב לפטירת אביו, כנ"ל. נפנים דכ"ח א', דוד נ"ר שלמה ן' זימרא, כנ"ל.
דרך, נרך, כנ"ל. וכנראה הוא רי"ל נ"ר משה די פאס שהניה קנא"ם שנהע' 1020.
נקושט', ואגרת האפ"ד (ע' נוספות 336) שם שי"ד והשעשועים, הרדנ"ז נספרד,
494) נת' רמ"נ, והועתקה תשונתו נעץ הדעת מכה"נ ש"ס. 496) נשמם, ונכ"ם
רפ"ע אמנם קנת ראים שר"א נלנעי שנפניה נק"נ נפ' ישנו לארץ הניא פי' אחר
נר"ס והוא הרמ"ע כש"ם נעצמו נפ"ח. עשים, נשמת כל חי מדרושים שערי
קנלה למאמריב"ל ושער גיהנם, ור' שמואל גאליקו (ש"נ ר"א גאליקו שנהע' 680
נשם גאליקו שהשיב נת' מהריט"ץ שנהע' 801 שרל"ח וע' נרכ"י א"מ ש"ז) מלפת
עשים, כנ"ל. ת', נ"ר יהודא ות' כנ"ל. זוהר, גנזי המלך (מרינ"ן לטיף הנז"ל)

פאנמש"כ, שנאמש"כ, כנ"ל. בפנים שם, רמ"ע, בריי"ל ברכיה. חתן ריי"ל פואה ב"ר ווי
(השיב בת' רמ"ע שפ"ו ומזכירו בשל"ב, אבי ר' חזקיה שהשיב שם שפ"ז ור' ווי
שמשון ור"ד הכנאל) „דוד ווחותן ריי"ל ברכיה מפאנו (רצו דבאר עשק שנהע' 934
ריל"ב ב"ר יהודה אריה מפאנו שהשיב בפא"י שנהע' 1199 אות אבל בש' תנ"ו (רב
באיטליא). 751) ושת"ק, ורמ"ק, כנ"ל. ת', ק"ב. ובמאמ"ד ח"ג רפ"ד כ' ר' עזרא
בשה"ג ועי' נוספות 496. 521. 754) ליואה הגיגה, ליואה (ליורנו תקכ"ו במיין)
(שם תקמ"ח לאחר פטירתו), כנ"ל. תבנו, (שהדפי"ם דעת זקנים מבע"ת בסג' עפר
שם תקמ"ג ובז' בלשון זה"ב שנש"ה 1157 בשו"ת שם"ט דיין בליורנו), כנ"ל. מנ
גמליאל, כנ"ל. שחתם, שעשה הק' למסת"ה תאביו ואחיו וחתם, כנ"ל. בפיראר"ה, א
פנחס שעשה שיר למסת"ה הנז' רב שם אבי ר' יהודה רפאל יהושע, כנ"ל. ור' ישראל
ליגני, כנ"ל. פי' שעא"ח, ע' שה"ג והזכירו כ"פ בברכ"י ובשכנ"ה תנ"ד תקפ"א
תשובותיו. 757) וכד' (ג"כ בשם עבודת מקדש) בפיורדא תפ"ו. 761) ובברכ"י ק"מ
הביא הגהתו לזוהר. בפנים דמ"ה א', זקן, אבי, כנ"ל. שם ב', הג' ירושלמי, וב
א"ח סי' תע"ג מביא הג' לשנה"ל שנהע' 242. 777) ב"ר חייא זאבי מחברון, (ר
והסכים בס' תקל"ג לברכ"י מחיד"א אחר היד אהרן שנש"ה 462 ור"מ יהודה גומין
ור' אלי' ן' ארחא [אולי הוא בריל"ן ארחא שנהע' 823] וריל"ך ור' פנחס מ
באגיו), כנ"ל. וויוס"ף אברהם, כנ"ל. 785) אחי, ב"ר יוסף ואחי, כנ"ל. ובז' ברכ
בכ"מ ס' מתנות אביונים פ"ג הי"ח וברשד"ם, כנ"ל. 787) ת"ר, חיבר הגש"ע (ב
י"ד של"ב) רב במארויקוס, ת"ר, כנ"ל. במארויקוס, שם, כנ"ל. עמאר הכ', מ
פסקים ובז' בברכ"י י"ד בש"ב הכ"ה ש"ע ל"ד ק' ק"א רי"א רב שם וכ', כנ"ל. 8
אבי ר' יעקב, שהשיב בנספה בכסף (שנהע' 1466) ח"מ סי' א. 789) אביו ת'
כ"ם שכנא טור (שנהע' 437) ות', כנ"ל. שחתם, שהשיב בגאוני בתראי שת"ו ו
כנ"ל ויען, ויען תקכ"ו, כנ"ל. 807) לוית חן לתורה (תחו' דפנ"י שנהע' 714,
בשקאהלי). תבנו ריבז"ו, רב בשיכאווע חתן. ב"ר חנוך העניך משה (סותן האור י
כ"ם בהערה למטה ולז"כ השפ"י שבנו גישי, ור"ל אבי ר' בצלאל משה המו"ל ואו"י
מדודיו שם תנ"ז) באור תהר"ש שיף (שנש"ה 727, כ"ע בע"ג שראפז"ת באות מ'
אלוף כעורי הגאון המפורסם. דבר המלך לתריג"ת ב"ח רב בפיראר"ה באיטליא וכ' שם
פ"ג שתוך לחנוכה תקל"ז ב"ר ישראל וכ' רמ"ל ואבי, כנ"ל. 809) פסחים, ובחי'
א' לרי"ף פ' ע"פ. 812) ב"ר משה, אחי ר' ליואה רב בקאלק (חתן ר' שמואל דיקו
ביוענגראב גיסו דריי"ל תפוזנא שנהע' 999) וב"ר משה, כנ"ל. בפנים דמ"ע א', קרוב
ב"ר אברהם, תי"ב, ור"ש קערנער בשק' למג"א מהתי"ט הביא מתלבתו בכ"ם ב'
חסון תכ"א. 816) בפפד"א, תקמ"ד. 818) בפפד"ת, תפ"ג. 820) יוד, ובברכ"י
סי' תקע"ד מזכיר תשובתו ובא"ה של"א אות ז' העתיק תשובתו לרא"ן כמוס הנז"ל
מזכיר לבנו חיד"א „הבן יקיר לי בכורי יוסף ה' ימיו ושנותיו יאריך) והרא"ן השיב
ובסי' תרפ"ו וש"ע ס"ה כ"ג ל"ב מזכיר כתוקיו. 821) מלמד, הנז' במים רבים (ש
1212) חא"ח סי' תמ"ב. 822) ומזכירו, שלמנו של אברהם ושו"ת מנות כ
(ליורנו) ומזכירו, כנ"ל. 823) ור' מרדכי ור"ח מרדכי, כנ"ל.
נוספות 777. 828) ר"י, שהשיב בת' מהר"י לבית לוי (שנהע' 422) שמת"ח
בברכ"י שם שהכ"ח ר"י כארגון, כנ"ל. שו"ת, כד', שו"ת ושיטות לה' תסכתות (כר' בש
תע"ז) רב, כנ"ל. הכ', (השיב בת"ח מתהר"ם ח"ג ס"א) הכ', כנ"ל. 834) ת"ת
אבי ריי"ל שמשון רב (מש' תקל"ג) ברלווא. 836) ך' שיון, ושיון תלולה תרכ"ב הנוצרי
כ' כ"ב שיון והר"ם מאוסטרפלי כ' בפולנאה ג' אב. תורה ח"א, פל"ה, כנ"ל. 838)
בויכעליא יום ב' כ"ח ניסן של"א, כנ"ל. 839) שם שי"א (ויכעליא שי"א), כנ"ל
שבונה ג"כ ת"ר חזקי' פנלי רב בפירר"ה ע' תמשפחתו בנוספות 1001 1199.
ועשה רב בפאדובה, ועשה, כנ"ל. בפנים דכ"א ב', בחיכות, בחיכת, כנ"ל. 843)
נולד בזשעדקאוו (תחת פאזען עש"ע 560) ר"ח כשליו תקע"ז וכ' בברעשלויא (עי' הג
תרכ"א ועי' הזכרון לסופר"י תלד 22. 848) של"ע, ואביו כ' בן ח"י ונתגדל הול
זקנו ר' משה וולרשטיין (עיר מולדת התי"ט) רב במדינת אשכנז, והשלים התי"ט
יום

ס פ' כ"ג מסון ספ"ז והדפיסם סס אז ובמה"ב בקראקא ת"ד ולוה"ב בפראג סס"ב
זכירו בריס מדות ובפ"ב מ"ג פ"ד מ"ז וספ"ה, ובפ"ב מ"ס מזכיר גורת בית סני סכד'
יכפליא סמ"ע ול"כ בספ"י) ומג"א כד' בברעסלויא תקל"ז ויען מרי"א ובוילנא ופרס"מ
זכיר בפ"א מסנהדרין סמ"י, ונתקבל לפראג דס' סכ"ג (במקום רבו בחייו עס"ע 618)
מון ספ"א לכ"ם בר"ס אדר לויען נטנת ספ"ז—פ"ט לפראג סכ"ב לנעמרוב אייר סל"ד
דמריר ולקראקא יום ג' כ"ס מסון, כנ"ל. וכ' יום ד' ו'. כנ"ל. ולא, ובעמודי סעבודס
84 הביא כן מתלבתו סמדסס, ומזכיר סס סליחותיו לגזרות אוקריינא וע"ם לד 134.
85) ור', כד' סס ברין תקנ"ו וזולתס ומיבר עוד קריאת סתורה אס למסורת וכד'
רלין, ור', כנ"ל. בפנים דכ"ג א', ור', ור' תמס ב"ר מאיר מין מכתב באילס לר',
"ל. 869) יואהן פיקו, ובתולדות סכמ"י מ"ד קראו גיאפני פיקא וכ' סנולד רכ"ג.
ספורים, כועס ומונלים מספורים ת' מסאר"י, כנ"ל. מ"ב, מ"ב סנ"ג, כנ"ל. כ"ו, סכ"ד
ה (ע' ברכ"י י"ד בס"ב דסקכ"ב) וזקן אהרן (מר"א סלוי הבז"ל) ס"ג, כנ"ל. 894) סס
דט"ו, לבוב תרס"ו, כנ"ל. בפנים דכ"ד ב', לופיס, כופת לופיס, כנ"ל 905) בסערס,
זות, יותר, כנ"ל. 911) רב בפודהיין, ר"י בפודסיין, כנ"ל. תרכ"ח, רבו דמו"ס ר' מרדכי
יסמאן (בריל"ל ווייסמאן) היות כ"י סנולד סס תקנ"א ומיבר בקורות סרבס מאמרים
"ע וסירי תמסק והוא אכסן בויען וע' הזכרון מלד 43. 912) לסיטות, סמן המאור
"ם והפיבו כו' בכאמוד ואמי ר' תמס בלוגא תמס סמיבר סבל לסמיות מתוכמות תסלים
דות ואגרות וכד' סס תקע"ו, כנ"ל. 915) 1509, בח"א סכ"א ל"ד מ"ג ס"ד ל"ב ק"ט.
91) והב' ד"ת בס"ך י"ד ס"ג סק"ך. והסליחות (מגלת עיפס) כד' בסליחות ליטא באמ"ד
"א מל"א. 919) ל"ד, ע' כיספות 1628. 921) באמ"ד כ"ד סבט, כנ"ל. ור"ס רבו
כ בסבט. 924) בספרו, ובידי תמס ער"ס 603. ל"ל בפנים דכ"ו ב', בזמן, אבי ר'
דכי לזכון (מיבר מגלות כהרות (פירדה תס"ו) פיוטים והסיב במים רבים (סבסע'
121) ס"ז ותמ"ן (סבסע' 1171) מי"ד סס"א א"ס ס"ג מ"ת ס"ך ל"ב ר"י סס
קרוב לפי מ' כסליו תק"ס). בזמן, כנ"ל. 928) תכ"ס, ובעמודי סעבודס לד 105
א' דפסח וע' כוספות 999. תס"ח, תס"ט, כנ"ל. י"ז. וכד' בלבוב תקס"ז ובז' כו'
מ"ע ובתומים תכרו"פ סכ"ח סביא טענות הפת"א בב"ק על"ו, כנ"ל. 930) וכד' בויכעליא
כ"ה אמ"ד תס"א וכאמז"ל סבז' בבבט מוסר (מרא"ך הבז"ל) פל"ד ד"ס ,ואכי. 932)
וא, כולד סע"ז וע' בס' רמס"ג סבכוספית 1199. 934) ע' כוספות דת"ד ב'. 968)
אורטקילא, באורטקיוא, כנ"ל. 971) 660 סהיס בזמנו, כנ"ל. 979) ובז', תמס ידבר
סו"ת ודרוסים (סלבוקי תקע"ה) ובז', כנ"ל. בהיותו, רסקי"ח (בהיותו בהמבורג), כנ"ל.
סב' אפ"ת, ומזכירו במייו בברכ"י א"ח סת"ט תרמ"א (ססמע מפיו) ובסספ"ו (לתסובתו)
אמר פטירתו (וברכ"י כד' סקל"ד—ל"ו א"כ כ' סביב תקל"ס) סס י"ד בס"ב ס"א ל"ס
ע ק"ס ק"ז קי"ט (לספרו ק"א) ובסי"ח ס"ח פ"א פ"ד קי"ס רט"ו ר"ך להגהותיו.
הגהותיו, וססיב בק"א מאביו מי"ד ס"ב. 982) ר"א רפפורט. תקרימונא סמיבר עוד גת
מון בסריזים סב' ת"ב סלו סות יאיר תגימטריאות בערוכין (ויכעליא ספ"ח לרמס"ג הבז'
בספ"י כ' סכ"ס וססס אביו ר' יקיאל) מסדי דוד לתסלים סמום אברהס לתורה ור"סיב
בס"י (סבסע' 835) ובז' תסובתו בפמ"י (סבסע' 1199) אות דגים רב בוירונה ס"ב ד'
ברהם רפפורט סמיבר סדור מלוס בפרד"ס מאת אדכים תליאת הסדים לפנת פענח תאגרות
ות. הק', הזכרונות מהגס"ע (ברכ"י י"ד בס"ב סק"ג קי"ו ק"ס קע"ד קפ"ו רע"ב
פ"ט רל"ד ת"ב) הק', כנ"ל. ודע סספרי תלמידיו בז' לתרבה בספרי מיד"א ריעס וזולתו.
99) ב"ח, עתה ראיתי בתולדותיו באוצר הספרות הבז' ססוא ב"ר אברהס אבריל יוסף.
כולד יום ב' מ"י אב תקי"ד וספרו מ"א ז"ח מ"א סדפיס סס תק"ן מ"ב סס תקנ"א מ"ב
קנ"ג (בז' בסס"ג בחייו, וסיס בועד סרבכיס בפאריז בס' תקס"ז) מ"ד באר סבע (לברכות
בת וס"ע, מין תקע"ט) מ"ה עוד למועד (למועד וס"ע, הסלימו תקפ"א, וסדפיסו סס
קפ"ב) מ"ו בן כון (לנסים כזיקין, סס תקפ"ז) מ"ז קן טהור (לכזיקין, סס תקל"ב),
מיבר עוד פי' הגס"פ, וכמס ספריו סרפו בלואמו והס האריך לסיטות באור מד"א מו"ז
רוסים תמס אור תפי' סתפלין מלבוסי כבוד למכ"ך סדור תפלה בקבלה ועס"ם 1908,

רב (בהורמנא פס"א) בקרייבם (מס' תקל"ז—מ"ד) מיך (ע' נוספות 1244) וכ' סס פ"
אייר תקל"ו. 999) מיבר, ת' קיקיון דיונה סנהע' 928, ומיבר, כל"ל. וכז', והסיב באנ
סססס (סנהע' 1022) סי"א מ"ס וכז' כו' סקי"א ל"ב סקמ"ו, כל"ל. רב בפוזנא, סמיב
פליאס לה' אב מס' סע"ו (עמודי סעבודס לד 106 מקונטרס מכסב פוזנא הכדי בדיסרנפורו
תקפ"ט) רב בפוזנא אבי ר' יעקב דיין סס ור' אברהם מקרעמניץ (אבי ר' סלמה זלמ
רב בנרידן) ומותן, כל"ל. 1000) 64—61, כל"ל. י"א, ופמ"י הכז' וסמ"ן (סנהס
1171) ונס"ם אמוכת סכמים (מנכו, נרכ"י י"ד נס"ב פסקכ"ג). פי"ג, ומזכיר תסובת
בנרכ"י א"מ סר"ז. 1001) ממודינא, סכ' במכסובה תע"ד והספידו ריעו רנ"ך בג"ג. ור
גור אריה הלוי סמיבר גור אריה מהגס"ע (כד' עמס במכסובה) והסיב בת' רמ"ז רב
ובדב"ם (סנהע' 932) ועפר יעקב ופמ"י הכז' וסמ"ן סנהע' 1171 רב סס זקן ר' גו
אריה פנלי סעסה הק' לנ"א מזקנו וכז' באמוכת סכמים (סנהע' סלפניה) רב סס וכ' ר"
סנת תקי"ד והספידו רסנ"א קלימני סנהע' 648 ע' נוספות לסס. 1004) רנ"ך, וכ"
ממלכתו בעמודי סעבודס לד 215, ובאולר הספרות מס' תרמ"ת לד 121 סיער סכול
סס"ה. נפנים ד"ם א', סן קול סדם מסירי תורה ל"ע (ע' נוספות 1863), כל"ל. סס
סו"ת בדבר סמואל סכ"ה, קע"ם קע"ס קפ"ב ר"ז ר"ס רכ"ג—רכ"ס רל"א, כל"ל. 1016
סהסיב, סססינו, כל"ל. 1020) סנת, ומזכיר תסובתו בנרכ"י סס. נפנים דם"א ג', אס
ישראל כ"י, כולד בקורלאנד תקע"ג ומיבר עוד באור סעה"ם (סנהס' 378) עין ישרא
לסמות סמוסאלים ומסותפים בספרי הקבלה, ס"ן (מס' תר"ג—ד') נסונאלק בליטא קאליב
1025) סל"א, ובנרכ"י סנז"ם מא"ס ספ"ג. ראפפורט, (אבי ר' מסס) אמי ר' יעק
סמואל (אבי ר"ד רפפורט כ"י סכולד סס תקל"ז וע' הזכרון לסופר"י לד 110) וד"
סי"ר, כל"ל. ב"מ, ערך מליס ב"מ, התורה והפלסופיא, עס"ה מיס"ר מגורילאס. 1030
דארמסטאדט, ב"ר יוסף ואבי, כל"ל. 1035) מספטים והסיב, כל"ל. בויכעליא, כד' ס
תכ"ג. ר"ד, כ' יוסף סמיבר מקרי לב לסנועות וסיעות (ירוסלים) מקרי לב, לסעי"ד א"
ב"ח (סלנוקי, וכז' בי"ד סנהס' 1060 ונזכ"ל סנהע' 459 מא"מ אות סופר במיי
מערכי לב מדרוסים (סס תקפ"א) ור"ד, כל"ל. תרי"ז, תורת זבח, כל"ל. בירוסלים, באיזמ
(עד ס' סרס"ו) ירוסלים, כל"ל. זר' אלי' חזן, אבי ר' אלי' חזן כ"י סכולד באיזמר תר"
תרל"ט) רב בטריפולי (עס"ע 498), כל"ל. ומארית נחלה, קדוסת י"ט סו"ת מי"ט ב
(ויען) רב, כל"ל. 1036) תפ"ס, תפ"ד, כל"ל. 1039) כ"י, סכולד סס תר"א ול
בלובלין ומיבר מלחמת אריה הנ' כו' תלפה אריה סו"ת דיין בבריסק (אגל מותנו) ראב
בלבוב, כל"ל. 1043) בקרעמזים, בקרעמזיר, כל"ל. 1044) אהבת חסד, כל"ל.
תפ"ח, ואכזנעק תפ"א, כל"ל. הכז"ל, ועס"ע 1242 ובנוספות. 1045) ובנמ"י הכ
ובא"ם סכז' (לאחר פטירתו), כל"ל. מיבר עוד, נחלת לבי לתורה מספורי הזוהר (
בראסונה בזאלקווא תקי"ג ועס"ע 790 מהלאיכה ורליכה) עטרת, כל"ל. 1048) ובתוס
סקי"ז סק"ב כ' סכד' מתכו נס' אסיפת חכמים וכז' ג"כ באדם מיסור (סנהע' 130
מס"ב בד"ת סכ"ס סק"ג, ובואכזנעק תנ"א כד' מי' הלכותיו לגטין. 1060) תקמ"ס,
ר' ישראל וס', כל"ל, ור' אסרן, מלבוב סכ' ביאברוב סכיב ס' תקל"ז. הכז', ומותן
מסלס אלעזר ראללער ואבי ר' יוסף כהן לדק כ"י סכולד בלבוב נס"ק כ"א סיון תק
ת"ר סמואל באב"ד מברלד (מס' תקל"ח, אולי הוא אחי הסכחת חנוך סנס"ס 583
ורס"ק ב' ומהרי"ם (מס' תר"ו) ומיבר, כל"ל. דרסן סס לונדין ע' הזכרון מלד
כל"ל. 1067) זכרוני, זכורני, כל"ל. סעכדר פרומקין סכולד בסקלאב בליטא (סחן עב
סלוי סנהע' 1518) וכ' בירוסלים כו' ואחי ר' ישראל דוב פרומקין כ"י סכולד בדובלא
בליטא כ"ג אסון תרי"א מחן (מס' תרכ"ו) ר' ישראל ב"ק מדפי"ם וסו"ל (מס' תרכ
תכ"ע ה חבללת וע' הזכרון לסופר"י מלד 175. נפנים דס"ה א', מנחם נחום, פנ
כל"ל. 1083) מ"ס ססיון ב"ר יעקב כהן ורב בפיררה הוא מהסערת תולדות כמ
סנפנים הס' 77 אכן בספרו ד"ן (ברלין תע"ג) כי מלפת ב"ר מסה סיון סנהע' 3
וככוי סי לא טרקים סיו"א כר"ע חי ריקה הכז"ל ואבי רמח"ל ואחיו. פי"א, רזא די
כבד תנב דיו וכד' בויכעליא תע"א. 1088) ורמ"ל (סלנוקי תקפ"ו) מזכירו, כל"ל. ע"ז,
תסובתו בנרכ"י י"ד נס"ב סקכ"ד וע' נוספות 583. 1090) אביו ר"ר מרדכי
סותן

(חותן שפר״ח) דיין בירושלים. 1091) ד׳ ע׳ ובכ״מ, ד׳ ובכ״מ, כנ״ל. 1096) יוד׳ ובברכ״י שלו כ״פ), כנ״ל. בקושט׳ שנת ש׳ ת״ק, בקושט׳ ת״ק, כנ״ל. סיון תנ״ה, כנ״ל. 1098) ור״ח גאליפפה, שנולד שנת ש׳ ע׳ וחיבר באור עבודת יו״כ עמק רפאים או אגרת הגאולה מגילת אחיה ונז׳ בעקרים (שבש״ה 334) מא״ד פת״ב ובס׳ מהרי״א ב׳ ובדה״י (שבהע׳ 424 דל״ו מענין הדבר בס׳ ק״ח) והוכיחו הריב״ש (שבהע׳ 317) בס׳ שנ״ד רב בהעתקה בספרד פאמפעלונא וכ׳ שהיה ש׳ ק״ס, כנ״ל. בפנים דש״ו א׳, פרי חד״ש לא״ח ה׳ גטין. פרי חד״ש לא״ח הר״ח פסח י״ט מגילה, כנ״ל. 1105) המלינה, והוא ר״מ באסן שחיבר עוד בקורים לבקור חולים שבעירו והשיב בדב״ש (שבהע׳ 932) שרפ״ח ובת׳ רמ״ז שנ״ב ונז׳ בזכ״ל הנז׳ הא״ה אות יוד רב בוירונה טובים ריגיו וכ׳ שם ב״ר שמואל חיים וזקן ר״מ נוירה ולמת״ת הנז׳. ויש ר׳ מרדכי ב״ר יעקב באסן שהשיב בס׳ שם״ו במסכת מלחמות שבהע׳ 675, כנ״ל. 1106) השיב, אביו חיבר תפלה בספר חמשה סדרים (וינעציא של״ג) והשיב בשמ״ך הנז׳ ח״ב חח״מ ס״ח (בס׳ תע״ט) וחתם בפת״י הנז׳ אות אלם (בס׳ תפ״ב) ר״י במודינא וכ׳ שהיה ש׳ ת״ק, והוא השיב בלחמ״ת שבפנים תגיהו דק״ז ק״ח ופת״י ושמ״ך הנז׳ ח״א ס״ח ח״ב חי״ד סי״ג חח״מ סי״ח ובדל״ב ש״י והסכים להלחמ״ת וזית, כנ״ל. עזריה, שחיבר עשרה פנקסים מהקדמות דרושיו (תש׳ תע״ד—תקל״ג) פיוטים והשיב בשמ״ך הנז׳ ח״ב ס״ד רב בפירינלי. ואבי ר׳ אליעזר, כנ״ל. 1110) שחיבר שיר, פתח האהל מדרושי מועדים בקבלה שיר, ללשון למודים ומתחנו והשיבו בקונן שו״ת איטליא ושמ״ך הנז׳ חי״ד סמ״ט וחתם בשא״ה סי״ג חח״מ סכ״ד ת׳ ובשאילת, כנ״ל. שע״ח, ונז׳ באמונת חכמים שבפנים, כנ״ל. רמח״ל הנז״ל, ות׳ רמ״ז ור״י בריאל הנז׳, כנ״ל. 1111) תקכ״ט, ספר המים לה׳ טרפות ושיטת חולין ושו״ת (שם, ובשפ״י ח״ב כ׳ באיזמר) ונז׳ בי״ד (כבהע׳ 1260) ובלבו״ש שנ״ה שקי״ד ל״ו שקכ״ח ובית יצחק לי״ד, כנ״ל. 1112) ידי משה מדרושים, והשיב בש״ם תור״ח (שבהע׳ 829), כנ״ל. תועפות, אגורה באהלך (שלבוקי תקמ״א, וכאמז״ל שנז׳ בי״ד הנז׳ וזכ״ל שבהע׳ 459 א״ח אות ש״ח) תועפות, כנ״ל. בפנים דש״ז א׳, באהרה לצדיק, גם בברכ״י א״ח שרי״ז בש״ב מזכיר חתונתו וחתם במשאת משה (שבהע׳ 979) ושמ״ך הנז׳, 1114) באמ״ד ת״ס, ונפפד״ת תע״ב זאלקווא תקס״ו בדפוס ר׳ מרדכי ראבינשטיין עם ח״ב תנכו ר׳ אורי לבי ראבינשטיין מלבוב שחיבר למודי שמוק השאך והדפיסו (בש״ם המספר מרא״ש) שם תקס״ט ונז׳ בשבי״ע (שבהע׳ 694) ח״א. בפנים שם, בפריישען באשכנז, בליטא ברוסיא, כנ״ל. לשעמ״ת ח״ב, כנ״ל. וע׳ נוספות 603. 1135) בז׳ (לאחר פטירתו, וע׳ נוספות 979) בברכ״י ח״מ ש״ה ששמע מפיו ר״י במנהיים. 1144) קוטנא פלאצק, כנ״ל. 1145) כ״א ר׳ יעקלים, ע׳ הק׳ דרש משה ובליון לזכ״ע כ׳ שני שם כ״ו סיון ת״ג שחיבר לוית, שנולד שם תקפ״א (ותש׳ תרט״ו היה מו״ץ שם אלל רד״ש שבהע׳ 1398) וחיבר דברי ח״ן לעבודת עבודה (תרפ״ק ב׳, זאלקווא תרכ״ג) לוית ח״ן כו׳ (קראקא תרמ״ב) כלילת, כנ״ל. שר״ס, ובש״ם שת״ס בק׳ פרו״ע שכ״ה, כנ״ל. 1154) וראש״ל, ורא״ל, כנ״ל. ומוסך דנ״ל, רי״ל, כנ״ל. 1155) 1244, ע״ש בנוספות. 1157) רש״י, אולי הוא הוא הגאון מפיורדא שהשיבו ההפלאה הנז״ל בנב״פ שכ״ו. או הבא״י הנז׳. או ר״ד ב״ר דישנעק שחיבר פרדס דוד מדרושים וחלוקים ושמ״ז ישובים לרמב״ם (זולצבאך תקמ״ו) והשיב בבא״י הנז׳ חי״ד שקי״ז והשיבו בזכ״י הנז׳ חי״ד שכ״ב ומזכירו חיד״א ביעיר אוזן מע׳ כ׳ אות ב׳ וכ׳ „הקשה לי הרב היהים אבד״ק פיורדא מהר״ד ז״ל״, והוא חותן ר׳ יעקב שמואל שחיבר חלוקא דרבנן בש״ם פר״ד תמותנו רב שם מין פפד״מ ומדינת בריים והרי״ם אולי הוא רי״ם רב בנ״ש שהשיבו בנב״פ הנז׳ שע״ד בחתונתו לר׳ יעקב מעדינגען והוא רי״ש סוייך ב״ר איסרלה שהשיב בזכ״י הנז׳ חי״ד ש״ה והשיבו שם ש״ו ש״ה חח״מ ס״ד (ב״פ) ל״ס חא״ה ש״י ובנוב״י חא״ה שמ״ג רב בלעננלוי ועדינגען בשוייטן באשכנז. בנוב״י הנז׳ הועתקה כו׳ ובחכינא, בנוב״ת חי״ד שכ״ד פ״ב רי״ג חא״ה שע״ג קל״ו (הועתקה בל״ז שלו ג״כ) רב, כנ״ל. בלאדענבורג, באלדענבורג בנובר (תש׳ תק״ן) לונדין (תש׳ שר״ו). דנ״ך כ״י מלונדין. ר׳ נפתלי (המכונה ד״ר הערמאן אדלער) כ״י שנולד בהנובר כ״ט תמוז תקכ״ט מ״ר מרדכי קאליש וד״ר שי״ר (שבש״ה 1025) וחיבר בענגלית דברי חכמה ומוסר מהתלמוד דניאל דרונדה היסודים בענגליא המסע לארץ הקדושה רב (תש׳ תרל״ט) בלונדין ועי׳

ועי' הזכרון לסופרי' דף 5. 1162) ט', דיין בירושלים אבי ר' שלמה הר"ר משה, כנ"ל.
1166) וכ', ושמו רפאל עמנואל והי' ת"ר נתן פינקארלי (שהשיב עם בנו ר' יואל פינקרלי
באר"א שבפנים בס' תפ"ש רב באליסנדריה) והיה רב מקודם בגוריציאה פיורינצי טריעסטי
לפת פיורינצי ליורנו וכ', כנ"ל. ובנו רא"ם שבפנים עשה הקדמה לחז"ל מאביו רב בלונדין.
1167) שבמי תודה (ליורנו תק"ד) שו"ת באר"ח לצדיק תרנו. הנז"ל, ובלמת"א (שבשעי' 1105
ס"ח כ"א שמ"ץ (שבשעי' 1171) ח"ב של"ח, כנ"ל. בליורנו, שם, כנ"ל. ונראה שכ' הי"ם
שביב ס' אקל"ד שבברכ"י (ע' כוספות 979) מזכירו כ"פ בחייו ובשה"ג (שכרי' אז) לאח
פטירתו. 1170) חיבר עוד ארכי פז לשיטות וש"ע ושו"ת וכר' שם. 1171) והוא, חיבר
עוד עץ הדעת לנחי"ע (מגדרשי הנז"ל) וכר' שם חס"ד והיה, כנ"ל. חתן ר' יוסף ב"ר
שלמה, כנ"ל. ונז', ודוים נשבר במצרים (שבכוספות 1212) והשיב בשמ"ץ מחתנו ח"ב
בק' פס"כ בס' תע"ש ונז' באמונת חכמים (שבשעי' 1000) ובמד"ק כו' רב באנקונה
כנ"ל. בפנים ד"ע א', חמנו, מזקנו, כנ"ל. 1175) ש"ב, הוא אברהם מיכל (שהדפיס
מכי"ח ג"כ עבורו באל"ה ש"ב, כנ"ל. תפ"ז, זאלקווא תקמ"ה. שב"פ לונדין תע"ד. שפ"ל
ממעלות ארץ ישראל ותכשגי המלוכה אמ"ד חס"ז. ונעמוד העבודה כתב שהוא
חיבר אור קדמון שבד' בויכעליא חס"ז וכז' בשה"ד ושה"ג וכאמז"ל הנז
בשבט מוסר (ארא"ך הנז"ל) פ"ז . 1180) וחיבר עוד, באור דחש"ע באר
כנ"ל. תקס"ו, פסקים ושו"ת, כנ"ל. 1182) ש"ב ר' יעקב אלגאז ממערב הנז' הנסותי
בברכ"י ס"ב י"ד סק"ב. 1184) פאת נג"ב ודרך שנג"ב, כנ"ל. וידאל, אליהו, כנ"ל
1186) ליוסף, ובברכ"י מסיד"א. בפנים דע"א א', אבי רי"ל 1189, כנ"ל. 1190
סק"ג, בל"ה סק"ו סק"ג, כנ"ל. בר"מ פמ"א, באו"ח פסחים ק"ט ב' כי שנאור יקרות
(שבשעי' 807) מביא בשם סותן דודו רכ"ה מזאלקווא ובזה יתכן קצת שרי' מיכאל שנשמון
(כז' באו"ח לתורה פ' תזריע ובברכ"י י"ד בק' טירי טירייש לש"ב שקפ"ז (חתן רכ"ה
הנז' והלזה כתחתן עמו גם אבי שפ"ע הנז'. 1193) תק"ו, תק"ז, כנ"ל. רק או"ה הנז'
כנ"ל. 1195) אל"ה בני הנפורים, כנ"ל. לאנדינגער, שחיבר נכת דוד לתהלים בבקורת ובד
בויען. כ"י, כ' שם בן ס"ז סוף אדר תרנ"ב. 1199) סופר, השיב בפמ"י אות אעירי
לנכרי סופר ישיבת פאדובה אבי רי"ל רפאל פנצי שחיבר שו"ת פר"י צדיק רב שם כ' ר"ה
פרנוסי (שבשעי' 1219) ורבו דהמבק"ר מרדכי שמואל גירונדי (רמש"ג) שחיבר תולדות
גדולי ישראל וגאוני איטליא (טריעסט תרי"ג) רב בפאדובה. באראית (הגיהו והסכים עלי
רמב"ע הנז"ל) מנהגים לנשכ"ג האשכנזים עדן כו' הנז"ל (חברו בס' ת"פ וכר' עמו במי
תקל"ו אחרי שבד' בויכעליא שע"ם) פזמונים פסקים זולת שבפמ"י ובג"פ הנז' מגים
ובמלחמה לה' כנגד חיון הנז') לאשית בכורי קציר מ"ץ בפיררה רב שם וכ' א' דהשובות
תקי"ז ת' ג"כ לר' אברהם יצחק מאריבי ר"י במנטובה עה"ע 1201, כנ"ל. 1204) ומקרו
כר' מתנו בואראשא מגלת סתרים מלקוטי הכ"ך בנסתר ורזין גניזין מתלמידו רי"ח פריוו
והנעה פנים מתלמידו רמ"ד ואלי. 1208) רב, וחיבר עת קץ נותן לחכם ויסכם עו
וכר' באמ"ד, רב, כנ"ל. 1210) מקרוב, בפיורדא, כנ"ל. ויסה"כ שבפנים באמ"ד ונז
בכל"י (תר"י מזמוסע הנז"ל) לכוזרי מא"ב ס"פ. 1211) בברלין, בדרין תק"ן. 1212
שו"ת חיים, חיים רבים משו"ת כו' פסק (עם היד מלאכי שבשעי' 1167, בס' תק"נ
בשמ"ץ (שבשעי' 1171) ח"ב של"ח שבר במצרים מרעשים וסליחות ליורנו וכר' שם תק"ב
כנ"ל. 1219) שחיבר. תר"י בריאל הנז' וחיבר, כנ"ל. ש"ח בשמ"ץ, בקשה יפה למגפ
(במחזור אשכנזי הדרת קודש) והשיב בפמ"י הנז' ובק' דברי שלום ואמת ושמ"ץ, כנ"ל
23 35 וכר' בטורינו ת' רמ"ז ור"י בריאל הח' וזקן פמ"י וריל"ר פנצי שבכוספות 1199
ור' יהושע פנרי שחיבר לאס"י הנכאים (אילה בשיר) וכר' במנטובה תק"ח, ור' כתנאל
כנ"ל. 1221) חיבר עוד כ"ן (ג"י אליהו) מפשטים שעייא אלי' לעין ישראל מרי"ן הני
הנז"ל. וע"ש שספרו אב"א לאבות כ"ע וכ' שם שנכתב בר"ח אלול תק"ך ורמש"ג הנז' כ
שהוא שו"ת לר"ע והשיב בשמ"ץ ופמ"י ובג"פ הנז'. 1225) שבפנים) דרבז"ו, כנ"ל
ובגש"ת, ובשמ"ע, כנ"ל. בס' תקפ"ה, והשיבו בברכ"י (שבשה"ס 1509) חי"ד סמ"ה ת"ו
1228) ההסכים לשעה"ע, שחיבר הדרכה (ברעסלויא) והסכים, כנ"ל. 1229) וקול יהוד
שבפנים כר' בהמבורג תק"ב. 1231) אחר ס' תק"ן, אבי ר' מאיר מהשאראכדל. י"ם כים

ת"ר

ש"ר, כנ"ל. מועדות וכ' שם, בקאפוב, כנ"ל. ממהרי"ם, הנז"ל, ובמשל"א (מרא"ת שנז"ל) חמ"ע שכ"ג. תרל"ד רב, והשיבו בשאילת שלום (שנהע' 1509) מ"ב סע"ג קנ"ו ר"ש רב, כנ"ל. 1235) באמשטם, ונאר יעקב (שנהע' 1157) י"ד סר"ס (ע' ברכ"י שם) ובאמשטם, כנ"ל. כ"א, יום ג' כ"א, כנ"ל. ובעמודי העבודה לד 80 הביא ממלבתו הפרט כי ימות באהל (תקכ"ד). ואביו היה רב באייזנשטין וכ' יום ג' י"א חשון תש"ח ב"ר זעליג.
1240) הנז' ובפלתי שם"א סק"ו ותומים בקי' ת"כ ססקכ"ד. בהק' פלתי, ובפלתי רסי"ג (ומזכירו ג"כ בשס"א), כנ"ל. והשיב, קול אריה למנחה"פ (מדרשי הנז"ל, את"ד) והשיב, כנ"ל. 1241) ובפלתי שם"א מזכיר לאחיו רב"ו פרענקל לאחר פטירתו אבי ר' זעליג שנז"ם, ובנכ"א שלו פכ"ג הי"ח סד"ה ולא כ' שהאריך בתשובתו לדודו השמאה"ג רכ"ש ז"ל, ותומים בש סק"ך קרא להמהר"ש שיף (שנש"ה 727) ראש משפחתי. בפנים דע"ו א', לק' הספקות מהש"ך, ק"א לכרו"פ ה' נדה וק' הספקות, כנ"ל. 1242) ביע"ד, ותומים רפכ"ה. קראקויר, (ותומים סמ"ע ססק"ו ומזכיר תרוצו בלמדו לפניו בפראג בש' תע"ח והיה זה אחר חתונתו עה"ע 1240. 1244) סע"ז, ע"ז, כנ"ל. ב"ח, (כ"כ בהסכמותיו ובסק' ב"ש, ומזכיר לנ"ק בשבועות מ"ג לנ"ת ברפ"ק דחולין ובדל"ג א' ובשבועות שם למכות שם דכ"ה ובסופו). כנ"ל. שערשאוו טשערנאוויץ (הש' רמ"ך מפינשק שבסמוך) שערשאוו, כנ"ל. דר' נח, ור' יהושע מפינשק שנהע' 1155 וע"ש. ב"ר שלום כו', ב"ר תשה משערשאוב ור', כנ"ל. מחעלם, כ"ץ מחעלם, כנ"ל. ור' פרץ, ור' אורי שרגא פייבוש ב"ר אליעזר ליפמאן כהן (חתן ר"ד פאפרש שבר"ה 1157) וחיבר הלכה ברורה מדרושים ומלוקים (מיץ תקכ"ג, ועה"ע 1030) רב (במקום הש"א הנז"ל) שם, ור' פרץ, כנ"ל.
1245) חמ"ת סמ"ד, שא"ה סמ"א מ"ה חמ"ת סמ"ד (בש' תק"ט) מ"ה, אכן בחא"ה סמ"ה השיבו בש' תקמ"א (ובחמ"ת סמ"ס בש' תקמ"ה) ובשת"א קראו ר"ש השלי גם בכ"ת כ"ע „חד מב"ד" במנהיים, א"כ הוא אחר. ל"ט, חא"ה ספ"ז, כנ"ל. בפנים דע"ז א' כרו"פ ח"ב, כ"ת. ובאו"ת שלו שסע"ב מזכיר לסקס"ה בספפ"א (ג"כ) לש' רבית ובשכ"ה באורים ססקכ"ח לפרת"ס ובססע"ג סק"ג לה' שבועות ובכ"א שלו מזכיר בהק' פלתי ותומים רסל"ה ושס"ב ססק"ב ובססע"ד כ' ע' בחי' לרמב"ם פ"ח מה' מ"ס. 1252) מקרוב, בפראג תקכ"ה ומקרוב, כנ"ל. ובד' עוד מתנו שם עולם מאגרות בקבלה ג"ח. 1253) ור' אברהם יונה, שחיבר ק' מאמור הולאה מבית לבית ובז' בברכ"י א"ח סי' ש"ע בש"ב בחייו ואולי הוא רא"י שנהע' שלאחריה. לישעיה, עין רואי לתהלים. 1254) ורבו דר' אברהם יונה מאיספלטרו (עה"ע שלפניה) ששהיב בחיים וחסד שבסמוך ומדבר בערבה ופרי צדיק (שבנוספות 1199) רב בוינעציא וכ' תקת"ס ח' ג"כ לרד"פ רבו דרביה. במלרף, ששהיבו במלרף. כנ"ל. ומתלמידי רד"פ עוד רחי"ל מוסאפייא שחיבר חיים וחסד משו"ת לד"פ (ליורנו תר"ד) ובז' בשת"ל (שנהע' 1883) מע' א' אות ר"ם (לאחר פטירתו) רב באספלטרו אבי ר' אברהם חי מוסאפייא מטריעסט שנז"ם (בחייו) וחיבר תהלה לדוד לתהלים (ליורנו) ור' יעקב ירמיה רב באספלטרי ויש ר' יעקב ידידיה מוספיא משם שחיבר ק' לשעי"ד ובז' בשת"ל הנז' בק' ספ"א אות ס"ז בחייו. בפנים שם ב', תזמור לדוד לי"ד (ליורנו תקע"ח). לד"ט, נז' כ"פ בברכ"י מתחותנו (עם יתר ספריו בחייו ובשה"ג לאחר פטירתו א"כ כ' שהיה ש' תקל"ד ע' נוספות 1167. ספרי דבי רב, כד' בשלנוקי תקכ"ע והזכירו בשה"ג בחלק ככר לאדן הכד' בליורנו תקמ"א ובדל"פ מע' ז' אות כ"א. שושנים לדוד, כד' בוינעציא תקי"ב ובז' בתוס"ח (שנהע' 1244) כ"פ ובזכ"ל (שנהע' 459) חא"ח מע' ב' בתוב"ס. ובברכ"י הנז' חמ"ת שכ"ח העתיק תשובת רד"פ אליו. 1256) והוא, נז' בברכ"י א"ח סי"ז ששמע מפיו (וע' נוספות 820) והיה, כנ"ל.
1263) ובז' בר"ל, נחמד למראה לירושלמי ח"ב (שם) קהל יהודא לשעי"ד ושיטות (שם תקפ"ה) ובז', כנ"ל. 1268) תקל"ו, וכ"כ בעמודי העבודה לד 109 וש"כ שנולד ט"ו סיון תכ"ו. בפנים דע"ח א', תקל"ח 1279), כנ"ל. 1279) א' אייר, יועפ"ק א', כנ"ל. בפנים דע"ט א', תק"ם, עתה ראיתי ביד מלאכי (שנהע' 1167, וע' נוספותה) אות א' שס"ב כ"ע ז"ל. 1287) תר"ט, כ"כ ששנ"ה ול"ל תרכ"א חותן ר' אליעזר יצחק ר"י שם וכ' תרי"ד ור' (תש' תקל"ד) נפתלי בני יהודא (ב"ר יעקב) ברלין (כלי"ג) כ"י שנולד במיר (פלך מינסק בליטא) תקע"ז וחיבר אמרי שפר לשנש"פ באור שפרי (נש' ת"ר) העמק

תקון סופרים

העמק דבר והרחב דבר לתורה העמק שאלה לשאילתות (שנהפ' 1) מאמרים בכ"ע עיסינתו
ויסוד א"י מטיב שיר לשה"ש שו"ת שאר ישראל ר"י ורב בוולאזין. 1293) זכרון מנחם,
זכרון לבני מנחם משו"ת ומדושים, כנ"ל. 1294) הלוי הורויץ, מקרעמניץ, כנ"ל. והדפיסו,
והספידו, כנ"ל. וג' מ מקארלין, ב"ר יעקב. מלעכויץ, ת' ג"כ לר"י מרוזין הנז' ואבי ר'
כה מלעכויץ ורבו דר' משה מקאברין (פלך הורדנא בליטא) תלמיד בנו ג"כ וע' נוספות
1753 תר"ת רב בקאברין. תקל"ג, תקל"ח, כנ"ל. 1305) וכ' בנו, והפלאה הנז"ל
בגב"פ רשכ"ט כ"ע בחייו „כ"ז הגאון המפורסם בתורה ובחסידות מופת הדור" כו' ובשה"ם
אמנם כל אלה הדברים פלפלנו לפ"ד הגאון מהרי"ח ואמת המפורסם א"ל ראיה מהקטן
כמוני שהגאון מוחזק בכל דברים דברי חכמים וחידותם הוא אשר המזיק פינות השפט בל
ישעו יהדותיו והיה יחזקאל למופת במעשיו ובחסידותיו אך אחרי נשיקות שתי ידותיו"
כו'. ורמ"ט הנז"ל בהם ב משה מא"ם שם"ה אות ס"ר כ"ע ג"כ בחייו „מה אני אף לא
כמרכז נגד הגלגל נגד הגאון הנ"ל זקן ויושב בישיבה ומרבין תורה ברבים ואני לעיר
בחכמה ובשנים". ובשה"ג ל"כ חותר גאון עוז רק על התל"ת ועליו. וכ' בנו, כנ"ל.
1314) בובי"ת, ואולי הוא ר' אפרים וואהלי שהעתיק פרקי אבות לאשכנזית וכד' בפרעסבורג.
1325) הס, הס, כנ"ל. 1329) ותק"ם כד' בקושט' (ויח"ן ל"ך, תקס"ז, ובשה"ג ח"ב-
מטור כ' תקי"ז) וכז' בברכ"י ח"מ סי"ג כ"ג ואולי הוא כ"ר אברהם גירו ששיבו רת"פ
(שנהפ' 474) שס"ו וש"ב רי"ל יונה גירון רב בקאשטעלי באיטליא אבי ר' יהודא ישראל
מו"ץ באיבריא באיטליא אבי ר' שמואל חיים גירון כ"י שנולד י"ח אלול תקפ"ח וחיבר
דרושים באיטלקית העתקת סדר תפלה לאיטלקית לוח מכ"י בטראני (טוריני באיטליא)
בערבית שירים בערבית פראפעטאר (תש' תרי"ב) ורב (תש' תרט"ו) שם וע' הזכרון
לסופרי"י מלד 21. 1330) ויא, וים, כנ"ל. נפנים דפ"ד א', פרמ"ג לשעה"ת, טעיתי שהוא
תר' שמואל ב"ר אלכסנדר. 1345) ארז"ל, בירושלמי פ"ק דברכות (הובא ברא"ש רפ"ד
דפסחים ובתלמודן פ"ב דברכות די"ז כיח לו סלא כברא), כנ"ל. 1359) לתהלים שה"ם
אסתר. 1365) תקל"ד. תקמ"ו, כנ"ל. 1366) באמ"ד, באמ"ד תק"ן וכז' בברכ"י י"ד בש"ג
הל"ב סק"ב ותקמ"ו. 1398) רב בקראקא, שו"ת רב, כנ"ל. תר"ל, וע' נוספות 1760.
תקכ"ח, וזקן ר' ליבוש מייזלש כ"י מפאריז. ק', עין המים הספד רע"א הנז"ל (ברעסלא) ק',
כנ"ל. 1406) קליבבורג, שחיבר סדר המצות לתרי"ג וכז', כנ"ל. 1407) סדר, מאמר
אסתר מדרושים (אובין) סדר, כנ"ל. 1411) רמ"ע תכים, ר' משה תכים זיקאב מאומאן,
כנ"ל. וכז' בעמק, ונסיף שו"ת מנחת יהודא לי"ד (זאלקווא) וכז', כנ"ל. בחמת, בריתו
כנ"ל , והדפיסו, והספידו, כנ"ל . בשו"ת שם, ובשאילת
שלום שנהפ' 1509 ח"א סק"ו רב בשאביוואן, כנ"ל. בשאביוואן, ובש"ם הנז' רב שם
וכ' שם ביל ד' ויקהל פ' תרכ"ב, כנ"ל. אבי ר' הירץ, חותן ר"ח האלבער שהוא מבראד
שנ' תקפ"א (אבי ר' אליעזר ה"ם כ"י שנולד שם כ"ח שבט תקע"ט וכד' ממנו שירים
שונים חתן מש' תקל"ט לאביו תורגו רי"ל זאבלודאווסקי מביאליסטאק) ואבי, כנ"ל.
ביאזלאווין, בזילאזין טיסמניץ סטניסלאו וכ' שם, כנ"ל. ור' שאול כ"י שחיבר, שנולד
בזילאזין תקל"א וחיבר בשמי"ם רא"ם משו"ת (לבוב תרל"ה) עין דמעה הספד אביו רב
(תש' תרי"ג—ת"ב) באוסליא טיסמניץ (אבי ר"ח אריה כ"י שנולד בבראד תרי"א ת' זקנו
וחיבר זכרון משה הספד תנטיפיורי חיי אריה משו"ת לרמב"ע ואגדות ודרושים מעין דמעה
הספד זקנו תקון ערובין רב בזאלקווא קראקא), כנ"ל. ורי"ל כ"י שנולד בזלאזין תקפ"ח
וחיבר, כנ"ל, רא"ל הורוין כ"י, שנולד תר"ז. בזלאזין שטריא (תש' תרמ"ג), כנ"ל.
1418) שנפנים *), אבי *) כנ"ל. 1424) שערי צדק, אבני צדק משו"ת לא"ה משפט
צדק משו"ת לא"ע שערי צדק משו"ת לא"ח י"ד ב"ח שערי צדק לתורה, כנ"ל. 1434)
תקל"ב, וכז' בחייו בברכ"י י"ד בש"ג סק"ב. לרמב"ע, כז"ם תרנ"ח בנ"ל. 1448) תקל"א,
ומקרוב בירושלים ובאונגוואסר לס' תקוואות. 1451) רב בקראשניק, וכז' בזכ"י (תגן
תש"ח שבשמוך) ומים חיים (שנהפ' 1225) תא"ס שסב"א רב, כנ"ל. 1453) מקרוב,
בברעסלויא, כנ"ל. 1454) הנז' בשה"ג, (ר' יוסף ב"ר הכן ב"ר נתן) מאויכיון פרפיניאן
שחיבר שתלואים (שה"ג תת' רשב"א וכז' בשפ"י) פיוטים (עמודי העבודה לד 90) קבלת

כשף

ה עפירי תוספ' לחתונת בנו שמואל (קושט' רל"ג וכז' בסת"י תרמד"ל והסה"ג סומה
חו) רבו דר"א נדרשי שנהפ' 254, כל"ל. 1465) י"ס, ובנ-כ"י א"ח סי' תר"ס
כר פו"ת ופסקים ונהס בספרי אביו וזכרון משה תנכו (ב"ח לנפ"ת, כ"כ רמס"ג
ושפות 1199, ועתה ראיתי שהוא הג' ברכ"י ומחב"ר מזקנו ופסקים שו"ת ג"ח וכד'
רכו) רב באנקונה באיטליא. בספריו, אחי ג"כ לרי"ל זרחיה רב בנפה. 1468) מזכירם
בא"ח סצ"א (ובסי' תרל"ט מזכיר הג' לספי"ד) ח"מ ס"ז ורסי"ז ל"ג. 1474) ומספריו
בכ"י (רמס"ג הנז') אהל יוסף שנפנים לתהלים אורך ימים גופי תורה דברי שירה
חיים זכות אבות בזכרון משה (תנכדו הנז') חדרי בטן חדשים לבקרים טבור הארץ
לם לדוד תרפא לשון עולת תמיד פס ידא ראם דוד מילי דחסידותא להחסידים שנש"ס
. 1475) כמל איתן לרמב"ם רב בהארידאק (סמוך לוולאזין) בליטא וכי י"ס תמוז
ם, כל"ל. ר' נפתלי משכיל לאיתן כ"י שנולד בראדושקוויץ (סמיך לחבוכה) אור ליועס"ק
אד"ר תקפ"ס (ובס' תקל"ט הביאו אביו למינסק) וחיבר אבן שלמה לבן פירא בא"ס"א
ביו לברכות שבת בהאסיף (מכ"ע) הוספת כו' בכבנ תיעקב זכנסת ישראל א' (מכ"ע)
ם הגדה להגס"פ מכתב כו' הנז' ועי' הזכרון לסופרי"י מלד 153, כל"ל. 1477) ורבו
ו ד"ר פיילכנפעלד כ"י (נ"ר אייזק פ"ס, ואלב רע"א נזכיר ר"ם פ"פ) שנולד בגלונא
עזיא ט"ו סיון תקפ"ז רב (מש' תרט"ו-ל"ב) בדיסעלדארף בפרייסען פוזנא ועי'
רון לד 86. 1481) הלוי כ"י, הלוי סרייער כ"י. והשיבו בתוע"ר, ק' אוהב משפט
ריב תשינעם (הספרדים והארטהארקסין) ותקנות (לבוב, וכדי עליו סם מכתב גלוי
מנת תלוה) והשיבו, כל"ל. 1484) ארבעה כסר מעד"ן ארבעה, כל"ל. 1496) ור'
ור' לוי משה יהודא תרלדויל סאניווהן. אולי, אולי הוא כו' אבות תשו"ת תוספות
ם תסו"ת, כל"ל. שהשיב בתגיני, שחיבר רספי תלקוטים (וארשא) והשיב, כל"ל. זקן
ל, כי רי"ל, כל"ל. 1506) ס"פ, ובאב"ת סח"א. סת"ה, ובכ"ז בק' יומ"ד סל"ט. ר"ב
ר כו', ובשאילת שלום (שנהפ' הנז') ח"א ס"ו ומקרוב נד' תתכו בלבוב רב טונך
"ח לי"ד. ובס"ם שנהפ' הנז', ובס"ם הנז', כל"ל. 1509) בסניאטין יאם (מש' ח"ר)
כל"ל. רילי"א סור כו', ובשאילת שלום ב"ח שנסמוך רב בבאזא בוקארעסט כל"ל. ר'
ילחק כו', ובס"ם שנסמוך ח"א ספ"ה. רי"ל גיסו כו' ואבי ר' יעקב, ואבי רי"ל כו',
יעקב כו' הר"ן מחן רי"ל תראזדל (שנהפ' 1634, ולזה בתוע"ר כ"ע תחו' כס"ם
כ בס"ם ח"א סכ"ב עד"ח שבזר עה"ע 1616). כל"ל. ובס"ם הנז', רב (מש' תר"ח)
כו' תרל"ח אבי רילי"א כ"י שנולד בסניפטין ט"ו תמוז תקל"ז ח' מנחם חנוך תסניעטין
נהפ' 1583) ותוע"ר זקני ורס"ם דודו וקיבל אמרי טעם לשיטות וה' גטין אמרות
רות ודרושי שבת בני בינה תעניינים דתעות שלים לג' תוריו הנז' זכרון כו' חדוש
ים מדרושים מלב חני מדרושי חג היהודים ברומעניען והמניסטער בראטיאנו ילקוט
ניכים כונן לחקר אב תפלפולים תאמרים בכ"ע תשיב אהרים תשו"ת שעקוב לתיסור
פות היהודים ברומניא שמע שמואל לתורה תולדות אבות לאבות והשיבו, כל"ל. ספ"א,
"ם הנז' ח"א סק"ז ח"ב סרס"ס. ח"ר סת"ב, ובס"ם הנז' ח"א סב"ט (ות"ם ובסת"ס
' סיף ק' פרו"ע ב"ב ל"ל אלב בנו אמר תי' כ"ה). רילי"א כו' רב בבריכזב פאסקאן,
ל, ואבי ר"ח, וגיסו דרי ישראל תזערלוב (שנס"ה 1844) ור' משה רעספלר מנארגאפראנד
שיבו בס"ם שכ"ה קל"ו (אבי ר' שתוא: שתעלקא כ"י מקאבאלאפאיאנא בתארתארום
ר שהשיבו שס סרל"ח) ורא"ל מייזלס שנסמיך ואבי, כל"ל. כ"א, ב"ב, כל"ל. לתפ"י
ביו. כאור ירחים רב נפרפוורסק ורא"ל מייזלס שהשיבו בס"ם הנז' תגיסי ס"ט ק"ג,
ל. י"ח י"ט, ובס"ם הנז' (בסי' תרי"ג) ס"א סל"ה. תמהרי"ם, ובס"ם הנז' סת"א. אמר
כ"ס כמליו אמר, כל"ל. תרת"ד, ד' תשרי תרפ"ה. ר' משה ילחק ראבינאוויטש כ"י
שיבו בס"ם הנז' ח"ב סקס"א קל"א, כל"ל. וכי הקלוה"ס י"ט טבת ב"ס נהק' נכדו רא"ס
ביו ובהק' תלמידו ר' ענזיל כי י"ט אדר. והשינות, והשיבו. כל"ל. 1519) לי"ד,
רי כחתיה תסו"ת. 1527) להגס"פ. להגס"פ ושה"ס, כל"ל. 1531) בפליאה, בפילאב,
ל. חולחס, ורילת"ע תנעלזין שנס"ה 724, ועוד, כל"ל. בפנים ד"ל א', כי פנ"י,
אביו [ג"ב אבי רד"ב] ר' שרנא פייבוש מחן ר' הירן תנוסק שנס"ה 714), כל"ל.
י"ב, מחן ר' יעקב הורוין. 1536) ת"ר אברהם שתוט תתוגרמה ור"י פאסי (שנהפ'
ורלב"ח

תקון סופרים

382) ורלב"ח (שנפט' 422) והשיב באבק"ר מהב"י כו' ש"ט, אחי ר' שמואל כו', כל"ל. 568
בכ"י, באור יחזקאל בכ"י, כל"ל, בפנים דל"ז ב', גיסו כו', גיסו דר"ם שכנא מקארלין, כל
1573) מקרוב, בפראג, כל"ל. 1583) אביו ב"ר, אביו אחי, כל"ל. ואפי, אחי, כל"ל. מאמ
תב"ד, כל"ל. והשיבו בגור, והשיב באב"ת מקלוה"ח שמ"א (בס' תקש"ו) והשיבו שם ובנ
כל"ל. ור"ד באב"ד כ"י (צ"ל בין בניו) כו' שקי"ז רב בטרעבנוולא ור' משה רב בשניע
(אבי ידידי ר' יהושע העשל כ"י שהשיבו באורי ויצאו מתוכו שנפט' 1509 וש"ם שנ
ח"ב שקמ"ט רמ"ו רב בשאלילא סמוך לעירנו) ור' שמואל, כל"ל. ובסוף ההערה
בטעות. 1612) אייבענשיץ במעהרין ל"א שנה וכ' א' דר"ח טבת תר"ך (ואדמה ש
בעל שו"ת מי באר, הנד' בווין תקפ"ט) אבי ר"ד אפענהיים רב ביעמניץ במעה
בעטשקערעק ור"ח אפענהיים שנולד באייבענשיץ ה' תשרי תקכ"ג ת' יד אליעזר (שנפ
1420) רב (מש' תרי"ח—תר"ך) ביעמניץ אייבענשיץ (מש' תר"ך—כ"ט) טהאלן בפרייס
וכ' בסוף תרכ"ב וע' הזכרון מלד 126, כל"ל. 1616) אושפיזין קרבנית, אושפ
(עה"ע 1527) קרבנות (ע' נוספות 1752). וזקן רי"ל, וש"ב רי"ל כו' לתורה ו
המבק"ר שלמה זלמן חיים הלברשטאם (שזח"ה) כ"י שנולד בקראקא כ"ב אדר תק
(גיסו דר' ישראל אהרן בערינשטיין ועתה הוא סיקר בביעליטץ וע' הזכרון לסופר"י
28) ור' שלמה, כל"ל. 1627) ונוכן דוד שבפנים כו' בפאקש תרמ"ה. 628
חמ"ת ש"ת, חא"ה שקמ"ה (בס' תקכ"ב) חמ"ת ש"ת (בס' תקכ"א, בהתקבלו לכ"
כל"ל. ר"ם קויעטש, אבי ר' משה קוועטש רב שם (רבו דר
ד"ר שלאווענדי כ"י שנולד בנייאשטאדטל ד' שבט תקל"ז ת' ג"כ מש' תרי"ג לכתב סו
שנפט' 1714 רב מש' תרכ"ד—כ"ו בעהרענט בפרייסען דירקסיים וע' בזכרון הנז'
76) ורבו דר' משה כו' (ב"ר כו' רפאל) ור' יואל כהן ד"ר מיללער כ"י שנולד בא
במעהרין י"א חשון תקל"ז [ת' ג"כ לכת"ש הנז' ור' שלמה האאם שחיבר כרם שלמה ל
וכו' בפרעסבורג ת"ר רב בדרעזניץ] רב בשטייניטץ במעהרין לייפא בנעהמין מורה
בגימנזיום פראגן יאזעף בווין ועתה מורה גפ"ת בברלין וע' הזכרון הנז' מלד 68) ו
כו' תקפ"ט וכו' ג"כ בברין עם קדו"י לקדושין. ולא כן אנכי עמדי, אמנם כן
הנוב"י וזולתו בהס' ש"ם ויען תקכ"א שהרא"ל ב"ר שמואל ר' חיי"ש ישעים והדפיס
אביו ויתכן שר"ח ישעים חותן אביו. 1631) גם פי' ותרגים אשכנזי למנקיק. 634
וכבר, (לנוב תר"ט, וכבר, כל"ל. עמוד העבודה, עמיד התורה לק"ם (שם תרי"ג) תעלו
חכמה בקבלה (קאלימעא), כל"ל. וכתב עליו מהו', ע' נוספות 1509. 651
שהסכים, שחיבר זכר לדיק ים"ע מהספד מהרי"ם ב' ופלפולים באגילות (ואראה תרב
והסכים, כל"ל. 1657) נולד תק"ן, אולי צ"ל תק"ו, עין, משפטי הטעמים (רעדלה
תקס"א) עין, כל"ל. שקי"ב, ובלל"ח ברכות פ"ד. שקכ"ו, ובעמודי העבודה מלד 26—4
כל"ל. אייר, אדר, כל"ל. 1676) השיבו, חיבר עוד יקרא דחיי מדרושים והספ
(אופיבאך) רב טונך לתורה והשיבו. כל"ל. שי"א, ובכ"ז בק' יוש"ד ש"ז. 16א6) וכא
הלוי שפין, אדמה שהוא רכ"ה בעל מלא רלון להשוות דעות החלוקות בתלמוד (פפ
ת"ע) שחיבר עוד ברכת נפתלי תסו"ת ירושת דרוש בקבלה ירושת ים מלקיטים ירו
נפתלי לאגדות (ההגות רל"א מרשב"א אלגזי הנז"ל) שער נפתלי בחריפות רב בנ"ם ואח
וכ' ש"ז אגול תע"ג. שהשיב, שחיבר מטעמי יצחק משירים ומליצות (פראג) והשיב, כל
ברעזניץ, אבי ריי"ט שפין שחיבר זכרון אלעזר מתולדות ר"א פלעקלש (חותן אביו) ו
בפראג. שהשיבו שם, שחיבר אסוף אסיפה נגד אסיפת הרבנים המתחדשים כתית למ
ושמן למאור לש"ם וש"ע (ויען) והשיבו, כל"ל. 1706) ור' שאול יצחק ד"ר קאמ
כ"י שנולד בליטא בפרייסען תקע"ח רב במעקלענבורג שטרעליטץ רב ומטיף בפראג
הזכרון לסופר"י לד 99. 1707) אדאלף יעללניק, ובהזכרון לסופר"י כי שנולד ש"ז
תקפ"א בכפר דריסלאוויץ (סמוך לאונג—ברא"ד במעהרן) ת' (מש' תקכ"ד) לר'
וואנעפריעד (ר"י בפראסניץ) דרשן (מש' תר"ה — י"ז) בלייפציג בזאקסען ויען ו
מלד 47—51. 1714) לתורה, לא"ה כתב סופר לתורה, כל"ל. בהאללאם פאקש, כ
ורבו, ור' שמשון כ"י (שבפנים. וא"ל לפנים) רב בארלא בהגר, ורבו, כל"ל. 721
מרעכניץ, שחיבר שו"ת ריב"א (פאקש) רב, כל"ל. מפריישטאט, קיטנעלסדארף שחיבר ש
אהל

ל אברסם והסכים בס' תרל"ם לדגלי הוס"ת (סנסעי 265) רג, כל"ל. ור"ג אמר
רלם אבי ר' פרץ ד"ר יאזעף פערלעס כ"י סנולד בבאיא נסגר ס' כמליו תקל"ו רב
יככען נבייארען וע' סזכרון לסופר"י לד 91. נפנים דק"ד א', סיעות סלמוד, מקרוב
בפרעסבורג לסבת ולנדרים נויען. 1732) סחיבר, אבני לדק תסו"ת לדסם"ע ב"ח
' נוספות 1424) ייט"ב, ככ"ל 1743) ממעזולאברון, ממעזילבורג אבריך סחיבר,
"ל. 1746) רבו דר' קלמן ליעבען כ"י סנולד בפראג א' פסח תקע"ג וסיבר גל עד
בבות פראג (הדפיסו תרט"ז ס"ב ר"י ליעבען (סנסעי 250) ואמן ר' משה וואלף
ועם מסס (מגזע טעס המלך סנסעי 1568) סכי סביב ס' תר"ז ות' נ"ב לר' ליבוס
י גלוגא רב בזוכללוי. 1752) ומקרוב כר' ממנו במוכקאטס סדר כוסח הקרבנות הוסענות
קפות ועס"פ 1527 1616 1752، 1753) בן, (מזכירו אביו במנכ"א ד"ח וסד"פ
ואר בני יקידי המופלג הסנון ובמכ"ב סלו). ונז', · דרוסים (מזכירם במנכ"א ד"פ א'
לתו) ונז' בס"א למכות ממתנו ובמנכ"א סס כ' סנז' באריכות באו"ח (תר"א קאליר
ז"ל סהסכים לספרו מנכ"א ובר"פ הכחנקין כ"ע תחר') פסחים דק"ז א' תילדותו, כל"ל.
ר מאיר, סהספידו במנכ"א דמ"ו ב' (וכי סנולד בבריסק ונתגדל באסכנז וכי' בבריסק
אוס), כל"ל. בקאברין, [אבי קיתכת (תס' תרט"ז) תלמידו ר' כח חיים (ב"ר תסה
נווין כ"י סנולד סס תקל"ח רב (תס' תרי"ז) סס וע' תסנוריו בהזכרון לסופר"י לד 64],
"ל. 1418, פה ל"ל הערה המחמונה סמעבר הסני ואבי כו'. נג"ע, נגע. חי"ד רב,
"ד ס"ס רב. 1760) ור' (תס' תרי"ד) דו"ב קעסטין כ"י סנולד בבאדקי (תמוז
אליסמאק) בליטא ב' כסליו תקפ"ג ס' ג"כ (מקודס תס' תקל"ו) ר' ירוחם אלטסילר
סס וחיבר אלון בכות מספד רד"ס (סנסעי 1398, בהלבנון תר"ל) בכי מספרים
ינו מהרי"ס (ואראא תרכ"ב) מלוכת איזבל או מלחמת הכסים בגיהס (וילנא תרכ"ן)
סע גיא חזיון (ואראא תר"ל) תסע תגרים תוסע כאפאלען הא' (סס תרכ"ג) עסר
יעות לסוגיות ואגדות (סס תרכ"ח) וזולתם בהלבנון. 1770) בזקאסב, רב בזקאסב,
ב"ל. ממעזריטס, סנולד במעזריטס הגדולה במעהרן ער"ח אדר תקע"ס, ארח לנדיק,
דיכי תפלה (ויען תרכ"א). כל"ל. בית המדרס (תכ"ע) ד"ח בית תלמוד (תכ"ע) בהאסיף
מכ"ע (מאמר הגאון ר' סעדיה הפיתומי וזולתו) בבכורים (תכ"ע) דור דור ודורסיו
תוסב"פ (ח"א סס תרל"א, ח"ב תרל"ב, ח"ג תרמ"ד, ח"ד תרמ"ז) ד"ח הג' ס"ם ביסרון
מכ"ע תקאבאק) סבנוספות 1888) בככבי ילחק (תכ"ע) תנוא ותסורת התלמוד לספרא
סס תרכ"ג) תדות סופרים לתכילתא (עה"ע 283, סס תרכ"ה) תספט לסון המשנה (סס
רכ"ז) כלת ישראל (תמסיח, סס תרכ"ב) בהלופה להמגיד (תכ"ע) תולדות, כל"ל. רב,
"י (תס' תר"ב—תר"ס) במעזריטס ותס' תרי"ח הוא בויען ונעסה סס (בנהמ"ד ד"ר
עללניק סנס"ה 1707) רב ומורה, כל"ל. 1777) כר', ללקוטי הגר"א וכד' בוארסא,
כל"ל. וכד' עוד סס ממנו בית כאמן לסיטת ע"א כאמן באסורין בית עולמים לאדרא רבא
בית ילחק לאדרא דמסכנא ומאמרי קבלה פתחי סערים לקבלה ב"ח. נפנים דק"ו ב, רב
סס ואראא כ' סס תרכ"ד, ר"י בוארסא. גור. כ' סס תרכ"ו, ככ"ל בס"ק כ"ב אדר וע'
נוספות 1651. 1795) ור"ל כייאזן סהפנים חיבר בכור אליעזר לסיטות (פרעסבורג)
תסבלות הפניכים ספור תלילה וסיר וכד' בויען. 1802) ב"ק, רב (תס' תר"ך) דר' סלמה
ד"ר תאנדעלקערן כ"י סנולד בתליכוב (סמוך לדובנא) ב' דפסח תר"ו ועתה הוא בלייפליג
ב"ר סמחס דוב סכ' סביב תר"ך ות' ג"ב לר' פנחס רב בטירהאוין וריל"א לנדא סהפנים
וע' הזכרון לד 67. 1807) מדות, סנס"ה 771, כל"ל. ב"ר יהודא כו' וב"ר סמואל כו'
וס"ב רא"ד, אביו ב"ר סמואל כו', ואחי ר' יהודא כו', והוא אחי רא"ד כו' תרט"ו (ויס
רא"ד מסה סטיראסון כ"י ב"ר יעקב ונולד סס ג' אלול תר"ג וחיבר תורת אדס לאיוב
והדפיסו סס תרמ"א, כל"ל. כ"י, סכ' סס לפני ס' תרמ"ט, כל"ל. 1825) ותותנו הראסון
ר' סלמה וואלף רפפורט מפראג. 1826) הסינו בתוע"ר, חיבר מנחת זכרון לתותמ"ג
והסינו, כל"ל. אבי, חתן רי"י תברעסטילקא סנהע' 1228, ואבי, כל"ל, חתון תרל"ס, ה'
כסליו תרמ"ח. רכ"ס, תגליכא. סער כפתלי, והסינו באו"ח ור"ת מאביו וס"ם הכז' סק"ך
ח"ב סרע"ג. בסל"א הכז', ובס"ם הכז' סרע"ד. זילבער כ"י, סחיבר סדה ירוסלים תנקורת
לתרגוס ירוסלמי וכד' בטסערנאוויסן. טארניגראד, טארניגראד קאלימעא, כל"ל. דפנים
דק"ח

תקון סופרים

דק"ח א', ב"ח, אגלות סחיים מדרוסים. ב"ח אבות לאבות. ברכת מועדיך לחיים מדרוס
גנזי כו'. חיים תחלה מדרוסים. חקקי כו'. עמודי חיים מדרוסים, כנ"ל. סס, בקו
בפרייסען טיקטין, בקוטנא בליטא. טיקטין בפרייסען. כנ"ל. 1841) תקס"ס, תק
כנ"ל. 1844) פי', טיב גטין לא"ח וא"ה פי', כנ"ל. בפראמאל, בפראמפאל, כנ"ל. ס
והסיבו סס כ"פ. 1845) סר"ל, פה נ"ל מלמטה וכז' כו'. 1849) ור' אלכסנדר סמ
סיילפרין כ"י סנולד בברלאד כ"ב כסליו תקפ"ח ת' מקודם לבר ליואי (סנס"ס 411
ומיבר רא"ם המזבח לזבחים (לבוב תרמ"ג) סו"ת סיטות והסיבו במוע"ר (סנר"ס 509
כ"פ ובמסכ"א (תרא"ת הכז"ל) מא"ח סל"ו ת"ה פ"א ל"ת קי"א חס"ת ס"א י' ובכ"ז מ
בסו"ת לפ"ד סט"ו וקנא"ם דסס' לסכו"ם סת"ס פ"ט קס"ס לס"ט סקנ"א ובסואל ומ
רב (תס' תרי"ג) בגאליגורא בגאליליעא ת"ת ור"י ומור"ל בלבוב. 1850) תמורות, תמו
כנ"ל. בפנים דק"ט א', מעסס תכינא, מעסס ידי יוצר תכינא, כנ"ל. 1863) מעיל, ס
ס דקדוק מעיל, כנ"ל. תקפ"ז אני ר' משס סעסס הק' ומכתב ספרדי לכן ק"ם מס
הכד' באמ"ד תע"ב, כנ"ל. 1865) ב"ח, תוספתא עתיקתא בהלכתא ואגדתא מחז"ל
במען. והר"י עטלינגר תותכו הוא כבו דר' עזריאל ד"ר הילדסהיימער כ"י ס
בהאלבערשטאט בזאקסען ך' מאי תק"פ ומיבר בקורות הרבה בעברית ואסכנזית
הזכרון לסופרי' מלד 33) רב ור"י באייזנשטאדט בבנר (תס' תרי"ל—כ"ו) בברלין
רנ"ס ד"ר הילדסהיימער כ"י סיולד באייזענשטט ב' פטבר תרט"ו דאלסכט (תס' תר
בנסמ"ד הרבנים דברלין ומו"ל סס (אלקט' תרמ"ג) מכ"ע „יודישע פרעססע" וזולתו
הזכרון הנז' לד 34. 1872) סי"א, סי"א י"ב. סע"ס, ובסאילת סלים (סנהע' 509
ת"ב ס"י. בנאקוי, באקוי. רב סס, ובס"ס הנז' ת"ת סי"ז י"ם ל"ב רב, כנ"ל. בפנים ד
ב'. גאולס, אסל אברסם לסגס"פ. גאולת כנ"ל. 1882) וכד' ממנו בואלסא סמיכת
לסיטות. 1886) תרכ"ד, בסזכרון לסופרי' לד 44 תוכח סני תרכ"ב ובסרנ"ס ב' תר
1888) ור' יוסף יצחק ד"ר קאנאק כ"י סנולד בלבוב י"ד אלול תק"ץ ס' ג"כ ל
עליכנורג (סנסע' 474) וע' הזכרון לסופרי' לד 98. ור' יוסף סמואל ד"ר בלאך
סנולד בדוקלא ך' דעל' תר"י ומיבר הרבה באסכנזית (ע' סזכרון הנז' לד 9)
ברענדסבורג וזולתו פלאסיגדארף (סמוך לויען) ומס' תרמ"ג (תפטירת ר"ם סופר סנ
1715) כנסר לסנת בבית סכנסרים (פארלאמענט) בויען. ורא"ו סאלאט סנפנים
ר"ם אלול תקפ"ו ולמד אצל מסרי"ם מס' תר"ו ומיבר חי' הלכות ואגדות וסירים וה
רבו בסו"ת רא"ד בלבוב. 1891) מזאלקווא קראקא, סנולד בזאלקווא תר"ד ומיבר
איה קיפר מהספד ר"ם סופר סנז' גויעת כו' אבות מר דרור לסגס"פ (קראקא תרמ
סמן למור לתורס מ"ע סס, כנ"ל. בפנים דקי"א א', סו"ת ס"ח, סו"ת ו"ח, כנ"ל. 908
מסו"ת, מסו"ת באסכנזית (ויען תק"ם), כנ"ל. ובו"ת, והסיבו בגובי"ת מא"ס סכ"ב
תקנ"ב. 1993) מסכיל אל דל, מקרא דדקדוקי לבראסית סמות ב"ם מסכיל, כנ"ל.

תושלב"ע.

יחזקאל דוקעס.

אוה למושב

קראקא, תרס"ג.

בדפוס של יוסף פ[illegible]סע 62).

ספר

אִוָּה לְמוֹשָׁב

כולל

תולדות הרבנים שישבו על כסא הרבנות של שלש קהלות א״ה״ו״

אלטונא, האמבורג, וואנדסבעק.

עם כ״ד תמונות וציורים.

מאת

יחזקאל דוקעס

יושב בבית המדרש דקלויז באלטונא.

יצא לאור על ידי

שאלתיאל אייזיק גראבער

מו״ל „אוצר הספרות״ בֿיארסלב.

קראקא, תרס״ג.

בדפוס יוסף פישער (גראָדגאסע 62).

IWOH LEMOSCHAW

enthaltend Biographien und Grabstein-Inschriften der Rabbiner der drei Gemeinden

Altona, Hamburg, Wandsbeck,

mit 24 Abbildungen.

VON

EDUARD DUCKESZ

Klausrabbiner zu Altona.

Mit Anmerkungen von Salomon Buber, Lemberg.

Herausgeber:

EISIG GRÄBER, Jaroslau

Redacteur d. »Ozar Hasifruth«.

KRAKAU, 1903.

Druck von Josef Fischer. — Verlag des Herausgebers.

Meinen lieben Eltern

in kindlichen Ehrfurcht gewidmet.

Der Verfasser.

תכן הענינים:

מבוא	V—VIII
הערות מאת הרה"ח שלמה באבער	IX—XVI
הר"ר דוד בר מנחם הכהן	1 — 2
הר"ר מאיר בן בנימין וואלף אשכנזי	3 — 5
הר"ר הלל ב"ר נפתלי הערץ	5 — 7
הר"ר משלם זלמן מירלס נײמארק עם ציור מצבתו	8 — 11
הר"ר צבי הירש אשכנזי (חכם צבי) עם תמונתו	11 — 17
הר"ר משה זיסקינד רוטנבורג עם ציור מצבתו	18 — 21
הר"ר יחזקאל קצנאלבאגן עם ציור מצבתו	21 — 29
הר"ר יהונתן אייבעשיטץ עם תמונתו וציור מצבתו ומצבת אשתו	29 — 52
הר"ר יצחק הלוי הורוויטץ עם ציור מצבתו	53 — 59
הר"ר דוד ברלין	59 — 63
הר"ר רפאל כהן עם תמונתו	63 — 74
הר"ר נח חיים צבי ברלין עם ציור מצבתו	74 — 77
הר"ר צבי הירש זאמושט עם תמונתו	77 — 83
הר"ר אלעזר לאזי בערלין	83 — 88
הר"ר מנחם מענדיל פראנקפורטער עם תמונתו	88 — 92
הר"ר ברוך עוזר עם תמונתו	93 —102
הר"ר עקיבא ווערטהיימער עם תמונתו	102 —107
הר"ר מאיר כהן	107 —109
הר"ר יצחק בערגיים עם תמונתו	110 —114
הר"ר יעקב יוקב עמטלינגער עם תמונתו וציור מצבתו	114 —124
הר"ר אשר אנשל שטערן עם תמונתו	125 —130
הר"ר מרדכי עמרם הירש עם תמונתו	130 —132
הר"ר אליעזר המכונה דאקטאר לאָב עם תמונתו	133 —136
הר"ר מאיר המכונה ד"ר לערנער עם תמונתו	136 —139
השמטות	139 —140
הקדמה ותכן הענינים בשפת אשכנז	I—XXXV

מ ב ו א.

מי לא שמע את שם שלשת הקהלות א"ה"ו. מי לא ידע את שמות הגאונים, גאוני ארץ, כמו בעהמ"ח „בית הללי ובעהמ"ח „שו"ת כנסת יחזקאל" ור' יהונתן אייבעשיץ ובר פלוגתיה ר' יעקב עמדין זצ"ל ואת כל הקורות אותם בקהלות ההם. אך רק מעטים המה היודעים, כי רבנים גדולים ומפורסמים ישבו על כסא הבית דין הגדול הזה במשך דורות רבים לפניהם ואחריהם ועוד יצער מספר היודעים את הסבה, מה ראו על ככה שלש קהלות שונות, הנמצאות מלבד זה גם תחת ממשלות שונות — המבורג בתור ממשלת אזרחים (רעפובליק), ואלטונא וואנדסבעק תחת ממשלת דינימרק — להתאחד לקהלה אחת ורועה אחד לכלם, וכן את סבת התפרדותן אחרי כן עד היום הזה.

והנה לכבוד התורה ולכבוד נושאי דגלה הרבנים הגדולים שכהנו פאר בשלשת הקהלות הנ"ל כמאתים שנה, לבל יפקד שמם וזכר פעולותיהם בדברי ימינו, לא חשכתי מעמל נפשי ואספתי ולקטתי מפנקסאות הקהלות, מהארכיון של הממשלה ומפי סופרים וספרים די חומר, למען הפיץ אור יקרות על העתים ההן ועל גבורי הרוח אנשי השם הפועלים בהנה, עד כמה עלתה זאת בידי לא לי להוציא משפט, הקורא הנבון, היודע עד כמה קשה עבודה כזאת, ישפוט בעצמו.

ולקיים „והיה עיניך רואות את מוריך" השתדלתי להשיג מכמה רבנים של התקופה הגדולה הזאת גם את תמונותיהם.

ועל דבר סבת התאחדות שלשת הקהלות הנ"ל תחת רועה אחד, ועל התפרדותן אחרי כן הנני להודיע בפתח שער ספרי זה, כי פה מקומו.

העיר אלטונא הסמוכה להמבורג, עמדה לפנים תחת ממשלת השר שויענבורג, ואחר מות השר בלא יורש עצר, עברה ממשלתו לממשלת דינימרק. — בתחלה נקרא שם העיר „אלטנא" ואח"כ „אלטנוי" (עיין בספר „נחלת שבעה" בהסכמת הרב ר' מאיר בר' בנימין וואלף אשכנזי) ואח"כ אלטונא עד היום הזה. — מתי נוסדה קהלת אלטונא אין לדעת בדיוק, אך בדברי ימי העיר אלטונא נמצא כי בשנת שע"א (1611) באו יהודים בפעם הראשונה לשם, וכן נדע כי מיסד

הקהלה היה ר׳ שמואל בר׳ יהודה, כפי הרשום על מצבת קבורתו: „פ״נ הישיש כמר שמואל בר׳ יהודה שעל ידו נתישבה קהלת אלטונא, נפטר יום ג׳ ר״ח אלול שפ״א לפ״ק״. גם זאת נדע מהארכיון של ממשלת העיר, כי בשנת שפ״ז (1627) היה על היהודים היושבים באלטונא לשלם לאוצר המלך קס״ה שקל דמי שמירתם (שוץ־געלד בלע״ז). בשנת ת״א (1641) נתן המלך קריסטיאן הרביעי רשות ליהודי אשכנז המתגוררים בה ליסד קהלת ישראל, לבנות להם בית הכנסת ולמנות עליהם רב ומורה דרך, גם נתן להרב הזה שמנו עליהם ולכל הבאים על כסא הרבנות אחריו תוקף ועוז לשפוט דיני ממונות וקנסות ולדיניו ופסקיו יהיה כח דינא דמלכותא, ורק דברים גדולים יובאו לפני המשפט העליון של המלכות.

העיר המבורג הנודעת ברכולתה וברוב סחרה, באניותיה השולחת לכל אפסי תבל ואיים רחוקים ובחופשת אזרחיה וחוקיה הטובים, היתה בכל ימי הבינים וגם אחרי כן סגורה ומסוגרת לפני יהודי אשכנז, ורק בשנת ת״ח (1648) נזכרים היהודים בפעם הראשונה באופן רשמי (אפיציעלל) בהארכיון אשר להממשלה. רק היהודים גולי פורטוגאל היו הראשונים שהתישבו בה, ראשונה בתור פורטוגיזים סתם, ורק אחרי שנודעו מנהגיהם וטבעם בין האזרחים ואחרי הגבלות וחוקים מעיקים שונים, עלתה בידם בחסד הסינאט ליסד קהלת ישראל בהמבורג, וע״כ מובן מאליו, כי ליהודים האשכנזים הראשונים שהתישבו בהמבורג לא הי׳ כל חוקת קהלה, לא בית הכנסת ולא רב, לא מנהל ולא מורה דרך.

ובהיות אלטונא סמוכה להמבורג ושתיהן כעיר אחת ממש, ע״כ באו היהודים האשכנזים היושבים בהמבורג אל עדת אחיהם באלטונא והציעו לפניהם כי אין להם כל המכשירים הנצרכים לקהלת ישראל. וכל חפצם ורצונם שיעשו עמהם אגודה וקהלה אחת ומלך — מאן מלכי רבנן — אחד ימלך עליהם ובית דין אהד ישפט את כלם, וגם קהלת וונדסבק הסמוכה לשתיהן יחד ואשר חסתה אז ג״כ בצל מושל דינימרק נתנה ידה להן, ובכן נוסדה הקהלה המשולשת א״ה״ו, ואשר לרוב חשיבותה ויקר ערכה בזמן ההוא המליץ עליה הגאון ר״י אייבעשיץ בנסעו לשם ממיץ לשבת על כסא הרבנות שם כי א׳ו׳ה׳ למושב לו.

במרוצת העתים נראתה בזה גם יד ההשגחה העליונה, כי כאשר באו האויבים אל העיר האחת וישימו עליה מצור נשאר ליהודים המחנה הנשאר לפליטה.

הן חוט המשולש לא במהרה ינתק. אך פעם אחת נתק החוט, התפוררה האחדות, והחבילה נתפרדה, והיה זה בימי הרב הג' ר' מאיר אשכנזי באלטונא והרב ר' יעקב ששפורט חכם הפורטוגיזים בהמבורג, אך בימי ר' הלל ברי נפתלי הירץ בשנת ת"ל (1670) התפשרו שני הצדדים והסכימו פרנסי שלשת הקהלות ומנהיגיהן להיות עוד הפעם לקהלה אחת, עד שנגברה יד נפאליון הראשון והוא צוה על קהלת ישראל בהמבורג בחזקת היד להפרד מאלטונא רעותה, וכן היה.

ובכל זאת עוד היה הבית דין באלטונא עומד וקים ודן דיני ממונות ודיני קנסות בכל תוקף ועוז כבימים מקדם, עד אשר יצאה פקודה מאת המלך פרעדעריק השביעי בשנת תרכ"ג (1863), כי משפט אחד וספר חוקים אחד לכל יושבי ארצו, כיהודים כנוצרים. והרב האחרון שישב כסאות למשפט באלטונא היה הרב הג' ר' יעקב עטלינגער זצ"ל.

בטרם הפרדי מאת פניך, קורא יקר! הנני להעירך על דבר אחד והוא, כי אנכי לרגל מלאכתי עסקתי בספרי זה רק בדברי ימי הרבנים ראשי הב"ד, ועל כן לא יפלא בעיניך אם לא תמצא את שמות גדולי ארץ שחיו והרביצו תורה בקהלות אה"ו בכל העת הארוכה הזאת נקובים בספרי זה כהמאורות הגדולים ר' שמואל ברי יוסף מחבר ספר „עולת תמיד" ו„עולת שבת", הרה"ג ר' מנחם ציון, מחבר ספר „נחמת ציון", הרה"ג ר' אפרים העקשער, מחבר ספר „עוללות אפרים", „שו"ת אדני פז" ו„לוית חן", ר' שמשון בלאך, הנקרא בפי כל ר' שמשון חסיד, שחיבר תוספות חדשים על משניות, והרב הגאון ר' יעקב עמדין (יעב"ץ) ועוד. וכאשר יעזרני ה' להוציא לאור את החלק השני מספרי זה, אז יבא כל אחד על מקומו, וגם שמות הדיינים וכל חכמי ופרנסי קהלות אה"ו ומנהיגיהן יִזָכרו לטוב, למען ידע דור אחרון מה פעלו ועשו הדורות הקודמים, וילכו בעקבותם גם המה.

ועוד באתי להודיע, כי מהרב הגאון ר' יהונתן אייבעשיץ לא כתבתי רק מה שנוגע לתולדות ימי חייו וקורותיו בפה. מענין הקמיעות עצמן לא הבאתי כלום לא הן ולא פרושן, יען כי הם כבר נדפסו בסוף ספרו לוחות העדות. ומי בדור הזה יוכל לומר אני אדון ואדין בזה כי

כוונתו לא כפירושו היה, מאחר שהגאון ר׳ יהונתן נשבע עליו בשבועה ואדם יראה לעינים! וגם הסכימו על פירושו גאוני ארץ, כאשר סידר המכתבים והסכמותיהם הגאון ר׳ יהונתן בספרו לוחות העדות! ומה שמתנגדיו שנו וחלפו פשר דבריו, הלא ג״כ כבר מלתם אמורים בספריהם אשר אביאם אי״ה בחלק השני אצל הרב הגאון ר׳ יעקב עמדין. לכן קצרתי בענין הקמיעות עצמן ורק ציינתי והראיתי מקום על הספרים שיוכל הקורא לעיין ולמצוא שם את דבריהם.

נאום הכותב לכבוד התורה ולומדיה וזכות הצדיקים הגאונים אשר הצבתי זכרונם בספרי יעמוד לי שלא ימוש התורה מפי ומפי זרעי עד עולם, כעתירת

הק׳ יחזקאל דוקקעס, יושב בבהמ״ד דקלויז באלטונא.

בחדש ניסן, שנת תרס״ג לפ״ק.

מכתב.

כבוד הרב וכו׳ — — — מוהר״ר יחזקאל דוקעס נ״י יושב בבית המדרש דקלויז באלטונא.

מכתבו מן כ״ג אדר בא לנכון לידי, בו הודיעני כי ישלח אלי הגליונות מדי צאתם מבית הדפוס מספרו „אוה למושב" הכולל תולדות חיי הרבנים אשר שמשו בקודש בשלש קהלות אלטונא, האמבורג, וואנדסבעק, ומבקש ממני להגיד משפטי על מלאכתו, גם להעיר במקום שיש להעיר. והנה קבלתי כעת לנכון הגליונות, וכאשר שמתי עיני בם, ראיתי כי מלאכתו טובה מאד, וכלה אומרת כבוד, ואך למותר להרבות בשבח הספר, כי מי מהקוראים המחבבים קדמוניות ישראל, והמבקשים לדעת תולדות גדולי ישראל שהגדילו לעשות חיל בתורה ובחכמה, לא ידעו להוקיר המלאכה הכבידה והעצומה אשר הביא במחנה העברים, הרבה יגע ועמל ובשקידה רבה ובבקיאות נפלאה עבד להעלות פנינים ממעמקי החקירה והדרישה. במלאכתו זאת עשה שם ושארית לרבנים וגאונים, גם הביא את תמונתם ונוסח מצבותם, הספר הזה יעשה לו שם תהלה כי הגדיל לעשות. ולעשות רצונו חפצתי עברתי על הגליונות, והנה אנכי שולח אליו בזה איזה דברים אשר מצאתי להעיר מדי העברתי עיני בחבורו היקר, ומוכרח לקצר במקום שהי׳ ראוי להאריך, יען כי האיץ עלי לאמר כלה מעשיך, ואם ימצא חפץ בהם ישמח לבי.

והנה אחלה את כבודו לתת תודה בשמי להמו״ל החכם השלם רש״א גרעבער אשר הוזיל זהב מכיסו להוציא הספר היקר הזה על הוצאות שלו ברוב פאר ויופי, אקוה כי דורשי קדמוניות ישרון לא יקפצו ידם מלקנות הספר מידו, למען יוכל להוציא גם חלק שני לאור עולם.

דברי החותם ברגשי כבוד

לבוב, כ״ב אייר תרס״ג. **שלמה באבער.**

הערות

א) (צד 2) הביא וז״ל: מתי נפטר הרב ר׳ דוד בר מנחם לא ידענו בבירור, אבל בשנת תי״ג כשנפטר בנו ה״ר אליהו הי׳ אביו ה״ר דוד עוד בחייב, כאשר נראה ממצבה שלו שחרות עליה ה״ר אליהו בן ה״ר דוד שלי״ט. הכוונה כי חרות „שלי״ט" והוא ר״ת שיחיה לאורך ימים טובים. אבל כאשר הביא שם נוסחת המצבה חרות עליה „שילט" לא „שליט" ואולי הוא שם כנוי שלו.

ב) (צד 3) ה״ר מאיר ב״ר בנימין וואלף אשכנזי, והעיר שם בהערה ואפשר שזה הוא הרב ר׳ מאיר בן בנימין וואלף שהיה ראב״ד באפטא וחילם, (מאיר) בן מה״ו אברהם בן מה״ו ליפמאן מלובלין וציין על זה לוחות זכרון 33

אנשי שם 224 ע"כ. מלת „מאיר" הסגרתי כי נדפס בטעות, והכוונה ר' בנימין וואלף הי' בן ר' אברהם ב"ר ליפמאן. גם יש לתקן אנשי שם 234 במקום 224 כמו שהובא לנכון בלוחות זכרון שם. ושם בספרי אנשי שם הארכתי לדבר אדותיו והבאתי כי שמו הכנוי היה היילפרין לא אשכנזי, ואין זה ה"ר מאיר ב"ר בנימין וואלף אשכנזי ראב"ד באלטונא, וה"ר מאיר ב"ר בנימין וואלף שהי' אב"ד באפטא, נתקבל אח"כ לאב"ד בלובלין כמבואר בראש הסכמתו לס' זרע בירך שלישי, גם בהסכמתו לס' דרש משה, ונפטר בלובלין בשנת תפ"ג, ומצבתו נעתקה בס' קורות היהודים בלובלין צד 68, ועיין גם הגרן צד 48 מה שכתב אדותיו הרב הגאון הר"י לעווינשטיין, כמו שהבאתי בהערות שלי לספר הנ"ל צד 169, ושם העירותי ג"כ כי נוסח המצבה מתוקן יותר בס' דעת קדושים באבני קודש סי' 35.

ג) (צד 4) הרב ר' יעקב ששפורט הביא כי נתחרחר ריב בינו ובין הרב ר' מאיר ע"כ. הוא הי' אב"ד לספרדים בהאמבורג, ואח"כ לאב"ד באמשטרדאם, ונפטר בשנת תנ"ח, עיין הכרמל שנה ראשונה גליון 39.

ד) (צד 5) הביא בשנת תכ"ט התגורר באלטונא בדרך עברו מפראנקפורט לפולין הרב הג' מוהר"ר אהרן שמואל קאיידנובר בעל ברכת הזבח ותפארת שמואל. עיין אודותיו בס' קריה נאמנה צד 80 ובעיר הצדק סי' י"ז, ובאור החיים צד 149. ובכלילת יופי ח"ב דף נ"ו.

ה) (שם) הביא ה"ר הלל ב"ר נפתלי הירץ נולד בשנת שע"ה בזאלקווא כי שם מקום מנוחת אבותיו ה"ר נפתלי הירץ הנפטר יום א' ח' אייר שצ"ח בן ה"ר שמואל מק"ק בריסק. ע"כ. והנה ה"ר הלל לא נולד בזאלקווא, גם בזאלקווא אין מקום מנוחת אביו ה"ר נפתלי הירץ. וזה שנפטר ח' אייר שצ"ח הוא ר' נפתלי הירץ ב"ר אהרן זעליג, והבאתי נוסח מצבתו בספרי קריה נשגבה סי' רמ"ג, וה"ר נפתלי הירץ אביו של הרב בית הלל הוא בן ה"ר שמואל פרנס דד"א בק"ק בריסק דליטא, כמו שהבאתי בקריה נשגבה סי' כ"ד ובהערה לסי' ס"ט ע"ש. ושם דברתי אודותיו בארוכה. ומה שהביא שנמצא בפנקס העיר זאלקווא חתימת ידו משנת תמ"ט. בספרי הנ"ל הבאתי כי נמצא בפנקס חתימת ידו משנת תמ"ה ומשנת תמ"ח ותמ"ט ונעלם ממני המקור אשר שאב שחתום בפנקס בשנת תמ"ט, כי הפנקס הי' מונה בקרן זוית, ולא השתמש בו איש אחר זולתי.

ו) (צד 6) ובווילנא הי' גדול שמו ונעשה חבר לרבו הרב בעל חלקת מחוקק. ע"כ. הוא הי' אחד מבית דינו של הגאון בעל חלקת מחוקק, וקרא אותו בשם מורי ורבי, כמבואר בתשובתו הנדפסת בשו"ת אמונת שמואל סי' נ"ב.

ז) (צד 7) הביא כי הסכים על משניות משנת ת"ל ועל ספר עולת שבת תל"ד. עיין קריה נשגבה כי כן הבאתי ג"כ שם ורשמתי עוד הסכמות הנמצאות ממנו ע"ש.

ח) (שם) ובנו (של הרב בית הלל) ה"ר זעליג אהרן הי' ראש ומנהיג בק"ק זאלקווא והביא את נוסח מצבתו. אודותיו דברתי בקריה נשגבה סי' כ"ב והבאתי אנה נמצא חתימתו בפנקס גם הבאתי נוסח המצבה שלו אשר נעתקה למעני. ובמקום „בדברו לפני מלכו של עולם", נעתק למעני „בעמדו לפני מלכו

של עולם, גם במקום „ביום חמשה עשר" נעתק למעני „בעשרים בו" גם חסר בהנוסח שהביא מלת „נפטר" ומלת „הישיש".

ט) (צד 9) ובשנת תמ"ח לקח הרב חכם צבי את בת ה"ר משלם זלמן מירלס ניימארק ע"כ. התחתן עמו בבערלין בנו של ה"ר משלם זלמן מירלס, הוא הרב מוהר"ר זאב וואלף מירלס, ונתן לו את אחותו מרת שרה לאשה. והח' זאב וואלף מירלס הי' ג"כ ממגורשי וויען, והי' מגדולי העיר בערלין, עיין כלילת יופי דף צ"א, והוא הוציא לאור מחדש עוד בחיי אביו את ספרי האורים, והוסיף עליהם גם ס' בדק הבית, וס' ברכי משה, והדפיסם בבערלין תס"ג.

י) (שם) וכן דרש באלטונא הרה"ג מו"ה אברהם ברודא שבא לשם על נשואי בנו ר' משה · אב"ד דק"ק אנשבאך ע"כ. עיין אדות ה"ר אברהם ברודא באור החיים סי' 66, והביא שם ג"כ המעשה שהי' ה"ר אברהם ברודא על חתונת בנו ה"ר משה עם בת ר' ישמעאל פירשט בימי הרב מוהר"ר זלמן מירלש ע"ש.

יא) (שם) גם הרב הגאון מוה"ר גבריאל ב"ר יהודה ליב עשקעלעס אב"ד דק"ק ניקאלסבורג ודק"ק וויען היה באלטונא על נשואי בנו ודרש בבית הכנסת ע"כ. הוא היה רב=מדיני ונפטר בשנת תע"ח ובס' קבוצת חכמים צד קמ"ח הובא נוסח מצבתו.

יב) (שם) גם עבר דרך האמבורג הרב הקדוש הגאון מו"ה אהרן בן הרה"ג מו"ה משה תאומים בעל מחבר ס' מטה אהרן ובגדי אהרן ודרש בביה"כ באלטונא. ע"כ. לא הביא שהי' אב"ד בוואָרמס ומשם נבחר לאב"ד בעיר קראקא, ונסע מוואָרמס בסוף שנת תמ"ז, ובא לקראקא באמצע שנת ת"ן, כי נתעכב בדרך, ובשנת תמ"ט עבר דרך עיר האמבורג, ושם כתב תשובתו להגאון מו"ה אליקום געץ בעל שו"ת אבן השוהם, והיא נדפסה שם בסימן מ"ה, ועיין כלילת יופי ח"ב דף קמ"ז, ועיין אודותיו בעיר הצדק סי' י"ט, ובכנסת ישראל צד 88, ופה קצר המצע מהשתרע.

יג) פה המקום להוסיף על אלה אשר עברו דרך האמבורג את הרב הגאון המקובל מו"ה יהודה ליב ב"ר יוסף, אשר הוציא לאור ספרים רבים ועלה האיש מעירו עיר פינסק ודרש ברבים ובא ג"כ לעיר האמבורג, ושם לקח ג"כ דברים עם הגאון האב"ד דשם מו"ה זלמן מירלש, ועם חתנו הגאון בעל חכם צבי, כמו שהביא בעל כלילת יופי ח"ב דף קכ"ב.

יד) (צד 10) וישב הרב ר' זלמן מירלס על כסא רבנות כ"ו שנים ומת בן פ"ג שנים כ"ב כסליו תס"ז. בכנסת ישראל צד 328 בטעות תמ"ז וצ"ל תס"ז.

טו) (שם) בן של ה"ר זלמן מירלס הי' מו"ה וואלף בבערלין. עיין מה שהבאתי לעיל בסי' ט'.

טז) (צד 11) אחת מבנותיו של ה"ר זלמן מירלש היתה אשת הגאון ר' יצחק אייזיק גינצבורג. ולא העיר מי הוא, וראיתי בס' תולדות משפחת גינצבורג מאת החכם המהולל ר' דוד מגיד מפ"ב שהביא הגאון ר' יצחק אייזיק גינצבורג הוא בן ה"ר שאול גינצבורג אבד"ק פינסק, ור' יצחק אייזיק לקח לו את בת הגאון ר' זלמן מירלש אבד"ק האמבורג לאשה, וישב על כסא הרבנות בקהלת דריבין ברוסיא (פלך מאָהליב). ובס' אלף המגן להג"מ יצחק שפירא המסכים הוא

ה"ר יצחק אייזיק הנ"ל, וחותם בהרב הגדול כמו"ה שאול גינצבורג חופ"ק דריבין במדינת רוסיא, ביום ג' בחדש טבת תצ"א.

יז) (שם) הביא תולדות ה"ר צבי הירש אשכנזי (חכם צבי), שהי' בנו של ה"ר יעקב בן ה"ר בנימין אשכנזי. אדות ה"ר יעקב עיין בספרי קריה נשגבה צד 85. ואדות הגאון בעל חכם צבי הארכתי בספרי אנשי שם סי' תע"ו. וכנראה לא ראה כל הכתוב שם, ושם בצד 189 הבאתי דברים מבנו הגאון הר"י עמדין אשר כתב בספרו מגלת ספר אשר הי' אז עוד בכ"י והעתיק לי דברים ממנו ידידי הרב החוקר מו"ה דוד כהנא, ועתה זכינו ויצא הספר לאור עולם ע"י הנ"ל (ווארשוי תרנ"ז) ובספר הזה נמצא עוד הרבה דברים אדות אביו החכם צבי.

יח) (צד 15) הביא פעם אחת דרש ה"ר דוד ניטא האב"ד של ספרדים בלונדון בעהמ"ח מטה דן דרוש על ענין הטבע והשדו אותו שהוא מצד המינים ויתרצו לכתוב להחכם צבי והצטדק לר' דוד ניטא. ע"כ. ספרו מטה דן מכונה בשם כוזרי שני. ובשנת תס"ב כבר ישב על כסאו בלונדון כמבואר בסוף ספרו מטה דן סי' שס"ב. והוא הי' נכבד ויקר מאד בעיני הגאון החכם צבי והוא עמד לימינו בענין הדרוש אשר דרש כאשר באו הדברים ברוב ענין בשו"ת חכם צבי סי' י"ח. עיין כלילת יופי ח"א דף צ"ה.

יט) (שם) הביא בהערה איזה דברים אדות הרב המקובל ר' שלמה אאילוין שהי' בתחילה כשישב על כסא רבנות בלונדון מאוהבי החכם צבי, אך כאשר בא ה"ר שלמה אאילוין לאב"ד באמסטרדאם לא הי' שלום ביניהם ע"כ. בשנת תנ"ו עדיין הי' יושב ה"ר שלמה על כסאו בלונדון ואח"כ נקרא לכהן פאר באמסטרדם והאריך על כסאו גם בשנת תע"ט שאז בא בהסכמה על ספר עיר דוד מהגאון ר' דוד לידא ז"ל שנדפס בשנה ההיא באמסטרדם ועל הדפסת האלפסי באמסטרדם בשנת ת"פ.

כ) (צד 16) הביא נוסח המצבה עפ"י ס' מצבת קודש. נוסח המצבה אשר הקים בנו הגאון יעב"ץ נדפס בקונטרס יציב פתגם (אלטונא ת"ק) והוא משונה מאשר הביא בעל מצב"ק ח"א 1 סי' י"ב ועוד ח"א 2 סי' ס"ח וכן נמצאת העתקה בתולדות יעב"ץ הוספה שניה והעתקתיה בספרי אנשי שם צד 190 ומה שהביא רומ' „מה לדור שאבד מנהיגה" צ"ל „אוי לדור".

כא) (צד 17) הביא הספרים שחיבר החכם צבי. עיין בספרי אנשי שם צד 191 שם הבאתי אנה מובאים דבריו, וכן ההסכמות אשר נתן על ספרים.

כב) (שם) הביא תולדות החכם צבי: א) הרב הגאון ה"ר יעקב עמדין, הוא יעב"ץ נולד ט"ו סיון תנ"ח והלך לעולמו יום ו' עש"ק א' דר"ח אייר תקל"ו. ובעצמו כתב תולדתו בספרו מגלת ספר.

כג) (שם) ב) היה הרב הגאון ר' אפרים אשכנזי. מנוחתו כבוד בעיר לבוב, עיין אנשי שם סי' ט"ז, והגאון יעב"ץ לקח את בתו בזוג שלישי ה"ה מרת בתיה צביה.

כד) (שם) ג) היה הגאון מהו' נתן אשכנזי בעיר בראדי. הוא אבי הגאון מו"ה יעקב משה אבד"ק זבארוב בעל ספר חדושי הלכות על כריתות, שנדפסו בס' מקור חיים לבנו הגאון מו"ה יעקב אבד"ק ליסא בעל ספר חות דעת ונתיבות

המשפט, ועוד שאר ספרים, וכן הי׳ הגאון ה״ר נתן הנ״ל אבי הגאון מו״ה אפרים מ״מ בבראדי, ובצל״ח פסחים דף ג׳ הובא חדוש משמו, ויש לו הסכמה בס׳ עמוד העבודה.

כה) (שם) ד) היה ה״ר דוד. בס׳ מגלת ספר הביא הגאון יעב״ץ שעשה עמו שידוך עם הג׳ ר׳ יוזפא אוסטרא.

כו) (שם) ה) הי׳ הגאון ה״ר אברהם משלם זלמן אבד״ק אוסטרוהא. הוא היה ג״כ אבד״ק לונדן חבר שו״ת וחדושים והביא בספרו גם איזה שו״ת מאביו (החכם צבי) ונדפס בקאריץ שנת תקמ״ג ע״י בנו ה״ר צבי הירש אבד״ק אסטרא, ויש לו הסכמה בס׳ ברוך מבנים אשר, כמו שהבאתי באנשי שם צד 191.

כז) רו״מ הביא כי הי׳ חמשה בנים להגאון חכם צבי. ובספרי אנשי שם הבאתי כי הי׳ לו עוד בן אחד הגאון מו״ה אליקים געציל האבד״ק ראקווי, ובנו היה ה״ר חיים מרגליות מלבוב.

כח) (שם) הביא מבנותיו (של החכם צבי) היתה מ׳ מרים אשת הגאון ה״ר אריה ליב בה״ר שאול מקראקא אבד״ק אמסטערדם. עיין אנשי שם צד 191 שהבאתי אנה נמצא ממנו הסכמות ואנה הובאו חדושיו והוא אשר בא על החתום אדות הקמיעות בשפת אחת ולשון זהורית, ונפטר שביעי של פסח תקט״ו, וגיסו הגאון יעב״ץ הספידו, ונדפס בס׳ שאגת אריה (אמס׳ תקט״ו), ואשתו נפטרה בחודש תמוז תקי״ג.

כט) (שם) עוד בת היה לו ושמה רחל אשת הגאון מו״ה יצחק אבד״ק נעשוויז בנו של מהר״ם אייזענשטאדט. אח״כ הי׳ ה״ר יצחק אבד״ק בראלי, ואביו מהר״ם אייזענשטאדט הוא בעל שו״ת פנים מאירות, וע״ש בח״ב סי׳ קכ״ב, והוא נזכר בשו״ת מאמר מרדכי למהר״ם מדיסלדארף בסי׳ ס״ג שב, בתשובת גיסו הגאון ה״ר אריה ליב מאמסטרדם.

ל) (שם) ובת אחת היתה אשת הגאון ה״ר משה אבד״ק זלאטשוב. הוא בן הגאון ה״ר אליעזר רוקח אבד״ק אמסטערדם, ובספרו ארבעה טורי אבן הובאו חדושים מבנו הנ״ל.

לא) (שם) הביא בת אחת מתה באמשטרדם בילדותה (מגלת ספר). במגלת ספר צד 69 הביא אחותו הצעירה שמה דבורה היא נשאת לנכד הרב ר׳ יואל מאוסטרא. אודות ה״ר יואל היילפרין אבד״ק אסטרא עיין אנשי שם סי׳ ר״ח.

לב) יש להוסיף כי עוד בת אחת היתה לו כמו שהובא במגלת ספר צד 67 כי בת היתה לאביו החכם צבי ושמה לאה ונשאת בזווג שני להרב ר״מ בנו של הגאון אב״ד באמסטרדם.

לג) (צד 18) ה״ר משה זיסקינד רוטנבורג בן הרה״ג מו״ה מרדכי זיסקינד אבד״ק וויטצענהויזען ולובלין. אדות אביו מהר״ם זיסקינד עיין כנסת ישראל לרש״י פין צד 314 ובס׳ קורות היהודים בלובלין מהחכם השלם ה״ר שלמה ברוך ניסענבוים (לובלין תר״ס) צד 66.

לד) (שם) ה״ר משה הנ״ל נשא בתו של הקצין ר׳ ישראל פיורשט. עיין מגלת ספר צד 22.

לה) (שם) ואחר מות הראב"ד מו"ה משלם זלמן מירלס רָצו בני הקהלה דאלטונא לקבל עליהם את ה"ר משה זוסקינד לאב"ד ור"מ ובפרט הקצין ר' יששכר בער כהן. עיין תולדתו מאת הרב החוקר דר' קויפמאן ז"ל במאנאטסשריפט משנת תרנ"ו צד 220.

לו) (צד 20) בנוסח המצבה בהגאון מוה"ר זוסקינד רוטנבורג נשמט אות מ וצ"ל בהגאון מוהר"ם זוסקינד.

לז) (צד 21) הביא הר"ר יחזקאל קצנאלבויגן בין להרב הגאון מוהר"ר אברהם אשכנזי אבד"ק לבוב אנשי שם ע"כ. הוא באנשי שם סי' ה' ושם הארכתי אודותיו.

לח) ונכר בעל משאת בנימין. עיין באנשי שם צד 3 הבאתי מחותנו של הגאון ה"ר אברהם אשכנזי הי' הרב בעל משאת בנימין אשר השיב לו בענין עגונה ונדפסה התשובה בס' משאת בנימין סי' צ"ג.

לט) (צד 26) הרב הגאון מו"ה יחזקאל הנ"ל נפטר ח"י אב תק"ט. טעות הוא כי בצד 28 הביא נוסח המצבה שנפטר יום ד' כ"ג תמוז תק"ט ובכנסת ישראל צד 518 הביא שמת כ"ז תמוז תק"ט, יש לתקן כ"ג תמוז.

מ) (שם) בנו של הגאון ה"ר יחזקאל הנ"ל הי' הגאון מוהר"ר דוד קצנאלבויגן אב"ד דק"ק קידאן. יש להוסיף כי בנו של הג' ר' דוד היה ה"ר אברהם אב"ד בסלוצק בשנת תקי"ב, ומשם כתב להגאון ה"ר יונתן אייבעשיץ מכתב בדבר הקמיעות, רק משנת תק"ך ואילך היה בבריסק, וחתום בהסכמה לס' מים עמוקים אב"ד דק"ק בריסק, והי' עד תקס"ו ובכלל, כן הובא בעיר תהלה צד 30 וע"ע שם צד 170.

מא) (צד 29) הביא מצבת אשתו של הגאון ר' יחזקאל הנ"ל שהיתה בת הקצין ר' זלמן מבריסק. הובא בעיר תהלה צד 171, והרב ר' יחזקאל הנ"ל מזכירו בספרו כנסת יחזקאל בהקדמתו.

מב) (צד 29) הביא תולדות הגאון ה"ר יהונתן אייבעשיץ ז"ל ודבריו אשר כתב אודותיו ערוכים בטוב טעם ודעת. וכבר נשפך הרבה דיו אדות הריב בינו ובין הגאון ה"ר יעקב עמדין ז"ל על דבר הקמיעות, וחוץ אשר כתב הרה"ח קלעמפערער נמצא גם תולדתו מהחכם גאסטפריינד נדפסה במגיד משנה להמגיד בשנת תרל"ט וגם במחברת מיוחדת. גם כתב אודותיו החוקר ה"ר שמואל יוסף פין בכנסת ישראל צד 423. וקצר פה המצע מהשתרע ואביא רק כי בספרי קריה נשגבה בראש דבר סי' ט"ו הבאתי כי בעיר זאלקווא נתן החרם הגדול *) מגדולי ישראל בשנת תקי"א אשר באו לסייע להגאון מו"ה יהונתן אייבשיטץ ז"ל ונדפס בס' לוחות העדות דפוס אלטונא ובדפוסים אחרונים השמיטו המדפיסים שמות החותמים ואלה הם אשר באו על החתום: הגאון מו"ה נפתלי הירץ סג"ל הורוויץ ז"ל (שהיה אב"ד בזאלקווא) ואח"כ באו עוד י"ג חתימות ה"ר צבי יוסף ב"ר יצחק סג"ל, ה"ר שאול ב"ר פנחס מלובלין, ה"ר משה פנחס בר"א ר"ח מלובלין, ה"ר משה ב"ר אברהם, ה"ר נפתלי הירץ ב"ר משה מבראדי, ה"ר יהודה ליב ב"ר יהודה

---

*) בטעות נדפס שם נתן החכם הגדול וצ"ל נתן החרם הגדול.

משה, ה"ר אהרן ב"ר יוסף, ה"ר בנימין ב"ר יעקובי סג"ל מדובנא, ה"ר הלל ב"ר שלמה, ה"ר יוסף ב"ר משה, ה"ר יהודה משה ב"ר שמואל והבאתי כלם בספרי הנ"ל במקומותם למושבותם.

מג) (צד 53) הביא תולדות הגאון ה"ר יצחק הלוי הורוויטץ. התולדה הזאת הדפיס בשמו החכם השלם מו"ה שמואל זיינוויל כהנא בספרו „ענף עץ אבות" צד 10 אשר יצא זה מקרוב לאור עולם. רק שם הוא קצת בקצרה.

מד) (שם) הביא רו"מ הוא הי' בן הגאון מו"ה יעקב יוקל אב"ד דק"ק בראדי וגלאגוי. החכם הנ"ל בספרו הנ"ל הביא בהערה 40 כי הוא הי'. גם אב"ד באו"ה. והסכים בשנת תק"ז על ספר משחת אהרן, בשנת תק"ז ע"ס תבנית הבית, וע"ס תבנית אות יוסף, ובשנת תקי"א ע"ס מרכבת המשנה, וע"ס אבן העזר ונפטר י"ג אלול תקט"ו. והביא כן בשם ס' דעת קדושים צד 112 והביא עוד שם אשתו מ' רייזל היתה בת הג"מ ה"ר יהושע העשעל אב"ד טרלי. הגאון מו"ה יהונתן אייבשיטץ מזכירו בספרו יערות דבש וקורא אותו שארו, והשאיר אחריו חידושים בכ"י להג"מ אברהם משולם הספידו בספרו דברי ר' משלם דף מ"ה.

מה) (שם) שם הביא ה"ג ה"ר יוקל הי' בן הגאון מו"ה מאיר הלוי הורוויטץ אבד"ק טיקטין שהי' בן הגאון ה"ר שמעלקא אבד"ק טארני בן הג"מ יהושע הארוך בן הגאון ה"ר פנחם הלוי הורוויטץ מקראקא. אודותם עיין בס' ענף עץ אבות הערה 41 42 43 44 ודבריו נכונים למבין.

מו) (צד 57) בנוסח המצבה שהביא נפטר אור ליום ג' ונקבר יום ו' אייר תקס"ז אות ס' לא נעתק יפה ועל האבן חרות אות כ' כי נפטר תקכ"ז כמו שהביא בעצמו ביום ב' ה' אייר תקכ"ז הספיד שלשה רבנים וחלה ונפטר אור ליום ג' וכן בפנקס הובא נפטר בחודש אייר שנת רבינו יצחק הלוי ועולה תקכ"ז. ובספר ענף עץ אבות צד 11 בהתולדה אשר נדפסה בשמו הובא נוסח המצבה נפטר אור ליום ג' ונקבר יום ג' י' אייר תקכ"ז יש לתקן ו' אייר במקום י' אייר שנדפס בטעות.

מז) פה יש להוסיף מה שהובא בענף עץ אבות שם אשתו מ' רייצא היתה בת ה"ר יעקב באב"ד מבראדי ונפטרה י"א תמוז תקט"ו. ואשתו השניה מ' בילא היתה בת גיסו ה"ר יצחק מבראדי.

מח) (צד 63) הביא תולדות ה"ג ה"ר רפאל כהן. את תולדתו כתב גם חתנו ה"ר אליעזר לייזר ריססער לבית קצענעלנבויגען בספרו זכר צדיק (אלטונא תקס"ה). גם הביא שתי הדרשות האחרונות אשר דרש וההספדים שנעשו עליו. וגם החכם הר"ל לאנדסהוט בספרו רבני בערלין הביא צד 81 דברים מהס' זכר צדיק. ועוד שם צד 87 האריך אדות הספר תורת יקותיאל מהג"מ רפאל כהן ועל הספר מצפה יקותיאל השגות על הספר תורת יקותיאל גם הביא שם הפסק מב"ד צדק על דבר מצפה יקותיאל מן כ"א אדר תק"מ, וחתומים שם ששה דיינים מן אלטונא והאמבורג גם הביא שם הכרוז שהוכרז בבית הכנסת הגדולה באלטונא, ופסק דין על דבר החרם על ספר מצפה יקותיאל.

מט) (צד 74) הר"ר נח חיים צבי בערלין בן הרב מוהר"ר מאיר בערלין. יש לתקן בן הרב מוהר"ר אברהם מאיר בערלין כמו שחרות על המצבה שם.

נ) (שם) הביא כי אחיו של הגאון מו"ה נח חיים צבי בערלין הי' הרה"ג אריה ליב אבד"ק באמבערג ואח"כ בק"ק קאססל. בעל שם הגדולים החדש אות ל' סי' כ"ז הביא ה"ר ליב בערלין גאון מפורסם בדורו אבד"ק קאסיל ומדינת העסין וגאוני דורו הגאון מהרז"ך והגאון מו"ה צבי הירש מזאמושטש מפליגים בגדלתו מאד.

נא) (צד 81) בתולדות הגאון ה"ר צבי הירש מזאמושטש הביא כי נבחר ונתקבל לאב"ד בשלש קהלות או"ה בשנת **זה יצא ראשונה** נדפסו השלשה מלות באותיות גדולות ובאמת רק המלה **ראשונה** יש להציג באותיות גדולות ומספרה תקס"ב כי בשנה זו נתקבל לאב"ד ונפטר בשנת תקס"ז.

נב) (צד 82) הביא נוסח המצבה מהנ"ל וחרות עליה „הרב הגדול" וכאשר הובא בכנסת ישראל צד 281 חרות „הגאון הגדול".

שלמה באבער.

I.

הר"ר דוד בר מנחם הכהן.

הוא הראשון שנרשם במעמאָרבוך דקהלתנו לראב"ד. והוא היה בתחלה בהענוי וגם שם מקום מנוחת אביו האלוף החסיד המופלג בתורה מהור"ר מנחם בן כהר"ר דוד הכהן, נפטר בשנת שפ"ז (מעמאָרבוך דק"ק הענוי). והרב ר' דוד בא לכאן לפי השערתי בשנת ת"א. כי בשנה ההיא נתנה ליהודים הדרים באלטונא מאת המלכות בדענעמארק רשות לבנות להם בית הכנסת ולהתפלל שם כמנהגם, ולקנות מקום לבית הקברות בקעניגשטראססע, — גם נתן להם המלך רשות לקבל עליהם רב ומורה אשר ישפוט דיני ממונות וכל ריב בדיני ישראל בלא צירוף ערכאותיהם. וכערך מאתים שנה למן היום הזה היה בקהלה אלטונא לדין תורה ומשפט צדק כל תוקף ועוז המלך. כן כתוב בספר Historische Beschreibung der Stadt Altona, Ludolf Hinrich Schmidt. Seite 194 von Anno 1641. — Siehe Haarblicher S. 21.

והנה ע"ד הרב ר' דוד לא נמצא בקהלתנו שום דבר. אבל בספר הזכרונות של מרת גליקל האממלן, אשר העתיק בנה הרב ר' משה האממל סג"ל אב"ד דק"ק פייערשטארף והובא לדפוס על ידי החכם החוקר פראָפעססאר ד. קויפמאנן, שם דף ל"א כתוב בזה"ל: „ר' דוד הענוי ע"ה איסט איין גדול הדור געוועזען, אונד דיע מרינה געהאט, אונד כמדומה לי אב"ד תוך פרישלאנד געוועזין, דארנאך איסט ער תוך אלטונה קומען האבין זיא אים לשם פאר איין אב"ד אויף גינומין".

בשנת ת"ח היה גירוש בהאמבורג והרבה מהמגורשים באו לאלטונא ומצאו כאן מקום פליטה, עיין Schudt, Jüdische Merkwürdigkeiten 373.

מתי נפטר הרב ר׳ דוד לא ידענו בבירור, אבל בשנת ת״ג, כשנפטר בנו ר׳ אליהו הכהן אשר היה נשוי לדודתה של גליקל האממלן מרת אולק, והוא היה פרנס דקהלתנו ומת בחצי ימיו. באותו הזמן עוד אביו חי, כאשר נראה ממצבה שלו, שכתוב עליה: הר״ר אליהו בן מורינו הרב ר׳ דוד הכהן שלי״ט. וגם הרב ר׳ דוד מת בכאן אבל לא נמצאה מצבתו, רק בפנקס ישן דחברה קדישא דקברנים דף א׳ כתוב: קרקע למהור״ר דוד כהן ולאשתו.

מתולדותיו נודעים לנו: בנו הנזכר לעיל, וזה נוסח מצבתו (גר. 918):

פה נטמן איש ישר ונאמן פרנס ומנהיג כמ״ה אליהו בן מהור״ר דוד כ״ץ שיל״ט נפטר ת״ג.

בנו השני (1248) מנחם בן הגאון אב״ד דוד כ״ץ נפטר בשנת תס״ט. — ועוד נמצא מצבת נכדו (גר. 478):

ציון הוקם לאיש הנכבד הגביר והישיש והזקן משה יעקב בן פר״מ כמ״ר אליהו כהן נכד הגאון אב״ד ד״ק ה״א מהור״ר דוד כ״ץ.

(גר. 1381):

נקבר הקצין פר״מ דק״ק אלטנא כ״מ מרדכי הכהן בן פר״מ אליהו הכהן נין של ראב״ד דוד כהן.

והוא היה חמיו של הרב הגאון ר׳ יצחק שפירא חמיו של הרב הגאון ר׳ יונתן אייבענשיטץ, כאשר כתב בהקדמת פלתי: אשר ישבתי בבית זקיני הפו״מ ר׳ מרדכי כהן שתי שנים בשנת תע״ב תע״ג.

והוא חיבר ספר „מזמור לתודה", נדפס באמשטרדם ת״ז.

ובמעמארבוך דקהלתנו כתוב: הגאון אב״ד מהור״ר דוד בר מנחם כהן ואשתו. וגם בניו ר׳ מנחם מן בן הגאב״ד דוד כהן ואשתו רחל בת יצחק.

II.

הר"ר מאיר בן בנימין וואלף אשכנזי. *)

זמן בא הרב הזה לכאן לא נודע לנו. אבל בשנת תכ"ד כבר היה בקהלתנו אב"ד. והתקנות בענין שותפות דבית עלמין באטטענזען נעשו תחת השגחתו.

והנה הר"ר מאיר היה הראשון המושל בשלש קהלות דהיינו קהל אלטונא, קהל אשכנזים דהאמבורג, וקהל וואנדסבעק, כאשר נראה מהתשובה אשר אעתיק לקמן, והרב ר' יעקב ששפורט בהאמבורג הפליג בתחילה מאד בשבחו, וכתב שחריפותו ועוצם פלפולו נודע, שהוא עוקר הרים וכו'. ובשנת תו"ך היה מחלוקה גדולה בין אלטונא וקהל וואנדסבעק וזה תוכן הענין בקצור (עיין שאלות ותשובות „אהל יעקב" סימן רס"ו):

ק"ק אלטונא היו רוצים לכוף את ק"ק וואנדסבעק להיותם משועבדים אליהם בכל ההוצאות שיוציאו ובכל המסים שצריכים לתת לשר המדינה — ובני ק"ק וואנדסבעק היו צועקים לפני ב"ד של הרב יעקב ששפורט מהפרטוניזים שהוא ידין את דינם ויריב את ריבם, להיות הבית דין הגדול היותר סמוך אליהם. והם הוכיחו בכמה ראיות ברורות שק"ק אלטונא מכרחת לצייתי דינא. וכן אמנם כתב הרב ר' יעקב ששפורט להדיינים ופרנסים דק"ק אלטונא שיבואו לפני בית דינו — אבל באלטונא הסתירו האגרת מהב"ד והשיבו מדעת עצמם שאינם רוצים לידון כי אם בפני דייני אשכנז—וזה חרה להר"ר יעקב ששפורט וכתב לפרנסי דקהל אלטונא: הנה ראוים אתם לעונש מצד שחולצים תפיליכם לפני הרב וגם לא צייתי דינא אתם. שממכתבכם נראה שהרב המובהק אב"ד ומ"צ כהר"ר מאיר נר"ו הוציא עצמו מכלל הסכמתכם ושלא מדעתו ורצונו נעשה מה שנעשה. וכתב בראיות ברורות שצריכים לבא לפני בית דינו — ולבסוף כתב וזה לשונו: „ועוד היום חולקים כבוד להרב המובהק אב"ד מו"צ כמהור"ר מאיר נר"ו שכפי מה שיסכים מעלתו להשקיט ריב ומדון כן נעשו. שכבר ידוע לנו שמתוך חסידתו סילק והשך עצמו מן הדין לפרוק ממנו איבה".

---

*) ואפשר שזה הוא הרב מאיר בן בנימין וואלף שהיה אחר זמן ראב"ד אפטא וחילם —, מאיר בן מהור"ר אברהם בן מהור"ר ליפמאנן מלובלין (לוחות זכרון 33, אנשי שם S. 224).

מן האגרת הנ״ל נראה עד כמה גדול כבוד הר״ר מאיר בעיני הר״ר יעקב ששפורט.

בשנת תכ״ה עזב הרב ר׳ מאיר על איזה זמן את כסא רבנותו על תנאי שבאם לא יחזור לזמן המוגבל יקבלו רב אחר במקומו.

ובדרך הילוכו נתקבל לראב״ד דק״ק חילם, אבל לא רצה לילך לשם ושב לקהלתנו — וקהל אלטונא קבל אותו וק״ק האמבורג וואנדסבעק לא רצו לקבלו והיה תובע רבנותו מק״ק וואנדסבעק והם משיבים לו שכבר נפטרת הרבנות ממנו בלכתו מכאן וכבר קבלו רב אחר במקומו, והוא משיב שכשהלך מהם היה על תנאי שאם לא יחזור לכאן, והם טענו שבלא תנאי היה ובפרט שכבר נודע שנתקבל בין כך לאב״ד דק״ק חילם. ומתוך דבר זה נתחרחר ריב ומחלוקת גברה בין הרב ר׳ מאיר ובין הרב יעקב ששפורט, שהיה פוסק שהמב״ג ונדס״ק כדין עושים, וכתב דברי מרורות על ה״ר מאיר וסיים משום דאחזי ליה ב׳ח׳ל׳מ׳ה דתלי בזקיפא וגמירא דלהוי ריש מתיבתא, וחילם חוי, לך ואכול בשמחה חלמך. והרב ר׳ יעקב ששפורט לא היה אז אב״ד בהאמבורג, אבל כולם שומעים לקולו. והרב ר׳ מאיר כתב אח״כ דברי התנצלות על עצמו, והוא השיב לו בסימן כ״ה: תשובה להחכם השלם רבא דעמיה, כמוהר״ר מאיר ראב״ד ומ״צ באלטונא, וכנראה מתוכן השאלה לא הזרו ק״ק המב״ג ונדס״ק אותו לרב עליהם, רק קיימו את הרב שקבלו במקומו בשתי הקהלות, ואז נתפרדה החבילה והאחדות בין שלש הקהלות.

והר״ר מאיר היה עד ראשית שנת תכ״ט בכאן, ואח״כ הלך, כמדומני, לק״ק חילם, כי באמת מצינו רב בעיר חילמא הג׳ מאיר בן מהור״ר בנימין וואלף, אשר נתן הסכמה על ספר „נתיב הישר“. ואולי הוא זה הרשום בספר אנשי השם סימן 343, ונדפסה ממנו הסכמה על ספר „נחלת שבעה“ משנת משיחינו.

וזה תוכן ההסכמה: הסכמת הגאון מהר״ר מאיר נר״ו אב״ד ור״מ דק״ק אלטונא והאמבורג — ביום ו׳ תכ״ז לפ״ק, הרב המופלא, עושה פלא, האלוף המרומם, התורני אב״ד ור״מ מהר״ר שמואל סג״ל נר״ו בא לצל קורתי, ובספרו קריתי. גם בע״פ עמו פלפלתי, ושאהבה נפשי מצאתי, ודעתו לשם שמים ראיתי, ע״כ להביא את ספרו בדפוס הסכמתי כ״ד ביום ו׳ ט״ו מנחם תכ״ז לפ״ק.

ונדפסה ממנו בספר שו״ת אהל יעקב שאלה כ״ד, כ״ה ותשובה על דברי התנצלותו בשנת תכ״ט ישקיט לפ״ק. לסדר אז תנקי מאלתי זאת.

ובספר חיי יהונתן מקלעמפערער הביא שהרב ר׳ מאיר היה ראש ישיבה ואב״ד בשנת תכ״ז.

בשנת תכ״ט התגורר בכאן בדרך עברו מפראנקפורט לפולין יותר כחצי שנה הרב הג׳ אהרן שמואל קאיידנובר בהמ״ח ברכת הזבח ותפארת שמואל — ויחן את פני העיר, ותיקן לה תקנות הרבה שנכתבו בפראטאקאל דקהלתנו, י״ד פסקים, יום ב׳ מנחם אב תכ״ט.

וגם נדפסה בשו״ת „אהל יעקב״ שאלה כ״ט, ששאל השואל את הרב ר׳ אהרן שמואל באלטונא בענין שותפות שנשתתפו ראובן ושמעון בשבועה חמורה, שבט תכ״ט. וגם עיין באור החיים 317 №, ונזכרות התקנות הנ״ל בספר משפט שלום דף י״א.

III.

הר״ר הלל בר נפתלי הערץ.

נולד בשנת שע״ה בזאלקווע, כי שם מקום מנוחת אבותיו מהור״ר נפתלי הירץ הנפטר יום א׳ ח׳ אייר שצ״ח, בן המרומם הראש והראשון אשר שמו היה נודע בשערים המפורסם כמהר״ר שמואל מק״ק בריסק.— בילדותו למד אצל הרב הג׳ מהור״ר הירש דרשן בק״ק בריסק דליטא, כמו שכתב בספרו בית הלל יורה דעה סימן פ״ד. וגם למד אצל הרב הג׳ ר׳ משה בעל חלקת מחוקק (יורה דעה סימן רמ״ב) ואח״כ נתקבל לדיין בק״ק ווילנא. עיין יורה דעה סימן קפ״ז, שכתב בענין אשה שיש לה מכות ופצעים ואינה יכולה לטהר ולטבול תצא מתחת בעלה וכתב הוא ונראה דזה הדין דווקא בזמן הגמרא שלא נתפשט חרם דרבינו גרשון אבל בזמן הזה אין לכוף את האשה לגט בע״כ וכן נעשה מעשה בק״ק ווילנא בשנת ת״י לפ״ק שיצא פסק דין זה הלכה למעשה בק״ק ווילנא מפי הרב בעל חלקת מחוקק בצירוף הרב בעל ברכת הזבח וגם בצירוף אותי. ושם בווילנא נשא את אשתו מרת שרה בת האלוף המנהיג מק״ק ווילנא.

ובווילנא היה גדול שמו ונעשה חבר לרבו הרב חלקת מחוקק, כאשר נראה ממה שכתב בסימן קי"א בענין אם הולכין בדבר הפרוש מהרוב אחר הרוב, מעשה היה בק"ק ווילנא ונפסק מפי הרב הג' מהור"ר משה בעל חלקת מחוקק להתיר והסכים עמו הרב הג' יהושע מקראקא, אבל הרב מ"ה שמואל קיידנאווער זצ"ל בעל ברכת הזבח וגם אנכי פסקנו לחומרא ע"פ הדין של תורה. והנה אמר הג' בעל חלקת מחוקק בזה הלשון: אף שהדין נראה עמי להתיר אע"פ כן אני מסכים לדעתכם מאחר שאתם מטריפים וכן נפסק למעשה.

ואח"כ היה רב בכמה קהלות במדינת ליטא, כמו שכתב בנו בהקדמה. ובשנת ת"ל נתקבל לרב ושופט בק"ק אלטונא והאמבורג והוא היה בעל הוראה מפורסם בכל גלילות אשכנז כאשר העיד עליו הרב יעקב עמדען במגילת ספר דף ה': הרב החסיד בעל הוראה בית הלל ומובאים דבריו בכל פסקי אחרונים. בשנת תל"א ביום ה' י"ג מנחם נתאחדו קהל אלטונא עם קהל וואנדסבעק (אשר היו נפרדים מחמת קטטה בימי הרב ר' מאיר אשכנזי, כאשר הזכרתי לעיל) בכמה ענינים ואחת מהם שיקבלו עליהם מהיום ההוא והלאה את האב"ד דק"ק אלטונא לאב"ד עליהם באופן אשר יתפשרו עמו, כמו שהובא בספר אור החיים נו' 799, ובשנת תל"ה נבחר עוד לחמש שנים ונוף כתב הרבנות והתנאים על אדות בניו שהיו בכאן נמצאים ביד ר' חיים מיכל. ובפנקס דברי הימים בקהלתנו נכתב ממנו פסק מיום ג' ד' תשרי תל"ט בענין השותפות דבית עלמין באטטענזען, והי' אז בבית דינו הרב הג' ר' דוד בן ארי' יהודה מלידא, ועוד פסק שני מחה"מ פסח תל"ט, כל הדינים בענין בית חולים, ואורחים בין קהל אלטונא וואנדסבעק והי' בבית דינו הרב בנימין זאב בא"מ המאור הגדול מה"ו שמואל דרשן מקראקא בעהמ"ח עיר בנימין (פנקס דברי הימים דף 327). בשנת ת"ם נתקבל בארץ מולדתו בזאלקווע לר"מ ואב"ד וגם הלך לשם, ושם השלים את ספרו בית הלל, ונמצא בפנקס העיר בזאלקווע חתימת ידו משנת תמ"ט.

הרב ר' הלל נפטר בחודש אב שנת ת"ן.

והוא חיבר ספר „בית הלל" על יורה דעה, הנדפס על ידי בנו הרב הג' משה אב"ד דק"ק קעמפען (דירנפורט, תנ"א) וגם נדפס חלק שני על אבן העזר והסכימו עליו רבנים דארבע ארצות ביארסלב תנ"א.

ועוד חיבר פירוש על אורח חיים וחושן משפט, ופירוש על כל התורה, ובסימן קצ"ח יורה דעה מביא בנו חדושים מחבורו על התורה.

גם נדפסו ממנו בשו״ת אהל יעקב מר״י ששפורט שאלה מ״ב בענין צוואת שכיב מרע בשנת תל״א, ובספר שו״ת אמונת שמואל סי׳ נ״ב, ובספר צמח צדק סימן קכ״ה, והוא הסכים על משניות באלטונא עם פירוש באר אברהם, ת״ל, ועל ספר עולת שבת ועולת תמיד, תל״ד.

ותולדותיו הנודעים לי: בנו הרב הגאון ר׳ משה אב״ד דק״ק קעמפען, ובנו הרב ר׳ אברהם, ובנו הר״ר זעליג אהרן שהיה ראש ומנהיג בק״ק זאלקווע, וזה נוסח מצבתו:

ואהרן בן שלש ושמונים שנה בדברו לפני מלכו של עולם בחודש החמישי ביום חמשה עשר שנת תצ״ד הראש ומנהיג התורני מהור״ר אהרן זעליג בן הרב הגאון המאה״ג מו״ה הלל זצ״ל בעל מחבר ס׳ בית הלל.

ואשתו מתה עודו בק״ק אלטונא וזה נוסח מצבתה (גר. 862, קעניגשטראססע):

פה נטמנה אשת חיל — הגבירה הרבנית מהגי נשים צדקניות נשי שאננות מרת שרה בת האלוף המנהיג דק״ק ווילנא היתה רבנית בק״ק אלטונא והאמבורג ובמצות ה׳ תמיד היתה מיומנית ולחיי עולם הבא היא מזומנית, — נפטרה ביום ש״ק ונקברה למחרתו יום א׳ י״ט מנחם תל״ה לפ״ק תנצב״ה עם שאר צדיקים וצדקניות שבג״ע אמן.

ובאלמעמאר־בוך נרשם: יזכור אלקים את נשמת הרב הגאון מהור״ר הלל ואשתו שרה.

IV.

הר"ר משלם זלמן מירלס ניימארק.

הראש ממשפחה זו היה מושבו בוואלערשטיין באשכנז והוא הגאון מהו"ר אהרן העליר. והוא הוליד את הגאון מהו"ר קאפל ובנו הוא הגאון מו"ה נפתלי הירש אב"ד בפולדא. והוא הוליד את הגאון ר' דוד מירלס אביו של ר' זלמן מירלס. כן כתב אחד מבני בניו ר' אהרן מירלס בעל בית אהרן (בערלין תקפ"ט). ואביו חי בק"ק וויען והיה אחד מגדולי וחשובי העיר. ועיין על אדותו בס' "מגורשי וויען" של הפרופיסור דוד קויפמאנן דף כ"ז, שמזכיר שם שהיה ראש הקהל בוויען בשנת שפ"ו — צ"ו (דף נ"ט) ומת בשנת ת"י. ובנו הר"ר שלמה זלמן נולד, כנראה, בשנת שפ"ד, וגדל על ברכי תורה, ונשא את בת הרב הגאון מהור"ר יעקב אב"ד דק"ק וויען (עיין "דעת קדושים"). והרב ר' יעקב עמדען במגילת ספר דף י' (וגם נדפס במאספים משנת תק"ע) כתב וזה לשונו: משפחת מירלס המפורסמת מחסידי ק"ק ווינא הישנה המלאה לה אנשים נכבדים נדיבי ארץ אנשי מעשה וחסידים גדולים, בעלי תורה מופלגים וכל הגאונים שבאותו הדור דבקו בהם והתחתנו עמהם כי גדלה מאד מעלתם בתורה ביראה במעשים ובעושר. ובשנת ת"ל הגלה הרב ר' זלמן עם הגולה אשר הגלה מלך לעאפאלד הראשון ונתישב עם משפחתו במדינת מארק בבערלין, ושם ישב רק על התורה ואח"כ עסק גם בצרכי קהלה ויסד בשנת תל"ו חברה קדישא דקברנים והיה ראש של החברה. ובשנת תל"ח רצה לילך איזה שבועות לוויען להלות מעות לקורפירסטען כי היה גדול ונכבד בבית השרים והמלכות. (עיין "מגורשי וויען" 213). ואחר שעזב הרב ר' הלל את כסאו נבחר הוא לאב"ד ור"מ על שלש קהלות אה"ו. אשר כעת הזאת כבר נתאחדו בקשר הזק. ובו' אייר בשנת ת"מ נתקבל כאן. וכאשר בא הנה קבע ישיבה גדולה, ולמד יום ולילה עם תלמידים צעירי הצאן, כאשר העידו עליו גדולי הדור כמו ר' אברהם ברודא בהקדמה ל"בית יוסף" הנדפס בבערלין. ובשנת תנ"ב נתקבל לאב"ד בק"ק זאלקווע וטיקטין, אבל לא רצה לעזוב את מקומו, כמו שכתוב בצמח דוד סוף חלק ראשון וז"ל: ר' שלמה המכונה זלמן אחד ממגורשי וויען וכעת בשנת תנ"ב אב"ד דק"ק האמבורג ואלטונא ומשם נתקבל לק"ק זאלקווע ולק"ק טיקטין אבל לא נסע לשם. והוא חריף ובקי בים התלמוד ופוסקים ועד היום

עומד על משמרתו בחריפתו לשרת לפני ה׳. ה׳ יאריך ימיו ושניו עד עולם אמן. עכ״ד. ובאמת האריך ימים על ממלכתו בג״ק בשלום ושלוה והנהיג את הצבור במישור ובחכמה וכן גדלו הג״ק בימיו רבו למעלה ראש בעשירות ובכבוד (מגילת ספר). ובשנת תמ״ח לקח הרב חכם צבי את בתו ובא לכאן וישב בבית המדרש כמבואר לקמן. והרב ר׳ זלמן ענו מאד וכיבד תלמידי חכמים שבאו לכאן לדרוש בבית הכנסת הגדולה דקהלתנו במעמדו וכן דרש הרב הג׳ המפורסם מו״ה אברהם ברודא שבא לכאן על נשואי בנו ר׳ משה אב״ד דק״ק אנשבאך ועשה סעודה גדולה לכבוד הרב הנ״ל ולבנו ולמחותנו הפרנס מו״ה ישראל פירשט. ובסעודה זו הקפיד החכם צבי על ר׳ אברהם ברודא, אבל בסוף נעשה שלום ואת והב בסופה (עיין מגילת ספר דף נ״ב). וגם הרב הגאון גבריאל במו״ה יהודה ליב עשקעלעס אב״ד דק״ק ניקאלסבורג ודק״ק וויען היה בכאן על נשואי בנו ר׳ יעקב אב״ד דק״ק שטאמפפען עם בתו של ר׳ מרדכי הכהן (אור החיים נר׳ 657) ודרש בבית־הכנסת.

ובשבת קודש ט״ו סיון עבר דרך האמבורג הרב הקדוש הגאון המפורסם מהור״ר אהרן בן הרה״ג משה תאומים בעל המחבר ספר „מטה אהרן" ו„בגדי אהרן" ודרש בביהכ״נ דאלטונא דרוש נפלא כמ״ש בתשובתו הנדפסה ב„אבן השהם". „מאירת עינים" סימן ס״ה (ועיין אור החיים 304). והרב הזה נבחר אח״כ בפראנקפורט וקראקא ונהרג על קידוש ה׳. ויען שדרש בקהלתנו לכן נכתב שמו במעמארבוך לזכרון נשמתו הטהורה.

בימי הרב ר׳ זלמן נתישבו בכאן איזה בעלי בתים ממגורשי וויען ונקברו בבית החיים דקהלתנו. וזה נוסח ב׳ מצבות

(נר. 942):

אבן הראשה, הוקם על מר קשישא, מעשיו קדושה,
שישב ברישא, חכם חרישה, הפתח דשא, לנפש
היבשה, כבר לקישא, זכיתא נפישא זקן נשוא פנים
הר״ר משה בן המהר״ר נתן זצ״ל ממגורשי וויען.

ואשתו (נר. 941):

פ״ט האשה מרת יטלה אשת כהר״ר משה ווינער
יצ״ו בת האלוף המרומם מהור״ר דוד דיין זצ״ל
אחיו של הגאון הגדול מהור״ר שמעו׳ אב״ד דק״ק
פראג תנ״ו.

ובפנקס דברי הימים דף 341 כתוב פסק מהרב ר' זלמן מיום ד' טבת תנ"ה: יצא מאתנו שלא ליתן חזקת הקהלה לשום אדם תוך משך המשה עשר שנים. — ועוד פסק שני משנת תס"ב בענין בית הקברות, ובענין הפליטן לאורחים, ובענין בית החולים בין שני הצדדים דק"ק אלטונא וואנדסבעק (מדף 4—331). והוא זכה וראה בערך מאה והמשים יוצאי חלציו או יותר, גם דור חמישי יולדו לו בארץ ליטא, וכל בניו ובנותיו גדולים בתורה ובמעשים, מהם רבנים, ומהם קצינים במדינת פולין וליטא מלאו פני תבל והארץ האירה מכבודם. כן כתב נכדו היעב"ץ דף י', וישב על כסא רבנות כ"ו שנה ומת זקן ושבע ימים בן פ"ג שנים ב"ך כסליו תס"ז.

ונדפסה ממנו תשובה בספר „אבן השהם" סימן נ"ה, ובסופו גם תשובת התנו חכם צבי, ועוד נדפסה תשובה ממנו בספר „חינוך בית יהודה" סימן ק"מ, ובתשובה קמ"ג מביא החינוך בית יהודה דברי הרב הגאון מהור"ר זלמן מירלס, והרב ר' מרדכי זיסקינד רוטענבורג מביאו בשאלה י"ז וכותב עליו: גדול בענקים, דברו ותיקין, עתיק יומין, הישיש כאבני שיש טהור ר"מ ודיינא גור אהלו בק"ק האמבורג ואלטונא, וכמדומה לי כי גם שאלה ק' בספר שו"ת מהר"ם רוטנבורג זיסקינד ממנו היא.

ואלה תולדותיו:

1) בנו הגאון מהור"ר אברהם דיין בפוזנא (הקדמה לס' תולדות יעקב).

2) מהור"ר וואלף בבערלין, שהיה לו בית הדפוס.

3) דובער, הוציא לאור עם אחיו מ' וואלף ספרי משניות פירוש עץ החיים.

4) הרב הגאון מהור"ר אריה ליב אב"ד דק"ק וואלפא בגליל הוראדנא.

5) הרב נפתלי הירש ניימארק בבערלין.

6) הרב הג' ר' משה ניימארק, הבא על החתום במקום אביו בפנקס דביקור חולים דקהלתנו והוא עזר להוציא ספר „יד כל בו" להגאון מהור"ר דוד לידא.

7) מרת שרה אשת הגאון צבי אשכנזי חכם צבי.

8) אשת הגאון מהור"ר שלום ז"ק אב"ד בק"ק בירה.

9) אשת הגאון מו"ה שמואל זנוויל מקראקא.

10) אשת הגאון הגדול המפורסם מו"ה אלחנן בערלינער ראב"ד דק"ק גראדנא.

11) אשת הגאון ר' יצחק אייזיק גינצבורג.

וזה נוסח מצבתו (נר. 877):

פ"נ — משלם מעלות, — שלש קהלות, — לענו מחלות — מכתר תהלות — זמן תפס ישיבה — לשפט נחת שובה — מעשי שמן תרק — נר ישראל הכבה, חריף לגלות, עניו חסיד במלות, זנגבלי רטיבה משפחת ניימארק הגאון מופת הדור אב"ד ור"מ מהור"ר משלם זלמן במהור"ר יעקב דוד קאפיל ז"ל נפטר ונקבר יום א' כ"ב כסליו תס"ז לפ"ק.

וזה נוסח המצבה נר. 869:

פה נטמנה אשה הגונה, צנועה וישרה, מנורה טהורה, חכמנית דברנית, היא הרבנית מ' מרים בת האלוף הקצין מהור"ר נתן פרידלענדער והיתה רבנית בק"ק אלטונא והאמבורג נפטרה בשנת תמ"ח.

בלי ספק היתה הרבנית הלזו אשת הרב ר' זלמן, בזווג שני, כי רק אבן אחת בין מצבתו ומצבתה, ועוד שהחכם צבי קורא את בתו הראשונה הנולדה לו מרים אחר שם אמו.

V.

הר"ר צבי הירש אשכנזי.

בנו של הר"ר יעקב, בן הר"ר בנימין אשכנזי, שהיה חתנו של הרב ר' יעקב אב"ד דק"ק לובלין, אביו של הג' מהור"ר העשיל אב"ד דק"ק קראקא, ואמו מרת נחמה היתה בת הרה"ג מהו' אפרים כהן בעהמ"ח "שער אפרים", מן בני בניו של הגאון ר' אליהו בעל שם הזקן אב"ד דק"ק חעלם, אשר אמרו עליו שהוא ברא גברא (עיין שו"ת "חכם צבי" סימן צ"ג). ואביו ר' יעקב אשכנזי נשא בווילנא את בת הרב אפרים

כהן, שהיה אז ראש בית דין בווילנא. ובשנת ת״ח היתה עת צרה לישראל בארץ פולין וברחו כל חכמי העיר מפני חמת המציק חמילינצקי, וגם ר׳ יעקב הוצרך לנוס ונפרד מאחיו ואשתו ופגעו בו האויבים הפוחזים אשר עקרו כמה קהלות ישראל, וגזר עליו השבאי שיכרע לחרב להתיז ראשו, וכן עשה ומסר נפשו על קדושת ה׳, ובעודנו על ברכיו וכמעט פרחה נשמתו וה׳ נתן רחמים בלב הצר הצורר וחמל על רבות ימיו, ותחת שהיה רוצה להוליך החרב על צואר בצד החד, נכמרו רחמיו ועשה לו דחיפה בצד האחר של החרב, ואמר לו: „עמוד נא כלב בחור ולך לנפשך!״ ויצילהו ה׳, ויהבא אח״כ בין ההרוגים וימלט אל נפשו, ואשתו עם אביה הרב ר׳ אפרים כהן באו בשלום למדינת מעהרען לעיר טרעביטש, וימצאו שם מקום מנוחה, אבל ויפקד מקום יעקב שלא ידעו מה היה לו, וחקרו אחריו אצל פליטי ווילנא והם הגידו שראו שנמסר להריגה ושחה לעפר נפשו ואמרו יעקב מת והעידו על מה שלא ראו לנכון, ועל פי דבריהם התיר הגאון הגדול בדורו מהור״ר העשיל ז״ל את האשה נחמה להנשא על פי שאלת חכם, אך אשתו אף כי היתה ילדה היפה בנשים לא רצתה לקבל תנחומים על החי בעל נעוריה והצדיקית עמדה בטהרתה, והנה אחר חצי שנה בא ההרוג ברגליו ויהי לאות ולמופת בישראל, מן אז והלאה לא רצה הגאון ר׳ העשיל להזדקק לשום היתר עגונה.

והר׳ יעקב אשכנזי ישב אח״כ במדינת מעהרען ושם נולד לו בשנת ת״ך בנו צ ב י ה י ר ש, וכאשר נתקבל הרב ר׳ אפרים כהן לאב״ד בעיר בודין היא אובין ראש מדינת אונגארן נסע עמו גם ר׳ יעקב עם בני ביתו, והנער צבי עודנו באבו רך בשנים, למד תורה אצל אביו, אשר בכל מקום קראו רבו המובהק, וגם אצל אבי זקנו בשקידה רבה והיה לו שכל חריף וזכרון גדול עצום מאד, והלך אל עיר מלאה חכמים וסופרים, היא שאלוניקי, להוסיף דעת וללמוד דרך חכמי ספרדים, ושימש שם את הרב אליהו קובו ז״ל, וילך הלך וגדול מאד בתורה ותושיה ובבואו לקונשטאנטינא ותהום כל העדה לרוב חריפתו וחכמתו לפי מעוט ימי שני חייו אז, מן הארץ ההיא בא לו שם „חכם״ אשר בו נודע ונקרא בישראל, ולו שם כשם הגדולים ושאלו את פיהו שו״ת והוא בן י״ח שנים (עיין שו״ת ח״צ סימן קמ״א משנת תל״ח). ולשנה אחרת היה בבילוגראדו וכתב תשובה מ״א, והרב שם עשה סעודה לכבודו ושאלו אם מותר לנזיר לברך על כוס יין (עיין סימן קס״ח). ומשם חזר לבודין

ונשתדך ונשא בת עשיר גדול מעשירי קהל בודין, שהפריז לו ממון רב וישב רק על התורה והרבה שאלות המה מאובין משנת ת״ם (עיין שאלה צ״ה). אך לא ארכו לו שם הימים. כי בעת ההיא באה העיר במצור בשנת תמ״ו 1686 ויורו האויבים בחצים וכלי משחית והנה כדור אש מקנה תותח נפל תוך הבית שהיה דר שם. ויגע באשתו ובבתו היחידה אשר היתה לו ממנה ותצא רוחן והוא היה בחדר הסמוך, ולא הוזק לו וניצל בחמלת ה׳ עליו ויהי לנס. ובאותו הפרק כתב תשובה מי שמתה אשתו בלא ז״ק הנדפסת בסימן ס״א משנת תמ״ו בבודין. — ומשם ברח טרם נלכדה העיר ויעזוב כל רכושו וימלט על נפשו ובא לעיר שאראי בארץ באסניא ויהי שם ראב״ד וכאשר באה גם העיר ההיא במצור, שב בשנת תמ״ט דרך וויניציא ושמה שאל אותו הרב החסיד מהו׳ שמואל אבוהב שאלה הנדפסה בסימן מ״ב. ומשם פנה ובא לפיורדא. עיין סימן קי״א שכתב: בבואי ממדינת טורקייא לארצות הללו בשנת תמ״ט והעיר פיורד היתה בזמן ההוא עיר פרוצה אין חומה וראה שלא כדין מטלטלים בעיר על סמך עירוב שבבהכנ״ס והוכיחם על זה ושמעו לדבריו. אח״כ נסע לפראג ומשם בא לברלין ונתקשר עמו הרב מהו׳ בנימין וואָלף מירלס ונתן לו את אחותו שרה בת הרב דק״ק אה״ו משלם זלמן מירלס וילך אחריה לעיר אבותיה לאלטונא ושמה בנה לו ה׳ בית נאמן והקים לו בהמ״ד הגדול קלויז שיסדו לו נבירי ועשירי הג״ק להרביץ בו תורה לשמה, ונאספו אליו לומדים ורבנים מופלגים מארץ פולין וליטא לשמוע מפיו דבר ה׳, יום ולילה לא ישבותו ללמוד גפ״ת אגדות והלכות. והנה כל ימי היותו רב בקלויז לא היה לו רק ששים ר״ט לשנה, והוצאות ביתו מרובות, כי היו לו חמשה בנים וחמש בנות, לכן קמו אנשי לבב שעשו בעדו סחורה, ולקחו ממנו דבר מועט משלו והשתתפו עמו והביאו לו כפלי כפלים של הקרן.

הוא תיקן בבית המדרש דקלויז ללמוד בכל בקר ברבים אחר תפלת שחרית פרק מתנ״ך ובין מנחה למעריב פרק משניות עם כל המפרשים על בריה כאשר עד היום עושים. והשלחן אשר למד עליו עדיין קיים ולומדים עליו בקלויז. והוא היה הראשון בדבר מצוה לזכותם ביין לקידוש ולהבדלה, שלא היה נמצא לפניו יין כשר במקום הלז. והוא שלח אנשים לאיטליא ולצרפת לעשות יין כשר. ועוד היו מזלזלים בימיו בעשיית המַצות ותיקן שישגיח על עשיית המצות אדם כשר וירא ה׳. ועוד הזהיר את העם שלא לאכול בפסח למרור קרען (שקורין תמחוי), כי בשיעור

קטן אין יוצאין בו, ובשיעור גדול הוא סכנה, לכן תיקן שיהיו לוקחים לאַטונג הנהוג במדינת האַמבורג ואַמשטרדם (שאלה קי״ט). ועוד היו מרננים על ההדסים הנמצאים בהאַמבורג שהם בחשש מורכב, והראה בראיות ברורות שהם כשרים ומצוה מן המובחר ללקחם (סימן קס״א). והיה לו לפעמים מחלוקת לשם שמים עם חכמי דורו, וביחוד כתב מרורות נגד הרה״ג אברהם ברודא, כאשר כבר הזכרנו לע״ל שהר״ר אברהם ברודא היה בכאן על נשואי בנו והקפיד עליו החכ״צ. ובשאלה ג׳ הביא דברי חכם אחד בענין אשה אחת שהיתה בחזקת איסור ענונה ונכנסה לחופה שאמרה אלמנה היא, אם יש רשות לבעלה לגרשה בע״כ והורה החכם שמותר לגרשה וגם כופין אותו לגרשה, שתחלת הנשואין באיסור, ועל זה הפסק הרהיב החכ״צ נפשו עוז לחשבו טועה ושוגג, והחכם הנזכר בזה הוא הר״ר אברהם ברודא, כאשר תראה בפני יהושע סוגיא תרי תרי כתובות דף כ״ב, דבור המתחיל אמר רבי מנחם בר״י, ושם מושב הפני יהושע דברי ר׳ אברהם ברודא, גם בענין מינקת הי׳ לו מחלוקת גדולה עם הרב הזה (עיין סימן ב׳), בשנת תנ״ז נולד לו בנו הראשון הרה״ג יעקב והכניסו לברית ומל אותו הוא בעצמו והיה מתעסק במצות מילה, כי בסוף ספר צמח דוד אשר ברשות הר״ר ד״ר זעליג אויערבאך כתובים מר׳ זנוויל בר׳ מאיר העקשער שמות ילדים הנמולים על ידו ושם נרשם סימן קי״ח, כי הרב דקלויז מהור״ר הירש היה מוהל בתינוק נפתלי הירץ בשנת תס״א, ועוד סימן קכ״ט היה מוהל בתינוק הנרשם שם.

וישב בבית המדרש כעשרים שנה, וכאשר בא חמיו הר״ר זלמן מירלם בימים, ולא יכול עוד לצאת ולבא לפני העם, היה הוא תומך את ידיו וזרועו תאמצנו ועל פיו יבואו ועל פיו יצאו והרבה פסקים נכתבים ממנו בעניני הנהגות הקהלה בפנקס דברי הימים דקהלתנו דף 6—342.

וביום מות חותנו שמוהו קהלות האַמבורג וואנדסבעק עליהם לרב ומורה, אך קהל אלטונא נחלק לשתי כתות וכת אחת רצתה לקבל את הרב הג׳ משה רוטענבורג ולמען השלום נעשתה פשרה ביניהם ששניהם ישמשו יחדיו בעיר אלטונא, כל אחד חצי שנה, ונמשך הדבר עד סוף תס״ט, ובשנה ההיא נתחרחר ריב ומדון ביניהם כאשר אבאר לקמן יעזוב את כסא הרבנות וישב אל המקום אשר דָּעָה בו אהלו בתחלה בקלויז, וכששה חדשים אחר הדברים האלו בט׳ שבט ת״ע בע״ש פרשת

בשלה הגיע אליו כתב רבנות מקהל אשכנזים שבאַמשטרדם וישמע לקולם וילך לאַמשטרדם עם כל בני ביתו ושם הדפיס את ספרו „חכם צבי". וישב שם בכבוד גדול, כי גם הספרדים הכירו את מעלתו וגדלו. אבל בשנת תע"ד פרצה מריבה גדולה בינו ובין חכמי הספרדים אדות הספר דברי נחמיה ונתגבר מלחמת הנח"ש נחמיה חיון שר"י שמצא בו הרב ח"צ דרשות של דופי של מינות ושל אפיקורסית גמורה וקנא קנאת ה' ועשה משפט חרוץ באותו עוכר ישראל להרחיקו מגבול ישראל *). אבל הספרדים השתדלו בעבור הנח"ש אצל השררה וכאשר ראה שאש המחלוקת גברה שם ירד מעל כסאו בשנת תע"ד ויקם לרדת הים באניה אל עיר לונדון, למען תת לאנשי קהל הספרדים שבלונדון כלבבם, כי נפשם חפצה לראותו וכבר בהיותו באלטונא ואמשטרדם שאלו את פיהו, כי פעם אחת דרש החכם ר' דוד ניטא האב"ד של ספרדים בלונדון בעהמ"ח „מטה דן" דרוש על ענין הטבע, שהוא השי"ת בעצמו, וחשדו אותו שהוא מצד המינים ויתרצו לכתוב להח"צ שידין ויכריע ביניהם וכן עשה והצטדק לר' דוד ניטא (עיין סימן י"ח). לכן הלך ללונדון והכל שומחים לקראתו. ומשם נסע דרך עמדען להאַלבערשטאַט והקצין ר' בערמאן עשה לו כבוד גדול וקיבל כל בני ביתו בשמחה רבה, ומשם נסע לברלין ושהה איזה שבועות בבית גיסו הרב המופלג ר' בנימין וואָלף מירלס ומשם בא לבּרעסלוי ועשה שידוך לבנו הגדול ר' יעקב שהיה אז כבן שש עשרה שנה עם בת בנו של הרב המפורסם ר' נפתלי

*) וגם הרב דספרדים הר' המקובל שלמה אאילוין היה בתחילה כשושב על כסא רבנות בק"ק לונדון מאוהבי הח"צ וגם היו לו מחליפות מכתבי שו"ת עמו כמה פעמים. אך כאשר בא ר' שלמה אאילוין לאמשטרדם לראב"ד דספרדים והחכם צבי לראב"ד דאשכנזים וראה שמכבדים את החכם צבי יותר ממנו שלו נתנו אלפים ולהח"צ רבבות ביקר וכבוד, נכנסה בלבו קנאה וכאשר בא נחמיה חיי חיון לאמשטרדם היה לו להח"צ וויכוח עם חכמי ספרדים בהרבה דברים שאינם נכונים ונוטים אחר אמונה כוזבת של שבתי צבי שר"י שנדפסו בספרי נחמיה חיי חיון דברים של דופי, לכן החרים החכם צבי עם ר' משה חגיז את נחמיה חיי חיון. אבל הספרדים ובתוכם גם הרב שלמה עמדו לימין של נח"ש ומאז והלאה היה קפידה בין הח"צ ובין ר' שלמה. וכאשר הדפיס החכם צבי ספרו שו"ת תמצא שאלה ראשונה מר' שלמה ובתשובה שהשיב בתחילת התשובה נמצא ארבע תיבות — „ומשנה לא זזה ממקומו" — ואלו דברים אין להם מובן. אבל שמעתי שהח"צ עלתה במחשבתו שלא להעתיק שו"ת מר' שלמה אאילוין בספרו. אבל לבסוף אומר לעצמו „משנה לא זזה ממקומו" וקבעה בתוך ספרו.

כהן ז"ל בתו של ר' מרדכי כהן אב"ד בבראד. ומשם נסע לעיר אפט בפולין, ואחרי כן חזר להאמבורג שנבחר לדיין בזבל"א בענין משפט גדול בין שני קצינים בהאמבורג. ובשנת תע"ד נתקבל לראב"ד ור"מ בק"ק לבוב וינהג שם את נשיאותו ברמה ויהי לכבוד ולתפארת, וגם שרי המדינות ופקידי העיר חשקו בו מרוב חכמתו וצדקתו, ועוד שהיה מבין בלשונות העמים אשכנזית, טורקית, צרפתית ואיטלקית, אבל לא האריך ימים שם רק ארבעה שנים עד אמצע שנת תע"ח. ואז הלך לעולמו ביום ב' דר"ח אייר בהיותו בן נ"ח שנים ומקום מנוחתו בלבוב. והג' ר' יעב"ץ בא בשנת תע"ט ללבוב ועשה לו הספד ביום הציבו מצבתו.

וזה נוסח מצבתו (ע"פ ס' מצבת קודש):

בירח זיו ניטל זיו התורה, ויצאה ממנו כל הדרה
בימי בכורי ענבים בטל האשכול ומתה פרישות
וטהרה, נגנזה האורה, בוצינא קדישא דנהורא,
עמודי דנורא, חד בדרא, מה לדור שאבד מנהיגה
קברניט של מלכים שר הבירה אדונינו מורינו
ורבינו הרב המובהק הגאון הגדול החסיד המפורסם
כמהור"ר צבי הירש בהרב המובהק מוהר"ר יעקב
הלא הוא אשר הופיע אור תורתו בק"ק אמשטרדם
המבורג ונתקבל לאב"ד ור"מ דק"ק לבוב עם הגליל
עלה אל ה' בליל יום ב' דר"ח אייר התע"ח.

(בעבר השני):

נשאר הדור יתום לא הניח כמותו בחכמו ויראת
ה' טהורה, אסכולותיקא דאורייתא, ממנו היתה
הוראה יוצא לעולם בהלכה ברורה, וחיבר ספרי
שו"ת וחדושים נפ"ת בטורים מאירים כספירים
ואבן יקרה הפליא להתחכם באלהיות, מקובל
גדול ונורא, שר צבא ה' לשמור את דרך האמונה,
נחלץ חושים, ונפשו למות הערה, עמד בפרצות
הדת, לבצר חומת מעוזה ולגדור גדרה, הוא
מרומים ישכון יבא שלום ינוח על משכבו ובשם
אלהיו תהא נפשו קשורה ורוח בג"ע העליוז
שמורה ונשמתו בצרור החיים.

והוא חיבר שו״ת „חכם צבי״ הנדפס באמשטרדם; „אגרות״ כולל פסק ועניניס אחרים דפוס אמשטרדם (אוצר החיים נו׳ 59); „הנהות חשן משפט״ כאשר הוציא לאור טורי זהב (אוצר החיים 174), והביא ממנו שאלת יעבץ סימן א׳, שו״ת שתי הלחם סימן ו׳ ודף ל״ח, שו״ת דברי יוסף סימן ל״ז, חדושי תורה בשם שביל הישר בספר תקנתא דמשה, בספר אגרת בקורת שאלה א׳, אגרת בקורת ובסופו מונה תשובת כ״י של חכם צבי (אוצר החיים נו׳ 4111), תשובת הגאונים דף ט׳ י׳. בספר בית אהרן נמצאו חרושים ממנו, בספר מנחת כהן (נדפס בפיורדא) חדושים ופשוטים על שמו, קול יהודה דף י״ג, ט״ו, מאמר נכבד נגד נחמיה חיון בספר שבר פושעים נדפס בלונדון תע״ד; דרושים אשר בכתובים. עיין יציב פתגם ב׳, הדושים על כל הטורים כ״י ובאורים דברי תוספות החמורים, עיין בהקדמת חכם צבי, בספר מעשה רב, שו״ת אבן השהם סימן ד׳, שו״ת שבות יעקב.

תולדותיו:

1) הרב הגאון מהור״ר יעקב ישראל עמדען.

2) הגאון מהור״ר אפרים אשכנזי.

3) הגאון מהור״ר נתן אשכנזי בעיר בראד אבי אביו של הר׳ יעקב ליסא.

4) הרב מהור״ר דוד מובא בקונטרס עשרה הלחם בשו״ת יעב״ץ.

5) הגאון מהור״ר אברהם משלם זלמן אב״ד דק״ק אוסטרוהא.

6) מרת מרים אשת הגאון מהור״ר אריה ליב בה״ג שאול מקראקא אב״ד דק״ק אמשטרדם.

7) רחל אשת הגאון מהור״ר יצחק אב״ד דק״ק נעשוויז בנו של מהר״ם אייזענשטאט.

8) אשת הגאון מהו׳ משה אב״ד דק״ק זלאטשוב.

9) האשה הרבנית מרת נחמה שרה והיא היתה נשואה בפולין בעיר אפט למשפחת וויטש ובעלה נהרג על קידוש השם ונסעה אח״כ לאמשטרדם ושם מקום מנוחתה (מגלת ספר דף 40).

בת אחת מתה באמשטרדם בילדותה (מגלת ספר).

VI.

הר"ר משה זיסקינד רוטנבורג.

בן הרה"ג מרדכי זיסקינד אב"ד דק"ק וויטצענהויזען ולובלין, פרנס דארבע ארצות, בן הרה"ג משה זיסקינד, שאר בשרו של הרה"ג נפתלי כהן אב"ד דק"ק פראנקפורט. והר"ר משה למד אצל אביו ובעודו צעיר לימים כבר הורה הוראה בישראל, והיה בתחלה רב"ד במדינת ליטוי בק"ק בריסק וק"ק טיקטין, ואח"כ בא להאמבורג ונשא בתו של הקצין המפורסם פו"מ ר' ישראל פיורשט מרת רעכעלע, ועי"ז נעשה גיסו של הרה"ג מהור"ר משה ברודא אב"ד דק"ק ווארמז, בנו של הרה"ג מהור"ר אברהם ברודא. ובהאמבורג היה נהנה מיגיע כפיו, כמו שכתב לשאר בשרו הרה"ג ר' אברהם ברודא בשו"ת מהר"ם רוטנבורג זיסקינד וזה לשונו: אשר טרוד אני בטרדת הזמנים לפעמים במילי דציבורא דין דהיינו תורה והרוב בטרדת להחיות נפשי ונפש בני ביתי יצ"ו בעזה"ש וברוך ה' אשר הגדיל והפליא חסדו עמדי אשר עזרני עד כה להיות נהנה מיגיע כפי ת"ל ב"ה מתחת ידו ולא מתחת ידי בשר ודם וכפי פרושות השמים כה יתן וכה יוסף לי לעשות חיל. ואחר מות הרב"ד מהור"ר משלם זלמן מירלס רצו מקצת בני הקהלה דאלטונא לקבל עליהם את הרב ר' משה לאב"ד ור"מ ובפרט הקצין והשתדלן והלמדן המופלג פו"מ ר' יששכר באֶר כהן, כאשר כתב היעב"ץ: שתי משפחות גדולות ומפורסמות הקצין המפורסם ומופלג בתורה ר' באֶר כהן ומשפחת הפיורשטן נטו אחר ר' משה רוטנבורג והושוה לדעת אחת, ויחלקו את הנשיאות בינו ובין החכם צבי בשותפות, כמבואר למעלה צד 14, כל אחד חצי שנה, וכן היה עד שנת תס"ט, ואמנם נמצא שהרב ר' משה הסכים עם הח"צ בשריותא דהאי איתתא מינקת.

ובשנת תס"ט נתחרחר ריב ומדון ביניהם בענין תרנגולת שנפתחה ולא מצאו לה לב והורה הח"צ שכשרה, שאי אפשר לשום בריה לחיות אפילו שעה אחת בלא לב ובוודאי היה לה לב ונפל בשעת פתיחתה ואכלתו שונרא (עיין ח"צ שאלה ע"ד), והר"ם רוטנבורג סתר כל ראיותיו והטריפה (שו"ת מהר"ם זיסקינד שאלה ל"ג), ומחמת זה ועוד דברים אחרים (אשר הובאו באריכות בספר „מגלת ספר" דף כ"ד) עזב הרב הח"צ את כסא הרבנות וחזר לקלויז. ואז בשנת ת"ע נתקבל הרב ר' משה רוטנבורג לר"מ ואב"ד דשלש קהלות והוא הרביץ תורה ודרש

ברבבות עם ומקהלות הקהיל משה קהלות קהלות ודרש דרש משה והנה שורף עוף הפורה ע״ג אמה יסוד וסובב. כן כתב עליו הרב ר׳ יוסף פירשט וגם הרב החסיד ר׳ מיכל בעל „נזר הקודש״ הפליג מאד בשבחו. והרב ר׳ יחזקאל קצנאלבויגן כתב עליו : „הגאון המפורסם ברק השנון למעלה חן ולמטה חנון פאר הדור ע״ה נ״י כמהור״ר משה ממנו שמעתי דברים חדודים משה שפיר קאמר דורש כמין חומר נמשל לתמר״. אהבה עזה אהבה שאין תלויה בדבר היתה בינו ובין הרב הגאון המפורסם ר׳ אברהם ברודא בעל המחבר „אשל אברהם״, שכתב בתשובה אחת אליו : מחותני אישון עיני אוהבי בלב ונפש וכו׳. ובשנת תע״א איזן ותיקן להחברה קדישא דקברנים בקהלתנו את כל התקנות על פי דין ודת תורתנו וגם דיני שותפות דנ״ק הנוגעים להגבאים דחברה קדישא והכל נכתב בפנקס דחברה קדישא. הפסק הראשון משנת ת״ע אדר והפסק השני משנת תע״א. אבל לא האריך ימים על ממלכתו ומשה עלה אל האלוקים ביום ג׳, ד׳ שבט שנת תע״ב.

ובאותו שנה שמת הרב ר׳ משה רוטנבורג היתה שריפה גדולה בקהלתנו וגם ביהכנ״ס הגדול כמעט נשרף (עיין Schudt, Gesch. 1711), והסופר המהיר הדיין ר׳ יוסף פירשט כתב בהקדמת שו״ת מהר״ם רוטנבורג : אחרי מות משה שכך ה׳ אפו ותשקע האש מקרב קהלתנו מבלתי החרים ותצא אש מלפני ה׳ והבערה ללהב יצאה וסיכסכה וליהכה כלהיכת שורים וכמעט שהכתבים מן העולם היו עוברים ועזבה הרבנית הכמנית מרת רעכלי אשת הגאון מהר״ם ז״ל רכושה והצילה הספרים.

תולדותיו: בת אחת, נשואה להרב יעקב לאנדוי סג״ל אב״ד דק״ק לובירטוב (עיין בספר מעלות היוחסין).

והוא חיבר : „שו״ת מהר״ם זיסקינד רוטנבורג״ משאלה כ״ה ואילך, נדפס האמבורג תנ״ה, אמשטרדם תע״ה, ועוד תק״ו; „חדושי תורה״ על כל הש״ס ופוסקים ; „דרשות על התורה״, כאשר העיד הכנסת יחזקאל בהסכמה ; גם ישנן ממנו שו״ת מפוזרות בספר שו״ת „יד אליהו״ (נדפס ובספר „מקום שמואל״, והמחבר ספר מקום שמואל הוא מילידי ק״ק אלטונא, ושמו ר׳ שמואל בר אלקאן, וחיבר ספר מקום שמואל. אתרא דשמואל, ושער התירוצים וקורא למהר״ם רוטנבורג בכל מקום מ״ו. ובשאלה כ״ז כתב : ונהירנא כד הוינא טליא אירע עובדא כזה בבית אבי המנוח ז״ל ושאל את פי הגאון מהור״ר משה אב״ד נ״ק והורה הגאון הנ״ל להתירא, ועוד כ״ביאו בסימן ע״ז, פ״א, פ״ו ; וגם נמצאו ממנו הגהות

מצבת הרה"ג וכו' מוהר"ר משה זיסקינד רוטנבורג ז"ל.

על יורה דעה, והם ברשות הדיין המפורסים מהור"ר יעקב כ"ץ נ"י יושב בית המדרש (קלויז) דקהלתנו.

ונוסח מצבתו (נר. 1391) ראה בעמוד הקודם.

וזה נוסח מצבת בתו (בית-הקברות קעניגסשטראססע)
נר. 637:

אשה כחבצלת השרון מרת הינדל ברתא דמורינו
ורבינו מאור הגולה מהור"ר משה רוטנבורג
נפטרה בשנת תפ"ו.

VII.

הר"ר יחזקאל קצנאלבויגן.

בן הדיין ר' אברהם קצנאלבויגן, נין להרב הגאון אברהם אשכנזי אב"ד דק"ק לבוב (אנשי שם), ונכד בעל משאת בנימין. נולד ח"י כסלו בשנת תכ"ה או תכ"ט, והוא בעצמו היה מסופק בזה (עיין בתחלת הצואה שלו) ונתגדל בק"ק בריסק. כאשר כתב בהסכמת ספר שארית יעקב, ולמד שם אצל הרב הג' מרדכי זיסקינד, וזה לשונו בהקדמת ספר שו"ת מהר"ם זיסקינד: אשר שאבתי מים מבארו מים צלולים נוזלים וגם מהרב ר' משה רוטנבורג ממנו שמעתי דברים חדודים בהיותי אוכל בשרא, שמינה אפתרא דדהבא אביו זצ"ל. וגם מביאו בכנסת יחזקאל סימן ע"ט וכתב: ונהירנא כד הוינא טליא בק"ק בריסק בימי רו"מ הגאון המפורסם מהור"ר מרדכי אב"ד דק"ק הנ"ל, — וכבר בימי עלומיו היה מפורסם ל"עלוי"', עיין בסימן ק' מביא כה שאמר בימי הורפו לפני חבראי ובעיניהם היה ישר וקלסו. ובילדותו היה גם בק"ק לבוב ושאל לכל הגאונים (עיין שאלה ע"א). וכאשר הגיעה לו עת דודים נשא את בת הרב המרומם והקצין פו"מ מהר"ר שלכה זלמן בר יואל מק"ק בריסק נכד הב"ח וחתן בעל תוספות יום טוב, וע"כ כתב בשו"ת כנסת יחזקאל שאלה ה': אף שחייב אדם בכבוד חמיו והתי"ט חמי זקני (דעת קדושים). ואחר שהגיע להוראה היה ראשית ממלכתו בק"ק זיטל ושאר קהלות (שו"ת סימן ט"ו). ומשם בא לק"ק ראזינאי וחתם על כמה ענינים בפנקס שם. ובשנת תס"ד נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק קידאן ובירז והגלילות. ובשנת תע"ג יום א', ד' אייר נתקבל לאב"ד ור"מ דג"ק. ובשנה ההיא

הסכים על ספר ברית שלום וחתם: חונה בק"ק קידאן ומצודתו פרוסה על ק"ק אלטונא והאמבורג. וגם הסכים על ספר אורי וישעי בדאנציג וחתם: יחזקאל—בעברי דרך דאנציג ומצ"פ לאה"ו. ובפנקס דברי הימים דקהלתנו דף 344 נו' 12 כתוב: אנחנו ה"מ פו"מ דשלש קהלות התפשרנו ביחד וקבלנו אב"ד ור"מ ה"ה הגאון הגדול מהור"ר יחזקאל לע"ע בק"ק קידאן באופן שקהל אלטונא פסקו לו שכירות חמשה מאות קוראנט וקהל האמבורג שני מאות קוראנט וואנדסבעק מאה שוק מר"ה תע"ד הבע"ל על שלש שנים ואין רשות לקהל להעביר את האב"ד הנ"ל או לגרוע שכירות שלו מתוך הזמן. נעשה יום ד' אייר תע"ג.

בשנה שניה למלכו בא לכאן החכם צבי לישב בבית דין למשפט בין הקצין ר' אברלי לונדין ובין גיסו ר' א"פ שהיו תובעים זה את זה וכל אחד טען את חבירו שמגיע לו משכנגדו סך עצום מאד. והגישו עצומותיהם לפני אנשי קהל אלטונא. והעמידו הקהל שידונו ביניהם רבנים ממוצעים לפניהם, זה בורר לו אחד וזה בורר לו אחד ונבחר החכם צבי מר' אברלי לונדין והראב"ד יחזקאל מצד שכנגדו ונגמר הדין כרי"ח (עיין מגלת ספר צד 42). — גם פסק באותו שנה, שמותר לפנות המתים אשר מתו קודם בואו הנה במגפה ונקברים חוץ לעיר מחמת הסכנה (עיין סימן מ"ג). ובהיותו כאן הריצו אליו כל גדולי הדור שאלותיהם ובתוכם הרב ה"ג ר' דוד אפפענהיים אב"ד דק"ק פראג (סימן כ"ה, כ"ו, כ"ז), וה"ר שלמה איילאן, ר' יעקב קאבלענץ בעהמ"ה שו"ת שב יעקב, והרב הגאון יעקב רישר בעהמ"ה שו"ת שבות יעקב ומנחת יעקב וכו'. ובשאלה נ"ב כתב הרב שבות יעקב: הגיע לידי מראה יחזקאל הֵן הֵן מעשה הרבבה, מגלה עפה כתובה פנים ואחור למעלה ולמטה, עד תהום רבה, מנגה בקרב דאורייתא. צפונה ונגבה ימים על ימי מלך תוסף עד זקנה ושיבה טובה עץ חיים למחזיקים בה. ידעתי גם ידעתי דמר לא צריך לא לגמרא דידי ולא לסברא, ועמר שריה נהורא, מי כמוהו מורה, קולע אל השערה מה אדע אשר לא מרה. אך גודל ענותנותו ורוחו הנשברה תרביני לומר נמטי שבא מכשורא, ואין מסרבין לגדולי תורה וכו'.

בשנת תע"ה רצו פו"מ דקהלה לבטל בתי כנסיות הישנים מיחידים ולכופם לילך לבית הכנסת הגדול והורה להם שאין לפרנסים רשות לכוף להמתנדבים בית הכנסת בביתם לילך לבית הכנסת הגדול (עיין סימן ט'). ובאותו זמן בא לגור בק"ק אלט:נא הרב ה"ג מהור"ר משה

חגיז בעל המחבר שו״ת שתי לחם, משנת חכמים, לקט הקמח ועוד ספרים הרבה. והרב ר׳ משה חגיז נולד בשנת ת״ל בצפת, והי׳ בן הה״נ ר׳ יעקב חגיז בעהמ״ח הלכות קטנות, בן בנו של הרה״ג משה גאלאנטי, גיסו של הרב המפורסם בעהמ״ח „פרי חדש״. ובשנת תמ״ז נשא בת הרה״ג מרדכי מלאכי, וכשמת אביו לא הי׳ לו פרנסה ונסע לחוצה לארץ בשליחות ארץ ישראל ובא דרך איטאליה לאמשטרדם. ובשנת תס״ז הדפיס באמשטרדם את ספרו „שפת אמת״. וכאשר היתה בימי חכם צבי מחלוקת גדולה בענין התועב נחמיה חיוון, קנא הוא קנאה לה׳ בצדו של החכם צבי והדפיס ספרים בענין זה, וכאשר הוצרך החכם צבי לצאת מעיר אמשטרדם גם הוא עזב את העיר ובא לאלטונא, ונתנו לו באלטונא רשות להתפלל בביתו במנין, והיה אוהב נאמן לאב״ד רי״ה, וכמה פעמים מביא בתוך ספריו הדושי תורה משמו. ביום כ״א תמוז תפ״ה נעשה כרוז בבית הכנסת הגדולה דאלטונא נגד כת שבתי צבי ימ״ש והכרוז הזה נדפס וגם נזכר בספר למען דעת באגרת של ר׳ מש״ח.

וזה נוסח הכרוז ההוא:

שמעו כל הקהל הקודש בכאן מכריזים ומודיעים בשם קפו״מ דנ״ק אה״ו ובצרוף הגאב״ד ולומדי׳ דנ״ק, מאחר שמפורסם בעולם לפני איזה שנים עמדו כת רשעים ופוחזים במדינת טורקייא, שעוררו אמונת שבתי צבי והוסיפו דברי שטות והבלים ומעשה רשע, שהרבה נלכדו בעטיו של נחש הקדמוני המסית ומדיח בעו״ה יצאו מן הכלל וכפרו בעיקר, ועד היום השטן מרקד ביניהם בידוע, אח״ז נתגלגל הרע למדינת פולין כמכה מהלכת, עמדו כתות רעות והראו עצמם פרושים ועשו מעשה זמרי ובקשו שכר כפנחס, עברו עבירות המורות ועשו חטאים גדולים, אוי להם ולנשמתם אוי לאזנים שכך שומעות, והכל בא משורש נחש הקדמוני אבי אבות הטומאה והנגע צרעת דבקה בם, מכת אמונת כזב ושטות שבתי צבי, וכמו שגם גאוני ארץ פולין רדפם אחר האנשים הרשעים האלה בנפשותם עד חרמה וכהיום לא טובה השמועה, שהגיעו שלוחי השטן נחש צפעוני בעו״ה למדינות אלו ג״כ, וסרסורי עבירה של כתה הרעה מסיתים ומדיחים את בני עמינו להאמין באמונה כוזבת ונפסדת הנ״ל וכמו שכן גם בק״ק פפד״מ נתגלה שעבר עליהם איש בליעל מסית ומדיח נקרא בשמו משה מאיר מזאלקווי, זה שלחו לסבב מעיר לעיר מיוחד להסית ולהדיח, גם נמצאו אצלו כתבים מכזבים

שונים ומשונים חרופים וגדופים ושטות קצר המצע מהשתרע וכל מעשיהם ומגמתם לקשר קשר בוגדים קשר רשעים לעבור כמה עבירות ולהקל כמה קילות, וסרסור עבירה ושליח רע, איש משה הנ"ל שבא משולח מעדה הרעה הזאת, כפי מנהג הנחשים ועקרבים המכים בזנביהם, ולמיחש מיהא מיבעי פן חלילה המעשה שטן שלא יצליח ח"ו, והנגע צרעת והמכה מהלכת לא יבוא למדינות הללו ג"כ חלילה, בכן קפו"מ בצרוף האב"ד והלומדים דנ"ק חשבת להקדים רפואה למכה להרחיק מהכיעור ומאבות הטומאה ואבות נזיקין, וצוו להכריז ולהודיע שהאיש רע ובליעל משה מאיר מזאלקווי אשר נמצאו בידיו הכתבים הנ"ל, עם כל כת דילי' וסיעתו המאמינים באמונה כוזבת של ש"צ הנ"ל, אותן אנשים הם מוחרמים ומנודים מופרשים ומובדלים מכל קדושת ישראל כלה גרש יגרש מקהל הגולה אין להם חלק ונחלה בכל הנחמות שהתנבאו הנביאים לישראל יהי' מי שיהי' שוע או קוע או שר מאה ואלף, ואף שהוא למדן או מכת חסידים וצנועים קצין ושוטר ומושל איש או אשה יהי' מי שיהי' באיזה קהלה או מקום בין המאמין בעצמו או המסייע ומחזיק בידם הן בממון או בד"א, בידעו ומכירו אותן שהן מכת הרעה הנ"ל, ואעפ"כ מחזיק ומסייע להם אותו האיש גם הוא מוחרם ומנודה מופרש ומובדל כמוהם, ומי שיודע ומכיר ויש לו ידיעת הטומאה הנ"ל על יהי' מי שיהי' שהוא מכת הנ"ל, מחויב לגלות את אוזן האב"ד שבעירו או לפרנס החודש או למי שסיפק בידו למחות, ואם לא יגיד ונשא גם הוא את עונו, וילכד במצודת החרם כמותם, וכל ישראל הרחק ירחיקו מאהלי הרשעים האלה, שלא לילך בד"א שלהם, ולא לצרפם לכל דבר שבקדושה, וכאשר מעשיהם ע"פ הרוב בחלקלקות לשונם לשון שקר ומרמה, מראין עצמן כבעלי תשובה וכאילו מתהרטים, ולבם בל עמם, כי נשתקע בלבם האמונה כוזבת הנ"ל והקליפה כבר נשתרש בלבם, וקרוב הדבר לומר שאין תשובה מועלת להם מחמת שחטאו והחטיאו את הרבים ושבע תועבות בלבם, ואין טוענין לנחש מסית ומדיח, ומוטל על כל ישראל לחרפם ולרדפם ברידף מלא, קנאת ה' צבאות תעשה זאת לעקרם ולשרשם לבלי לתת להם שורש וענף, אעפ"כ באם אחד מהם הוא מתחרט ורוצה לעשות תשובה שלמה, ופן ואולי תשובתם רמי' עושה מעשה נחש, ע"כ אין תשובתו רצוי' ומקובלת עד שיקבל תשובה בפני שלשה גאוני ארץ רבנים מפורסמים, שעשה תשובה גמורה הגונה, אחר חקירה ודרישה אם פיו ולבו שוין וכל זמן שלא יהי' בידו כתב

מן שלשה גאונים מפורסמים שחזרו וקבלוהו וקרבוהו, אזי נשאר מופרש ומובדל מוחרם ומנודה כנ"ל. והשומע לדברינו דברי אלקים חיים, ומחזיק בעץ החיים, יזכה לראות בנחמות ציון וירושלים ולגואל צדק במהרה בימינו אמן.

ובשבת תשובה שנת תפ"ו הזהיר הרב ר' יחזקאל את העם להתרחק מכל ספרי קבלה שנדפסו משנת תכ"ו והלאה, שרוב ספרי קבלה מאותו זמן היו מלאים בדעות נפסדות, הנוטות לצד מינות. ור' משה חגיז בספר משנת חכמים דף ק"ג כתב: לעת כזאת בא הספר הקטן שם משמעון מבנו של נחמיה חיון והראתי אותו להגאון אב"ד דג"ק ש"ן והסכים עמי להיות נידונת לשריפת אש.

בשנת ת"ץ היתה בהאמבורג גזירת הענגע-טאפף והיתה צרה גדולה ליהודים (כל הסיפור נכתב באריכות בספר „עוז מבטחה") ומאד השתדל הרי"ה עם הפרנס ר' זעליגמאנן כהן לבטל את הגזירה והצליחו וגם עשו פרי ועלתה מעשיהם לטובה, והלך הוא אל הגיניראל ויבקש מלפניו על עמו ובקשתו נעשתה.

בשנת תצ"ג נטע אהלו באלטונא הרב ה"ג מהור"ר יעקב עמדען ואחר בואו לכאן הלך לבית האב"ד לקבל פניו ולשאול בשלומו, והרב ר' יחזקאל הסכים לפרנסי הקהל ליתן ליעב"ץ רשות, לעשות מנין קבוע בביתו והיה בתחילה שלום ביניהם. וכאשר חיבר ספר לחם שמים וסדר תפלה שלו שערי שמים לקח הסכמה מהרי"ח. בשנת תצ"ה היתה בכאן שאלה בענין מי שהסירו הרופאים ממנו ביצה הימנית אם פצוע דכא יקרא. ופסק הרב ר' יחזקאל להקל; והשיג עליו הרב ר' שמשון חסיד בהמ"ח „נזירות שמשון" ו„תוספות חדשים" בעשרה השגות, וגם ה"ר ר' משה חגיז השיג עליו. אבל הר' יעב"ץ עמד על ימין הרב המורה להצילו מיד משיגיו והשיב בארוכה לה"ר שמשון והיבר על זה ספרו „אגרת בקורת". ובשנת תצ"ט היתה בכאן שאלה גדולה בענין זקוקה למומר והוצרך הדבר לשאול לחכמים. ושלה הרב ר' יחזקאל להיעב"ץ טופס השאלה עם התשובה בצדו וגזר עליו לחות דעתו היכן נוטה (עיין שאלה כ"ט ביעב"ץ) וכן עשה והשיב לו, כי לעשות רצונו הפצתי ואין מסרבין לגדול (כן כתב היעב"ץ). אבל בסוף לא הסכים לדעתו וכתב עליו דברי מצה ומריבה, ורצה לפרסם נגד פסק של הרי"ח. וזה חרה לפרנסי ומנהיגי הקהלה וגזרו שלא להדפיס ענין שאלה הנ"ל והכריזו בבהכנ"ס הגדול על הזעטצער שלא להדפיס דבר זה והיעב"ץ הדפיס

אח"כ על זה ספרו חייתא דקיטרא, ומאז היתה רוח אחרת ביעב"ץ נגד הרי"ה, כאשר נראה מכתב הפרנסי דנ"ק בלוחות העדות סימן י"ז, וזה לשונם: ושלה ידו בקדושי עליון על חכמי עירנו ורבנים וביחוד רבינו הגאון מהור"ר יחזקאל ז"ל אשר בצילו היינו חיים זה ל"ו שנים והוא חשבהו כאחד הריקים.

והרב ר' יחזקאל עניו מאד וכיבד וקירב תלמידי חכמים ואורחים הגונים וכל מחברי ספרים שבאו לכאן לדפוס ספריהם הפליגו בשבחו. והיתה לו ממשלה גדולה בשלש קהלות על היחידים הן בעסקי הקהל והתמניות ומשפטים ודיני ממונות והכל בידו בכח מוחלט והיו מפחדים ממנו (עיין מגלת ספר דף קכ"ו). הוא היה מסדר כל דיני קדיש בין קדיש יתום ויאהרצייט וכל הדינים הנוגעים בזה הענין ל"ט סעיפים ופרנסי דשלש קהלות כרכו את פסקיו למחזור המונח לפני הש"ץ בבהכנס"ת, ואחר כך נדפסו בכל המחזורים הנדפסים באלטונא. והרב רי"ח זכה שנתקבלו כל דיניו להלכה, עיין באר היטב אורח חיים סימן קל"ב וגם סימן קל"ה בענין קריאת ספר תורה ובסימן תרע"א הביא השערי תשובה מנהג בענין נר חנוכה משלש קהלות מבנסת יחזקאל. ובפנקס דהברה קדישא דקברנים נכתב פסק מהרי"ח בענין קבורה ביום טוב מה מותר לעשות ומי המותרים להתעסק במת ביום טוב. ולפני מותו כתב בצואה נוסח מצבתו וצוה שלא לכתוב עליו שם גאון שאין גאון בזמנו ושלא להפליג בשבחו, וגם שלא להספידו רק א', שיבחרו הקהל.— והנה ראיתי בספר „מגלת ספר" מאחר שכתב כל מה שסיפר היעב"ץ מהאב"ד רי"ח דברים שאינם מהוגנים כתב למטה מהקו המוציא לאור: וזה לשונו דף ק"ם: ולפי מה שהגיד לנו יעב"ץ אודות האב"ד רי"ח, לא נשתומם עוד על צואתו המשונה הנדפסת בשנת תק"י ומה שצוה לחבורה קדישא. ומה יאמר המוציא לאור, אם יראה שגם הרב המפורסם מהור"ר יעקב עטטלינגער ז"ל צוה כמעט מלה במלה כצואה של הרי"ח הן בענין הטהרה וקבורה ובנוסח המצבה ועוד זוכרים בני החברה דקהלתנו שעשו במותו ככל הכתוב בצואה שהיא כדוגמה של צואת רי"ח? הגם הרב הזה היה משונה?

והרב רי"ח נפטר בשיבה טובה ח"י אב תק"ט בן שמונים שנה, והרב ר' יונתן הספידו שתי פעמים (עיין ביערות דבש).

תולדותיו:

1) הגאון מהור"ר דוד קצינעללבויגן אב"ד דק"ק קידאן.

2) הרב מהור"ר יעקב קצפנן.
3) מהור"ר פייבל (אלמעמארבוך דקהלתו).
4) אשת הנמ"ה יעקב הלוי שור אב"ד דק"ק קראז.
5) מרת מירל אשת מהור"ר יצחק בן מהור"ר ישראל אב"ד דק"ק העני ונקברה בכאן כ"ד תמוז תצ"ד.
6) וגם נקבר כאן ילד של הרי"ח.

והוא חיבר: „שו"ת כנסת יחזקאל", נדפס באלטונא תצ"ג, סדילקאוו תקצ"ד; „לחם יחזקאל" על גמפ"ת והרמב"ם; „מים יחזקאל", דרושים על התורה כסדר הפרשיות נדפס פארישק תקמ"ו, ובהקדמה של כנסת יחזקאל כתב חדושי תורה מספר דרוש שלו. וישנן מאתו תשובות מפוזרות בשו"ת שב יעקב תוך שאלה י"ז א"ח, יורה דעה סימן כ"ה, אבן העזר, כ"ו י"א, חושן משפט ב' י"ד; בשו"ת השיב ר' אליעזר סימן ח', ל', ל"א, ל"ב; שו"ת יעב"ץ כ"ט, פ"ג, קס"ג, קע"א אגרת בקורת שאלה א'; בשו"ת שבות יעקב וגם בספר מנחת יעקב; שו"ת קריה חנה שאלה כ"ג, כ"ד, כ"ה, ל"ה; ובתשובת אור נעלם סימן מ"א, מ"ב, מ"ג, ומובאים דבריו בספר ברכת אליהו מהרב המקובל ה"ר אליהו איילינאב, בספר מצודות דוד דף ח', י"א, ל"ה, ע"ד, ע"ח, וגם בסוף הספר הנ"ל ונדפסה צואה ממנו בפקודת הפרנס המדינה באמשטרדם תק"י ובווילנא תרל"א.

והוא הסכים על לחם שמים, שערי שמים, פני יצחק, זרע ברוך, תורת חיים, השיב ר' אליעזר, פי אליהו, תחכמוני, שערי ציון, מסורת הברית, שארית יעקב, מהר"ם רוטנבורג זיסקינד, ערוגות הבשם, מצודות דוד, משנת חכמים, מכתב אליהו חדושי מהרש"א על התורה בהאנוי, בית דוד על משניות, מרגליות טובה, רבינו בחיי הנדפס באמשטרדם תפ"ה לפ"ק, משניות הנדפסים באמשטרדם, קול הרמז על הרמב"ם הנדפס ביעסניץ, אלשיך על התורה, באר טוב, לוית חן, עוללות אפרים הנדפס באלטונא מאפרים העקשער, פי שנים, ועל הדפסת הרמב"ם בבערלין, קרבן אהרן, צאן קדשים, בית לוי, אדני פז, ים של שלמה, שו"ת מקום שמואל, עין יעקב אמשטרדם, עיר חומה, נזר הקודש על המדרש, מגיני זהב, זרע ישראל, פורת יוסף, משחת אהרן, אגודות מרדכי, אשל אברהם.

נוסח מצבתו (נר. 3073) ראה בעמוד הסמוך.

מצבת הרה״ג וכו׳ מוה״ר יחזקאל קצנאלבויגן זצ״ל.

וזה נוסח מצבת אשתו:
(נר. 3072)

פ"ט אשה חשובה הגבירה הרבנית מרת ר. ש.
אסתר בת הקצין פו"מ מהד"ש זלמ' מבריסק אשת
הר"ר אב"ד קהלתנו מהור"ר יחזקאל נפטרה
ונקברה יום ה' ז' כסליו תק"ט. תנצב"ה.

הר"ר יהונתן אייבעשיטץ.

בן הר"ר נתן נטע שפירא אב"ד באייבענשיטץ, נין של איש אלוקים ר' נתן שפירא בעל מגלה עמוקות, דור שלישי להאר"י זצ"ל, נכד של הרמ"א (השיב ר' אליעזר) וגם של בעהמ"ה קיקיון דיונה. ה"ר יונתן נולד בשנת ת"ן בקראקוי (ולדעת יאסט ור"ה דעמביצער נולד בפינטשוב), אמו היתה בת הגאון מהו' ליב צונץ אב"ד דק"ק פינטשוב, כאשר מביא בתומים סימן ל"ג, סעיף ג', וגם היה קרוב למהר"ם שיף, כמו שכתב בתומים סימן כ"ה סעיף ק"ך: „פאר משפחתי הג' מהר"ם שיף". בשנת תס"ב בא עם אביו לעיר אייבענשיטץ במעהרען, שנתקבל שם אביו לאב"ד, ועליו כתב בהקדמה לפלתי: „אבי הרב ז"ל אשר גדלני על ברכיו ויפח באפי נשמת חיים תורת ה' דעת ומוסר". ואביו מת עוד צעיר לימים ושלחוהו אנשי קהלה אייבענשיטץ ללמוד תורה לפראסניטץ אצל הרה"ג מהו' מאיר בר יצחק אייזענשטאט, בעהמ"ה שו"ת פנים מאירות, ושם למד רב חכמתו, כאשר כתב בתומים סימן כ"ה: „הגאון אלוף נעורי" וגם ב„יערות דבש" נדפס הספד אשר עשה על רבו (דרוש ד'), ואח"כ למד אצל דודו זקנו בהאללישוי מהור"ר אליעזר הלוי עטטינגער (כלילת יופי), ומשם הלך לעיר מלוכה וויען ולמד בביתו של הקצין מהור"ר שמשון, ובוויען רצה הרה"ג אב"ד שמשון ווערטהיימער לתת לו את בתו לאשה אבל בתו נתנה משפט הקדימה להרב מהו' בעריש עלקעלעש אב"ד דק"ק ניקאלשבורג, וכאשר שמע הרב הג' מהור"ר יצחק שפירא ראש מדינת מעהרען ואב"ד דק"ק בומסלא מהדבר זה, מיד שלה לר' יונתן ונתן לו את בתו היחידה מרת עלקעלע לאשה, וגם סך ממון רב מסר בידו לכל הוצאות הדרך וצרכי הנשואין,

Jonathan Eibeschütz Oberrab: zu Altona, Hamb. etc.

צורת הרב האי גאון מוה יהונתן זצל אבד ורם דקק אהו

וכאשר הגיע לשמונה עשר שנה כבר היה מורה הוראה בק"ק בומסלא (יאַסט) וישב שם על התורה בלי דאגה.

בשנת ת"ע בא לפראג, שתי שנים אחר שנסע משם הרב הגאון ר' אברהם ברודא (עיין בהסכמה לאשל אברהם וגם בסוף משנת דרבי עקיבא אינר), ובפראג למד עם בחורים ונתחבר עם הגאון הר"ר יונה לאנדסופר בעהמ"ח מעיל הצדקה והשתעשעו יחד בבית המדרש דפראג (בני אהובה בסופו). ומשם נסע להאמבורג ונטע אהלו במקום מושב אבי חמותו הגביר פו"מ דהאמבורג מהור"ר מרדכי כהן, והרב ר' מרדכי היה נכד של הרב ר' דוד כהן, אשר היה אב"ד הראשון באלטונא. ובשנת תע"ג—תע"ד שכן שם ואז קנה לו שלימות בתורה והיה חן המקום עליו ומשם חזר לעיר פראג ובאותו שנה נתקבל לדרשן בעיר הגדולה זו וגם למד שם בדיבוק חברים. עיין בתומים סימן מ"ט. סעיף ו' : בשנת תע"ח כשלמדתי בדיבוק חכמים לפני מ"ו מוהר"ר שמואל קראקאווער אמרתי שמעתתא הנ"ל וקלסהו למאוד. והי' לו גם כן ידיעות בשאר חכמות. והביא שאלה ששאל בענין מינקת את אקאדעמיא בפראג ואמרו לו כן הדבר כאשר דברת. (בהיותו בפראג הי' לו הלילה למחשבת התורה והיום למשמר נכנס ויוצא בחצרי השרים וכהני מלומדי נוצרים להתווכח עמהם בתורתנו, אשר צחקו עלי שרים מכמה דברים אשר יהפאו עלינו ושמו עלינו עלילות דברים ואני הייתי כמליץ מוצא לאור תעלומה לברר דברי קדמונים כשהר נכון מוצאו עד שת"ל הכמתי עמדה לי, ומצאתי חן שהרשני להדפים ספרי התלמוד מה שלא היה מאז ומקדם.) והיה לו ויכוח עם הגלהים של קאטאלישען-קלערום ובפרט עם הבישוף האססעלבויער ובקש ממנו להגן בעד היהודים הדרים שם וגם עלתה מחשבתו ובקשתו לטובה. בשנת תפ"ה גבהה כת של שבתי צבי ונכרז חרם נגדם בפראג וחתם על אותו חרם הרב ר' יונתן, יען שאז הראב"ד ר' דוד אפפענהיים לא היה בביתו וחתם הוא בראש במקומו.

לאחר מות הראב"ד הג' ר' דוד אפפענהיים נבחר הוא מכל דייני פראג לראש בית דין עליהם (אור לישרים י"ב) בשנת תצ"ה, בימים ההם (נתחדשו גזירות המלך על היהודים ונשתלח הר"ר יונתן לטובת הציבור לקרית מלך רב בוויען בהשתדלות חריצות כולי האי ואולי להשיב חמת המלך, וגם הצליח בשליחותו להקל עול המלכות מהיהודים.) ואף שהיה טרוד בטרדות הזמן למד בהתמדה גדולה וראה מה שכתב עליו

הרה"ג (נפתלי הירש וואססערטריללינג אב"ד דכל מדינת העססען) וזה לשונו: (מסופק אני אם אחד בכל הדור הזה טרח ועמל ויגע בתורה כגבור חיל זה, ממש לא נח ולא נתן מרגוע לנפשו ואני יודע שפעם אחד בהיות הגאון בווינא לערך רביעית שנה בשובו לביתו הצטער על ביטול התורה שהיה לו שם והתחיל ללמוד משניות ממש לא שכב והתמיד לילה ויום) ויהי בשבת שניה לקחתי סדר זרעים בידי הוא חזר ולמד בעל פה ואני שמעתיו מבפנים והגיד כל משניות סדר זרעים בעל פה בלי שום טעות או שכחת אומר, וכן עשה בשבת שלאחריו בסדר מועד וכן בששה סדרים, ובאותו זמן עסק גם בחכמת נסתר חכמת הקבלה, וחיבר מזה הענין איזה ספרים וגם חיבר בפראג ספרו בני אהובה. בשנת ת"ק נקרא לבא לשבת בראש ק"ק מעטץ, אשר עמדה אז תחת ממשלת צרפת, ובשנה ההיא נברה מאד מלחמה אחר מות הקיסר קארל הששי בין המלכה מאריא טהערעזיא ומלך פרייסען פריעדריך הגדול בצירוף חיל הצרפתים, והיתה צרה גדולה בעיר פראג, ועד כמה השתדל הרב ר' יונתן קודם שנסע מפראג ופעל לטובת קהלתו, הביא בספר אגרת מחלת אשר הוציא לאור ד"ר ר' אהרן פריימאנן (נדפס מחדש בחברת מקיצי נרדמים משנת תרנ"ח), ושם דף ג' נכתב, שהיו הקצבים בפראג חבושים בתפיסה בסכנת נפשות ממש ועל ידי פעולות גדולות כמה שבועות מקצ"י הקהל והרב ר' יונתן אייבעשיטץ השתדלו ופטרו אותם מתפיסה, ועיין עוד שם דף ה'.

וביום א', ח"י כסלו תק"ב בא שר־צבא אחד עם איזה בעלי־מלחמות לקציני הקהל שיתנו תיכף שכר אלפים הגרים כדי שלא יבוזו רחובות היהודים ותפסו את הרב מהור"ר יונתן עם איזה קצינים לשמירה הנקרא „גייסל" או „בירגשאַפט" עד שנתנו הסכום הקצוב, וכנראה מן המעשה הזה היה בכסלו תק"ב בפראג. וקודם לכתו מעיר פראג דריש ברבים מוסר השכל והוכיחם שישיבו בתשובה שירחם הקב"ה עליהם ויצילם מכל צרה (נדפס ביערות דבש). ויען שהיה אז שעת הירום והמדינה מלאה גייסות, שלחה לו קהלת מעטץ שטר הירות מהשר של חיל פראַנקרייך (פרייען־גלייטשיין) ולכן בא בחשד שהתקשר עם אויבי עסטעררייך ונזרה המלכה עליו שלא ישוב עוד לפראג וגם ממונו ורכושו הי' נאלץ לעזוב שם. ובהקדמת פלתי כתב ע"ז: בחמלת ה' הוציאני בטרם יצא הקצף במקראים רעים אשר קרה לק"ק פראג, ויצא לפני יצא הקצף ומיד אחר שכבשו הצרפתים את העיר הלך משם. בכ"ר

אדר שני תק״ב מוצאים אנחנו אותו בפיורדא, ששם נתן הסכמה על ספר בחינת עולם וכתב: ורגלי כוננו ללכת לק״ק מיץ ואנפיה לתורה ולתעודה. ומשם נסע דרך עברו לפראנקפורט אם מאין ונתארח בביתו של הרב הג׳ משה ראפפ ראש ישיבה. עיין תפארת ישראל הלכות נדה דף קצ״ד: בעברי דרך פראנקפורט נשאלתי מאת הרה״ג משה ראפפ, וגם חלק כבוד והלך לקבל פני הרב הג׳ בעהמ״ח פני יהושע ובצאתו נתן לו ספרו פני יהושע על סדר נשים ובקש ממנו לעיין בו ולעשות סימן במקום שיש טעות או צורך הגהה והוא עשה במקום אחד או שתים רושם שקורין „קנעטש״. אבל הבחור שהשיב את הספר למהרתו עשה רושם זה על כל הספר שלא מדעת ורצון רבו ר׳ יונתן, ולמן העת הזאת היתה לבעל פני יהושע איבה עליו (כן כתב הדיין ר׳ אברהם האלבערשטאט ונדפס בקורות היהודים בהאלבערשטאדט של הדאָקטאָר אויערבאַך).

בכל הדרך אשר עבר בה הרב ר׳ יהונתן יצאו לקראתו עם רב לראותו ולשאול בשלומו ובמעטץ נתקבל בשמחה גדולה והוא היה ממלא מקום הרה״ג מהור״ר יעקב רישר באקאָפן, ושמה נאספו אליו כל בני לוית חן תלמידים הגונים מקצות הארץ ושם חיבר ספר אורים ותומים, אבל לא היה לו מעות להוצאות הדפוס, שכל ממונו נטלו בפראג, כאמור לעיל, בשנת תק״ה, כאשר היה הגירוש ושריפה בפראג, דרש דרוש גדול לכבוד העיר להושיעם ולהחזיקם. ולמען שישמרו כל העם אפילו עמי הארץ את מצות ה׳ כדין וכדת חיבר בלשון אשכנז סדר התנהגות לכל השנה ותקון חצות בלשון קצר ושלח הספר הלז לכל בית ובית (יערות דבש 73-72). וכאשר מת בפיורדא הרב ה״ג ברוך כהנא נקרא לבא לק״ק פיורדא לישב על כסא הרבנות ונענה למבוקשתם, יען כי שם היה בית דפוס והוא רצה להדפיס שם את ספריו. אבל אנשי ק״ק מעטץ אשר אהבו אותו עכבו בידו שלא לצאת מקיר העיר החוצה תוך הזמן שנתקשר עמהם להיות אצלם. ובשנת תק״ט אחרי מות הרב ר׳ יחזקאל קצנלבוינגען זצ״ל בכ״ג תמוז נבחר הוא במקומו לאב״ד ג״ק, בשנה שלאחריה נסע ממעטץ דרך ק״ק מאנהיים, וכתב שם יום ב׳, ר״ח אב תק״י הסכמה על ספר אספקלריא המאירה והתם פה מאננהיים .נעצר לפי שעה כאורח רוץ לק״ק אה״ו יע״א. אשר אוה למושב לו״. בט״ז אלול בא לכאן וביום י״ח אלול דרש דרוש ראשון בהכנסת הגדולה דקהל אלטונא. בדרוש הזה נטל רשות מהרב יעב״ץ.

כאשר כתב בעצמו היעב״ץ וזה לשונו בסוף ספר מטפחת: ואספר האמת רק אפס קצהו כי בשתי דרשות ראשונות נטל רשות ממני בתפארת גדול ושבח עצום מאד אע״פ שלא הייתי שם בביהכנ״ס וגם לא הייתי אז זקן ובא בשנים כלל. וכאשר כלה דרוש שני בא הרב ר׳ יעקב עמדען אליו לביהכנ״ס ונתן לו שלום והוא החזיר לו שלום וגם שלח לו לביתו כוס יין לברכה. והרב ר׳ יונתן בענותנותו וצדקתו רצה להיטיב עם הרב הג׳ יעב״ץ וביו״ט של ראש השנה שלח אליו את הרב ר׳ ליב פרענר לדרוש בשלומו ולברך אותו ברכת שנה טובה, וגם צוה לאמר לו שרוצה להיטיב עמו. מאחר ששמע שדחק לו במזונותיו ורצה לכרוז בביהכנ״ס שכל איש בנ״ק מחויב להיות סדר תפלה שלו בביתו. והיה חפץ לעשות לו הטובה בכל לב בלי ספק ולא הרע לי כל מאומה בתחילה (כן כתב יעב״ץ במטפחת). — ושנה אחת טרם בא הנה ר׳ יונתן היה ממשמש ובא חולי גדול וביחוד ביולדות, חץ פתאום היה מכותם ומתוך כך היה פחד ובהלה בקהלתנו שבמשך שנה מתו ר״ל ט״ז יולדות, וכל הנשים חרדות אם הגיע זמן הלידה, וכאשר בא הנה בקשו ממנו ליתן קמיע לבת נגיד אחד והוא פו״מ ר׳ געטשלעק הכהן, ולרב הפצרתם נענה למבוקשתם ונתן קמיע והיתה האשה ההיא יולדת בשלום, ומאז כלה הנגף והפחד בקהלתנו. והנה הסיפור הזה אינו גוזמא כי דרשתי וחקרתי ומצאתי בפנקס הישן דחברה קדישא שבו נרשמים כל ההולכים לעה״ב באיזה יום ובאיזה חודש ומצאתי כדברים האלו והרוצה לעיין בו יעיין. ואחר הלידה של האשה הנ״ל פתחו איזה נשים את הקמיע — ומאותו הזמן הוחל רוח אחרת לפעם במחנה יהודים והתחיל הריב הקשה, ויצתה הבערה לחלק בין שני הצדיקים. — ועתה קורא נחמד, אודיע לך שלא באתי חו״ש להכריע בין שני הצדיקים אשר המה בארצות החיים ובוודאי עשו שלום במרומים. ראה מה שנכתב בהקדמה של ספר ברכי יוסף: שהרב חיד״א עבר דרך איירופא ובא לכל קהלות גדולות ורק להאמבורג לא בא וכתב שם בהקדמה: ולהיות כי בזמן עון חוללה ארץ אשכנז משאגת אריות בסלע המחלוקת לוחות העדות ושברי לוחות בראש כל חוצ״ת, דין גרמא שלא נסתה כף רגלו לילך להאמבורג כי מי יטיל כסותו בין לביא וליש ולא יתן דמי כפרו. לכן גם אני אבחר דרכי ואכתוב הדברים והמעשים כהוייתן בלי הכרע. והנה הקמיע של אשה בת ר׳ געטשעלק פתחו מתנגדיו ואמרו שיש בה מינות וכותב הקמיע הוא מכת המאמינים בשבתי

צבי ימש"ו. ועוד נתן הר' יונתן קמיע לאיש אחד עני חולי שתקפה עליו עלמא ואש קודחת בוער בו למאוד והקמיע הזו לרב ורוע החולי נאבדה ונמוק הנייר והלך לו, והתחיל איש אחד נבל לכתוב על הנייר איזה תיבות ואותיות אשר יוכל בקל לפותרו בחילוף לשון לדבר הנאות לו להטיל בו דופי ויאמר כי הוא הנייר אשר נתן לו וכאשר שמע ר' יונתן מזה הרים קולו ששקר הוא ויחקרו הפו"מ וימצאו כי שקר ענה בו. שהאיש שמסרו לו הקמיע הוא נשבע בבהכנס"ת בס"ת בידו שמעולם לא מסר לו לא הוא ולא שלוחו קמיע זו, והקמיע שנתן לו האב"ד נאבדה והלך לו, וגם על הקמיע שנתן לבת ר' געטשלק הכהן אשר פתחו והתרו גם כן להעמיד בו פירושים בבלבול לשונות, נתן ר' יונתן פירוש על הקמיע אשר יסודתה בקודש ומסר אותה בבית אדם נאמן בהאמבורג אשר כל המבקש לראותה ובוש לבוא לביתו ילך שמה ויוכל לקרוא בה כנפשו, הקמיעות האלו הראו גם להיעב"ץ ובתחילה לא רצה ליתן דעתו אבל בסוף אמר שהכותב קמיעות הוא מהכת מאמינים בש"צ וביום י' שבט הכריז היעב"ץ בבהכנס"ת שלו שהכותב קמיעות אלו ראוי להחרים, וכאשר שמעו פו"מ דנ"ק דבר זה מאוד חרה להם על בזיון של האב"ד והסכימו לכרוז שלא ילך שום אדם למנין היעב"ץ וביום י"א שבט עש"ק החרימו את היעב"ץ, ובאותו יום כתב היעב"ץ להרה"ג יהושע אב"ד פראנקפורט ולהרה"ג שמואל היללמאנן אב"ד מעטץ, ולגיסו הרה"ג אריה יהוד' אב"ד אמשטרדם שגם הם יקנאו קנאת ה'. ובאמת שגאונים אלו כוונתם לשמים להכרית מן העולם את המאמינים בשבתי צבי וכדי לעשות רושם בעולם תפסו את הגדול ורצו לעשות דין בגדולים כדי שיראו הקטנים, ועל ידי שמועות שאינם מבוררים ועדות שקר חשבו בשגגה שגם ר' יונתן מכת הנ"ל לכן רדפו אותו בכל כחם ונסלח לעון העם הזה כי לכל העם בשגגה.

וכאשר שמע ר' יונתן שחשדו אותו שהקמיעות מלאים שמות מש"צ דרש ביום כ"ו שבט במקהלות העם בבהכנסת הגדולה דאלטונא ומאחר שפתח בדברי תורה אמר: שמעו נא רבותי לא לדרשה קאתינא. אשר הקהלתי אתכם היא כי שמעתי דבת רבים עלי כאילו ח"ו יש בי שמץ להיות מכת מאמיני ש"ץ ימ"ש, בכן הנני מעיד בי ה' הבוחן לבבות וכל פמליא של מעלה כי נקי אני מעון זה, ואין בי אפילו שמץ דשמצה מכת הש"צ ולבבי שלם עם ה' מבלי שנות כו' ובסופו אמר: אף אני בתפלת מנחה אני מעורר דין אם יש בי שמץ מינות ח"ו לילך

אחר דעת ואמונה הכוזבת הרשעים הולכים תהו כת של ש"צ ימש"ו ירד אש ולהבה וגפרית משמים לכלות אותי והריני מחרים כל הרשעים כת הנ"ל. והרב ר' יונתן שלח פירוש על הקמיעות שנתן להאיש המקובל הרה"ג שמואל עססינגען ראב"ד מינסטער אוהבו של ר' שמואל היללמאנן ממעטץ, כאשר נראה מהאגרת שכתב ר' שמואל היללמאנן להרב שמואל עססינגען ותוארו שהוא איש אלוקים וליה גליא רזיא. וגם להרב המקובל מהור"ר אליהו איילינאב אשר מבני ביתו של הרב דק"ק אמשטרדם מהור"ר אריה יהוד' גיסו של יעב"ץ. והרב ר' אליהו איילינאב היה אוהב נאמן להרה"ג משה חגיז. אשר גם כן קנא נגד כת ש"צ. כאשר תראה בסוף חבורו ספר ברכת אליהו. ושניהם כתבו שלא נמצא בקמיעות הנ"ל שום רמז והשש של כת ש"צ והעידו שמים וארץ שהקמיעות הנשלחים להם הם קודש. ועוד כתב ר' יונתן אגרת קנאה לתלמידיו שיעידו ויגידו אם ראו או שמעו ממנו מעולם שום דבר או מעשה שלא כדת תורה, או אפילו מנהג ממנהג חסידות אשר עבר. וכששמעו תלמידיו שרדפו וחשדו את רבם מיד כתבו אליו דברי אהבה והרב אב"ד לובלין החרים בתחילה ביום ראש חודש אייר תקי"א את המתנגדים והושדים אותו, וכן עשו קהלות גדולות כמו ניקאלסבורג בחודש אב, והתומים על החרם רבנים ודיינים מכל הגלילות בפרעסבורג, האללישוי, פרוסניטץ, קרעמזיר, רוסטיץ, קרעמנוי, האציפלאץ, שטאמפפען, סעמניץ, קראקוי, זאלקיעוו, ווילנא, ואלו הקהלות עם ראשי בית דין והפרנסים אשר כתבו הסכמה והצטדקות להרב ר' יונתן: פראג, וויען, קראקוי, פוזין, ובועד של חמשה קהלות בעיר מיר החרימו את כל המהרהר אחר ר' יונתן, והיעב"ץ פנה אל הרבנים דק"ק וויניציע, ליווארנא וקאנשטאטין שהם ירדפו ויקנאו נגד האב"ד דאה"ו, אבל הם השיבו שלא יחשדו אותו בשום דבר מאחר ששמעו דבריו. כעין זה כתב גם הרה"ג יחזקאל לאנדוי. וכאשר ראו מתנגדיו שרוב הקהלה בצדו של ר' יונתן וגם רבנים דקהלות גדולות סמכו את ידיו, הלכו בערכאות של נכרים והלשינו עליו אצל העצה (ראַטה) בהאמבורג, אבל כשמוע ראש העצה בהאמבורג את דברי התנצלותו, אז הכיר כי האמת אתו ופטרו לשלום. ואח"כ הלכו אל מלך דענעמארק פרעדעריק החמישי והלשינו עליו והראו חמשה קמיעות ממעטץ, וגם אמרו שנבחר שלא כדין ושורה, ורק קרוביו בחרו אותו לאב"ד, ועוד הלשינו שתלמידיו מכתרים אותו בתוארים הנאות רק למלך בשם עטרת ישראל נזר ראשינו. והמלך

צוה שהרב ר׳ יונתן ינקה ויצטדק את עצמו בענין חמשה עשר ענינים, אשר חשדו אותו והלשינו עליו מתנגדיו ועוד שיתן פירוש לקמיע בלשון אשכנז. ויבחרו חמשה אנשים אשר להם יד בחכמה, האחד פראַ־פֿעססאר קאַרל אנטאן בהעלמשטאט, והוא משומד ובתחילה היה תלמיד של ר׳ יונתן, והשני פראָפֿעססאר מענערלין בפראנקפֿורט, והשלישי פראָפֿעססאר בוימגארטען בהאללע, הרביעי פראָפֿעסאר אחריאס בקיעל והחמישי קארפצאוו בראסטאק (עיין יאָסט), והם הוכיחו והגידו שצדקו כל דברי ומעשי האב״ד, והמלך הוציא לאור צדקו וצוה בגזרת המלך שלא ידבר שום אדם מאומה נגד האב״ד. וגם היה מחדש ברירת האב״ד ונבחר ברוב מנין והיה שמחה גדולה בקהלתנו. והרב ר׳ יונתן רצה לדיית נקי גם בדיני ישראל ורצה לבא לפני בית דין של שלשה דיינים מומחים לדון לפניהם והם ישפטו פה אל פה אם צדקו דבריו ומעשיו, והסכימו מתחילה בזבל״א וזבל״א בהרב המפורסם מהור״ר מרדכי אב״ד דק״ק ליסא ראש ארבע ארצות ובהרב דק״ק גלאגוי הרה״ג אשר לעמל והשלישי יהיה הרב דק״ק בערלין, ובתוך הזמן נתבקש הרב דק״ק ליססא בישיבה של מעלה ובמקומו נבחר אחיו הרב אברהם, אבל מתנגדיו לא רצו רק שיבא לדין לפני שלשה הרבנים שהם מתנגדיו והם הרב דפראנקפורט ומעטץ ואמשטרדם, ועל ידי זה נתבטל הדבר. בשנת תקי״ד יום ג׳ מרחשון נתוועדו בק״ק יערסלאוו בועד גדול והפסק שיצא מהוועד הזה ניתן לכתוב ולהפיץ בישראל שהרב ר׳ יונתן נקי וזכאי והאמת והצדק אתו. ובאותו ועד נשרף הספר אספקלריא המאירה, וביום כ׳ תמוז תקי״ד נתוועדו בק״ק שטאבניטץ ועד דק״ק קראקוי ולעמבערג וגם שם הסכימו על פירוש הקמיעות שנתן ר׳ יונתן והצדיקו דבריו. ועוד הלשינו אויביו שנית במלך דענעמארק אבל המלך לא השגיח בדבריהם והגדיל חסדו עמו.

בשנת תקט״ו מתה עליו אשתו מרת עלקעלע ושני חדשים אחר מותה הוציא לאור ספרו לוחות העדות ושם כתב דברי התנצלותו ועל ידי ספרו זה ובפרט אהרי שמתו הרבנים דק״ק מעטץ ואמשטרדם חדל הרעש הגדול קצת. שבע שנים הי׳ הריב הקשה בקרב שלש קהלות, וכ״ד ספרים נכתבו מהרב יעב״ץ או תלמידיו (אשר אזכרם אי״ה בחלק ב׳) בענין המחלוקה הזאת ועיקר ספרים הם: עדות ביעקב, שפת אמת, עקיצת עקרב, התאבקות תורת הקנאות, אספקלריא המאירה ושברי לוחות העדות. ומאוד הצטער הר׳ יונתן על ביטול התורה שגרמה לו המריבד

ומחלוקה וחילול השם בין הגוים, ובכל זאת התאמץ להרבות גבולו בתורה, כאשר נראה מגדולי תלמידיו אשר שמשו אותו באלטונא, וגם נדפס מה שדרש בסיום על מסכת בבא מציעא שלמד בישיבה סוף יערות דבש.

והרב ר׳ יונתן לא ביקש לענות את איש ריבו וכן סיפר הראב״ד דק״ק אלטונא מנחם מענדל פראנקפורטער זצ״ל שהיה תלמידו (עיין פני תבל 242) לאמר: „רבינו לא שת לבו על הלעג והבוז אשר שפך עליו איש ריבו, רק אמר היטב חרה לי וחמסי עליו כי השחית זמן היקר בלימודי.״

רק פעם אחת עלה עשן באפו, כאשר דרש ביום שבת הגדול בבית הכנסת בסוגיא דטמאים נדחים לפסח שני ויהי כאשר ראו משנאיו (אלה אוהבי ר״י עמדען) כי ישתוממו הלומדים על עומק פלפולו ושכלו הגדולה, והכבוד וההלל והשבח אשר רוב העדה ירצו בפיהם, ויבושו ויחפשו למצוא הפתח הקטן אשר בקיר בית הכנסת, וירא ר׳ יונתן ויקרא בקול, ראו טמאים נדחו לפתח שני! ויוסף לאמר: אם ריב לי את איש ריבי, הלא שנינו לומדי תורה אנחנו, אך מה לי ולכם הטבחים והחורשים ויוקבים ויוגבים? ובאמת היבה יתירה היה לו לתלמידיו, וצער גדול היה לו כאשר הלשינו משנאיו אצל המלך שהוא מכביד ומעמים עול הקהל ובעלי בתים על ידי רוב תלמידיו והוצרך למעט בית מדרשו ולגרוע מנין תלמידיו והרבה הצטער אותו צדיק על ביטול ומיעוט התורה.—ראה מה שדרש בעיר אלטונא והוכיח את בעלי בתים להחזיק הבחורים העניים שמהם תצא תורה, עיין ביערות דבש חלק שני דרוש ב׳ שם כתב: „נא ונא אחי ובני מה תהשדוני, אני אוהב אתכם יותר מעצמיכם. עשו גדרים, קדושים תהיו כי אתם בעצמיכם קדושים לכן התקדשו והטהרו ושמרו נפשותיכם ובפרט בקורבת עבירה, והחזקת לומדי תורה ובחורים הבאים. מרחוק זכי הולקיהם קמיה מלכא קדישא דמכתתים רגלם לתורה ותעודה, ואתם אינכם מרחמים עליהם, בממ״נ אם אוהבים אתם להם איך תוכל להתעלם ואם שונאים אותם הלא אם רעב שונאך האכילהו לחם ולמה יהיו הבחורים קרח מכאן וקרח מכאן.״—ועוד כתב באותה דרשה: אחי למדו היטב מבלי לנטור איבה ואדרבה להיטיב לשונאיו, לו עמי שומע לי להסיר קנאה ושנאה ותחרות אז יודאי יתקלס עלאי ובזה יתחזק הדת ואיש את רעהו יעזורו.

והרב הדיין זקן המופלג דקהלתנו ר׳ יעקב כ״ץ נ״י ספר ששמע מרבו שפעם אחת הלך הרב ר׳ יונתן במסיבה ההולכת מביתו לבית הכנסת לתפילת מנחה לעת ערב, וכאשר הגיע באמצע הדרך וחומה מכאן וחומה מכאן, וירא איש אחד עומד כנגדו וחרבו סכין של קצבים בידו וביקש לטורדו מן העולם, וכאשר הרים ידו נתן ר׳ יונתן עיניו בו ויחרד האיש חרדה גדולה, ופחד ואימה אחזתהו, ויפול על פניו להתחנן על נפשו ולבקש מחילה, ואמר כי איזה אנשים פיתו אותו, והרב ר׳ יהונתן אמר לו: בני מה עשיתי לך, כי אתה תבקש את נפשי? ראה כמה השנאה ומחלוקת מקלקלת השורה ואפילו לעבירה חמורה לשפיכת דמים מביאה את האדם, לך אמור לאותם ששלחוך: אני מוחל להם אבל הם ישובו אל ה׳ שיכפר בעדם.

ובקאפענהאגען נמצאים עוד הכתבים של דברי ריבות והמלשינות שהביאו בערכאות של מלך, ושם נמצא ג״כ: פעם אחת מת איש אחד שהיה שרוי בחרם, ובקבורתו הלך שליח בית דין וישם אבן אחת על קברו, ועל זה הלשינו אצל המלך, שהרב ואוהביו סוקלין ומנוולין את המת, וכאשר שאלו מאת המלך: מה הדבר אשר שמענו, אמר הוא שרק אבן אחת נתנו על קברו כדין מי שמת בנדוי והחרם היה נוהג אז ברשיון המלך, אבל חו״ש שנוולו או סקלו את המת עצמו.

ושוב בא אדם אחד ונשבע שראה את הרב שאכל בתשעה באב, ואחר זמן נתחרט ובא לבית דין וְנתן אמתלא לדבריו שאמת מה שאמר, אבל שבת שחל בו תשעה באב היה.

והנה הרב הצדיק חיים נתן דעמביצער ראב״ד דק״ק קראקוי בספרו כלילת יופי כתב על סופר אחד בזמננו בספרו „קורות יהודים" שהרהיב בנפשו עוז לבא ולהכריע ביניהם ורץ כצבי אחר שברי לוחות על לא אמת ונכון, והסופר זה ידוע שהוא גרעץ, ובאמת קם והתגבר הרב המפורסם דק״ק קאטטאוויטץ דאקטאר כהן נ״י ויצא להלחם נגד גרעץ והוכיח בראיות ברורות וחקירות בספרו Ehrenrettung Jonatans (נדפס בלשון אשכנז בהאננאפער), שהכותב קורות יהודים, גרעץ, בכל דף ודף וכמעט בכל שורה ושורה טעה או שגה או לא רצה לראות האמת, ודן וחייב את הרב הצדיק גאון עולם אשר ממימיו אנו שותים, ומזכירו בבזיון וחשבו כקל־ראש ויושב נגינות שכר, ובענין הקמיעות זייף ושיבש ומהסר איזה אותיות כדי לחייבו, וגם אגרת של הגאון המפורסם ר׳ אליהו ווילנא זצ״ל הפך גרעץ ודרשה לרעותה, וזה לשון הרה״ג אליהו ווילנא

זצ"ל: הא לך תשובתי ישיש כגבור לרוץ אורח משרים בתורה ויראת חטא ולקרב העם לתורה ולתעודה, רבה דעמא מדברנא דאומתא הרב המאור הגדול הגאון אמיתי המפורסם חריף ובקי נ"י ע"ה פ"ה כבוד קדושת שמו נאה לו מוהר"ר יהונתן ור"ו. הגיעני מכתב פתוחי חותם גיה"ק ששלח פירושים אמיתים על ה' קמיעות דמיץ הנדפסים אשר יסודתם בהררי קודש ובקש ממני לעיין בו אם ישרים הם והטריח עצמו מגודל צערו ס"ת בעו"ה שרויה בצער והוא הודיע צערו לרבים ומי יתן לי אבר כיונה אעופה ואשכונה לעשות שלום שישתקע אש התבערה אש זרה אשר לא כדת, כו'. מדברים אלו יראה כל הקורא בשכל ישר ודעת תבונה שהרב ר' אליהו ווילנא עמד לימין צדקו של רבי יהונתן, ועיין בספר „עהרענרעטטונג דעם ר' יהונתן אייבענשיטץ". ועוד יש אגרות ומכתבים ביד הרב המפורסם דק"ק קאטטאוויטץ שבאו אחר זמן הדפסת ספרו לידו אשר יעידו ויגידו כולם שצדקת הצדיק במקומו עומד.

והרה"ג ר' אלעזר פלעקלש בעה"מ „שו"ת תשובה מאהבה" ושאר חיבורים יקרים ראש בית דק"ק פראג, גם הוא יצא להלחם כגבור עם הרשעים הרצים אחר צבי מורח צבי שבור בספרו „אהבת דוד", נדפס בשנת „טמאים לנפש" בעיר פראג, והוא ידע היטב את כל המקומות אשר ישבו שם אנשי כת ש"צ והכיר את האנשים ההולכים אחר עצת ש"צ, שהיה רב בגאיטיין סמוך לעיר פרוסניטץ במעהרן וגם בפראג והוא היה תלמיד של הרה"ג יחזקאל לאנדויא סג"ל וברשותו מצאו ספר עדות ביעקב ובסופו של ספר זה מצאו פסק צעטטעל מחובר על הספר ושם נכתב וז"ל:

בע"ה.

הנה עדות זו עדות שקר והוציא לעז על גדול עולם נ"ע ועל שארי גדולי ישראל ינוחו על משכבותם והשד אותם בדבר אשר לא היה ולא נברא אלא למשל ולשנינה ולא היה בהם שום שמץ מינות מהכלב שבתי צבי שבור ומכלבים אשר סבבוהו לא שמצה ולא שמצה דשמצה ומרוב שנאה וקנאה ונקימה ונטיו"ה יתירה דבר דברים בטלים אלו שרצה למאחז פני כסא תחת אביו הגאון זצ"ל ולא עלתה בידו כי קיימו וקבלו היהודים את גאון עולם ולכן חמתו בערה בו ואש תוקד בקרבו ודבר דברים שקרים וברים ומרים ושארי לי' מארי' כי גם הוא היה רב גוברי'. ולא גנזתי עדות בדותא הלז למען ידעו הדורות

וילמדו לזלזל בכלבים רעים מאמיני שבתי צבי שחיק טמיא וכל הבאים אחריו שם רשעים ירקב. קניתי ספר הלז וגם כתבתי עש"ק יו"ד שבט תקע"ו לפ"ק פה פראג. הק' אלעזר פלעקלש.

המכתב הזה נדפס במ"ע מאגאציען פיר דיא וויססענשאפט דעס יודענטהומס משנת תרמ"ב, ע"י ר' ש. ז. ה. האלבערשטאם.

והנה במכתב־העתי של גרעץ משנת תרל"ז נכתב שהרה"ג ר' יהונתן נשבע שבועת שקר (מיינייד), ובאמת הוא מכת שבתי צבי שר"י, והביא ראיה לדבריו ממכתב שנמצא אצל המלכות בעיר פראג, ובמכתב הזה שנחתם בחתימת ובכתיבת יד של הרה"ג ר' יחזקאל לאנדוי זצ"ל, ביקש הרב ר יחזקאל לאנדוי מאת המלכה מאריא־טהערעזיא שלא נתנה רשות להרב ר' יהונתן אייבעשיטץ אשר הוא מכת הארורים ש"צ, לשוב לשבת בעיר פראג—באשר שרבים מאנשי ק"ק פראג רצו לקבלו לדרשן בעיר פראג, בעת שגברה מחלוקת באלטונא, וממכתב זה דן והוכיח גרעץ שאמתים דבריו שהרב ר' יהונתן הוא מכת צבי מודח. ובשנה ראשונה שבא הרה"ג מוהר"ר מרדכי עמרם הירש נ"י לעיר פראג דרש ביום אחרון של פסח בבית הכנסת שקורין „ציגיינער שוהל" (אשר בבית הכנסת הזה דרש ר' יהונתן כמה פעמים כנזכר ביערות דבש), ובתחילת הדרשה אמר הרב ר' מרדכי עמרם: רבותי! בימים אלו שמעתי וקראתי שדיבר וכתב החוקר גרעץ במכתב העתי שלו סרה נגד צדיק עתק ונשגב ר' יהונתן ז"ל ואני צויתי בגזרת מרא דאתרא להביא לפני את המכתב הזה שממנו העתיק גרעץ את דבריו, ואשתומם על המראה, שראיתי שמעולם לא כתב ולא חתם עצמו הרה"ג ר' יחזקאל לאנדוי תחת המכתב הזה, רק איזה סופר שאינו ידוע ובוודאי מצד מתנגדי ר' יהונתן כתב המכתב הזה, והנה אפילו יהיה אמת שהרב בעל נודע ביהודה ביקש כזאת מהמלכה, לא היה שום ראיה משם, שהרב ר' יחזקאל לאנדוי לא רצה שירבה מחלוקת בעיר פראג ובוודאי אם היה בא ר' יהונתן לעיר פראג אשר שם יושבים הרבה ממתנגדיו וגם הרבה מתלמידיו ובתוכם הרה"ג ר' זרח איידליץ עודו בחיים, וחשש וירא שבעיר פראג יתעורר כל הריב מתחילה, ומה לו ולצרה הזאת, לכן היה הוא נוגע בדבר, אבל אינם צריכים לטעם זה ששקר מוחלט הוא שהרב ר' יחזקאל לא ביקש כזאת מהמלכה וכל דברי החוקר גרעץ בטלים ומבוטלים, והרה"ג המפורסם ר' מרדכי עמרם הירש נ"י נתן לי

רשות להודיע זאת בשמו וגם כבר נדפס ד״ז ביאהרעסקאלענדער מפאשעלעס בעיר פראג, וגם הרב דק״ק קאטאוויטץ מוהר״ר יעקב כהן נ״י כתב מרורות נגד גרעץ שכתב שהרה״ג ר׳ יהונתן נשבע שבועת שקר (עיין ליטעראטורבלאטט, הוספה ל„יידישע פרעססע״ נו׳ 4 לשנת תרל״ז).

המשורר הגדול ר׳ נפתלי הירץ וויזל סיפר להרב משה פראנקפורטער ז״ל: בהיותי בחור בישיבת אדוני מורי הגאון רבי יהונתן אייבעשיטץ זצ״ל, הואלתי לכתוב ביאורי על תורת כהנים, ויודע הדבר למורי, ויקרא אלי ויאמר: „נפתלי הראיני את אשר כתבת ואירא מאד ובושתי להרים ראשי נגד מורינו, כי מוראו ופחדו על כל תלמידיו, וירם הרב את קולו ויאמר: הנני גוזר עליך לקרותו והייתי קורא לפניו והוא יושב על כסאו וידיו סמוכות על ידות הכסא, ויהי בקראי כמה דלתות, ויקם הרב מכסאו וירם את ידיו, וישבח את פירושי עד מאד, ושם כתב שאמר אליו הלא כל דבריך כאלו נתנו מסיני (עיין פני תבל).

וגם הפילוסוף החכם הגדול ר׳ משה דעסוי קיבל פניו, ובקש מאת הגאון ר׳ יהונתן לתת לו שם חבר, והרב התנצל באמרו. לא חבר כי גם בשם מורנו אתה ישר ויכשר, אך לא זה מנהג הרבנים לתת תואר חבר לפנוי.

אחיו של הרה״ג ר׳ יהונתן היה הגאון מוהר״ר אהרן, כאשר התיחש אחריו הרה״ג אברהם נפתלי הירש לערנער רב״ד דק״ק קראקוי דודו של הרה״ג מוהר״ר מאיר צבי לערנער אב״ד ור״מ דקהלתנו אלטונא, בספרו צלותא דאברהם שם בהקדמה כתב: אבי מורי ורבי הרב המופלג בתורה ובחכמה הנגיד המנוח מו״ה מרדכי צבי בה גמאה״ג מה״ו זאב וואלף חכמתו וצדקתו היו נודע בשערים חכמי ישראל מכיריו בזמנו הי׳ שמו מפארים כאשר הוכיחו המכתבים שנשארו אחריו ז״ל אשר ראינו מבני אחיותיו המאורים האדירים ה״ה הרב הגאון המקובל אלוקי מו״ה נתן נטע זצ״ל אב״ד דק״ק פשעדבארז בהגאון מוהר״ר אהרן זצ״ל אחי הגאון מאור הגולה מוהר״ר יונתן אייבעשיטץ זצ״ל.

והוא לא אהב לילך בגדולות וְהֶחֱשַׁךְ עצמו לכתוב שו״ת כדרך הגדולים כאשר נראה ממה שהשיב להרה״ג עקיבא איגר הראשון אב״ד פרעסבורג על שאלתו בענין מינקת, וזה לשונו בסוף: כזאת אמרתי להודיע דעתי הקלושה להפק רצונו ולרוב חיבתו אלי כי לולא זאת לא הייתי מישב לו כי אינו נוח לי בשו״ת מכמה טעמים. — ולא חפץ

בתוארים ומליצות וביקש משואליו שלא יאריכו בהם, עיין בסוף ס' בני אהובה.

והרב ר' יהונתן תקן כמה תקנות בנ"ק.

והנה בקהלתנו המנהג עד היום הזה שהכהנים עושים ארונות למתים בחצר בית הכנסת, ושם לשכת העצים המיוחדת לכלים ולעצים לעשות בהם הארונות ובתחילה כשבאו בני החברה קדישה דקברנים מבית הכנסת היו עושים בעת הצורך הארונות. ופעם אחת דחפו ודחקו זה את זה ובאו לידי סכנה ותיקן הרב ר' יונתן שרק כהנים יהיו עושים ארונות ובזה יהיה להם חלק במצות גמילות חסד של אמת, והמנהג הזה נתקיים בק"ק אלטונא עד היום הזה.

ובפנקס דברי התקנות דקהלתנו נמצא בחתימת ידיו דף מ"ט.

בשנת תקי"ד י"א ניסן איסט בעשלאססען ווארדן, באשר בשנת תק"ו הותר הרצועה שמותר להיות פרנסים זה עם זה שני בשני וגם מחותנים כשרים להיות פרנסים זה עם זה ובשנת תקי"ד האי שתא התעוררו איזהו עוררים על התקנות הנ"ל—להשקיט הריב ולהיות שלום בקהלתנו הוסכם שמחותנים מותרים להיות פרנסים ביחד אבל לא שני בשני—ועוד תקנה שרק על שנה אחת יהי' התמנות הקהל ועל החתום בא ר' יונתן.

תמוז תקכ"א הוסכם בוועד פו"מ לברור ט"ו אנשים שיעשו תקנה שלא ירבו יותר מדאי סעודת מצוה ברית מילה ופדיון הבן וגם בענין שלא יקחו ריבית—יונתן.

יום י"א ניסן בוועד הנזכר לעיל בו כתב הרב ר' יונתן בכתב ידו בספר תקנות שהתעוררו מעוררים ואמרו שהתקנה הלזו שמותרים מחותנים להיות פרנסים יחד עתה נכתבה בפנקס תקנות. לכן הוברדו ט"ו אנשים לעשות מהדש התקנה הלז ובכל וועד כתב שהברורים יקבלו התמניות רק לש"ש ולטובת הקהל.

יום כ"ד סיוון שנת תקכ"ד היה הוועד האהרון מהקהל בצירוף ר' יונתן, ואלו דברי יונתן האחרונים הנמצאים בספר תקנות של קהלתנו בכתב ידי קדשו בידים רופפות. היום הנ"ל נבררו על פי קלפי וגורל שבעה כשרי הקהל ועתה באו השמות הנבררים....

ולבסוף כתב כל אלו נבחרו וכה יהי' תמיד כטוב הקהלה לנצח אמן. חותם על הנ"ל אשר במעמדי נעשה ואין בו דבר עול.

יונתן הפ"ק אה"ו.

ודאגה גדולה הי׳ לו מבנו וואלף אשר בא על ידי חברים רעים על דרך לא טוב, והוצרך לילך לפליטה והניח באלטונא חובות גדולות ואז אביו ריחם כרחם אב על בנו, וחיבר ספרו כרתי ופלתי בשנת תקכ״ג ושילם כל החובות שעשה בנו. אבל שאר בניו ובנותיו היו צדיקים ולומדים מופלגים ובספר כרתי ופלתי הביא דברי תורה מבנו ה״ר מהור״ר מרדכי, ונכדו היה דר באלטונא ויבא על החתום בכמה תקנות עם פרנסי הקהלה בפנקס התקנות דקהלתנו.

והנה הרה״ג יחזקאל לאנדוי במכתבו כתב: וודאי צדיק וישר הוא שלא יהיו תלמידיו בגן עדן והוא בגיהנם, וידוע שהיה לו עשרים אלפים תלמידים ומגדולי התלמידים שבאשכנז ובעהמען היו צדיקים מופלגים וארשם שמות הנודעים לי: 1) הרב הגאון מהור״ר אברהם פאפערס הכהן אב״ד דק״ק טעפליץ. 2) והרב המפורסם ר׳ זרח איידליץ בעל המחבר אור לישרים ברורי מדות, מלאכת מחשבת ראש ישיבה ודרשן דפראג, והוא כתב על רבו ר׳ יונתן: הוא גדלני ורוממני כאשר נודע לכל בני קהלתנו כל הטובות שעשה לי שהייתי יתום ועני בני עניים מבלי שיהיה תשלום גמול מהם, ואפילו הכי גדלני וכאב על בנו השניה—וכן נאמר גם אנחנו כי לא נודע לנו שום חטא ואשמה ברבינו ואדרבה אפילו הקנאים אשר פגעו בו וחזרו למצוא עילה ולא נמצא בו אפילו שום נדנוד איסור דרבנן שעבר עד שהוצרכו לחפש ולהעליל עלילות בבילבול לשונות תוך קמיעות מזויפים ומשם ראיה על גודל חסידותו ומי הוא אשר יוכל להתפאר בזה עד זקנה ושיבה הוא לא עשה לשנאיו כלל — ואדרבה אפילו אחר כל הרדיפות אשר רדפוהו וחשדוהו לא פגם בכבודם וביקש מהם בהקדמה לוחות העדות מחילה אם היה נראה להם איזה התנגדות שפלטתו הקולמוס. 3) הרה״ג וואלף אויסטערליץ דיין וראש ישיבה בפראג. 4) הרב הגאון מהור״ר נפתלי הירש וואססערטריללינג ראב״ד דכל מדינת העססען מקירכהאין, חתן בהמ״ח ספר שמחת הנפש. והוא היה מאוכלי שולחנו של ר׳ יונתן והלך אתו כאשר נתקבל למעץ מפראג והוא כתב: אעידה עלי שמים וארץ שמעולם לא שמעתי ממנו ולא הרגשתי שום רמז רמיזא ממנו שיהי׳ בו ח״ו צד מינות של ש״צ סהדי במרומים כי בכל עידן וזמנים שמתי עיוני והשקפתי והצצתי בין החרכים (עיין לוחות העדות). 5) הרה״ג ראובן שמעון פלעגכע אב״ד דק״ק דארמשטאדט וכל המדינה, והוא כתב: רבים הלכו לאורו מארבע כנפות הארץ אליו יאספו עדרים עדרים

להעמידם על האמת והיושר ולגולל את האבן הטועים מפי הבאר עוקר הרים וטחנן זה בזה בפלפול, האיר עיני העולם בתורה (עיין הקדמה והסכמה ליערות דבש). 6) הרה״ג טיאה ווייל אב״ד ור״מ דק״ק קארלסרוהע ומדינת באדען, כתב סיבות שנים ראשונים לא צריכים לפרסמם. לכסיל יחשב המעיד על שמש בצהרים ברה כחמה שהוא יממה — ובהיותי יוצק מים על ידי מורי ורבי המובהק גאון עוזינו רשכבה״ג בדרשותיו זקוקין דנורא נפקין מפומיה, וכל שומעיו תצילנה אזניו מימים ימימה, הן הן הדברים הניתנים מסיני לאום אני חומה. 7) הרב בנימין וואלף פוסוויילער יהמדינה. 8) הרה״ג מינקי האלבערשטאט דיין וראש בית דין האלבערשטאט. 9) הרה״ג קים קדיש דיין דקהלה קודש קראטאשין, בהמ״ח מאמר קדישין על חשן משפט. 10) הרה״ג יהוד׳ ליב המוציא לאור ספר יערות דבש. 11) הרה״ג ליב מעליש, ראש בית דין דק״ק פראג למד אצלו באה״ו. 12) הרב הגאון שמואל האלבערשטאט. ראב״ד דק״ק האגנוי ומדינת עלזאס, וכתב אגרת להתנצלות רבו נדפס בלוחות עדות דף מ״ה. 13) הרה״ג דוד קאדיש, ראב״ד דגליל הראדים בבעהמען. 14) הרב ישראל אייבענשיטץ. 15) הר״ר דוד מאגדעבורג, המוציא לאור ספרו אהבת יהונתן. 16) הרב המפורסם ליפמאנן מעללער, המפורסם בשם ליפמאנן גאון, השאגת אריה שהיה ראב״ד במעטץ כתב בהסכמה על ספר יערות דבש בתוך דברים אחרים: בהיותו יושב בכאן רבים השיב מעון, לא אנים ליה כל רז—וגם ריש ישיבה דמעץ הר״ר דוד דישבעק העיד כן עליו. 17) הרה״ג ר׳ אייזיק ווילנא דיין ווושב בבית־המדרש דהאנאפער (כן כתב ד״ר לאנדסבערג). 18) הרה״ג פנחס בן הרב עזריאל בעהמח״ס נחלת עזריאל. 19) החכם המפורסם ר׳ נפתלי הירץ וויזל (עיין פני תבל דף 240). 20) הרב הגאון רב״ד דנ״ק אה״ו מנחם מענדל פראנקפורטער ז״ל והוא סיפר נסים ונפלאות מגודל חסידות וצדקת רבו (פני תבל).

והנה הנפלא לראות בזה, כי גם במשך שנות הזעם, בעת אשר רדפו את רבינו מבית ומחוץ וההבערה ללהב יצאה, ובעת אשר מתנגדיו קמו ובקשו לשלול ממנו כל חלק ונחלה, להסר המצנפת ולהרים העטרה, גם אז התכבדו עמו ראשי קהלות הקודש היותר גדולות והנכבדות שבישראל, והראו לו כל אותות אהבה ויראת כבוד, ויקראו אותו בקריאה של חבה כי בא יבא אליהם לכהן פאר בעדתם, ולהיות להם לאב ולפטרון על העיר ועל המדינה; כן תראה בשנת תקי״א בזמן הקיץ

נקרא מן העדה הגדולה והעתיקה שבעיר קראקוי להיות אב״ד ור״מ פה ק״ק קראקוי והמדינה, למלא מקום אבותיו הקדושים, מקום אבי זקנו הגאון המקובל בעל מגלה עמוקות ז״ל, כמבואר במכתב הרבנים הגאונים בי דינא רבה דק״ק קראקא מיום ז׳ אב תקי״א לפ״ק, וכתבו שם, „שהסכימו על זה כל בני הקהלה להיות לנו לשם ולתהלה, להחזיר העטרה ליושנה כבתחילה, והתנדבו עצמם כבוד הקהלה ויחידי סגלה לבקש מאת אדוננו הגדול הוואייוודא שר הצבא יר״ה ברצוי דברים וברצוי כספים ולהזיל זהב מכיסם ועלתה במחשבת כבוד הקהל יצ״ו לכתוב תיכף ומיד שטר רבנות״. ועל זה חתמו שם כל ראשי הדיינים דפה (לוחות העדות דף ל״ה). -- וגם אח״כ בשנת תקי״ג נקרא רבינו ג״כ להיות לאב״ד ולר״מ בק״ק ניקאלסבורג והמדינה, אבל הוא נשאר על מקומו, מפני שלא רצה לפסוק ממשנתו ולעזוב את ישיבתו הגדולה והמפוארה אשר כבר מצאה קן לה שם מיד בתחילת בואו לג׳ קהלות שם. כי נקבצו ובאו אז תלמידים גדולים וחשובים מכל קצוי ארץ לשאוב ממעין חיים חכמתו העמוקה, ובתוכם גם הרבה בעלי ת״יסן גדולים חקרי לב לא מערי פולין וגאליציען לבד, אלא גם מערי אשכנז כאשר הבאתי, ואף גם זאת כל בחורי חמד מבני עליה אשר שקדו שם על דלתות בית מדרשו מצאו כולם מגן ומחסה בבתי הגבירים והקצינים בג׳ קהלות אשר נדבו רוחם הטהורה להספיקם בלחם ושמלה די והותר וזה היה לקוץ בעיני משנאיו, ובכל זה לא פסקה הישיבה שם גם בשנות המחלוקה, כי רבינו ז״ל כל ישעו וכל חפצו היה כל הימים להגדיל תורה ולהאדירה, וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, והיה עומד תמיד על המשמר ללמוד וללמד תורה בישראל, ומסר נפשו עליה גם עד זקנה ושיבה, וכל כך גדלה תשוקתו בהרבצת תורה ברבים יומם ולילה, עד שלא לקח לו מועד וזמן לכתוב גם כן תשובות להשואלים מאתו דבר ה׳ זו הלכה, כדרך שאר גדולי הזמן, על כן תשובותיו מעטות, כי לא השיב רק לעתים רחוקות, כמו שהבאתי לעיל מרבי עקיבא איגר, וגם ראה מזה בשו״ת השיב ר׳ אליעזר, וכן בספר אור נעלם סימן ל״ז, ל״ח, וכמעט לא לקח גם כן זמן לסדר את חיבוריו היקרים לבית הדפוס באלטונא, כפי אשר כלתה נפשו לזה מכבר, כי להיותו טרוד מאד בגירסה דחה את הדבר מזמן לזמן באמרו כי עוד חזון למועד. אך לעת זקנתו בראותו כי קרבו ימי פקודתו, אז קם והתעורר והוציא לאור הדפוס באלטונא ונתן קדימה לספר כרתי ופלתי ואמר שיש לספר זה קדימה

לפני ספר אורים ותומים, באשר הוא דבר שוה לכל נפש. כי עיקר הדבר היה לו יראת ה׳ לידע את הדרך ילכו בו כאשר הוכיח את הלומדים היושבים אז על מדין והיה לומדים יותר חשן משפט ולא ידעו בטיב דרך אורח חיים ויורה דעה קטן וגדול שם ידרשו לדעת המעשה אשר יעשון והדרך אשר ילכו (עיין ביערות דבש והקדמה לפלתי).

— וישב הרב ר׳ יהונתן על כסאו עד שנת תקכ״ד, ובחודש אלול שנה זו הלה במחלה אשר מת בה ועלתה נשמתו השמימה בקדושה ביום כ״א אלול.

בפנקס דקברנים כתוב: ביום השלישי לירח הששי, ירח אלול לפרט א׳ב׳ ״ה׳ו׳נ׳ת׳ן הצדיק אב״ד דשלש קהלות אלטונא האמבורג וואנדסבעק בשמו שם טוב משמן ביום המות מורינו ורבינו הזקן והישיש מופלא ומופלג גדול בענקים כמור״ר יהונתן נרו כבתה ובא השמש יהונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל, וישכב עם אבותיו וסמוך למיתה קבורה, ויקבר לעת מבוא השמש כי פנה היום כי ינטו צללי ערב יום זה גלה יקרינו ונוטל תפארתנו תפארת ישראל, טוביה עלה למרום ולמנוחה נכונה, ואם לשכנו תדרשנו ובאתם לקבר אשתו הרבנית ושם הוחצב קברו לצד שמאל תנצב״ה.

ונוסח מצבתו ומצבת אשתו ראה בדף הסמוך.

וזה נוסח מצבת חתן הגאב״ד:

(נר. 2930)

ט״ו לירח התורה, גדע בעברה, אב״ד ראש״י ליצירה — בנימין וואלף הרב המופלג בתורה, בחסידות וענוה. נ״ין להקצין השתדלין החסיד מהור״ר יעקב קאפפל שלם בעניניו. — יגע בתורה השקה מי חיים לרבים, ותשא להבל אלפא — מי יספר עוצם תורתו ומעשיו ופעלתו אשר פעל — נפלה עטרת הכמים והורם מצנפת, פאר אשר צנף בן אוני — ותרב תאניה ואניה בבית יעקב.

מצבת הרה״ג וכו׳ מוהר״ר יהונתן אייבשיטץ זצ״ל.

מצבת אשת הרה״ג וכו׳ מוהר״ר יהונתן אייבשיטץ זצ״ל.

אוה למושב. 4

ואלה הספרים אשר חיבר:

א) בני אהובה על אבן העזר. נחלק לשלשה חלקים. ספר זה חיבר עודו בפראג ונדפס על ידי הדיין מהור״ר אורי בדרעסדען. ובסופו שו״ת נדפס בפראג.

ב) אורים ותומים על חשן המשפט. שני חלקים. ובתוכו פירוש על קיצור תקפו כהן מש״ך בסימן כ״ה. ועוד שנית פירוש על כללי מיגו מכנסת הגדולה בסימן פ״ב—ג׳. הוציא לאור נכדו ותלמידו הרב ר׳ ישראל אייבענשיטץ. נדפס בקארלסרוהע תקל״ה, דובנא תקמ״ו. וויען תקע״ט. אוסטרוהא תקצ״ה.

ג) כרתי ופלתי על יורה דעה עד סימן ק׳. הוציא לאור המחבר עצמו באלטונא תקכ״ג. ובתוכו סוגיא פני נשר סימן פ״ו, ובסופו קונטרס בית הספק. נדפס אלטונא, זאלקווא תקס״ג. וויען תקפ״א. סדילקאוו תקצ״א.

ד) חדושי הלכות נדה, והוא חלק שני של כרתי ופלתי יורה דעה סימן קפ״ג—קצ״ו. הוציא לאור נכדו ר׳ ישראל אייבענשיטץ עם פירוש תפארת ישראל, נדפס קארלסרוהע תקל״ג, זאלקווע, אוסטרוהא תקפ״ה, לעמבערג תר״ך.

ה) ספר המדע על הלכות רבית, נדפס בפראג תקע״א. ועוד שנית.

ו) מטה יהונתן, הי׳ טמון בכ״י תלמידו ה״ג פנחס בהרב עזריאל, נדפס ביורה דעה ווילנא תר״ם על כל י״ד.

ז) חדושי הלכות יום טוב, פירוש על הרמב״ם הלכות יום טוב, נדפס בבערלין.

ח) בינה לעתים, חדושי הלכות יום טוב להרמב״ם וגם על מסכת ביצה, נדפס וויען תקנ״ז, ובבערלין.

ט) שר האלף, פירוש על א״ח הלכות פסח. נדפס בווארשוי. הלכות קידוש החודש פירוש על הרמב״ם הנזכר ביערות דבש (חיי יהונתן).

י) תרי״ג מצות, ע״פ סדר הרמב״ם בדרך שיר וחרוז ובסופו ביאור מצות לשיטת הרמב״ם והרמב״ן וסמ״ג עם השגות הרמב״ן, נדפס פראג תקכ״ה.

יא) יערות דבש, דרשות והספדים שדרש בקהלות מע״ן, אה״ו, ב׳ חלקים. נדפס קארלסרוהע תקל״ה, לבוב תקנ״ח, זולצבאך תקנ״ט, סדילקאוו 1834, לעמבערג 1858, וויען עם צורת המחבר תקע״ח.

יב) תפארת יהונתן, על חמשה חומשי תורה. נדפס זאלקווא, ועוד שנית אוסטרוהא.

יג) אהבת יהונתן, על הפטרות, נאספו על ידי תלמידו דוד. נדפס בהאמבורג תקכ״ו. חלק ב׳ אלון בכות, פירוש על מגילת איכה. אוסטרוהא תק״פ.

יד) חדושים על הגדה של פסח ופירוש על חד גדיא כתב יד. רח״ם 405 ונדפס מחדש.

טו) פשוטים על התורה, כתב יד. רח״ם 721, אוצר הספרים 1254.

טז) הצי יהונתן, דרשות וחדושים וקשת יהונתן הספר על שלשה גאונים. נדפס באלטונא ושנית לבוב תקמ״ד.

יז) חדושים על התורה ופשטים כסדר הפרשיות, ב׳ חלקים. רח״ם 272—273, לערך ש״ן דפים.

יח) לוחות העדות, אגרות ומכתבים מרבני וגאוני ארץ להצדיקו בריבו ובסופו דרוש הראשון מאחר שנפלה מחלוקת. נדפס אלטונא תקט״ו. לעמבערג 1857. ובסופו אילת אהבים שיר לגאולה העתידה אשר חשדו עליו.

גם חבר חמשה ספרי קבלה:

יט) אוצר החכמה, באור רחב ועמוק על ספר יצירה, אוצר הספרים 432, כרם חמד ג׳, מכתב ב׳.

כ) פינת הדת (אוצר הספרים 964), להשיב לבעלי הקדמות למה לא נברא העולם מקדם.

כא) חידות מני קדם. אוצר הספרים 537 וגם בחיי יהונתן על ענינים עמוקים בקבלה.

כב) חובת הנפש, על כחות הנפש ומהותו בגוף ואחרי הפרדה ממנו ועל ענין רוח רעה (אוצר הספרים 149).

כג) זהר הרקיע, על עניני עמוקים בקבלה (אוצר הספרים 70).

כד) גם נמצאו בבית מדרשנו דאלטונא חידושי תורה בגפ״ת ממנו. כ״י.

כה) ספר יהונתן, פירוש על מדרשים וילקוטים וילמדנו שבמדרש תנחומא. נדפס מחדש בפיעטרקוב תרס״ב לפ״ק.

תולדותיו:

בנו יהודה ליב היה מתמיד בתורה וחסיד כל ימיו ומת בשנת תקל״ב.

בנו השני התורני ר׳ יצחק מת בפראג.

בנו השלישי הב״ח אהרן מת תקכ״ט.

הרה״ג נתן נטע היה למדן מופלג וישב בדרעזדען ויסד שם בית הכנסת הנקרא אייבשיטצער.

הרה״ג מרדכי אשר הזכירו אביו בהקדמת פלתי היה בקי בנגלה ובנסתר ומת תקנ״ט.

בנו ר׳ וואלף בתחלה לא הלך בדרכי ה׳ ועשה חובות אשר שילם אביו ואח״כ הלך לוויען ומצא חן בעיני שר נכבד אשר הלך בשליחות מלכות עסטעררייך לדרעזדען, ונסע עמו. ושם נשאו המלך לפרייהערר, ובנה פלטרין ונטע גנים. אבל כאשר הגיע לימי ששים ורעות וצרות עברו עליו, חרט על מעשיו הרעים ועשה תשובה ועל פי עצת הרב אב״ד דרעזדען נשא אשה יראת ה׳. גם בנה מחדש בית הכנסת אשר יסד אחיו ומת בתשובה גמורה והניח קרן קיימת לדברים טובים בשנת תקס״ו.

בתו ראשונה היתה אשת מרדכי קאזאָב בפראג.

בתו שניה מרת היצל היתה אשת ר׳ משה פרענקל בברעסלוי. — וחתנו מובא בספרו כרתי ופלתי על יורה דעה בה׳ מתנות כהונה סימן ס״א, סק״ו. ושם ספר רבינו ממנו עובדה אחת וז״ל: כשעשה התני הרב החסיד המפורסם מו״ה משה פרענקל זצ״ל פדיון הבן לבנו הילד ד׳ יאריך ימיו והוא הבחור המופלא ומעולה כה׳ זעליג יצ״ו לקח אז בהמה משלו, ומסרה לטבח ליקח ממנה בשר לסעודה, והיה רוצה לתת מתנות כהונה להכהן שפודה ממנו את בנו הילד הנ״ל, ואמר למה איחוש שהוא רק כהן חזקה והלא אני פודה את בני ממנו. ושוב נתחרט דאולי הוא בכלל דאין ליתן כל מתנותיו לכהן אחד דהיינו הפדיון וגם מתנות הנ״ל. ולכך נתן המתנות לחמי הגאון המפורסם מהור״ר יצחק שפירא ז״ל שאכלן בשביל אשתו חמותי הרבנית מרת מאטי בת חמי זקני הנגיד מו״ה מרדכי כהן ז״ל עכ״ל.

והנה עוד מצאתי בבית הקברות דקעניגשטראססע נקבר איש צדיק תמים ובפנקס דקברנים נרשם לחתן אב״ד. ונכדו ה״ר ישראל אייבענשיטץ בעהמח״ס תפארת ישראל נשא בכאן אשה בשנת תקי״ט והיה נכבד מאד בקהלתנו ובא כמה פעמים בפנקס דתקנות על החתום.

IX.

הר"ר יצחק הלוי הורוויטץ.

בה"ג מו"ה יעקב יוקל אב"ד דק"ק בראדי וגלאגוי, בה"ג מהור"ר איש מופת מאיר הלוי הורוויטץ אב"ד דק"ק טיקטין, בה"ג מהור"ר שמעלקא אב"ד דק"ק טארני, בה"ג מו"ה יהושע הארוך, בה"ג החסיד פנחס הלוי הורוויטץ מקראקוי, גיסו של הרמ"א, בילדותו למד בבראדי ובעודו צעיר לימים היה מורה הוראה בישראל. וכאשר הגיעו לו ימי דודים התקשר ונשא את מרת רייצא, בת הג' הקצין השר ר' יעקב, בן הראב"ד דק"ק טארלי מהור"ר יצחק סגל לאנדוי, ואחיו של הרב ר' יצחק הורוויטץ היה הרב הגאון מנחם מאניש אב"ד דק"ק לעמבערג (אנשי שם סימן שס"ד). והרב ר' מנחם מאניש היה גיסו של הרה"ג יחזקאל לאנדוי בעהמ"ח „נודע ביהודה", לכן מכנה הנודע ביהודה את הרה"ג יצחק הורוויטץ בשם מחותני. — ובתחלה היה רב בק"ק הארחאב (עיין נודע ביהודה יורה דעה מ"ד), אח"כ נתקבל לאב"ד בק"ק גלאגוי למלא מקום אביו, ובשנת תקי"ד נתקבל לק"ק בראד לאב"ד והסכים על ספר „מאמר קדישין" וחתם שם „ראב"ד בק"ק גלאגוי ונתקבל עתה לאב"ד בק"ק בראדי". וכשמת הרה"ג מהור"ר יונתן התוועדו הקהל דג"ק בחודש שבט על אדות מינוי רב חדש והיו על הבירור הרה"ג טעבלי שייער אבדק"ק באמבערג, הרה"ג אברהם אבדק"ק בריסק, הרה"ג נתן מאז דיין דק"ק פראנקפורט, הרה"ג צבי הירש אב"ד האלבערשטאדט, הרה"ג יוסף שטיינהארט בעהמח"ס שו"ת זכרון יוסף אב"ד פירטה, הרה"ג יחזקאל לאנדוי אב"ד פראג, הרה"ג יצחק בראדי, הרה"ג אברהם אבא אב"ד דק"ק פראנקפורט, ופרנסי דקהל שאלו את היעב"ץ ונתן דעתו והסכמתו להרב יצחק בראדי ונתברר לאב"ד דג"ק יום כ"ג שבט לסדר לא תענה על רב לפ"ק, וזה הכרוז שכתבו בראש כתב הרבנות:

ויצחק בא באר לחיי רואי בין קדש ובין ברד
ידיד ה' ישכון לבטח במשכנות מבטחים בהצר גינת וורד,
צדיק אוכל לשובע לחם שמים ומים אל ים התלמוד ירד,
חק ומשפט עשה עם ישראל בשבתו עם זקני ארץ מבלי חרד.

וזה תוכן האגרת ששלחו פו"מ דג"ק להרה"ג ר' יצחק הורוויטץ להודיעו שנתקבל לאב"ד (העתקה מדברי הימים דקהלתנו צד 122):

ראשון למלאכה, יצוה ה' את הברכה, אשרי העם שלו ככה,
יצחק זקן יושב בישיבה, יורה ידין ויתיר בכורתא
צנא מלא ספרי זוטרא ורברבתא
חכמתו בחוץ תרונה כחריפי דפומפדיתא
קנה בינה ותבר גזיזא דברדא ביומא דסתא.

ה"ה המאור הגדול לממשלת גאון מפורסם נ"י ע"ה פ"ה שמו מפארים כמהור"ר יצחק איצק גר"ו אב"ד ור"מ דק"ק בראד יהיה שלום בחילו ושלוה בארמנותיו אתה ה' כצנה רצון תעטרהו כל שתה תחת רגליו. — כל השומע יצחק, צחוק עשה לנו ה' ומה נאוו על ההרים רגלי המבשרים צבא רב ברב בשרנוהו בשירתא טבא, טובה מדה מרובה ברמז חיפוש הוצאנו לרחובה התיבה כתיבה יהיבה בברכת שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן זמן קהלה לכל היא עת האסיף בהתאסף ראשי עם יחד אנחנו שלשה מטיבי ועד חוט המשולש בשלש קהלות תהלות ישראל, בראשונה ע"פ קהל אלטונא יע"א בצירוף צרפי קודש בחירי חמד יחידי סגולה לשם ולתהלה ועל צבאם קהל האמבורג יע"א ונסע דגל מחנה וואנדסבעק יע"א על הפקודים פקודי ה' ישרים לברר ולבחור לנו אב"ד ורב ומורה צדק בקבלת אמת ואמונה אמונת עתיק חוסן ישועות חכמות ודעות על פי הרוב רובא דמינכרא ואת אשר יבחר הוא הקדוש לשעתא ולעתיד לבוא על מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה ברורה נעימה בשפה כסא דמוקרא להיות נשיא אלוקים בתוכנו במבחר גברנו כ"ח גברא, גבר בגוברין לעלות במעלות בית חורין, עתה אלוקים הראה הוא לעולה, וכזה ראינו וקדש להיות רב חדש כעלות בעתו גדש, ימלא ברכת לכולם עונים אחריו אמן רבתי ומודים דרבנן זאת תורת העולה על המוריה המורה עלה על ראש, ראש וראשון הוא לכל דבר שבקדושה הוא ניהו אדונינו מורינו ורבינו הגאון שר התורה נתקבל בקבלא גמורא ומעליותא לראש ואב"ד ומורה צדק ומשפט מכון כסאו לשום כסא כבוד מרום מראשון לשבת על כסא ההוראה בשלשה קהלות הלזו על גפי מרום כמאז ומקדם שבת כסא רבנים דקדמאי כיתד התקוע לרבים וכמסמר הנטויה ועד צדק ישיב במשפט על התורה ועל העבודה עבודת הרבנות על משפטו ועל תילו וכולם אומרים כבוד בהיכלו מאן דלבש מדא ילבש מדא מילתא אלבישייהו יקירא בתדירא והחל לבנו לקשקש בתרועת שמחה קול גדול ברית כרותה לשפתותים שפתי חן דובבים מזלא טבא והמזל כטל יזל ויזלו מי ששון ומעיני גדולה על

פתחיו פרי מגדים כפי חפצו חפץ ה׳ בידו יצליח כגן רוה ירויח יריע אף יצריח למען יאריך ימיו בכס שבתו הוא ובניו בקרב ישראל. ובאים על החתום פרנסי דשלש קהלות: הק׳ יחיאל וואללאך פ״ה דקהל אלטונא; הק׳ שמואל ב״ר מרדכי פ״ה דק״ק האמבורג; הק׳ זכריה ווּעהל פ״ה דק״ק וואנדסבעק.

בקיץ שנת תקכ״ה בא הנה ובדרך כתב הסכמה על ספר „עטרת ראש" וחותם: אני בדרך לק״ק האמבורג פה ק״ק לעשנוב י׳ אייר תקכ״ה יצחק הלוי איש הורוויטץ אב״ד דבראד ומצ״פ לק״ק אה״ו.

וכאשר בא לקהלתנו יצאו לקראתו פו״מ כמהלך דרך יום וקבלו אותו בשמחה גדולה. אבל עוד לא נח הים מזעפו ולא שקטה הארץ מהריב הגדול ומהבערה שיצתה לחלק בקהלתנו, והרב ר׳ יצחק בחכמתו וצדקתו וברדיפת שלומו קירב את הרחוקים וחיבר את הנפרדים ונתקיים בו הכתוב: וללוי אמר תומיך ואוריך לאיש חסידך אשר נסיתו במסה. ובהיותו כאן נתן עוז ותוקף לכל התקנות שתיקן ואיזן הרב ר׳ יונתן, כאשר נמצא בפנקס התקנות דקהלתנו. ובשבעה לתשרי שנת תקכ״ו הכריז הרב ר׳ יעב״ץ כרוז בבית הכנסת שלו לגרש מקהלתנו את אנשי אייבשיטצער, אבל הרב ר׳ יצחק לא הסכים עמו בדבר זה ולא החזיק בידו לרדוף את הצדיק אחר מותו. ועל זה חרה אפו באב״ד ר׳ יצחק, ובפרט שה״ר יצחק נתן כבוד מורנו לנכד ר׳ יונתן לההתורני המפורסם ישראל אייבענשיטץ אשר היה מנכבדי ומנהיגי הקהלה (עיין „מגלת ספר" וגם עיין „התאבקות", חלק גת דרוכה). ובאותו שנה שנת תקכ״ו נתהוה ריב בעיר קלעווע בענין גט שסידר הרב ר׳ ישראל ליפשיטץ ובטלו גט זה דייני דק״ק פראנקפורט ופנה הרב הנ״ל להאב״ד דכאן להיות לו לעזר להצדיקו מאנשי ריבו והרב ר׳ יצחק בצירוף שאר הרבנים ובפרט עם מחותנו ר׳ יחזקאל לאנדוי חגרו בעוז מתניהם וכתבו מרירות ושטנה לדייני פראנקפורט, והרב ר׳ יצחק סג״ל רצה להכריז בכל בתי הכנסיות דנ״ק שהרב ר׳ ישראל ליפשיטץ עשה והורה כדין וראוי להחרים את רבני דק״ק פראנקפורט, אבל נטרפה לו השעה, וכתב הרב ר׳ יעקב עמדען להרב ר׳ ישראל ליפשיץ וזה לשונו: הנה ידוע שהרב ר׳ יצחק אב״ד דקהלתנו היתה דעתו מסכמת עמנו בענין הנ״ל וכבר היה מוכן להוציא כרוז בכל בתי כנסיות לבטל הכרוז המשונה דק״ק פראנקפורט, אלא שנטרפה לו השעה, מכל מקום דעתו אינה בטלה וגדולים צדיקים במיתתם יותר וכו׳.

כשמת המלך פריעדריך החמישי הספידו ר׳ יצחק הספד גדול בבית הכנסת הגדול במעמד כל השרים.

בשנת תקכ״ה רצו פו״מ דק״ק האמבורג לבטל את האחדות דשלש קהלות, וכתב להם הרה״ג ר׳ יצחק: באנפאי האלופים הקצינים פו״מ דק״ק אלטונא יצ״ו התרו את האלופים דק״ק האמבורג, וואנדסבעק שידין עמהם בזבל״א ופו״מ דוואנדסבעק רצו לציית ד״ת רק האלופים דק״ק האמבורג סירבו לדין ע״פ ד״ת וראיתי בפנקס העתיק מפסק הגאון חכם צבי שמחוייבים לעמוד בד״ת מיום ההוא עד כי יבא שילה ומסרו מודעה הפו״מ דק״ק אלטונא שהם הגורמים המחלוקת והם המסרבים כאשר אני רואה ובכן אם יגרמו הוצאות על ידי משפט בד״א כי יבא מועד שיקוב הדין בד״ת כחוייבים בטרם כל להחזיר כל הוצאות שגרמו על ידי סירוב. למען לעמוד ולהחזק הד״ת על תלה. כ״ד המדבר בצדק ומשפט היום יום ד׳, א׳ אב תקכ״ה לפ״ק. יצחק הלוי (בפנקס הישן דברי הימים דקהלתנו).

והנה ראיתי בספר שו״ת גור אריה יהודה מהרב הג׳ אריה יהודה ליב תאומים אב״ד דק״ק בראד הנדפס בזאלקווא חלק יורה דעה סימן נ״ז, ושם כתוב: „שמעתי קושיא שהקשה אדם כברזל ה״ה הגאון מוהר״ר יהונתן מפראג במה דדייק הש״ס דהדש נוהג בכל נכרי מזה דכתוב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מעיקרא לא אכל דאקריב עומר והדר אכיל ומקשים בתוספות ליתי עשה דבערב תאכלו מצות ולידחי לא תעשה דהדש? והקשה הגאון הנ״ל. דהרי אמרינן ביומא דף פ׳ דשיעורין שכחו והדר יסדו אם כן כיון דלא ידעו שיעורין היכי יכולין לאכול חדש על ידי דחוי דלמא יאכלו יותר מכשיעור ועל המותר דליכא מצוה דבערב תאכלו מצות יהיו עוברין איסור חדש? ומרגלא בפומא דאינשי שפה אל פה דיבר בו הגאון מוה״ר יצחק הורוויטץ אב״ד מהאמבורג, שהקשה לו הגאון הנ״ל קושיא זו, ותירץ לו הגאון מוהר״ר יצחק ע״פ מה דאמרינן בפסחים דף קט״ו הלל שהיה כורך מצה ומרור ופסח ואכלן ביחד ופריך וליתי טעם מרור ולבטל טעם מצה, ומשני משום דמצות אין מבטלין זו את זו ולפי זה כל מה שהיא מצוה אין מבטלין זו את זו אבל מה דאינו מצוה מבטל. ולפ״ז היה בידם לאכול מחדש עד שישערו שיהיה בוודאי כשיעור ואין לחוש שמא יאכלו שני שיעורים ויהיו יוצאים ידי חובת מצה בחצי ועל החצי הנשאר

יהיו חייבים על חדש זה אינו, דהוי יכולים לאכול עם מרור שוה בשוה דהשתא המותר וכדי מצות מצה יבטל המרור, והודה לדבריו שדפ״ח חן״.

ביום ב׳ ה׳ אייר תקכ״ז הספיד שלשה רבנים וכאשר בא לביתו, חלה בחולי אשר מת בו ובאור ליום ג׳ לפתע פתאום באה חולשא גדולה עליו, שקעה חמה שלא בעונתה וכבה נרו והלך בדרך כל הארץ.

בפנקס דקברנים כתוב: בחודש השני הוא חודש זיו שנת רבינו יצחק הלוי נלקח אל האלוקים אלף למספר בני ישראל אף מיעוט נתמעט זיו הודינו, ונלקח מאתנו יקר הודינו ונוטל יקרנו אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב יום תענית שני היה והי׳ לפנות ערב ויצא יצחק לשוח שיחה נאה דורש ונאה מקיים, ויקרא ביום ההוא לבכי ולמספד על שלשה אנשים אנשי שם אשר מעולם המה קדושים אשר בארץ וקשר עצמו בצום ובכי ומספד מר בדברים המתישבים על לב ומתיכין לבו של אדם, ובכה יגבר איש הלוי להתעורר בתוכחה, האי צורבא מרבנן דמוכח להוא במילי דשמיא ומרחמי לי בני מתא, ויהי כאשר כלה יצחק לגמור הדרוש וילך יצחק הלוך ושוב לביתו שלם בגופו לא כהתה עינו ולא נס ליחו עד שלא הגיע לימי הזקנה וכמעט שלא יחשיך השמש כבתה שמשו ונרו נפשו יצא בדברו בו רוח עברה בו ואיננו ולא יכירנו עוד מקומו, בין לילה היה ובין לילה אבד חסיד מן הארץ הלא הוא אדוננו מורינו ורבינו הרב המופלא ומופלג בתורה וביראה החסיד המפורסם אב״ד ור״מ דשלש קהלות אה״ו יצ״ו שמו נודע בשערים מהור״ר יצחק הלוי איש הורוויטץ זצ״ל שבק חיים לכל חי בליל ג׳ אור ליום ו׳ הודש אייר ולמחרתו ביום השלישי שב לעפרו ויקברו את יצחק בקהל גדול ויאספו אליו כל בני לויה וכבוד עשו במותו להזכירו לשבח ולהספידו כראויה זכר צדיק לברכה ואם לשכנו תדרשו איה מקום מנוחתו ובאתם שמה אל קבר של הדיין המצויני והתורני כש״ת שמואל היילבוט זצ״ל שם הוחצב קבר לצד ימינו תנצב״ה.

ונוסח מצבתו ראה בעמוד הסמוך.

ונדפסו ממנו תשובות מפוזרות: בנודע ביהודה קמא חלק יורה דעה סימן מ״ג, מ״ד. אבן העזר סימן ס״ז, ע״ה, ע״ו. ובספר אור ישראל בענין גט דקלעווע סימן ט״ה. כ׳, כ״ה, ל״ד. בספר דברי שאול סימן ס״ה. ודבריו מובאים בספר הפלאה והמקנה, בספר מכתם לדוד להג״ר דוד מהארחוב ובראדי דף ח׳, בשו״ת חיים כהן ח׳ אה״ע סימן י״ב, וכ״ד, בשו״ת יעב״ץ ח׳ ב׳, סימן ס׳. בפתחי תשובה אה״ע סימן ק״ע.

מצבת הרה״ג וכו׳. מוהר״ר יצחק איצק הלוי הורוויץ ז״ל.

בספר לקוטי צבי סימן קע"ח. בספר עטרת צבי על סנהדרין. ובשו"ת זכרון יוסף סימן ט"ו הביא ויכוח שהיה לו עם הגאון מהור"ר יצחק הלוי איש הורוויטץ אב"ד דג"ק לענין גט הניתן לאשה בע"כ וע"י שליח לדבר עבירה. וגם עיין חק יעקב סימן תס"א הלכות פסח.

תולדותיו: שלשה בנים וחמש בנות: 1) הגאון מ' מרדכי צבי אב"ד הורחוב. 2) הגאון מהור"ר שמואל הלוי הורוויטץ אב"ד אמשטרדם (הקדמת עטרת פז). 3) הגאון מהור"ר אליעזר הלוי הורוויטץ אב"ד דק"ק זאלאזיץ ובראדי. 4) מרת אסתר אשת הגאון מהור"ר משלם איגרא אב"ד דק"ק טיסמעניץ ופרעסבורג (שה"ג החדש). 5) מרת גיטל אשת הגאון מהור"ר דובעריש אב"ד האנובר (ספר עטרת פז). 6) מרת רחל, היתה תחלה אשת הגאון מהור"ר יעקבקא לאנדוי בן הרה"ג נודע ביהודה ר' יחזקאל ואח"כ נשאת להר"ג מנחם נחום קאצענעל-לענבוגן אב"ד דק"ק בירס. 7) מרת העססא אשת הרב ר' יונה יהושע מלוברטב. 8) אשת הגאון מהור"ר חיים אב"ד דק"ק ראזדיל בה"ג שלמה בעל מרכבת המשנה (עיין כלילת יופי).

הר"ר דוד בערלין

בן הרב המפורסם מהור"ר ליב בערלין, אשר נדפסו ממנו חדושי תורה בספר חתנו הרב ר' יוסף שטיינהארט בעל המה"ס זכרון יוסף, נין של הרב החסיד הגאון מרדכי מוכיח, נכד של הפו"מ דשלש קהלות אה"ו מהור"ר יצחק בערלין הנקבר בבית הקברות דקעניגשטראססע. הרב ר' דוד היה אחיו של המפורסם ר' ישעיהו בערלין הנקרא ישעידו פיק או ישעיה ברעסלוי (עיין בספר שאילתות עם ראשון לציון, שם כתוב ישעיהו בערלין בן ה"ג יחיד בדורו ליב זצ"ל, בן הרב הגדול מהור"ר מרדכי מוכיח המפורסם ז"ל), וגם היה ר' דוד גיסו של הרב בעהמ"ח זכרון יוסף, כאשר חותם עצמו בשאלה י"ב, אבן העזר ח"א: פרוס בשלום אחותי הרבנית, וגם היה גיסו של הרה"ג ר' אליעזר ואחיו הר"ר נפתלי הירש קאצענעללענבוגן אב"ד דק"ק היידעלבערג ופפאלץ (עיין דעת קדושים צד 109). ובתחלה היה ראב"ד בק"ק מארקברייט במדינת

באיערן וגם ראש מדינה בשוואַרצבורג. כאשר נראה מהסכמה על ספר „לקוטי מן" מהרב ר' אליעזר מארקברייט. ובשנת תקכ"ג. כאשר נקרא הרה"ג ר' משה אהרן מדעסוי לבערלין, נבחר הוא במקומו ושם הריצו אליו גדולי הדור שאלותיהם וגם בענין מחלוקת גט דקלעווע הנזכר למעלה שאלו את פיהו להורות להם הדין עם מי והשיב בארוכה כמה דפים י"ט סעיפים דף מ"ה (עיין אור ישראל). וגם כתב שם הסכמה על ספר באר יעקב. ואחר מות הרה"ג יצחק הלוי איש הורוויטץ נבחר ר' דוד בערלין מדעסוי ביום ה' ט"ז אלול תקכ"ז לאב"ד דג"ק, וזה הכרוז בראש כתב רבנות (פנקס דברי הימים דף 17): דוד בא עד ראש השלישים, ושלישים על כולו לברכה מאלוקי המערכה, אשרי העם שלו ככה — הרואה דוד יצפה לחסידות, חסיד עניו מתלמידי הללי הזקן זה שקנה חכמה, שוקל וסופר את המגדלים, על כל קוץ וקוץ סודי סודות, בנגלה ובנסתר לו עשר ידות, יד כל בו איש חמודות, קנה בינה לנסות בחידות, הכמתו בחוץ תרונה במדת חכם עדיף מנביא בשיר ושבחה באתנו להודות, לדבר בו נכבדות, ה"ה המאור הגדול לממשלת גאון מפורסם נ"י ע"ה פ"ה שמו מפארים כמהור"ר דוד נר"ו אב"ד ור"מ דק"ק דעסוי אתה ה' כצנה רצון תעטרהו, כל שתה תחת רגליו תשימהו אמן כ"י.

ביום א' ח' כסלו בא לכאן, ויצאו כל הקהל לקראתו לקבלו בשמחה. — והר"ר דוד היה למדן מופלג, ובקי מאד בכל פסקי אחרונים, כאשר הראה עוצם פלפולו ובקיאתו בחדושי תורה על ענין עגונה הנדפס בזכרון יוסף סימן י"א ח' אבן העזר, וגם היה דורש טוב לעמו ומדבר בלשון צחות ונאה דורש ונאה מקיים. — בשנת תקכ"ח נשמע ונגלה לקהל שמלך המדינה עם העצה בהאמבורג רצו לבטל כמה דברים שהם לטובת עמנו, וגם לבטל דת תורתנו הקדושה ובפרט שלא יעמדו היהודים אשר בהאמבורג תחת דין ומשפט של אלטונא ושלא לקרא אלטונאער קהלה לאותם הדרים בהאמבורג, ונבחר הרב הנ"ל עם המשה צירים דשלש קהלות ליסע לקאפענהאגען לבקש ולשחר את פני המלך, להשיב את אשר חשב על היהודים לרעה. ביום ב' כ"ב אייר בהשכמה נסעו מכאן להשתדל כפי יכולתם והקב"ה עשה נס על ידם ובטלו הגזירה, והמלך קבלם באוידיענץ והבטיחם בחסדו שלא ירים איש ידו נגד היהודים ולא ישנה איש מכל החירות ופריווילעגיען כאשר מאז ומקדם (ראה פנקס דברי הימים וגם עיין האארבלייכער. „צווייא עפאכען").

ויהי דוד עושה צדקה ומשפט לכל עמו וכל העם אוהבים ומכבדים אותו. בשנת תק״ל היתה מחלוקת גדולה בעלמזהארן על דבר השוחט ומצאתי אגרת ממנו בענין הזה וזה לשונו: להגבאים דק״ק עלמזהארן! אף שמעתי ותרגז בטני זול דען ח״ו דש ישוב תמיד אין מחלוקת געפיהרט ווערדען לכן זול השמש יוזל מכריז זיין בביהכנ״ס דש אללע בעלי בתים אהנע אויסנאהמע דיע בקב הבריה זיין, מוססען שבת אים ביהכנ״ס גיהן, ולא יחצו לשתי הבילות ואגודות אגודות. וכה״ג זול זיך קיינר אונטערשטעהען מוציא לעז על השחיטה צוא זיין על שחיטת של שוחט ר׳ דוד וועלכר אצלי כשר גפונדין איסט. אויך זוללין אללע ב״ב זקנים עם נערים בעזרת אנשים, וכן הנשים בעזרת הנשים גאנץ רוהיג זיין, אונד אויך אח״כ ולא יתקוטט שום א׳ עם חבירו וכל מי שיתחיל בקטטה עם חבירו אפילו חוץ לביהכנ״ס יחרם ויענש בקנס וכל השומעים ויתנהגו באהבה ואחוה ושלום יתברכו וצוה להגבאים לבא לעמק יהושפט כ״ו.

בששי בשבת עשרה ימים לחודש שבט שנת תקל״א שלח הרב ר׳ דוד אחר הפרנסים והגבאים, והוא היה שוכב על ערש דוי, ואמר להם: ראשית הכמה יראת ה׳ והנני מוסר נפשי ורוחי ונשמתי על קדושת ה׳ שמו יתברך. ומוסר מודעה ועשה צואה וביקש מהקהל שישגיחו אחר מותו על בניו הקטנים וירחמו על אשתו וצעירי הצאן אשר אין להם מנחם ומנהל. ובסוף ביקש מהקהל שימחלו לו אם ציער אחד מהם, וגם אני מוחל לכל מאן דמצטער לי ונסלח לכל עדת בני ישראל כי לכל העם בשגגה (עיין דברי הימים דף 43).

ה״י אדר תקל״א עלה דוד אל ה׳ ומאד רבתה המהומה והבכי בשלש קהלות ומיד נאספו כל העם לבהכנ״ס הגדולה, וזה הכרוז הכרז בביהכ״נ: מודיעים אנחנו באשר בעו״ה לדוד בשנותו את טעמו טעם מיתת צדיקים ושקעה חמה שלא בעונתה שנפלה עטרת ראשינו הגאון הגדול המפורסם בנן של הקדושים מורינו ורבינו רבי דוד מן הראוי והחוב המוטל עלינו לעשות לו במותו כבוד כבוד התורה לזכור קיים זה מה שכתב בזה לעורר הספד ובכי לכן הוברר הראש בית דין ר׳ ישעיה יפה ודיינים דנ״ק להספידו וכל בית ישראל יבכו את השריפה.

וזה נוסח מצבתו

(נר. 3079):

כתר תורה, כתר חכמה, — פה מגדול דוד תל תלפיות, זיווה והדרה,— דוד עלה במעלות קדושים,

שרי התורה, — ודוד עשה משפט וצדקה בשפה ברורה — דוד דגלי מסכת קולעאל השערה — בר אבהן בנן קדושים ארי שבחבורה—נשקעה השמש שלא בעונתה באספקלריא המאירה — מתנהג בחסידות וטבילות בכל מיני טהרה — ויי על האי שפרא דבלע בעפרה — החודש שמרבין בו שמחה נהפך למראה, — רכב ישראל ופרשיו במקרא ובמשנה ובגמרא — רוח דעת ויראה מצות ה' ברה — לדוד משכיל שיר ידידות אין לספרה — ישב בתענית הסיד ועניו ורב ספר — בקי וחריף עוקר הרים וטוחנן בסברה —הגאון הגדול מוהר"ר דוד בן הגאון מוהר"ר ליב אב"ד ור"מ דשלש קהלות יעקב המפוארה נפטר ונקבר ביום ב' ח"י אדר תקל"א ליצירה, נשמתו בעדן ובצרור החיים תהי צרורה, ואת צמח דוד עבדך תצמיח במהרה.

וזה נוסח מצבת אשתו

(גר. 3080):

צדקות ישרה רבו למנות — פ"ט האשה הגדולה במעשיה מהוללה — הרבנית מרת צירל אשת הגאון אב"ד דק"ק אה"ו מהור"ר דוד זצ"ל ונפטרת ונקברת יום א' כ"ב סיון תקס"ג לפ"ק — צערי יטבתה רחש לבה—ידמע כל עין על ארץ רבה — רצתה לתמוך כושלות במדור והבא לחולים בקרה בערב ובקר היא באה — תנצב"ה.

והוא חיבר: חדושים על התלמוד ודרוש בדרך הפלפול (רח"ם 277), ונדפס ממנו חידושים בשו"ת זכרון יוסף אבן העזר סימן ד', י"א, ח"מ סימן א', ב', וגם בספר בית אבל ומשתהו ובספר אור ישראל דף מ"ה, צ"ד. ושם כתוב: הנה כבר הכחידו את דייני דפראנקפורט שלשת הרועים ורביעי בקודש הוא הגאון החסיד מהור"ר דוד נר"ו אב"ד דק"ק אה"ו.

והוא הסכים על ספר לקוטי מן, באר יעקב, אור עולם, לשם זבח, מנחת יהודה, אמתחת בנימין, מחזורים משנת תקל"א באלטונא.

אחרי מות הרה"ג ר' דוד בערלין לא רצו פו"מ דג"ק לקבל מיד רב אחר שהי' יראים ואומרים שהרבנות מקברת את בעליה שבזמן קצר מתו שני רבנים גדולים בחצי ימיהם, לכן הי' כערך חמש שנים רק ראש בית דין במקום רב והוא הרב הזקן המופלג מוהר"ר ישעיה יפה, והרב הזה היה לו ישיבה מיוחדת בקהלתנו, ויען שבענותנותו לא רצה לבדו לישב בראש בית דין והרבה פעמים צירף לישב בראש את הרה"ג יעב"ץ, לכן אכתוב איה"ש תולדותיו וחייו בחלק שני, רק נוסח המצבה אעתיק כאן:

ישעי' מלא רוח עצה ותבונה
נשמתו עלה למעלה

ישעי'

כרוך ותני באספקלרי' המאירה רישא דבי דינא ורבנא
שופרא דהאי ארעא בלעה ספדהו, חריף ובקי ומופלא
על כל דברי תימה דרש בשכלו בתורה זקן ונשוא פנים
ימיו עסק במילי דציבורא ודינהו למד עם תלמידים מ' שנה

הגאון מו"ה ישעי' רב"ד ומנהיג הקהלה ב' הגאון מו"ה נחמי' יפה זצ"ל עלה בישיבה של מעלה בריש שתא תקל"ד לפ"ק תנצב"ה.

XI

הה"ר ר' רפאל כהן.

בן הרב הגאון המפורסם חכם הכולל כמוהר"ר יקותיאל זיסקינד זצ"ל, שהיה אב"ד דק"ק ליפלאנד הגדולה. נולד ביום כ"ד מרחשון שנת תפ"ג. בימי עלומיו למד אצל מלמד מפורסם ר' אברהם, וכבן שתים עשרה שנה הביאו אביו אל בית שארו הרב הגאון המפורסם מופת הדור מהור"ר אריה ליב, בעל המחבר שאגת אריה, אשר היה

זאת צורת הרב מהורר
רפאל כהן
אבד ורמ רשק אהו
תקנט ל
Raphael Cohn
Berühmter Ober Rabiner
der Juden in Altona Hamburg
und Wansbek, 1798.

בימים ההם ראש ישיבה בק"ק מינסק, ושם למד כל רזי התורה ונפתחו לו כל מעינות החכמה. וכשהגיע לשמונה עשר נשא את בת גילו מרת תמר ממשפחת הסמ"ע. ובשנת תק"ב, והוא בן תשע עשר שנה, ויבחרו אותו לראש ישיבה בק"ק מינסק במקום רבו אשר נתעלה אז לראב"ד. ושש שנים הרביץ שם תורה ברבים, ויצא שמעו הטוב בכל הארץ ההיא, אח"כ בחרו אותו בק"ק ראקאווי לרב ומורה עליהם, ובשנת תק"ז קבלהו לאב"ד בק"ק ווילקאמיר הסמוכה לק"ק ווילנא, ובאו אליו לומדים מופלגים מק"ק ווילנא ללמוד אצלו, וישב שם כעשר שנים, ואז קבלו אותו לראש ושופט עליהם בק"ק מינסק בגליל העליון בשנת תקי"ז יום ה' לסדר ושכנתי בתוכם. — ואחר שש שנים נבחר בק"ק פינסק והמדינה, ונהג את ממשלתו כעשר שנים ושם חיבר את חבורו היקר „תורת יקותיאל". ובשנת תקל"א נסע לברלין להרפיס ספרו הנ"ל, כי לא נמצא אז במדינת פולין דפוס נאה ומסודר. ובברלין קבלו את פניו כל גדולי ונכבדי העיר ויפצרו בו מאד לדרוש להם דבר ה', ודרש ברב עם תוכחת מוסר בערב ר"ח ניסן, ויען שלא היה אז רב ומורה בברלין, כי האב"ד ר' אהרן נבחר לאב"ד במדינת אנשבאך, רצו הקהל לקבלו לאב"ד, אבל לא רצה לשמוע בקולם ושב לעדתו. — בשנת תקל"ג נבחר לר"מ ואב"ד דק"ק פוזן, אשר שם ספון אביו זקנו הגאון בעל הלבושים זצ"ל, ובעיר ההיא השיא את בתו להרב המפורסם החריף כמהור"ר צבי הירש יאנאווער, אשר היה אז ראש ישיבה בפוזן, ואח"כ הופיע אור תורתו בפיורד, ונקרא בפי כל ר' הירש חריף. ושם בפוזן נהג ר' רפאל את ממשלתו שלש שנים וביום ג' כ"ז ניסן תקל"ו, אחר שמת הרב"ד ר' ישעיה יפה, הוברר בוועד הקהל על פי רוב דעות לר"מ ואב"ד דשלש קהלות אה"ו, ובא לכאן בר"ח תמוז. וקודם בואו הנה מת הרה"ג ר' יעקב עמדין בחודש אייר תקל"ו. וכל הקהל שמחו לקראתו, כי משנת תקל"א עד תקל"ו לא היה בכאן אב"ד ור"מ, ושני הרבנים שהיו אחר מות ר' יונתן, ר' יצחק הורוויץ ור' דוד בערלין, לא האריכו ימים על כסאם, כי נפטרו אחרי שני שנים ששמשו בכתר רבנות, ולכן מאד נגדלה השמחה כאשר בא הנה, ועיני כל העדה נשואות אליו כי שמו נודע בשערים. והנהגות ממשלתו פה הי' להקים עמודי דין תורה הרופפים, וישפט את העם משפט צדק, עמד על עמדו לא נטה ימין או שמאל, לא יחת ולא ישוב מפני כל, וכולם יכירו את גודל ערכו, ואם שהיה אדם גדול וקשה כברזל בדין תורה, אף

על פי כן היה מיראי הוראה בדיני אסור והיתר. עיין בשאלות ותשובות „שב הכהן" מה שכתב סימן כ"ו בענין היתר עגונה וז"ל: אם אמנם מיראי הוראה אנכי, כי ידעתי את מיעוט ערכי, בפרט בדיני אשת איש החמורה, וביותר כי דינים אלו המה כהררים התלוין בשערה ורחבים מני ים. וכן בסימן כ"ח וכ"ט כתב בסופי שלא רצה לסמוך על עצמו רק בתנאי קודם למעשה שיסכימו בהיתר זה עוד שנים מחכמי הדור. ואם לא יסכימו עמי אז אינני אומר קבלו דעתי וחלילה לסמוך עלי. ובסוף שאלה ל' שנשלחה לו מחכמי ק"ק בראד במעשה שאירע באסטראהא באחד שנאבד בהבערה ונשארה אשתו עגונה ובעלה הנאבד לא היה בשעת הנשואין רק י"ב שנה ומחצה, וכתב אחר שנשא ונתן בדבר: ונ"ל שיש להקל במקום ענין כזה, אך כי להיות כי הוא דבר חדש ומיראי הוראה אני מאד, ביותר בדבר חדש כזה, ולכן אני מתנה אם יסכימו עשרה מחכמי הדור אזי גם אני אהיה סניף לעשרה...

והנה בימיו הוחל רוח חדשה לפעם במחנה היהודים, ויסודי דת ואמונה נהרסו, ובפרט בברלין פרצי העם רבו, וגם בשלש קהלות השועלים מחבלי כרמים גברו, ואז עמד הוא בפרץ, וחגר בעוז מתניו, להקים ולהגדיל תורתנו הקדושה, ורבים שפכו עליו מררתם וידברו על צדיק עתק בגאוה ובוז, על אשר לא רצה לחתום על החומשים בתרגום אשכנז מהחכם רמ"ד, וגם אמרו עליו ועל הרב הג' יחזקאל לאנדוי בעהמ"ח „נודע ביהודה" שהחרימו את ספרי רמ"ד (אבל לא נמצא חרם כזה) על שהיה רמ"ד הראשון שלעז את השם הויה בלשון אשכנז. ובאמת כוונת הרב ר' רפאל כהן בצדקתו וחכמתו היתה לטובה, שידע שלא היה הדור מוכשר לדעות הדשות כאלו, ורחוק משכר וקרוב להפסד האמונה השלימה, והוכיח סופו על תחילתו שכמה אלפים מישראל הלכו אחרי ההתחדשות ובוגדי הזמן ותלו עצמן באילן גדול רמ"ד ובימים לא כבירים המירו דתם ואין זכר לראשונים.

בשנת תקמ"ט נדפס בברלין ספר „מצפה יקותיאל", מלא חרפות וגדופים נגד ספר „תורת יקותיאל". והנה במשך הזמן הארוך משנת תקל"ב עד תקמ"ט לא נראה ולא נשמע מערער בדברי ספר „תורת יקותיאל", ולא קם איש אשר הוכיח את מחברו, כי שגה או הזיד להתיר את האסור ולטהר את הטמא, ופתאם קמו שני אנשים בברלין ר' יצחק ב"ר דניאל יפה וגיסו ר' דוד פֿריעדלענדער והדפיסו בדפוס שהקימו בהוצאותם לטובת חנוך הנערים ספר „מצפה יקותיאל" השגות

על המחבר ספר „תורת יקותיאל" בדרך גנאי ובזיון, וכתבו עליו שהשחית את הנייר בדברי חלומות ומראה עזות גדול וקלות ראש באיסורי נבילה, דשראוי ספרו לגנוז ועוד דברים כהנה וכהנה — ושלחו את הספר הזה להג' ר' צבי הירש בערלין, ולבנו ר' שאול אמשטרדם, ולהגאונים לפראג, פ"ם דמאין, הנובר, ברעסלוי, גלאגוי, ליססא, פוזן, מאינץ, הייצפעלד, פראנקפורט דאָדר, לר' אליהו ווילנא ולבעל הריב עצמו להג' ר' רפאל כהן, והרב ר' רפאל כהן כששמע זאת שחק בחסידותו וענוותנותו. אבל כשקראו דייני דמתא אלטונא והאמבורג את דברי הספר ויגדל הקצף ורבה המשטמה, והדיינים ראו חובה לעצמם לנקום נקמת רבם, להצדיקו בעיני העם בהראותם שכל דבריו בספר „תורת יקותיאל" באמת וצדק נאמרים ומסכימים עם חוקי ומשפטי התורה. וישבו הדיינים בדין לעיין איך יצדיקו את הצדיק מעיקרו וזה פסק דין מבית דין צדק דג"ק: „על דבר החיבור חדש שיצא טבעו הרע בעולם ונתפשט במחנה העברים חובר חבר בקראו שמו מצפה יקותיאל — ונראה לעין כל שכל כוונת החיבור והלימוד הזה שלא לשמה, ונוח לו שלא נברא, כי כל כוונתו לבזות התורה ולומדיה, והוא ספר כריתות, וכרת הזלזולים במזמרות ובוטה כמדקרות חרב פיפיות בידו יד הרמה לענות בו סרה ולהוציא לעז ושמץ דופי ולהטיל מום בקדשים דברים אשר לא כנים, בדברי חרופים וגידופים, והמחבר המצפה הוא צופה ומביט והביט מאחורי רפאל ה"ה אדונינו מורינו ורבינו נשיא אלקים בתוכנו הרב המפורסם כבוד מהור"ר רפאל הכהן אב"ד — ולכן הסכמנו יחד להחרים את המחבר מצפה יקותיאל. — וביום ה' כ"ח אדר תקמ"ט נכרז החרם והנידוי על המחבר ספר מצפה אחר קריאת התורה קודם הכנסת ספר תורה בבית הכנסת הגדולה דאלטונא ודברי הפסק הנ"ל והכרוז שהוכרז בבית הכנסת נדפס בספר תולדות אנשי שם דף פ"ט. והרב ר' אליעזר לאזי ברלין, שהיה אח"כ אב"ד בהאמבורג, כתב קונטרס נגד ספר „מצפה יקותיאל". וגם הרה"ג מרדכי בנעט האבד"ק ניקאלסבורג לבש בגדי נקם נגד מחבר מצפה יקותיאל תלבושת ויעט כמעיל קנאה גדולה ויערוך מכתב ארוך להג"מ הירש אב"ד דק"ק ברלין בשצף קצף ובחמה שפוכה (נדפס בשו"ת פרשת מרדכי סימן ה', וגם ראה בתולדות הרב מרדכי בנעט דף ל'). והנה בפסק בית דין הנזכר לא נזכר שם המחבר כלל, ובכרוז שלאחריו מכונה שמו כמו בשער ובהקדמת ספר „מצפה" עובדיה בר ברוך—ובאמת שם מושאל

הוא מהמחבר שהסתיר פניו תחת המסוה הזה, וכל העם והגדולים שבדור בשמעם החרפות והגדופים שפלטה קסת הסופר בספר הזה, חם לבם בקרבם ועשן עלה באפם, והרב ר׳ רפאל לא דבר ולא כתב שום דבר בענין זה — ולהמחבר האמתי (אשר אמרו עליו: „אהה, אדוני והוא שאול״) לא עלה מעשה זה לטובה והעמים עליו תלאות רבות והמון דאגות באו עד ראשו, ורק שפת אמת תכון לעולם, ובימיו יצאה פקודת מלך דענעמארק ביתר שאת ויתר עז, שכעם בקהל ינישו עצומותיהם וטענותיהם לפני בית דין צדק מישראל ואל יסורו מן הדבר אשר ינידו ימין או שמאל, ומאד שמח הר״ר רפאל כהן בפקודת המלך הזאת, למען חזק דין תורה ומשפט צדק של ישראל.

וביחוד היה נזהר הרב ר׳ רפאל, שצואות המתים והקרן קיימת שהניחו צדיקים שוכני עפר יהיו קיימים ונשמרים, ואזכיר פה מה שכתוב בספר „מעללי איש״ וזה לשונו: בשנת ת״ע חי בקהלתנו איש חי רב פעלים מקבציאל הפרנס המפורסם ולמדן מופלג מהור״ר יששכר בער כהן זצ״ל (וכבר הזכרתיו למעלה אצל תולדות הרב ר׳ משה רוטענבורג) ורחש לבו דבר טוב להקדיש בהאמבורג את הבתים אשר לו בעודו בחייו לבית המדרש ולבית הכנסת ללומדי תורה, וישב בבית מדרשו הרה״ג שמשון חסיד בעהמ״ח „נזירות שמשון״ ו„תוספות חדשים״ על משניות, וגם הרה״ג אפרים העקשער בעהמ״ח „לוית חן״, „עוללות אפרים״, ואחרי ימים רבים ההם כמעט נשכח זכרון פקודתו וקרן קיימת שלה, וגם לא נודע לאיש מקום מוצא שטר הצואה, וגם העתקה לא היתה לה בהאמבורג, ומאת ה׳ היתה ששמע הרב ר׳ רפאל מהצואה הזאת, וישקוד על הדבר, ולא נתן מנוח לנפשו עד אשר אחרי יגיעות נמרצות וחקירות רבות הביא את גוף הצואה ממרחקים אשר נמצא בק״ק אמשטרדם, בימים ההם העיר ה׳ את לב רבים וכן שלמים מיושבי ק״ק האמבורג המתאחוים לק״ק אלטונא לבנות להם בית ה׳ מקדש מעט, ויכבד עליהם מאד למצוא מקום למשכנות אביר יעקב, ויועץ להם שיקנו להם האחוזה הגדולה הזאת אשר עמדו בה הבתים אשר הקדיש מו״ה בער כהן, וגם המוכרים אצו להוזיל להם במקח נחלה להשיבה אל אשר נכון, יען וביען בעצתו ובידו החזקה היתה זאת למצוא מקום לבית הכנסת בעלבשטראססע עם כל הבתים והחצרות המסתעפים אשר לק״ק אלטונא בהאמבורג ולזכרון היתה למהור״ר בער כהן.

מלבד אשר היה טרוד לשפוט בין איש ובין רעהו, היה שוקד על דלתי תורה והעמיד תלמידים הרבה, וכתב חדושי תורה. בשנת תק״ן הוציא לאור ספרו „מרפא לשון״, ובשנת תקנ״ב ספר שו״ת „ושב הכהן״, ובשנת תקנ״ט ספר „דעת קדושים״.

במחזורים דפוס אלטונא משנת תקס״ד, תקפ״ו, אצל מוסף של יום כפור כתב המגיה: ראיתי להזכיר הנה מה שנדפס בטעות באיזה מחזורים וסדורים בנוסח תפלת מוסף י״כ שאומרים ושני שעירים לכפר, ויצא להם טעות זה ממה שראו בתפלת מוסף ר״ה שאומרים ושני שעירים לכפר ושם הוא הנכון כי שעיר אחד של ראש חדש היה והאחר של היום ושניהם היו למוספין אבל ביום הכפורים שהיה רק שעיר אחד מן המוספין והאחר היה מעבודת היום ומה ענין שעיר זה לתפלת המוספים שאנו מתפללים שנעשה ונקריב לפניו את מוסף יום הכפורים, והלא גם בעצרת היו שני שעירים אחד של מוסף היום ואחד הבא עם שתי הלחם ואין אנו מזכירים בתפלת מוסף רק אחד והוא של מוסף היום, ולכן ראוי למהות ביד האומרים כן, עכ״ל אדומ״ר הרב ר׳ רפאל כהן בספרו „דעת קדושים״. ולכן הנוסח במחזור דפוס אלטונא „ושעיר לכפר״, וגם אנכי חפשתי בכל ספרי הראשונים והאחרונים ולא מצאתי בשום ספר פוסק לומר ביו״כ ושני שעירים (דברי המגיה).

וכאשר ראה שהתחילו כחות גופו להרפות מעט, וגם אור עיניו החל להכהות מרוב ימים ומרוב העבודה ביום ובלילה, וירא לנפשו פן ירפה במלאכת השם או פן תרפה ממשלת הדת והדין, ועוד שנית כי מעודו נכספה וגם כלתה נפשו הטהורה לאדמת קודש לנשק את אבניה, ונגמר בדעתו ונזר אומר להסיר המשרה מעל שכמו בלי השב עוד. וביום ב׳ י״ח אדר שני תקנ״ט בקש מפרנסי החודש דנ״ק אלטונא לאסוף את פו״מ שלש קהלות אה״ו ולמחרת היום ההוא התאספו כולם בחדר הקהל אשר לאלטונא בהאמבורג, ויגד להם לאמר: „בראש חודש תמוז ימלאו לי כ״ג שנים מיום שנבחרתי לכם לרב, בכל כחי ויכולתי עבדתי את עבודת הקודש אבל בראש חודש תמוז אסיר את המשרה והרבנות מעל שכמי ולא אעבוד עוד עבודת הקהל, ובקש מהם שיבחרו במקומו איש אשר רוח בו ויכול להרים קרן ישראל ועמודי דין משפט יחזקו ויעמדו תחתיו״. ויכל את דבריו לאמר: — „לא ארחיב במליצות היום הזה, כי גם הכהן הגדול ביציאתו התפלל תפלה קצרה״. — ומאד הפצירו בו פו״מ דשלש קהלות ודברו אל לבו לשבת עוד על כסא הרבנות,

אבל הוא התאמץ לבו. ובשבת הגדול תקנ״ט דרש את הדרוש האחרון בקהלות עם בבית הכנסת דאלטונא והדרוש הזה נדפס בשם „תורת חסד״. ובראש חודש תמוז אסף כל פו״מ דג״ק ויברך את כל הקהל על כל הטובה אשר עשו עמו. וזה אשר נכתב בפנקס הדינים דקהלתנו בכתב ידו:

„יצא מאתנו. יום ה׳. א׳ תמוז תקנ״ט. הן זה לי שלש עשרים שנים אשר אני רובץ תחת משא הרבנות מנ״ק אה״ו וכל עניני ב״ד על פי יצאו. והיום אשר הסירותי מעלי ענין הרבנות חתימתי זאת תהיה לי לעדה כי כל הדברים הנכתבים בפנקס מזכרת הדינים עד היום הזה בהסכמתי ומדעתי נכתבים. והיום יצאתי בשלום ולאות אמת באתי על החתום. רפאל כהן״.

ונם בעת שהסיר הרבנות מנ״ק אה״ו והודיע הדבר למלך בברכו אותו על כל החסד אשר עשה עמו. שלח לו המלך מכתב חתום בחותם המלך לאמר. כי כל הנהגות ממשלתו בעשרים ושלש שנה אשר שפט את עמו מצאו חן בעיני המלך והפיקו את רצון חסדו. על כן עוד הופיע חסדו עליו כיד המלך גם עתה כבראשונה. ויהיה לו למגן ולמחסה בכל מדינות ממשלתו. — וכאשר עזב את מקומו ורצה לעלות לירושלים. התחזקה המלחמה והארץ סגורה ומסוגרת ולא יכול לילך ולנסוע למחוז חפצו וישב לו בהאמבורג כארבע שנים ועבד באמת ובלב שלם את אלוקיו בקדושה ובטהרה עד אשר שבה רוחו לאל ומצא מקום מנוחתו באלטונא.

וזה נוסח מצבתו:

פ״נ

אדמו״ר הרב הגאון המפורסם החסיד האמתי נר ישראל ופאר הדור כמהור״ר רפאל הכהן זצ״ל בעהמח״ס תורת יקותיאל. ושב הכהן. שאלת הכהנים תורה. מרפא לשון. דעת קדושים. אשר היה אב״ד בג״ק אה״ו י״ע כ״ג שנים והרים המשרה מעל שכמו ד׳ שנים ומחצה לפני מותו ללכת לאה״ק תוב״ב וישב לו פה כי לא יכול לעבור מפני רעש המלחמות בארץ. ביום כ״ד מרחשון תקס״ד מלאו לו פ״א שנה. למהרתו חלה את

החולי אשר מת בו ביום ו׳, כ״ו מרחשון, ואבל
כבד וכבוד גדול נעשה לו במותו ונקבר ונספד
כהלכה ביום א׳, כ״ח מרחשון שנת הגדל ליהודים
ורצוי לכל אחיו לפ״ק.

פה חלקת מחוקק ספון נשיא הוא בישראל —
איש חיל לא חת מכל ותועפות לו כהררי אל, —
חמשים ותשע שנה שפט את ישראל—מלחמות
ה׳ נלחם צדקת ה׳ עשה — הרים קרן עמו, טורח
משאו נשא, רבים השיב מעון הורה חטאים דרכי
אל.

איש מופת עשה גדולות אך למען שם כבודו —
לא ירא מפני איש בלתי את ה׳ לבדו — על כן
אהבוהו גם כבדוהו כל בית ישראל—רוח אלהים
בו אך להי׳ לבדו כל מעשהו — בז לכל מהמדי
תבל דורו ראו כן תמהו, הסיר העטרה ויבחר
הסתופף במקדשי אל.

וזה נוסח מצבת אשתו:

(נר, 1409)

פ״ט הרבנית הצדקת מרת תמר ז״ל, אלמנות
הרה״ג ה״ה מו״ה רפאל כהן אשר שרתה אותו
בקודש ס״ח שנה והחזיקה את ידו לתורה ולתעודה
מתה בש״ט יום ו׳, כ״ה אייר תקפ״ה. תנצב״ה.

והוא חיבר: ספר „תורת יקותיאל״ כולל הלכות ש״ע י״ד ובסופו שו״ת; ו„שב הכהן״ כולל מאה ואחת שו״ת; „שאלות הכהנים תורה״, חדושים על מסכת זבחים, מנחות, ערכין, תמורה, כריתות, מעילה, יומא; „מרפה לשון״, „תוכחת מוסר״; „דעת קדושים״, שתים עשר דרשות; „ציון במשפט ותורת חסד״, שתי דרשות אחרונות. ב„אוצר החיים״ (נומר 9–788) נמצאו בכתב יד שו״ת מרפאל כהן דרושים וחדושים בכתב יד ונראה לי שהם מהגאב״ד מהור״ר רפאל כהן, ודבריו מובאים בספר „עטרת צבי״, ובספר „שער אפרים״. והוא הסכים על ספר „אור חדש״

(פוזן), „משפט שבועות" (האמבורג), „דרכי דוד", „פנים מאירות" (פינסק), „קרן אור" (האמבורג), „מאיר נתיב", „מראה כהן" תקל"ג, „שארית ישראל".

תולדותיו הידועים: הרב הגי' ר' צבי הירש אב"ד דק"ק קראטאשין וחתנו ר' אליעזר ריססער, אביו של ר' גבריאל ריססער, וחתנו הרב הג' מהור"ר צבי הירש יאנאווער, הנקרא בפי כל ר' הירש חריף, ואחר מותו נשאה אשתו את הרב ר' מיכל שפייער אב"ד דק"ק דעססוי.

מספד תמרורים על הרה"ג ר' רפאל כהן זצ"ל

מאת הרה"ג צבי הירש מזאמושט זצ"ל.

קול נשמע ברמה, יום חשך ואפלה ענן וערפל יום מהומה, תאבד תורה מכהן ואין אתנו יודע עד מה;
ואדם אין לעבוד את האדמה.

היה לאב ולכהן שר ושופט עומד בפרץ, הוי כי בא בא הקרץ, נרתק חבל הכסף וגלת הזהב תרץ;
בא השמש ותחשך כל הארץ.

שפט בצדק דלים והיה לאביון מחסה, מציל עשוק מעושקו בוזה ושוסה, והיה מטות כנפיו מלא רחב ארץ רם ונשא, צדיק מושל ביראת אלהים והיה כהן על כסא.

לפניו חנף לא יבא להדר אדם בריבו, את אחיו לא הכיר ולא קרובו, לא יבקר הכהן בין שונאו לאוהבו;
ונשא חשן המשפט על לבו.

שלש קהלות אה"ו אהה צעקו כי סר גביריה, נעתם ארץ אין מאיר לדרים עליה, מי יעמד לגדר גדריה; שערי ציון המצוינים בהלכה שוממים אלי ציון ועריה.

קריות עליזות הושתו לעית, האי שופרא בלא בארעא ארץ תחתית, בכל רחובות מספר כתנים במדבר שמיר ושית
כי יצא הכהן מן הבית.

הוי כי כבה המנורה, העלה נרותיה ביראת ה' הטהורה, שר וגדול בישראל שר התורה;
ימים רבים לישראל ללא כהי ומורה.

אני רואד וצועק רכב ישראל ופרשיו אבי אבי. כארי התגבר והתנשא כלביא. נשיא ישראל חלל בעינינו תחת הנחשת זהב ותחתיו מה תשורה נביא ? ;
אם יהרג במקדש כהן ונביא.

נאסף בחטאינו כהן כמלאך ה׳ דומה. היה למגדל עז וחומה. ועתה לבשו שקים ובחדרים אימה. ותהום כל העיר וישאלו
מדוע קול הקריה הומה ?

זה שואל לרעהו מדוע נפלו פניך וזה ישוב הלא ידעת כי לוקח אדוניך מעל ראשיך. קרע נא מדיך ולבושיך. כי אזלת יד
באמור א׳ הכהן אסוף ידיך.

הלא שרותיה תענינה. אבד חסיד מן הארץ איש אמונה. הגאון המפורסם בתורה וחסידות פאר הדור מוהר״ר רפאל הכהן זצ״ל שהיה אב״ד בשלש קהלות אה״ו יע״א היה לראש פנה. שפתי כהן שמרו דעׂת ותבונה ;
והעיר נבוכה כי הודה זיוה והדרה פנה.

הלא נתעצב יונה כי אבד צל הקיקיון. איך נפשנו לא תאבל כי נלכד רוח אפינו משיח ה׳ אשר בצל כנפיו יחסיון. מעוז היה לדל ומחסה לאביון.
יהוא כהן לאל עליון.

זכרה בת ציון ימי מחמדיה ליהודים היתה אורה. כאשר שכן בקרבה צדיק והיה לה צנה וסוחרה. בשבטו מטה עז מקל תפארה. בקרבה קדוש ישראל
וכפר עליה הכהן וטהרה.

הוי נשארנו דור יתום פני זקנים לא נהדרו. נאספו יראי ה׳ עדותיו שמרו. צדיקים וחסידים נאספו ונעדרו ;
גם נביא גם כהן סחרו.

תורה! חגרי שקים. מי יפרוש תורן במימיך העמוקים. מי ישים תורה בישראל עדותיו מי יקים
כי ישאלך בנך מחר לאמר מה העדות והחקים ?

על מי נטשת מעט הצאן בארץ שאיה. מי ירעם במרעה טוב בארץ ציה. מי ישקם כוס רויה. מי ישדד עמקים אחריך
כערכך הכהן כן יהיה ?

הרופא לשבורי לב יחבש לעצבותנו. יאמר די לצרותנו. ישיבנו אל המנוחה ואל נחלת אבותינו ;
ואחרי מות הכהן הגדול נשוב אל ארץ אחוזתנו.

יבוא צדיק ינוח על משכבתו בשלום, ויתן לו מהלכים בין העומדים ברום עולם, עד יקיצו שוכני עפר וישובו בנים לגבולם
אתה כהן לעולם.

לעד תעמד צדקתו, יתענג מנהרי שמן ונחלי דבש ויש שכר לפעלתו, ה' הוא נחלתו
לכהן תהיה אחוזתו.

אפסו אמונים וחכמים, נשליך יהבנו על אבינו בשמים בך צדיק ונושע תשועת עולמים, כי ארכו לנו הימים, לשבת בארץ העמים.
אנא! תנה בלבנו אהבתך ויראתך ונשובה אליך בלב תמים,
עד עמוד הכהן לאורים ותומים.

אמן.

XII.

הר"ר נח חיים צבי בערלין.

נולד בשנת תצ"ד, והוא בן הרב המופלג מהור"ר מאיר בערלין, בן הרב הצדיק והסיד שמואל זנוויל הלברשטאט דיין דק"ק בערלין, בן הקדוש מהור"ר בענדיט (שתי הלחם). הוא נתגדל בק"ק פיורדא, כאשר כתב בהקדמה לספר „עצי ארזים" על אביו: הוא גדלני על ברכי תורה ומיום עמדנו על דעתינו אני ואחי הרב הג' מהור"ר אריה ליב אב"ד דק"ק באמבערג ואח"כ בק"ק קאססל לא פסקה ישיבה מעל שולחנו. — וכאשר הגיע לנשואין נשא את בת גילו מרת עלא בת התורני המופלג פו"מ מהור"ר אליהו דוב שוואבאך, שהוא בן בתו של הרב הג' אברהם ברודא, ובהקדמה של ספר „כתנות יוסף" ו„תולדות אברהם" כתב: ברם זכור אותו האיש לטוב ה"ה האלוף והקצין המרומם המפורסם פו"מ כהר"ר אליהו דוב מק"ק שוואבאך, נכד של הג' המחבר „אשל אברהם", אשר הלוה לי סך מסויים להוצאת הדפוס ומה' יהי' משכורתם שלימה, ומחובר לטהור ה"ה זוגתו הגבירה עטרה לבעלה החסידה מרת פראדכע בת הקצין המפורסם פו"מ כהר"ר יוסף האממל סג"ל, בן של מרת גליקל האממל. — ובתחלה היה דיין ומורה צדק בעיר מולדתו בפיורד בשנת תקכ"ה ושם הוציא לאור „יד החזקה" להרמב"ם (עיין פירשט), ואח"כ נתקבל לראב"ד בעיר ברייט וק"ק פייערשטארף, ושם

חיבר ספרו „עצי אלמוגים" הנדפס בזולצבאך, ומשם נתקבל לאב"ד בקהלה גדולה מגנצא ההדורה ושם היה לו ישיבה גדולה כאשר כתב: ואתן לה' הודאה על חלקי שהרבה גבולי בתלמידים הגונים בחורים נחמדים חשובים וספונים ללמדם קשת הצי הצי גבור שנונים וחפץ ה' בידי יצלח בכל למוד הישיבה שהדודו קודם לליבונו ופלפול התלמידים בחכמה, ובמגנצא חיבר והוציא לאור ספרו „עצי ארזים", בשנת תק"ן הנדפס בפיורדא. וכאשר עזב הרב ר' רפאל כהן את כסא הרבנות בנ"ק, היה בכאן על הבירור ר' נח חיים צבי מגנצא, ר' צבי הירש זאמושט, ר' זלמן כהן פיורד, ר' ליב קאססל, ר' עזריאל לובלין, ר' משלם טיסמניץ פרעסבורג, ר' ליב ראטטערדאם ונתברר על פי רוב דעות ר' נח חיים צבי, בשנת ע צ ת ה' היא תקום. (כתב הרבנות ותנאיו נמצאים בארוכה בפראטאקאל דברי הימים). — והר"ר נח חיים צבי בא הנה בנשף בערב יום הרביעי כ"ב לחודש חשון תק"ס, וביום ו' כ"ד חשון בבוקר בא הרב ר' רפאל כהן מהאמבורג לביתו ויקבל פניו באהבה עזה ויברך את בואו לשלום העירה ויברך אותו ויאמר: מברכתי יברך ה' את ביתו לעולם וכסאו אשר עלה עליו כשמש נגדו וכירח יכון עולם ועד. ויתעלסו שני הגאונים באהבים יחד. — מיד אחר ביאתו לכאן נתחדשו כל התקנות דשלש קהלות בועד הקהל ונתן עוז ותוקף לכל אשר תיקן הרב ר' רפאל כהן. ובאותה שנה היתה מחלוקה גדולה בישוב זענעבערג בין הגבאים ובין החזן ומלמד ר' זוסמאנן, ולא יכלו שני הצדדים לבא לעמק השוה, ובאו לפניו לדין, ובחכמתו עשה פשרה ביניהם. ובהרבה דינים שבאו לפניו השתדל לעשות פשרה ושלום בין שני הצדדים מאחר שפסק הדין, ובהיותו כאן חיבר את ספרו הנחמד „מעין החכמה" וחצי הספר נדפס בחייו. ותחת אשר מנע ה' ממנו פרי בטן נטע ארזים ארזי לבנון אשר יעמדו לדור דורים והמה חיבוריו: „עצי ארזים", „עצי אלמוגים", ו„עצי בשמים". כן כתב הוא בעצמו בהקדמה לספרו „עצי ארזים". וביום א', ג' אדר שני יצתה נשמתו הטהורה, והיתה יללה גדולה בשלש קהלות וכאשר באה השמועה לאזני הר"ר רפאל הכהן ויתאבל מאד, אבל יחיד עשה לו, וימאן להתנחם.

וכבוד גדול עשו לו במותו שכל השלשה קהלות נאספו כאיש אחד, והכריזו בבית הכנסת שכל איש יבטל ממלאכה לבא לגמול חסד לרבם.

וגוסח מצבתו ראה בעמוד הסמוך.

מצבת הרה"ג וכו' מוהר"ר חיים צבי ברלין זצ"ל.

והוא חיבר: 1) „עצי אלמוגים", כרך גדול ביאור על נטילת ידים הלכות ערובי חצירות ושניות לעריות. 2) „עצי ארזים", גם כן חיבור גדול על טור ושולחן ערוך אבן העזר כולל הלכות מתחלה עד הלכות כתובות וביאור כל המאמרים והסוגיות השייכות עליהם שבש"ס בבלי וירושלמי. 3) „מעין החכמה", נקוו אליו שש מאות ושלש עשרה מצות אשר צוה ה' את משה עם פירושים. ותלמידו המובהק שמשון וואלף איש היידנהיים כתב בהקדמה שהרב ר' נח חיים צבי הוציא מחשבתו מן הכח אל הפועל והוא בעצמו שלה אלי וצוה עלי להדפיסו ולתקנו כראוי וכן עשיתי. ונמצאו ממנו חידושים בשו"ת חוט המשולש שאלה ט', ושו"ת אבני קודש סימן י"ח, כ"ז. ועוד נדפסו ממנו פירושים במחזורים רעדעלהיים (עיין במערבית דיום ב' פסח על פזמון אור יום הנף). — ובא בהסכמה על ספר דגול מרבבה (מגנצא תקנ"ד); ועל הדפסת מחזורים אלטונא שנת ויתפללו. ועל הדפסת מחזורים של תלמידו היידענהיים נתן חרם לכל הדפיסו איש זר. ובאוצר החיים (נו' 336) נמצא ספר „ארבע כוסות" על מות הג"מ נח חיים צבי, ושאר חבוריו באו ליד אחיו הה"ג ליב בערלין קאססל.

XIII.

הרה"ג צבי הירש באשקא

הנקרא בפי כל צבי הירש מזאמושט.

בנו של הרב הנגיד ומפורסם מהור"ר בנימין באשקא, בן בנו של הרה"ג אריה יהודה ראב"ד דק"ק קראקוי, ומצד אמו בן בנו של הגאון החסיד מהור"ר שאול לקא"ב (שאלה ה' אורח חיים). אחיו של הרה"ג משה שלמה זלמן אב"ד דק"ק קראקוי (עיין שו"ת „בית שמואל אחרון"). ניסו של הרב החריף עזריאל הלוי אב"ד דק"ק קראשניק. שאר בשרו של הרב הגאון יחזקאל לאנדוי בעהמ"ח שו"ת נודע ביהודה ומחותנו של הרב ר' עקיבא איגר. הוא נולד בשנת ת"ק בעיר זאמושט ולמד בעיר מולדתו וכבר בימי נעוריו היה מפורסם ל„עלוי" ולנפלא בחכמתו, ובספרו „תפארת צבי" סימן ק' מביא, כי בימי חורפו נשאלה שאלה בענין קטן שקידש בעיר מולדתו בזאמושט ושאלו בבית דין גם את פיהו והיה דן לפני תלמידי חכמים וישרו דבריו בעיניהם, וגם בשו"ת

תמונת הרב הגאון הגדול המפורסם מוהר"ר צבי הירש זצ"ל.
Zwi Hirsch Samosch, Oberrabbiner der drei Gemeinden A. H. W.

„תקנות ענונות" סימן כ"ב נרשם מה שאמר בילדותו. וכאשר הגיע לשמנה עשרה שנה נשא את מרת שרה, וכמדומה לי מתוך ספרו כי היתה בתו של הרב ר' יוסף אב"ד דק"ק זאמושט. ובתחלה היה ראב"ד בעיר טישוויטץ, ובשנת תקכ"ו שלח אליו הרה"ג יחזקאל לאנדוי שאלה בענין גט בע"כ ושליח לדבר עבירה ובאותו פרק היה בק"ק ברעסלוי וכתב תשובה ארוכה בט"ו סעיפים. ועל תשובה זו השיג עליו הנודע ביהודה והשיב הוא שנית, וגם על התשובה שניה השיג עליו הנודע ביהודה (עיין נודע ביהודה אבן העזר שאלה פ' פ"א, פ"ב), והשיב הוא פעם שלישית, ותשובה שלישית על זה הענין נדפסה בספרו שו"ת „תפארת צבי" אה"ע סימן מ"ז. וזה כתב שם בסוף התשובה: „עד הנה עזרני ה' לכתוב מה שתמוה לי דבריו, ובדברים אשר תלויים בסברא ופלפול נתתי יד שלא אהיה מאריך כ"כ בדברים אלה. ואשר יבחר הוא הקדוש. ונא אל ירע בעיני מ"ו כי באתי עוד לרמוז חצירו כי סהדי במרומים לולי שהייתי מתפלא בכמה דברים ואני חפץ בצדקו, לא הייתי כותב עוד בדבר הזה. ונא להעמידני על סוף דעתו הרחבה הלכ"ד הכותב בבריעה של חיבה מחותנו אינ"י ד"ש בלב ונפש חפצה וכוסף לשרתו באהבה צבי הירש."

בשנת תקל"א נתקבל לאב"ד בק"ק בראדי ושם הריצו אליו גדולי הדור את שאלותיהם. ובעהמ"ח נודע ביהודה כתב עליו שם: פאר הדור נר ישראל הוא ראשון שבראשונים ואין למעלה הימנו (עיין מהדורה בתרא קל"ד). ומתוארים אלו שמכנהו הגאון עולם בעל נודע ביהודה ניכר גודל מעלתו וחשיבותו. ובהיותו שם בבראדי אירע מעשה שסדרו גט בעיר פלוני לאחר ששמו משעת עריסה אליקום בשם הקודש ובכינוי ליב גיצל ופעמים נקרא לספר תורה בשם אריה ופעמים בשם אריה אליקום. והמה כתבו בגט אריה המכונה ליב דמתקריא אליקום. והרב ר' יוסף גינצבורג אב"ד דק"ק סנעטין צווח שהגט פסול, וע"י זה נשאל הדבר לגדולי הזמן ורבים מכשירים ורבים פוסלים. וגם הרב צבי מזאמושט נשאל בדבר זה והשיב בקצרה שהגט כשר וגם אחיו הרב שלמה זלמן מקראקוי והרב הג' מאיר אב"ד דק"ק קריסטאנאפל כתבו להתיר. וכששמע אח"כ הרב צבי זאמושט שרבו מאד מחלוקת בענין נדון זה וכתב להם וזה לשונו: „ואני השבתי להם אז, ודמיתי כי שקוט ישקוט הים מזעפו. אולם ראיתי כי כהמון ים יהמיון ואולם חרה לי אי לזאת תורה חוגרת שק על כבוד המדומה, וכמו כן נמצאו

שואלים ומשיבים בדברי קנטורים, ימלא רוח בטנו קדים, בסברת הכרם וישים תהלה במלאכי ה׳ לומר אין דבריהם נכונה. ,במסתרים תבכה נפשי על גודל חילול השם, כי אם תרבה קטינוריא בין רבנן ותלמידיהם מה יאמרו הבריות, ראו בתקו איש את רעהו בחרבות שבשפתותיהם הלא התורה חוגרת שק״. והוכיחם בדברים הנכנסין ללב שלא ילמדו רק לכוונת ניצוח אלא לברר האמת ולשם שמים (עיין תפארת צבי חלק אה״ע בקונטרס גטין).

בשנת תקמ״ח נתקבל לאב״ד ור״מ בק״ק גלאגוי רבתי. ושם היה תופס ישיבה גדולה וחיבה יתירה היתה לו בתלמידיו. ואעתיק אגרת שכתב הרב מרדכי פריידענטהאל בעהמ״ח ספר ,עיקר אמונה״ להרב ר׳ יששכר ראב״ד דק״ק קראטאשין, שניהם תלמידי ר׳ צבי (נדפס בספרו ,אהל יששכר״), וזה לשונו שם: ,אזכרה ימים מקדם אחשבה שנות נעורי אשר אבותי שלחו לנו אל בית המדרש של אדמו״ר הגאון האמתי מהור״ר הירש שהיה אז אב״ד בגלאגוי ואח״כ בק״ק אה״ו חבלינו נפל בנעימים יחד זכינו אז לראות את פני מו״ר מראהו היה נאוה כמראה מלאך ה׳ צבאות חכו מחמדים שפתותיו היו נוטפות מור דרור דבריו בנחת. כרחם אב על בנים ריחם על המסתופפים בצל קורתו. והמעשים אשר נעשו מאתו המה הלהיבו לב הבאים בחדרו ואם מים הציפהו להאמבורג עד אפסי ארץ ינון שמו ומים רבים לא יכלו לכבות את אהבה וכו׳.״ ובגלאגוי היה לו ג״כ חליפות מכתבי שו״ת עם הרה״ג יחזקאל לאנדוי שהיה אז זקן וקשה לו מלאכת הכתיבה, אבל מרוב חבתו אליו השיב לו בעצמו בענין פודער־צוקער ומה שקורים במדינתנו ברוינען־צוקער, והוא נעשה מקנים (ראָהר־צוקער). אם מותר לפסח, והרב בעה״מ נודע ביהודה כבר התיר לפני איזה שנים אבל אחר זמן נולד ספק מחדש שמזייפים ומערבים הפודער־צוקער עם קמח ועוד ששולחין הקיסטען בחזרה מלאים קמח, ולכן שאל עוד פעם שנית אם יש בכל זה לצדד להיתר (עיין נודע ביהודה וגם תפארת צבי).

ואהבה עזה היה לו לשאר בשרו הרה״ג עקיבא איגר. ובשו״ת סימן מ״ט חלק יורה דעה כתב: ,הגיעני אמרותיו ובשמחתו ישמח לבי גם אני ותגלנה עצמותי כי חבר האהל כבראשונה. ושמה נפשות עגומות ישלם ה׳ פעלו זך ויושר לבבו תהא האשה הבאה אל ביתו כבית כו׳. אהובי מחותני יאמין לי אם היה הנשואין סמוך לקהלתנו באיזה עיר

קטנה כי הייתי בא על הפריונו ושמח לבי להתענג עמו באהבים אך ליסע לקהל רבתי צדיך הכנה יתירה ואי אפשר לפלס דרכי אולם מרחוק אשירה ואזמרה לכבודו׳ כו׳.

ובשמת הרב ר׳ נח חיים צבי נבחר ונתקבל הוא במקומו לאב״ד נ״ק בשנת זה יצא ראשונה. וכששמע הרב הגאון חסיד שבכהונה ר׳ רפאל כהן שהיה אז מושבו בק״ק האמבורג כי הרב ר׳ צבי זאמושט נתקבל לאב״ד, והוא היה שאר בשרו, ותחי רוחו וישמח לבו כי ראה איש אלקים אשר כתר הרבנות הולמתו יושב על כסא דין ומשפט. ובא לכאן בשנת בשמחה רבה. ובהיותו כאן החזיק צדיק את דרכו בקודש להרביץ תורה ובאו אליו בחורי חמד ללמוד בישיבתו. ובשאלה י״ד מביא: נשאלתי מנכדי חביבי ותלמידי הרב המאה״ג אברהם יעקב אשר עתה אב״ד דק״ק טישוויץ בהיותו לומר אצלי בישיבתי בהאמבורג. ולשם הריצו אליו שאלותיהם הרה״ג ישעיה ברעסלוי, והר׳ שלמה זלמן פירט בעה״מ „בגדי כהונה״ ור׳ פנחס הורוויטץ, ור׳ מאיר פוזן בעה״מ „בית מאיר״ (עיין בתפארת צבי).

ובימיו ותחת השגחתו נתיסד בית חינוך הנערים בהאמבורג על ידי הרב מענדל פראנקפורטער. עיין בספר „דברי נועם״ שכתב שם הקדמה והסכמה לספר הזה. בשנת תקס״ד מת הרב רפאל כהן והספידו הוא ראשון בבית הקברות וביום ח׳ למיתתו הספידו בבית הכנסת הגדולה ונשא עליו קינה נפלאה וההספד עם הקינה נדפסים בספר מעללי איש ואת הקינה העתקתי בספר זה אצל תולדות הרה״ג ר׳ רפאל כהן (עיין למעלה). ובעצתו והשתדלתו נתיסד בימיו בית המדרש בהאמבורג מאת פו״מ ליב ב״ר שאול. ובמעמא־בוך דקהלתנו כתוב: בשנת תקס״ה יצא מפי הרב הגאון אב״ד נר״ו דקהלתנו מהו״ר צבי הירש מזאמושט שלא להזכיר נשמות בארבע פרשיות וכמו כן שלא לומר אב הרחמים בשבתות האלה.

ובקיץ שנת תקס״ז גברה עליו חולשתו והלך לנטות אהלו באטטענזען סמוך לאלטונא בעצת הרופאים וביום ו׳ אלול נתבקש בישיבה של מעלה ושתי שע״ת אחר מיתתו הוליכוהו לביתו. והנה על מצבתו כתוב: „לא קם כמוהו ואחריו לא יהיה עוד״, ובאמת כן היה. הוא היה הרב האחרון אשר נהג נשיאותו על שלש קהלות קדושות אה״ו, ובספר לחמי תודה נמצא הספד עליו.

וזה נוסח מצבתו

(נר. 1434):

עטרת צבי תפארת ישראל. פ״נ. אדוננו מורינו ורבינו ורבן של כל בני הגולה הרב הגדול המפורסם החריף ובקי החסיד ומקובל איש אלוקים קדוש. החכם והעניו מאוד שר ושופט תופס ישיבה והרביץ תורה בישראל חיבר הרבה חבורים על ש״ס ופוסקים ותנ״ך ושו״ת והמה עוד בכתובים האיר עיני הגולה לא קם כמוהו לא יהיה עוד כבוד שמו מהור״ר צבי הירש מק״ק זאמושטט זצללה״ה האב״ד ור״מ דשלש קהלות אה״ו ומלפנים היה אב״ד ור״מ בק״ק בראד ובק״ק גלאגוי רבתי נפטר ביום ב׳ ח״י אלול התקס״ז לפ״ק בשנת ששים ושבע לימי חייו:

ונוסח מצבת אשתו:

אשת חיל צנועה במעשיה. בניה ובנותיה אוי ואבוי צורחים ברמה. ואנו ואבלו בני בנה. אשר גם עליהם במות אביהם היתה אם לרחמה. ה״ה הרבנית מ׳ שרה רחל. אלמנת המנוח הרב הגאון המפורסם בישראל מוהר״ר צבי הירש מזאמושטט אב״ד דק״ק אה״ו ותמת שרה בת שמונה ושבעים שנה ב׳ דחג הפסח ט״ז ניסן תק״ץ.

ונדפס ממנו: תפארת צבי. שו״ת על אורח חיים ויורה דעה. זוארשוי תקע״ו. ולבוב תקפ״ח — וספר תפארת צבי. שו״ת אבן העזר על שניות לעריות, תקנות ענונות, הלכות קדושין, כתובות, גיטין, יבום וחליצה. נדפס מאת בנו הרב משה בנעפאם. ועוד חיבר: מפרשים על כל הש״ס (עיין שאלה ט׳ אה״ע). וחבילי חבילי הלכות תוספות אשר למד בישיבה. — דרשות בדרך בינה לעתים. — ספר אמרות טהורות על חמשה חומשי תורה. ונדפס ממנו דרוש בספר מעללי איש. ונמצאות ממנו שאלות ותשובות מפוזרות בנודע ביהודה מהדורה קמא יורה דעה סימן קפ״ו. אבן העזר סימן ק׳, ק״א, ק״ב, ומהדורה בתרא

סימן קל״ד, ועוד מהדורה קמא א״ח סימן ו׳ ע״ח ע״ש פ׳ פ״א פ״ב, ובספר בגדי כהונה, ובספר שו״ת בית שמואל אחרון מהרב אב״ד דק״ק פוזן הובאו ה׳ שאלות ותשובות ממנו ומאחיו י״ב דפין. שו״ת עקיבא איגר. ובפתחי תשובה מובא כמה פעמים, וביורה דעה הלכות מילה הביא פתחי תשובה ממנו שאלה ז׳, בענין אם מותר לשני מוהלים למול בשבת, ופסק הוא בסופו: ואנו אין לנו אלא דברי רמ״א וחלילה להחמיר להוציא לעז על גדולים וטובים שנהגו מימות עולם בפני כל גדולי ישראל בכל המדינות, שהיו חללו שבת ונחוש על כבודן וכבר דיבר הב״י ורמ״א מהך דהוי כאילו לא מל, ולא עלה בלבם דלא הוי פלגא דמצוה, וזה ברור ונכון.

ותולדותיו הנודעים: הרב הג׳ מוהר״ר משה באשקא אב״ד דק״ק טאמאשוב, והרב הג׳ יהודה ליבש וואהל אב״ד דק״ק קאמארנע, ומהור״ר בנימין היה גם בהאמבורג, ובתו נשאה להרב אב״ד צילץ מהור״ר אליעזר ליפפמאנן.

XIV.

הר״ר אלעזר לאזי במו״ה יוסף מבערלין.

בן החסיד מו״ה לאזי האלבערשטאט, נולד בבערלין ג׳ תשרי תק״א, אחרי אשר על ידי זקנה, הרב מו״ה לאזי האלבערשטאט הנזכר, נתבשרה אמו שתלד בן צדיק ותלמיד חכם לשנה האחרת (כי אמו הצדקת פוגיל בת הר״ר משה ואמו פרייזכא גם היא היתה בת הרב מו״ה לאזי הנ״ל — כל זה כתב חתנו המפורסם משה מיכאל היימאנן בספר אור החיים אות א׳). עוד בנערותו חשקה נפשו בתורה לשמה לשמור ולעשות, ואף כי הקיפוהו חלאים אחרי אשר נעשה בר מצוה עד אשר היה צריך להתבודד בבית אבותיו, התורה היתה שעשועיו ולא בטל מלמוד התורה, ואחר אשר נרפא מחליו הלך ללמוד תורה לעיר באמבערג אל הרב החסיד שבכהונה הרב מו״ה טעבלי שייער, אשר היה אח״כ אב״ד במיינץ, וכמדומה שלמד שם שנה וחצי. אז פקדו עליו אבותיו לחזור לעיר מולדתו, אחר שובו ארש לו את בת־גילו בת מ״מ מו״ה טודרוס מונק, אשר היה מבני ישיבה ומיקירי עיר פוזן, והלך לשווערזענץ

לשאוב מים מבאר מים חיים של הרב מה״ו גדליה שהיה תופס ישיבה שם בימים ההם. וישב שם עד חתונתו. ואח״כ תקע אהלו בפוזן, ולמד שם תורה עם תלמידים הגונים, וגם נתקבל שם לדיין קבוע, ואז ישב שם על כסא דין ומשפט הרב מו״ה רפאל כהן. וחבה יתרה היתה בין הצדיקים הללו, עזה אהבתם, עד כי כאשר נתקבל הרב ר׳ רפאל לאב״ד בשלש קהלות עזב גם הוא כארבע או חמש שנים אחריו את העיר פוזן — אולי על ידי התעוררות הר״ר רפאל — ובא לכאן ונתכבד בדרשה לדרוש בבה״כ הגדולה בעיר אלטונא, ודרש בקהל רב בסוגיא דניפול, ומאד הוטבו הדברים בעיני השומעים, אשר רבים מהם היו לומדים מופלגים, כאשר היו עדיין השלש קהלות מלאות תורה. ובמשך הזמן היותו פה באה לו השמועה לא־טובה מפוזן, כי מתה אשתו שם. ועל ידי זה הוצרך לחזור לשם לסדר עסקי ביתו ואח״כ חזר לכאן ובחר לאשה שניה בת צורבא מרבנן מינדיל בת הר״ר מן, אשר למד תורה בישיבה בעיר מי״ץ אצל ה״ר שמואל היללמאנן, ואמה היתה בת בתו של הרב „בית חינוך יהודה״. והנשואין היו ביום ט״ו כסלו תקמ״ד, ונתקבל לראשונה לדיין דק״ק וואנדסבעק והאמבורג ואח״כ באלטונא והאמבורג, ואחרי אשר עזב הרב ר׳ רפאל כסא ממלכתו, נתקבל לראש בית דין דשלש קהלות.

גודל שקידתו בתורה הקדושה אין לספר, לילה כיום יאיר לו, ויען כי למד תורה לשמה זכה שנתקיים בו ובתורתו יהגה, כי בקיאותו בתלמוד ופוסקים בדינים נהוגים ובלתי נהוגים היה להפליא ונוסף על זה היה מדקדק גדול וידע תנ״ך ממש בע״פ ובקי מאד בלשונות הקצרות של הקדוש רש״י בפירושו על התורה ועל התלמוד. מדותיו התרומיות אין לספר, הוא היה חסיד אמיתי אשר שם בה׳ מבטחו ולא הלך לשחר פני נדיבים. ולא נשא פנים במשפט והיה שי״ף עי״ל ושי״ף נפי״ק ולא הפיץ בגדולות.

וכאשר הגיע לימי הזקנה וביקש לישב בשלוה קפץ עליו רוגזו של נאפוליון מלך צרפת. ויהי בשנת תק״ע בימי נאפוליון אשר כבש כל מדינות וגלילות הארץ אשר על נהר עלבע ויבא גם לעיר האמבורג ויקרא גם לעיר האמבורג עיר צרפתית, תחת אשר היתה מקדמוניות עיר חפשית וסוחריה שרים ושופטים ומלך אין להם. — ויצו המלך נאפוליון שקהל האמבורג יפרד מאלטונא. ופו״מ דקהל אלטונא דחו את הדבר מזמן לזמן, באמרם שצריכים לשאול במלך דענעמארק. אבל Graf

Chaban דהק וצוה בגזרת מלך נאפוליון אשר אין להשיב שיפרדו זו מזו בלי שום עיכוב ואיחור. וכמעט שתי שנים נשאו ונתנו פרנסי דקהל האמבורג עם פרנסי ומנהיגי דקהל אלטונא בכל הענינים השייכים לשלש הקהלות ביחד. וכמה ספקות ומחלוקות נפלו בדבר, כי כל ההוצאות והכנסות לשלם לראב״ד וגם דברים טובים שהתנדבו והניחו לקרן קיימת היה הכל בשותפות, ועכשו הוצרכו לחלק ולפרד, ומעשה הפירוד נעשה על פי דין תורה כל דבר גדול וקשה הביאו פרנסי הקהל לפני הרב ר׳ לאזי, והוא היה בקי מאד בדיני חושן משפט ושפט בצדק ובמישור וכאשר גמר וגזר כן היה. בשנת תבק״ע העיר נגמר הפשר.

ובשנת תקע״ג, מאחר שנפל נאפוליון וחילו במלחמתו נגד רוסיה וימרדו בו כל הממלכות אשר כבש תחת ידו, אז גם מהעיר האמבורג נסו הצרפתים, כי שמעו כי General Tettenborn שר צבא אלכסנדר מלך רוסיה הנה הוא בא וגבוריו אתו, ויבא טעטטענבארן ויריעו לקראתו כל יושבי העיר. אך לא ארכו ליושבי האמבורג ימי שמחה, ויהי כמשלש חדשים ופתאום השמועה באה כי ישובו הצרפתים העירה, ותהי הוה על הוה, וחיל רוסיה מהרו ונסו מן העיר ושר צבא עקמיהל (Eckmühl) וחילו שבו העירה, ואז נהפך הששון לאבל, ויברחו אנשים רבים מן העיר והשר Chaban הטיל על היהודים דמי קנסות ומסים, והיתה עת צרה ליהודים. וביום שבת כ׳ חשון תקע״ד קם עקמיהל וכרוז קרא בחיל לאמר: באה העיר במצור, על כן כל איש ואיש יכין לו מזון במכסת נפשות ביתו לששה חדשים. — ויקרא לאב״ד לרבי לאזי ויאמר לו: ידעתי, שאתה גדול העיר ולקולך ישמעו כל היהודים, לכן בגזירת מלך נאפוליון אני מצוך, שתשגיח היטב שלא ישאר אחד מיהודים בעיר אשר לא הכין לו מזון לששה חדשים. ויען ה׳ לאזי: אדוני, מה חטאו עניי העיר, הלא זו אכזריות גדולה לגרשם מעיר מולדתם בעת צרה כזאת? ועוד הרהיב בנפשו עוז, לפני מלכים התיצב ולא ירא. אבל השר לא רצה לשמוע לדבריו, ויהי בלילה ויצו לשוטרים ולנוגשים ויבואו ויחפשו חדר בתוך חדר לראות אם הכינו להם אוכל לנפשם, והיה כל בית אשר לא מצאו די מחסורו ויחזיקו ביושביהם וישליכום חוצה לעיר על פני השדה בערום והוסר כל, כאשר ירד השלג והגשם והקרח הנורא. אחרי כן גרשו את כל דלת העם. והרב ר׳ לאזי הלך אל הקצינים הנשארים בעיר ויזרז אותם וידבר על לבם לרחם על אחיהם

בני ישראל לתת להם צידה לדרך לחם לאכול ובגד ללבוש בעת הקרח הנורא, ויאמר להם: בעת צרה מותר לפזר יותר מחומש, כי דומה ממש לפדיון נפש אשר גמילות חסד כזאת אין לה שיעור, והוא עצמו נתן כל ממונו עד פרוטה אחרונה. והנה אוהביו נתנו לו לפני איזה שנים במתנה ארגז קטן כסף לטאַבאַק (זילבערנע שנופּטאַבאַק־דאָזע) ואחר זמן לא ראו אצלו את הארגז, אבל לא רצו לשאול אותו שלא לביישו — ואחר מותו מצאו בקופה שכתב עליה „כסף מעשר" הארגז של כסף ונמצא כתוב אצלו, שפעם אחת לא היו לו מעות לצורך ביתו, ולוה לעצמו מכסף מעשר שלו ונתן את הארגז למשכן (ובני משפחתו פדו אח״כ את הארגז בכסף מלא). —

וביום ב׳ כסלו תקע״ד שלח השר צבא Louison לרבי לאזי, שיבא אצלו עם שאר רבנים דיינים דקהלה, אבל על ידי צער ויגון תש כחו ולא היה בו רוח לילך ולעמוד לפני השר ושלח את בנו הר׳ משה שילך וישאל מה השר מבקש ממנו. ויען השר: אמור לאביך, שהיהודים היושבים בהאמבורג צריכים בלי איחור לשלם קנס חמשים אלף פראנקס. — ועל זה השיב ר׳ לאזי על ידי בנו, שהעשירים כבר עזבו את העיר, ואיני יודע ממי אגבה סכום גדול כזה, ולמי אומר שישלם? וידבר הגענעראל אתו קשות ויאמר לו: לך אמור לאביך הרב דקהל, אם מחר כעת הזאת אין הכסף המבוקש מובא אלי, אז אגרש את כל היהודים בלי רחמנות. — וכאשר למחר לא בא הכסף לידו ויקצוף השר מאד, וישלח שני אנשי מלחמה להרב לאזי להביאו אליו בחזקה, וכשבאו לביתו אמר להם: ראו, כי אני זקן וחולה, לכו אמרו לאדוניכם שאין ביכלתי לבא לפניו, וגם לא ידעתי מאין אקח המעות. והרב ר׳ לאזי ידע היטב שהגענעראל עשה זאת מעצמו ואין לו רשות לגרש היהודים אשר הכינו להם מזון, רק רצה להוציא כסף מידם, ובאמת אח״כ התפשר הדבר.

ולא זכה הרב ר׳ לאזי לראות בהצלת ובשמחת העיר האמבורג, אשר ביום אחרון של פסח שנת תקע״ד בא קול רנה וישועה כי לחמו המלכים את נאפוליון גם יכלו לו ויסירוהו מעל כסאו ויושיבוהו על האי סט. העלענע עד יום מותו. ויפתחו שערי האמבורג ועקמיהל שב לארצו בבושת פנים.

וביום א׳ שבט תקע״ד מת הר״ר לאזי, ויען כי היתה אז העיר האמבורג סוגרת ומסוגרת אין יוצא ואין בא, לכן נקבר למחרתו בחצר

בית הכנסת דהאמבורג אשר שם מקום מנוחתו עד היום הזה (Neuer Steinweg 74).

וקודם קבורתו הכריז שמש הקהל בקול רם שקוברין אותו שם רק על מנת לפנותו אח״כ (עיין יורה דעה סימן שס״ג). ובוודאי משום בזיון שאר מתים שנקברו גם כן באותו זמן שם לא רצו בני משפחתו לפנותו משם.

וזה נוסח מצבתו:

(Neuer Steinweg Hamburg)

ל״א זי״ז כבודינו — השאול בקחתו את נפש קדוש — וטהור לא מש מאהל של תורה, חבר ספרים נחמדים על התורה ועל הש״ס ועל אה״ע וחה״מ ודרשות נחמדות, שופט צדק ושונא בצע ומתנות, עשה צדקות וגמל חסדים בהצנע לכת, ה״ה הגאון המפורסם מוהר״ר אלעזר לאזי בן להרב מוהר״ר יוסף זצוקלה״ה שהיה ראב״ד בק״ק אהו״ב יע״א, עלה למרום ביום ש״ק ר״ח שבט ונקבר למחרתו ביום א׳ בו התקע״ד לו המנוחה ולנו האבידה ותהי נפשו צרורה בצרור החיים.

ואלו ספריו אשר חבר: 1) ספר על ש״ע חושן המשפט ונושא כליו אשר יגע לאמתה של תורה לברר דבריהם, עם שני מהדורות חדושים אשר הוסיף, נדפס על ידי בנו באלטונא תקע״ה. 2) על ש״ע אה״ע כמעשהו בחושן משפט. — 3) חדושים והערות והגהות על כל התלמוד וביאורים על מסכתות קטנות. 4) דרושים בדרך פלפול, עם תוכחת מוסר והספדים. 5) ספר על התורה אשר חיבר בסוף ימיו כאשר רבים חלו פניו לומר לפניהם מילי דאגדתא שבת בשבתו. 6) קונטרס כולל כל דיני ברכות על סדר א׳ ב׳. 7) קונטרס נגד ספר מצפה יקותיאל עם איזה תשובות על השגותיו, נדפס באלטונא.

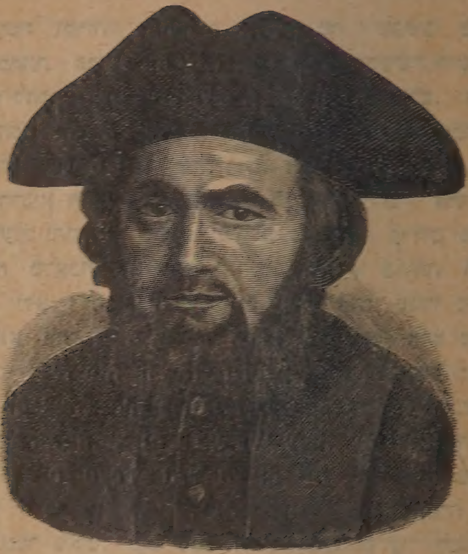
תולדותיו: 1) הרה״ג משה לאצארוס יושב בבית המדרש בהאמבורג. 2) מאיר פריים מלמד בעיר הילדעסהיים. 3) יוסף לאצארוס סוחר ומוהל בהאמבורג. 4) זוסמאנן בן מוהעל סוחר ומוהל בדובלין (אנגליה). 5) נתן בן מוהעל פראפעסאר בדובלין. 6) ר׳ אייזיק ברלין

בעל דקדוק גדול בהאמבורג. 7) בתו האחת היתה אשת ר׳ יוסף מיכעל 8) והשניה אשת ר׳ נחום בהאמבורג.

XV.

הרה״ג מנחם מענדל פראנקפורטער לבית שפירא.

בן ה״ח צבי הירש בן ה״ר אברהם בן ה״ר מנחם מענדל שפירא מק״ק פראנקפורט. וראש משפחת מנחם פראנקפורטער, בא להאמבורג בשנת ת״ן. — ובנו של ר׳ מענדל הראשון היה דיין דקהלת אלטונא ונקבר בקעניגשטראססע וזה נוסח מצבתו (Grabstein 408): „נחצב קבר ללינה. בא יבא צדיק וישכון ברינה. תורתו היתה אמונתו. לא פסק פומיה מגירסה. אשרי יולדתו והורתו ה״ה הדיין המצויין מהור״ר שלמה בן כהר״ר מענדל פראנקפורטער ז״ל שפירא נפטר בשנת תפ״ט.״ — והרב ר׳ מענדל נולד בהאמבורג בשנת תק״ב (1742). ובילדותו למד אצל אביו ואח״כ בא לישיבה של הרה״ג ר׳ יונתן אייבענשיטץ, אשר היה רבו מובהק. והרב ר׳ מענדל סיפר: פעם אחת ישבו התלמידים הבחורים לפני רבם כל הלילה. ויהי בחצי הלילה, וימצא הרב קושיא גדולה בתוספות. ויתמה מאד. ויאמר אל הבחורים הבו ודרשו מעל ספרי המפרשים למצא תירוץ על הקושיא אשר תגידו לי בשובי אליכם. וילך ההצר לסוך את רגליו. ויקומו הבחורים ויינעו עד כי מצאו פשר דבר. אחרי כן שתקו ויהתלו כדרך הבחורים ויחלו על רבם כשלש שעות. ויחלו עד בוש. כי יראו לנפשם ויראת רבם עליהם כי אף אם היה עניו ושפל רוח. לא נשא פנים בתורה. ויטיל על תלמידיו אימה יתרה; ובצר להם הפילו גורלות, מי ילך ויבקש רבם. ויפול הגורל על ר׳ מנחם מענדל וחבירו. וילכו בלט אל החצר. והנה חשכה גדולה. וימששו באפלה. עד כי מצאו רבם עומד תחת עץ והוא עטוף במדו והשלג כסהו כלו ויעמוד כמו נד וכל רוח אין בו. ויתפשוהו בלט בכנף בגדו. ויקץ ויאמר: אכן עתה מצאתי התירוץ. — ומאחר שאסף חכמה ותבונה הלך לעיר שטוטטגארט ושם היה מלמד. ומשם נסע לפראנקפורט־דמיין. ובהיותו שם נתקשר עם בת נילו אשה מפורסמת לחכמנית מרת צפורה בת ה״ר ליב זאלאמאן מאלטונא ובשנת תקכ״ט היו הנשואין.

תמונת הרה"ג המפורסם מוה"ר מנחם מענדל פראנקפורטער רב"ד דק"ק אלטונא *).

M. Mendl Frankfurter, Rabbinats- und Gerichtsvorsitzender des jüdischen Gerichtes in Altona.

*) Nach einem Oelbilde aus dem Jahre 1799 reproduziert von seinem Urenkel Max May, Hamburg

ואחר החתונה ישב בעיר בערלין והיה גם שם מלמד ושם הוציא לאור ספר „תורת הבית׳ להרשב״א, ואח״כ חזר לעיר מולדתו- להאמבורג ונהנה מיגיע כפיו, ובכל זאת היה מתמיד ועמל בתורה ולמד עם תלמידים הרבה, ובשנת תקל״ט נבחר ונברר לגבאי ומשגיח דתלמוד תורה בעיר אלטונא.

ממעשיו ומדותיו הנחמדים אעתיק מה שכתוב במכתב־העתי „המאסף׳ משנת תק״ע: ואספרה אפס קצהו ממעשיו הישרים, אשר כלם נכונים לחקקם בעט ברזל ועופרת לזכרון דור עולם. הרב התורני המופלא החכם והצדיק מהור״ר מענדל פ״פ ש״י זה זכרו וזה שם תפארתו נודע בשערים אשר טרח ועמל תמיד לטוב עם ה׳, והוא כל ימיו למד והרביץ תורה בעירו, והעמיד תלמידים הרבה, אשר כעת יורו משפטים ליעקב ותורתו לישראל, ומעולם לא עשה קרדום מתורתו, וכל תורה שעמה מלאכה לא בטלה, ויעש מלאכתו בביתו, ויתר עתותיו הקדיש לה׳ ולא רדף כבוד שלמונים. ויהי אחרי עמדו על בני ת״ת דק״ק אלטונא יותר מכ״ה שנים, ויפן וירא כי אין איש מכל הנערים אשר יוצאים מבית ת״ת יודע תורה ומבין חכמה וכאשר באו כן ילכו ויתנכל יום יום במחשבתו, כדת מה לעשות, להסיר המכשלה הזאת, ולהמציא תרופה לתחלואי נפש בני עניי עמנו, ויפן כה וכה ולא מצא עזר כנגדו. בשנת תקס״ד העיר ה׳ את רוח איש אחד מקציני עירנו ויקם כגבור וידבר אל לב ר׳ מנחם מענדל פ״פ לאמר: „אל תרף ידך, ואל תאמר נואש, קום שנס חלציך, והתחזק עוד למצוא שארית ותקוה לילדי עמנו, ואנכי אהיה בעזריך״. ויקם הרב ר׳ מנחם מענדיל ויקח אתו עוד שני אנשים הלא המה התורני מהו׳ מאיר העסס והתורני ליב קנאה, כי גם המה גבאים דת״ת וילכו אל בית הנדיבים, ויעוררו את לבם לאמר: ראו עניי בני עמנו ואת לחצם, והתעשתו להם, והושיעום מאשר חנן ה׳ אתכם! ויהי הם מריקים שקיהם, וינדבו לתת מדי שנה בשנה כפי אשר יושת עליהם, — אז נדברו יראי ה׳ והרימו נדרים ונדבות, זה מביא עצים, וזה מביא לבנים, זה יועץ וזה סופר, והמלאכה היתה דים להקים בית הספר הזה לכבוד ולתפארת. גם נכתב ושום בספר תקנות הבית, והתכלית היותר עקרית בהקמת בית תלמוד תורה בהאמבורג היתה להנך ילדי ישראל להיותם יודעים דבר ה׳ ויסודי אמונתנו, ולהרגילם בדרך ארץ, מוסר ומדות טובות, וללמדם ראשית למודי הידיעות הנצרכים לאדם להחיות את נפשו בצדק וכשרון, והנערים

יבחרו להם הדרך אשר ירצו, אם דרך תורני, או דרך מסחר ומו"מ או אומנות. והעניים מצאו בבית תלמוד תורה די מחסורם באכילה ושתיה ומלבוש. — זאת פעולת הרב רמ"פ וזה פריו ופרי הנלוים אליו, והרב הגאון ר' צבי הירש מזאמושטש הפליג מאד בשבח רמ"פ על אשר טרח למצא כל הנחוץ לבנין הבית, ופנה מכל עבודתו, כמעט לא מצא טרף לביתו, ויקדש ללמודי ה' כל עתותיו. ואחרי הפרד שלש הקהלות זו מזו בשנת תבק"ע נבחר מקהל אלטונא לראש בית דין ומורה צדק, ובפנקס התקנות דקהלתנו וגם בספרי בית דין חתום שמו על כל עניני הקהל. וגם על ספר „משנת דרבי אליעזר" מה"ר ר' לאזי כתב הוא הסכמה וחתם את עצמו תחילה: ר' מנחם מענדל פראנקפורטער רב"ד דק"ק אלטונא. גם נמצאה ממנו הסכמה על: „איין אללגעמיינניצליכעס לוח פאן פער־נאננגענען 50 אונד צוקינפטיגען 80 יאהרען", נדפס בשנת תקע"ט. ונדפסה ממנו תשובה אחת בספר קולי יעקב דף כ"ד ושם כתב המחבר: וידידי וחביבי הרבני המופלג השנון מוהר"ר מענדל פ"פ מהאמבורג כתב אלי בענין זה וז"ל: ולענין שאילה דשאילנא קדמיכון על כלי המונח בו מוקצה ומוכן, אם מותר לישול ממנו בשבת המוכן להניח המוקצה לבד, ואין בו משום מבטל כלי מהיכנו עכ"ל. והשיב לו שם בארוכה בעוצם חריפותו. וגם בדף מ"ז מספר קולי יעקב נדפס תירוץ על קושית התוספות בשבת דף פ"ז דברי המתחיל ואתה פה עמוד. וישם בסופו כתב המחבר: עכ"ל ידידי הרבני המופלא הנ"ל נ"י ומעוצם אהבתי אותו העלתי דבריו הנעימים על ספר חוקה רב להושיע מדבר בצדקה, וכאשר שמעתי וגם נראה לי הוציא לאור וכתב הקדמה גדולה על ספר „זרע אברהם" הנדפס בהאמבורג בשנת תקנ"ט לפ"ק וכותב ההקדמה חתם רק בשם „מ נ ח ם" והמדפיס ר' חיים מייא היה חתנו של הרב מנחם מענדל פראנקפורטער. ובסוף הספר „זרע אברהם" כתב המחבר הכותב הקדמה איזה דברי תורה על מסכת חולין: ועוד לאלהי מלין ממה שחנני ה' לחדש בתורתו הקדושה באיזה מקומות הש"ס ופוסקים מה שלמדתי מתוך הדחק את עניי ואת יגיעי כפי ראה אלהים ואין זולתו כו' וחותם את עצמו „מ נ ח ם".

בשנת תקע"ה כתב צואה לבניו מלא מוסר ויראת ה' וגזר על בנותיו וגם על בנותיהם בחרם שלא ילכו בגלוי ראש, ועוד בקש מהם להיות להם השגחה גדולה בבית התבשיל. ולבניו הזהיר שלא יעבור יום שלא יתעסקו בתורה אפילו רק חצי שעה. ובשנת תקפ"א הוסיף

עוד דברי תוכחה לבניו אשר יקראו את צואתו פעם אחת בחדש, והיא עתה ברשות נכדו לעאָ מענדעלזאהן.

וזה נוסח מצבתו:

(Königstr. Grabstein 4003)

מקום מנוחת הדיין המצויין ראש בית דין צדק דק"ק אלטונא ומיסד בית תלמוד תורה בק"ק האמבורג התורני והרבני המפורסם מוהר"ר מענדל פראנקפורטער לבית שפירא ויגוע וימת בן שמונים ואחד שנה יום ש"ק ח"י אדר תקפ"ג לפ"ק. — לא יכיל האבן פרשת גדולתו. — חנם אין כסף יצא מנחם לעבודתו — ועד זקנה לא מכר כי אם קנה חכמתו. ויחי לנצח ושמו תהלתו.

וזה נוסח מצבת אשתו:

(Grabstein 4002)

אשה יראת ה' היא תתהלל — האשה הצדקת צפורה לאה בת ר' ליב אשת הרבני מוהר"ר מענדל פ"פ נר"ו נפטרה ונקברה זקנה באה בימים כ"ח אייר תקפ"א — תנצב"ה.

תולדותיו: ה"ר גבריאל וה"ר רפאל אביו של הרב המפורסם מוהר"ר שמשון רפאל הירש אב"ד דק"ק פראנקפורט. — וה"ר מיכאל, וה"ר משה שהוציא מחזורים גדולים בהאמבורג בשנת תקפ"ד ובעהמ"ח ,פני תבל". — ושתי בנות: האחת נשואה בדענעמארק והשניה ושמה טריינדל היתה אשת ר' חיים מאַי משפחה גדולה בהאמבורג. — והתורה חוזרת על אכסניה שלה. שהרבנית אשת הרה"ג המפורסם מוהר"ר מאיר לערנער נ"י אב"ד ור"מ דק"ק אלטונא ומדינת שלעזוויג־האלשטיין היא מיוצאי חלצי של הרב הג' מנחם מענדל פראנקפורטער ז"ל.

XVI

הרה״ג ר׳ ברוך עוזר.

בן מוהר״ר מאיר, בן המופלג מוהר״ר ליב בן בנו של הרב ברוך עוזרש דיינא דבי דינא דק״ק פראג ומדינת ביהם (עיין לחות העדות ח׳). נולד בשנת תק״ג בעיר פראג, ובילדותו למד בהתמדה ובשקידה רבה מתוך פרישות וחסידות ובמשך הזמן היה בקי בש״ס ובכל ארבע שלחן ערוך שהיו סדורים לו על פיו. בשנת תקמ״ג נתקבל לדיין בק״ק האמבורג, וכאשר מת ה״ר ר׳ לאזי בערלין נבחר הוא לראש בית דין בק״ק האמבורג, בעת שהעיר האמבורג באה במצור, ומיד כשישב על כסא רבנות באו אליו מנהיגי קהלה ואמרו לו: רבינו תם הכסף ואין שבר בהאמבורג וימי הפסח ממשמשים ובאים; ומה יאכלו עניי העם בפסח? אולי יש היתר להקל לעניים לימי הפסח הבאים אורז ודוחן ומיני קטניות. ועל זה הושיב בית דין עם כל הדיינים בצירוף שבעה תלמידי חכמים שבעיר האמבורג ויצא פסק בית דין, שבשנה הזאת שבאה העיר במצור ועת צרה ושעת הדחק ליהודים ואין למצוא קמח לימי הפסח כדי להחיות נפש, לכן הסכימו הבד״צ להתיר מיני קטניות ודגים מלוחים (הערינגע). אבל רק בפעם הזאת, ורק לאותם אנשים שאין להם כדי מחסורם וחלילה לעשות כן בשאר שנים ובשאר מקומות. ובאמת ראוי כאן להגיד שבחם של יראי ה׳ בהאמבורג, שאע״פ שהיה יוקר גדול בכל זה לא נהגו היתר וכמה משפחות קמצו ורעבו ולא רצו ליהנות ממיני קטניות בפסח מטעם נכבד זה. — כי באותו הזמן קמו אנשי „קאָנסיסטאָריום״ בוועסטפאַלען ובראשם ה׳ יאקאבזאהן ושלחו אגרות (צירקולאַ־ע) בלשון אשכנז והתירו אורז ודוחן ומיני קטניות לכל העם בכל מדינות אשכנז, ורצו להביא ראיות שמותר לבית דין שבדור לבטל דברי בית דין אחר וסמכו על הבית יוסף ועל מנהג הספרדים לאכול מיני קטניות בפסח. ועל זה יצאו לקראתם אנשי מלחמה מלחמות ה׳ בגבורים אדירי התורה והכריזו בפרהסיא שאיסור גמור הוא לבני אשכנז אשר נהגו יותר מארבע מאות שנה איסור בדבר להתיר להם ואין לנו רק תורת משה הוא רבינו רמ״א שפסק באורח חיים הלכות פסח סימן תנ״ג: ויש אוסרים והמנהג באשכנז להחמיר ואין לשנות. ועיין שו״ת חתם סופר סימן קכ״ב, וגם תשובה מאהבה סימן תנ״ג, ובסופו שם כתוב שדרשו והודיעו רבנים הנ״ל בשבת

תמונת הרה"ג דיין מפורסם רב"ד דק"ק האמבורג מוהר"ר ברוך עוזר זצ"ל

Baruch Oser, Rabbinats-Vorsitzender in Hamburg.

הגדול איסור גמור במיני קטניות והלילה לשום ישראל לילך אחר עצת ה„קאנסיסטאריום״. וכדי שלא להחזיק פסק של ה„קאנסיסטאָריום״ לא רצו אנשי האמבורג לנהג היתר אפילו בשעת הדחק.

בשנת תקע״ט יצאו אנשים בני בלי עול מלכות שמים, להפר ברית, חדשים מקרוב באו, ובנו להם בית תפלה אשר קראו שמו „טעמפעל״. והוציאו לאור סדר תפלה לשבתות ולמועדים. והוסיפו וגרעו בנוסחאות התפלה כאות נפשם. ודלגו כל מקומות שנזכר בהם אמונה על גאולתנו ותקותינו לנצח, ורוב התפלות בלשון אשכנז. וכאשר ראה הרב ר׳ ברוך דיין שמסיתים ומדיחים סמכו על ספר „אור נגה״ נגה צדק מאיש ששמו אליעזר ליבערמאנן, הודיע עם בית דינו ברבים שאיסור גמור להתפלל ב„טעמפעל״ ולשנות שום נוסחה מתפלתנו. „ושלחנו לפו״מ דקהלה להעביר כרוז בכל חמשה בתי כנסיות דקהלה שמי שאשר בשם ישראל יכונה אסור להתפלל מאותו סדור; וגם אסרנו דרך כלל לאנשים להתפלל רק בלשון הקודש וגם אסרנו לנגן בכלי זמר שקורין אָרגעל בש״ק אף על ידי נכרי ומבלי לשנות מנהג קדמונינו נ״ע ז״ל אסרנו הכל. והוכרחנו להציע דברינו לפני השררה יר״ה. אבל עזי פנים שבדור הלשינו על בית דין צדק שלא כדין פסק הבד״צ ובפרט באו אל הגוים ויחללו שם קדשו, כי מקרוב נדפס ספר „נגה צדק״ בעיר דעסוי מבלי הסכמת חבר עיר, בו הביא מהרב דק״ק ליווארנא אשר התיר אָרגעל. והפריצים רצו לסמוך על ספר נגה צדק״. ואמנם חברי השררה שקורין סענאט בהאמבורג היו אנשי שכל ומדע ולא השגיחו על המלשינים, רק אמרו לרבי ברוך שיביא ראיה מחכמי הדור שגם הם יסכימו לאסור כדי לבטל דברי המעוררין, ולכן שלח ר׳ ברוך ביום עש״ק ד׳ כסליו תקע״ט שאלה לכל גאוני הדור לחות דעתם בענין שלשה דברים הנוגעים לשאלה הזאת.

והנה החכם גרעץ בספרו „קורות היהודים״ טעה בענין ה„טעמפעלשטרייט״ בהאמבורג שתי טעותים, שכתב (חלק י״ב צד 418): אחר שעזב הרב ר׳ רפאל כהן את כסא הרבנות לא קבלו עוד בהאמבורג, אלטונא, וואנדסבעק אב״ד אליהם — וזה דבר ידוע וברור שאחר ר׳ רפאל כהן נבחר הרה״ג נח חיים צבי לראב״ד הנ״ק, ואחר מותו נבחר הרה״ג צבי הירש מאמשטרדאם לשבת על כסא רבנות דשלש קהלות אה״ו.— ועוד כתב גרעץ: במקום הרבנים עמדו דיינים שאינם מבינים בהנהגת הציבור, ואינם בני דעת, ולא יכלו לעמוד בפרץ. ובצד 422 כתב: בהאמבורג עמדו דיינים שאין להם שם וכו׳. — ועוד כתב דברים שאינם

כדאי לשומעם למי שיודע האמת, ועתה קורא נכבד, תדין אתה, אם כנים דבריו או לא! איש אשר בימי הזקנה בן שבעים ושש שנה חגר בעוז מתניו ויצא להלחם נגד המסיתים ומדיחים המשחיתים כרם ה׳ צבאות והרים בכח קולו עד שבאו והחישו כל גדולי וגאוני הדור ויתנו עדיהן ויצדקו וקראו לו ולשאר דייני האמבורג: אשריכם דייני האמבורג שאתם עומדים בפרץ, האמת שאיש כזה לא הבין את זמנו, ולא עמד על משמרתו? הנה, עשר שנים קודם לזה עמדו בקאססל ובבערלין אנשי „קאנסיסטאריום״ ותקנו תפלה בלשון אשכנז ולנגן בכלי שיר ושאר דברים חדשים שהם נגד דת ודין תורה, מדוע לא קראו בקול שאינו פוסק הרבנים היושבים במדינות אלו נגד זה? מלבד הרב ר׳ זאבל אינר שכתב והוכיח את יאקאבזאהן לא אספו הרבנים הללו אסיפה ולא הוציאו מודעה והכרזה להזהיר את העם שלא יעלה הפורץ גם במדינות אחרות? והזקן הזה ר׳ ברוך דיין בימי זקנותו לא נח ולא שקט ולא נתן מרגוע לנפשו ולא שינה לעיניו עד שכתב לכל גאוני הדור ובקש מהם לחות דעתם ולהסכים לאיסור שפסקו דייני האמבורג בענין טעמפעל. ובאמת הרב ר׳ ברוך ושאר דיינים לא היה להם תואר אב״ד ולא קראו את עצמם ראבבינער או זעעלענזארגער רק שומרי משמרת הקודש, ואמנם איך עמדו על משמרתם לבל ידח ממנו נדח, להחזיק את הנכשלים ולהזהיר את השוגגים, ולהתרות את המזידים פעם בכח גבורה ופעם בנחת וחיבה, הם עשו רעש ומעשה בפרהסיא שלא יעלה הדורס ויטרוף את צעירי הצאן! — הדיינים הללו היו גבורים אנשי שם, הם היו הראשונים בדור ועליהם נשענים דורות אחרונים, יראי ה׳ וחושבי שמו. — ועוד הפליג גרעץ בשבחו של החכם בערניים והרים עד למעלה כבודו כאשר באמת נאה לו, וכתב שהוא נזדרז ועמד כנגד המתחדשים. ומה עשה החכם בערניים יותר ממה שעשו הדיינים אלו? הוא כתב אותה המודעה עצמה שכתבו לפני עשרים שנה הדיינים הללו, כאשר אעתיק אי״ה לקמן. — בוודאי ראה החכם גרעץ ספר „נקם ברית״ משני לצים ששחקו על גדולי הדור ובעזות מצח הטילו דופי במלאכי אלוקים ודנו את הרה״ג עקיבא אינר ומרדכי בנעט וחתם סופר ויעקב ליסא כתינוקות של בית רבן — ויפה עשו אותם לצים שלא הזכירו את שמם על ספר נקם ברית שלא יזכר שמם בישראל — ודברי בני בליעל אלו ישרו בעיני גרעץ ואחריהם הלך כזרזיר אחר העורב. ועוד כתב גרעץ כי הסגנון של התשובות מאת הרבנים הגאונים אינו יפה ולא

ישר (אונשאָן אונד האָלפרין). והנה כמעט כל הרבנים האלו הבאים בתשובותיהם בספר אלו דברי ברית הם רובם מפורסמים בספרים שחברו, והיו בקיאים בטיב לשון הקודש. ועוד ראה החכם יאָסט כתב להיפך מנרטין — שכתב וז״ל (יאָסט געשיכטע דעס יודענטהומעס אונד זיינער סעקטען, אכטעס בוך זייטע 337):

דיא געשיכטליכע נערעכטינקייט ערפאָרדערט אבער דיא אַנערקעננונג, דאַס דיא האַמבורגער ראַבבינען אויף איהרעם שטאַנדפונקטע ניכט נור פּאָליכטגעמעסס האַנדעלטען, זאָנדערן אויך דאַס אַנגעמעססענסטע מיטטעל ערגריפּפּען, פּערן פאָן פערזענליכען אויספּעללען געגען דיא רעפאָרמער, זיך דורך נוטאַכטען דער בעריהמטעסטען ראַבבינען אין שטאַנד צוא זעטצען, אום יעדען פערזוך איינעס איינגריפּפס אין דאַס הערקאָממען צוא בעקעמפּפען, אונד דען ענטששטאַנדענען ריסס צוא היילען. עס איזט דיעס אונזערעס וויססענס דאַס ערסטע ביישפּיעל איינער ליידענשאַפטס־לאָזען אַנשפּראַכע דער ראַבבינען אַן דאַס פאָלק אין ר י י נ ע ם ע ד ל ע ן ה ע ב ר ע י ש אונד אין ריינעם דייטשען אויסדרוק, מיט רוהע אונד בעזאָננענהייט אבגעפאַססט. אויך דיא גוטאַכטען האַלטען זיך שטרענג אַן דיא זאַכע, אונד זינד מייסט גוט געשריעבען. —

ובזה אביא תוכן המודעה מאת הבית דין צדק דהאמבורג:

„אל אחינו בני ישראל שלום שלום לרחוק ולקרוב! אתם בני אל חי, זרע קודש מאמינים בני מאמינים. הן היום הקרבנו לפניכם מנחה טהורה מנחת קנאות מזכרת עון החדשים מקרוב באו, לא שערום אבותינו אשר פרשו עצמם מן הכלל, ובדו מלבם מנהגים שונים וחוקים לא טובים, והיו הדברים האלו לכם לזכרון למען לא תשכח תורת אבותיכם מפיכם ומפי זרעכם, והיה לבבכם שלם עם ה׳ כל הימים. — הנה בחטאינו זה שנים רבות אשר החלו אנשים מבני ישראל לבזות דבר ה׳ דברי חכמינו ז״ל בעלי המשנה וגמרא ופרצו הגדרים אשר גדרו לנו, ומן הקלות באו אל החמורות עד אשר רבו גם רבו רשעי ופריצי עמנו. אך בכל זאת לא על הכלל כלו יצאו לעשות עצמם אגודות ולהניא לבב בני ישראל לשנות בפרהסיא מנהגי ישראל ודתי תורתנו הקדושה ח״ו, והאיש הירא וחרד לדבר ה׳ בכה במסתרים וחלה את פני ה׳ לפקוח עיני תועים בדרך. אך עתה בעו״ה פשתה המספחת בעדת ישראל, כי החלו איזה אנשים להקבץ יחדיו ולחקוק חקקי און לשנות מנהגי ישראל נגד דברי חז״ל הקדושים, וחוברי חבורים עמל ואון, סייעו ידי עוברי

עבירה לאמור להם כי טובה הדרך אשר דרכו בה, ויקשו את לבם לעמוד במרדם, וזה החלו לעשות, לשלוח יד במנהגי וסדרי תפלתנו המסורות לנו מאנשי כנסת הגדולה וחכמינו ז״ל כי זה שנה אחת אשר נקבצו יחדיו איזה אנשים מבני קהלתנו, אשר לא נגה עליהם אור תורה, לא רועים ולא מנהיגים, וגלו מזימת לבבם לשנות סדר תקון תפלתנו, גם לנגן בכלי שיר אָרגעל בבית תפלה שלהם, ולהתפלל בלשון אשכנז נגד מנהג כל ישראל, ובעת הזאת נשאל נשאלנו על הדבר הזאת לחוות דעתנו אם יש להתיר אותן השינויים ממנהגי תפלתנו, ואחר העיון היטיב הדק יצא מאתנו לפסק הלכה:

א) שאסור לשנות שום נוסחא מנוסחאות התפלה המסורה לנו מקדמונינו נוחי נפש ז״ל; ב) שאסור להתפלל בצבור בבית הכנסת בשאר לשונות זולת לשון הקודש כפי מנהג כל ישראל; ג) שאסור לנגן בשבת ויו״ט בשום כלי שיר בבית הכנסת אפילו על ידי נכרי המוכן לכך מערב שבת ויו״ט״.

והרב ר׳ ברוך שלח לשאול פי גדולי הדור אם יסכימו עמו בפסק זה, ואלו הרבנים שהשיבו והסכימו והחזיקו דבריהם: 1) הרה״ג משלם זלמן הכהן בעהמ״ח ספר שו״ת „בגדי כהונה״, והוא כתב: „מה אומר, מה אדבר! קומו אחינו, נבאו ונתפלל ונבקש מאת אלוקים על זאת, הוא יתן בלב האנשים האלה לעזוב את הדרך...״; 2) הרה״ג הירץ שייער אב״ד דק״ק מאינץ; 3) הרה״ג משה סופר אב״ד דק״ק פרעסבורג, אחר שהוכיח בראיות ברורות מש״ס ופוסקים איסור גמור על כל שלש השאלות, כתב: „על כן במה שהכרזתם בביהכנ״ס הקדושה שלכם לאסור להתפלל בסידורי לעז שלהם כי אם בלשון הקודש ובנוסחאות ישנות, בסידורים כנדפסים מקדמת דנא, ושלא לנגן בכלי שיר בבית הכנסת הקדושה בפרט ביום שבת קודש, כתורה עשיתם ותחזקנה ידיכם, יהי כן ה׳ עמכם, ואין ספק כי כל הגאונים חכמי הזמן יסכימו עם האיסור ההוא והם מסכימים ואני מסכים לאסור איסור על הנפש כל ישראל; 4) הרה״ג מרדכי בנעט אב״ד דק״ק ניקאלסבורג האריך בדברי פלפול מש״ס ופוסקים ובסופו הוכיח במתק שפתים את אחיו בני ישראל; 5) הרבנים בי דינא רבא דק״ק פראג ובראשם הרה״ג אליעזר פלעקלעס; 6) מכתב שני מהרה״ג מרדכי בנעט נגד ספר „נגה צדק״ והוכיח שכל דבריו שם לחרף מערכת ישראל באו; 7) הרה״ג אליעזר טריטש בעהמ״ח שו״ת „שמן רוקח״; 8) הרה״ג אברהם טיקטין

אב״ד דק״ק ברעסלוי, והוא כתב: „אשר נדרשתי מכבודכם להשיב דבר בדבר התחדשות בקהלתכם, הה! רעדה אחזתני פלצות בעתתני אשר גם בהאמבורג אשר מאז היתה עֲדִי קהלות ישראל, גם שם פרחה הצרעת! אוי כי כך עלתה בימינו, לא שערו אבותינו״ כו׳. ולאחר שפסק שלש השאלות והחליט לאיסור גמור כתב: „ומאד מאד היטבתם לעשות להכריז ברבים חומר איסור ענינים האלה, להרים מכשול מבני ישראל. אחי! אשריכם אשרי חלקכם, ברוכים אתם לה׳, כי אזרתם חיל ללחום מלחמת ה׳ צבאות ואני תפלה לאל חי כי יעורר רחמיו וחסדיו להפוך לבב השונים כי ישמעו לקול מוריהם״ כו׳; 9) הרה״ג אברהם אליעזר הלוי ס״ט אב״ד דק״ק טריעסט; 10) הרה״ג עקיבא איגר אב״ד דק״ק פוזנא, ובסוף מכתבו כתב: „ברוכים אתם לה׳, כי היטבתם לעשות לאזור חיל, וכרוזא קרו חיל לאסור ולהתפלל מתוך סידור הנדפס בשינוי נוסחאות, לזה כל דבריכם קיימים ומאושרים על אדני פז. . .״; 11) הרה״ג אהרן יושע אב״ד דק״ק ראוויטש, גם הוא קרא לדייני דק״ק האמבורג: אשריכם! היטבתם לעשות אשר הכרזתם לאיסור, אשר אזרתם חיל לכבוד ה׳ ותורתו כן יהיה ה׳ עמכם, שלום יעשה לכם כו׳; 12) מכתב שני מהרה״ג משה סופר, בו יבאר הגאון כי כל דברי הכוזב בספר פסול המכונה „נוגה צדק״, „אור נוגה״ הכל שקר וכזב, אין זה מברך אלא מנאץ, ודעת הגאון למ״ש חכמנו ז״ל מפרסמין החנפים; 13) הרה״ג מזל טוב חכם בק״ק מודינא ס״ט הסבים עם דעת דיינא דהאמבורג; 14) הרבנים הגאונים העומדים על התורה בק״ק פאדובה הרה״ג מנחם עזריה קאסטילנובי, הרה״ג יעקב לוצאטו, והרה״ג ישראל קוניאן כולם הסכימו לאיסור גמור; 15) הרה״ג משה אהאני אב״ד דק״ק מאנטובה כתב: אנחנו נחלץ חושים לעלות בהסכמה לעמת מחברתם, ועלינו גם כן לשבור שבר להביא הסכמת חכמי הקהלות אשר סביבותינו; 16) הרה״ג שמואל אב״ד דק״ק אמשטרדאם סותר כל דברי ספר פסול „אור נגה״ והוכיח בראיות ברורות איסור שלשה דברים הנשאלים; 17) הרבנים העומדים על התורה בק״ק ליוואֹרנא כתבו לדייני דק״ק האמבורג: ממלכת כהני ה׳ היושבים ראשונה במלכות הדעת והתבונה, רועי אמונה מקימי דגל התורה והדת נתונה, מאל רם שוכן מעונה, עושים סיג לתורה ולתעודה, שומרי משמרת הקדושה בכתב ובעל פה, מהם יתד ומהם פנה — ובאו בהסכמה לאסור כל התחדשות שלמה מלאך, עם עשרה רבנים הנקובים שם בשמותם; 18) הרה״ג משה טוביה אב״ד דק״ק

האנוי; 19) הרה״ג יעקב ליסא בעהמ״ח נתיבות המשפט, וספר חות דעת, ובתחילה הודיע שהאיש המחבר ספר „אור נגה״ איש שונה ומטורף בדעת הוא, אפילו בי בר רב לא קרא, והוא משחק בקלפים וקוביאות, כאשר עשה בק״ק פוזנא רוב הלילות שהיה שם, ואח״כ כתב: „הה! קהלת קודש האמבורג המפוארת ומעוטרת מימי עולם הביטו נא וראו אל מי תדמיון האיש הלזה וישוה? הלגאונים אריות התורה אשר הנהיגו אותך בחכמתם על מבועי התורה והיראה, כמו הגאון בעל „כנסת יחזקאל״ זצוק״ל, והגאון בעל „אורים ותומים״ זצוק״ל ושאר גאונים רבים, הלהם ונבוה מעליהם דמות תערכו לו לאמור, הם יבערו ויכסלו ח״ו והוא יחכם מכל אדם? כי משמשתם את כל כליו מה מאומה מצאתם בו יותר מדברי פתוי והתול אשר בהמה שמן חלקו״, ולבסוף הסכים שאיסור גמור לשנות שום נוסחא, ולשיר בעוגב בבית הכנסת בין בשבת בין בחול, וגם איסור גמור להתפלל בשום לשון רק בלשון הקודש דווקא; 20) הרה״ג נפתלי הירש לקא״ב אב״ד דק״ק וויטצענהיים ראשון לקאנסיסטאריום מן אָבער־רהיין, ובהמשך דבריו כתב: „כן אתה בית ישראל רבו בך נביאי השקר, מושכי העון בחבלי שוא וכעבות העגלה חטאה, אשר יפתוך בחלקלקות לשונם לנאץ אמרת קדוש ישראל, ולמאוס תורתו, אומרים לך, ימהר יחושה מעשהו למען נראה! ויעבירו רוח הטומאה על כל הארץ וישלחו אותו בכל הקהלות הגדולות הקרובות ורחוקות, ורבו כמו רבו ביניהם בנים משחיתים אשר עזבו את ה׳ ויזורו אחור. גם בך האמבורג החל הנגף, הוי קריה נאמנה מימי קדם קדמתה איה חסידך ואיה מאשריך ומוריך? איה אנשי התורה המלאים מצות כרמון רודפי צדק בני אמונה נאמנה רוחם את ה׳ אשר מלאוך? איך נהפכת סורי הגפן נכריה!״; 21) מכתב שני מהרה״ג אליעזר טריטש, הוא הוכיח את אנשי בריתו ובתוך דברים כתב: „ועתה נשפטה יחד, ספרו אתם למען תצדקו בדבריכם, למה תפרשו עצמיכם מן הצבור? ומדוע לא חששתם על לא תתגודדו שדרשו רז״ל שלא תעשו אגודות אגודות והובא לפסק הלכה בהרמב״ם פרק י״ב מעכו״ם — ולמה תהרסו יסודי פנות הדת? למה תשלחו יד במשיח ה׳, למה תירש בת האמה אחת מלשונות העמים את גבירתה לשוננו הזהב הקדומה לכל הלשונות? למה אתם עוקרים את דברי חכמינו ז״ל שאמרו להפטיר בנביא? למה בחרתם בחוקות העמים לזמר בארגעל בשעת התפלה, והשי״ת צוה על ידי עבדו נאמן ביתו ובחוקותיהם כו׳ וביחוד בשבתות השנה?

למה אתם נשענים על משענת קנה רצוץ על פסק מרב א׳ שנדפס בספר נוגה צדק אשר המורה הזה יורה כבן סורר ומורה, ומדוע לא שאלתם לחבירי עירכם הרבנים הגדולים בית דינכם הצדק, אשר מהם תצא תורה לתושבי קהלכם הרמה? למה מכרתם את בית ישראל" כו׳;

22) מכתב שלישי מהרב הג׳ משה סופר בפרעסבורג, אשר קנא קנאת ה׳ צבאות ובתוך האגרת מוסגרה אגרת תשובה מר׳ אהרן חארינער רב באראד (אשר כתב עליו בחתם סופר בצחות הוא אח"ר ראשי תיבות אהרן חרינער ראבבינער אוי למי שפגעו אַרָד) אשר כתב להודיע לבני ישראל כי ראה כי שגג וחטא להורות דברים אשר לא כן, ועתה שב מכל דבריו וביטל דברי תשובת „קנאת האמת" הנדפס בספר „נוגה צדק", ומדאורייתא בביטול בעלמא סגי. — והנה בספר „נוגה צדק" העתיק תשובה מהרב דק"ק ליוארנא, שגם הוא פוסק להתיר להתפלל בלשון אשכנז ושאר דברים ותשובה זו היתה מזויפת ומעולם לא עלה על דעת צדיק לכתוב ולפסוק דבר זה כאשר כתב הרה"ג שם טוב ס"ט הסכמה לדייני האמבורג לאסור איסור גמור (עיין מכתב י"ז), ומזה נראה בעליל כי שקר העיד החונף בשמו בספרו „אור נוגה" והוציא לעז על אותו צדיק. — ומכל המכתבים האלו נראה שהגאונים הגדולים בפה אחד קראו להרב ר׳ ברוך עוזר ובית דינו „גודרי גדרות ועומדים בפרץ", ורק הד"ר גרעץ רוצה להיות הכם מכולם ואומר שהדיינים האלו היו חלושי הדעת באין מבין לעמוד בפרץ...

והרב ר׳ ברוך, אחר שהגיע לימי זקנה וטרדות וטרחות הזמן החלישו כח גופו, ביקש מפו"מ דק"ק האמבורג לבחור ראב"ד, אשר הוא צעיר לימים ולשום על שכמו עול הציבור, וכן היה ובשנת תקפ"א נבחר ר׳ יצחק בערנייס לאב"ד וחכם העיר.

והרב ר׳ ברוך מת בשיבה טובה, לאחר שזכה להיות הראשון שיצא ללחום מלחמת ה׳ צבאות ונפל חלקו בנעימים להיות מגודרי גדר; הלצים שעמדו עליו ורצו להשפיל לארץ כבודו בספרם „נקם הברית" וספר „חרב נוקמת" כבר אבד זכרם. אבל שם הרב ר׳ ברוך עדיין נזכר בקהלות האמבורג כאילו הוא חי וגדולים צדיקים במיתתם יותר מבחייהם וזכר צדיק לברכה, והחתם סופר כתב להרב הג׳ זלמן אפרים מרגליות בק"ק האמבורג: הדפיסו קבוץ אגריות מגאוני הזמן וקראודו ספר „דברי הברית" ותלי"ת פועל ישועות בקרב הארץ.

וזה נוסח המצבה

:(Begräbnissplatz Ottensee)

ברוך אתה בבאך, וברוך אתה בצאתך, פ"נ הרב המאור הגדול וחסיד אמתי פ"ה ההר של סיני וצנא מלא ספרים בקי בש"ס ובכל ארבע שולחן ערוך שהיו לו סדורים על פיו איש מופלג בחסידות ופרישות כי נזיר אלוקים היה, ארבעים שנה היה דיין אמת וסוף ימיו ראב"ד בק"ק האמבורג ואלטונא ה"ה מהור"ר ברוך בן הגאון וחסיד אמיתי מהור"ר מאיר עוזר זצ"ל מפראג נפטר בן שמונים ג' כסליו תקפ"ג לפ"ק.

אשתו מרת רבקה טעלצבי, נפטרה ביום ו' כסליו תק"ע (אָט-טענזעע גר. נומר 3386).

ונדפס ממנו: ספר „אלה דברי הברית", וגם הובאו ממנו שאלותיו בענין בית הכנסת החדש טעמפעל בכל ספרי הגאונים אשר שלחו לו תשובותיהם, עיין „חתם סופר" חלק ששי ליקוטי שו"ת מסימן פ"ד עד סימן צ"ו, ועוד עיין בהשמטות לחלק חו"מ סימן קצ"ג, וגם בספר „תולדות ר' מרדכי בנעט", ובספר שו"ת „שמן רוקח" וגם בספר „פרשת מרדכי" וגם בספר „צרור החיים" מאת הרב הג' לעווענשטאם אב"ד דק"ק עמדען.

והיו לו שלשה בנים, נו' 1643 אורי פייביש בן הדיין ר' ברוך, נו' 1821 מאיר יאַקאָב בן הדיין ר' ברוך, ובכורו החו' יעקב נשא בת הרה"ג מרדכי יאפפע אב"ד דק"ק שווערין.

XVII.

הרה"ג עקיבא ווערטהיימער ברעסלוי.

טרם נכתוב תולדות חיי הרב הזה צריכים אנו בקיצור להקדים דברים אחרים ע"ד מעמד ומצב קהלת אלטונא בעת ההיא, אחר שנתפרדה אלטונא מהאמבורג היו צריכים קהל אלטונא לשלם להאמבורג וואנדסבעק חלק המגיע להם, וגם עד אז השתתפו שלש הקהלות לשלם להרב חק הקצוב לו, ועכשיו הוצרך קהל אלטונא לבדו לקבל עליו רב מיוחד

E. V. Wertheimer.

תמונת הרה"ג המפורסם מוהר"ר עקיבא ווערטהיימער זצ"ל אב"ד דק"ק אלטונא ור"מ דשלעזוויג האלשטיין.

ולתת לו כל צרכיו, וזה לא היה אז ביכולת הקהלה לספק די צורך להראב״ד, ולכן הסכימו הפרנסים דקהל עם הגבאים דקלויז בית המדרש לקבל איש אחר בתור „קלויזנער", והוא יהיה להם לראש ושופט. וביום א׳, י״ב שבט תקע״ו הוברר בוועד הקהל ובהסכמת הגבאים דבית המדרש דקלויז בתור „קלויזנער" הרב מו״ה עקיבא ווערטהיימער, והוא נולד בברעסלוי ובא עם כל בית אביו לאלטונא ואביו ה״ר המפורסם בתורה אביגדור ווערטהיימער מת ונקבר באלטונא. ובתחילה היה ר׳ עקיבא מלמד בבית תלמוד תורה באלטונא, ואח״כ לקחו הפרנס ר׳ שמשון גאלדשמיט הנקרא שמשון אלדענבורג אל ביתו ללמוד ולחנך את בניו. ובשנת תקס״ו נתקבל לראב״ד בליבעק ומייסלינגען, וישב שם כעשר שנים והיה נכבד מכל העם. אבל יען שצרכי ביתו היו מרובים, אחרי שהיו לו עשרה בנים מאשה מרת פונל שנשא באלטונא, וקהלת ליבעק קטנה ולא יכלה לתת לו די ספוקו, ובפרט כי בשנת תקע״ה הי׳ ה„גירוש" בליבעק, ולכן כאשר הגיעה אליו הקריאה של חבה לבא לשרת בקודש בקהל אלטונא, עזב את מקומו ובא לכאן. וזה שכתוב בפראטאקאל דקלויז: היום י״ב שבט תקע״ו הוברר עוד אחד בעבור קלויזנער להיות דיין ומורה הוראה ה״ה התורני והרבני מהור״ר עקיבא במהו״ר אביגדור נ״י שהיה עד עתה אב״ד בליבעק, ורק בעו״ה על ידי שררה רשעיות בליבעק טרייבען בחוזק לגרש משם היהודים אכן מקהל יצ״ו דענזעלבען אויף גענוממען לפני יושב בית המדרש ודיין. — ובא לכאן ראש חודש אדר. ויען שהרב מה״ו מנחם מענדל פראנקפורטער כבר זקן בא בימים ולא יכול עוד לצאת ולבא בראשם, לכן היה הוא יושב בראש בית דין, אבל לא היה לו שם רב״ד עד אחר מותו של הרב מו״ה מנחם מענדל פראנקפורטער. וגם למד בבית המדרש דקלויז בכל ערב בחוזר חלילה עם שאר יושבי בית המדרש. ובשנת תקע״ט. כאשר קמו בהאמבורג כת הדשים שרצו לשנות סדר התפלה ולהתפלל בלשון אשכנז כמבואר לעיל, היה הוא הראשון שיצא להלחם והסכים לאסור והודיע ברבים בבית הכנסת ובכל גלילות ממשלתו של מדינת האלשטיין וזה נוסח הכרוז *): „מודעה רבה פיר בני קהלתינו אונד דיע עס אנגעהט, פאר דער נייאליך ערשיענען זא גענאנטען תפלה לערבית ושחרית של שבת צוא ווארנען. זכרון לבני ישראל! זה ימים יצא בדפוס קונטרס מיוחד

*) גרעטץ כותב בטעות ר׳ עקיבא איגר .II במקום ר׳ עקיבא ווערטהיימער.

לתפלה ערבית ושחרית לשבת. ומעתיקי תפלה הזאת עברו גבול אשר גבלו הראשונים גרעו והוסיפו כחפץ לבבם אשר לא כדת. זדון לבם השיאם לאמור לא יתכן דרך ה׳ אשר דרכו בו אבותינו אנשי השם מעולם. ואת אלה לא הצפינו ברעיונים, כי אם גם מחוץ שכלה חרב לשונם, וידריכו קשתם ביד רמה לחלל את הקודש קדשי ה׳ אשר הנחילנו אבותינו יודעי דת ה׳ תמימה אשר שמרו מצות ה׳ וחזקה ידם באמונה — וויא לייכט קעננטע עס נון געשעהען, דאס אייניגע אירריגע געפיהרט ווערדען, אהנע מוטהוויללען, נגד הדת צו האנדעלן, איינסט פֿאן דעם זא געגאנטען גענצליך פֿאן דען תפלות שתקנו לנו אנשי כנה״ג אבווייכענדען געבעטבוך געברויך צוא מאכען — ופן יצודדו נפשות גם מאתנו, להוליכם גם המה בתוהו לא דרך, וילכדו אנשים הולכים בתומתם, ולא ידעו להזהר בשחיתותם. יודע לכם בני ישראל, בנים אתם לה׳ אלוקיכם חזקו ואמצו אל תלכו בדרך אתם, כי דרכם לא יתכן חלילה לכל איש ישראל, לשנות דבר או דיבור מסדר תפלתנו אשר בידינו, כאשר עשו אבותינו מעולם, כן נעשה אנחנו ובנינו אחרינו, וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות כאשר צונו ה׳ אלוקינו, ואל תפנו לקול מלחשים חוברי חברים, דרכיהם לא סלולה, ודבריהם בלתי ישרים, לא תאבו ולא תשמעו. הם מלהזכיר, ואנחנו באבותינו ואבות אבותינו בשם ה׳ נזכיר, בלי תוספות ובלי מגרעת כי הכל מיד ה׳ עליהם השכיל, דבריהם בצדק ברורים כיום, ואתם הדבקים בה׳ אלקיכם חיים כלכם היום, דברי דורש טוב לעמו הק׳ עקיבא בר״א ברעסלוי ראב״ד פה ק״ק אלטונא והמדינה יע״א. אלטונא יום ג׳ ז״ך תשרי מצמי״ח ישוע״ה לפ״ק. —

בשנת תקפ״ג מת הרב הזקן מ״מ פראנקפורטער, ונבחר הרב ר׳ עקיבא לראב״ד ור״מ דאלטונא וכל מדינות שלעזווינ האלשטיין, והוא היה הראשון שנקרא בשם ראב״ד ור״מ דאלטונא והגלילות.

בשנת תקפ״ט ביום א׳ מרחשון היה בעירנו פֿריעדריך קארל קריסטיאן, החתן מלך דענעמארק, ובא הרב ר׳ עקיבא לקבל את פניו באוידיענץ שקורין „קור״, ודרש בשבת קודש כ״ב חשון ביום חתונת בית המלך דרוש לכבוד המלך (עיין בספר דברי הימים דקהלתנו).

בשנת תקצ״א מתה אשתו מרת פוגל, ואחר זמן נשא את מרת ענלה בת כ״ה יצחק לייטערדארף שהיתה אלמנת כ״ה זלמן ב״ר מאיר. ובשנת תקצ״ה שבו לעירנו שני בחורים שהיו לומדים בק״ק פרעסבורג

בישיבה של הרה"ג משה סופר בעה"מ שו"ת חתם סופר, מו"ה ישעיהו האללענדער כ"ץ ומו"ה יעקב כ"ץ נ"י ונתקבלו שניהם ליושבי בית המדרש ואז עזב הרב ר' עקיבא את מקומו בקלויז בלימוד השעורים, יען שהיה טרוד בדין תורה וצרכי הציבור וללמוד משניות ברבים עם כל נושאי כליו צריך פעמים יום שלם ללמוד ולהכין את עצמו לכך, לא היה לו פנאי לזה, לכן הניח הדבר להבחורים הנ"ל, והוא נפטר בשנת תקצ"ח.

וזה נוסח מצבתו

(נר. 1423):

פ"נ אדמ"ו הגאון הגדול המפורסם פאר הדור
החסיד האמיתי כש"ת מו"ה עקיבא ישראל בן
מו"ה אביגדור זצלה"ה אב"ד דק"ק אלטונא
והמדינה יע"א. והוא שפט את עדתו עשרים שנה
ולפנים היה אב"ד דק"ק מאיסלינג וליבעק וכבר
הורה הוראה עודנו צעיר לימים דורש טוב ודובר
שלום לכל עמו נפטר בשם ט' ביום ד' כ"א אייר
הוא היום נהפך לאבל כבד ונקבר למחרתו יום
ה' כ"ב ב' תקצ"ח לפ"ק.

וזה נוסח מצבת אשתו

(נר. קעניגסשטראססע 3934):

פ"ט

האשה הצנועה הרבנית מרת פוגל אשת הגאון
אב"ד הרב מהור"ר עקיבא נ"י נפטרה ביום ב' כ"ה
סיון ונקברה למחרתו כ"ו בו שנת תקצ"א לפ"ק.

ונדפסו ממנו: שו"ת מפוזרות בשו"ת ר' עקיבא איגר הנדפס מחדש ובשו"ת עולת שמואל סימן מ"ג מ"ה, ובשו"ת נחלת בנימין מהרב הג' וואלף האמבורגער שאלה י"ג חלק אה"ע, ושם כתב: ואמנם על משאלתו אעתיק לו בזה מ"ש בנידון הנ"ל בחידושי על אבן העזר. — ובספר אלו דברי הברית נדפס ממנו הכרוז הנדפס לעיל, סימן א'. ועוד יש בידי כתב יד ספר מטיב חזיון על כל ספר ישעיהו פירוש על כל פסוק ופסוק, ובספר אוצר החיים נרשם ממנו (נו' 1546) דינים ועה"ג נמוקי כתב יד מהרב עקיבא באלטונא. והוא הסכים על ספר רמוני פרץ, אהל יששכר, מחזורים דפוס אלטונא, הרכסים לבקעה.

תולדותיו: ה"ר יעקב הבכור, אברהם הירש, ה"ר מאיר אשר נסע לענגלאנד, וכהר"ר משה, ובתו מרת בעטטי אשת ר' יצחק פריעד־מאנן. — מרים נשואה בעמדען – יטלה אשת יוסף מיכל, בנה היה הרופא ד"ר מיכעל, ומרת חנה באטט.

XVIII.

הרב פו"מ וראב"ד מהור"ר מאיר

בנו של פו"מ המפורסם בנימין כהן, הנקבר בין שני גדולי הדור, בין הרה"ג רפאל כהן, ובין הרה"ג נח חיים צבי בערלין, בן ה"ר מהור"ר מאיר כהן, נין ונכד של התורני הפרנס מהור"ר יששכר באר כהן שהי בימי זלמן מירלס.

וה"ר ר' מאיר נולד באלטונא בשנת תקכ"ה ולמד אצל הרה"ג רפאל כהן, ויען שלא היתה לו שום דאגת פרנסה, למד מתוך הרוחה בהתמדה גדולה, ובעודו צעיר לימים נבחר בק"ק אלטונא לפרנס ומנהיג, והיה תורה וגדולה במקום אחד, ואמרו עליו: אשרי לדור שרבי מאיר כהן מנהגם, והוא היה ראש המדברים בכל מקום וביתו פתוח לכל העוברים ושבים והיה מקרב ומכבד תלמידי חכמים, ובשנת תקע"ב אחרי שנתפרדו שלש הקהלות זו מזו, היה הוא הנברר מקהל אלטונא לנושא ונותן עם פרנסי דקהל האמבורג וואנדסבעק והוא הראשון החתום בפראטאקאלל תחת כתבי הפרידה, וזה הלשון שכתוב בפנקס דברי הימים דקהלתנו: „לכל תכלה יש קץ, וזמן לכל חפץ לקרב ולרחק לדבק ולהפריד בין הדבקים, וזה כמאתים שנה ואבותינו כרתו ברית לשבת אחים גם יחד להתקשר בקשר אמיץ, להתאחד שתי קהלות אלטונא והאמבורג אז נדברו יראי ה' איש את רעהו והיו לאגודה אחת והנה מפגעי הזמן ומקורות העתים הוכרחנו לפרוד זה מזה ונתפרדה החבילה כי בשנת תקס"ו בא חיל הצרפתים בהאמבורג ומאז והלאה גברו והצליחו תחת ממשלת נאפאליון עד שנת תקע"א וכבשו כמה מדינות אשכנז ובשנת תקע"א נתאחד מדינת האמבורג עם מדינת צרפת ועל פקודת השררה הנקרא פראָפעקט De conienz שצריכים לפרד זה מזה כמו שנראה מהאגרת השלוחה אלינו נו' 36-35, ותיכף ומיד כשקבלנו פקודה הלז שלחנו כל הדברים על ידי האדון אָבער־פרעזידענטען לקאפענהאגען אן דיא דייטשע קאנצליי וקבלנו על ידי אדון הנ"ל בפקודת

המלך יר״ה רשות, ועל פי צוואת המלך הלז נתבררו שני קאממיססיאנען יחד ועשרה אנשים דהיינו חמשה אנשים מק״ק אלטונא וחמשה אנשים מק״ק האמבורג ונגמר הפשר בשנת תבקע העיר״, עכ״ל. — וכאשר באה עיר האמבורג במצור בשנת תקע״ד בעת הגירוש וילכו כשלש אלף מבני ישראל הלוך ובכה עד בואם לפני שערי עיר אלטונא וירחמו עליהם יושביה ויביאום הביתה ויתנו להם די מחסורם, ובכל יום באו פליטים ומגורשים עד כי לא יכילום בתי היושבים ויקומו הנדיבים ובראשם הרב ר׳ מאיר כהן ויתאספו יחד ויכינו בתים מיוחדים לזה ויאספו שם את המגורשים וגם שלחו רבים למרחוק ויתנו להם צדה לדרך, וכמה עמל וטרח ה״ר מאיר בעת כזאת אין לשער, השתדל להציל שרידי עם ולהחיות אלפים מישראל זכותו יעמוד לו עד עולם ובחכמתו ובעוצם ישרותו הנהיג את הציבור לטובת הכלל, וכאשר מת ה״ר עקיבע ווערט־היימער עד שבא ה״ר יעקב עטטלינגער בין מלכא למלכא היה הוא ראש בית דין ושופט צדק, ובסוף ימיו ירד מנכסיו ונתקיים בו גלגל חוזר בעולם, ובכל זאת היה מכובד מכל העם מקטן ועד גדול, ויותר מחמשים שנה היה מנהיג נאמן דקהלה ושני שנים רב״ד, ומת ביום שושן פורים שנת ת״ר.

ונוסח המצבה חיבר ה״ר יעקב עטטלינגער לכבוד איש יקר כזה שנמנה בין יחידי סגולה שבדור.

וזה נוסחה

(נר. 1419):

כתר שם טוב.

רב טוב פעל ועשה בעוצם ישרותו
מאיר עיני חכמים באור חכמתו
הכהן צדק בטהרה עבד עבודתו
ראש המדברים תוך קהל עדתו
בית נדיב וישר נקרא ביתו
דין ומישרים שפט ביושר צדקתו
פרנס ומנהל במטה עוז תורתו
ומנהיג נאמן היה כחמשים שנה לקהלתו
פה עד שובו כבן ע״ה שנה אל אדמתו
כהלתנו תברך זכרו ושלום מנוחתו

ה"ה רב"ד ופו"מ מוהר"ר מאיר צדוק בפר"מ כ"ה
בנימין הכהן נפטר בש"ט ליל ו' שושן פורים
ונקבר יום א' טו"ב א"ש ת"ר לפ"ק תנצב"ה.

וזה נוסח מצבת אשתו
:(Grabstein 1418)

פ"ט
האשה הזקנה מ' יטלא בת כ"ה פייבלמאנן ב"ר
משה ב"נ זצ"ל. אלמנת פו"מ המנוח מהור"ר
מאיר כהן זצ"ל נפטרה ביום ד' י"ד אייר ונקברה
ביום ה' ט"ו בו תר"ח.

והנה אביו של הרב מוהר"ר מאיר כהן היה מפורסם בצדקתו והוא נקבר בין שני הגאונים הרה"ג ר' נח חיים צבי ברלין ובין הרה"ג ר' רפאל כהן. ומשפחת הירש בהאלבערשטאט מבני בניו הם.

וזה נוסח מצבתו
:(Grabstein 1405)

בנימין ידיד ה' ישכון לבטח
פ"נ
בעט ברזל ועופרת יחצב באבנים
נפש על קברי פה הלילה לנים
ידעת גואלם חי ואחרון על עפר יקום ישנים
מפרי מעללם ישבעו טובות הצפונים
ינוחו יושבי בצל צח מזיו כבודו נהנים
נעימות בימינו נצח עם היושבים בגנים
כה אמר האיש בלכתו אל בית אלוקים
נא אל תרבו תדברו גבוה וגבוהים
ה"ה התורני פו"מ דורש טוב ונשוא פנים
כ"ה בנימין בן מהור"ר מאיר מן הכהנים
הלך לעולמו בש"ק ונקבר למחרתו יום א' יו"ד
אדר שני למצבת לפ"ק.

XIX.
הרה"ג יצחק בערנייס.

בן מהור"ר יעקב בערנייס, נולד בשנת תקנ"ב בעיר מאגענץ ובילדותו למד אצל הדיין המפורסם מהור"ר יצחק מעץ, אשר בא אח"כ עמו להאמבורג ונתקבל שם לדיין, וה"ר יצחק בערנייס למד בהתמדה רבה ובהיותו בן שבע שנים למד וידע בעל פה מסכת בבא קמא, ועל זה כבדו הרה"ג נה חיים צבי בערלין (אשר היה אז ראב"ד בעיר מאגענץ ואח"כ נתקבל לראב"ד בנ"ק אה"ו) בשם „חבר", ומשם הלך לעיר ווירצבורג ולמד בישיבת הרה"ג אברהם בינג, וגם אסף שם ידיעות חיצונות באוני־ווערזיטעט והיה תלמיד חבר להרב ה"ג יעקב עטטלינגר, הוא למד עמו יורה דעה והוא למד ממנו הבנת „מורה נבוכים". ובעודו רך בשנים הי' זקן לערך חכמתו אשר קנה, וגם הרבה חכמה ותורה ודעת קדושים אסף, ויותר מזה היה חכם בטבעו, ואיש פלאי ברוב תבונתו זכה זכרונו. ובשנת תקפ"א, מאחר שהגיע הרב"ד ברוך דיין לימי גבורות, ויבחרו אותו ראשי עדת האמבורג לשבת על כסא רבנות. ויען שהלך לפניו שם חכמתו ויקראו לו חָכָם, ונקרא בפי כל Chacham Bernays. וכאשר בא להמבורג ותהום כל העיר לקראתו. כי ה' מלא את רוחו בחכמה ובדעת כל ידיעות רמות ונשגבות, וכאשר עמד על הבימה בכל שבת ושבת ויעצם עיניו ויגיד קאפיטל תנ"ך ומאמר חכז"ל בעל פה מלה במלה ויואל באר אותה על דרך הפשוט ועל יסוד הדקדוק והכוונה ראשונה ועל דברי הגיון, וחכמת שבילי אמונה בדרך פילוסופיה, עד כי עמדו כל העם מחריש משתאה, כי לא שמעו כזאת מפי הדרשנים והמגידים הישנים. אבל אמנם יותר שהיה חכם לא הבין ללמד דעת להמון עם ודבריו ירדו רק לחדרי לב המבינים, ובכל זאת הרים כבוד התורה בכלל גם לבוערים בעם (עיין „פני תבל"), והיטב השגיח על בית הלמוד תלמוד תורה ויגרש את המורים הבורים ויקם מורים חדשים מביני ספר ולשון. בשנת תר"א נדפס מחדש סדר התפלה בלשון אשכנז בטעמפעל ויכתוב הרב בערנייס מודעה רבה לאורייתא, שכל האיסורים שנתנו הרבנים בפעם ראשונה בשנת תקע"ט על אותה התפלה עדיין קיימים בחזקם ובתקפם וחלילה לשום איש ישראלי להתפלל מאותו סדר התפלה — ובכל בתי כנסיות בהאמבורג נקבעה מודעה זאת בפרהסיא וז"ל: „אלס אים יאהרע תקע"ט דיא זאגענאננטע תפלה על שבת וי"ט היער ערשינען זואר, אונד דיא דאמאלינע היעזיגע רעליגיאָנסבעהערדע הבר"צ דארין

תמונת הרה"ג המפורסם מוהר"ר יצחק בערנייס אב"ד דק"ק האמבורג *)

Isaak Bernays. Geistlicher Beamter der deutsch-Israelitischen Gemeinde in Hamburg.

---

*) Reproducirt von Jacob Mäller, Altona.

דיא וויללקיהרליכסטע פֿערשטימּמעלונג אונזערער הויפטגעבעטע, דיא אבזיכטליכע אבווייכונג פֿאָן דער יידישען בעטווייזע, אונד דיא אונפֿער־אנטוואָרטליכע צערשטערונג דעס געבעטגייסטעס דורך ווענשטרייכונג אונד אוממאָדעלונג דער אויף אונזערע רעליגיעזע צוקונפֿט. גאולה משיח ותחיה בעצינליכען שטעללען אין אונזערען · געבעטען מיט טיעפֿער בע־קיממערניסס וואהרגענאממען, האטטע דיעזעלבע מאנטאג דען 26 תשרי תקע״ט יענעס געבעטבוך מיט דעם געזעטצליכען פֿערבאָטע אין פֿאלגענ־דען וואָרטען עפֿפֿענטליך בעלעגט: „דאס בד״צ ווארנט אונד מאכט בעקאננט יעדעם איזראעליטען דאס מאן אוים דיעזער תפלה ניכט בעטען דארף, אונד ווער דארוים בעטעט איסט ניכט יוצא ידי חובת תפלה״. אונד דיעזע ערנסטליכע ווארנונג האטטע איהרע פֿראָממע ווירקונג גאטט־לאָב ניכט פֿערפֿעהלט. עס איזט ביסהער קיינעם יודען אין דעם זינן נעקאממען, זיינע תפלת חובה אוים יענעם בוכע צו בעטען. דא גגענ־ווארטיג איינע נייע אויפֿלאַגע דעסזעלבען בוכעס ערשיענען איזט, דיא זיך צוואר געבעטע דער איזראַעליטען נעננט, אָהנע יעדאָך יענען גרונדמענגעלן אויך נור אים ענטפֿערנטעסטען אבגעהאָלפֿען צו האַבען, פֿיעלמעהר דען אין דער פֿאָררעדע אויסגעשפראָכענען זאטץ, דאַס דיא לייטענדען גע־דאַנקען דיא דאַס געבעטבוך פֿאָר דריי אונד צוואָנציג יאַהרען אינס דאַזיין גערופֿען, דיעזעלבען געבליעבען זינד, דורכוועג געטרייליך בעוועגט האט. אינדעם דיעזעלבע וויללקיהרליכע פֿערשטיממעלונג, אויסלאססונג, אַבווייכונג אונד פֿריוואָלע בעהאַנדלונג אונזערער רעליגיעז־פֿערהייססענען צוקונפֿט דער גרונדקאראַקטער דיעזעס געבעטבוכעס וויא דעם פֿאָרי־גען אויסמאַכט, אונד דאַס יעטציגע נור דיעזע מוטווילינע בעהאַנדלונג דעם „הייליגען" אויף פֿאַסט אַללע תפלות וברכות צערשטיקקעלנד אונד צערשטערענד אין אַנוועגדונג ברינגט, זא זיעהט מאַן זיך פֿפֿליכטגעדרונ־גען להסיר מכשול מדרך בני קהלתנו יע״א החרדים אל דבר ה׳ והנזהרים במצותיו היערמיט עפֿפֿענטליך צו ערקלערען, דאס אָביגער אים יאַהרע 5579 פֿאָן בד״צ היער אויסגעשפראכענער איסור אוים דעם סדור תפלה על שבת וי״ט צוא בעטען, אויך אויף דיא היער ערשייענענע נייע אויס־גאבע אונטער דעם נאמען: „געבעטע דער איזראַעליטען" אים אויסגע־דעהנטעסטען זיננע האַפֿטעט, ואסור להתפלל תפלות וברכות חובה מתוך סדור הלז. האמבורג כ״ו תשרי תר״ב. — איזאק בן יעקב (יצחק בן יעקב) בערנייס חכם דער דייטשען געמיינדע אין האמבורג."

המודעה זאת עשתה רושם בכל המדינות וכת המתחדשים מלאו כעס והימה עליו, שדבריו נשמעו בכל קהלות אשכנז, יען שהוא היה מפורסם לרב שיש לו הבנה ודעת יתירה (ראה מכתב עתי „אָריענט״ משנת תר״ב.)

בשנת תר״ו כאשר נשלמו כ״ה שנה שעבד עבודה בקודש, עשו לו הקהל כבוד גדול ויסדו חברת „אהל יצחק״ לכבודו ולזכרונו.

ותלמידיו המפורסמים הם: הרה״ג שמשון רפאל הירש — פרנקפורט דמיין, דאקטאר שמשון נאטאן — האמבורג דאקטאר יאָעל — פפונגשטאט, דאקטאר אדלער — ליבעק, דאקטאר פרענסדארף — האנאפער, הר׳ מיכאל גאטטליעב דיין דק״ק האמבורג,— וימת הרב ברניים פתאום ביום ג׳, ט׳ אייר ונקבר ביום ה׳ י״א אייר תר״ט.

וזה נוסח מצבתו

(Ottensee):

והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע ומצדיקי הרבים
ככוכבים לעולם ועד.

פ״נ

אדמו״ר הגאון המפורסם פאר הדור מה״ו יצחק
איצק בן מהורר יעקב בערנייס חכם דק״ק אשכנזים
בהמבורג – רועה עדתו ביראה ובחכמה עשרים
ושבע שנים, נפטר פתאום ביום ג׳ ט׳ אייר ונקבר
ביום ה׳ י״א אייר בשנת ה׳ תר״ט לפ״ג
תנצב״ה.

והרה״ג שמשון רפאל הירש מביא בספר תהלים קאפיטעל ט״ז מכתם לדוד פירוש ששמע ממנו. וברשות הרה״ג דאקטאר פ׳ נאטאן האמבורג נ״י נמצא ספר מכלול לרד״ק עם הגהות מרבו ר׳ יצחק בערנייס. והרבה״ג יעקב עטטלינגער הספידו ברב עם בבהכנס״ת בהאמבורג.

שם אשתו שרה בת הקצין הטפסר האָפּאָנענט וגם יושב בבית המדרש בהאנובר מוהר״ר בעהרענס מיכאעל.

תולדותיו: בנו הבכור ר׳ יעקב פראפפעסאר בבאָנן — ר׳ בערמאנן היה סוחר בהאמבורג ואח״כ בעיר וויען — ר׳ מיכאל פראפפעסאר בעיר מינכען — ר׳ יהודה בהאמבורג — ובתו האחת נשואה

לזאלאמאן היינע, והשניה היתה אשת הקצין המפורסם לעוו בער במעהרען *).

XX.

הרה"ג מוהר"ר יעקב יוקב עטטלינגער.

בן התורני המופלג מהו"ר אהרן עטטלינגער, שהובאו דברי תורה ממנו בסוף ספר „ערוך לנר" על יבמות וגם בשו"ת „בנין ציון" סימן נ"ד, בן בנו של הרב מו"ה יצחק (אייזיק) עטטלינגער. נולד בקארלסרוהע בשנת תקנ"ח, ובילדותו למד אצל אביו, כאשר כתב בהקדמה ל„ערוך לנר" יבמות, וז"ל: ילד שעשועים להם הייתי, גדלוני על ברכיהם, הורוני דרך הקודש דרך חיים, שתלוני כעץ על פלגי מים. וגם למד אצל הרה"ג אשר וואללערשטיין בקארלסרוהע, שהיה בנו של הרה"ג בעהמ"ח „שאגת אריה" וממנו למד רוב הכמתו (ומביאו ב„בנין ציון" סימן פ"ג). ומשם הלך לעיר ווירצבורג ללמוד ידיעות והכמות היצוניות על אוניווערזיטעט, ושם למד עם חבירו ה"ר יצחק בערנייס, וכאשר השלים השנים הקצובים להיות באוניווערזיטעט כתבו לו כל הפרופיסורים בכתב תעודה שקיבל מהם שהוא מבין ההכמות שעסק בהם על בורין ועל צד היותר טוב (פֿארציגליך). ומשם חזר לבית אבותיו ונשא את בת גילו מרת גנענדל בת האלוף והקצין פו"מ קויפֿמאנן ווארמזער טורלאך בשנת תקפ"ג, ואחר החתונה תקע אהלו בקארלסרוהע וישב שם רק על התורה והעבודה, שלא היה לו שום דאגת פרנסה ולמד עם תלמידים כאשר כתב בנו בהקדמה „ערוך לנר" לסנהדרין: „חיבור על מסכת סנהדרין כבר כתב וחיבר בעוד שישב באהל של תורה בארץ מולדתו בקארלסרוהע ושם נתברך גבולו בתלמידים רבים, מהם ישבו אחרי כן על כסא הוראה ובהיותו אז צעיר לימים ירא להיות חבר לדורשי רשומים; אך אביו פתח ארובותיו ופקד עליו להריק על הגליון את אשר הננו ה' שלא תאבד חכמה ובינה, ובשנת תקפ"א התחיל ללמוד מסכת סנהדרין ולכתוב הפירוש בספר ובשנת תקפ"ד סיימה ובסוף

---

*) רוב תולדות הרב ר' יצחק בערנייס קבלתי מתלמידו המובהק הרב החכם המפורסם דאקטאר שמשון נאטהאן נ"י מהאמבורג, אשר בידו הגהות אשר מצא כתובות על גליון המכלול של רד"ק.

תמונת הרה"ג המפורסם מוהר"ר יעקב יוקב עטטלינגער זצ"ל אב"ד דק"ק אלטונא
ור"מ דשלעזוויג=האלשטיין. הרב האחרון שישב על כסא משפט בק"ק אלטונא.

Jacob Ettlinger, Oberrabbiner u. Gerichts-Vorsitzender in Altona.

ספר „ערוך לנר" על סנהדרין נדפס מה שדרש על הסיום. וגם דרש ברבים בבית הכנסת הגדולה בקארלסרוהע ונדפסו כמה דרשות מאותו הזמן, ואחר איזה שנים נתקבל ליושב בית המדרש בק"ק מאנהיים והיתה ממשלתו גם לקהלות לאדענבורג ואינגאלדשטאט. ושם היה לו מחלפות מכתבי שו"ת עם הרה"ג זעקל מיכעלשטאט ומהר"ם שיק. ונדפסו ממנו מזמן היותו בלאדענבורג איזה דרשות שדרש בחינוך בית הכנסת דק"ק אינגענהיים, דרוש לכבוד גראסהערצאג קארל פריעדריך בשנת תקפ"ה, וגם הספד על פטירת הגראסהערצאג לודוויג פאן באדען בבית הכנסת דלאדענבורג בשנת תק"ץ. והוא היה נכבד מאד בעיני השרים והמלכות.

לאחר פטירת הרב ר' עקיבא ווערטהיימער באלטונא נתנו עליו עיניהם פו"מ דקהל אלטונא לבחרו לישב על כסא משפט והוראה, כי שמו הולך וגדול בכל מדינות אשכנז. ולכן שלחו אליו כתב רבנות בשנת תקצ"ד. ובפנקס דברי הימים דקהלתנו נעתק כתב הרבנות והוא מעשה אמן כעין טפוס עשרת הדברות חמשה סעיפים מצד אחד מה המשא שעליו. והמשה סעיפים מצד אחר מה משכורתו. ועל כתב־רבנות הזה השיב, כי לרצון היה לפניו מה שכתוב בכתב רבנות, רק דבר הנוסח „לשלש שנים" ביקש להשמיט מן הספר. ועל זה השיבו לו פו"מ דקהל אלטונא: מכתב אדמו"ר מן עש"ק העבר פרשת בא בא לידינו ושמחנו בפתח דבריו כי לרצון היה לפניו כתב הרבנות ורק בדבר הנאמר בו על משך שלש שנים פג לב אדמו"ר שחישב שבכוונת מכוון ניתן קצבה זו — צר לנו! איך יחשד אותנו רבינו בזה? הלא הוא לא ביקש מאתנו כסא הרבנות כי אם אנחנו בחרנו בו, כי מצאנו בדברי הימים דקהלתנו הנוסח של שלש שנים לא לבד בכתבי הרבנות לגאוני פאלאניא כי אם גם להרב מוהר"ר נח חיים צבי זצלה"ה ולא ענה בו דבר והחזקנו זאת למנהג פשוט בכל או ברוב תפוצות ישראל, ולא ראינו אינה ראיה, גם לא עלה על לבינו לחוש לדברי יחיד פראפעססאר פאלק (הוא היה הד מהשלוחים) כי מי ביקש זאת ממנו רק מדעתו דיבר ועצת ה' היא תקום. ולמלאות מבוקש רבינו מודים אנחנו בזה להקים עלינו את אדמו"ר בכל התנאים והתחייבות המבוארים בכתב הרבנות כל ימי חייו לאי"ט ואם יש את נפשו אחר בואו למכון שבתו להחליף כתב הרבנות ולבטל מתוכו הנוסח שלש שנים נעשה ונשמע לדבריו הנכונים והחדש מפני הישן נוציא כו'.

ובל"ג בעומר שנת תקצ"ו בא לכאן ודרשה ראשונה שדרש בכ' אייר נדפסה על פי צוואת הקהל. והנה התנהגתו ואופן למודו היה כאחד מגדולי הראשונים שישבו על כסא הרבנות בנ"ק; שעות שתים או שלש ישב כל יום על כסא משפט. ואעפ"כ שכבר היתה עיר האמבורג נפרדת מאלטונא, בכל זאת כי ינצו אנשים והכה איש את רעהו בשבט פיו, או כי היה ריב בין אנשים בעסקי ממון בענין מקח וממכר אי שאר מסחר או כי נפלה מחלוקת ביורשים באו לדין תורה באלטונא כי היה נוח להם לבא לדין תורה מלילך לערכאותיהם, חדא שלא היה להם הוצאות כל כך, ועוד שלא הוצרכו להמתין שבועות או חדשים עד שיצא פסק דין, אלא מיד אחר שבאו בעלי דינים למשפט ישב הרב עם הדיינים ושמעו טענות שני הצדדים וקבלו עדות העדים ועיינו היטב במקור דין ולפי ראות עיני הראש בית דין פעמים יקוב הדין את ההר ופעמים לפום שורא דדיינא ופעמים השתדל בכל כחו לבצע דינם ולהשוותם ועוד חיים אנשים הרבה בקהלתנו ובהאמבורג שבאו לבית דין ישראל והם מספרים מה נהדר היה לראות ולשמוע כאשר ישב הרב ר' יעקב עטטלינגער עם בית דין צדק ודנו על פי חשן משפט זרק לאהבת אמת כל מגמתם שיצא דין תורה לאמתו והרב והדיינים לא לקחו רק דבר מועט שכר בטילה, ששה שיללינג.

מלבד עסק דין תורה היה הוא ראש (דירעקטאר) בבית חינוך הנערים והוצרך להשגיח על המלמדים ומורים דעת לילדי בני ישראל שיהיה הכל כשורה לפי צורך הזמן, ובפרט שבימים ההם קמו איזה עוררים שרצו לבטל בית תלמוד תורה, השתדל בכל כחו להעמיד ולקיים בית הספר שלא יתערבו בקטנותם בגוים . . . ועמד תמיד על משמרתו שלא לתת פתחון פה לעוררים.

ולמרות שהיה טרוד בענינים שונים מצא זמן ללמוד וללמד ולחבר ספרים נחמדים, מים עמוקים דברי פי איש הזה, דרשותיו היו נעימים במתק שפתים יוסף לקח עת הפיין אמרים והביע לקח טוב לשוחרי דעת ותושיה, בשנת ת"ר מת מלך דענעמארק פרעדעריק הששי והספידו בבית הכנסת במעמד השרים ומאד הוטבו דבריו בעיניהם, ועל פי בקשת הקהל חיבר קינה על מיתת המלך ובפנקס דברי ימים דקהלתנו נכתבה קינה זו, וגם ההספד נדפס והמחיר הקדיש לטובת בית חינוך הנערים. ביום ט"ז טבת שנת תר"ג מתה אשתו מרת גנענדל ואחותו הצדקת מרת בריינכע עטטלינגער השגיחה שבע שנים על כל צרכי ביתו וילדיו

עד שנשא על פי הפצרת המיו הראשון פו"מ קויפמאנן טורלאך את אשתו השניה מרת בת שבע בת כהר"ר מאיר מווירצבורג. ויהי בשנת תר"ה לפ"ק, בפרוע פרעות בישראל, וקמו בנים אשר לא אמון בם, ורצו להרום יסודי האמונה, אז יסד את מכתב העתי „שומר ציון הנאמן" שיצא לאור פעם אחת בשבוע בלשון ובכתב אשכנז „דער טרייע ציאָנס־וואֶכטער" — ושם הובאו בלשון צח מאמרים ע"ד קורות היהודים והעתים, דברי תורה ומוסר, ושאר דברים הנוגעים לכלל ישראל, להזהיר ולהתרות את העם מכל פגעי הזמן ולהסיר מכשול מבני עמנו — ופעם אחת בשני שבועות נדפס „שומר ציון הנאמן" בלשון הקודש, רובו דברי תורה בפלפול ושאלות ותשובות מכל גדולי הזמן ובתוכם הרה"ג משה שיק בעהמ"ח שו"ת מהר"ם שיק, והרה"ג יצחק דוב באמבערגער, גבריאל אדלער מק"ק אבערנדארף, ודוב בער אפפענהיים מק"ק אייבענשיטץ, והרה"ג וואלף האמבורגער, והרב ר' יעקב עטטלינגער השיב בכל פעם על הקושיות והערות הנשלחים למכתב העתי „שומר ציון".

בשנת תר"ז קמו איזה אנשים ורצו לבטל מצות פריעה ביד בצפורן ומצות מציצה בפה, ויצא הוא בצירוף הרה"ג וואלף האמבורג מפיורד, והרה"ג אברהם ווערכסלער משוואבאך, וה"ר יואל געץ להלחם נגד אותם המתחדשים והפסק שנתנו הגאונים האלה נדפס ב„שומר ציון" וגם נשלח בכל מדינת אשכנז. וזה לשונו שם (שומר ציון הנאמן נו' 38 משנת תר"ח): על דבר המציצה המסורה לנו עם המילה מפי חכמי התלמוד ומעולם חללו עליה את השבת ואין פוצה פה ומצפצף ועתה הדשים מקרוב באו איזה רופאים לומר, לא לבד שלא לצורך אלא שיש בה חשש סכנה למוהל או לנמהל באם אחד מהם חולה ועוד שיש להוש שעל ידי המציצה יהיו דמים נגררים ממקומות רחוקים ויגרם סכנה לילד ואיזה לומדי זמננו חששו על דבריהם מהם שבטלו ומנעו המציצה לגמרי, ומהם שמנעו ביום שבת קודש מפני חשש הילול השבת (ועיין בשאלות ותשובות „בנין ציון", שם מביא שגם איזה רבנים בטלו מציצה בפה, ואיזה מהם פריעה בצפורן) ומתוך כך חשבנו למשפט להושיב בית דין להיות נו"נ בחלקי בונה וסותר של ענין זה לידע ולהודיע מה שהסכמנו להלכה למעשה ויהוקו דברינו בעט ברזל לחלקם ביעקב ולהפיצם בישראל והוא שלפענ"ד לא לבד שאין צריך למנוע המציצה ביום שבת קודש אלא שאם אין שם מוהל כ"א אומנא דלא מייץ ואין שם אחר הגומר המציצה צריך להמתין עד אשר בוא יבא מוהל

אחר העושה מצותו כתורה וכמשפט כמו שהיא מקובלת אלינו מאבותינו הקדושים ואח״כ כתבו הטעמים באריכות. ובסוף אותו פסק כתבו וכל מי שיגיע אליו דברינו אלה לא ישליך אותם אחרי גוו כ״א יעיין היטב לברר האמת ולא לאהבת הניצוח חו״ש ונקוה לאל יתברך שאלה הלומדים הצדיקים המופלגים בתורה וביראה לא יעמדו על דבריהם ויודו על האמת כי גם אבות העולם לא עמדו על דבריהם עד שבאו שני גרדיים משער האשפות והכריעו בין חכמי ישראל וכן יעשו גם המה ויתאזרו חיל וישתדלו להחזיר הדבר על מנהגו הראשון.

וכל תכלית מכה״ע שומר ציון היה להרים קרן התורה והתעודה ולהסיר מכשול מדרך האמונה, ומחלקותיו ארבע: הקירות, חדושים ובאורים, שו״ת משלים ומליצות. ובערך עשר שנים יצא לאור מכה״ע שצ״ה, וכאשר ראה שאין צורך גדול כל כך למכתב העתי הזה, ויחדל מהוציאו לאור עוד. והרבה פעל וקיבץ לטובת עניי ארץ ישראל והוא היה ממונה מארץ ישראל בשם נשיא.

וזה תוכן כתב־הנשיאות הנשלח לו:

בעזה״י.

מי יתן מציון תשועת ישראל.

אדם אחד מרבוא מצאנו, וגם אשה בכל אלה מצאנו, אמר המלך החכם ע״ה נוצר תאנה יאכל פריה. ורז״ל אמרו הא מאן דלביש מדה וגו׳.

אמת מארץ תצמח ותכתב זאת לדור אחרון.

הנני מקנים ארבע אמות קרקע מאחוזת כוללות עה״ק למ״ע הרב האי גאון יעקב תפארת ישראל כבוד מוהר״ר יעקב עטטלינגער נ״י, בהקנא גשו״ק ואגדן אנחנו ממנים אותו גבאי וגזבור ואמרכל כולל א״י והננו קוראים אותו נקוב בשם נשיא ארץ ישראל ובידו אנך לפקח ולהשגיח בכל עניני אה״ק וגו׳.

ועל דבר אמת וצדק חתמנו שמותינו פה עה״ק ירושלים תובב״א. בשלהי חדש רחמים שנת חכמת אדם ת׳א׳י׳ר פניו לפ״ק.

והכל שריר וברור ואמת ויציב ונכון וקים.
דא גישפנקא דשדר מלכא דקשטא
יר״ה לי לשמי ראשון לציון.

יצחק קובו ס״ט	זה שמי רחמים	זה שמי	זה שמי

חותם | שלמה קלני ס״ט | מרדכי אליפז ס״ט | סוסין ס״ט | בנימין מרדכי נבון ס״ט.

חותם כוללות עיה״ק
ירושלים תובב״א

בשנת תר״ט כאשר מת בהאמבורג הרה״ג חכם יצחק בערנייס נקרא מקהל האמבורג להספידו והספיד אותו בפני עם רב בבית הכנסת דעלבשטראססע ונדפס הספד זה בציאָנסוועכטער. ובשנת תרט״ו הוציא לאור ספרו „ערוך לנר״ על יבמות, ושם בהקדמה כתב וז״ל: ידעתי גם ידעתי דבת רבים, מלתם על לשונם ושפתותיהם דובבים, עת אשר שמים לבשו קדרות, וצבאם עטפו שחורות, עת אשר החשך יכסה פני תבל, ויושביה יהבילו אחרי ההבל, מאסו התעודה והפרו חוק, ותורת ה׳ השליכו למרחוק, הרחק כמטחוי קשת, לבל תהיה מתבקשת, בעת כזאת תהיה חובר חבר? הכזה משפט גבר? נפרץ בבית ה׳ פרצה אחר פרצה. נהיה דבר ה׳ בקמיו לשמצה, ואתה תקרב אל המזבח להקריב מנחותך? זאם חביבה התורה לדור פזר דבריך, ואם לא כנס אמריך! אך שמעוני נא אחי טרם תשפטו, ואז רעיוניכם אולי ישקטו, אם לעשות לי שם חבורי הברתי, כמוכם כמוני ידעתי, כי לא יאות לבקש כבוד וגדולה, גם לא עת עתה האסף תהלה, אחרי נהיתה תורת ה׳ זוללה, אך תחת כן נפשי שמתני, לגשת אל המלאכה בהתבונני, כי אין לסיג הגאוה, הלק בהתאוות תאוה, אשר איותי להוציא לאורה, חלק מחדושי להגדיל התורה, ובמה יזכה נער כמוני, את ארחו לעלות ליושבים בשבת תחכמוני, הלא בהראות כי יקרו לי אמריהם, וכי שתה בצמא את דבריהם, גם נשמרתי לבל אהיה לטורח, למכור לאשר לא יחפוץ, כדרך עוברי אורח, כל ההוצאות מכספי שלמתי, וכבד ה׳ מהונך קיימתי, ואשר יהיה לו דברי לנחת, הוא יכול לקחת, ואשר יהיה דברי למשא, יניחם ואל ביתו לא ישא. –– וביותר השתדל לעשות חבורים על אותם מסכתות שלא האריכו בהם הראשונים כמו על מסכת כריתות ומכות ונדה, כדי שיהיה נקל ללומדי תורה לבא ולעמוד על תכליתה.

בשנת תרכ"ג יצאה פקודת מלך דענעמא־ק פ־עדעריק השביעי שלא יהיה עוד שום בית דין רק מה שנקבע על ידי המלכות, ומאז ניטל חוק ומשפט מישראל ובטל דין תורה שנהג בקהלתנו כמאתים שנה. וזה תוכן הפקודה:

Gesetz u. Ministerialblatt für Holstein Nr. 7. Die Juden stehen in allen Angelegenheiten, welche nicht ihren Ritus betreffen, unter demjenigen Gericht und derjenigen Obrigkeit, welche für die christlichen Unterthanen unter gleichen Verhältnissen zulässig sind. In Folge dessen werden die jüdischen Gerichte hierdurch aufgehoben, jedoch sind die zur Zeit der Erlassung dieses Gesetzes bei demselben etwa noch anhängigen Sachen von demselben noch zu erledigen. 14 Juli 1863.

Frederik der Siebente, Dänemark.

בשנת תרכ"ד נמלאו מאתים שנה שנתיסדה קהלת אלטונא ודרש ביום ההוא יום נ' דרוש נפלא לכבוד היום ולכבוד העיר ונדפס הדרוש ההוא ע"פ צואת הקהל. — בשנת תקכ"ו בא לעיר אלטונא מלך ווילהעלם הראשון מלך פרייסען אשר כבש מדינת האלשטיין מאת מלך דענעמארק והלך גם הרב יעקב יוקב לקבל פני המלך באוידיענץ ונקרא גם כן לסעודת המלך והלך ביום צום גדליה ולא טעם מידי. ומצא חן בעיני המלך, ובאותו פרק בא אליו הפארטוגיזע ר' אברהם שמואל זונביל שהיה עשיר גדול ושאל את פיו מה צואה יעשה שיהא זכות לנשמתו ויעץ לו לעשות קרן קיימת לתועלת לומדי תורה וכן עשה הקצין הנ"ל ונדר כל ממונו כסך ארבע מאות אלפים מארק ליסד בית המדרש הנקרא זונביל שטיפטונג אשר כעת המשה קלויזנער לומדים שם. ובשנת תרכ"ה כאשר הגיעו לו ימי הזקנה והגדיל הצל וראה כי פנה היום התחיל ללקוט שושנה מתוך שושנה ממספר דרשותיו על כל שבתות וחגי השנה, והגיע עד ספר דברים, ובנו הרב מהו' בן ציון השלימו מתוך כתביו ונקרא ספר זה „מנחת עני". והדרוש האחרון שדרש בבית הכנסת הגדולה דק"ק אלטונא נדפס בסוף ספר „מנחת עני". ויהי כי יקרבו ימי יעקב למות ויקרא לבניו ויצוום לאמר: אל תרבו תדברו גבוה גבוה ממני ואל תזכירו שם צדיק עלי רק זכרונו לברכה או עליו השלום וגם על המצבה

שתעמידו אל תכתבו שבחים רק שמות הספרים שחברתי, וביקש מחברה קדישה דקברנים לעשות רצונו בענין הקבורה והטהרה, ושלא יתעסקו בו אחר מותו רק אנשים שהלכו לטבילה קודם לכן, וגם בניו לא ילכו אחר מטתו, כמעט מלה במלה כצוואת הג' ר' יחזקאל קאצענעללענבאגען. וכן עשו. וכבוד עשו לו לאחר מותו שקמו אוהביו ומכיריו והזילו כספם וקנו בית בירושלים עיר הקדש תותב"ב וקראו את הבית הזה „בית יעקב" על שמו, לזכרונו ולזכות נשמתו לתועלת שני תלמידי חכמים שישבו שם בהרוחה והרבנים הראשונים שישבו בו היו הרה"ג זאראזאהן אב"ד דק"ק פייזער והרה"ג ר' אברהם צווענער אב"ד דק"ק קאבערסדארף.

ויגוע וימת בשיבה טובה יום א' דחנוכה שנת תרל"ב לפ"ק. ויען שהיה בית הקברות הישן בקעניגשטראססע כבר סגור ומסוגר, לכן בקשו פני המלך וניתן הרשות מאת המלכות לקבור אותו שם והוא היה האחרון שמצא מקום מנוחה בבית החיים הנ"ל.

ונוסח מצבתו ראה בדף הסמוך.

וזה נוסח מצבת אשתו:

(נר, 3933)

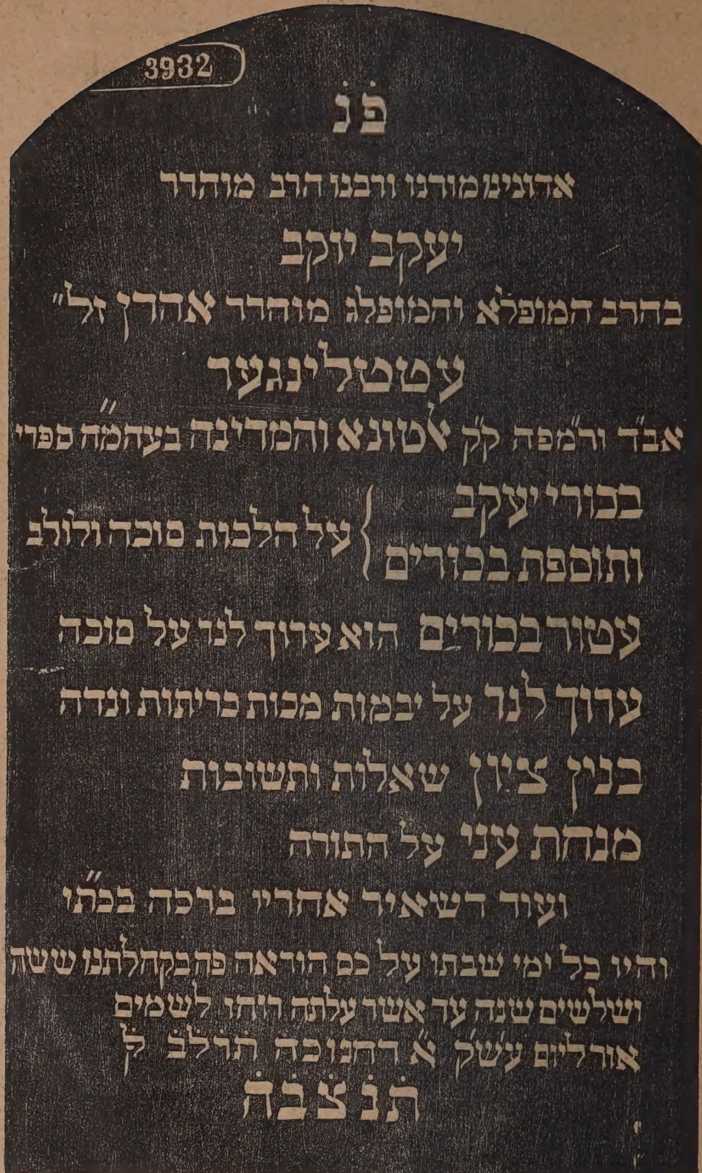
פ"ט

גן פרחים נדמה חייה — עני ודל תמכו ידיה — דלו
מעלה פרי מעשיה — עט ברזל יחוק שבחיה —
ליוצרה עבדה בכל שעותיה — נגעבה בחצי ימיה —
נקראה לאור בצדקותיה — הרבנית מרת גנענדל
בת פו"מ כ"ה קויפמאן טורלאך אשת הרב אב"ד
נפטרה ליל ונקברה ביום ט"ז טבת תר"ג לפ"ק.

וזה נוסח מצבת אשתו השניה של הרה"ג המפורסם ר' יעקב יוקב עטטלינגער הנקברת בבאהרענפעלד אלטונא:

פ"ט

הרבנית הצנועה והחסידה מנב"ת מרת שבע אשת
הרה"ג מו"ה יעקב יוקב עטטלינגער ז"ל אב"ד
דקהלתנו נפטרת יום א' ו' תשרי תרמ"ד לפ"ק.
שמך בבל עת חלדך בחיים — כשמן תורק עד

מצבת הרה״ג וכו׳ מוה״ר יעקב יוקב עטטלינגער זצ״ל.

אשר עלית לשמים — כפך פרשת לעני ולאביון
עזר היית — מרי נפש שמחת ומעל פנים דמעה
מחית — אשרך! חבלך נפלו בנעימים — שם בגן
עדן חלקך עם תמימים תנצב"ה.

תלמידיו: הרה"ג עזריאל הילדעסהיימער אב"ד דק"ק בערלין וגם הרה"ג שמשון רפאל הירש אב"ד דק"ק פראנקפורט היו תלמידיו המובהקים.

תולדותיו: 1) הרב התורני מהור"ר בן ציון, ז"ל; 2) אברהם; 3) אהרן ברוך עטטלינגער נ"י. ובנותיו: 1) רעלכע אשת הרב מהור"ר שלמה כהן ראב"ד דק"ק שווערין ואח"כ בערלין; 2) מרת מאלכע אשת הרב מה"ו דר. יוסף איזאקזאהן ראב"ד דק"ק ראטטערדאם ואח"כ ישב בהאמבורג; 3) מרת הילנה העלענע אשת הרב ה"ג מרדכי פריימאנן אב"ד דק"ק אסטראווא; 4) מרת רעכל אשת התורני המפורסם בן אחיו של הרה"ג יעקב כהר"ר מאיר עטטלינגער בקארלסרוהע; 5) מרת שרה אשת הרב אב"ד דק"ק קיססינגען ד"ר באמבערגער; 6) מרת גיטל אשת הרב אב"ד דק"ק פראנקפורט דמיין מהור"ר ד"ר הארוויטץ; 7) מרת עללא אשת ר' ג' לעפי בבערלין.

וחבוריו: 1) בכורי יעקב. 2) ותוספת בכורים על הלכות סוכה ולולב ושלח את ספרו זה להרה"ג עקיבא איגר ולהרה"ג יצחק דוב באמבערגער ומאד הוטבו להם דבריו ועשו איזה הגהות נדפסו בסופו 3) עטור בכורים הוא "ערוך לנר" על מסכת סוכה. 4) וערוך לנר על מסכ' יבמות נדפס באלטונא. 5) ועל מסכ' מכות. 6) כריתות. 7) ונדה נדפסו גם כן באלטונא. 8) וספר שו"ת בנין ציון חלק ראשון 9) וספר מנחת עני על התורה, ומכתב העתי שומר ציון הנאמן, ובלשון אשכנז דער טרייע ציאנסוועכטער. ולאחר מיתו הוציא לאור בנו מה"ו בן ציון ספר 10) ערוך לנר על מסכת סנהדרין 11) ועל מסכת ראש השנה. 12) וחלק שני שו"ת בנין ציון. ועוד נדפסו ממנו שלשים דרשות יהידות. ועדיין יש בכתב יד כמה וכמה דרשות ביד בנו כהר"ר אהרן ברוך עטטלינגער נ"י.

XXI.

הרה״ג אשר אנשל שטערן.

בן מהור״ר מאיר שטערן, נולד בשנת תק״פ בעיר שטיינבאך בקורהעססען, ואביו גדלו לתורה, ובהיותו בן י״א שנים שלחו אצל הרב דק״ק פולדא הגאון ר׳ זעקל ווארמזער זצ״ל אשר לקח לו מלמד מפורסם ר׳ ליב היילבראנן שלמד ממנו רוב חכמתו, ומשם הלך לעיר וויעזענבראנן אשר שם ישב על התורה הרה״ג יצחק דוב באמבערגער, ומאחר שנתקבל ר׳ יצחק באמבערגער לאב״ד בעיר ווירצבורג הלך עמו שמה. בעיר ווירצבורג למד גם הכמות וידיעות חיצוניות על אוניווערזיטעט ובמשך זמן ההוא כארבע שנים ישב בביתו של הקצין השר המפורסם באראן יאָעל יאקאב פאָן הירש, לחנך את בניו לבית הלימוד. וכאשר השלים השנים הקצובים להיות באוניווערזיטעט קבל מהפרופיסורים כתב תעודה, שעמד בנסיון ביתר שאת (אויסגעצייכנעט). והרבה פעמים בא לעיר פיורד ששם הרביץ תורה הרה״ג וואלף האַמבורגער בעהמ״ה ספר „שמלת בנימין״ והרב הזה הכיר בו שיש בו סברא ישרה ובקיאות גדולה בש״ס, לכן קרבו בכל מיני קרבות ושלה לו את ספריו למנה וכיבד אותו בתוארים הגאותים לו. ובאותו זמן הביא הוא וחברו ר׳ יונה ראזענבוים את ספר „גדולי טהרה״ מאת הרה״ג מענדל קארגוי על הלכות מקואות לדפוס עם איזה הגהות והערות שלהם. בשנת תר״ח נתקבל למלמד (רעליגיאנסלעהרער) ודרשן בעיר האמבורג סמוך לפראנקפורט, ובהיותו שם נסמך להוראה משלשה גאוני הדור מאת הרה״ג אברהם וועכסלער אב״ד דק״ק שוואבאך, ומאת הרה״ג יצחק דוב באמבערגער אב״ד ווירצבורג, ומאת הרה״ג קאפפל באמבערגער אב״ד דק״ק ווארמז. ולאחר שמת הי״ר הכם בערנייס נבחר ונברר על פי רוב דעות הרב אנשל אשר שטערן לאב״ד דק״ק האמבורג בשנת תרי״א, ויען שאז הצרכו בהאמבורג לשפוט דיני ממונות לענין ירושה בדיני ישראל הוצרך לקחת לו עוד התרת הוראה לדון דיני ממונות, והלך אצל הרה״ג קאפפל ווארמז ועמד בנסיון ונסמך להורות גם דיני ממונות. והנה כאשר בא להאמבורג היה צעיר לימים והיו כאן תלמידי חכמים זקנים שהיו מתחילה מתנגדיו ועמדו מרחוק, אבל ברבות העתים והזמנים הכירו כולם שתורת אלוקיו בלבו ורק רדיפת האמת כל מגמתו, ואם לפעמים היה קשה כברזל מה שהיה נוגע לדינא או לקיים מנהג ישראל, זה לא היה לכבוד עצמו

הרב הגדול המפורסם מוהר״ר אשר שטערן זצ״ל אב״ד דק״ק המבורג

Anschel Stern, Oberrabbiner in Hamburg.

רק לכבוד התורה ונתקיים בו אם ירצה ה׳ דרכי איש גם אויביו ישלימו אתו.

בשנת תרט״ו נסע ללאנדאן עם נאמן ביתו יליד עירו כהר״ר יוסף פלערסהיים סג״ל לראות וליראות והתקשר שם עם בת גילו מרת יענטא בת הרב המפורסם נתן אדלער כ״ץ אב״ד ור״מ דלאנדאן ז״ל ובראש חודש אייר שנת תרט״ו היו הנשואין בהאמבורג וחמיו ה״ר נתן אדלער היה בעל מסדר קדושין.

והנה את בית חינוך הנערים בהאמבורג הנקרא „תלמוד תורה־שולע״, הביא הוא לגדולה ולמעלה עליונה, איזה שעות ביום השגיח היטב שיהיה הכל כשורה, והוא עצמו למד שם עם הנערים, ובשנת תר״ך נסע לבערלין אצל השררה (מיניסטער) להשתדל ולבקש ממנו לתת לבית הלמוד רשות להיות „יידישע רעאלשולע״, ועלתה בידו וניתן לו מאת המלכות רשיון שתעלה תלמוד תורה־שולע למדרגת „רעאלשולע״ שיוכלו נערי בני ישראל תלמידיו להשיג הזכיות של „אייניאֶהריג־עקסאמען״, וכן הוא עד היום הזה, והוא היה כל השנים ראש בבית ת״ת חנם אין כסף ואח״כ הלך אל נדיבים לקבוץ ממון לבנות בית הגון ורחב ידים לתלמוד תורה־שולע ואסף סכום גדול ובפרט מאת הקצין שלמה זאלי לעוויזאהן קיבל ארבעים אלף מארק לבנין הבית, ובנין זה נבנה וקיים אצל בית הכנסת הגדולה קאהלהעפען לשם ולתפארת, ומאד הקפיד ודרש וחקר אחר מלמדים הגונים וגם המורים ידיעות חיצונית שיהיו יראים ושלמים והרבה מהם תלמידי חכמים מופלגים, ובימיו פרח דור מוכשר לתורה ולעבודת ה׳ כאשר אפשר להשיג ביהודי אשכנז שאין תורתם אומנתם, כל יום אסף בביתו בעלי בתים לחוד ובחורים לחוד ולמד עמהם כפי יכולת זמנו.

ויד תקיפה היתה לו אצל המועצה (סענאט) בהאמבורג והיה נכבד אצל ראש העיר (בירגערמייסטער) ויכול להשיג מה שהוצרך לו בין לענין חינוך הנערים בתלמוד תורה, בין לענין שחיטה ושאר ענינים הנוגעים לכלל יהודים.

ואהבה אמיתית היתה בינו ובין שכנו הרב ה״ג יעקב עטטלינגער וכיבד אותו להיות סנדק בבנו נפתלי, וגם היה לו הרבה חליפות מכתבים באילת אהבים עם הרב ר׳ יעקב עטטלינגער, וראיתי בתשובה אחת כתב יד שהיה מסופק איך לכתוב בגט את שם איש אחד שנקרא בלע״ז לאזזאר, והשיב לו ר׳ יעקב עטטלינגער עם הסכמת הרה״ג דק״ק

ווירצבורג ר׳ יצחק דוב באמבערגער לכתוב בנט אליעזר המכונה ליזר והמכונה לאזאר, ושם האשה נהה דמתקריא הענריעטטע ודמתקריא יעטטע.

וכאשר השלימו לו המשה ועשרים שנה שעבד עבודה בקודש בק״ק האמבורג כיבדו אותו כל העדה ויסדו חבר״ה שקראו בשמו לכבודו ולזכרונו לתועלת המלמדים ומורים בבית תלמוד תורה „שטערן־שטיפטונג״.

ובשנת תרמ״ז היה לו צער גדול אודות בית הקברות שקנו הקהל באהלסדארף, שלפי דעתו, וכאשר גם הסכימו עמו כמה גדולי הדור, לא היה כדינא לקנין עולם. ואחר כמה סיבות שונות ושנאות עלתה מחשבתו לטובה והפיק רצונו וזממו וקנה חלקת השדה בלאנגענפעלדע לאחוזת קבר לקנין עולם. והאריך ימים על ממלכתו יותר מכל הרבנים היושבים על כסא רבנות דק״ק האמבורג, שלשים ושבעה שנים ומת בן ס״ח שנה ביום כ״ח אדר שנת תרה״ם.

וזה נוסח מצבתו

(לאנגענפעלדע):

עד הגל הזה, לזכרון עולם, על קבורת אדוננו מורינו ורבינו הרב הגאון הצדיק שם כבודו נודע בשערים המצויינים בהלכה ונהדרים, שירו לשיר ילאו השרים, מנעוריו קידש עתותיו להרם קרן התורה, ויהי למגדול עוז, ביראת ה׳ הטהורה, הפליא מאד לעשות בחיזוק אמונה, והעמיד ענין הדת ברב תבונה, ראשית חכמתו ורום צדקתו מעשי ידיו יגידו בתוך קהלתו, גדול העצה ורב העליליה, גדול מרבן שמיה כל יקר אורייתא דיליה כקש״ת מהור״ר אשר יעקב המכונה אנשיל בן מהורר מאיר שטערן נתמנה לראב״ד דקהלתנו ק״ק האמבורג בשנת תרי״א. אשתו הרבנית בניו ובנותיו היקרים וחתניו היקרים וגם חמיו הרה״ג והכה״ג מהור״ר נתן אדלער נ״י רב ומנהל אחב״י בכל מדינת ענגלאנד יצ״ו וכל בני קהלתו ההרדים אל דבר ה׳ עזב לאנחות

ויגוע וימת בן ס"ח שנה יום א, דסדר ויקרא כ"ח
אדר ונקבר בקבר שלו כ"ט בו בשנת תרח"ם לפ"ק.

איכה נשבר מטה עוז איכה מקל תפארתנו
שמש חשך כי נפלה אהה עטרת קהלתנו
רב פעלים מקבציאל כל מעשיו לשם שמים
בחיר ה' אשר נהל את צאן ידו אל מים חיים
נפשו צמאו לאלקיו להתענג על מצות קונו
מה נהדר זבול קדשו בתלמוד ראשית אונו
אשריך איש מפליא לעשות להקם דברי תורתנו
ישמר ה' צאן מרעיתו ישלח מקודש עזרתנו
רחם עליו ועל אוהביו עד שובך לירושלים
ונהיה נשמת צדיק נשגב צרורה נא בצרור החיים.

ותולדותיו: בנו הר' נפתלי ושבע בנות, ואחת מהן נשואה להרב הג' דאקטאר מיכאל קאהן, אב"ד דק"ק פולדא.

ונדפס ממנו פסק דין בענין בית הקברות אהלסדארף בהאמבורג בספר קטן הנקרא „דער אהלסדארפער בעגראבניספלאטץ אין זיינעם פערהאלטניסס צו דען איזראעליטישען געמיינדען צו האמבורג" שם דף כ"ד. — בענין בית הקברות הזה נדפסו שלשה ספרים: האחד בשם „חסד ואמת" — וואהלטהאטיגע וואהרהייט — מלמדן מופלג אחד בהאמבורג נגד פסק דין של הראב"ד דקהלה — נדפס בהאמבורג בשנת תרמ"ד, ועל זה השיב אחד מאוהבי הרה"ג ר' אנשיל שטערן ללמדן הנ"ל דבר דבור על אופניו ויקרא ספר זה „צדק ומשפט" — שטרענגעס רעכט — נדפס ג"כ בהאמבורג בשנת תרמ"ד. — ואחר מות הרה"ג הצדיק ר' אשר אנשיל שטערן קמו איזה אנשים אנשי בריתו וקבצו כל מכתבי הקהל בענין בית הקברות הנ"ל, ובסופו נדפסו תשובות הגאונים אשר השיבו והסכימו להראב"ד על שאלתו ואלו הם: 1) הרה"ג יצחק דוב באמבערגער אב"ד דק"ק ווירצבורג. 2) תשובה מאת הרה"ג יצחק אלחנן ספעקטור אב"ד דק"ק קאוונא אשר מתאר את הרב ר' אשר בזה הלשון: בע"ה אל כבוד ידיד נפשי ה"ה הרב הגאון המפורסם ירא אלקים באמת וכו' כבוד שמו תהלה מוהר"ר אשר שטערן...

3) מהרה״ג נתן אדלער ראב״ד ור״מ דק״ק לונדון ומדינת אנגליה. 4) מהרה״ג שמשון רפאל הירש ראב״ד דק״ק פראנקפורט אם מאיין. 5) מהרה״ג דאקטאר י. דיננער נ״י אב״ד דק״ק אמשטרדם. 6) כתב מאת הרה״ג שלמה זלמן שפיטצער רב דקהל יראים בעיר וויען. והספר הזה נקרא כנזכר לעיל דער „אהלסדארפער בענראבניססבלאטץ״ נדפס בהאמבורג בשנת תרמ״ט — ובאותו ספר נדפס ג״כ כתב התנצלות מאת הרה״ג ר׳ עזריאל הילדעסהיימער מק״ק בערלין. גם כתב הסכמה על הגדה של פסח עם פירוש תקות ישראל הנדפס בוואַרשוי. — ועוד נמצאה הסכמה ממנו ב„אגודת פרחים״.

XXII.

הרה״ג מהור״ר מרדכי עמרם הירש נ״י.

בן הרה״ג מהור״ר ר׳ יצחק הירש אב״ד דק״ק טיסא בעאָ במדינת הגר. נולד ביום כ׳ שבט שנת תקצ״ג. ובילדותו למד אצל הרה״ג ר׳ אברהם אהרנשטיין בטיסא בעא ואח״כ בישיבת הרה״ג אפרים ברוין בעיר טשאבע. ומשם הלך לעיר פראג לאסוף חכמה ודעת גם במדעים אחרים ולמד שם אצל הרה״ג שלמה ראפפאפארט. ובתחלה היה רב בעיר קארצאג משנת תרט״ז עד שנת תרי״ט ומשם נתקבל בעיר מולדתו ק״ק טיסא בעאָ. ובשנה ראשונה שהיה שם נשא את בת גילו בת הרה״ג ר׳ יחזקאל משה פישמאנן אב״ד דק״ק מישקאלץ. ובשנת תרכ״א נבחר בעיר אובן ישן אלטאאָפען לאב״ד. ואז יצאה פקודת המלכות מאת המיניסטער שילכו כל הנערים בין יהודים ובין שאינם יהודים בחדר אחד. וגם ביום השבת לא יסגר החדר. והשתדל הוא אצל ראשי העיר ליתן הופשה ושבתון לילדי ישראל ביום השבת ולעמת זאת יבקרו בחדר ביום א׳. ועלתה בידו ולא הוצרכו נערי בני ישראל ללכת ביום השבת לבית חינוך נערים. — בשנת תרכ״ט גברה מחלוקת בכמה קהלות במדינת הגר ובפרט בעיר קאשוי וראב ונתמנה הוא מהמלכות לחקור אחר סיבת המריבות ולעשות שלום אם אפשר לו ונסע לשם בפקודת המלך בתור קעניגליכער קאממיסאר ועשה פשרה ושלום ביניהם ונדפס כל הענין הזה בספר „דברי שלום ואמת״. ובקאנגרעס היה הוא הראש ומנהיג של המהזיקים בשיטת שטאטוס קווא (Status qua). בשנת

תמונת הרה"ג המפורסם מוהר"ר מרדכי עמרם הירש נ"י אב"ד דק"ק האמבורג.

Markus Hirsch, Oberrabbiner in Hamburg.

תר"ם נתקבל לאב"ד בק"ק פראג ולאחר מות הרה"ג מהור"ר אנשל שטערן נקרא לבא לשבת על כסא הרבנות בק"ק האמבורג וביום ח"י אלול תרמ"ט דרש דרשתו הראשונה בהאמבורג.

נדפסו ממנו: 1) דברי שלום ואמת,ווארטע דעס פריעדענס אונד דער וואהרהייט בלשון הקודש, בלשון אשכנז ובלשון אונגרית. פעסט תרכ"ט; 2) אויטאָנאָמיע אונד צענטראליזאטיאן. פעסט תרכ"ט; 3) דיא וואונדער, גאטטעסדיענסטליכער פארטראג; 4) יאזעפס לעבענסגעשיכטע, דאס אורבילד דער לעבענסגעשיכטע ישראלס; 5) הספד על פטירת הרב דאקטאר מייזל בעיר פעסט; 6) ועוד הספד על הרב דאקטאר מייזל בבית הכנסת דעיר בודאפעסט; 7) נאטטעסדיענסטליכער פארטראג בייא דער דאנקפייער פיר דיא וויעדערהערשטעללונג דער פערפאססונג אונגארנס, פעסט תרכ"ט; 8) נעדעכטניס־רעדע אויף דען פערעווינטען קעניגל. אונגאריש. קולטוס־אונד אונטערריכטס מיניסטער באראָן יאָזעף עטוועש בבית הכנסת דאופן, נדפס בשנת תרל"א; 9) דער טאג דעס יובעלס אונד דער פריעדע, פעסטרעדע צור פייער דער זילבערנען האכצייט איהרער מאיעסטעטען, נדפס בשנת תרל"ט;— 10) דער קאמפף אום דיא געוויססענספרייהייט, רעדע צור חנוכה פייער דעס יאהרעס תרל"ט; 11) דיא שטעללונג דער פריעסטער אין איזראעל, אבשיעדספרעדינט, געהאלטען אין דער קלויז־סינאגאָגע אין פראג; 12) פעסטרעדע בייא זיינער אמטסאיינפיהרונג אונד אנטריטטסרעדע אין האמבורג, נדפס בהאמבורג תרמ"ט; 13) פעסטרעדע אם זעדאנטאגע תר"ן; 14) רעדע צור עראינגערונג אן דען גראָסען האמבורגער בראַנד, נדפס בהאמבורג תרנ"ב; 15) דיאביידען פריינדע, גאָטטעסדיענסטליכער פארטראג, געהאלטען אם פערזעהנונגסטאגע — נדפס בהאמבורג שנת תרנ"ה; 16) איזה תשובות מפוזרות בספר בית ישראל, נדפסו בשנת תר"ם בפאקש; — 17) פירוש על נוסח ברכת נשואין, נדפס במ"ע שנתי "אוצר הספרות" היו"ל ע"י שאלתיאל אייזיק גרעבער, שנה ראשונה שנת 1887.

XXIII.

הרה"ג מהור"ר אליעזר המכונה דאקטאר לאֶב.

נולד בשנת תקצ"ז בעיר פפונגשטאדט לאביו התורני צבי אברהם בן כהר"ר משה יהודה, בן בנו של מהור"ר אליעזר שהיה תלמיד של בעהמ"ח „בגדי כהונה" ומורה צדק במדינת רהיינפפאלץ. והרב ר' אליעזר היה בן יחיד לאביו ולאמו ועוד צעיר לימים מת עליו אביו, ואמו מרת רבקה היתה אשת חיל וצדקת ושמה כל מגמתה וחפצה לגדל את בנה לתורה ולקחה אל ביתה מלמד מפורסם הרב מהור"ר אהרן, אשר ישב אח"כ על כסא רבנות בנוי־יורק וטרחה להביא טרף לביתה ולשלם למלמד שכרו ודי מחסורו. והוא למד עם בנה בהתמדה רבה וכבן שבעה שנים למד בעל פה שיטת חזקיה ואבוהו, וכבן י"ב שנה שלחתהו אמו לדארמשטאט לגימנאזיום ללמוד חכמות חצוניות ושם למד תורה אצל הרב המפורסם מהור"ר צבי בנימין אויערבאך, בעל המחבר ספר „נחל אשכול" שבע שנים. ואח"כ הלך לעיר גיעסען להשלים חכמתו במדעות פילוסופיה ולשונות אוריענטליות, ובהיותו שם יסד בית חינוך נערים בפפונגשטאדט הנקרא „יידישע רעאלשולע" אשר עודנו קיים לשם ולתפארת, ומשנת תרט"ז עד שנת תרכ"א היה הוא ראש ומנהיג בבית חינוך נערים הנ"ל. ובאותו זמן למד בשקידה רבה בש"ס ופוסקים ונסמך מהרב הג' קאפפל באמבערגער אב"ד דק"ק ווארמז. ומפפונגשטאדט נבחר לאב"ד ור"מ בק"ק איכענהויזען, בבאיערן, עיר מולדתו של אביו זקנו מהור"ר אליעזר. ובשנה ראשונה שישב על כסא רבנות נשא את בת גילו מרת חנה בת רבו המופלג הרבה"ג צבי בנימין אויערבאך ז"ל. ובק"ק איכענהויזען ישב י"ב שנים והרביץ שם תורה עם תלמידים הגונים הבאים אליו מכל גלילות בייערן, ולאחר מות הרה"ג ר' יעקב עטטלינגער נבחר לראב"ד ור"מ באלטונא וגם לראש ומנהיג בבית חינוך נערים. בכל שבת ושבת מלבד הדרוש שדרש בבית הכנסת הגדולה עוד למד ופירש פרק מן ספר „כוזרי" בבית תלמוד תורה ורבים מאנשי האמבורג באו לאלטונא לשמוע דבריו וחכמתו. והוא היה אחד מהרבנים הממונים להשגיח על בית חינוך רבנים (סעמינאר) שיסד הרה"ג ר' עזריאל הילדעסהיימער זצ"ל בבערלין ונתן התרת הוראה שניה לתלמידי הסעמינאר. וגם היה מוהל ואומן יד וספרא רבא וכתב בעצמו כמה וכמה יריעות של ספר תורה. וחדושי תורה שחידש קיבץ בספר וקרא את שמו „דמשק אליעזר". בשנת

תולדותיו; הם חמש בנות ואחת מרת יענטלא היא אשת הרב אב"ד דק"ק עמדען דאקטאר לעב.

התולדה הזאת וגם נוסח המצבה היא מעשה ידי גיסו הרה"ג אביעזר זעליג אויערבאך אב"ד דק"ק האלבערשטאדט זצ"ל.

XXIV.

הרה"ג מוהר"ר מאיר לערנער נ"י.

בן הנגיד המפורסם מהור"ר מרדכי לערנער, מגזע משפחת מיוחסת הרה"ג בעל „מגיני שלמה" ומצד אם אביו חטר מגזע הרה"ג ר' יוחנן חריף ראש ישיבה דפ"פ דמיין, עמיתו של הרה"ג ר' יהונתן אייבענשיטץ (כדאיתא בהקדמה של שו"ת „צלותא דאברהם"), — חתנו של הרה"ג ר' צבי פלאטא נ"י רב דעדת פרושים בקולוניא דעל רינוס נהרא.

והיתה ראשית ממלכתו בעיר ווינצענהיים והגליל במדינת עלזאס משנת תרמ"ד עד שנת תר"ן, ומשם נתקבל לרב דחברת בני ישראל בלונדון "Federation of Synagogues„ והיו תחת דגלו והשגחתו כ"ג בתי כנסיות, שדרש בהן בין בלשון אשכנז ובין בלשון אנגליה ודרשתו הראשונה בשבת הגדול דרש בבהכנס"ת דספרדים .Bevis Marks Synag. ובשנת תרנ"ד נבחר לכהן פאר בקהלתנו ק"ק אלטונא בתור אב"ד ור"מ דשלעזוויג האלשטיין, וסימנך הוא העולה אש"ה ר"ת אלטונא שלעזוויג האלשטיין.

ונדפסו ממנו: ספר מקורות „מדרש בראשית רבה", ותוכנו מחובר בשנת תרל"ט ומחדש שנת תרס"ב הוציא לאור החכם ר' יהודה טהעאדאר מחברת א' מבראשית רבה ע"פ שבעה כ"י ובפירושו מנחת יהודה מביא הרבה פעמים את ספרו של הרב דאקטאר לערנער והעיר שהשערותיו מכוונים ומסכימים עם הכ"י. המדרש הזה, שעיקר כוונתו היתה לבאר את הפסוק ולפרשו כמשמעו וכפשוטו, החל ר' הושעי' רבה אבי התוספתא לסדרו ולתקנו ולהעמידו על כנו ורבנן דאגדתא הלא הוא דור אחרון של אמוראי דארץ ישראל כלו לסדרו ולתקנו והוסיפו עליו אגדות רבות וחיברו אותן עם עיקר הספר והוסיפו עליהן הפתיחות הגדולות המיוחדות לבראשית רבה, בחיבור הזה ביאר דרשות המדרש, תכונות הפתיחות וההפרש שביניהן לבין פתיחות פסיקתא דרב כהנא. המקורות

תמונת הרה"ג המפורסם מוהר"ר מאיר המכונה ד"ר לערנער נ"י אב"ד דק"ק אלטונא
ור"מ דשלעזוויג=האלשטיין.

Dr. Mayer Lerner, Oberrabbiner in Altona u. Schleswig-Holstein.

ששאב מהן מסדר הבראשית רבה כמו ספר בן סירא, משנה, מכילתא ספרי, וספרא, ברייתות עתיקות ותרגומים כתרגום אונקלוס וירושלמי ועקילס, וביחוד ביאר שמסדר המדרש בראשית רבה לא שאב מתלמוד ירושלמי כמו שהשבו המבקרים כי תוצאותיו היו ספרי אגדתא בעצם תומם כמו שמסרום דורות האמוראים דור אחר דור עד שבא המסדר וקיבצם וסידרם בסדר נכון והן הן המקורות שמהן שאבו גם מסדרי תלמוד דבני מערבא, ועי"פ הדברים האלו בירר גם כן באיזה זמן ובאיזה מקום נסדר המדרש הזה; 2) במ"ע מאגאצין פיר דיא וויססענשאפט דעס יודענטהומס משנת תרמ"ב מאמר „שמנה עשר דבר", איבער דיא אכצעהן בעשטיממונגען, בו בירר שגרעץ טעה בנטיתו מדרך חכמי תלמוד בבלי והעמיד דברי חכמנו ז"ל במניני די"ח דבר על מכונם ופירש מקצת ברייתות סתומות שבמגילת תענית והערה מקורן בדברי הימים; 3) הספד על פטירת אשת הרה"ג עזריאל הילדעסהיימער, נדפס בבערלין שנת תרמ"ג; 4) במ"ע מאגאצין פיר דיא וויססענשאפט דעס יודענטהומס משנת תרמ"ו מאמר: „דיא עלטעסטען משנה־קאמפאזיטיאנען", תכלית המאמר לבאר שמה שכתוב בספר „תנאים ואמוראים" דמימות משה עד הלל ת"ר סדרי משנה היו, ובא הלל והעמידן על שש, כאשר כתב הר' שרירא הגאון בשו"ת הגאונים ועיין בשו"ת „שערי צדק" סימן כ', ובשו"ת „חמדה גנוזה" סימן ז' ו„שערי תשובה" ס' קפ"ז, אין זה הגדה בעלמא אלא קבלה נכונה ויסוד מוסד לסדר המשנה שהלל הנשיא היה הראשון שסידר המשנה כלומר שאסף וקיבץ כל הלכות שהביא מבבל וששמע מרבותיו ולא הסמיכן למקרא כדרך רבותיו הדרשנים וכעין שמצאנו במכילתא ובספרי ובספרא, אלא קיבץ ענין ענין בפני עצמו כמו הלכות שבת וכדומה וכוונתו היתה לסדר הדינים בדרך קצרה למען ידעו כל ישראל מגדול ועד קטן את כל המצות גם המסורות בעל פה אשר יעשו וחי בהם, והלל אע"פ שכלל כל התורה כולה בכלל אחד: „דעלך סני לחברך לא תעביד זו היא כל התורה כולה", עמד ותיקן פרטים ופרטי פרטים לכל מצוה ומצוה; 5) שו"ת „הדר הכרמל", כולל חידוש הלכות נדפס בווילנא בשנת תרנ"א; 6) כלל גדול בתרתי דסתרי בענין ק"ש בספר „שי למורה" שהוציאו לאור אוהביו ותלמידיו של הרה"ג עזריאל הילדעסהיימער ביום מלאת לו שבעים שנה לימי חייו, נדפס בבערלין בשנת תר"ן; 7) מאמר אחד ב„יידישע פרעססע" ערוך כנגד מקצת מתחדשים שהכריעו לפסק הלכה ששטר פטורין הניתן בערכאות של גוים דינו כגט; 8) במכתב

העתים "Jewish World" במכתבים שונים משנת תרנ"ב הרבה להתווכח והראה שהמשנים בתפלה ידם על התחתונה; 9) מפתחות לשער היחוד, מופתים חותכים לחזק ברכים כושלות אפס קצהו תראה נדפס במ"ע "Jewish Chronicle"; 10) מאמרים כנגד אחד מהמינים המפורסמים שחילק על תורת משה ורצה לקעקע ולהרוס, יסודות אמונתנו הקדושה וביאר שכל דעות חפשיות ונפסדות של ביבעלקריטיקער (מקנטרי התורה) הן כקורי עכביש והראה ברור שראיותיהם רעיון רוח לא באמת יסודם ופירש כל מקראי קודש בתורה ובנביאים שעליהם בנו טעותיהם בדרך האמת מסכים עם קבלת חכז"ל הנאמנה — נדפס ביעוויש װארלד: 11) הספד על גביר פנחס װארבורג, נדפס באלטונא; 12) קונטרס "מנוחה נכונה" בענין קבורת הנשרפים, נדפס במ"ע "מאסף" בירושלים תרס"ג; 13) איזה מאמרים "האלאכישע בעטראכטונג" במ"ע איזראעליט.

השמטות.

הוספה לתולדות הרה"ג מוהר"ר רפאל כהן זצ"ל.

מאהר שעזב את כסא הרבנות לא רצה לנהוג בשום רבנות וגדולה. וענותנותו נראה מענין זה: בשנת תקס"ג בא אליו ה"ר בעהמ"ח ספר "קרן אור פני משה" ובקש ממנו לתת לו הסכמה על ספרו "קולי יעקב" אשר חיבר מחדש, יען שכבר נתן לו הסכמה על ספרו "קרן אור פני משה" בהיותו אז ראב"ד, והשיב לו בדרך חיבה שעוד בריתו נאמנת לו אבל... אמנם הקשה לשאול ממנו הסכמה על הספר הזה, כי הנה מיום הסירותי מרבה המשרה מעל שכמי, והרימותי עטרת הרבנות מעלי, הנה אנכי כאחד העם כעם ככהן, יושב בטח בדד ומצפה לתשועת ה' בקרב עמי, ולא אעמיד שמי במקום גדולים חקרי לב רבנים יושבים כסאות למשפט, ה' עליהם יחיו, המה יבחרו ולא אני, רחוק ממני כאלו, על כן אל ירע נא לו כי לא השלמתי חפצו הפעם, והגדתי היום בזה כי לבי שלם באהבתו כ"ו נאום רפאל כהן.

תמוז, תקס"ג.

*

הוספה לתולדות הרה"ג נח חיים צבי בערלין.

בספר עליות אליהו דף ל"ה ע' ב' כתוב, שהרב הג' חיים אב"ד דק"ק װולאזין תלמידו של הגאון ר' אליהו ווילנא העריך תשובה אחת להגאון נח חיים צבי אב"ד

דק"ק א"ה"ו", וז"ל בסוף מכתבו שם מיום כ"ה תמוז שנת תקס"א: וחזיתי לדעתי' דמר, שלא לבו הולך להלך נגד הארי החי, הכהן הגדול שעבר מנשיאותו (הוא הגאון מ' רפאל כנודע) כי היכי שלא ליחלש לדעתי'. מאד שמח לבי על שלום מו"ר הכהן הגדול נ"י אשרי ירא ה' שהצליח ה' דרכו גם בזקנותו והמציא לו ריע כבת"ר קראתיו נועם, אמנם בתורה דכתיב בי' אמת הלא בלתי אל האמת עינינו, וקרא נמי אקדמי' דכתיב האמת והשלום אהבו כו' וכבר הוזהרתי מפי מו"ר גאון קדוש ישראל, רבינו הגדול החסיד מ' אליהו נ"ע מווילנא, שלא לישא פנים בהוראה, אף להכרעת רבותינו בעל השו"ע. ואעפ"כ מעודי זחלתי ואירא לקבוע הלכה עפ"י דעתי העניה וחלושה, והן בעוד על ארצינו שמשו של רבינו הגדול נ"ע הנ"ל, לפעמים זכיתי להציע דברי לפניו, והיה מנהיר לי שמעתתא. ואחר ששקעה שמשו של אותו צדיק, לית לי רב במתא, ואל מי מקדושים אפנה. — חיים במוהרי"צ מוולאזין.

*

העירני בהמ"ח ספר דורות הראשונים הרב המפורסם מוהר"ר אייזיק הלוי נ"י על דבר מליצה מהרה"ג ר' יהונתן אייבעשיטץ זצ"ל — פעם אחת נקרא הרב ר' יהונתן לבא אל המלך, וילבש בגדי שבת, בגדי מכובדים שלו, וכאשר ראו אותו הנוצרים המלומדים אשר התוכחו עמו הרבה פעמים, ושאלו אותו מדוע הדר לבושך, והלא כתיב אל תתהדר לפני מלך, וגם חכמי התלמוד אמרו יאה עניותא ליהודאי? והשיב להם, חדא תירוצא דאידך, מאחר דעניות הידור לישראל, איני רשאי לבא במה שהוא הידור לנו — דהיינו עניותא — לפני המלך, דכתיב אל תתהדר לפני מלך. —

ועוד העירני החכם חנ"ל על בהמ"ח ספר לב אריה על מסכת חולין הרב מהר"ר אריה יהודה מבראד שהתפאר שלמד אצל תלמידי ר' יהונתן, שכתב בהקדמת ספרו: ושמה נתגדלתי בין חכמי העיר וגדולים ואצל תלמידי רבינו מאור הגולה מ"ו יונתן זלה"ה הוא הגבר הוקם על אין חקר לתבונתו.

גם הרב הג' משלם זלמן כהן אב"ד דק"ק פיורד היה מתלמידי ר' יהונתן שכתב בהקדמת שו"ת בגדי כהונה: ומשם זכיתי לעלות ההרה, אל הישיבה הרמה, לחסות תחת צל כנפי המדע והחכמה של אדמ"ו רבן של כל בני הגולה ה"ה הגאון אמתי מהור"ר יהונתן זצ"ל אב"ד ור"מ ק"ק אה"ו עד הגיעו ימי חתונתי. —

לוח התיקונים.

עמוד	שורה	תחת	צ"ל
1	4	תי"א	ת"א
13	27	פרק מתנ"ך	תנ"ך
14	31	יעזוב	ויעזוב
15	הערה הפירוש של ד' אותיות אצל החכם צבי — ומשנת לא זזה ממקומו — תחת הקו — שמעתי מהרת"ג מוהר"ר מרדכי עמרם הירש נ"י אב"ד דק"ק האמבורג.		
15	4 בהערה	שלו נתנו	כי לו נתנו
39	7	פיתו	הסיתו
41	11	נתנה	תתן
56	18	בכל	בשל
57	2	המותר וכדי	המותר מכדי
58	במצבה	תקס"ז	תקכ"ז
66	14	הוחל	החלה
79	13	לרמוז	לרמוס
83	19	ואמו פריידכא	יש למחוק
88	17	ההצר	החצר
88	18	שתקו	שחקו
91	10	תיבות רב"ד דק"ק אלטונא	יש למחוק
99	12	חיל	בחיל
107	6	בין	אצל
109	12	ונקבר בין שני הגאונים	שנקבר אצל הרה"ג נח חיים צבי
110	12	זכה	וכה

Cohn ging verloren. Rabbiner Rafael Kohn bemühte sich das Testament wieder herbeizuschaffen und fand in Kopenhagen eine Abschrift davon. Er veranlasste die Gemeinde das Grundstück anzukaufen und wurde darauf die Synagoge erbaut.

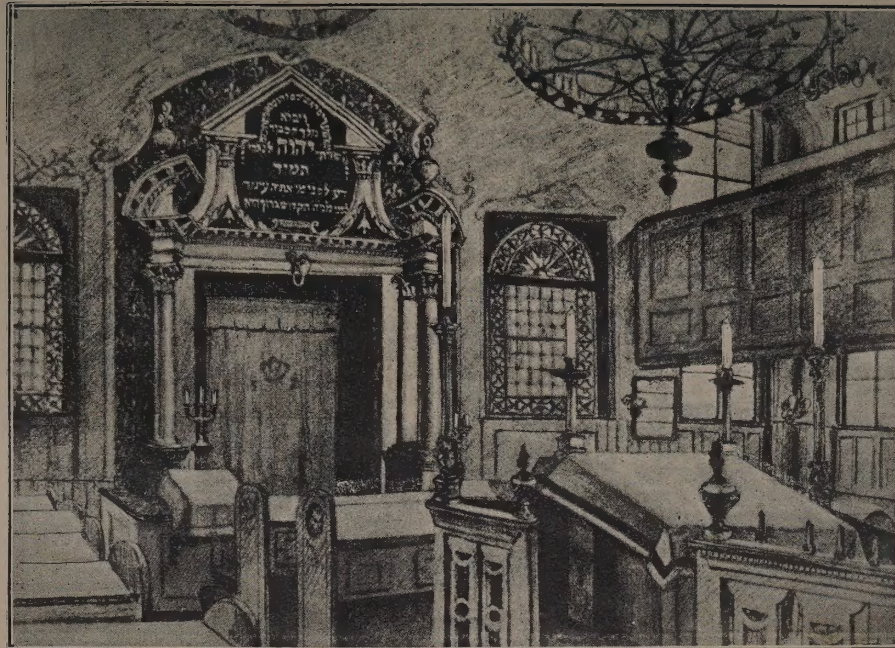
Synagoge Kohlhöfen.

Die zweite Hauptsynagoge Kohlhöfen gehört zu den schönsten ortodoxen Gotteshäusern der Jetztzeit. Am 3. März 1857 wurde der Grundstein gelegt, am 12. September 1859 wurde sie vom Oberrabbiner A. Stern eingeweiht. Der Architekt und Baumeister Albert Rosengarten führte den Bau in Backsteinen aus. Die Synagoge hat eine Kuppel und zwei Zinnen, und ist der Neuzeit entsprechend gebaut. Die Synagoge zählt über 600 Männer- und 400 Frauenstellen, hat eine Abtheilung zum Wochengottesdienst, sowie im Aufgange Sitzungssäle des Synagogenverbandes.

Synagoge Kohlhöfen, Hamburg.

Aufnahme von Max May, Hamburg.

Synagoge Elbstrasse, Hamburg.

thenburg neu restaurirt. Während der Schwedenbelagerung 1713 wurde sie beschossen und sind noch jetzt 5 Kanonenkugeln in der Wand zu sehen. Die Gebräuche der Altonaer Synagoge wurden überall als massgebend anerkannt. Rabbi Jecheskel Katzenellenbogen setzte bezüglicg des Kadischgebetes eine bestimmte Reihenfolge ein und fand dieselbe in allen anderen Gemeinden Rechtskraft. Siehe Resp. Knesses Jecheskel 43; es werden dieselben Minhagim in Beer Hetew 132 als nachahmenswert empfohlen. Ebenso bezieht sich Pische Teschuwo Orach Chaim 672 auf den Altonaer Synagogengebrauch bezüglich der Stellung der Menorah von Süden nach Norden.

Synagoge Hamburg Elbstrasse.

Hamburg besitzt zwei Hauptsynagogen nebst vielen Betsälen, zwei Klausinstitute nebst einer portugiesisch-jüdischen Esnoga. Die eine Hauptsynagoge in der Elbstrasse hiess früher die Altonaer Schul, weil dieselbe von den deutschen Juden, die zur Altonaer Khillo gehörten, besucht wurde. Sie wurde 1788 von dem Baumeister Sonnin erbaut und zwar auf einem Grundstücke wo früher ein Klausinstitut sich befand. Der gelehrte Vorsteher Berend Kohn (Siehe über denselben in Megilas Sefer u. M. Glückl, Hameln), gründete 1680 eine Klause, wo vier Gelehrte beständig dem Thorastudium obliegen sollten. Die ersten Klausner waren: 1) Ephraim Heckscher, Verfasser der Resp. Adne Pos und Olelaus Ephraim; 2) Samson Bloch, genannt der Fromme, Verfasser der Tosfaus Chadoschim. Durch eigenartige Umstände ging im Laufe der Zeit die Klaus ein. Das Grundstück wurde verkauft und das Testament des Berend

erste Privilegium zur Erbauung einer Synagoge erteilt wurde. Für diese Annahme spricht auch das Alter der noch jetzt benützten Menorah, welche im Jahre 1680 von den damaligen Parnassim gestiftet wurde, und ist dieselbe ein Meisterstück damaliger Schmiedekunst. Jedenfalls steht fest, dass sie im Jahre 1682, während der Zeit des Rabbi Salomon Mirls Neumark, in ihrer jetzigen Form bereits erbaut war, wie von der ältesten Inschrift beim Portal ersichtlich ist, ביתך לפ״ק 1682, Schudt, Geschichte der Juden berichtet darüber: „Die deutschen Juden in Althona der Elbe zu haben eine grosse kostbare Synagoge von lauter Quadersteinen und schönen Pfeilern, welche nach der Amsterdamer die beste und schönste ist, dahin auch die deutschen Juden aus Hamburg gehen“. Die Synagoge ist weit hinter der Häuserfront erbaut, da man es damals nicht liebte, mit den Gotteshäusern nach Aussen hin zu glänzen, um nicht Neid und Hass der Andersgläubigen herauszufordern. Man muss daher zuerst einen langen Eingang, Polish genannt, durchschreiten, um zur Synagoge zu gelangen. In dem Eingange befindet sich eine besondere Halle, wo die Särge für Verstorbene von Kohanim verfertigt werden. Dieser Minhog datiert seit der Zeit des Rabbi Jonathan Eibenschütz. In früheren Zeiten fanden in der geräumigen Vorhalle Hochzeiten statt. Entsprechend dem Psalmverse „Aus den Tiefen rufe ich zu dir, o Herr!“ ist die Synagoge sehr tief gelegen und führen viele Stufen in dieselbe hinab. 9 grosse Kronleuchter, jetzt electrisch beleuchtet, dienen zur Beleuchtung. Der mittlere hat die Gestalt eines sich öffnenden Garbenbündels und ist 900 Pfund schwer. Im Jahre 1711 wütete eine Feuersbrunst und zerstörte einen grossen Teil der Synagoge. Sie wurde unter Rabbi Moses Ro-

Synagoge Altona. Aufnahme von J. Moritzson, Altona

enthaltes in Karlsruhe und Mannheim sind viele einzelne Predigten gedruckt, ebenso mehrere Gelegenheitspredigten, die er in Altona hielt. Er war der letzte, welcher mit besonderer Bewilligung der Regierung auf dem Begräbnissplatze in der Königstrasse begraben wurde.

21. **Anschel Stern** wurde im Jahre 1820 in Steinbach geboren. Zuerst war er Lehrer und Prediger in Homburg v. d. H. und wurde 1850 als Oberrabbiner nach Hamburg berufen. Er erwirkte bei der Regierung das Recht, die Hamburger Talmud-Thora-Schule zu einer Realschule zu gestalten mit der Berechtigung zum Einjährigen-Examen. Er starb 1888. Sein Nachfolger ist der jetzige Oberrabbiner:

22. **Markus Hirsch** wurde im Jahre 1833 in T. Beö geboren. Zuerst war er Rabbiner in Karzag und dann in seinem Geburtsorte T. Beö. 1861 kam er als Rabbiner nach Altofen und 1880 nach Prag. 1889 berief ihn Hamburg zum Oberrabbiner.

23. **Dr. Elieser Löb** wurde im Jahre 1837 in Pfungstadt geboren. Zuerst war er Direktor der Schule in Pfungstadt, dann Rabbiner in Ichenhausen und 1873 wurde er nach Altona berufen. Er starb 1892. Sein Nachfolger ist der jetztige Oberrabbiner:

24. **Dr. Maier Lerner** wurde im Jahre 1857 geboren. Er war zuerst Rabbiner in Winzenheim, Elsass 1884—90, nachher Rabbiner in London bei der Federation of Synagoques bis 1894 und wurde dann nach Altona berufen.

Synagoge Altona.

Die Synagoge in Altona wurde ums Jahr 1641 erbaut, in welchem Jahre den deutschen Juden das

jüdischen Gelehrsamkeit, sondern er verbindet damit auch eine tiefe Kenntniss in der Welt- und Menschengeschichte und Politik überhaupt, in einem solchen Grade, wie ich ihn selten sogar bei christlichen Gelehrten — nie aber bei einem Juden — angetroffen habe. Mit einem Worte — läge es an mir, aus vielen Menschen die guten Eigenschaften zusammen zu suchen, ich nähme Bernajs und ich hätte Alles, u. s. w. Unterzeichnet: München, den 1. Juli 1821. V. Kalb.

Diese Freundschaft und Wertschätzung des Kalb mag wohl Anlass gegeben haben, dass man den Urheber des Bibl. Orient in Bernajs erblickte.

20. **Jakob, Sohn des Ahron Ettlinger** wurde im Jahre 1798 in Karlsruhe geboren. Er war zuerst Klausrabbiner in Mannheim, dann Bezirksrabbiner in Ladenburg und Ingolstadt und wurde im Jahre 1836 nach Altona berufen. Er war der letzte Vorsitzende des jüdischen Gerichtshofes in Altona. 1847 gründete er die jüdische Wochenschrift „Der treue Zionswächter", Zeitschrift für das ort. Judnnthum. Alle vierzehn Tage erschien eine hebräische Beilage „Schomer Zion haneemon", halachische Abhandlungen und Polemik enthaltend, wozu die hervorragendsten Gelehrten Beiträge lieferten. Am 14. Juli 1863 wurde das jüdische Gericht in Altona von Frederik dem Siebenten, König von Dänemark, aufgehoben. Er starb am ersten Tag Chanuka 1872. Er verfasste: „Bikure Jakob – Tosfos Bikurim, Ritual Bestimmungen zu R. C. Orach Chaim hilchans Suka und Lulaw. „Itur Bikurim", Erklärungen zu Trakt. Suka. „Oruch Laner", Erklärungen zu Trakt. Jewomus, Makaus, Krisaus, Nida, Rosch haschono, Sanhedrin. Resp. „Binjan Zion", zwei Theile. „Minchas Oni", agadische Abhandlungen zu den Wochenabschnitten. Aus der Zeit seines Auf-

er in Hamburg als geistlicher Beamte gewählt. Als 1841 eine neue Auflage des Gebetbuches des Hamburger Tem pels erschien, erneuerte auch er das Verbot gegen dasselbe vom Jahre 1819 und liess dies öffentlich in den Synagogen bekannt machen. Er starb 1849 und wurde in Ottensen begraben. Die meisten Biographen geben ihn als Verfasser des „Bibel'schen Orient“ an. Siehe Fürst, wie auch L. Rosenthals Bibliothek. Grätz schreibt wenn er ihn auch nicht verfasst, so hätte er ihn verfassen können, denn es seien seine Ideen und Gedanken; was aber auf Verkennung Bernajs beruht. Herr Dr. S. P. Nathan, ein Schüler Bernajs, erklärt mit Bestimmtheit er wisse, dass Bernajs den „Bibel'schen Orient“ nicht verfasst hat. Der wirkliche Verfasser ist vielmehr Prof. v. Kalb in München. In der Bibliothek des Herrn Dr. H. B. Levi in Hamburg befindet sich ein Exemplar des Orient. Nach einer zeitgenössischen, im Buche befindlichen handschriftlichen Notiz ist nicht der Hamb. Rabb. Bernajs, sondern Prof. Kalb in München der Verfasser. (Siehe Verzeichnis der Judaica der Levy'schen Bibliothek, gedruckt 1900). Als Bernays nämlich in Hamburg aufgenommen werden sollte, erkundigte sich der damalige Vorsteher L. J. Riesser bei v. Kalb über Bernays. Derselbe antwortete in einem, für Bernajs sehr schmeichelhaften Schreiben. Unter anderem schrieb er dort:

„Als Gelehrter war er nicht allein, was man mir sagte, blos Gesetzlehrer und Talmudist ohne Gleichen, sondern er kennt überhaupt die ganze jüdische Literatur in einer solchen Tiefe und Umfang, als wäre er der Vater derselben. Zwar bin ich christlicher Theolog nur, indessen wer mich kennt, weiss auch, dass ich desfalls doch auch über die Theologie der Juden zu urtheilen weiss. Nicht genug aber mit dieser seiner

auf die künftige Erlösung Israel's und die Messiaszeit beziehen, weggelassen sind, wie auch Orgelbegleitung am Sabbat und Festtagen, als verboten erklärten. Diese Sammlug der Gutachten mit einer Vorrede wurde unter dem Titel „Ele diwre habris“ in Hamburg gedruckt. Er starb 1823.

17. **Akiba, Sohn des Awigdor Wertheimer,** war zuerst 1806 Rabb. in Moislingen und Lübeck, wurde 1816 als Klausner und Dajon nach Altona berufen. Einige Jahre später wurde er Vorsitzender des Beth-Din. Während des Tempelstreites erliess er ein Verbot der Benützung des deutschen Gebetbuches, und schloss sich dem Verbote des Hamburger Beth-Din an. Grätz gibt falsch Akiba Eger II an. Im Jahre 1823 wurde er zum Oberrabbiner in Altona und Schleswig-Holstein ernannt, welchen Titel auch später die Rabb. in Altona führten. Er starb 1835. Gedruckt finden sich von ihm Gutachten in den Resp. „Nachlass Binjamin“ Eben haeser Nr. 13; ferner in Resp. Ola Schmuel Nr. 43—44. Handschriftlich ist ein vollständiges Werk über „Jesaja“ vorhanden, welches sich in meinem Besitze befindet.

18. **Maier, Sohn des Benjamin Cohn,** wurde im Jahre 1765 in Altona geboren. Über 50 Jahre war er Vorsteher der Gemeinde Altona. Während der Trennung von Hamburg Wandsbeck, im Jahre 1812, leitete er alle Verhandlungen; er organisierte auch während der Hamburger Belagerung eine umfangreiche Hilfsaktion. Da er gleichzeitig ein hervorragender Gelehrter war, wurde er nach dem Tode Akiba Wertheimers zum Vorsitzenden des jüdischen Gerichtes ernannt, bis R. Jakob Ettlinger nach Altona kam. Er starb 1840.

19. **Isaak Bernajs,** genannt **Chacham Bernajs,** wurde im Jahre 1792 in Mainz geboren. 1821 wurde

mit den höchsten französischen Befehlshabern und dem Grand-Prevot Charlot, um zu Gunsten der armen Juden zu interveniren. Nach 35-jähriger Thätigkeit starb er 1814. Da aber die Stadt verschlossen war und Niemand hinausgehen durfte, wurde er im Hofraum der damaligen Synagoge, welcher zum Begräbnissplatz während der Belagerung bestimmt wurde, beigesetzt. Er verfasste das Werk „Dameschek Elieser", Comm. zu R. C. Choschen Mischpat, gedruckt Altona 1815. Ferner als Gegenschrift zu Mazpeh Jaktel schrieb er „Kuntroth neged Mazpe Jakutel", gedruckt Altona. Handschriftlich sind noch 5 Werke von ihm vorhanden.

15. **Menachem Mendel, Sohn des Zebi Hirsch Frankfurter**, wurde im Jahre 1742 in Hamburg geboren. Er war zuerst Lehrer in Stuttgart und Frankfurt a. M., kam dann nach Berlin, wo er den Raschbah-Torath habajit herausgab. Er kehrte nach Hamburg zurück, wo er als Geschäftsmann lebte und gleichzeitig freiwillig mit vielen Talmudjüngern „lernte". Durch seine Bemühung und Veranlassung wurde die Hamburger Talmud-Thora-Schule gegründet. Nach dem Tode des Zebi Hirsch Samoscht wurde er in Altona zum Dajon und Gerichtsvorsitzenden ernannt. Er starb 1823. Sein Enkel war der berühmte R. Samson Raphael Hirsch in Frankfurt a. M.

16. **Baruch, Sohn des Mair Oser**, auch Austrich genannt, wurde im Jahre 1743 in Prag geboren. 1784 wurde er Rabbinatsassessor in Hamburg und Altona und nach dem Tode des R. Lase Berlin erster Rabbiner in Hamburg. Im Jahre 1819 stand er an der Spitze der Kämpfer gegen den Reformtempel. Er sammelte Gutachten von den angesehensten Rabbinern seiner Zeit, welche den Besuch des Reformtempels, den Gebrauch des deutschen Gebetbuches, worin alle Stellen, die sich

13. **Zebi Hirsch, Sohn des Benjamin Baschko,** geb. 1740 in Samószt. Zuerst war er Rabbiner in Tischvitz 1766, dann in Brody 1771 und 1788 in Glogau. Von dort wurde er 1802 nach Altona berufen. Er war der letzte Rabbiner, der den Titel Rabbiner der Drei-Gemeinden Ahw. führte. Er starb 1807. (Grätz berichtet, dass nach dem Rücktritte des Eiferers Raphael Kohn, kein Rabbiner mehr in Hamburg angestellt wurde, sondern nur Rabbinatsverweser, was aber, wie hier ersichtlich, durchaus falsch ist).

Verf. der Resp. Tiferet Zwi über R. C. Orach Chaim und Jore Dea, gedruckt in Warschau 1811 und Lemberg 1827. — Tiferet Zwi Resp. zu Eben haeser. Rechtsgutachten finden sich von ihm in den Resp. Noda Bijehuda, Mehadura kamo Jore dea Nr. 186, Eben haeser Nr. 100-1-2. Ferner O. Ch. Nr. 6, 78—82. In Resp. Bet Schmuel achron Nr. 5 Gutachten. Resp. Akiba Eger Nr. 105. Fener ist von ihm gedruckt Trauerrede über R. Cohn und eineTrauerhomelie. — Nach dem Namen seines Geburtsortes wurde er allgemein Zebi Hirsch Samóscht genannt.

14. **Lase Berlin, Sohn des Josef,** geb. 1741 in Berlin. Nach seiner Hochzeit wohnte er in Posen, wo er unentgeltlich eine „Jeschibah" leitete. Dann wurde er Dajon in Posen. Später wurde er nach den Drei-Gemeinden berufen, wo er zuerst Rabbinatsassessor in Wandsbeck, dann in Hamburg und als Gerichtsbeisitzender in Altona fungierte. Als Raphael Cohn sein Amt niederlegte, wurde er in der Zwischenzeit zum Vorsitzenden des Beth-Din ernannt. Das Amt eines Vorsitzenden desselben und ersten Rabbiners in Hamburg versah er auch nach dem Tode des R. Zebi Hirsch Samóscht. Während der Hamburger Belagerung verkehrte er öfter

M. Isler in „Gabriel Riesser's Leben“ berichtet folgendermassen: „Ja, er opferte zuletzt seiner Überzeugung sogar das Amt, indem ihm die Befugnis. Verletzungen des jüdischen Ceremoniels mit dem Synagogenbann zu strafen, von Seiten der Regierung entzogen wurde“.

Er verfasste: Torath Jekutiel, Discussive Novellen über R. C. Jore Dea. Über dasselbe erschien das Werk „Mizpa Jaktel“, eine Polemik gegen obiges Werk. Dagegen Teschuba al Mizba Jaktel, Widerlegung des Mizpa Jaktel von Raf. Cohn. — Ferner verfasste er Resp. Schow Hakohen, Sammlung von 101 Gutachteu. — Schalat Hakohanim Tora, Erklärungen zu verschiedenen Trakt. des Talmud. — Marpe Loschaun über Moral und Askese. — Daat Kedoschim, zwölf Deraschat, Halacha, Hagada und Moral verbindend. Ferner seine zwei letzten Predigten, die er in Altona hielt.

12. **Noa Chaim Zebi, Sohn des Mair Berlin,** geb. 1754 in Fürth. Er war zuerst Rabbinatsassessor in seiner Vaterstadt Fürth 1765. Dann wurde er Rabb. in Bayreuth und Beiersdorf, nachher in Mainz 1783. Nach dem Rücktritte Raf. Cohn's wurde er als sein Nachfolger in Altona erwählt 1800. Er starb 1802. Verfasser der Werke: Aze Larosim, ausführlicher Comm. über den R. C. Eben haeser. — Aze Almogim, Comm. über Stücke des R. C. Orach Chaim, ferner über Erube chazerot und über Schnijot learojos. — Majon hachochmo, die Asharot (613 Gebote) in metrischer Form, nebst einem ausführlichen Comm. dazu. Herausgegeben wurde letzteres Werk von seinem Bruder Löb Berlin (Kassel). Handschriftlich blieb noch zurück das Werk Aze Besomim und Aze Lewono. — Bei Fürst wird auch Resp. Tiferet Zwi von ihm angeführt, was auf einem Irrthum beruht.

er 1767. In den zeitgenössischen Resp. wird er vielfach erwähnt. Noda Bijehuda Orach Chajim Nr. 43—44. Eben haeser Nr. 67, 75, 76. Ferner in dem Werke Or Israel betreffs des „Klewer Get“ Nr. 15, 20, 25, 34. Resp. Jabez Nr. 60. Resp. Chajim Kohn Nr. 12, 24.

10. **David, Sohn des Löb Berlin,** war zuerst Rabbiner in Marktbreit, Baiern, wie auch Landesrabbiner von Schwarzburg. Im Jahre 1763 kam er nach Dessau und von dort wurde er 1768 nach Altona berufen. Im Jahre 1769 wollte Hamburg sich der Gerichtsbarkeit Altona's entziehen, um dem vorzubeugen, suchte er in Kopenhagen um eine Audienz beim König nach, welche ihm und 5 Vorstehern auch bewilligt wurde. Durch seine Fürsprache blieb es beim Alten. Er starb 1771. Es finden sich von ihm Rechtsgutachten in den Resp. Sichron Josef Eben haeser Nr. 4, 11, Choschen Mischpot Nr. 1, 2, Or Israel Nr. 31.

11. **Raphael, Sohn des Jekutiel Kohn,** geb. 1722. Er war zuerst vortragender Talmudlehrer in Minsk, dann Rabbiner in Rakow, ferner in Wilkomier bei Wilna, nachher in Pinsk. Von dort kam er als Rabbiner nach Posen und im Jahre 1776 wurde er nach Altona berufen. Bekannt ist seine feindliche Stellung gegen die Pentateuch-Übersetzung in's Deutsche von Moses Mendelsohn, ebenso seine Bemühungen und Versuche, Salomon Maimon zur Besserung und Pflichterfüllung zu bewegen. Siehe darüber in der Selbstbiographie des S. Maimon. Nach drei und zwanzig jähriger Amtsthätigkeit legte er 1799 sein Amt nieder. Verschiedene Gründe werden für seinen freiwilligen Rücktritt angegeben. Sein Schwiegersohn, L. Riesser, gibt als Grund an, dass er sich zu schwach fühlte als Gerichtsvorsitzender energisch genug vorzugehen. Hingegen Dr.

gedruckt im „Magazin für die Wissenschaft des Judenthums“ vom Jahre 1882. Seite 174.

In dieses Exemplar des „Edut Bejaakow“ hatte auch Herr Dr. Berliner Einsicht zu nehmen Gelegenheit.

In welchem hohen Ansehen Eibeschütz stand, dürfte folgende Zeitungsnotiz beweisen.

„Altonaer Merkur“ vom Jahre 1759.

Altona, 29. Juni.

Am Montag, den 25. dieses. kam der hiesige berühmte Oberrabbiner Herr Jonathan Eibeschütz, welcher vor 5 Wochen nach Breslau abgereist war, um daselbst der Vermählung seiner Jungfer Tochter beizuwohnen, allhier zurück. Man vernimmt dass in allen Städten, wo er durchgereist ist, und wo seine Glaubensgenossen wohnen, selbige ihm über die Massen grosse Ehrenbezeugungen bewiesen haben. Von hier sind ihm viele von den Personen, die ihm beständig aufwarten, und seine Studenten nebst anderen, theils zu Pferde und theils in Karossen und Carriolen bis nach Bergedorf entgegen gekommen. Von dort man versichern will, dass die Vielheit derjenigen, welche sich gedrängt hätten, ihm die Hände zu küssen, sehr gross gewesen sei. Es ist bei dieser Einholung alles in der besten Ordnung zugegangen.

Von Dr. M. L. Stern in Triesch erschien eine biographische Skizze Eibeschütz's in der Monatsschrift „Jüdische Chronik“ 1899, worin ebenfalls die Grätz'schen Angriffe zurückgewiesen werden.

9. **Isak, Sohn des Jakob Hurwitz Levi,** war zuerst Rabbiner in Harchow, Galizien, dann in Glogau, nachher in Brody und von dort wurde er 1765 als Nachfolger des Rabbi Jonathan Eibeschütz nach Altona berufen. Nach kaum zwei Jahren seines Hierseins starb

Elasar Flekeles, Verfasser hervorragender Werke, war ein Schüler Ezechiel Landau's. Er war zuerst Rabbiner in Gothein, dann in Prag, also in der Nähe des Sitzes des Sabbatianismus, des Wohnsitzes von Löbele Prossnitz. Er kannte daher genau die Orte und Personen, welche dem Sabbatianismus huldigten, als auch ihre Verbindungen und bekämpfte denselben heftig in Wort und Schrift. Zu diesem Zwecke schrieb er das Werk „Ahawas David", worin er vor den Irrlehren des Sabbatianismus eindringlich warnt und ihre Anhänger bekämpft. Die Schriften Emden's waren ihm bekannt, er billigte die scharfen Angriffe auf die Sabbatianer, wie sie ja öfter in Emden's Werken vorkommen und empfahl sie sogar zum Lesen. Im Besitze dieses Elasar Flekeles fand man ein Exemplar des Emden'schen Buches „Edus Bejaakow", worin er zuletzt auf einen, am Deckel angehefteten Zettel folgende Zeilen niederschrieb:

> Diese Zeugnisse Jakob's sind falsche Zeugnisse. Der Verfasser hat darin den grössten Mann, seine Seele weilt jetzt im Eden, verunglimpft und in einer Sache verdächtigt, woran bei ihm auch im Entferntesten keine Spur vorhanden war. Neid und Hass wegen des Rabbinersitzes seines Vaters waren die Triebfeder dieser Handlungen. Die Welt erkannte und anerkannte die Hoheit und Reinheit des גאון עולם, des hervorragenden Mannes. Der Allgütige verzeihe ihm, dem Verfasser, denn auch er war in der That ein grosser Gelehrter u. s. w.
>
> Freitag, 10 Schwat 576 (1816) Prag.
>
> Hakatan Elasar Flekeles.

Wer mit dem „גאון עולם und גדול עולם" gemeint ist, ist klar. Obiges ist mitgetheilt von S. J. Halberstamm,

selbe zurück zu fordern, um zu untersuchen, ob es sich auch so, wie Grätz berichtet, mit dem Aktenstück verhält. Doch es bedurfte keiner langen Untersuchung, denn sofort sah Rabb. Hirsch, und stellte es auch in Gegenwart einiger Herren fest, dass dieses Aktenstück ohne irgend eine Unterschrift war. Vielleicht war es nur Vorlage eines Gemeindeschreibers, der von gegnerischer Seite dazu aufgefordert war, ohne jedoch die Genehmigung Landau's erhalten zu haben, welcher daher niemals ein solches Aktenstück unterzeichnet hat.

Mithin ist die ganze Folgerung, dass Eibeschütz einen falschen Eid geschworen, welche auf dieses Aktenstück, von einem früheren Freunde Eibeschütz's unterschrieben, aufgebaut war, hinfällig. Bei der ersten Predigt des Herrn Oberrabbiner Hirsch in der Zigeunersynagoge in Prag, wo ja bekanntlich R. Jonathan Eibeschütz die herrlichen Predigten, die im „Jaarot Dwasch" gedruckt sind, gehalten hat, ergriff R. Hirsch die Gelegenheit, um das niedrige und schändliche Vorgehen Grätz's öffentlich zu brandmarken, der es gewagt, auf so leichtfertige, lügenhafte Weise einen Mann, wie Eibeschütz, eines Meineides zu zeihen. Rein und ehrenvoll bleibt das Andenken Eibeschütz's der Nachwelt erhalten, schloss er seine Einleitung zu seiner Predtgt. (Dieses ist mir von Herrn Oberrabbiner Hirsch in Hamburg mitgetheilt worden und es wurde zur Zeit in Pascheles Jahreskalender über diese Thatsache berichtet).

Hätte ferner Landau den Eibeschütz wirklich des Sabbatianismus verdächtigt und sogar bei Maria Theresia angeklagt, so würde ihn keine Macht in der Welt bewogen haben, eine Trauerrede voll des Lobes über ihn zu halten. Ausserdem sei hier noch nachstehendes erwähnt.

um die jüdische Geschichtsschreibung — gar sehr „verübelt“, dass er sich so weit hat hinreissen lassen, für unbestreitbare Wahrheit auszugeben, was ihm selbst nach den Quellen, aus denen er schöpfte, mindestens als zweifelhaft erscheinen musste.... Aber das in Rede stehende „Aktenstück“! Ja, wenn auch nur entfernt dessen Echtheit erwiesen wäre. Grätz scheint denn doch gefühlt zu haben, dass sein Verdammungsurtheil genügender Motive entbehre. Diese soll ihm nun das seinem Forschereifer nicht entgangene Schreiben nachträglich gewähren. „Viele in Prag“, schreibt Grätz, erkennen „Landau's“ Handschrift, wie sie im Aktenstück vorkommt. Nun kommt aber in dem ganzen (von Grätz zitierten) Schriftstück kein einziges hebräisches Wort vor, mit Ausnahme der Unterschrift ה״ק יחזקאל לאנדא, und es wäre wirklich mehr als wunderbar, wenn Jemand in den wenigen Worten derselben, die ja zudem geschickt nachgeahmt sein können, heute, nachdem 80 Jahre seit dem Ableben Landau's vergangen, die Handschrift desselben mit solcher Bestimmtheit wiedererkennen wollte, dass an der Echtheit nicht zu zweifeln wäre“.

So ähnlich lauteten mehrere Zurückweisungen Grätz's, ohne dass es gelungen wäre, ihm direkt eine Fälschung dieses Aktenstückes nachzuweisen. Nun höre und staune man, wie weit ein gefasstes Vorurtheil, selbst einen Gelehrten wie Grätz, führen kann.

Als der jetzige Oberrabbiner in Hamburg, M. Hirsch, im Jahre 1880 nach Prag kam nahm er Veranlassung, die furchtbare Anklage Grätz's, dass Eibeschütz einen falschen Eid geschworen, näher zu prüfen. Er beauftragte Herrn Dr. Arnold Rosenbacher, der Grätz das betreffende Aktenstück ausgeliefert, das-

Worte und Schlussbemerkungen zu dem „Aktenstück“ bestätigen diese Annahme. Sein strenges Urtheil über Eibeschütz — so schreibt dort Grätz — sei von mancher Seite, wenn auch nicht widerlegt, so doch ihm „verübelt“ worden. Die Talmudisten hätten sich nicht in den Gedanken finden können, dass Eibeschütz „sittlich unsauber“ gewesen, dass er ein Anhänger der Irrlehre des Sabbathai Zewi war. Nun aber sei alles erwiesen durch ein „Aktenstück“, in welchem das Verdammungsurtheil von einem früheren Freunde Eibeschütz's bestätigt werde. — Hierauf erschienen gleichzeitig in verschiedenen Zeitschriften die schärfsten Entgegnungen gegen diesen Angriff.

Dr. Cohn schrieb im Literaturblatt der „Jüdischen Presse“ Nr. 4, 1877, eine Entgegnung folgenden Inhaltes:

„Als ob eine Widerlegung nöthig oder auch nur möglich wäre, wenn Jemand sich sein Urtheil über ein vor länger als 100 Jahren stattgefundenes Faktum aus Parteischriften construirt, in denen jedes Wort von blinder Leidenschaft eingegeben ist, und dieses Urtheil ohne irgend eine andere Beweisführung, entgegen allen Regeln der Forschung, als historisch begründet hinstellt. Wer es unternimmt, den Charakter eines Mannes in solcher Weise zu brandmarken und zu verunglimpfen, muss Beweise, unwiderlegliche Beweise beibringen können. Hat dem Herrn Professor nicht die Hand gezittert, als er neuerdings wieder die furchtbare Beschuldigung niederschrieb: „Eibeschütz hat also öffentlich einen falschen Eid abgelegt“? Hat ihm nicht das Herz gepocht, als er zum zweiten Male die Anklage in die Welt schleuderte, Eibeschütz sei „sittlich unsauber“ gewesen und habe den reingeistigen Gottesbegriff des Judenthumes geleugnet? Gewiss, man hat es Herrn Dr. Grätz — unbeschadet seiner Verdienste

die Buchstaben אשין. Zwanzig Jahre später deutete man auf die Aussage eines Sektierers den einen Buchstaben י als Anfangsbuchstabe Jonathan. Ich würde lachen, wenn es nicht gerade unsere grössten Männer wären, die sich durch solch unverbürgte Mittheilungen zu einer Verketzerung des grossen Mannes veranlasst gesehen hätten. Man darf kühn behaupten, dass noch nie in Israel ein so folgenschwerer Verdammungsakt, wie der gegen R. Jonathan Eibeschütz, auf so künstliches Zusammenfügen von Buchstaben, Voraussetzungen und Gerüchten begründet worden ist".

Von dieser Beurtheilung eines Zeitgenossen erwähnt Grätz gar nichts, obzwar er von demselben Schreiber an anderer Stelle mehrfach zitiert, er also dieses Werk benützt hat. (Siehe B. XI, Seite 44).

Der gravierendste Beweis der Grätz'schen Voreingenommenheit und Parteilichkeit bei der Behandlung Eibeschütz's dürfte aber aus folgendem erhellen.

Im Januarheft der Grätz'schen Monatsschrift vom Jahre 1877 wurde vom Herausgeber ein den Eibeschütz-Emden'schen Streit betreffendes „Aktenstück" zum Abdruck gebracht, und zwar ein angebliches Schreiben Ezechiel Landau's an die Kaiserin Maria Theresia, in welchem derselbe die Kaiserin darum angeht, dem Antrage des Jonathan Eibeschütz. ihm wieder den Aufenthalt in den österreichischen Erblanden zu gestatten, nicht zu willfahren.

Die Veröffentlichung des Aktenstückes sollte augenscheinlich die zu erwartende neue Auflage des zehnten Bandes des Grätz'schen Geschichtswerkes vorbereiten und dem bekannten Urtheil des Autors über Eibeschütz einen günstigen Boden zu gewinnen suchen. Die einleitenden

nennt, niemals einem in seinen Augen des Sabbatianismus Verdächtigen gegeben haben würde. Entweder hat Grätz diesen Brief nicht verstanden oder — was wahrscheinlicher ist — er hat ihn nicht verstehen wollen, um seine falsche Ansicht über Eibeschütz mit dem Namen des berühmten Wilnaer Gaon decken zu können“.

Wie einseitig Grätz bei der Behandlung Eibeschütz's vorgegangen, dürfte auch folgendes beweisen.

In dem Werke „Geschichte der israelitischen Gemeinde Halberstadt“ von Dr. B. H. Auerbach sind mehrere Briefe von Abraham Halberstadt abgedruckt. Darunter befindet sich auch ein längeres Schreiben, worin der Streit in Altona besprochen wird, wobei der Schreiber einen grossen Theil der Anklagen gegen Eibeschütz einigen seiner Schüler zum Vorwurfe macht. Das fortgesetzte Schwadronieren einiger seiner Schüler legte man ihm zur Last, und was noch mehr zur Verkennung und Verketzerung dieses grossen Mannes beitrug — dass gerade diejenigen, die sich seine Hauptschüler nennen, schon 20 Jahre als Landstreicher umherlaufen und sich für vorgeblich von ihm empfangene Kameot von dem dummen Landvolk schweres Geld zahlen lassen. Halberstadt führt dann weiter einige Beispiele an, um die oberflächliche Beurtheilung und die grundlose Verdächtigung des R. Jonathan s. A. in ihrem wahren Lichte zu zeigen. U. a.

> „Gegen 1730 kam ein gewisser sabbathäischer Missionär aus Polen, Namens Mosche ben Meir, hierher (siehe über diesen „Lechischat Sorof“ von R. Jakob Emden). Man nahm demselben durch die Halberst. Behörde mehrere auf den Sabbatäismus bezügliche Schriften und Kameot ab, und die Gemeinde schickte sie nach Frankfurt. Auf einer derselben befanden sich

Augenscheinlich soll dadurch dem Leser die Meinung beigebracht werden, dass diese höfliche Ablehnung von Seiten des schon damals berühmten R. Elia Wilna der deutlichste Beweis dafür sei, wie wenig dieser dem Eibeschütz traute. In Wahrheit hatte diese einzig und allein ihren Grund in der Hochachtung des damals 35jährigen Mannes vor den rabbinischen Gegnern Eibeschütz's. Dr. Cohn schreibt so in seiner Ehrenrettung Eibeschütz's (S. 58):

„Wir wollen das betreffende Schreiben mit Weglassung der unwichtigen Stellen, auszüglich mittheilen und es dann getrost jedem Unparteiischen überlassen, zu entscheiden, ob dasselbe auf einen Verdacht gegen Eibeschütz schliessen lässt, oder nicht vielmehr die glänzendste Rechtfertigung für ihn und seine Sache ist: „Ich habe das Schreiben erhalten, worin Sie mir eine wahrhaftige Erklärung der 5 gedruckten Metzer Amulette, deren Ursprung ein heiliger ist (אשר יסודתם בהררי קדש), senden und mich bitten, zu untersuchen, ob die Erklärung richtig sei... In Ihnen trauert leider die heilige Thora selbst (ס״ת בעו״ה שרוי׳ בצער). O, hätte ich Flügel gleich einer Taube, ich würde hinfliegen, um Frieden zu stiften, damit verlösche das Feuer der ungerechten Zwietracht. Aber wer bin ich, dass man aus fernem Lande auf meine Stimme hören sollte, da doch offenbar die Rabbiner in den heiligen Gemeinden Ihre Unschuld bezeugen und wenn ihre Worte nützen, wozu bedarf es noch der meinigen; wenn sie aber nicht gehört werden, wer bin ich in fernem Lande, ein junger Mann u. s. w.“ Die Aufschrift dieses Briefes enthält Ehrentitel, die ein „gesinnungsvoller“ Mann, wie Grätz ja selbst R. E. Wilna

nothan. Dieser habe mich um die Schrift gebeten, und zu dem Ende seine eigene Auflösung mitgetheilet, um sie in meinem Buche für meine eigene auszugeben. Ich weiss indes, wie sauer mir die Anflösung geworden, auf welche ich für mich ganz allein studiert, und auf allerlei Weise versucht habe, ehe mir diese unter den übrigen als die beste gefallen. Ich kann meinen Gehülfen nennen, den ich noch in Aufschlagung des Concordanz gebrauchet, wie mir die Zeit zu kurz werden wollte. Und kurz, ich bezeuge auf mein Gewissen, und ich erbiete mich noch dazu zu den schärfsten Untersuchungen und Beweisen, mit welchen ich, wenn's erfordert werden sollte, sowohl gerichtlich, als auch wie es sonst nöthig wäre, erweisen kann, dass ich die Auflösung selbst durch eigenen Fleiss und Mühe, auch ohne die geringste Hülfe, so wenig von Jonathan selbst als sonst Juden, die mit ihm in Verbindund stehen, oder die Auflösung von ihm wisseu können, verfertigt habe. Ich erbiete mich zu allen Beweisen, so rechtskräftig sie auch immer sein sollen. Ehre genug, die ich einem so unbillig mit mir umgegangenen Juden anthue. Ich habe gewiss mit dem R. Jonathan nichts zu thun und stehe nicht in der geringsten Verbindung mit ihm".

Grätz versucht auch die Rechtfertigung des Jonathan Eibeschütz und manche Zeugnisse im „Luchaus Haedus" zu Ungunsten desselben zu deuten, wofür er den Beweis schuldig geblieben. Doch nein! Zur Begründung seiner Behauptung fährt Grätz folgendermassen fort:

„Ein gesinnungsvoller Rabbiner, der in seiner Jugend bereits eine Art Verehrung genoss, Elia Wilna, von Eibeschütz um Theilnahme angegangen, lehnte sie höflich ab".

Hierauf verfasste K. Anton eine zweite Abhandlung unter dem Titel: „Karl Antons Nachlese zu seiner letzten Nachricht“, gedr. 1753, Braunschweig. Merkwürdig, dass Grätz, der aus der ersten Arbeit K. Anton's solches Kapital gegen Eibenschütz schlägt, die zweite gar nicht erwähnt. Wahrscheinlich, weil er sich darin widerlegt findet.

In dieser Nachlese werden alle gegnerischen Berichte vollständig angeführt. Es wird zuerst ein Artikel über die Altonaische Judenbewegung in der Göttingischen Zeitung 1752 zitiert, Dieser Bericht, der damals in Gelehrtenkreisen vielfach erörtert wurde, veranlasste K. Anton, welcher Lektor der hebr. Sprachen war, auch seine Meinung zu äussern, weshalb er seine Abhandlung schrieb. Dieselbe wurde in dem Helmstädtischen Wochenblatte und den Braunschweigischen Anzeigen rezensiert. Hierauf erschien in den „Hamburgischen freien Urtheilen und Nachrichten“ wie bemerkt, ein Artikel, xon R. M. Isaak unterzeichnet, worin der Streit behandelt und der Vorwurf erhoben wurde, Eibeschütz sei der Urheber der Schrift. K. Anton bemerkt darauf:

„Ich fand für nöthig, über diese anzügliche Beschuldigung mich gegen das Publikum zu erklären, und meine Herren waren so geneigt, dass sie meine Vertheidigung ihren Zeitungen einverleibten u. s. w. Im Reiche der Gelehrten ist es längst gewöhnlich, über besondere Streitigkeiten in Kirchen-, Staats- und Gelehrtensachen Erläuterungen zu schreiben“.

Am Schlusse schreibt er:

„Nun kommt aber eine Beschuldigung, die das böse Herz meiner Widersacher ganz klar macht. Mein Gegner will mich in den Verdacht setzen, ich unterhalte ein heimliches Verständniss mit dem Rabbi Jo-

Wessely und Menachem Mendl Frankfurter erzählen, wie sie nur mit tiefer Ehrfurcht sich ihrem Lehrer zu nahen wagten (Siehe darüber im hebr. Teil, wo diese Berichte zitiert sind). Seite 32, nachdem ausführlich von dem Amulettenstreit berichtet wird, und Grätz Beweisführung völlig entkräftigt worden, bemerkt Dr. Cohn:

„Wir haben bisher versucht möglichst objectiv zu bleiben und uns darauf zu beschränken, die Einseitigkeit der Grätz'schen Darstellung aufzudecken. Bei der folgenden Stelle ist es uns wirklich schwer geworden, die gewohnte Ruhe zu behalten. Hier liegt offenbar die tendenziöse Entstellung eines Citates vor, eine geflissentlich falsche Übersetzung, was allein schon genügen würde, unseren Vorwurf der Parteilichkeit zu begründen“.

Die betreffende Stelle wird dort vollständig angeführt. Eine wichtige Rolle spielt bei Grätz die Annahme, die er als Thatsache anführt, dass Eibeschütz seine Biographie dem Karl Anton selbst diktirt habe. Dr. Cohn erhebt Zweifel gegen die Richtigkeit dieser Behauptung, hatte aber das Material nicht zur Hand, um Grätz auch hier mit Beweisen zu widerlegen. Karl Anton's Bericht ist im Jahre 1752 in Wolfenbüttel gedruckt. Gegen diese Schrift wurde der Vorwurf erhoben, dass sie von Eibenschütz dem Karl Anton diktirt sei. Auch hier muss Grätz die Originalität seiner Anklage benommen werden. Und zwar erschien in den „Hamburgisch freien Urtheilen und Nachrichten“ eine Rezension der Arbeit Karl Antons. Darin wird behauptet, nicht dieser, sondern Eibeschütz sei der Urheber dieser Schrift. Unterschrieben ist dieser Artikel von B. M. Isaak.

des R. Simon Backofen wurde Eibeschütz die einflussreiche Stellung als Prediger in Prag übertragen. Alsbald wurde er erster Rabbinatsassessor und im Jahre 1736 nach dem Tode David Oppenheim's Oberrabbiner in Prag. 1741 wurde er nach Metz berufen, wo er bis 1750 als Oberrabbiner fungierte. Nach dem Tode des Rabbiners Jecheskel Katzenellenbogen wurde er Oberrabbiner und Vorsitzender des jüdischen Gerichtes in Altona resp. der Drei-Gemeinden. 1751 begann der Streit mit Emden, der bis 1756 dauerte. Er starb den 21. Elul 5524 (20. September 1764).

Über Eibeschütz sind mehrere Biographien erschienen. Die älteste von Karl Anton, Lektor an der Universität in Helmstadt, 1752. — Ferner von Dr. Spazier in „Gallerie ausgezeichneter Israeliten". Stuttgart 1834, von Lebrecht (Ersch u. Gruber Encyclop.), von Jost, drittes Buch, Geschichte des Judenthums und seiner Sekten, Seite 250—57, von Gutman Klemperer, Rabbiner in Tabor, eine ausführliche Biographie unter dem Titel „Rabbi Jonathan Eibenschütz, eine biographische Skizze", gedr. in Sippurim von Wolf Pascheles 1857. Dembizer in Klilas Jofi 1880. Diese Biographien sind alle zu Gunsten von Eibenschütz gehalten. Hingegen greift ihn Grätz, Geschichte der Juden, Band X, Seite 385—417 und Note 7, Seite 104—117, als Jude und Mensch heftig an, und zeiht ihn niedrigster Gesinnungsart.

Note 7, Seite CXI heisst es bei Grätz: „Wir können uns jetzt kurz fassen; der Beweis für Eibschütz' Kryptosabbatianismus ist geführt".

Gegen diese Charakterzeichnung des R. Jonathan Eibenschütz, wie sie Grätz entwirft, schrieb Dr. Jacob Cohn Rabb. in Kattowitz eine Abhandlung unter dem Titel „Ehrenrettung des R. Jonathan Eibeschütz", ein Bei-

gis, welcher später eine jüdische Buchdruckerei in Wandsbeck eröffnete. Er bewog Katzenellenbogen, einen Bann gegen die Sabbatianer zu erlassen, was auch im Jahre 1726 geschah. Am Schabbos Teschuboh wurde der Bann gegen diese Sekte in der grossen Synagoge verkündet. Im Jahre 1733 übersiedelte R. Jakob Emden nach Altona und wurde von Katzenellenbogen bei wichtigen Entscheidungen hinzugezogen. Bald nachher griff er aber Katzenellenbogen heftig an. — Katzenellenbogen regelte die Reihenfolge des Kadischgebetes, welche Bestimmungen allgemein zur feststehenden Norm geworden sind. Er starb 1749.

R. J. war Verfasser von Resp. „Kneses Jecheskel"— ferner von „Majim Jecheskel, Derascha's über den Pentateuch, gedr. Porick 1786. — „Lechem Jecheskel", In den zeitgenössischen Resp. finden sich fast überall von ihm eingeholte Gutachten. Siehe Schew Jakob — Schwus Jakob — Jabez — Heschiw R. Elieser — Kirja Chana. — In der Altonaer Ausgabe der grossen Machsorim sind seine Bestimmungen betreffs des Kadischgebetes abgedruckt.

8. **Jonathan Eybeschütz** (Eibenschütz), **Sohn des Nathan** erblickte 1690, nach einigen in Krakau, nach anderen in Pinczow das Licht der Welt. In seinem 18ten Lebensjahre war er bereits Rabbiner in Jungbunzlau in Böhmen. 1711, ungefähr zwei Jahre nach dem Abzuge Abraham Broda's, kam er nach Prag, machte dort die Bekanntschaft der ausgezeichneten Talmudgelehrten Samuel Joss und Jona Landsofer. Hier blieb er zwei Jahre und lebte dann 1713 und 1714 in Hamburg im Hause des Grossvaters seiner Gattin, Mordechai Kohn, welcher ein Enkel des ersten Altonaer Rabbiners David Kohn war. Nach dem Tode

Buber in „Ansche Schem“ und Dembizer in „Klilas Jofi“. Er verfasste Resp. „Chacham Zwi“ edierte und versah mit Randbemerkungen den R. C. „Choschen Mischpat“ mit dem Comm. „Tore Sahab, desgleichen den R. C. „Eben Haëser“; „Igeres“ Schreiben an David Nito betreffs seiner Abhandlung über die Einheit Gottes und der Natur; übereinstimmend mit einem früher schon abgegebenen Rechtsgutachten. „Tschubos wecharamim“ — Gutachten und Excommunicationsschreiben gegen Nehemija Chajon. Ausserdem mehrere Gutachten in verschiedenen zeitgenössischen Resp. abgedruckt.

6. **Moses, Sohn des Mordechai Rothenburg Süsskind.** Derselbe war zuerst Rabbiner in mehreren Gemeinden Polens, kam dann nach Altona, woselbst er die Tochter des Vorstehers Israel Fürst heiratete und als Privatmann lebte. 1707 wurde er gemeinsam mit Zebi Aschkenasi zum Rabbiner in Altona erwählt. Nach dem Rücktritt Aschkenasi's wurde er Oberrabbiner der Drei-Gemeinden. Im Jahre 1711 während des Schwedenkrieges wurde ein grosser Theil der Altonaer Synagoge ein Raub der Flammen, wurde jedoch bald neu restaurirt, Fin Thejl der handschriftlichen Werke Moses Rothenburg's wurde ebenfalls bei dem Brando vernichtet. Er starb 1712. Von ihm sind gedruckt Resp. Moses Rothenburg, als Anhang zu den Resp. seinas Vaters Mordechai Süsskind Rothenburg.

7. **Jecheskel, Sohn des Abraham Katzenellenbogen,** geb. 1669. Er war zuerst Rabbiner in Settel, nachher in Rushany und dann in Keidany in Russland. Im Jahre 1713 wurde er nach den Drei-Gemeinden berufen. Zu dieser Zeit wohnte in Altona der Eiferer gegen Nehemija Chajon, R. Moses Cha-

cham Zebi genannt, weil seine erste Stelle Sarajewo in Bosnien war, wo die Rabbiner mit Chacham bezeichnet werden. Er lernte zuerst in Ofen 1666, wo sein Grossvater Ephraim Kohn Rabbiner war. Dann reiste er nach Adrianopel und kehrte über Belgrad zurück; 1686 flüchtete er bei der Einnahme der Stadt Ofen und ging nach Sarajewo, wo er als Rabbiner fungierte. Nachdem aber auch dort der Krieg wütete, verliess er die Stadt, kam nach Berlin, wo er sich zum zweiten Male mit der Tochter des Hamburg-Altonaer Rabbiner R. Salomon Mirls verheiratete, und alsdann nach Altona zog. Einige wohlhabende Männer traten zusammen und gründeten ein Lehrhaus für ihn, die noch jetzt bestehende „Klaus" in Altona, wo er im Kreise einer zahlreichen Jüngerschaar seine Geistesgaben entfalten konnte. 20 Jahre war er Klausner; nach dem Tode seines Schwiegervaters wurde er gemeinsam mit R. Moses Rothenburg Rabbiner der Drei-Gemeinden. Durch Meinungsverschiedenheiten mit Rothenburg sah er sich veranlasst, sein Amt niederzulegen. Im Jahre 1710 wurde er von der deutschen Gemeinde in Amsterdam zum Rabbiner berufen. 1714 führte er einen heftigen Kampf gegen Nehemija C'hajon, welcher Irrlehren und ketzerische Schriften zu verbreiten suchte. Da er aber vom Vorstande nicht genügend in diesem Kampfe unterstützt wurde, ja sogar von den Portugiesen feindlich angegriffen wurde, legte er auch hier sein Amt nieder. In demselben Jahre wurde er nach Lemberg als Rabbiner berufen, woselbst er hochgeehrt 1718 starb. Über ihn sind folgende Biographien vorhanden: In „Megilas Szefer", Selbstbiographie seines Sohnes Jakob Emden, ferner in „Toldoth Jabez" von Wagenaar, Grätz Geschichte des Judenthums X. B.; Salomon

חכם צבי

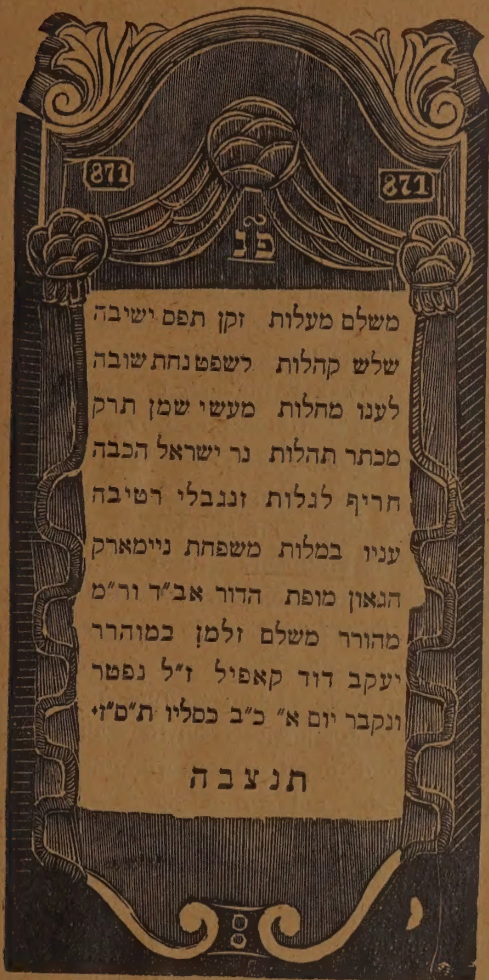
ZWI ASCHKENASI

Oberrabbiner der drei Gemeinden A. H. W.

In diesem Jahre, am Donnerstag den 13. Aw, fand eine vollständige Vereinigung der Drei-Gemeinden unter einem Rabbiner statt. 1680 wurde R. Hillel nach Solkiew berufen, wo er auch 1690 starb. Er verfasste das Werk „Beth Hillel", Comm. über die zwei R. C. Jore Deah und Eben Haëser, herausgegeben mit dem Texte des R. C. von seinem Sohne Mose S. Hillel, gedruckt Dyrenfurth 1691.

4. **Salomon Mirls Neumark,** geb. 1624 in Wien. Während der Judenausweisung unter Kaiser Leopold I. 1670 verliess er mit seiner ganzen Familie Wien und siedelte sich in Berlin an. Er gelangte hier zu hohem Ansehen. 1680 wurde er zum Rabbiner der Drei-Gemeinden ernannt. Unter ihm wurde die grosse Synagoge in Altona gebaut und der Wohlstand der Drei-Gemeinden nahm bedeutend zu. Er starb nach 27jähriger segensreicher Thätigkeit im Jahre 1707. Er ist der erste Rabbiner, dessen Grabstein (siehe Nebenseite) auf dem Begräbnisplatz in der Königstrasse Altona erhalten ist.

5. **Zebi, Sohn des Jakob Aschkenasy,** geb. 1660 in Mähren (entweder in Ung. Brod oder in Trebitsch). Sein Vater Jakob wohnte in Wilna, woselbst er zu den hervorragenden Gelehrten zählte, und musste ebenfalls während der Kosakenverfolgung flüchten. Auf wunderbare Weise entkam er der Todesgefahr. Siehe in der Selbstbiographie seines Sohnes Jakob Emden. Nach langen Irrfahrten kam er nach Brod in Mähren. wo er seine Frau, von der er durch die Kriegswirren getrennt wurde, wiederfand. Sein erstgeborener Sohn war Zebi Hirsch. Derselbe zeichnete sich schon in frühester Jugend durch seine seltene Geistesschärfe aus, weshalb er allgemein „Chacham", der Weise genannt wurde. Nach anderer Deutung wurde er deshalb „Cha-

Grabstein des R. Salomon Mirls Neumark s. A.

Inhaltsverzeichniss.

1. **R. David, Sohn des Menachem Kohn,** geb. in Hanau, war der erste Rabbiner in Altona, ungefähr vom Jahre 1641—1660.

2. **Meier, Sohn des Benjamin Wolf Aschkenasi** war der erste Rabbiner, unter dessen Rabbinat auch ein Theil der Hamburger deutschen Juden, wie auch die Gemeinde Wandsbeck stand. Im Jahre 1666 verliess er Altona unter der Bedingung, dass wenn er nicht bis zu einer festgesetzten Zeit zurückkehrte, die Gemeinde einen anderen Rabbiner an seiner Stelle aufnehmen könne. Wandsbeck nahm aber schon inzwischen einen eigenen Rabbiner an. Als Meier Aschkenasi 1668 zurückkehrte, weigerte sich die Gemeinde Wandsbeck ihn anzuerkennen. Es kam deswegen zwischen ihm und Jakob Sassportes in Hamburg zu einem scharfen Konflikte. Näheres hierüber findet man in den Resp. Ohel Jakob von Sassportes Nr. 24 und 25. Es scheint durch diese Fehde eine zeitweilige Trennung zwischen Altona und Wandsbeck eingetreten zu sein.

3. **Hillel, Sohn des Naftali Herz,** geboren in Solkiew 1615. Er war zuerst Rabbiner in einigen Gemeinden von Lithauen und in Wilna. Während der Judenverfolgung 1656 wanderte er aus, kam nach Altona 1671, woselbst er als Rabbiner angestellt wurde.

später 3 Synagogen in Hamburg, eine Hamburger, eine Altonaer, und eine Wandsbecker. Ebenso schloss sich die Wandsbecker Gemeinde dem Altonaer Rabbinate und der Gerichtsbarkeit an. Das Stimmenverhältnis bei den vereinigten Sitzungen war: Altona (die Doppelgemeinde) 17, Hamburg 6 und Wandsbeck 4—5 Stimmen.

Im Gegensatze zu den portugiesischen Juden führten sie den Titel: Hochdeutsche Judengemeinde in Altona und Hamburg. Nebenbei war der Zweck des Anschlusses, dass, wenn irgend eine Gefahr der Verfolgung drohen sollte, sie einen sichern Zufluchtsort in der Nähe hätten. Im Jahre 1667 trat eine zeitweilige Trennung des Rabbinates der Drei-Gemeinden ein. Aber 3 Jahre später fand eine geregelte, vollständige Vereinigung unter Rabbi Hillel Sohn des Naftali statt, die bis zum Jahre 1811 währte, wo Napoleon I. die Trennung Hamburgs von Altona forderte. Das jüdische Gericht in Altona bestand noch bis zum Jahre 1863, wo der König von Dänemark, Frederik der Siebente es auflöste.

Eduard Dukesz.

Ich habe mein Werk „Iwo Lamoschaw“ der bewährten Kraft des Herrn Eisig Gräber zur Herausgabe übertragen. Herr Gräber ist seit mehr als 25 Jahre durch den Verlag hervorragender Werke in jüd. literarischen Kreisen rühmlichst bekannt. Beispielsweise erschienen in seinem Verlag „Igros Schdal“, Briefe Luzzattos und Rappaport. Ich wünsche ihm, dass auch diesmal seine Bemühung den erwarteten Erfolg finden möge.

Der Verfasser.

Rabbinatsassessoren und Vorsteher werden s. G. w. im zweiten Bande erscheinen.

Über die Gründung der jüdischen Gemeinde in Altona und den Anschluss Hamburg's und Wandsbeck's sei hier ein kurzer Überblick gegeben.

Genaue Daten über die Gründung der Kehilla Altona sind nur sehr spärlich vorhanden. Die ersten Spuren der Ansiedlung jüdischer Familien in dem damaligen Fischerdorfe Altunah reichen bis zum Jahre 1611 zurück. In diesem Jahre kauften auch die Portugiesen in Hamburg ein Stück Land in Altona als Begräbnisplatz von dem Grafen Ernst Schauenburg. 1621 starb der Gründer der Kehilla Altona, wie auf dessen Grabstein verzeichnet steht: Hier ruhet Samuel, Sohn Jehuda's, durch den die Gemeinde Altona gegründet wurde.

Im Jahre 1625 mussten die Juden 164 Thaler Schutzgeld zahlen; später wurde eine Summe festgesetzt, und zwar musste jede Familie 6 Thaler zahlen (S. Ehrenberg). Nach dem Tode des Grafen Otto V. v. Schauenburg ging die Regierung an Dänemark über, an Christian den IV. Im Jahre 1641 erhielten die Juden einen Schutzbrief mit dem Privilegium, ein Gotteshaus zu bauen, einen Rabbiner anzustellen, und ein selbstständiges Gericht mit staatlicher Berechtigung einzusetzen, welches alle Streitsachen selbst schlichten sollte. Die deutschen Juden in Hamburg, welche 1648 zuerst offiziell erwähnt werden, hatten nicht alle in Hamburg Bürgerrechte, sondern schlossen sich Altona an, wurden dänische Schutzjuden und besuchten die dortige Synagoge. Es gab in Hamburg dreierlei Juden. Solche, die in Hamburg Bürgerrechte erlangten, ferner solche die in Altona und Wandsbeck Schutzjuden waren und dort auch „Cheskas Hakhilla“ besassen. Dementsprechend gab es auch

Vorwort.

Es ist eine Pflicht der Pietät, das Andenken der frommen und grossen Männer, die in unserer Mitte gelebt und gewirkt haben, der Nachwelt zu erhalten, damit sie den späteren Generationen als aneiferndes und nachahmenswerthes Vorbild dienen. Altona resp. die drei Gemeinden Altona-Hamburg-Wandsbeck, haben in der verhältnismässig kurzen Zeit ihres Bestehens eine solche Anzahl hervorragender Männer aufzuweisen, wie kaum eine zweite Gemeinde Deutschlands. Es sind Männer, die weit über die Grenzen ihres Wirkungskreises hinaus bekannt sind, die oft im Mittelpunkte des Kampfes für's Judenthum standen und daher das weitgehendste Interesse in jüdischen Kreisen verdienen.

Der Verfasser dieses Werkes hat sich daher bemüht, deren Lebensgeschichte zu erforschen und niederzuschreiben und wo dies möglich war, auch die Bildnisse und Inschriften der Grabsteine darzubieten.

In diesem Bande werden nur diejenigen Rabbiner genannt, die den Titel Oberrabbiner oder Vorsitzender des jüdischen Gerichtes führten. Die Biographien der anderen berühmten Männer, darunter auch Jakob Emden, wie auch Samson Bloch, Verfasser der Tosfot Chadoschim zu Mischnajus und der anderen

EDUARD DUCKESZ

IWOH LEMOSCHAW